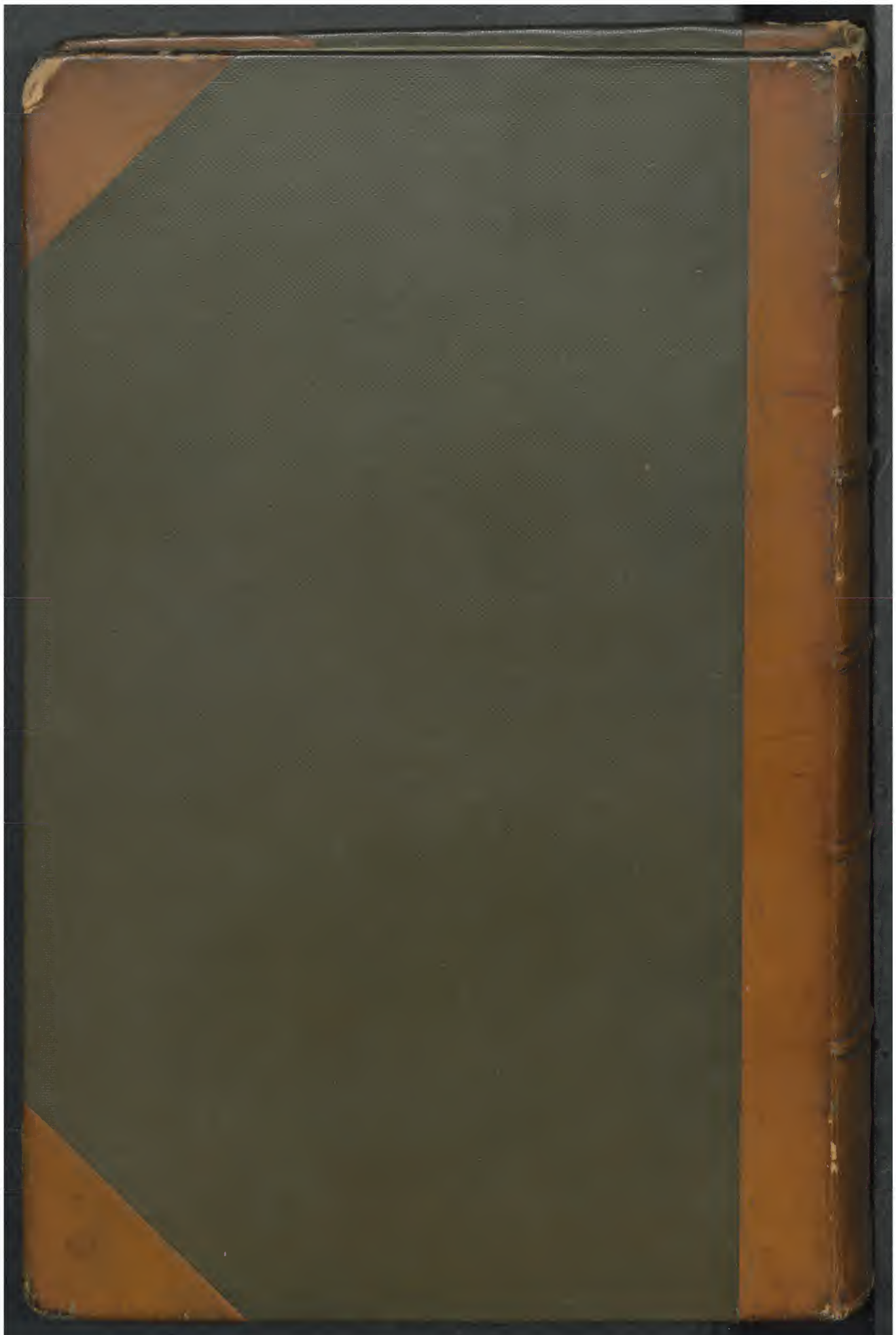

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
429/D

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
429/D

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
429/D

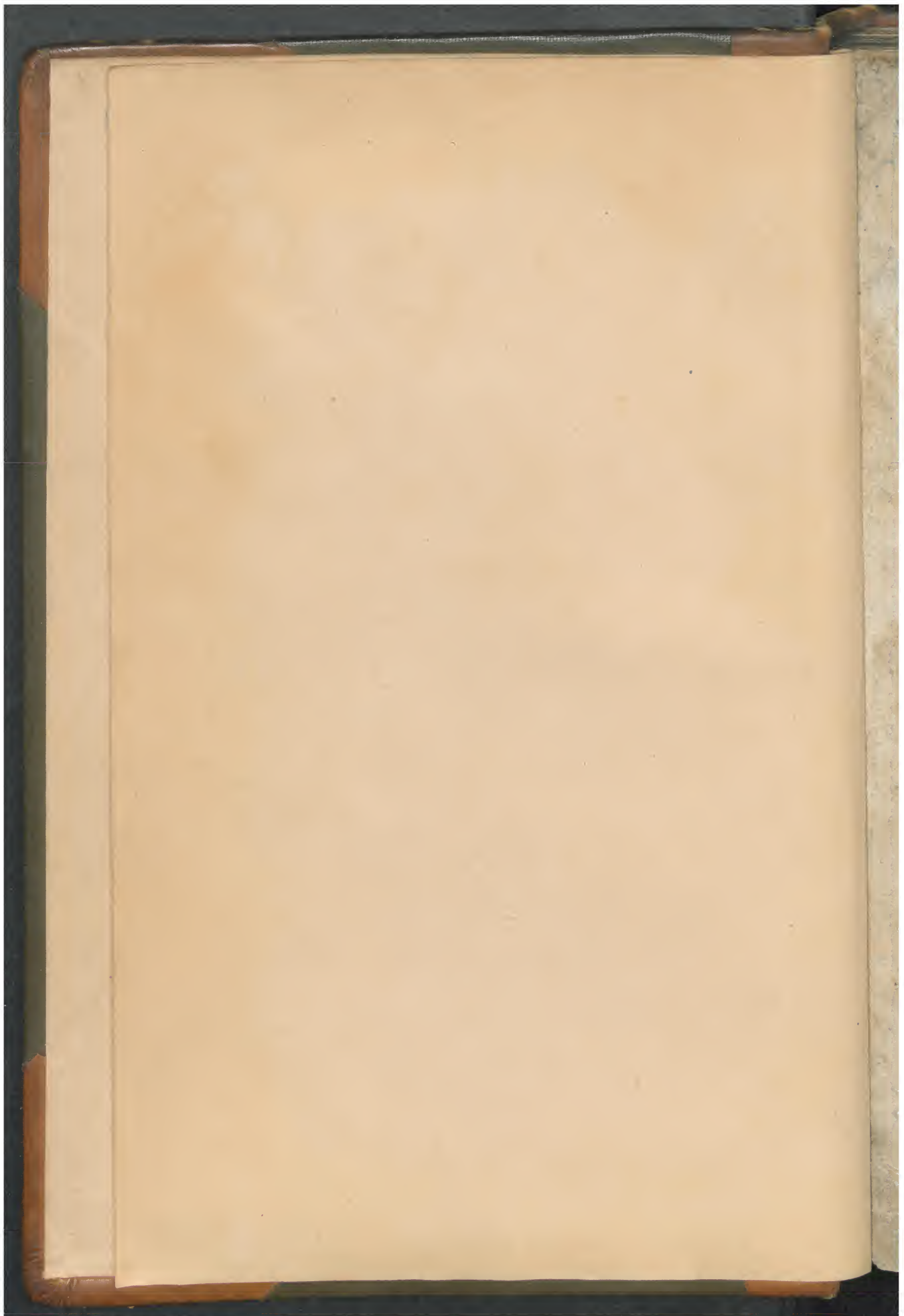
429
D

N.

1719

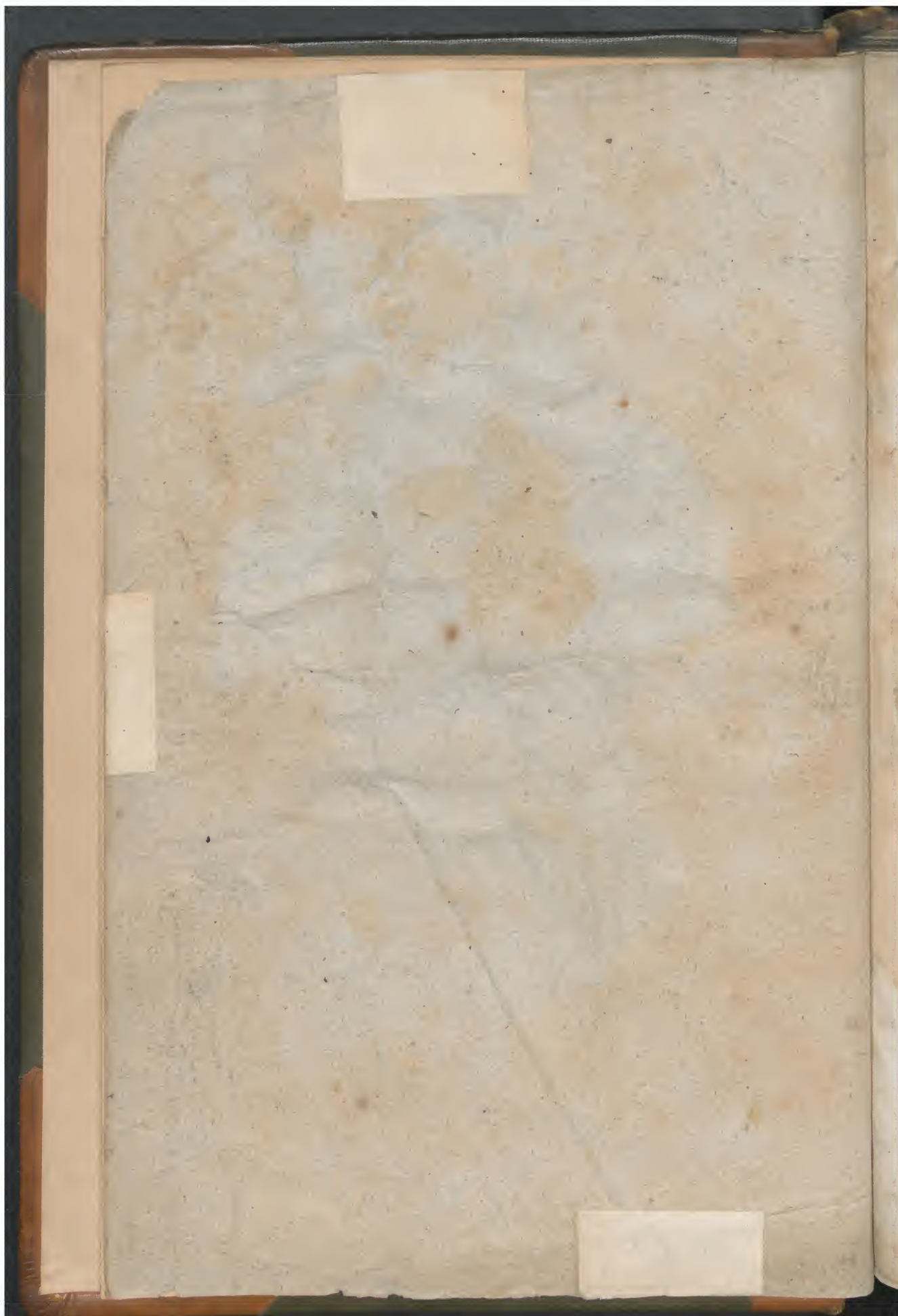
592

429/D

THEODORI

LONICENSIS PRAE

ANIMALIBVS ARISTOTELIS PR
XTVM QVARTVM MAXIMVM.

SA

S DE

AD SI

Ycorgum lacedamonium, qui leges
stituit, reprehendit, nulli, Pontifex
quarte, q̄ ita meritis, vt belli potius q̄ p
tionē habuisse videret. Numam vero Pompilium
regem Romanum laudat maiorem in modum, quod
pacis adeo studiosus fuerit, vt nulla cau
bellum pateretur. quorum sententiam & si aliās probo
hil enim pace commodius, nihil sanctius. tamen cum v
ita ferat, vt bella vitari interdum nequeant, sic censeo pra
consulendumque, vt & bellum interdum sit suscipiendum si
& pax seruanda sit semper, si ueri potest: nec belli ratio vnq̄ probanda
sit, nisi vt demum rebus compositis quieto tranquillōque animo viua
mus. Non enim ad pugnam & homicidia, nō ad discordias & bella na
ti sumus: sed ad concordiam & humanitatem. Itaque principis institu
tum atque officium id esse reor, vt pacem summa opera petat, seruet,
& colat. Quod cum Romanos pontifices omnes fecisse quoad po
tuerint, intelligam, laudo illorum neque ab instituto
naturae bonae recesserint, & praeceptum
sapissime pacem conciliarint, & cor
ausim reprehendere. Pace enim qua vi
tium bonarum studia, & virtutum offi
rum honestas abusi sunt. Quod
tum pontificis personae, & honum
ce vteretur, & pontificatū magna cum i
lem video planē successisse: praestas enim doctrina & moribus. Quo fit
vt nomen tuum immortalitati mandandum censeas, studio potius lite
rarum, quae nunquam pereunt, quam vel aedificiorū quae breui tempore
delentur, vel thesauri gemmarum, & auri, cuius haeredes inimici ple
runque succedunt: utq̄ voluptates quae animi lumen extinguunt respu
as, vnāmq̄ literarum voluptatem quae animū illustrare potest, expe
tas, atque in ea requiescas. Itaque omnes pontificem talem habuisse læ
tamur, & quisque siue ciuis siue peregrinus studet pro viribus rem af
ferre, qua & virtutum tuarum laudem, & animi tui voluptatē augeat.
Quem enim ob eius merita non solum veneramur, & obseruamus, sed
etiam perinde ac patrem amamus, ei per libenter opera studiorum no
strorum dedicanda putamus. alij igitur alia: Ego tibi libros Aristotelis

Aa. ij.

phi.
sermo
latinis h
actū h
te

scripserat, conuertere in latinū
si gratam me facturum, si hi libri
arentur: & cultius atq; integrius, q̃
oneretur. Videbā per multa errasse interpre-
um Aristotelicæ disciplinæ in scitia. Itaq; offi-
id facultatis in me esset, qua præstare hæc pos-
aggrederer & viribus dignius quicquam effice-
aborauī equi e vehemēter, quoniā nihil adiu-
1. ijs qui eadem interpreta- luere, capere poterā. Aut enim
græcē illi dixerunt, quæ lati- ar. lire homines latini desiderāt, aut re-
rum aliarum nomina alijs ropriē tribuerunt, aut noua ipsi ineptē
Sententiam vero authoris passim adeo deprauarūt, vt argu-
interpretationis eorū nemo tam indoctus sit, qui non
de rebus naturæ, quā Aristoteles posse videatur. Lo-
genus ne tale quidem quod legi posset, nō modo non
eloquentia dignum adhibere potuerūt. Quod si quid præ-
illima cognitione peruerti ab omni veritate nō potuit, id etiam
propter incultum, horridū, & ineptum sermonē interpretis vix intelli-
gi potest. Afferrem hoc loco scripta illorum interpretū, errorēsq; sin-
gulatim enumerando reprehenderem, nisi longior essem in re nō du-
bia, præsertim apud te princeps doctissime, qui vt ante doctor pro tuo
singulari iudicio ser- orū interpretationē, melioremq;
desiderasti: sic nunc accuratius agis, vt hæc aliquando
explanentur, & vnā oris sententia lucem latinę linguę re-
cipiant. Vtinam tan- in me esset princeps sapiētissime, vt
hoc meum interpret esse optimum illud quod quæris, con-
firmare possem. Sed vt vel homo modestus de
se polliceri debeat, t, nihil ego tale de me:
illud vero dicere h- inibus q̃ dhuc factæ sunt, horū
librorum interpretatione philosophis ad eloquendum cōmodio-
rem, & eloquētibus ad disputandum vtiliorem, & vtrīq; ad Aristotelis
sensum percipiendum aptiorem. Nec acta equidem egi: sed à malè cō-
uersis primus ego latinis hominibus aperui, quæ his libris Aristoteles
scripserat. sed illuc redeo. Me plurimū elaborasse in his libris interpre-
tandis fateor, cum nihil à primis interpretibus illis iuuari possem: sed
omnia ex codicibus veterū authorum petere necesse haberem, lectio-
ne longa, notationēq; varia. Plinium, Cornelium, Columellam, Varro-
nem, Catonem, M. Tullium, Apuleium, Gellium, Senecam, complu-
res alios linguę latinę authores euoluere diligentius oportuit, quo-
rum libros vel semel accuratē legisse laboriosum est, nedū ad vsum in-
terpretandi accommodasse. Non enim ita vsum verborum accipit in-
terpres, vt suo arbitratu rem disponat, mādētq; elocutioni: sed totidem

ferè verbis sensus alienos accommodare exornare cogitur. quod per
 difficile est. Accedit ad hæc altera causa la. quod exemp^{la}ria græca,
 libros hos de animalibus dico, mēdosā a. n. dum habemus, vel libra-
 riorum culpa, vel eo casu, quem apud Strabonē geographū legimus.
 In his enim emendandis elaborare interpretes. bet, ne ipse
 errasse in cōuertendo videatur. Ita enim plariq^{ue} acāt, ut si quid bene
 ab interprete dicitur, id authori operis tribuat: si quid male, id interpre-
 ti vitio ascribāt. de ijs interpretibus loquor, qui nō minus laudis me-
 reantur in conuertendis aliorum, q^{uam} illi, qui eos magna cum
 laude ædiderūt, non de ijs, qui & a^uthori, quem interpretantur,
 dedecus pariunt. Quid autem? Cum vel iⁿ latina exemplaria, quorū
 ope iuuari nitimur, nō minus sint emendanda quā græca. Quæ enim
 utilitas librorum Plinij satis interpreti afferretur, nisi emendarentur &
 corrigerentur? Iam ante ætatem nostram seculis multis iacuit inutile
 opus eius authoris, quod de historia naturali inscribitur, scilicet pro-
 pter innumeros librariorū errores. Quāvis enim, autoritate, tum scri-
 ptoris, tum rerū scriptarum peteretur, & à pluribus scriberetur: tamen
 legi ne à doctissimis quidem viris poterat, vsque adeò mēdosum corru-
 ptūq^{ue} habebatur. Caruerunt certè diu latini homines magno fructu
 eorum librorum, quāquam nūc doctrina insigni singulariq^{ue} industria
 Ioannis Andreæ præsulis Halerensis facilis facta est, & lectio eorum li-
 brorum & imitatio. hic enim primus hos libros emendauit, atq^{ue} vtiles
 reddidit. Quod munus, si in cæteris quoq^{ue} libris corrigēdis hic subijs-
 set: labor sanè aut nullus, aut lōge minor. a^uthoris & us interpretibus re-
 linqueretur. Sed quoniam hunc virū al. a^uthoris & a^uthoris & a^uthoris
 cipatus, & reipublicæ à literarum studijs priuatis diuerterint: accidit
 res cuiq^{ue} proculdubio difficilior. Mihi autem vel illa difficultas laborē
 accumulat, quæ nō eos interpretes qui res difficiles græcè dicāt, faciles
 vero latinis verbis improprijs peruertāt: sed ad eos, qui ne ea quidem
 incōsiderata relinquūt, quæ antiqui authores negligētia quadā nō faci-
 le excusanda prætermiserūt. qualis quæstio de thoë quadrupede, & pā-
 thera: de dasypode, de lynce, de alijs plariq^{ue} occurrit. Sed an ego dignū
 quicq^{ue} vel meo tāto labore, vel tuo desiderio efficere potuerim, tu mihi
 eris & iudex, & censor. Fuit quidē studiū mihi certandi, non cū inter-
 pretibus illis, quos vincere nullū negociū est: sed cū Aristotele ipso, ut
 libros quos ille Alexādro rei suo principi non minori industria q^{uam} do-
 ctrina cōscripserat, hos ego tibi principi meo latinos redderem nō de-
 teriores. sed an effecerim quod mihi statueram, tu videris. Habes vero
 in hoc codice libros duodeuiginti. scilicet nouem de historia animalū,
 quatuor de partibus, quinque de generatione. Historia primum ob-
 tinet locum, atq^{ue} ut nomen ipsum significat, expositionem cōtinet rei,
 quod est, siue ut sit. quod scholæ philosophorum nostræ ætatis, quia

Aa. iij.

est, dicere solent. Mox in partibus, ac de generatione causam cur
ita sit, declarant: alteri finem, præcipuè, alteri agentè. Cum enim rem
cuius causam reddere volumus, exploratâ cognitione quòd est habe
re debeamus, rectè & scribitur historia animalium, & præcedit in edo
cendis causis, vndè nam, aut quem ad finem, siue cuius gratia condita
quæq; sunt à natura, præcipuè inquam finalem agètemq; causam. Nam
obiter quidem materialis quoq; passim pro rei desiderio exponitur, vt
simul aut necessitatis notæq; melioris ratio declaretur, aut ex quo, vnde
dèque consistant quæque, demonstretur. Sed quanquam libris nouem
interpretatio hæc historiarum confirmatur, tamen qui nonus in exē
plari græco continetur, hunc ego septimū collocaui, nec id temere fa
ctum existimo. Agitur enim in eo de hominis generatione, quam rem
Aristoteles continuò à generatione cæterorum animalium pollicetur
explicaturū. Itaq; cum quinto & sexto libro cæterorū animalium ge
nerationē exposuisset, nulli dubio esse debet, quin ille septimū hūc col
locarit. Sed Appellicon Teius, de quo Strabo plura, vt alia permulta in
exscribendis Aristotelicis libris deprauauit: sic id permutasse videtur,
existimans vltimum esse totius historię collocandū. Quoniā cūm Ari
stoteles agere de generatiōe inciperet, vltimo loco de homine dicturū
pollicitus est. At ille nō vltimo totius historię dixit: sed eius loci, quem
de generatione tractaret, quod patet ex ijs, quæ in sexto, qui secundus
de generatione est, locū eim absoluens scribit. Sequitur, inquit, vt pari
modo de ijs, quæ in terrestrium genere animal pariunt, atq; etiā de ho
mine differamus. Tertijs igitur hic à primo de generatiōe collocandus
est: quo fit, vt idem septimus totius ordinis historię habeatur. Sūt etiā
exemplaria tum græca, tum verò latina, quæ habeāt fragmentū quod
dam historijs additum: sed id causas quasdam materiales agentēsq; ge
nerationis humanæ exponit, non historiam complectitur. Itaque non
inter historię libros hoc ego ponēdum duxi: sed si collocandū vspiam
est, libris de generatione. Ideo quidē iudicio, coniungendū est. Inspice
re singulos hos libros ac legere velis summe princeps, quoad tuæ oc
cupationes patientur: vt & re exploratâ iudicare, & si quid voluptatis
est in legendis naturæ operibus, oblectari possis. Non enim me offen
surū tuas aures puto: quā nō græco mihi patrio, sed peregrino vtor ser
mone. Nō quod ab interprete dicitur, id ex græco exēplari intelligere
desiderabis. Ipsa latina oratio sensum Aristotelis ita explicabit, vt minis
mè græcā desideres. Nihil miscet, nihil inculcat, nominat vsu veterum
probatissimorū authorū genera animalū. Si quid noui imponit, ita in
ferit, vt familiare cognatūq; id quoq; videri possit. Si quid græcè appel
lat, id nō durū occurrit, aut enī vsitatū, & vt ita dixerim, vagū latinis est:
quale est nomē delphini, cameli, elephātis, crocodili, ichneumonis, aspi
dis, salamādræ, & reliquorū generis eiusdē: aut ita sonat, vt nō minus la

tinum esse quàm græcum videatur. Cur enim letricem auem, aut cre-
 cem, aut elerum nō eodem hoc nomine ^{quis h.} si nō comperio latinū:
 cum, quasi latinum sit, ita congruat? Quis latacem ambiguam illam
 beluam, aut balerum fluuiatilem piscem ita nominans, peregrinum so-
 nare videbitur? Nec verò cōtemnendum vulgus interdum est, si quid
 nondum à literarum professoribus nuncupatū suo ipsum nomine ap-
 pellat: vt brucum genus locustæ terrestris, quod Græci attelabum ve-
 cant, aut martam genus mustelæ rusticæ, quod Græci ictida dicunt,
 quamuis plura eius genera sint. nec temerè actum dixerim, si quis vi-
 uerræ nomine ea complectitur. plāius enim ita docebimus, si id mar-
 tam, aut viuerram vocemus. Mustelæ autem nomen in eo tantū re-
 maneat, quod Græci galem appellant: eodēque modo si locustæ il-
 lius terrestris alterum genus locustam, alterum brucū nuncupemus.
 Sedenim sufficit lingua latina singulis græcæ orationis siue vocabu-
 lis, siue sententijs. quanquam nonnulli quæ latinè exprimere neque-
 unt, hæc inopiæ linguæ tribuunt latinæ, suamque pauperiem vitio
 dare linguæ locupletissimæ audent, quos satis conuinci à M. Tullio
 puto, cum ille linguam romanam ne copia quidem verborum à græca
 superari autumet. Exclamat ille aliquantulum quidem importunè,
 O inopem interdum linguam græcā: sed non sine causa, quando nō
 nulli ita contendunt, vt Græcis nihil deesse, latinis permulta desidera-
 ri pronuncient. sed de his hætenus. Aristotelis verò laudem, quamuis
 mos interpretum sit, eū quem interpretantur authorem vberius lauda-
 re, tamē si latius persequar, vereor ne mihi idē obijciatur, quod illi, qui
 apud Lacedæmonios de Herculis laudibus agere voluit, Quis Hercu-
 lē vituperet, aut minus bene de eo sentiat? Quis illum nō inter deos
 immortales enumeret, colat, obseruet, vt tu laudare velis? Lacedæmonij
 subdiderunt. Tanta est enim Aristotelis existimatio, tanta authoritas
 iam apud omnes mortales, vt frustra quis prædicet, quo ingenio, qua
 doctrina hic fuerit, quo artificio rem, quancūq; explicandā sibi statue-
 rit, tractet, quanta vis in hoc differendi, quanta in cognoscendis expo-
 nendisq; rebus diligentia. Hunc & Latij decus M. Tullius ita laudat,
 vt excepto Platone facile philosophorum principem appellet. excipit
 ille quem amat, laudat verò quem doctissimum esse iudicat. Missa hæc
 facio. Librorum quos interpretatus sum, fructum quantus sit, expli-
 casse quoad possum, & locus hic patitur, non ab re fuerit fortasse. Om-
 nis enim philosophādi ratio naturalis, vbi à primis illis naturæ initijs,
 materiam dico, formā, finem, agens, & motum, vt ita loquar, emerferit,
 hic versatur ac diutissimè immoratur, hic suas vires exercet, atq; multi-
 plicem, variam, & admirabilem rerū constitutionem amplissimè expli-
 cat. Persequitur ordine discrimina omnia, quibus natura suas animan-
 tes differre inter se voluit, colligit sūma genera, reliqua singulatim ex-
 Aa.iiij.

ponit, partitur in species genera: & singula quæ circiter quingenta numero in his continetur libris describit, pergit quæque explanas quæadmodum oriuntur, siue terrestria, siue aquatica. Quibusnam consistunt membris, quibus vescantur alimentis, quibus afficiantur rebus, quibus moribus prædita sint, quantum viuendi spacium datum cuique est, quanta corporis magnitudo, quod maximum, quod minimum est. Quæ forma, quis color, quæ vox, quæ ingenia, quæ officia. denique nihil omittit, quod in animalium genere natura gignat, alat, augeat, & tueatur. Quæ omnia eò spectant, ut (quod sanctissimus quoque author ille, quem deus sibi veluti supellectile quædam preciosam elegerat, admonet) ex ijs quæ à natura proueniunt, deum immortalē, ex quo ipsa pedit natura intelligamus, admiremur, atque colamus. qua re nihil pulchrius, nihil grauius nihil dignius esse homini potest. Tantus fructus horum librorum est. Nec audiendi sunt qui inquit, Multa Aristoteles de musca, de apicula, de vermiculo, pauca de deo. Per multa enim de deo is tractat, qui doctrina rerum conditarum exquisitissima conditor ipse declarat. nec vero musca, nec vermiculus omittendus est, ubi de naturæ mira solertia agitur. Ut enim artificis cuiusvis, sic naturæ ingenium in minutissimis potius contemplandum est. Quinetiam cum rerum causas cognoscere pulcherrimum sit (hac enim una cognitione homo perfici absoluique potest, ut deo immortalī similis, quoad eius fieri potest, euadat) his sane libris plenè docemur cur quæque res in animalium genere ita sit. planèque felicitatē assequimur illā nobiliore, quæ in actione animi consistit, quam sapiens quoque poëta prædicās, Felix, inquit, qui rerum potuit cognoscere causas. Quid de anima loquar, de qua toties publice priuatimque disputatur? Nusquam suorum librorum tam aperte philosophus hic suam opinionem exponit, quā in his libris quid anima sit, vndèque in corpus recipitur. Ad hæc, mores illi & virtutum officia (quibus virum appellamus bonum, laudèque prosequimur) longe melius hinc accipi possunt, quā vel à rhetore quæ Græci sophistam vocant, vel à prædicatore nomine iam trito latinis auribus. Is enim sæpè numero vita discrepat à præceptis, & melius hortantur alios quàm ipsi officio fungatur: ut interdum frustra illa virtutis egregia laus recitata sit, prolixaque eorum præceptio vacet, & iaceat, cum exempla desiderentur vitæ præceptoris, & autoritas, quæ qui respicit, facilius & mouetur ad virtutem, & in officio tenetur. At vero in contemplandis animalium moribus exempla suppetunt omnium officiorum, & effigies offeruntur virtutum summa cum autoritate naturæ omnium parentis, non simulatæ, non cōmentitiæ, non inconstantes & labiles: sed veræ ingenuæ atque perpetuæ. Quis enim tam peruersa natura hostis sui generis est, quin emendetur & mitigetur, cum nullum animal occidi à sui generis bestia videatur? Quis tam in parètes impius, ne cum ciconiæ auis, aut meropis pietatē erga parentes intelligat, pietior

efficiatur? Quis adeò inhumanus illiberalisq; est, quem offragæ benignitas in pullos aquilæ non faciat benigniorem? Quis tam piger, iners, & segnis est, quin excitetur ad vitæ munera, cum formicarum aut apum laboris, atque industriam intuetur? Quem nõ pudeat per metum peccare, cum non solum leonis animum inuictum cogitat: sed etiam reguli auiculæ, quæ cum aquila pugnat certatq; de imperio? Quis principem bonum non colat atq; obseruet, cum, si rex apum in itinere aberrauerit, omnes eum inquirere, odoratúq; sagaci persequi, donec inuenerint, cognitum habeat: gestari etiam regem à plebe, cum volare non potest, & si perierit, omnes discedere? Nunquid parum exempli ad boni principis siue desiderium siue obseruantiam datur? Quis princeps non ad clementiam facile inuitetur, cum reges apum armari quidem aculeo, sed eo nunquam uti intelligat? Quæ fides, quis amor in canibus? Quanta in elephantis mansuetudo? Quæ in anserē verecundia? Quantum studium ornatus ac polituræ in pauone? Quanta opera vocis amœnæ suauisq; in luscinia? Quid de iustitia apum dicam, quæ colligunt quidem ex ijs quibus aliquid dulcedinis inest: sed sine vlllo fructuum detrimento? Quid de castitate elephantis, qui quam impleuerit coitu, eam rursus non tangit: aut columbæ, quæ neq; coire cum pluribus patitur, neq; cõiugium iam inde à primo ortu initum deserit, nisi vidua aut cœlebs? Disciplina autem & eruditio elephantis, quem non faciat studiosiorem? Omnino nulla pars vitæ humanæ est, quæ nõ suorum officiorum exempla commodissimè hinc accipiat. Nam, ut omittā artes illiberales, quæ & ipsæ ingenijs animalium nõ parum iuuantur, valetudinis exempla quæso vnde commodius peti, quàm ex animalibus possint? Loca pro temporis conditione solent illa mutare, nõ plus edunt aut bibunt, quàm sibi salubre sit, nõ diutius dormiunt quàm ratio valetudinis postulat, modum mouendi quiescendiq; seruant. Nouit sua quodq; medicamenta: viuit sua quodq; sorte contentum & gaudet. hæc latè à medicis præcipiuntur. At vero exēpla in quibus vis maior quàm in præceptis est, ab animalibus certiora præbentur. Addo utilitatem, quæ in dicendi facultate ex hac animalium ratione afferri potest. comparationes enim, assimilationesq; illæ quas Græci parabolas vocant, quæ plurimū orationē exornant, auditoremq; tenet, hinc variè, copiose, aptissimèq; accipi possunt: ut siue oras siue cõmunem partiris cū alijs sermonem, eloquens, aptus suauisq; esse possis. Poëta vero vnde nam pulchrius sua illa rara & mira accipiat, q̃ ex his libris qui naturæ arcana rimantur, enarrant, aperiunt? Medicus autem quòd fatetur se sua inde ordiri, vbi philosophus definit, nusquam plenius, quàm hic viderit. Quòdque à Galeno medicorum principe traditur Aristotelē primū anatomen, hoc est, membrorum dissectionē scripsisse, hic agnosceret: & quòd idem & primus & optimus fuerit author percipiet. Iam

& philosophi ^{inueniēdo lac effluūt} qui quadrifariam rerum causam ex prima
illa librorum ^{natura} ^{uiuos victus} cultationis institutione accipiunt quidem
communi quadam ^{natura} ^{uiuos victus} : sed quemadmodum his natura vtatur in
constitutione generationēque animalium parum authore Aristotele
vident, inopia scilicet exemplaris Aristotelici, quod legere possint, hic
vidisse aliquādo gaudebūt, & phisici quos se appellant, dignius de cæ
tero profitebuntur. rationes enim ideo quærimus vniuersales, vt de
mum res particulares & sensiles teneamus. Accedit ad hæc voluptas,
qua iuuari ac perfici quāuis actionem Aristoteles ait, quam in cōtem
plandis rebus naturæ auidissimè capimus. Nam si pictor nos vehemē
ter oblectat, cū animal scitè pinxerit: quanto vehementius natura ipsa
afficiet voluptate, cum eius tam multa, & varia animalia, mira mem
brorum conuenientia, inauditāque moderatione, & elegantia facta?
Cum hos legimus libros, contēplamur profecto quā varius ac pul
cherrimus fructus horum librorum, & vtilitas amplior quā vt ver
bis exprimi possit. Sed quorsum hæc? Vt si in traducendis his tam ne
cessarijs tamque commodis, & amœnissimis libris satis ego interpretis
munere functus sum, tu sententiā feras princeps doctissime, ædāsque in
vsum publicum opus, quod ego sine tua authoritatē ædere nec pos
sum, nec debeo. Si quid etiam dignum ex meo ingeniolo exit, quod in
ea bibliotheca ponatur, quam magnificè cōsulens hominum commu
ni vtilitati condere statuisti, si quid inquam tale effici mea opera po
tuit, censeas ea ipsa bibliotheca tanquam ciuitate donari hunc codi
cem, nondum cognitum, aut vllam in sedem receptum. Non ego pri
mus te constituo iudicem. iam pridem consensu omnium doctorum
virorum habitus es existimator, & architectus eorum qui in studijs li
beralibus elaborant. Facit enim tua illustris doctrina tuūque sum
mum ingenium, vt nemo te vel iudicio granior, vel authoritate locu
pletior habeatur. Principem etiam summum te nuper quidem habui
mus, sed, quod optauimus, talem habemus, vt facile temporibus his tu
is sperare possimus publicam illam felicitatem, quam Plato vir doctis
simus futuram confirmat, cum aut philosophi regnant, aut reges phi
losofantur. Tu enim & philosophus es illustris, & fortuna summi im
perij virtuti tuæ coniuncta est. Lege igitur princeps sapientissime, &
iudica, an ego rem tibi non repudiandam attulerim: & si bene, vt spe
ro, cesserit, age pro tua liberalitate, vt pari studio laborem suscipere al
terum, plurāque in dies afferre huiusmodi opera possim.

INDEX IN LIBRO ARISTOTELIS DE HISTORIA ANIMALI IMPLICI NUMERO COMPOSITUS. QUORUM PRIMUS, LIBRUM. SECUNDUM, CAPUT: TERTIUS, LINEAM SIGNIFICAT. SI TERTIUM SUBSEQUATUR ALIUS SINGULARIS NUMERUS INTERIECTA CONIUNCTIONE &, LINEAM ETIAM NUMERUM DEMONSTRABIT. SI TRIPLEX, RURSUM LIBRUM, CAPUT, & LINEAM. & ITA IN ALIJS.

A Bdominis situs, & quid	1.13.4	Adeps pars communis	3.2.9
Abomasum in cornigeris & altera maxilla dentatis quid	2.17.38	Adeps ubi consistere solet	3.17.5
Abortiones quæ & quando dicuntur	7.3.30	Adipe iecur nonnullis consistit	3.17.9
Acarus infectum vetusta in cera & ligno nascitur	5.32.6	Adeps ex sanguine fit	3.19.36
Acaliphe vide Vrtica Marina		Adipe pinguescentia minus foecunda	3.18.3
Accipitrum decem genera	9.36. per totum.	Adipe pinguescunt, quæ utraque sunt dentata parte	3.17.8
Accipitrum palumbarius & fringillarius ambo canuori, & eorum differentia	8.3.4	Acædon vide Luscinia.	
Accipiter penna volat	1.5.37	Ægithus, spinus, & florus, odium inter se exercent	9.1.107
Accipitris nidulatio, natura & industria	9.11.7	Ægithi & anthi auium sanguis non potest misceri	ibidem
Accipiter viginti diebus incubat	6.6.13	Ægithus item, vide Salus	
Accipiter ubi parit, & quot ova ædit	9.11.14	Ægolius, vide Vlula	
Accipiter fel ubi habet	2.15.54	Ægypti animalia quædam maiora quam in Græcia, quædam in eo genere minora, & quædam magnitudine pari	8.28.25
Accipitrum modus venandi varius	9.36.6	Æluri siue feles aues comedunt	9.6.41
Accipiter & cuculus quomodo differunt	6.7.7	Æsalo accipitrum secundum genus	9.36.2
Accipitribus lien exiguus	2.15.23	Æsalo & vulturi inimicantur	9.1.101
Accipitres minores in Ægypto quam in Græcia	8.28.27	Æsalo pugnat cum vulture	9.1.82
Accipitrum pulli suaves & pingues efficiuntur.	6.7.20.	Æsalo vulpi inimicus coruo & vulturi	9.1.98
Accipitrum genus nidum facit in petris excelsis	6.7.20	Cum æsalone pugnat coruus	9.1.100
Acetabulum quid	1.13.10	Æstate qui pisces se condunt	8.15.30
Acetabulum à coxa	3.7.24	Ætas quadrupedum quomodo noscitur	6.25.1
Acetabula in vuluis	3.1.120	Ætas canum quomodo dignoscitur	2.2.6
Acetabula vuluæ quibus sunt, hæc foetu accrescere, te diminuuntur	7.8.12	Ætas canum ex dentibus iudicatur	6.20.48
Achaini cerui, vide Cerui achaini		Ætas ad coitum euariare facit animalia	5.14.1
Achanthyllis auis, vide Ligurinus, & Spinus.		Ætas ad coitum cuius idem tempus sortitur.	5.14.8.
Achetæ cicadæ quomodo ab alijs differunt	4.7.53	Ætas facit, ut vel foeminae vel mares generentur.	7.6.9.
Achillæarum spongiarum consideratio	5.16.12	Æthiopum dentes vide Dentes Æthiopum.	
Acia quæ & superæ dicuntur, genus insecti, ex erucis, & earum incessus	5.19.38	Æthiopum semen, vide Semen Æthiopum.	
Acipenser piscis fel ubi habet	2.15.49	Ætolius miluus aliquando pullos quaternos excludit	6.6.14
Acipenseris branchiæ quot	2.13.35	Ac affectiones animi animalium	9.1. per totum.
Aciones animalium in quibus versantur.	8.12. per totum	Africa caret apro, ceruo, capra sylvestri	8.28.15
Aciones sunt partibus dissimilaribus tributæ	1.4.10	Africae angues immensi	8.28.37
Acionum varietas in animalibus	8.1.2	Africae feræ multiformiores, & quare	8.28.45
Aciones communes animalium.	8.1.38	Africa semper aliquid noui affert. ibidem	
Aciones piscium	8.13. per totum.	In Africa arietes statim cornigeri nascuntur, & mares & foeminae ex Homero	8.28.23
Aculeum parte anteriore quæ volucres gerunt.	1.5.48	Alaudarum duo genera	9.25. per totum.
Aculeo apibus detracto non subnascitur alius.	3.12.21.	Alauda auis pulueratrix	9.49.54
Acus piscis sero foetificat	6.17.35	Alauda latet hieme	8.16.10
Acui fel in iecore	2.15.44	Alauda nunq in arbore consistit	9.8.46
Acus quomodo parit	6.13.30	Alaudæ ubi ponunt ova	6.1.23
Acus quando parit	5.11.6	Alaudæ in nido parit cuculus	9.29.2
Acadeps & sebum quid differant, & quibus sint animalibus	3.17.5	Alaudæ & aues variæ dictæ dissident	9.1.53
		Alauda & iunco amici	9.1.109
		Alauda ova ardeolæ pellæ diripit	9.1.96
		Ala quid	1.14.7
		Alæ homini pilosæ, cæteris non	2.1.70

INDE X.

- Per alas mulierum aliq. 11.3
 Alæ peculiare auium 12.7
 Alardeola petit lacus & ufa, &c. 8.3.49
 eius descriptio 8.3.49
 Albicula auis aquas petit victus causa, & caudâ motitat 8.3.51
 Albucū siue asphodelus herba grata apibus, unde cera accipitur 9.40.189
 Albugo oculi, vide Candidum oculi
 Albumen oui pulli est origo, & cibus vitellus. 6.3.17.
 Albumen oui cum vitello naturam habet cōtra- riam 6.2.56
 Albus color auium nunquam nigrescit natura. 3.12.6.
 Alcedo, vide in dictione Halcedo siue Halcyone
 Alcyone vide Halcyone
 Alcibiades ubi obiit 6.29.17
 Alcman poeta pediculari morbo perijt. 5.31.11
 Alcmæonis error credentis capras spirare per au- res. 1.11.2
 Alec vide in dictione Halec
 Alga fucaria 6.13.45
 Alopecornus fert hamias pisces 8.13.19
 Alofa pisce caret Euripus 9.37.61
 Aluco auis picas persequitur, & est auis noctur- na vncunguis, & gallinaceo maior 8.3.11
 Alueus mollium qualis 4.1.96
 Alueus crustatorum indifferetus 4.3.10
 Aluus quid 1.2.15
 Aluus hominis suillæ similis 1.16.64
 Aluus quatuor videtur habere elephanti. 2.17.60
 Aluum habent quæ vesicam habent 1.2.13
 Aluum quæ habent, non omnia vesicam habent. 1.2.14.
 Aluum humidiorum quæ aues habent 2.17.127
 Alui fluentioris, sunt animalia quibus crura lon- giora 9.50.48
 Alui inflatio elephantum infestat 8.22.6
 Alui fluor elephantorum quibus curat. 8.26.5
 Alui profluuium laborant fues: & quibus succurritur 8.21.12
 Alui profluuium medetur vetus coagulum, etiam leporis, hinnuli tamen optimum est. 3.21.6
 Ambidexter solus homo 2.1.26
 Ambulantia omnia pedes habent. 1.5.22
 Amia, vide Hamia
 Amygdala apibus grata 9.40.222
 Amoris ad veneficia utilis remora. 2.14.17
 Amoris veneficijs quæ petuntur 6.18.37
 Anas auis palmipes circa amnes & aquas ver- fatur 8.3.60
 Anas gulam habet amplam & latâ 2.17.120
 Anas habet appendices 2.17.134
 Anas, gavia, & harpa dissident 9.1.66
 Anataria aquila, vide Planga.
 Anatome & examen venarum in stragulatiss fa- cilis percipitur 3.3.23
 Angina intereunt canes 8.22.4
 Angues volantes circa Æthiopiam 1.5.4
 Anguim ictus per loca plurimum differunt. 8.29.12.
 Angues immensi in Africa naues inuadunt. 8.28.37
 Angues membranam vernationis per ver exuunt 5.17.39.
 Anguillarum varia genera 4.11.24
 Anguillarum procreatio 6.16. per totum.
 Anguillæ læues sunt 2.13.43
 Anguilla binas tantum pinnas habet. 1.5.26. & iuxta branchias. 2.13.19.
 Anguillæ branchiæ quot 2.13.35
 Anguillarum branchiæ exiguæ 8.2.131
 Anguilla gulam habet, sed exiguam. 2.17.11
 Anguillæ fel in iecore 2.15.43
 Anguilla nullum ouum generat 3.10.7
 Anguilla sola ex læuibus oua non parit 6.13.4
 Anguilla neque semen genitale habet, neq; oua. 6.14.45.
 Anguillæ quæ foeminae dicuntur sunt meliores, & quare dicuntur foeminae. 8.30.32
 Anguilla minus per ventrem omentumque pin- guescit 3.17.14
 Anguillæ vnde viuunt 8.2.127
 Anguillarum fluuiarium pastus & quo tempore. 8.2.145.
 Anguilla è fluuiio mare intrant 6.14.46
 Anguillæ æstate non transportandæ è lacu in pi- scinam 8.2.136
 Anguillæ quomodo capiuntur 8.2.136
 Anguillam quomodo capiat piscatores. 4.8.77
 Anguillas qui piscantur, aquam turbare solent. 8.2.132.
 Anguillæ mortuæ non superfluitant 8.2.134
 Anguillæ aquis exēptæ sex dies viuere possunt. 8.2.136.
 Anguillæ septē vel octo annos viuunt. 8.2.144
 Anguli oculorum, & quæ notæ, & quādo. 1.9.11
 Animalium omnium generis partitio. 5.1. p to.
 Animalium genera & species. 1.6. ferē per totū.
 Animalium terrestrium differentia. 1.1.66. & 89
 Animalium terrestrium & aquatiliū differentia trifariam intellecta 8.1.51
 Animalium alia pedestria, alia aquatilia, alia na- turæ ancipitis 8.2.41
 Animalia sanguinea quæ 1.4.13
 Animalium discrimen locis 1.1.125
 Animalium differentia p locorū varietate. 8.28. p to.
 Animalium alia cornigera, alia mutila 2.1.120
 Animalium alia ciuilia, alia inciuilia 1.1.105
 Animalia ciuilia quæ 1.1.111
 Animalium diuersitas omnino. 1.1. per totum.
 Animalium differentie & diuersitates per vitas, actiones, victum & partes 1.1.51
 Animalium ex pedibus differentia 1.5.19
 Animalium partes, vide Partes animalium.
 Animalium alia gregalia, alia solitaria, alia ambi- guæ vitæ. 1.1.103
 Animalia nulla gregalia quibus vngues adunci. 1.1.107.
 Animalia gressilia, & eadem natatilia 1.1.101
 Animalia pennata ex vermibus leguminum. 5.19.73.
 Animalia aquatilia, vide Aquatilia.
 Animalia crusta insecta, vide Crustata.
 Animalia cornigera, vide Cornigera.
 Animalia insecta, vide insecta.
 Animalia testata, vide Testata.

IN LIB. DE HIST. ANI.

Animalium exanguium consideratio & ordo, &
quot genera 4.1.6
Animalium marinorum differentia 1.1.143
Animalia in mari trabunculis proxima, alia scu
torum effigie, alia genitali virili similia, alia effi
gie insolenti sui generis 4.7.57
Animal perfectum generantia 1.5.2
Animalia imperfecta sunt quadruplicia, mollia,
crustata, testata, & insecta 4.8.92.
Animalium generatioes multae & variae. 5.1.6. & 23
Animal creati potest omnino ficis humescenti
bus, & humidis sicciscentibus 5.3.2.9
Animalia omnia quomodo nascuntur secundum
naturam 7.10.14
Animalium multorum munus, nullum praeter ge
nerationem 8.1.37
Animalia per coitum oriuntur quae 5.1.27
Animalia ex se generata, & utroque sexu distincta,
si coeant, gignunt, sed id ex quo nihil gigni pos
sit. 5.1.40
Animalium prima pars vitae in officio procrea
dis, secunda in alendo 8.1.44
Animalibus & plantis quid commune 5.1.18
Animalium omnium communes actiones 8.1.38
Animalium actiones, & res in quibus eadem ver
sentur 8.1.2. per totum.
Animalium mores diuersi 1.1.148
Animalium mores pro locis differunt 8.2.9.1
Animalia fortiora magis, & fera in montanis &
asperis locis 8.2.9.1
Animalia fera in Asia efferatiora, in Europa for
tiora, in Africa multiformiora 8.2.8.43
Animalium affectiones 9.1. per totum.
Animalibus inesse quandam prudentiam, & qui
bus 9.6. per totum.
Animalia in quavis animi affectione quandam ha
bent vim naturalem 9.1.13
Animalia pro actionibus affici, & pro affectibus
agere, & quae sint illa 9.4.9.1
Animalibus brutis morum vestigia, & quorum.
8.1.6.
Animalium mores differunt mansuetudine & fe
ritate 9.44.1
Animalia mansuescunt cibi commodi ratione.
9.1.48
Animalia cauta & prouida quae 1.1.146
Animalia quae placida sunt, haec eadem fera re
periri possunt 1.1.133
Animalium vita coit⁹ voluptate discrepat. 8.1.39
Animalia ad venerem propensiora sunt temporis
beneficio & corporis valetudine 6.18.48
Animalia cum homine degentia minus efferan
tur coitu, & quare 6.18.24
Animalia fera omnia, aut plurima non ante cum
foeminis ad commune pascuum veniunt, quam te
pus sit coeundi. 6.18.60
Animalia ferem omnia ad coitum propensiora ver
no tempore 6.18.90
Animalium foeminae ferociunt a partu, mares te
pore coitus 6.18.5
Animalium nonnullorum foeminae non patien
tur suos mares nisi raro 5.2.17
Animalium nouellorum prima feminis emissio in
foecunda, aut imbecilliora generat. 5.1.43
Animalia diuersi generis coeunt in Africa. 8.2.8.47

Animalium sagulis voces propriae ad initum. 4.9.4.7
Animalium vocalium omnium commune, ut init⁹
tempore canant 1.1.138
Animalia differunt aetate ad coitum. 5.14.1
Animal quomodo informatur primu, & in vte
ro alitur 7.7.1
Animalium situs in vtero qualis 7.8.3
Animal in vtero per vmbilicu, cui est, auget. 7.8.1
Animalium multiparorum foeminae extra vteru, quam
mares citius perficiunt, contra in vtero 6.22.44
Animalium augmentum diuersum 2.1.189
Animalium partus discrepat, & nutriendae pro
lis ratio 8.1.4
Animalibus omnibus statum pariendi tempus,
excepto homine 7.4.30
Animalia semel in anno parientia quae 5.9.11
Animal generantia, aut primo ouum, aut primo
animal generant 1.5.1
Animal intra se generantia postquam ouum pepere
rint, quae 6.1.1.22
Animalia edaciora, ad lactis copiam foecundiora
3.21.22.
Animalium actiones & victus quomodo 8.1.2
Animalia multa spirantia aquis gaudet 8.2.2
Animalia quaedam terrestria cibum ab aquis pe
tunt 1.1.72
Animal aquaticum nullum, aquam recipiens, & ter
ram cibi gratia petens 1.1.73
Animalium multorum bibendi modus diuersus 8.6.1
Animalium vita locis disincta 8.1.50
Animalia non omnia omni tempore prospere va
lent 8.18.1
Animalium felicitas ex regione 5.1.1.16
Animalia nonnulla maiora in Aegypto, minora
in Graecia, & quare 8.2.8.26
Animal ephemerum apud Hypanum fluuium
cuius naturae 5.19.97
Animalia viribus pollentia quae 1.1.145
Animalia omnia quibus venter calidus, quiete &
immotione maxime pinguescunt 8.6.19
Animalibus omnibus inest nativus sensus muta
tionis factae a frigore vel calore 8.12.3
Animalia sedes pro tempore mutantia 8.12.5
Animalium terrestrium affectus latendi & pate
di qualis 8.13.56
Animalia quae hieme conduntur 8.13.56
Animalium sese condentium nonnulla exiunt se
nectutem 8.17.16
Animalia omnia pedestria & sanguinea dormi
re ac vigilare sentiuntur 4.10.2
Animalium dissidia & confidia 9.1. per totum
Animalia inter seipsa pugnant quae, & quare 9.1.35
Animalium dissidio vel confidio, augures bella vel
pacem colligunt 9.1.41
Animalia omnia tactum habent 4.8.20
Animalia omnia quae dentium, cum dentibus na
scuntur excepto homine 7.10.33
Animalia quae castratione immutantur, & quae
ruminant 9.50. per totum.
Animalia si castrantur dum crescunt, maiora &
elegantiora euadunt, alias non 9.50.19
Animalia quae ruminant, delectantur in ruminan
do non minus quam in edendo 9.50.39
Animal volucre tantum, ut piscis natatile nullum. 1.1.91
Animal solipes & bicornis nullum 2.1.123

IN LIB. DE HIST. ANI.

Animal nullum humile est, vel volatile		Apum ducum duo genera	5.21.8. & 5.22.7.
Animal duplici detinuit orbe		Apum in quocunq; examine plures duces	5.22.8
Anni quadrupedum quomodo noliuntur	6.2.5.1	Apum fur	9.40.68
Anni sicci piscibus incommodi	8.18.7	Apum generatio euariat sententijs	5.21.1
Anser maior & minor circa aq̃s versant	8.3.64	Apes quomodo gignuntur	5.19.32
Anser minor gregalis	8.12.56	Apum rex quomodo generatur	5.22.38
Anser habet appendices	2.17.135	Apum duces improbi ex quibus oriunt	9.40.79
Anser qualem habet gulam	2.17.120	Apum quæ fures dicuntur copia maior ex quibus apibus	9.40.80
Anseres à coitu se aquis ingurgitant	6.2.17	Apes sub duce degunt	1.1.114
Anser triginta diebus incubat	6.6.12	Apes mundissimæ, & quare	9.40.147
Anseres foeminae solæ & perpetuo incubant	6.8.4	Apes efferunt foras vita defunctas	ibidem.
Anser verecundus & cautus	1.1.156	Apes bonæ studēt ne quam intra alueum intromittant	9.40.103
Anser aliquando parit hypenemia oua	6.2.37	Apes quando egerunt excrementa	9.40.191
Antandria duos habet fluuios, quorum alter candorē, alter nigrorē pecoribus facit	3.12.12	Apum cibus	9.40.13
Antennæ pars tali superior	2.1.134	Apes nullius animalis carnē tãgunt	9.40.109
Anthias piscis ubi visitur, nō sunt beluæ: & quare sacer dicitur	9.37.23	Apes cibo sui generis vtuntur	1.1.119
Anthus auis, vide Florus		Apis nullo vtitur cibo putido, sed dulci nutritur solum, & aquam sincerā libētius bibit	8.11.5
Æorta vena, vide Vena aorta, seu Vena minor.		Apibus pastus gratissimus thymum	9.40.172
Æper dentibus exertis	2.1.205	Apes melle & quibusdā dulcibus vtunt	1.1.120
Æper foemina dētes nō habet exertos	4.11.54	Apes nihil venantur, cibaria sibi faciunt, & recedunt: & cibus earum	9.40.11
Æporum coitus	6.28.1	Apes mel sentiunt	4.8.97
Æpro probitas coeundi ad triennium	5.14.75	Apibus gratæ salix & vlmus	9.40.21
Æper quando coire incipit	5.14.44	Apibus herbæ gratissimæ	9.40.221
Æpro coeundi ordeū pabulo apponēdū	6.18.104	Apes quando bibunt & quomodo	9.40.197
Æpri foeminae tēpore coitus q̃ feræ	6.18.63	Apes officia inter se partiunt & quō	9.40.197
Æper solet inire pabulo satiatas	5.14.77	Apes socias depellunt defides & minus parcas.	9.40.196.
Æpro genitale non absolutum	2.1.164	Apum nouellarum consideratio in negotio inuendo.	9.40.122
Æpro testes non absoluti	2.1.168	Apes nouellæ quæ sunt, & earū natura in punigendo	9.40.157
Æper qua ætate castratur nihil refert	9.50.18	Apū varia in operatione & vita ratio	9.40.18
Æpri castrati maiores euadūt, & ferociore	6.28.5	Apum adolescentum negotium.	9.40.162
Æpri cur castrantur	6.28.8	Apes differunt parentibus natæ vrbani, & rustici montanorū: victu educatis	9.40.70
Æper nullus in Africa	8.28.15	Apum seniores intus operantur, & hirtiores quare.	9.40.161
Æpri in Atho ferocissimi	8.29.4	Apibus nullum tempus certum quo operari incipient	9.40.120
Æpri omnino bruti	1.1.149	Apum modus & officium erga reges cum ministratur.	9.40.104
Æpri etiā vide Sues feri, siue Sues syluestres.		Apum furis nullum est munus	9.40.88
Æpria suis	6.18.36	Apum minorum officiosarum à maioribus differentia	9.40.192
Æpria in suis quid	6.18.97	Apes quiescunt noctu	4.10.43
Æpria scrofarū quomodo castratur	9.50.30	Apes matutino omnes silent, & quomodo excidentur.	9.40.200
Æper piscis in Acheloo vocalis	4.9.21	Apes qñ ociosiores & anxius agunt	9.40.207
Æpri piscis branchiæ quot	2.13.33	Apis domicilium sibi parat	1.1.124
Apes insecta pennata	4.1.22	Apibus locus gratus & tempus	9.40.173
Apes exangues	1.4.15	Apes fauos construunt ex floribus	5.22.16
Apis ciuilis generis	1.1.113	Apes quomodo construunt fauos	9.40.19
Apum genus gregale	9.40.6	Apes ex quibus arboribus flores deferūt	9.40.20
Apum genera nouē numero, sex gregalia, & tria solitaria, & eorum nomina	9.40.5	Apes frugi quō suos construūt fauos	9.40.73
Apum genera varia	5.22.1	Apes porrectiores, quomodo construunt suos fauos.	9.40.77
Apū genera plura & eorū descriptiōes.	9.40.65	Apum faui tam in terra, q̃ in alucis apud Themiscyram	5.22.50
Apum ratio	9.40. per totum.	Apes ex quibus colligunt	5.22.29
Apibus pennæ quaternæ	4.7.29	Apum mos ne florum plura genera petant, vno & eodem profectu	9.40.52
Apes pennas detectas habent	4.7.31		
Apes membrana sicca volant	1.5.38		
Apum pennæ incisæ non repullulāt	3.12.20		
Apes aculeum habent	5.21.17		
Apes aculeum intus conditum habent	4.7.24		
Apes aculeo detracto moriuntur	3.12.21		
Apum reges aculeum habent, sed eo non vtuntur.	5.21.17		
Apum reges nunquam foris visuntur, nisi cū ministratur, & qualis est migratio	9.40.109		
Apū regū seu principū duo genera	9.40.65		

INDEX.

Apes quid accipiant non facile videris 9.40.55.
 Apes oderunt foedos odores & vnguëtorum de-
 licias, vnde delibutos percutiunt 9.40.150
 Apes dulcia petunt 4.8.107
 Apes mellificat tã estate q̃ autumno 5.22.15
 Apes mel non facere quo argumento 5.22.20
 Apes in Ponto mel faciunt arboribus sine fauo.
 5.22.57.
 Apes sunt quę sub terra fauos faciunt triplici or-
 dine. ibidem.
 Apes albę in Põto bis mēse mellificat 5.22.49
 Apes porrectiores nihil mellis, aut admodum pa-
 rum conficiunt 9.40.80
 Apes mel ore euomunt in cellas 5.22.33
 Apes suis fauis incubant & concoquūt 9.40.81
 Apes vnde foeturam deportent, non constat in-
 ter omnes 5.21.2
 Apum foetus, vide Foetus apum.
 Apes aquam tunc portant cum prolem nutriūt.
 9.40.108.
 Apum soboles, vide Schadones.
 Apum consideratio in incubitu & earum prole.
 9.40.123.
 Apes quando minus foetificant 9.40.224
 Apes incubant more auium 5.22.34
 Apes quando ceram conficiunt 9.40.187
 Apes ex quibus ceram fingunt, mella, & quo tẽ-
 pore 5.22.17
 Apes suis cruribus aggerūt cerā, atq; erithacam.
 5.22.33.
 Apes q̃ ingeniosę in parandis alueis 9.40.27
 Apes curant vt faui erecti stent 9.40.85
 Apū alueis quā tollere debēt apiarij 9.40.138
 Apes nullū aial nisi sui generis fugiūt 9.40.139
 Apes necat maxima animalia, & iam equum in-
 teremerunt 9.40.145
 Apum pugna 9.40.139
 Apum pugna inter se 9.40.165
 Apes breues flagrant odio cõtra lōgas 9.40.99
 Apes necant duces qui plures q̃ satis sit habeant
 tur, & quare, & quando 9.40.91
 Apum fures quando capite puniūt 9.40.105
 Apes quibus infestentur, & quā sunt eis contra-
 ria 8.27.3. & deinceps.
 Apibus nocent vesp̃a, pari aues, hirundo & me-
 rops, & ranā lutariā 9.40.134
 Apibus vesp̃a inimicā & apiariorum remediū.
 9.40.213.
 Apes plausu gaudent & tinnitu 9.40.194
 Apes inter insecta ingenio valent 9.38.1
 Apes se lapillo fulciunt flatu vehementiore.
 9.40.175.
 Apes prælagiunt hiemem & imbres 9.40.217
 Apes mutant senectutem 8.17.34
 Apes murmur adunt 4.9.12
 Apes quomodo sonant 4.9.15
 Apes dormiunt 4.10.43
 Apis apparet omnibus anni tẽporibus 1.1.99
 Apes hieme conduntur, & quando incipiunt la-
 tẽre. 8.14.5
 Apes deserēdi cubilis indicium faciūt 9.40.219
 Apes quandiu viuunt 5.22.47
 Apū examē quō valere cognoscit 9.40.204
 Apum morbi 8.27.3. & 9.40.168
 Apes quando potissimum ægrotant 8.27.10.

item 9.40.174.
 Apum interitus quibus 9.40.151
 Apum examen perit, si duces non satis habeant
 tur, vel plures q̃ satis sint 5.22.9
 Apiarij quomodo cognoscūt suas apes 9.40.223
 Apum aluei quando vindemiantur 5.22.31
 Apum fauos cū apiarij eximūt, tantum cibi re-
 linquunt quantū per hiemē sufficiat 9.40.129
 Apum alueus qualis esse debet 9.40.23
 Apum abortus quando 9.40.83
 Apum vermiculi natura 5.22.35
 Ex apibus nymphae quando 5.19.34
 Aphaca opimat pecus 8.10.10
 Aphare⁹ pinula sub vētre thūni foemine 5.9.23
 Aplysia spongiarū genus qua sit natura, & quo-
 modo à cæteris distinguatur 5.16.43
 Apodes aues quare dictæ, & quā 1.1.94
 Apodum nidulatio 9.30.1
 Appendicum agnatio peculiaris piscibus, & plu-
 rimis auibus. 2.17.101
 Appendices paucae in auibus, & qua parte.
 2.17.133.
 Appēdices qbusdā piscib⁹ nullæ sunt 2.17.107
 Apuæ piscis origo & eius cõsideratio 6.15.15
 Apuæ ubi fiunt 6.15.24
 Apua quā foetura piscium, & quorum 6.15.32
 Aqua dulcis in mari, & quo argumēto 8.2.55
 Aqua ouibus quā cõmodior 8.10.12
 Aquæ faciunt vt in ouibus mares vel foeminae
 procreantur 6.19.15
 Aquarum diuersarum vsu nōnulla animalia mu-
 tant suos colores 3.12.9
 Aquam sinceram & clarissimorum fontiu quā
 animalia libentissime hauriunt 8.11.6
 Aquaticulus pars ventris 1.13.4
 Aquatiliū ordo duplex 1.1.56
 Aquatiliū generis distinctio 8.2.20
 Aquatiliū & terrestriu diuisio trifariā 8.2.46
 Aquatiliū & terrestriu natura quomodo per-
 uertitur 8.2.34
 Aquatiliū viuiparorum generatio & partes.
 6.12. per totum.
 Aquatiliū nonnulla aquam recipiunt ea causā
 qua aërem, alia propter cibum 8.2.21
 Aquilia nōnulla pariūt, & educāt in sicco 8.2.8
 Aquatilia dormiunt 4.10.9
 Aquatiliū victus 8.2. per totum.
 Aquatiliū cancer ambulat 1.1.87
 Aquilarum sex genera, nomina, nidulatio, & ve-
 natio 9.32. per totum.
 Aquila penna volat 1.5.37
 Aquila vnguibus aduncis 3.9.22
 Aquilæ quā percnopterus dicitur, natura & des-
 scriptio 9.32.15
 Aquilæ leporariæ natura 9.32.12
 Aqla marina clarissima oculorū acie 9.34.17
 Aquila marina mare adit & lacum 8.3.65
 Aquilarum partus 6.6.1
 Aquilarum incubitus quot diebus 6.6.10
 Aquila inuidet suis liberis, & quare expellit ē ni-
 do. 9.34.12
 Aquila pullos suos nido eijcit 9.34.7
 Aquilæ q̃diu alunt suos pullos. 9.32.40
 Aquilæ quare oderunt partum 6.6.5
 Aquilarum genera non æque omnia prolem fa-

IN LIB. DE HIST. ANI.

stidiunt	6.6.18	Aranei deuorantur à stellione	9.1.71
Aquila quæ benignior in alenda prole	6.6.20	Archaneus vel archaneus piscis æstate laborat & macrescit	8.19.28
Aquilæ pullum eiectionem ossifraga excipit & educat.	6.6.9	Archaneus corripit capitones	8.2.106
Aquilarum in pullos prouidentia	9.32.36	Arctis, id est, vrsis inter crustata quod pariendi tempus.	5.17.35
Aquilarum genera omnia carniuora	8.3.3	Arcti quando cibo laudantur, & quando deterri- ma.	5.17.37
Aquila venatur lepores, hirculos, vulpes	9.32.54	Ardeolarum tria genera, & nomina	9.1.92
Aquila rapit ardeolam pellam nomine	9.1.95	Ardeolarum tria genera & natura & vita	9.18.
Aquilæ quomodo leporem rapiunt	9.32.46	ferè per totum.	
Aquilam bibentem fecisse carpitur Hesiodus.	9.18.19.	Ardeola petit lac⁹ & fluuios vict⁹ causa	8.3.49
Aquilarum venatio qualis	9.32.44	Ardeolæ quæ pella dicitur, coitus difficilis, & par- tus.	9.1.93
Aquilæ natura inuida & famelica, nec copiosa ve- nationis.	9.34.10	Ardeola pella aduersatur aquilæ, vulpi, & alau- da: & quare	9.1.95
Aquilæ volandi operandiq; tēpus	9.32.31	Ardeolæ aduersa aquila	9.1.81
Aquilæ ubi nidulantur	9.32.39	Ardeolæ aduersatur pipio	9.1.71
Aquilæ quare confidunt locis æditiorebus, & vo- lant sublimes	9.32.49	Ardeola & cornix amici	9.1.109
Aquila quare diuina ab hominibus sola perhibe- tur.	ibidem	Argathilis quod nidum suum instruit	9.13.16
Aquila quando exaētus dicitur	6.6.7	Aries quales venas sub lingua habuerit, tales p- creat foetus	6.19.20
Aquilis senescētib; rostrum superius accrescit, & incuruatur, ita vt demum fame intereat, & quare ita accidat fabula	9.32.33	Arietes efferantur tempore coitus	6.18.12
Aquila quando hebetescit	6.6.6	Arietes primum vetustiores fœminas ineunt, & nouellas minus persequuntur	5.14.73
Aquila dissidet cum dracone, & quare	9.1.51	Arietes in Africa statim cornigeri nascunt	8.28.23
Aquila cum ardeola pugnat	9.1.81	Arietū nullis nascūt cornua in Scythia	8.28.25
Aquila pugnat cum trochilo	9.17.20	Arista ex piscibus solitarijs, vide Atherina.	
Aquila aduersat fittæ & trochilo, & qre	9.1.85	Arista atterens aluum arenæ parit	6.17.39
Aquilæ aduersantur vulturi & olor	9.1.102	Aristulæ gregales sunt	9.2.6
Cum aquila pugnat chalcis	9.12.21	Aristotelis sententia de venis	3.3.26
Aquila diu viuit, & quo argumento	9.32.54	Arteriam sine adiecto appellat Aristoteles quam Galenus, & ceteri recentiores medici arteriam tracheam, id est, asperam vocant, quæ gulæ ad- iecta est. Nam Galenus medicinæ scientissim⁹ arteriam, sine adiecto inquam, vult esse spirit⁹ conceptaculum naturalis mixti, confusiq; cum sanguine, in quo spiritus sit plus, sanguinis mi- nus. eam autem Aristoteles vocat venam mi- norem seu aortam.	
Aquilæ inter cartilagineos pisces	5.5.12	Arteriæ situs	1.12.2. & 1.16.29
Aquilonis flatu mares concipiuntur in ouibus.	6.19.16.	Arteriæ natura	1.16.31
Arabia lacertos magnitudine cubitum excedē- tes habet, & mures quales	8.28.35	Arteriæ officium	1.16.55
Araneorum plura genera, & nomina	9.39.1	Arteriæ coniungitur & quibus vinculis	1.16.51
Araneorū genera & partus	5.27. per totum.	Arteria tendit omnibus ad pulmonem	2.17.2
Araneorum lautiorū duo genera	9.39.25	Arteriæ meatus quomodo spiritum cordi trans- mittant	1.17.24
Araneorum secundum genus lupus, & eius descri- ptio & natura	9.30.6	Arteriæ meatuum alter ad cauum cordis dextrū, alter ad sinistrum	1.17.26
Araneorum tertium genus sapientissimū & lau- tissimum omnium, & eius venatus	9.39.11	Arteria quoad superiora, posita est foraminibus narium.	1.16.32
Araneorum genus quod mordax dicitur, duobus euariat generibus	9.39.2	Ab arteria singulari duæ ad vtrūq; latus pulmo- nis dependent partes	1.16.46
Araneorum procreatio vnde	5.19.10	Arteria quibus iungit vtroq; sui extremo	1.16.37
Aranei omnes pariunt in tela	5.27.4	Arteria nihil siccū, nihil humidū patit	1.16.56
Araneorū proles quomodo pducitur	5.27.7	Arteria cum inflatur, spiritus caua subit pulmo- nis.	1.16.48
Araneus quot diebus incubat, & excludit fœtū.	5.20.13.	Arteriam habent omnia spirantia	2.15.11
Aranei à ple sua ubi pfecta est, pellunt	5.26.3	Arteriam habent omnia quibus pulmo	1.16.30
Araneorū ples perfecta matrem eiecit	5.27.14	Arteria quadrupedibus viuiparis	2.15.8
Aranei iustū suscipiunt incrementū diebus qua- ter septenis	5.27.16	Arteria serpentibus qualis	2.17.77
Aranei statim cū æditi, fila mittunt & qua parte	9.39.31.	Aruncus villus in mento capræ	9.3.9
Aranei cibo sui generis vtuntur	1.1.119	Arum herbam quare degustat vrsus latibulum egressus	8.17.13. & 9.6.3
Aranei venatu muscarum viuunt	1.1.120	Arundinibus quantum proficiant imbres	8.19.6
Aranei nihil conficiunt, neq; recondunt, sed cibū solum venatu sibi acquirunt	9.40.10		
Araneorum fœtus qualis	8.4.11		
Aranei lautiores ingeniosiores in vitæ munerib⁹.	9.38.4.		
Arane⁹ lacertos paruos aggredit, & quō	9.39.35		

INDEX.

¶ Aſcalaphus habet appendices	2.17.135	Aſinus hoſtis colotæ quare	9.1.90
Aſcarides ex lumbricorū genere nihil aliud pro-		Aſino hoſtis lupus	9.1.76
creant	5.19.17	Aſino inimicus ſalus	9.1.72
Aſellus piſcis latet, & quo argumento	8.15.32	Aſino aduerſarius coruus	9.1.80
Aſellorū ingeniū in piſcibus capiendis	9.37.19	Aſini vno morbo laborant & quo	8.25.1
Aſia efferatior habet beſtias	8.28.44	Aſinus indicus ſolipes & vnicornis	2.1.124
Aſilus ex quibus naſcitur	5.19.50	Aſinus indicus inter ſolipedes ſolus talum habet	2.1.125.
Aſilis lingua dura & valida	4.7.20	Aſio auis nocturna, vncunguis, & noctua minor.	8.3.11.
Aſilus aculeū gerit parte anteriore	1.5.49	Aſionum conſideratio, & duo genera	9.28.
Aſilorum copia prope aquas quare	5.19.51	per totum.	
Aſili tergora quadrupedum penetrant promulci		Aſpidis icſtui in Africa nullum eſt remedium.	8.29.12.
de.	4.4.53	Aſphodelus, vide Albucum.	
Aſili ſanguiuori	8.11.4	Aſterias, vide Stellatus piſcis.	
Aſili ex culicibus paluſtribus	1.1.75	¶ Atherina, id eſt ariſta piſcis ex ſolitarijs parit	
Aſilo qui piſces infeſtantur, & eius deſcriptio.	8.19.41.	prima.	6.17.20
Aſilus ſub pīna thūnorū naſcitur q̄ ſpecie	5.31.30	Atherina, vide Ariſta.	
Aſilus auis vermiculis plurimū alitur	8.3.19	Atractilis herba, vide Fuſus agreſtis.	
Aſinorū tēpus coeundi & generationis	5.14.58	Atramentum habent mollia	4.1.72
Aſinus tum mas, tum ſcēmina quando coire in-		Atramentum mollium vbi ſitum	4.1.75
cipit.	6.23.1	Atricapillæ & ficedulæ vicibus commutantur.	
Aſina reiſcit ſemen à coitu niſi interpelletur, &			9.49.42.
quod remedium	6.23.6	Atricapilla lingue ſummę acumine caret	9.15.8
Aſinus equi genituram corrumpit.	6.23.9	Atricapilla oua plurima ædit, & quot	9.15.4
Aſinus ſi cum equa, vel equus cum aſina inierit,		Atricapillæ nidificatio vbi, & paltus	9.15.7
multo magis abortus ſequitur, q̄ ſi vnigenæ in-		Atricapilla vermiculis alitur	8.3.18
ter ſe iungantur	6.23.17	Attagna auis pulueratrix	9.49.54
Aſinus ſi cum equa coierit euenit norma maris		Attendo ſiue humerarius ſumma pars neruorū.	
in tempore vteri gerendi, ſed ſcēminæ, in ma-			3.5.17.
gnitudine, viribus, & ſpecie	5.23.20	¶ Auditi certa ſedes eſt deſcripta	4.8.23
Aſinus equā ex equo prægnantem ſuperueniens		Auditus piſcibus nullum continet membrum.	
foetum corrumpit	6.22.73		4.8.35.
Aſina ānicula cōcepit ad pſfectionē plis	6.23.5	Audium quę hñt, alijs auriculæ, alijs nō	1.11.12
Aſina parit duodecimo menſe, & quot	6.23.14	Augures diſſidio animalium bella colligūt & cō-	
Aſina continue parere poteſt	6.22.64	ſidio pacem	9.1.41
Aſina tota ætate ſua parere poteſt, ſi pepererit,		Auis quid	1.5.42
priusquam gnomonem dimiſiſſet	6.23.15	Auis ex ſanguineo genere	1.6.4
Aſina niſi prius q̄ gnomonem amittat peperit,		Aues multiſidæ omnes	2.12.12
nunquam initum recipit	6.23.13	Auium partes quæ	2.12.1
Aſina cū parturit, in tenebras ducitur	6.23.14	Auibis omnibus vngues	2.12.12
Aſina à partu mari iungitur	6.23.12	Auibis nonnullis ingluuies	2.17.111
Aſina grauida lac habet menſe decimo	6.23.11	Auium peculiare ala	2.12.7
Aſinæ lac tenuius bubulo	3.20.30	Aues ſel habent	2.15.40
Aſinæ purgatio quanta	6.18.71	Auium peculiare roſtrum	2.12.24
Aſina quando ſterileſcit	6.23.24	Auiculis qualis ventriculus	2.17.122
Aſinum equa, vt aſina equum nō recipit, niſi aſi-		Auibis plurimis appendicū agnatio	2.17.101
nus ſit qui equam ſuxerit	6.23.27	Auium oculi ſine cilijs	2.12.26
Aſini fruge & herba veſcuntur, ſed maxime po-		Aues omnes quomodo niſtantur	2.12.27
tu pingueſcunt	8.8.1	Aues inter ſe & à cæteris differunt interiorū par-	
Aſino inter viuipara ſanguis craſſiſſimus, & ni-		tium ratione	2.17.109
gerimus	3.19.24	Auium pulmo fiſſus	2.17.18
Aſino ſel deeſt	2.15.28	Auium pennæ, vide Pennæ auium.	
Aſini & pediculo & rediuo ſunt imunes	5.31.19	Aues calcarigeræ	2.12.45
Aſini quare parui in terra Illyrica, Thracia &		Aues volaces quæ	ibidem
Epīro	8.28.33	Aues gregales quæ	8.12.55
Aſini nulli in Scythica terra & Gallica quare.		Aues nocturnæ quæ	8.3.9
	8.28.34.	Aues apodes quare	1.1.94
Aſinus impatiēs frigoris, quapropter Scythia &		Aues lotrices	9.49.54
Pontus aſinis carent	8.25.4	Aues quaternis notis mouentur	1.5.55
Aſinorum ſcēmina viuacior mare	6.23.17	Aues quomodo ſuos inflexus habent	2.1.49
Aſinorum vita ad quot annos	6.23.16	Auium agreſtium domicilia	9.11.1. per totum.
Aſinorū ætas quibus dentibus iudicatur	6.23.3	Aues aquaticæ oēs, vbi nidificāt, & quare	6.8.6
Aſinus mutat dentes	2.1.222	Aues quæ ſunt quæ non nidificant	9.8.1
Aſinus quando mittit dentes	6.23.2		
Aſinus & ſpinus inimici quare	9.1.105		

Bb.j.

IN LIB. DE HIST. ANI.

Aues quæ pulueratrices	9.49.53	Aues multæ bibunt forptu, sed aliæ quomodo.	8.6.4.
Auium coitus differentia	5.2.10	Aues quæ collis longis, & angustis sunt, alui ex-	
Auium omne genus coit iusto more	5.2.9	crementum habent humidius	2.17.127
Aues inhorrescunt à coitu, ac se excutunt, & sæ-		Auiū nōnullis proprium crepitus alui	9.49.57
pe festuca sese lustrant	6.2.68	Auium generi foramina tātū odorādi	4.8.25
Auiū prima feminis emissio infœcunda, aut pau-		Auium genus vocem mittere potest	4.9.52
ciora ædit oua	5.14.6	Auium vox marium & fœminarum partim eas	
Aues omnes migrātes sunt veneris appetentio-		dem, partim diuersa	4.9.54
res verno tempore	8.12.29	Auibus vox ante pugnam nonnullis, alijs in pu-	
Auiū syluestres semel magna ex parte coeūt &		gna, alijs habita victoria	4.9.56
pariunt	5.13.1	Auium minores garrulæ magis	4.9.55
Auium genus quo tēpore coit & parit	5.8.30	Auicularum nonnullæ vocem eandem non mit-	
Auiū magna pars celeriter impletur & oua sub-		tunt quam parentes.	4.9.74
uentanea concipit	6.2.70	Aues omnes vnæ breui sunt collo, lingua lata,	
Aues oua subuentanea concipiunt	5.1.33	& aptæ ad imitandum	8.12.53
Aues vrbanae sapius generant	5.13.5	Aues, maxime plurimæq; emittunt voces cum	
Auiū seminis genitilis consideratio	6.2.19	coeunt	9.49.50
Auibus omnibus testes dati	3.1.16	Auiū nōnullarum peregrinatio quare	8.12.9
Auium testes vbi	9.50.3	Aues quæ imbecilliores migrare solent	8.12.22
Aues testes intus habent	5.5.25	Aues omnes migrantes pinguiore, quæ de locis	
Auium vulua qualis	3.1.92	discedunt frigidis, q; contrā	8.12.27
Auium vuluæ vbi	3.1.86	Auium complures conduntur	8.16.1
Aues anniculæ vt plurimum nequeunt generare.		Auium bona pars tēporum vicissitudine ita co-	
6.4.9		lore immutatur, vt quænam sint latere possint.	
Auium partus quo tempore maxime agitur.			
6.1.16.			
Aues omnes oua pariunt, sed coeundi & parien-		Auiū variæ dictæ dissident cū alaudis	9.1.53
di tempus non idem	6.1.3	Auibus incommodi pluuij anni	8.18.6
Aues nisi pariant morbo laborant	6.2.67	Auibus profunt squalores	8.18.4
Aues quæ in nidis pariunt, & quæ non	6.1.22	Aues pediculo infestantur	5.31.17
Aues quæ carne vescuntur semel in anno pariūt		Auium ægotantium signū in plumis	8.18.13
6.5.7.		Aues vncungues, tū cætera quæ vincere possint	
Auium oui generatio à coitu non pari tempore		animalia, tum aues aggrediuntur, sed non sui	
euenit omnibus.	6.2.75	generis	8.3.66
Aues nonnulla pariunt oua infœcunda etiam ex		Aurata piscis litoralis	8.13.9
coitu.	6.3.65	Aurata q̄ternas habet pinas, & quo situ	1.5.25
Auium æque omniū oua cuius naturæ & diuer-		Auratarum alijs plures, alijs paucae appendices.	
sitatis	6.2. per totum.		2.17.106.
Auium oua subuentanea oia infœcūda	5.1.34	Aurata in maritimis lacubus reperit	8.13.18
Auium palustrium oua pallida	6.2.8	Aurata parit æstate	6.17.24
Auium oua, vide etiam Oua auium.		Aurata vbi maxime ædunt	5.10.19
Auium mares complures frangunt oua	6.4.6	Aurata carniuora tantū	8.2.113
Auium incubitus	6.8.1	Aurata plurimum temporis latet	8.15.32
Auium incubitu fœtum excludi naturæ ratio est		Aurata hieme laborat	8.19.28
6.2.14.		Aureliæ ex erucis quando dicuntur, vide Chry-	
Auium fœtus incubitu excluditur	6.2.14	salides.	
Aues oua excludūt celerius æstate quàm hieme.		Aurelia ex xylophthoro, vt ex eruca	5.32.20
6.2.38.		Auris pars capitis	1.11.1
Auiū ortus ex ouo quomodo agitur 6.3. p totū.		Auris pars interior qualis	1.11.6
Aues quibus partus numerosior, sæpe vnum ex-		Aurium situs in homine	1.11.19
pellunt.	6.6.17	Aurium differentia	1.11.20
Aues omnes præter cornicem, pullos, cum volare		Aures homini tantū immobiles	1.11.11
possunt, nido expellunt	6.6.22	Aures quæ aptissime ad audiendum	1.11.21
Aues carent lacte & mammis	3.20.24	Aures mediocres notam optimorum morum ha-	
Auium victus	8.3. per totum	bent.	1.11.24
Auium victus locis euariat	8.3.44	Aures magnæ & arrectæ stultitiæ indices	1.11.25
Aues multæ herbis vescuntur	8.3.65	Ab aure interiori ad cerebrum nullus est meat⁹.	
Aues oēs vncungues sunt carniuoræ	8.3.1	1.11.8.	
Aues in genere nō vncungi sunt quæ carniuoræ		Auriculæ totius substantia	1.11.5
sunt	8.3.13	Auriculis carent aues, & naribus	2.12.25
Auiū genus omne potu exiguo cōtentū	8.3.68	Auriculis quæ carent	1.11.13
Aues ne bibere quidem possunt largius sine dis-		Auriculæ greffilium viuiparorum cartilagine cō-	
pendio	8.18.7	stant.	3.8.9
Aues, adūcē sine vilo potu q̄si viuunt	8.18.8	Auricula auris pars exterior constat pinna & fi-	
Aues non aduncæ bibunt, sed parum	8.18.11	bra.	1.11.4

INDEX.

- Auris marina, vide Patella.
Auriuittis spinis victitat, & vermiculos aspernat.
8.3.26
Auriuittis dormit & pascitur eodē in loco. ibidē
Austerus quis
1.9.3
Austri flatu foeminae procreantur
6.19.16
Auxumae à Bizantijs scordulae dicunt.
6.17.47
B.
Balagri nec ouū, nec semen habet.
4.11.26.
Balbi lingua constricta
1.11.50
Balene natura an aquilis, an terrestres
3.2.11
Balenis branchiae desunt
1.5.6
Balene fistulam habent à fronte
1.5.7
Balena mammas habet
3.20.22
Balenarum partus
6.12.7
Balena viuipara
6.12.1
Balene quomodo dormiunt
4.10.37
Balerus cū parturit, sese vadis intrudit
6.14.36
Balerus quare aestu interit
8.20.6
Barba nō pari modo effundit omnibus
3.11.57
Barba & pube carentes nō gignunt
3.11.43
Barbatae mulieres in Caria
3.11.39
Barini pisces
4.11.26. in margine.
Bellum colligunt augures ex dissidio animalium.
9.1.41
Beluarum morsus pro locorum varietate differunt.
8.29.6
Beluae magnae in Ponto piscibus maleficae paucae.
8.13.26
Bestiae omnes efferatiores in Asia, sortiores in Europa, multiformiores in Africa
8.28.43
Bestiae in Africa mitiores redduntur desiderio suuij, & quando potum quarunt
8.28.49
Bestiola in libris similis scorpionum
4.7.26
Bestiola pennata salit per ignem in Cypro.
5.19.90.
Bibendi usus multorum animalium
8.6.1
Bibendi usus quibus exiguus
8.4.5
Bibendi usus auium generi qualis
8.3.68
Bibendi usus columbarum, palumbium, & tururum.
9.7.25
Bilis utraq; pars communis
3.2.10
Bistonide in lacu plura genera piscium marinarum reperiuntur
8.13.19
Bisulca animalia
2.1.115
Bisulca quae
2.1.118
Bisulca magna ex parte q̄ cornua gerit
2.1.121
Bisulca permulta talum habent
2.1.127
Biualue inter testata quid
4.4.15
Biualue genus inter testata
4.4.15
Biualue genus ab uniualue parum diffidet partibus interioribus
4.4.40
Biualuebus caro ita adhaeret, ut nequeat nisi per vim detrahi
4.4.33
Biualue quo in loco papauer habent.
4.4.81
Biualue generis testatorum diuersitas in partium clausione
4.4.15
Biuerteres natura aliqui
1.7.14
Byssum ex quo proueniunt pinnae, vide Pinnae.
Clattae in brassicis
5.19.49
Bocae pisces gregales
9.2.5
Bolba lacus apud quem lepores binis iecinoribus.
2.17.16.
Bolitana polypi genus
4.1.105
Bolytanae non gignunt in Euripo
9.37.63
Bombyx genus apum solitarium
9.40.8
Bombyx à quo
5.19.43
Bombycum foetificatio
9.43.1
Bombycum nonnullorum partus
5.24. p totū.
Bombicya ex bombyce
5.19.45
Bombicya quae prima in Co texuit
5.19.46
Bonassus monapios à Paonibus dicitur
9.45.2
Bonassi species & forma
9.45.3
Bonassus bifidus, iubatus, & duobus cornibus.
2.1.135.
Bonassus capronatus & corniger
2.1.76
Bonassus interiora oia bubus siffia habet
2.16.6
Bonassus carnem habet gustu suauem
9.45.19
Bonassi natura
ibidem
Bonassi excrementa adurunt & qñ.
9.45.22
Bonassi partus
9.45.24
Bonassus ubi gignitur
2.1.137. & 9.45.1
Bosca auis siffis anati circa aquas versat
8.3.61
Bos corniger, & bifidus
2.1.123
Bos dentibus continuis
2.1.207
Bos dentes quando emittit
6.21.23
Boum cornua quomodo caua
2.1.143
Boum iuniorum cornua tepefacta in cera, ductur facile
8.7.7
Boues ruminant
9.50.41
Boum societas qualis
9.4.1
Boues apud Arachotas syluestres & vrbanae.
2.1.85.
Boues magnae in Epiro
3.21.15
Boues in Syria nodos scapularum flectunt ut caemel.
8.28.22
Boues maiores in Aegypto quam in Graecia, & quare.
8.28.26
Boues quibus vescuntur & pinguescunt
8.7.1
Boues bibunt forbendo
8.6.3
Boues aquam claram bibere gestiunt
8.8.7
Bos bibere non vult, nisi aqua sit lympida, clara & frigida
8.24.45
Bos minime peruicax
1.1.149
Boues somniant
4.10.6
Boum vox quomodo euariet sexu, aetate, & alijs.
5.14.32.
Bubus foeminae vox grauior
4.11.49
Bubus castratis vox immutatur
5.14.34
Boues castrati transeunt in foeminam. ibidem
Bos si à recenti castratu inierit, procreare potest
9.50.20.
Boum coitus consideratio
6.21.1
Boues quando coire incipiunt tum mares, tum foeminae, & quando generare possunt
6.21.9
Boui foeminae tempus coeundi quod potissimum est.
6.18.74
Boum foeminarum initium coeundi
6.21.30
Bos recentior quam annicula non patitur venenem nisi ostento
6.21.28
Boum iuuencae augentur amplius, cum plus teporis veneris expertes degunt
8.7.10
Boum iuuencae Pyrrhicæ annis nouem intactae venere seruantur quare
8.7.11
Bos foemina cum coitum affectat, quantum purgatur.
6.18.73
Bos ubi vuluam habet
3.1.83
Boues natu minores prius turgent ad coitum quam maiores.
6.18.47
Boues ferunt vterum menses nouem, alias abortu.
Bb.ij.

IN LIB. DE HIST. ANI.

tiunt. 6.21.12
 Boues quot pariunt 6.21.16
 Boues pinguescunt cum gerunt partum 6.18.89
 Bos annicula peperit 5.14.60
 Boues plures grauidæ, & facile initum patietes, signum hiemis & imbrium faciunt 6.21.31
 Boues quandiu viuunt, & coire solent & parere. 6.21.17.
 Boum vita ad quot annos ibidem.
 Bubus lacqñ, & quādo nō, & quale 6.21.26
 Bubulum lac crassissimum 3.20.30
 Bubus copiam lactis efficiunt fabæ largius datæ 3.21.26.
 Boues circa Toronam paucis ante partum diebus, lacte carent, reliquo tempore habent perpetuo. 3.21.31
 Buculæ pusillæ Phasianæ regionis abunde mutantur. 3.21.9
 Boum genus officulū habet in corde 2.15.16
 Boum constituuntur duces excisi 6.21.20
 Boues cornua mouentes 3.9.18
 Bouis ex tergore colla 3.11.9
 Boues gregales duobus morbis tentantur, & quibus. 8.23.1
 Boum armenta laborant vehementius sollicitata pruina quā nīue 8.7.9
 Boues quomodo pedū dolores nō sentiūt 8.7.8
 Bos articulorum dolore laborat, nec amittit ungulas: sed pedes tantum intumescunt. 6.21.24.
 Boues pediculum & redium habent 5.31.20
 Bos inter pisces cartilagineos 5.5.12
 Bos inter pisces viuipara 6.12.3
 Apud Bosphorum, mare maxime euerititur tempore caniculæ 8.15.35
 Brachium quid vocamus 1.15.15
 Brachii partes ibidem.
 Brachiorum inflexus 1.15.20
 Brachia intrò se flectunt 1.15.61
 Brachiale quid 1.15.22
 Branchiæ peculiares piscibus 2.13.16
 Branchiarū varietas, & consideratio 2.13.22
 Branchiæ defunt quibus fistula data est 1.5.5
 Brassicarum ē folijs aruæ 5.19.20
 Brenthus montes colit & syluas 9.11.17
 Brentho victus pibus, & vox sonora ibidem.
 Brissi genus echinorum, & pelagium 4.5.7
 Brucorum consideratio, & eorum forma 5.29. per totum.
 Bruci vnde procreantur 5.19.10
 Bruci ubi pariunt 5.30.16
 Bruta referunt magnam humanæ vitæ similitudinem. 9.7.1
 Bubali, sine fibris est sanguis 3.6.7
 Bubali sanguis quomodo spissatur 3.6.11
 Bubo auis nocturna & vncunguis 8.3.10
 Bubo noctuæ similis, sed nō minor q̃ aqla. ibidē
 Buccarum cutis non coit vulnerata 3.11.13
 Buccinis testæ scabræ 4.4.23
 Buccinorū ori operculū adheret natiū 5.15.46
 Buccinorū venter, & gula, qua continentur parte 4.4.29.
 Buccina firmas promuscidas habent 4.4.52
 Buccinis caro, sed penitus inclusa. 4.4.10
 Buccina quando generantur 5.12.13

Buccinis idem modus gignendi qui purpuris, & tempus idem 5.15.45
 Buccina lingua exerta palci solent. 5.15.48
 Buccinis tempus viuendi quod 5.15.50
 Buccinis fauago dicta euenit 5.14.10
 Buccino in mari est latendi affectus. 8.13.61
 Buccina canis exortu latet, & quot dies 8.13.66
 Buccina parua sæpe ingreditur cancellus hospes concharum 5.15.83
 Buteo primum genus accipitrum 9.36.1
 Buteo carniuorū 8.3.5
 Buteo, miluo aequiparatur ibidem
 Buteo semper cernitur ibidem.
 Butco hostis ranæ, rubetæ, & anguis 9.1.67
 C
 Alcar quibus auibus, & quib⁹ nō. 2.12.44
 Calcar pars malleoli 3.7.27
 Calcarigeræ aues quæ ad volandum sunt ineptiores. 2.12.46
 Calculus vesicæ quomodo & ex quibus efficitur 3.15.9.
 Calidris auis cuius coloris, & vnde victum petit. 8.3.53.
 Calli à faxis absoluti non mouentur 1.1.86.
 Calli, vide Tubera, & Vertibula.
 Calua quid 1.7.5
 Calua os capitis continuum 3.7.6
 Caluæ substantia 1.7.9
 Caluæ pars priorincipit 1.7.6
 Caluæ pars posterior occipit 1.7.8
 Caluæ pars, futura 3.7.8
 Caluarum consideratio in quocūque animalium genere. 3.7.9
 Calua viri futuras habet tres vt plurimū. 1.7.11
 Calua mulieris futuram habet vnam in orbem, 1.7.10.
 Caluitium quid 3.11.33
 Caluitio mulieres immunes, pueri, & spadones. 3.11.35.
 Caluitium nullum ante coeptum coitum. ibidē.
 Caluus nemo parte posteriore 3.11.32
 Caluescunt minus qui varices habent 3.11.63
 Calui si varices habere inceperint, pilos aliqui producant 3.11.64
 Caluescere minus solent qui mento sunt bipartito. 3.11.59
 Camelorum duo genera 2.1.60
 Camelorū genus vtrūq; pedatim gradit 2.1.66
 Camelus bisulcum animal 2.1.99
 Camelus quomodo bisulcus 2.1.100
 Camelus genua singula in singulis cruribus habet. 2.1.96
 Cameli pes carnosus vestigio, vt vrsæ 2.1.104
 Camelos calceant carbatinis quare 2.1.105
 Camelus propriū in dorso habet tuber 2.1.91
 Cameli Bactrianæ ab Arabijs quomodo differunt tubere, & quomodo cōueniant 2.1.93
 Camelus caudam alino similem habet 2.1.96
 Camelus duas mammas habet in ventre, & papillas quatuor 2.1.157
 Camelus papillas quatuor habet modo vaccæ. 2.1.95.
 Camelus talum habet simile bubulo 2.1.98
 Cameli cornibus vacat, & altero dentium carent ordine 2.1.205

INDEX.

Camelus ab auerso vrinam reddit & 5.14.97.	2.1.173	Cancros edunt cerui morfi à phalangio, item ho mines.	9.5.32
Cameli coitus qualis	5.2.24	Cancrī crusta exuuntur per ver	5.17.38
Cameli quando coeunt	5.14.100	Cancrī exuūt senectutē, & quoties āno	8.17.42
Camelo quod tēpus coeūdi in Arabia	6.14.98	Candidum oculi siue albugo	1.9.11
Cameli, matres nunq̄ supueniunt suas	9.47.1	Candidū oculi ferē in omnibus simile	1.10.1
Camelus mas seuit tempore coitus	6.18.14	Canes, pars tali vbi sita	2.1.134
Camelus genitale habet	2.1.96	Canicula ex mustelorum piscium genere semel anno parit	6.11.13
Camelis genitale neruo cōstat	2.1.179. & 5.2.27	Canis in mustelino genere animal generat post ouum	6.11.23
Camelus gerit vterū mēses duodecim	5.14.99	Canicularum foetus	6.10.33
Camelus fert vterum menses decem, & vnipara est.	6.26.1	Caniculis vbi oua sunt	6.10.29
Camelus quando parit	6.26.4	Caniculas, nebris mustelos aliqui appellant. 6.10.36.	
Camelus parit singulos	5.14.100	Caniculā astri tempore mare euertitur, & maxi me apud Bosphorum	8.15.35
Camelus foemina post partum interposito anno coit.	5.14.101	Canicies non ex ariditate	3.11.20
Camelorum pulli natura	6.27.3	Canicies aliqñ propter aegritudinem	3.11.22
Cameli ples à parēte annicula separat	6.26.2	Caniciem celerius sentiunt partes hominū prio res q̄ posteriores	3.11.25
Cameli lac tenuissimum collatum cum lacte asi nae & equae & bubulo	3.20.30	Canescit hominis pubes nouissime. ibidem	
Cameli lac & caro quando suauissima	6.26.5	Canescunt citius pili operi	3.11.24
Cameli lac ad quā mensurā bibitur	6.26.6	Caniceps, & eius descriptio	2.8.4
Cameli aquā turbulentā suauis bibunt, & quot dies tolerare sine potu possunt	8.8.8	Canum genera	6.20.1
Camelorum vita ad quot annos	8.9.7. & 6.26.3	Canum molitorum genus venaticum nihilo à ceteris discrepat	9.1.18
Camelus odio naturali equo aduersat	6.18.15	Canis totum corpus hirtum	2.1.73
Cameli foemina castratur, & quādo	9.50.34	Canis multifidus	2.1.114
Cameli celerius currūt, q̄ equi Nissani	9.50.37	Canis venter vnus & arctior	2.17.45
Camelus rabie prehenditur	8.2.2.5	Canis os rescissum	2.7.2
Canellus cōmunis socius testatorum & crusta torum, & eius natura	4.4.98	Canis calua osse continuo	3.7.10
Canelli forma & descriptio	4.4.103	Canes magni in Epiro	3.21.15
Canellus quare vtrunq̄ genus & testatū, & cru statum sibi vendicare videtur	4.4.102	Canes minores in Ægypto quā in Græcia, & quare.	8.28.27
Canellus hospes & custos pinnarum	5.15.57	Canes dentibus ferratis	2.1.206
Canellus concharum hospes vnde consistit, & iquā ingreditur	5.15.80	Canes an mutant dentes	2.2.1
Canelli vigēte flatu sese in saxa recipiūt	4.4.122	Canes dentes mutant, & quos, & quando, & ibi diuersa authorum sententia	6.20.43
Canellorum qui cum turbinatis hospitantur, & qui cum naticibus	4.4.128	Canes iuniores, dentes habent candidos & acutos: seniores, nigros & hebetes	6.20.48
Canelli genus oblongius quod turbinem subit, quā quod neriten	4.4.114	Canis vuluam vbi habet	3.1.83
Canelli genus diuersū qd̄ in naticis degit	4.4.115	Canum tam marium quā foeminarum tēpus coeundi	5.14.45
Cancer quartum crustatorum genus	4.2.5	Canes quot annos & coeunt, & implent	5.14.92
Cancrorum genus multiplex	4.2.7	Canum foeminis genitale prominet tēpore cois tus, & humescit	6.18.65
Cancrī in crustatorū genere	1.6.7. & 4.1.14	Canes mares & foeminae coeunt quandiu viuūt. 20.6.35.	
Cancrī fluuiatiles tertiū genus cancrorū	4.2.10	Canis foeminae libido quot diebus describitur. 6.20.15.	
Cancer vnus quaternis pedibus regit	1.5.66	Canunt foeminae canes quot diebus	6.20.12
Cancris pedes omnes deni cū forcipibus	4.2.18	Canes canire dicuntur	6.18.64
Cancrorum pedes quo situ & ordine	4.2.22	Canum foeminarum in mammis indicium cum ætate coeundi habent	6.20.24
Cancer è genere aquatiliū ambulat	1.1.87	Canis coitus semper opportunus	5.8.27
Cancris forcipes, & pedes quales	4.3.7	Canes minus efferantur coitus copia	6.18.25
Cancris ex crustaceis solis cauda deest	4.2.29	Canes à partu coeūt sexto mēse nec pri⁹	6.20.8
Cancris intestinum qua desinit	4.2.73	Canes implentur vno coitu	6.20.3
Cancris corpus rotundum	4.2.30	Canes laconici quando melius coeunt, & eorum vita.	6.20.36
Cancrī hippeae, id est equites apud Phoenicem. 4.2.12.		Canes laconici mense suae ætatis octauo coeunt, & quomodo.	6.20.1
Cancrorum genus litorale apud Phoenicem ma gnae velocitatis	4.2.11	Cū canib⁹ coeūt lupi in agro Cyrenēsi	8.28.54
Cancrī albi & parui in quibusdā testaceis ori untur, & quibus	5.15.64	Canis foemina quot diebus gerit vterū	5.14.47
Cancrī mare excipiunt	4.2.71		Bb. iij.
Cancrorum coitus qualis	5.7.8		
Cancer mas quomodo differt à foemina	5.7.10		
Cancrorum saxatiliū vescendi modus	8.2.71		

IN LIB. DE HIST. ANI.

Canes laconicæ gerūt vterum sexagenis diebus. 6.20.5.	Capræ nō spirant per aures, vt credit Alcma- on. 1.11.2
Canum gerendi vteri diuersitas 6.20.9	Caprarū maribus plures dētes q̄ foeminis 2.3.6
Canum catelli cæci generantur, & quoto die vi- sum accipiunt 6.20.7	Capræ coeunt q̄diu viuunt 6.19.21
Canis quot parit 6.20.33	Caprarū coitus & foetus. 6.19.ferē per totum.
Canū purgatio cōiuncta partui qualis 6.20.17	Capræ terno, aut quaterno implentur coitu: & si imber à coitu accessit, abortū infert 6.19.1
Canibus mēstrua quot diebus mouētur, & quā- do genitale promineat 6.20.13	Capræ anniculæ coeunt, & ferūt vterū 5.14.36
Canis foemina sexto post partum mense imple- tur, & non prius 5.14.49	Capris sua vox ad initum 4.9.48
Canes vehementer ferociunt à catellis 6.18.20	Capræ coeundi tempore indicatur menstruorū purgatio 6.18.67
Canes mammas in ventre habent 2.1.155	Capræ quot pariunt 6.19.12
Canibus lac quando, & quando vtile 6.20.19	Capræ pinguescūt, cū gerūt partū 6.18.88
Canum omnium lac quale 6.20.22	Capræ partus quo proximus intelligit 6.13.69 1.15.
Canum genus laconicum lac post coitum dieb⁹ triginta habere incipit 6.20.21	Caprarum partus 6.19.2
Canes laconici ex vulpe & cane generāt 8.28.55	Capræ gestāt vterū quinq; mensibus 6.19.4
Canes indici ex tigride & cane generantur, sed tertio coitu ibidem.	Capræ à partu purgatio sequit abūde 6.18.70
Canum laconicorum foeminæ q̄ mares viuacio- res, & quare 6.20.41	Caprarū proles præstātor, quam senescētes ma- res & foeminæ procreant 5.14.38
Canum laconicorum foeminæ sagaciores mari- bus 9.1.17	Capris lactis copiam efficiunt fabæ largius datē 3.21.26
Canum non laconicorum mares foeminis viuā- ciores 6.20.42	Capræ robustiores q̄ oues 8.10.20
Canes ex moloticis & laconicis insignes animo & industria 9.1.20	Capræ magnitudine pari & in Ægypto & in Græcia 8.28.28
Canes pecuarij cæteris cōtra beluas præstāt ma- gnitudine & fortitudine 9.1.19	Capris nullum ducem constituunt q̄re 6.19.24
Canis animosus, amator, & assentator 1.1.155	Capræ tondentur in Cilicia 8.28.22
Canes foeminæ omnes confidētes mingūt, aliqui tamē nōnullæ crure elato minxerūt 6.20.32	Caprarum pastus qualis 8.10.1
Canes mares quando crus attollunt mingentes. 6.20.29.	Caprarum amentia 9.3.8
Canibus senescētibus vox grauior 5.14.22	Caprarum cubitus 9.3.16
Canes somniant 4.10.6	Capræ magis quiescūt q̄ oues, acceduntq; ad ho- minem familiaris 9.3.11
Canis quomodo increfcit 2.1.195	Capræ frigoris impatientiores q̄ oues. ibidem
Canis Vlyssis apud Homerum vigesimo anno monitur 6.20.40	Capræ somniant 4.10.6
Canum vita ad quot annos 6.20.38	Capræ crassiorē reddūt vrinā q̄ mares 6.18.83
Canum ætas quomodo dignoscitur 2.2.6	Caprarum vita 6.19.6
Canibus ætatis indicium sumitur ex dentibus. 6.20.48.	Caprarum Æthiopicarum vita 6.19.11
Canis tribus laborant vitijs & quibus 8.22.1	Capræ rediuos hñt, sed carēt pediculis 5.31.20
Canibus proprium ricinus 5.31.22	Capræ syluestres i Creta sagitta trāffixæ dictā- num herbam quærunt 9.6.6
Canes herba ingesta vomunt 8.5.5	Capræ quando vox hominis dicitur 7.1.13
Canes egrescentes herba quadam comesta vomit- tant. 9.6.8	Capriceps auis omnino liene caret 2.15.23
Canes cum lumbricis infestantur, herbam tritici comedunt 9.6.27	Capricipiti qua parte fel 2.15.53
Canis rabiosus quicquid momorderit inficit ra- bie, excepto homine 8.22.2	Capricipiti gula qualis 2.17.119
Canes pars tali vbi sita 2.1.134	Caprifici afferi solent iuxta ficos 5.32.25
Cantharidæ ex quibus ærucis 5.19.82	Caprificus ficarios culices generat suis pomis. 5.32.21.
Cantharidæ quare petunt foetida 5.19.84	Caprimulgi consideratio 9.30.7
Cantharis, vide Scarabæus.	Capillamētis circūdant omnia testata 4.4.82
Capella auis circa aquas versatur 8.3.65	Captura piscium quando 8.19.51
Caper in Lemno insula tantū lactis reddebat, vt inde colostrā conficerent 3.20.42	Capturæ piscium modi duo 8.20.12
Capræ bisulcæ 2.1.115	Caput sex ossibus constat 3.7.13
Capra & cornigera & bisulca 2.1.123	Capitum differentiæ variæ 1.16.15
Capræ ruminant 9.50.41	Capitis partes exteriores 1.17.4
Capræ in Syria auriculis mēsurā palmari, & nō- nullæ demissis ad terram 8.28.20	Caput nō neruis, sed suturis continet 3.5.20
	Caput superiorē obtinet sitū, & quare 1.15.51
	Caput viri sine sutura visum est 3.7.12
	Caput crustatorum indistinctum 4.3.10
	Capitis in mollibus consideratio 4.1.61
	Caput omnibus mollibus inter crura 4.1.61
	Capita eorum minus laborant, quibus pediculus in capillo est 5.31.15
	Capitis dolore laborant fues, & quod remedium 8.21.10.
	Capito ex solitarijs vltimus parit 6.17.21
	Capitones quando pariunt 5.11.9

INDEX.

Capitonum omnium passus	8.2.101	Cæcilæ serpentes quomodo pariunt	6.13.33
Capitones cæno vescuntur	8.2.93	Cedropoli homines societate accipitrum per pa-	
Capito à carne omnino abstinet	8.2.96	ludes aucupantur	9.36.14
Capito p hiemē solet excæcari, & q̄re.	8.19.22	Centipedæ insecta impennata	4.1.22
Capitoni imbres nocent	8.19.21	Cetipedarum diuulsarum pars abscissa in vtrūq;	
Capitonum oua & foetus à nulla belua violan-		se mouet extremum	4.7.16
tur.	8.2.104	Centipeda, hamo deuorato, sua euomit interiora	
Capitonum labeonum alter litoranus, alter tran-		foras, donec hamum deiciat	9.37.30
litoranus, & solo suo mucore nutritur	8.2.99	Cera vnde accipitur	9.40.188
Capitones vbi adoleuerint, cortipiuntur ab ar-		Cera quando cõficitur ab apibus	9.40.187
chano.	8.2.105	Ceram apes quomodo capiant	9.40.48
Carduelus victitat in spinis, & vermiculos asper-		Ceræ cõgestio vbi notari potuit	9.40.56
natur, dormit & pascitur eodem loco	8.3.26	Cerā aggerunt apes suis cruribus	5.22.33
Carini pisces nec ouū nec semen habēt	4.11.26	Cera illita, cornua boum iuniorum facile ducun-	
Carnis consideratio	3.16.1	tur.	8.7.7
Caro vbi	3.16.2	Cera in vetusta gignitur acarus bestiola	5.32.6
Caro diuisibilis vndiq;	3.16.4	Cerago siue cereus, cibus apum	9.40.17
Caro pars communis	3.2.6	Cereus picatus quid, & quibus medet	9.40.36
Caro quando vertitur in pingue	3.16.7	Cercopitheci, vide Cebi	
Caro quando vertitur in venas & fibras	3.16.6	Cerebrum omnium bipartitum	1.16.11
Caro fœminæ humidior q̄ maris	4.11.46	Cerebrum scincipiti est subditum	1.7.8
Caro cuiusque quadrupedis deterior quæ palu-		Cerebrum cauū habet exiguū in medio	1.16.19
stris.	8.10.16	Cerebrum in omnibus priorem capitis obtinet	
Carnis quibus parum, ijs venæ ampliores, & san-		situm.	1.16.5
guis atrior	3.16.9	Cerebrum omnibus sanguineis	1.16.7
Carnis vbi multum, vnanq; arctiores, & sanguis ru-		Cerebrum sensu caret	3.19.6
bentior	3.16.7	Cerebrum omnium expers sanguinis	3.3.80
Carniuora oppugnantur à cæteris omnibus, &		Cerebrum omnibus sine sanguine in vena, & ad	
ipsa cum cæteris pugnant	9.1.41	tactum frigidum	1.16.17
Cartanum quid	5.19.5	Cerebrū adipe pinguescētū & sēbo, q̄le	3.17.15
Cartilaginea, vide Chartilaginea.		Cerebrū in his quæ mollia dicuntur	1.16.8
Carulus apud mare etiam versatur.	8.3.57	Cerebrum hominis duabus cõtinetur membra-	
Casus pars lactis	3.20.25	nis & humidissimum	1.16.10
Casus conficiendis quod lac cõmodū	3.20.52	Cerebrum homini plurimū proportionem magni-	
Casus ex quibus	3.20.27	tudinis.	1.16.9
Casus phrygius ex quibus	3.20.54	Cerebellum quid	1.16.12
Casus villius lac emulgetur à ruminantibus.		Cerebellum an idem cum cerebro	1.16.13
3.21.30.		Cernua piscis litoralis	8.13.9
Casus plus habet lac crassius	3.20.25	Cernua cito magnitudinē insignē accipit	5.10.17
Castitas turturis, vide Turturis.		Cernuæ carniuoræ tantum	8.2.92
Castitas cameli, vide Cameli.		Cernua latet	8.15.10
Castratio fit duobus modis	3.17.1	Cerrus mutat colorem	8.30.19
Castrandi modus animalium	9.50.26	Certhiæ mores, domicilium, victus, ingenium, &	
Castrantur animalia quæ	9.50.3	vox.	9.17.9
Castratio omniū aialiu qñ fieri debet	9.50.18	Ceruix pars colli extima	1.12.6
Castratis ante pubertatē pili post geniti nō ex-		Ceruices neruis plurimis continentur	3.5.27
eunt, post pubertatem autē soli decidūt præ-		Ceruix vteri quem vsū habet	1.14.4
terquam pubis	3.11.36	Ceruix leoni ossē vno	2.1.12
Castrata oia auctiora fiunt incastratis	9.50.19	Cerulei auis natura & descriptio	9.21. per totū.
Cataractæ gula qualis	2.17.120	Cerusa vulgū illita facit vt semē decidat	7.3.9
Cataracta mari victitat, & alia ei⁹ natura	9.12.8	Ceruus corniger & bisulcus	2.1.123
Cataractæ magnitudo	9.12.9	Ceruus bisulcus	2.1.115
Catus vbi gignit, & vbi gigni nō potest	8.28.8	Ceruus ruminat	9.50.42
Cati syluestres mures venantur	6.37.12	Ceruorum sanguis sine fibris	3.6.7
Caudā habet magna quadrupedū pars	2.1.63	Ceruorum sanguis non concrefcit	3.19.12
Caudam qualem aues gerunt	2.12.33	Ceruorum sanguis quomodo spissetur	3.6.9
Caudæ animalium pili corporis modum sequū-		Ceruio fel deest	2.15.27. & 36
tur.	2.1.89	Ceruus achainis fel i cauda cõtineri credit	2.15.29
Caudæ renascunt serpētibus & lacertis	2.17.95	Ceruio intestinum amarum	2.15.36
Cauda cancris solis ex crustaceis deest	4.2.29	Ceruus intestinum tenue, ita, vt etiam rumpi possit si percussus	6.29.33
Caudam motitantes aues	8.3.52	Ceruio vni cornua solida	2.1.140
Caulium victus quorundā pisciu	8.2.114	Ceruio soli cornua oibus annis decidua	2.1.144
U Cebus quid	2.8.3	Ceruus tantūmodo cornua tota solida, & omni-	
Ceborum consideratio	2.9.1	bus annis decidua nisi castrantur	3.9.15
Cæci ex cæcis nascuntur	7.6.22		

Bb.iii.

IN LIB. DE HIST. ANI.

Cervi amittūt cornua singulis annis mēse Aprili 9.5.25.	Cete viuipara quæ non branchias habent, sed fistulam. 6.12.1
Cervus cornua difficilibus locis dimittit. 9.5.10	Cetacei generis omnes, pisces capiunt resupinati, & quare 8.2.123
Cervi amissis cornibus occultant se interdiu, & quare 9.5.25	Cetus ex sanguineorum genere 1.6.4
Cervi quare subulones dicti 9.5.17	Chalcis pugnāt cum aquila 9.12.21
Cervi cornuum reparatio qualis 9.5.27	Chalcis raro apparet, eius natura, & magnitudo. 9.12.15.
Cervis quæ cornua innascuntur, & qualia 9.5.14	Chalcis quot ova parit, & vbi nidulatur 9.12.22
Cervorum in genere foemina cornuū inops, mas habet 4.11.52	Chalcis piscis quo vitio infestatur 8.20.8
Cervi si nō habētes cornua castrantur, nō adūt cornua: si cornua habētes, nō decidunt 9.50.22	Chalcis piscis, vide Erica.
Cervi cornu sinistrum à nemine compertū ferit, & quare occultit 9.5.13	Chalcidæ bestiolarum morfu equi intereunt, & quid chalcidæ. 8.24.27
Cervæ vbi scissa aure sunt 6.29.16	Chameleonis descriptio 2.11.1
Cervus salax 6.29.24	Chameleo mutat colorem inflatus 2.11.16
Cervorum coitus & tempus 6.29.1	Chamæ vbi oriuntur 5.15.54
Cervus genitale habet nervosum 5.2.179	Charadrius vnde dictus, & eius descriptio 9.11.6
Cervis maribus vox cum tempus coeundi, foemina cum metuerint 5.14.2	Charitas delphinorum in natos 6.12.18
Cervorum brevis vox foeminae, maris productior. ibidem.	Chartis animalia quæ innascuntur 5.33.8
Cervæ non patiuntur mares nisi raro, & quare. 5.2.18.	Chartilago pars communis 3.2.6
Cervæ implentur paucis diebus, & ab vno muliere. 6.29.8	Chartilagine ab osse differentia 3.8.1
Cervi mares vbi foeminas impleverunt, quare se parant, & quid agant, & quid accidit 6.29.20	Chartilago præcisa nunq̃ reparatur 3.8.3
Cervorum caro libidinis tempore foetet vt hircorum. 6.29.28	Chartilago quibus foramine peruia, & quibus nō 3.8.4.
Cervis quando purgatio 6.29.10	Chartilagine quæ constant 3.8.8
Cervæ prudentia in pariendo 9.5.1	Chartilaginei pisces qui 5.5.11
Cervæ quot pariunt, & vbi 6.29.8	Chartilaginea aut lauia, aut aspera 2.13.42
Cervæ quare inuolucrum statim à partu exedūt 9.5.34.	Chartilaginei omnes pisces sunt pelagij 8.13.11
Cervis foeminis q̃tema vbera vt vaccis 6.29.20	Chartilagineorum magna parti non sunt appendices. 2.17.107
Cervorum modus in currendo 6.29.30	Chartilaginea plana & caudata pinnis carent. 1.5.28.
Cervi pinguescunt æstate supra modum, vt nec currere quidem possint 6.29.25	Chartilagineo in omni genere foemina maior quæ mas. 5.5.10
Cervus mas cum pingerit, nusq̃ apparet sed longe secedit, & quare, & quādo pingeret 9.5.8	Chartilagineo i genere mares quomodo à suis foeminis differunt 5.5.18
Cervi hieme extenuantur & debilitant 6.29.29	Chartilaginei pisces pro spina cartilagine habent 3.7.38.
Cervi ingeniosi, & timidi 1.1.151	Chartilaginea animal perfectum generat 1.5.4
Cervæ hinnulum ad stabula ducere consueverunt 6.29.12.	Chartilaginea nonnulla visa sunt coire canum modo auersa. 5.5.8
Cervæ hinnulum assuefaciant ad stabula, quò refugere debeat 9.5.5	Chartilaginei pisces sæpius mense & pariunt, & coeunt quare 6.10.55
Cervorum vita longa 6.29.14	Chartilaginei pisces animal pariunt, nō tamen sine ovo. 6.10.1
Cervi duplici indicio senes cognoscuntur 9.5.20	Chartilaginea quibus anni temporibus pariunt, 5.10. per totum.
Cervus captus est, suis enatam cornibus hederæ gerens viridem 9.5.30	Chartilaginea genera superfoetāt, & vterum gerunt senis mensibus 6.11.10
Cervi cantu & sibilo capiuntur 9.5.36	Chartilagineum genus omnino minus fortificat quare. 6.17.33
Cervi in capite vermes viuos continent 2.15.31	Chartilaginei generis plures disrupto vtero pariunt. 6.17.35
Cervi mori à phalangio vel simili, cancos edūt 9.5.32.	Chartilagineum genus piscium viuiparum excepta rana. 2.13.53
Cervini cornus suffitum fugit plurima pars insectorum. 4.8.101	Chartilaginea ouū intra se prius cōficiūt 1.5.21
Cervus acerrime sentit: arrectis auribus, contra minime. 9.5.40	Chartilaginea tēpore partus repetūt litus & vada quare. 6.11.16
Cete an naturam habent aquatilem, an terrestrem 8.2.10.	Chartilaginea vbi ova continent 6.10.53
Cete vt delphinus, phoca, & balæna, mammas habent. 3.20.21	Chartilaginea qua parte habent vulvas 6.10.7
Cete animal perfectum generant 1.5.4	Chartilagineorum vulva qualis 3.1.101
Cetario generi omni quis coeundi modus 5.5.16	Chartilaginea quæ dicuntur ibidem.
	Chartilagineorum nonnullorum in prolem amor. 6.17.38.
	Chartilaginei pisces carniuori tantū 8.2.91. & 113

INDEX.

- Chartilaginea nonnulla strepitū reddunt 4.9.27
 Chartilagineorum somnus profundus 4.10.36
 Chartilagineū omne genus solum cōditur hiber
 no tempore 8.15.28
 Chartilaginei pisces corripunt resupinati quare.
 8.2.123.
 Chartilagineorum ex iecinoribus colliquatis fit
 oleum. 3.17.10
 Chloris, vide Luteola auis
 Chlorion, vide Vireo
 Cholago in ventre quid 1.13.7
 Chrysalides quando dicūt ex erucis 5.19.24
 Chromis piscis vocalis aestimatur 4.9.21
 Chromis inter pisces liquidē audit 4.8.69
 Chromis quare maxime algore infestat 8.19.18
 Chromes pisces fusanei semel āno pariūt 5.9.14
 Cibi animalium quomodo differunt 8.1.46
 Cibus causa est ob quam varijs in locis animalia
 differunt magnitudine 8.28.28
 Cibi commoditate animalia etiam efferatissi-
 ma mansuescunt 9.1.48
 Cibus apum 9.40.132. & 160
 Cicadae ubi sunt & ubi non 8.28.5
 Cicadarum plura genera magnitudine differen-
 tia. 4.7.52
 Cicadarum genera, & earum coitus 5.30. p totū
 Cicadae nō nascūt ubi arbores desunt 5.30.8
 Cicadae vnde procreantur 5.19.10
 Cicadarū copia in Cyrenesi agro 5.30.16
 Cicadae large pueniūt copia imbrum 5.30.19
 Cicadae in nemorib⁹ opacis esse nequeūt 5.30.11
 Cicadae ubi nidificant 5.30.17
 Cicadarum coitus qualis 5.30.12
 Cicadae foemina genitale quale habet. ibidem
 Cicadae ubi pariunt 5.30.14
 Cicadae amat oleas vt minus vmbrosas 5.30.10
 Cicadae ubi eruperūt, oleis & arudinibus insidūt,
 & aliarum earum natura 8.17.35
 Cicadae canunt 4.9.12
 Cicadarum in vtroq; genere mares canūt, foemi-
 nae silent 5.30.25
 Cicadae quo tēpore gustu suauissimae 5.30.21
 Cicadarum mares ante coitum suauiores, foemi-
 nae a coitu 5.30.25
 Cicadarum genus sonat attritu spiritus 4.9.14
 Cicada in animalium genere ore caret 4.7.48
 Cicada quae ore caret, quo instrumēto vt ore nu-
 tritur 4.7.49
 Cicadae oculis hebetes 5.30.31
 Cicadis excrementum nullum in aluo reperitur.
 4.7.51.
 Cicadastrae ab achetis quō differunt 4.7.55
 Cicer opimat suos 8.21.26
 Cicindela vnde 5.19.52
 Cicindelarū aliae pēnatae, aliae non 4.1.24
 Ciconia habet appendices 2.17.134
 Ciconia petit lac⁹ & fluuios victus causa 8.3.50
 Ciconiae parentum senectutem educant 9.13.4
 Ciconia latet 8.16.10
 Ciconiae plaga affecta, cunilam plagae apponūt.
 9.6.26.
 Ciconia auis nocturna vnguibus adūcis 8.3.10
 Ciconiae noctu venādo cibū sibi acquirūt. 9.34.1
 Ciconiae venantur mures, lacertas, & verticillos.
 9.34.4.
 Ciliciae caprae tondentur, vt alibi oues 8.28.22
 Cilium quid 1.9.9
 Cilium homini vtraq; in palpebra, ceteris non.
 2.1.70.
 Cilio palpebrae inferioris carent cetera ab ho-
 mine. 2.1.71
 Cilium in vtraq; palpebra simiae habent 2.8.13
 Cimicum generatio vnde 5.31.6
 Cymindem Iones appellant chalcida 9.12.17
 Cinchli natura 9.12.1
 Cinchilus aquas petit victus causa, & cauda mo-
 titat. 8.3.51
 Cynchramus dux coturnicib⁹ cū abest 8.12.45
 Cynchrami vox discessum coturnicum indicat.
 8.12.46.
 Cinnamulus vel cinnamomus, vel cinnamus
 vbi nidulatur 9.13.17
 Cynocephalus, vide Caniceps
 Cynoraistes, vide Ricinus
 Cyprino quot branchiae 2.13.36
 Cyprinorum generatio ex ovo tarda admodum.
 6.14.29.
 Cyprino inter fluuiatiles palatum carnosum pro
 lingua. 4.8.30
 Cyprinus cū parturit, sese vadis intrudit 6.14.36
 Cyprini partus 6.14.7
 Cyprinus sol⁹ cū siluro oua sua custodit 6.14.43
 Cyprinus canis ortu potissimum fiderat 8.20.2
 Cypselli, vide Apodes
 Circus tertium genus accipitrum 9.36.2
 Circo cū vulpe inimicitiae sunt, & quare 9.1.78
 Cyrenesi in agro lupi cū canib⁹ coeūt 8.28.54
 Cyrenensi in agro ranae vocales tempore prae-
 rito deerant 8.28.14
 Cirri infecta animalia vnde 5.19.55
 Cirri in mollibus quid 4.1.61
 Cytillus auget lac, & dum floret incommodus.
 3.21.20.
 Clanga, vide Planga
 Claudi ex claudis nascuntur 7.6.22
 Cleri vermiculi qui in pavimento nascuntur, offi-
 ciunt apibus 9.40.169
 Coagulum quid, & ubi fit 3.21.1
 Coagulo lac cogitur 3.20.60
 Coagulum quae habent 3.21.4
 Coagulum habet lepus 3.21.5
 Coagulum quo vetustius, eo praestātius 3.21.6
 Coaguli vetus alui pfluuiio mederi potest. ibidē
 Coarmetari qñ dicuntur tauri mares 6.18.58
 Cocalibus testatis carnes, sed penitus inclusa.
 4.4.10.
 Cochleis os & dentes acuti, breues & tenues.
 4.4.51.
 Cochleis caro, sed penitus inclusa 4.4.10
 Cochleae nonnullae bestiolas habent gamaris pu-
 sillis similes 4.4.130
 Cochleae terrestres conduntur 8.13.64
 Cochleae terrestres, vide Limaces.
 Coitus animalium cōsideratio 5.2. per totū.
 Coeundi tempus vnicuiq; animali praescriptum
 idem. 5.14.8
 Coire more iusto 5.2.8
 Coitus quadrupedum ouiparorum 5.33.2
 Coitus pedestrium quadrupedum ouiparorum.
 5.3.1.

IN LIB. DE HIST. ANI.

Coitus quadrupedum viuiparorum, eius tempus, & libido	6.18. per totum.	Columbæ à coitu caudam distendunt	6.2.70
Coitus eorum quæ pedibus carēt, & longo sunt corpore.	5.4.1	Columbæ coeunt intra annum	6.4.19
Coitus piscium	5.5. per totum.	Columbæ tota æstate foetant	5.3.7
Coitus piscium crustatorum.	5.7. per totum.	Columbæ coeunt & pariunt omni tēpore	6.1.7
Coitus mollium piscium	5.6. per totum.	Columbarum partus	6.1.15
Coitus locustarum qualis	5.28.1	Columbæ pariunt decies anno, aliquæ vndecies.	6.4.18.
Coitus insectorū.	5.8. per totum, & 5.19.1	Columbæ pariunt oua subuentanea	6.2.37
Coitus formicarum	5.25.1	Columbæ oua nonnulla pariunt infœcunda, etiā ex coitu.	6.3.67
Coitus auium differentia	5.2.10	Columba citra dies triginta prole expedita parit.	6.4.26
Coeundi tempus auibus non idē omnibus	6.1.4	Columbæ pariunt omnibus anni temporibus.	5.13.14. & 6.4.3.
Coitus columbarum quo tempore & omnis columbacei generis	6.4.19	Columbæ Ægyptiæ duodecies pariunt in anno.	6.4.19.
Coitus columborū fit præcedēte osculo, & qualis sit	6.2.81	Columbæ ouum quot diebus à coitu perficitur.	6.2.78.
Coitus araneorum	5.27.1	Columbæ ouum retinere possunt, etiam tempore parturiendi certa causa.	ibidem.
Coitus bouum consideratio	6.21.1	Columbæ ubi primum ouum pepererint, vno interposito die secundum pariunt	6.4.13
Coitus equorum consideratio	6.22.1	Columbarum oua candida	6.2.8
Coitus ouium, & caprarum, & foetus per totum.	6.19	Columborum mas & foemina incubāt	9.7.27
Coeunt quadrupedes plurimæ more iusto	5.2.8	Columbæ vicissim incubant, interdiu mas, noctu foemina.	6.4.14
Coitus tempora omnium animalium	5.8.17	Columbæ quoto die ouum pforāt	6.4.15
Coeuntia non omnia simili modo coniunguntur.	5.2.4	Columbæ magna ex parte marem & foeminam generant, priorem mare, posteriorem foeminam.	6.4.11
Coeunt mulæ terræ Syriæ	1.6.33	Columbi maris officium in partu foeminæ, & eunturiendis pullis.	9.17.15
Coitum quæ celerrime absoluunt	5.2.13	Columba foemina mare acerbior in opere sobolis.	6.4.17
Coeunt auersa quæ vrinam retro mittunt	5.2.6	Columbæ mas & foemina prolem fouent ad certum tempus	6.4.16
Coitus tempore fera omnia cum foeminis communiter pascuntur & non ante	6.18.60	Columbus mas adultos pullos subigit	9.7.20
Coitus tempore, quare quadrupedes tum mares tum foeminae ad motus ad genitalia naribus odorantur.	5.5.45	Columbarum proles quando præstantior	5.13.16
Ad coitum propensiora ferē omnia animalia tempore verno.	6.18.90	Columbus frugibus viuūt	8.3.37
Colorem vlula & cæteri adunci rapiunt	9.1.69	Columbæ non resupinant collum cū bibunt, nisi satis hauserint	9.7.25
Coles quid	1.14.8	Columbi semper visuntur	8.3.38
Colli situs, & eius partes	1.12.1	Columbæ non migrant	8.12.35
Collurionis consideratio	9.23.5	Columbæ cum hominibus degunt	1.1.140
Colorum immutatio in animalibus è potu quorundam fluminum	3.12.9	Columborum intelligentia	9.7.13
Colores cornuum, vnguium & vngularum, procutis pilorumq; colore sequuntur	3.9.6	Columborum mira castitas	9.7.14
Colore mutant quidam pisces, & qui colore mutat chamæleo inflatus	8.30.14	Columbæ magna ex parte mutuo degunt amore.	9.7.21
Colotæ hostis asinus, & quare	2.11.16	Columbus puluerat, & lauat	9.49.56
Colubri thebani cornuti	9.1.90	Columbæ accipitrum genus cognoscūt	9.36.11
Columellæ situs, & quando nomine vix vocantur.	2.1.139	Columbarum vita ad quot annos	9.7.33
Columbacei generis plures species.	1.11.54	Commosis quid & quibus medetur	9.40.34
Columbaceum genus pugnax	5.13.8	Compagines	3.7.23
Columbaceum genus magna ex parte bina oua, & complurimum ternā parit	9.7.22	Coeptus cōtingit mulieribus sua natura à menstruorum profluuiō	7.2.11
Columbaceo generi gestatio vteri, & incubitus quot diebus absoluitur	6.4.1	Conceptus in muliere signa	7.3.19
Columbaceo in genere mas, foemināne sit non facile est cognoscere, nisi interiorum ratione.	6.4.22	Coeptus mulieri fieri potest sine menstruorum profluuiō, & cui	7.2.13
Colubaceū genus nunq̃ plus duobus pullis educit, licet aliquando oua ternā pariat	9.7.28.	Conceptus indicium in mulieribus	7.3.1
Columbi gregales	6.4.7	Conceptus piscium magna ex parte agitur verno tempore.	5.11.11
Colūbo ingluuiēs præposita ventriculo	1.1.107	Conceptionis suis signum	5.14.91.
Columbæ qua parte fel	2.17.112	Concharum genus testaceum	4.1.16
Columbis exiguus lien	2.15.52	Concharum nonnullis testæ scabræ	4.4.22
Columbis sit coitus præcedente osculo	2.15.23	Concharum alijs testæ pectinatim diuisæ.	4.4.23
	6.2.81		

INDEX.

- Conchis quas galadas vocant, testa lævis 4.4.21
 Conchæ ubi oriuntur 5.15.54
 Conchæ in arenoso limo oriuntur 5.15.60
 Concharum genus nascitur locis varijs 5.15.69
 Concharum aliæ sedē mutāt, aliæ non. ibidem.
 Conchæ nulla radice innitentes sedem non mu-
 tant. 5.15.73
 Conchæ tenuiores & scabrę qua causa dicuntur
 ē latibulo prodire 9.37.102
 Concha quæ pictoribus vsui est crassa admodū,
 & qua florem suum habet, & ubi reperitur.
 5.15.78.
 Concharium genus omne optimum cum graui-
 dum. 8.30.3
 Concharum hospes squilla parua 4.4.119
 Congri læues 2.13.43
 Congris quot branchiæ 2.13.34
 Congri pinnas binas habent 1.15.26
 Congro gula sed exigua 2.17.11
 Congri qua parte fel 2.15.50
 Congri albicātes omnes litorales 8.13.11
 Congri nigrantes ambigunt, an litorales an pe-
 lagij. 8.13.12
 Conger non parit ouum arenidum 3.10.6
 Congri foetura 6.17.55
 Congri carniuori tantum 8.2.91
 Congrorum alter alterum maxime aggreditur.
 8.2.96.
 Congri sæpe viuunt cauda abscissa 9.2.13
 Congri cauda à murena abscinditur 9.2.15
 Conger latet 8.15.10
 Congri à locustis vincuntur, & quare 8.2.75
 Congri polypos superant, sed edere nō possunt,
 & quare 8.2.75
 Coniunctio maris & foemina, vide Maris & foe-
 minæ coniunctio.
 Coniuent quæ animalia 2.12.28
 Consonantes literæ lingua & labris proferun-
 tur. 4.9.6
 Conuulsione corripī solēt pueri, & quādo, & qui
 præcipue, & quæ huic malo nocent 7.12.1
 Cor sinum triplicem habet, & eius situs, & for-
 ma. 1.17.1
 Cor in omnibus præter hominem in medio pe-
 ctore. 2.17.1
 Corda oīa intra se habent sinū triplicē 3.3.35
 Cor omnibus prætorem in partem tendit suo mu-
 crone, exceptis piscibus 7.17.3
 Cordis sinus triplex quomodo distiguit 1.17.16
 Cor omnibus quibus sanguis & septum trans-
 uersum. 2.25.13
 Cor homini leuæ parti est commissum 2.17.2
 Cor vnum ex visceribus sanguinem intra se
 habet. 1.17.34
 Cor sanguinem tenuissimum habet medio sinu.
 1.17.37.
 In corde sanguis præter venas 3.19.4
 Cor maximo sinu venæ iungitur maiori 1.17.20
 Cor sinu medio aortæ iungitur 1.17.21
 Cor arteriæ iungitur quibus vinculis 1.16.51
 A corde meatus ad pulmonem perpetui, & qua-
 les. 1.17.21
 Cordis sinus ad pulmonem parui 1.17.18
 Cordis sinuū varietates in animalibus 3.3.36
 Cor serpentibus quem situm, & quale 2.17.86
 Cor piscium quod tendit 2.17.4
 Cordis dolore vexatur equus malo irremediabili,
 & indicia 8.24.20
 Cordula pedibus natat & cauda 1.5.35
 Corduli victus & natura 8.2.31
 Cornices magnitudine pari & in Ægypto, & in
 Græcia, & quare 8.28.28
 Cornix sola inter aues pullos suos iam volantes
 pascens comitatur 6.6.24
 Cornices litora petunt, vt ex aquis eiecta anima-
 lia tangant. 8.3.57
 Cornicibus natura omniuora est. ibidem.
 Cornicum foemina tantum incubant, & mari-
 um officium. 6.8.8
 Cornix occidit tympanum 9.1.69
 Cornix semper conspicua 3.23.9
 Cornix diffidet cum noctua, & quare 9.1.54
 Cornix & ardeola amicae 9.1.109
 Cornici aduersatur mustela, & quare 9.1.61
 Cornuum natura 3.9.1
 Cornua cuti potius adherent q̃ ossi 3.9.18
 Cornua parte plurima sūt caua ab radice 3.9.12
 Cornuū color colorē cutis & pilī sequit 3.9.6
 Cornigerum nullum exertis dentibus, nec ferra-
 tis. 2.1.208
 Cornigerorum nullum paruum 2.17.58
 Cornuta omnia quadrupeda 2.1.137
 Cornigera non dentata vtrinq; sunt 2.1.202
 Cornigera magna ex parte bifida 2.1.121
 Cornigera omnia ubi vuluam habent 3.1.83
 Cornua boum quomodo caua 2.1.143
 Cornua robustiora tauris q̃ vaccis 4.11.56
 Cornua mobilia habēt boues in Phrygia 3.9.18
 Cornua ceruis tantūmodo tota solida 3.9.15
 Cornua ceruo solida, cæteris caua 2.1.140
 Cornua oībus annis decidua soli ceruo 2.1.144
 Cornua ceruus locis difficilibus amittit, & inde
 prouerbiū 9.5.10
 Cornu ceruini incensu, insecta plurima fugiunt.
 4.8.101.
 Cornua vuluarum 3.1.84
 Cortex quid 1.16.18
 Cortice quæ integuntur 3.10.4
 Cortice infecta auriculis carent 1.11.13
 Cortice infectum genus omne omniuorum est.
 8.4.1.
 Cortice infecta se condunt 8.15.1
 Cortice infecta quandiu latent 8.17.19
 Coruuli pisces gregales sunt 9.2.5
 Coruulus latet per hiemem 8.15.8
 Coruulus cum fert vterum, optimus 8.30.20
 Coruulis præter cæteros pisces annus
 prodest. 8.9.29
 Coruo aui qua parte fel 2.15.52
 Coruo ingluuiens deest 2.17.118
 Corui maiores in Ægypto quā in Græcia, &
 quare. 8.28.27
 Corui penne interdū albescunt per affectus tem-
 porarios 3.12.5
 Coruorum nidificatio & foetus 9.31. per totum
 Coruus quot diebus incubat 6.6.16
 Coruus nō solū bina, sed plura parit oua 6.6.15
 Coruus semper conspicuus 9.23.9
 Corui prælagire videntur 9.31.4
 Coruus pugnat cum æsalone 9.1.100

IN LIB. DE HIST. ANI.

Coruo inimicus miluus quare	9.1.63	Cremor lactis	3.20.48
Coruus tauro & asino aduersarius	9.1.80	Crescendi discrimen in animalibus	2.1.189
Coruus vulpi amicus, & quare	9.1.63	Crex cum quibus pugnat	9.1.83
Corui palmipedis descriptio & victus	8.3.61	Cregis natura & mores	9.17.1
Coruus vnus ex genere palmipedum infidet ar-		Crista auibus	2.12.47
boribus, & in eis nidulatur	8.3.63	Crocodilo exiguus lien	2.15.26
Cossos venatur picus martius	9.9.11	Crocodili fluuiatilis descriptio & natura	2.10.18
Costæ quot in homine	1.15.3	Crocodilo vtrig venter vnus	2.17.66
Costarum ordo vnde	3.7.19	Crocodilus quomodo flectit crura	2.1.39
Costæ serpentibus quot	2.17.93	Crocodilus vnus maxillam superiorem mouet.	
Cottorum pisciculorum captura	4.8.62	1.11.43. & 3.7.16.	
Coturnicum natura	9.8.27	Crocodilorum terrestrium foetura	5.33.13
Coturnici qua parte fel	2.15.53	Crocodili fluuiatilis foetura, vita & incrementum	5.33.16.
Coturnici an ingluuies deest, & lingua qualis.			
2.17.118.		Crocodili testes intus adhærent lumbis	3.1.18
Coturnici ingluuies & gula ampla vbi	2.17.128	Crocodili fluuiatilis ouu quantu anseris	5.33.17
Coturnices nidos sibi non faciunt, & quare.		Crocodilus Ægyptius non habet linguam abso-	
9.8.1.		lutam.	2.10.10
Coturnix nunquam in arbore consistit, sed hu-		Crocodili quomodo humore gaudent	8.2.5
mi.	9.8.47	Crocodilis hiatibus trochili aues depurgant de-	
Coturnices humi nidulantur	9.8.45	tes.	9.6.18
Coturnices vbi pariunt	9.8.3	Crocodili genus mansuecit locis quibusdā pro-	
Coturnices non pariunt in nidis	6.1.22	pter cibum	9.1.48
Coturnices refouent pullos suos, & ducunt mo-		Crocodili fluuiatiles hieme sese cōdunt	8.15.3
re gallinarum, nec eodem in loco & pariunt &			
incubant	9.8.8	Crus quid	1.15.26
Coturnices salacissimæ	9.8.42	Cruris partes	ibidem
Coturnices omnino a gre volat propter corpo-		Crurum in animalibus flexus	2.1.31
ris pondus	8.12.41	Crura quadrupedum qualia	2.1.105
Coturnices quare vociferantes volat	8.12.43	Crura mollium, & brachia, & barba, & cirri di-	
Coturnicibus vox in pugna	4.9.57	cuntur	4.1.61
Coturnicibus maribus tantum cantus	4.9.61	Crustata animalia quæ	1.6.6. & 4.1.11
Coturnices migrare solent, & qñ	8.12.25	Crustatoru consideratio, & plura genera	4.2.1.
Coturnices migrant, nisi pauca locis apricis re-		& 5.17. per totum.	
manferint	8.12.35	Crustatorum partium cōsideratio	4.2. per totu.
Coturnices cum veniunt, sine ducibus pergunt.		Crustata nomine vacant cōmuni	1.6.6
8.12.44.		Crustatorum venter qualis, & quo situ	4.2.75.
Coturnices cum abeunt, quas habet duces. ibidē		& 4.3.21.	
Coturnicum discessum parari quo sentiunt au-		Crustatorum intestinu quale & quo situ	4.2.76.
cupes.	8.12.46	& 4.3.21.	
Coturnices quando prospere degunt, & quando		Crustatis nec alueus distinctus, nec caput	4.3.10
molestē	8.12.37	Crustatis omnibus branchiaru annexus	4.2.73
Coturnices autumnno pinguiore q̄ vere	8.12.27	Crustatis gula exigua ad ventrem	4.2.70
Coturnix auium quas caperit, nunquam cor edit		Crustatorum gula quo situ	4.3.20
9.11.9.		Crustatorum os quo situ	4.3.13
Coturnices qui aucupantur quare austrum obser-		Crustatis omnibus dentes bini	4.2.74
uant,	8.12.40	Crustatorum oculi quomodo siti	4.3.11
Coxa quid	1.13.10	Crustatis omnib ⁹ oculi duri, eorum situs & mo-	
Coxæ omnibus quomodo flectuntur	2.1.47.	tus.	4.2.37
Coxaru in dolore sanguis vnde mittendus	3.3.4	Crustatorum brachia quibus forcipata, ijs intor-	
Crabronum ratio	9.42. per totum.	sum se flectunt	4.2.25
Crabrones genus apum gregale	9.40.6	Crustatorum omnium crura flectuntur in obli-	
Crabroni nomen proprium	4.7.3	quum	4.2.24
Crabronum foetura. 5.23. ferè per totum.		Crustatorum marinorum caro qualis	4.2.101
Crabrones omnes aculeo armari videntur.		Crustata omnia papauer seu muren hnt	4.2.81
9.42.22.		Crustatis intus in aluo humor palidus, & quæ	
Crabronum ingenia	9.38.2	alia.	4.3.24
Crabrones duces habent vt apes	9.42.5	Crustatis foeminis quæ propria	4.2.105
Crabronum victus	9.42.1	Crustatis maribus quæ propria	4.2.97
Crabrones vbi alueum effingunt	9.42.8	Crustatorum foemina a mare quomodo differt.	
Ex crabronibus nymphæ quando	5.19.34	4.3.26.	
Crangines è squillarum genere	4.2.7	Crustatis habetur sexus	4.11.6
Cranginis caudæ lateri vtrinque pinnæ & situs		Crustatis nulla maris meatuum & foeminae dif-	
earum.	4.2.27	ferentia.	4.2.94
Crea pars tibie prior	1.15.29	Crustatis foeminis locus ouis deputatus iuxta i-	
		testinum.	4.2.80

INDEX.

Crustatorum piscium coitus 5.7. per totum.
 Crustata & coire, & parere percipiunt 8.30.7
 Crustata quomodo oua contineant, & foueant.
 5.18.33.
 Crustata quomodo sensu sunt prædita 4.8.95
 Crustatorum gustus 4.8.105
 Crustaceorum vescendi modus 8.2.69
 Crustata dormiunt vt pisces 4.10.10. & 40
 Crustatorum genus aquam ore accipit 4.3.16
 & 8.2.27.
 Crustata omnia mare excipiunt 4.2.71
 Crustata ex piscibus caudis natant 1.5.34
 Crustatum nullum sonū mittit naturalē 4.9.17
 Crustata optima quando grauida 8.30.4
 Crustata cōduntur solū tēpore hiberno 8.15.27
 Ctesias author 2.1.215
 Ctesias author non fide dignus 8.28.15
 Cubitus pars brachij 1.15.17
 Cubiti si breues, femora sunt breuia 1.15.13
 Cuculi natura & consideratio 6.7. per totū.
 Cuculus ubi nidificat 6.1.29
 Cuculi partus 6.7.17
 Cuculi foetus & eius prudentia 9.29. p totū
 Cuculi pullus quo tempore grati saporis 6.7.19
 Cuculus colore immutatur, & quando latet, &
 quando apparet 9.49.14
 Cuculus piscis vocalis habitus, & vnde nomen
 accipit. 4.9.22
 Cuculi pisces ambigunt, an litorales, an pelagij.
 8.13.13.
 Cucurbita sale contacta ouibus datur, & quare.
 8.10.8.
 Culex parte anteriore aculeum gerit 1.5.49
 Culices acida gestiunt 4.8.108
 Culicum generationis tempus 5.20.9
 Culex exiit senectutem 8.17.32
 Culices aculeo acius pungunt 4.7.23
 Culex ex tipulis 5.19.63
 Culicibus gaudent nonnullæ aues 8.3.28
 Culices vinarij vnde 5.19.85
 Culices muliones sentiunt mel 4.8.97
 Culices muliones vnde 5.19.55
 Culices ficarios, vide Ficarios culices.
 Culicilegæ descriptio, & pastus 8.3.35
 Culina siue perna 3.7.26
 Cuniculi ingeniosi & timidi 1.1.150
 Cunila herba remedium testudini contra viperā.
 9.6.21.
 Cunilā plagæ apponunt ciconiæ & cæteræ aues
 cum vulnus per pugnam acceperint 9.6.28
 Cursores pisces gregales 1.1.109
 Cursiones æstate pariunt 6.17.25
 Curucæ in nido parit cuculus 6.17.18
 Curuca oua cuculi fouet ibidem.
 Cutis pars communis 3.2.8
 Cutis perpetuo contextu in omnibus 3.11.13
 Cutem omnia habet quibus est sanguis 3.11.15
 Cuti omnium lentor mucosus 3.11.8
 Cutis sensu caret & maxime in capite, & quare.
 3.11.16.
 Cutis homini tenuissima proportionem magnitudi-
 nis. 3.11.7
 Cutis ubi sine carne est, si vulnere non coit.
 3.11.12.
 Cute tenui circundantur insecta oia 4.7.41

D.

D Arnæ fel deest 2.15.28
 Damæ sanguis sine fibris 3.6.7
 Damæ sanguis nō concreuit 3.19.12
 Dasquilli cœno vescuntur & stercore 8.2.93
 Defunctis pili & vngues augetur 3.1.61
 Defunctis nihil humoris in vesicam transmitti-
 tur. 3.15.8
 Delphinosaurum plurima genera 6.12.10
 Delphini natura ambigit, an aquatilis, an terre-
 stris. 8.2.9
 Delphinis branchiæ defunt 1.5.6
 Delphini fistulam habent in dorso. ibidem
 Delphinus felle priuatus 2.15.39
 Delphinus ossa habet, non spinas 3.7.36
 Delphinus pulmonem & arteriam habet, quare
 vocem habet 4.9.36
 Delphinus quo argumento spirat 8.2.15
 Delphinis quis coeundi modus 5.5.15
 Delphino testes ubi 3.1.20. & 49
 Delphinus intus genitale habet 2.1.161
 Delphini gerunt vterum decē mensibus & quā-
 do. 6.12.15
 Delphini partus 6.12.6
 Delphinus viuiparus 6.12.1
 Delphinus mamas habet 2.13.10. & 3.20.21
 Delphinus habet lac 6.12.12
 Delphini gestant suos foetus infirmos in infan-
 tia. 6.12.13
 Delphini proles celerius adolefcit 6.12.14
 Delphini adultos foetus diu comitantur 6.12.17
 Delphinosaurum charitas in gnatos 6.12.18
 Delphinosaurum mansuetudo, amor, & de illis his-
 toria. 9.48.1
 Delphinosaurum celeritas incredibilis 9.48.12
 Delphinus carnivorus tantum 8.2.112
 Delphini celeritas atque edendi facultas mira.
 8.2.126.
 Delphinus subit Pontum victus & partus gra-
 tia, nec ibi est magnus 8.13.28
 Delphini corripunt pisces resupinati, & quare.
 8.2.123.
 Delphini occultantur diebus triginta circa canis
 ortum. 6.12.16
 Delphinosaurum olfactus quomodo deprehenditur.
 4.8.90.
 Delphinosaurum auditus quomodo deprehenditur.
 4.8.87.
 Delphinus quos meatus audiendi habet 1.11.17
 Delphinis nulla pars manifesta quæ sensum mi-
 nistrat audiendi 4.8.46
 Delphini quomodo dormiunt 4.10.37
 Delphinus visus dormire & stertere 6.12.12
 Delphinum stertentē nonnulli audierūt 4.10.39
 Delphinus stridet ac mutit 4.9.34
 Delphinosaurum captura quomodo fit 4.8.42
 Delphinosaurum vita 6.12.19
 Dentium situs 1.11.53
 Dentium offium naturam æmulantur in colore.
 3.9.10.
 Dentium genus maxillis inhaeret 3.7.17
 Dentes plures maribus, q̄ fceminis 2.3.6
 Dentes in animalibus multiplici euariant differe-
 tia, & quibus habentur 2.1.199
 Dentire incipiunt pueri septimo mense, & qui

IN LIB. DE HIST. ANI.

Equam ex equo prægnatē asinus superueniēs, genituram equi corrumpit	6.22.73	Equi agnoscunt vocem eorum cum quibus pu- gnarint	8.24.39
Equus si cum asina coierit, euenit maris norma in tempore gerendi vteri, sed magnitudine, vi- ribus & specie, foemina	6.23.20	Equum odio habet florū	9.1.86
Equus si cum asina, vel asinus cū equa coierit, multo magis abortus sequitur, q̄ si vnigenæ in- ter se iungantur	6.23.17	Equus & camelus odio diffidēt naturali	6.18.15
Equa abortum facit odorem sentiens fungi fumi gantis lucernæ extinctæ	8.24.33	Equus toridē morbis laborat, quot hō	8.24.39
Equi admittantur in Creta minime à foeminis se- mouentur	6.18.29	Equorum gregarij morbo immunes excepta po- dagra	8.24.11
Equi mares dignoscunt foeminas sibi societate coniunctas olfactu	6.18.51	Equorum cum podagra laborāt indicium	8.24.4
Equi mares suas singuli foeminas seorsum habē- tes pascuntur, ceteras mordendo expellunt.	6.18.53	Equi domestici pluribus morbis laborant & qui- bus.	8.24.6
Equarum in genere aliæ omnino steriles aliæ cō- cipiunt, sed ædere nequeunt	6.22.65	Equus interit veneno sandaracæ	8.24.31
Equabus conceptus indicium	6.18.77	Equi rabie correpti signa	8.24.18
Equi seniores fecundiores & mares & foemina.	6.22.26	Equus est occisus ab apibus	9.40.146
Equa fert vterum menses vndecim	6.22.5	Equus lymphari dicitur, & quando	8.24.16
Equus foemina extra vterum, q̄ mas citius perfici- tur, contrā in vtero	6.22.43	Equo cordis dolor malum irremediabile, & indi- cia.	8.24.20
Equæ quot pariunt	6.22.11	Equus si pastinacam bestiolam deuorauerit, pu- stulæ excitantur	8.24.23
Equa facillime omnium quadrupedum parit.	6.18.75	Equi chalcida morfi intereunt	8.24.27
Equa sola quadrupedum stans emittit partum.	6.22.32	Equo fluuiatili os mediocre, & eius descriptio.	2.7.4
Equa vbi peperit, statim secundas deuorat, & hip- pomanes	6.22.68	Equus fluuiatilis bifidulus	2.1.115
Equa prærupto hippomane furit	6.22.70	Equus fluuiatilis quomodo humore gaudet	8.2.6
Equabus hippomanes	6.18.35	Equus fluuiatilis nisi in humore viuere non pos- test.	8.24.44
Equæ purgatio quanta	6.18.71	Equiceruus, vide Hippelaphus.	
Equæ pharsaliæ generatio proba	7.6.40	Equifelis vere tantum parit	5.10.10
Equæ Scytharum regis generositas & prolis ca- stimoniam	9.47.7	Equifelis, vide etiam Hippurus.	
Equus habet mammas	3.20.21	Ericæ piscis partus	6.14.8
Equus quantum temporis lactat	6.22.47	Erica vocalis habita est	4.9.22
Equæ lac tenuius asinæ	3.20.30	Erica vbi oua sua mandat	6.14.34
Equa à partu quando impletur	6.22.60	Erica inter pisces carne vefcentes non oberrat.	
Equorum armentū quādo perfectū	6.22.27	9.37.55.	
Equus quando finem tum longitudinis, tum pro- ceritatis recipit	6.22.40	Erica, vide etiam Chalcis piscis.	
Equabus grauibz quare eq̄tāt Scythæ	6.22.28	Erithacæ apes aggerūt suis cruribus	5.22.34
Equarum societas qualis, & amor inter se, & in prolem	9.4.4	Erucarum ortus qualis	5.19.21
Equorum dux quare non constituitur	6.22.73	Eruca in aureliam transit	5.32.21
Equi fruge & herba vefcūt, sed maxime potu pinguescunt	8.8.1	Eruca quædam & sui generis ex quodam verme grandiore, à quo bombyx	5.19.41
Equi bibunt forbendo	8.6.3	Erullia apibus grata, ideo conferi debet apud al- uearia	9.40.222
Equus bibit aquas turbidas libentius	8.24.41	Eruum boues opimat	8.7.2
Equi aquam turbulentam suauius bibūt, & quot dies tolerare sine potu possunt	8.8.8	Eruum auget lactis copiam	3.21.20
Equi gaudēt pratis riguis & paludibus	8.24.40	Eruū prægnatibus nō prodest, & quare	3.21.21
Equus balneum amat	8.24.43	Etrelis piscis oua parit	6.13.3
Equi somniant	4.10.5	Europa fortiores habet bestias	8.28.44
Equi pusilli vbi	8.12.15	Europa leones habet ad Achelou fluuiū	8.28.41
Equorum vita ad quot annos	6.22.33	Europa non habet pantheras	8.28.43
Equus mas & foemina quot ānos viuūt	5.14.56	Euripi Pyrrhæi locus frigidior, vnde pisces per hiemem enatant foras	9.37.60
Equi mares minus viuunt foeminis, & domestici gregarij	6.22.38	Euripus vacat scaro & alofa, & reliquis spinosio- ris generis	9.37.61
Equorū atas quo deprehenditur	6.22.48	Exanguia quæ sunt	1.4.15
Equo candidi pili efficiuntur	3.11.18	Exanguium plura genera	4.1.8
		Exanguium consideratio & ordo	4.1.6
		Exanguibus viscus nullum	4.7.46
		Exanguie nullum habet viscera quæ sanguineis sint.	4.3.4
		Exanguia minus sanguineis adolefcunt exceptis paucis	1.5.49
		Exagues siue volucres siue pedestres plus q̄ qua- tuor notis mouentur	1.5.59
		Excilorum natura in foeminam vertitur	8.2.37
		Excrementum duplex	1.2.10
		Excretoria pars	1.13.8

INDEX.

Excrementa corporis quæ 3.2.9
Excrementa alui sensu carent 3.19.6
Expedibus nullis testes 5.5.21

F.

FAbæ flatuosa & largius datæ capris, bub⁹,
capellis, lactis copiam efficiunt 3.1.26
Fabæ cōferi debēt ad apū aluearia. 9.40.221
Faba fresa boues obefat, & fabarū herba 8.7.2
Facies in solo homine quid 1.8.1
Facies partes 1.8.3
Falcula pēnis valet, sed pedib⁹ degenerat. 1.1.97
Falcula quæ & riparia ibidem
Farrago frugibus grauida pilum expolit iumen-
torum. 8.8.4
Fauago purpurarum 5.15.5
Fauago buccinis euenit 5.15.10
Fauces pars oris 1.11.44
Fauos construunt apes ex floribus 5.2.2.16
Fauorum castratio 9.40.210
Fauus apū quādo vitiatur aranea 9.40.82
Fauo vitiato, vermiculi gignuntur, qui mox euo-
lant. 9.40.84
Fauus crabronum q̄ vesparū lautior est. 5.23.6
¶ Fel quib⁹, & quibus nō, & qua parte. 2.15.26
Fel grande quadrupedibus in Naxo 1.18.12
Fel nullū pecori in agro Chalcidico 1.18.11
Fellis priuatio aliquando in victimis 1.18.9
Fel serpētibus vt piscibus, & eius situs. 2.17.91
Fesium partus, victus, & vita 6.35.10
Feles quomodo coeunt 5.2.20
Fesium in genere sunt foeminae quæ mares suos
ad coitum cogant 5.2.22
Felis aues petit 9.6.41
Foeci da minus quæ adipe pinguescunt. 3.18.3
Foemina quid 1.3.2
Foeminae in nōnullis generibus carent partibus,
quæ arma sint: mares habent 4.11.50
Foeminis tum in hominum, tum pedestrium vi-
uiparorum genere partes posteriores robustio-
res, maribus contrā 4.11.41
Foemine caro humidior, genua planiora, crura te-
nuiora, sed pedes elegantiores, scilicet vbi hæ
partes habentur 4.11.46
Foeminis pilus tenuior q̄ maribus 4.11.45
Foemina inneruior atq; infirmior 4.11.44
Foeminis sanguis nigrior & crassior quàm mari-
bus. 3.19.39
Foeminis sanguis minus per summa corporis, &
quare. 3.19.41
Foeminarum omnium mulier sanguine abundat
3.19.42.
Foeminis omnibus genitale intus 3.1.5
Foeminae & viri partes interiores nihil differunt
præter vterum 1.19.8
Foemina animalium quæ potissimum incendun-
tur libidine 6.18.26
Foemina piscium nonnullæ mares coitus tempo-
re sequuntur, & quæ 5.5.41
Foeminae in hominum genere natu minores faci-
lius concipiunt, sed laborant in puerperio vehe-
mentius, & minus corpore perficiuntur. 7.1.63
Foemina quæ pluries parit, citius senescit. 7.3.43
Foemina in hominū genere tardius q̄ mas in vte-
ro perficitur, & sapius in decimum mensem q̄
mas protrahitur, contrā extra vterū 7.3.39

Foemina in hominum genere circa diē nonagesi-
mum in sinistro latere mouetur 7.3.23
Foemina in hominum genere, vide etiam Homo
foemina, & Mulier.
Foeminae equis & hominibus & multiparis ex-
tra vterum citius perficiuntur quàm mares: in
vtero contrā. 6.22.44
Foeminae omnium animalium ferociūt à partu,
mares tempore coitus 6.18.5
Foemina omnium animalium in opere sobolis
acerbior mare 6.4.17
Foeminae in hominū genere magna ex parte ma-
tri similes, licet ediuerso fiat 7.6.33
Foeminam adunt oua oblonga 6.2.12
Foeminae austri statu concipiuntur in capris &
ouibus 6.19.17
Foeminae omnes ex auerso mingunt 2.1.174
Foeminae & maris coniunctio, vide Maris & foe-
minæ coniunctio.
Foeminarum affectus in omni animalium gene-
re. 9.1.23
Foeminarum affectiones 9.1.15
Foeminae in quibus generibus euadunt maiores
suis maribus 4.11.35
Foeminae omnes minus q̄ mares animosæ exce-
pta panthera & vrsa 9.1.21
Foemina omni ferē piscium generi maior quàm
mas. 5.5.10
Foemina in ōni cartilagineo genere maior quàm
mas. ibidem
Foeminae pisciū viuaciores suis maribus, quo ar-
gumento. 4.11.38
Foeminae magna ex parte vox quàm mari acu-
tior. 5.14.18
Foeminis omnibus vox tenuior & acutior, boue
excepto. 4.11.48
Foeminarum naturæ peruersio 8.2.35
Foemineum sexum nonnulli cauillo lunæ tribu-
unt. 7.2.2
Foeminae omnino magis quàm mares pediculū
sentiant 5.31.14
Femur quid 1.15.27
Femora 3.7.25
Femora homini carnosissima 2.1.110
Ferae in Africa etiā alienigenæ & coeunt & ge-
nerant. 8.28.46
Foetus mulieris in vtero qñ distinguit. 7.3.28
Foetus hominis foemina quæ vterum exierit in-
tra tertium mensem, indistincta est 7.3.37
Foetus mulieris ex vtero quomodo foras venit.
7.9.13.
Foetus hominis mas plus motus infert q̄ foemi-
na, & celerius ex vtero prodit 7.4.23
Foetus mares hominum qñ mouetur in vtero, &
quo latere: item foeminae 7.3.22
Foetus hominū mas qui quadragesimo diē exie-
rit, distinctus est, & quomodo pbatur. 7.3.31
Foetus hominis qui prius seprimo mense prodit
non vitalis 7.4.32
Foetus hominis grandescens caua vteri subit, &
palpitat 7.8.20
Foetus auium incubitu excluditur 6.2.14
Foetura quadrupedum ouiparorū. 5.33. per totū
Foetus ouis candidi, nigrive efficiuntur si sub lin-
gua arietis venē cādidenigræ ve habēt. 6.19.20

Cc.j.

IN LIB. DE HIST. ANI.

Fœtus vrsæ qualis	6.30.3	Formicarū aliæ pennatæ, aliæ impenes	4.1.23
Fœtus piscium	6.10. ferè per totum	Formica domicilium sibi parat	1.1.123
Fœtura quorundā piscium est apua	6.15.32	Formicarum coitus & partus	5.25. per totum
Fœtura apum vnde deportetur, nō conuenit inter omnes	5.21.2	Formicæ non degunt sub duce	1.1.115
Fœtus apum & fucorum candidus	5.22.37	Formicæ nihil venantur, sed facta ab alijs colligunt.	9.40.9
Fœtum apum augent imbres	5.22.12	Formicarum ingenium	9.38.1
Fœtus apum quando venit partius	5.22.1	Formicarum negocium	9.38.5
Fœtus crabronum qualis	5.23.8	Formicæ relinquunt suas cauernas sulphuris originisq; puluisculo	4.8.99
Fœtura crabronum & vesparum	5.23. per totū	Formicæ equites in Sicilia non sunt	8.28.13
¶ Fiber ab aquis victum petit	8.5.29	¶ Fratrare dicuntur vbera puellarum	7.1.22
Fibra communis pars sanguineis	3.2.5	Fratres vterini qui	3.1.80
Fibrarum natura	3.6.1	Fraudulenti quibus plāta pedis plenior	1.15.37
Fibræ à neruis ad venas, & contrā	3.6.2	Frigore qui maxime infestatur pisces	8.19.17
Fibrarum genus in sanguine	3.6.3	Fringilla vermiculos petit	8.13.15
Fibræ in sanguine causa concretionis sanguinis.	3.19.14.	Fringillæ degunt æstate locis tepidis, hieme frigidis.	9.7.42
Fibra in auricula	1.11.4	Fringilla maior Iynx	2.12.17
Fibula à spina oritur	3.7.19	Fringillarij accipitres	9.36.5
Ficarios culices caprificus generat suis pomis.	5.32.21.	Fringillago pari genus	8.3.15
Ficedula vermiculis alitur	8.3.18	Frons hominis	1.8.3
Ficedulæ & atricapillæ vicibus commutantur.	9.49.42.	Frons talis vel talis, quales indicat	1.8.5
Ficedulæ pisci appendices plures	2.17.103	Frugilega auis vermiculis alitur	8.3.24
Ficu pinguescunt boues	8.7.6	Frugibus vefcentes aues quæ	8.3.36
Ficus opimat fues	8.21.26	¶ Fucæ pusillæ inter ouipara bis pariant anno.	6.13.30.
Ficus cibus apum	9.40.160	Fuca sola ex maris piscibus nidum sibi construit	8.30.17.
Ficis appendunt caprifici ficus agricolæ quare.	5.32.24.	Fucarū mas quō differt à foemina	6.13.31
Ficulno succo lac cogitur	3.20.60	Fucarum victus	8.2.115
Fidipedum victus vbi	8.3.47	Fuca mutat colorem	8.30.16
Figurarum mutationes & transitus in quibusdā insectis, & quibus diebus	5.20.14	Fucæ squillas sæpè numero appetunt, licet carere ra carne abstineant	8.2.115
Filij similes parentib⁹ in hominū genere	7.6.21	Fucus quartum genus apum qualis	5.22.4
Filij signa parentū referunt, & quæ	7.6.22	Fuci genus apum gregale	9.40.6
Fimus bonasi adurit	9.45.22	Fucorum generatio	9.40.59
Fistula piscibus à cordis extremo	2.17.10	Fucorum consideratio in operationibus & vita.	9.40.37.
Fistulam pisces qui habent, branchias non habent	1.5.5.	Fucorum nullum est munus	9.40.88
¶ Flatus nonnulla copiā lactis efficiunt	3.21.25	Fucus omnium apum maximus, sed sine aculeo, & ignauus	9.40.69
Flatus & tempestates spongiæ reddunt duriores.	5.16.31	Fuci carent aculeo	5.21.17
Fleus, vide Phleus		Fucorum maior copia ex quib⁹ apibus	9.40.80
Flexus membrorum diuersus	2.1.31	Fuci si pauci sunt, apes iuuant	9.40.216
Florus vermiculis alit, & eius magnitudo	8.3.21	Fucorum fœtus, vide Fœtus fucorum.	
Florus apud amnes degit, cui color pulcher, & vita comoda	9.12.7	Fulica auis victitat apud mare	8.3.59
Florus, spinus, & ægithus odium inter se exercent.	9.1.107	Fulicarū aucupatio, & carnis bonitas	9.35.1
Florus odio equum habet, & quare: eius natura, & descriptio	9.1.86	Fullo insectum volucre, cui antennæ ante oculos prætenduntur	4.7.34
Flos purpuræ vbi, & qualis	5.15.30. & 37	Fullones vaginipennes	4.7.5
Flos purpuræ quomodo detrahitur, & quando deterior	5.15.34	Fullo piscis vbi oua sua mandat	6.14.35
Flutæ fugiunt vt odorem sentientes, & quando.	4.8.82.	Fullo piscis gregalis.	ibidem
Fluuios qui pisces amant	8.19.10	Fuluia aquila, vide Pulla aquila.	
Fluuij pecorum colorem mutantes	3.12.10	Fur tertium genus apum qualis	5.22.3
¶ Forceps omnibus crustatis validior dexter quàm leuius.	4.3.8	Fur in apum genere	9.40.68
Formagines	3.20.56	Fusanei pisces quare dicti, & quoties anno pariunt.	5.9.13
Formica ciuilis	1.1.114	Fusaneorum piscium meatio in pontū	8.13.45
Formicæ quando nascuntur	5.9.11	Fusus agrestis herba apibus grata ex qua accipitur cera	9.40.189
Formicæ non conduntur.	ibidem.		

G.

Alades conchæ
Galerita vnum genus alaude, & quare dicta.
9.25.1

INDEX.

- Galguli pafus & magnitudo 8.3.32
 Galgulus incola Peloponnefi 8.3.34
 Galgulus colit fruteta & nemora 9.1.110
 Galgulus pugnat cum lybio. 9.1.63
 Galgulus & lædus amici 9.1.109
 Galgulo inimicus crex. 9.1.83
 Galleruca vaginipennes 4.7.5
 Galleruca scarabei virides vnde 5.19.69
 Gallica terra quare sine afinis 8.2.8.34
 Gallinacei crista qualis 2.12.48
 Gallinaceus habet appendices 2.17.134
 Gallinaceo ingluuies pposita vetriculo 2.17.111
 Gallinaceorum natura 9.8.28
 Gallina pulueratrix 9.49.54
 Gallinaceorum testes tempore coitus confpectio res. 6.9.14
 Gallinacei copia libidinis gaudent 1.1.141
 Gallinacei munerarij & templis dicati, subigunt eum qui vltimus est dicatus 9.8.29
 Gallinæ quomodo coeunt 5.2.11
 Gallinæ ouū cōfistit à coitu quot diebus 6.2.77
 Gallinæ coeūt & pariūt ferē omni tēpore 6.1.6
 Gallinæ à coitu horrefcūt, se excutiunt, & festuca se lustrant 6.2.68
 Gallinarum partus 6.1.7
 Gallinarum in genere sunt quæ pariant oua genera. 6.3.70
 Gallina quædam duodeuiginti oua peperit genera. 6.3.71
 Gallinæ ouum decem diebus confistit & perficitur. 6.2.77
 Gallinæ pariunt oua subuentanea 6.2.37
 Gallinæ nonnulla pariūt oua mollia vitio 6.2.3
 Gallinæ iuuecæ pariūt primū statim vere ineunte, & plura q̄ veteres, sed minora 6.2.66
 Gallinæ omnibus anni temporibus præter brumam pariunt 5.13.7
 Gallina incubante si tonuit, oua pereunt 6.2.42
 Gallinæ tertia die ab incubitu indicium præstāt generationis pulli in ouo 6.3.1
 Gallinæ æstate duodeuigesimo die foetū excludunt: hieme vigesimoquinto 6.2.39
 Gallinis quare dāt oua pauonia incubāda 6.9.7
 Gallinaceus aliquando vifus matris officio fungitur. 9.49.8
 Gallinæ generosa ignobilibus minus foecundæ. 6.1.10.
 Gallinarum hadrianarum confideratio & natura. 6.1.11
 Gallinarum varietas, confideratio, & foecunditas. ibidem.
 Gallinaceis vox cum vicerint 4.9.58
 Gallinaceis tātū marib⁹ cant⁹ est dat⁹ 4.9.61
 Gallinæ cum mares vicerunt cucuriunt, & alia earum affectio 9.49.5
 Gallinacei qua parte castrantur, & cuius fūt natura. 9.50.8
 Gallinaginis confideratio 9.26.1
 Gallinago nunquam in arbore confistit, sed humi. 9.8.47
 Gammari confideratio & descriptio 4.2.39. & deinceps.
 Gammarus secundum crustatorū genus & quomodo differt à locustis 4.1.2
 Gammari vbi proueniunt 5.17.29
 Gāmari quare apud Hellefpōtum, & circa Thasum gignuntur 5.17.30
 Gammatorum genus crustatum 1.6.7
 Gāmari quomodo coeunt & quando. 5.7.1
 Gammari non amant limōfa 5.17.29
 Gammari odore escarum capiuntur 4.8.102
 Gāmari inter marina senectutē exuūt 8.17.38
 Gauriæ gula qualis 2.17.120
 Gauriæ vbi pariunt, & quot, & quando, & quomodo incubant 5.9.1
 Gauria alba victitat apud mare 8.3.59
 Gauria cinerea lacus & fluuios petit victus causa. 8.3.50.
 Gauria, anas, & harpa inuicē diffident 9.1.66
 Gemini interdum diffimiles nascuntur: sed vter plurimum similes 7.6.36
 Gemini pueri, vide etiā Pueri gemini.
 Genæ cutis non coit vulnerata 3.11.13
 Genæ præcisæ nō reducūtur ad vnitatē 1.13.15
 Generationis finis in homine 5.14.63
 Generatio marium vel foeminarum in hominū genere vnde 7.6.9
 Generandi facultas maribus vsquequo fit 7.6.1
 Generatio ex ouo piscium & auis quomodo differunt & conueniunt 6.10.11
 Generatio ex ouo in piscibus simili agitur modo. 6.13.35
 Generandi principia quorundam viuiparorum. 5.14.36.
 Generosum quid 1.1.153
 Genista suppeditat ceram apibus 9.40.190
 Genitalium membrorū in quo vis animante forma, situs, & differentia 3.1. per totum
 Genitalis membri differentia in animalibus numero. 2.1.176
 Genitalis muliebris & virilis forma 1.14.1
 Genitale hominis quale, & qua parte intumescit 2.1.177.
 Genitale homini mari quando & magnitudine, & specie proficit 7.1.18
 Genitale hois ceruici vesicæ annectitur 1.19.1
 Genitalis hominis deprauatio facit vt mares ab ortu naturæ impubes & infœcūdi sint 7.1.38
 Genitale duobus foraminibus peruiū 1.19.1
 Genitalis in maribus situs diuersus 2.1.160
 Genitalis suis foeminæ forma 2.1.171
 Genitale suis foeminæ qua cōtinetur parte, & ei⁹ per libidinem confideratio 2.1.169
 Genitale simiæ mulieris 2.8.36
 Genitale cameli neruo constat 5.2.27
 Genitale membrum habet omnia pedestria, sanguinea, & viuipara 5.2.2
 Genitales meatus pisciū quō differunt 6.11.6
 Genitalium meatuum in maribus piscium cōfideratio 6.11.30
 Genitale semen, vide Semen genitale.
 Genitura humidū aialibus adnatū 3.20.16
 Genitura loco pisces thorū habent 3.20.17
 Genus animalium nullum quod plura contineat 1.6.12.
 Genera animalium summa quæ 1.6.1
 Genu quid 1.15.39
 Gibbæ è genere squillarum 4.2.7
 Gibbis pedes quot, & eorum situs 4.2.19
 Gibbarum prona pars similis locustarū 4.2.22
 Cc.ij.

IN LIB. DE HIST. ANI.

Gibbis tabellæ nullæ parte supina	4.2.21	Grues pariūt oua non amplius q̄ bina	9.12.21
Gibber pars brachij	1.15.17	Gruum prudentia	9.10.
Gingiuæ	1.11.52	Gruū pena non mutatur per ætates	3.12.2
Ginni ex equa & mulo prodeunt	6.24.7	Grues pugnant inter se acriter	9.12.23
Gladio quot branchiæ	2.13.36	Grues cum Pygmæis pugnāt & vbi	8.12.14
Gladio qua parte fel	2.15.49	Grues peregre proficiscuntur, & quare, & quod, & vnde	8.12.12
Gladij agitantur a filo canis exortu	8.19.41	Grues quando migrare solent	8.12.26
Gladiolus in lolliginib⁹ quomodo differt à seprio in sepijs.	4.1.81	Grues ex vltimis locis in vltima abeūt	8.12.30
Glandula in pene	1.13.13	Grues volāt flatu secundo, & lapidem eas fulcimentum tenere falsum	8.12.31
Glās penis nō coalescit obducta vulnere	1.13.14	Gula quid	1.12.5
Glandes inter testata vbi generantur	1.15.61	Gulæ situs, & quare sic dicta	1.16.28
Glandes inter testata immobilia olfactum mini me habere videntur	4.8.125	Gulæ situs & natura	1.16.58
Glandes suauiter à suis comeduntur, sed carnē humidam faciunt si solæ dentur	8.2.1.29	Gula pars posterior colli	1.12.2
Glandibus esitatis abortiunt oues, & aliquando sues.	ibidem.	Gula pars cōmunis & exāgui & sāguineo	4.3.6
Glanis piscis, vide Silurus.		Gula ad ventrem perfertur septum trāuersum transgens	2.17.21
Glanus, vide Hyæna.		Gulam habent omnia spirantia	2.15.11
Glaucus piscis pelagius	8.13.12	Gula paucis piscibus inest	2.17.11. & 24
Glaucus pisci appendices paucae	2.17.105	Gula non est piscibus	8.2.112
Glaucus similis sibi in cibo siue ferat vterum siue non	8.30.23	Gula quadrupedibus viuiparis	2.15.8
Glaucus æstate latet, & quot dies	8.15.31	Gula qualis quibusdam auibus	2.17.117
Glīres latēt in ipsis arboribus, & pinguescūt per id tempus vehementer	8.17.15	Gula serpentibus qualis	2.17.77
Glutinum ē tergo bubulo, & nonnullis piscibus	3.11.9	Gula crustatorū qualis & quo situ	4.3.20
Gnēsia aquilæ descriptio & natura	9.3.2.5	Gula crustatis exigua ante ventrē	4.2.76
Gnomones dentes asini vnde dicti	6.2.3.3	Gula testatorum	4.4.58
Gobio piscis litoralis	8.13.10	Gulosissimus omnium piscium mugil	8.2.106
Gobiones gregales	9.2.4	Gurgulio reciprocatur spiritum	1.11.32
Gobioni appendices plures	2.17.103	Gustum habent pisces	4.8.31
Gobiones ab apua gobionaria	6.15.33	Gustus homini exquisitissimus	1.15.67
Gobiones vbi pariunt	6.13.25	Guttur pars prior colli	1.12.2
Gobij victus	8.2.115	H.	
Gobiones pinguescunt in fluijs	8.19.25	Adrianæ gallinæ parua quidem, sed quotidie pariunt, ferociūt, & sæpe pullos interimunt, & quis eis color	6.1.11
Gobiones apud Cretā satis pinguescūt	3.13.14	Halcedinis descriptio	9.14.1
Gobio albus Euripi non est pelagius	5.37.64	Halcedinis nidus qualis	9.14.5
Graculi nōn usq̄ messe tritici pariunt	6.17.54	Halcedinis victus & partus	9.14.15
Graculus auis de genere monedularū	9.24.1	Halcedo versatur etiam in mari	8.3.56
Graculus piscis vltimus gregalium parit autumn⁹ no.	6.17.25	Halcedinum genus aquas adamat, & est duplex	8.3.54.
Graculus piscis vbi parit	5.10.16	Halcyone quando parit	5.8.31
Graculus inter minora pisciū cito perficit. ibidē		Halcyone parit circiter quinque oua	5.8.40
Gracul⁹ post mullū foetificat iter algas	6.17.27	Halcyone raro videtur, & quando	5.9.4
Graculus piscis vbi degit, & quandiu fert vterū. ibidem.		Halcyonei dies qui	5.8.32
Graculus piscis latet per hiemem	8.15.8	Halec piscis gregalis	9.2.4
Gramine oriuntur rediui	5.19.69	Halecis forma & color	8.30.11
Grādines oui nil ad generationē cōferūt	6.2.61	Haleces pariunt bruma	6.17.29
Grandinosi fiunt sues	8.21.18	Halecū foetura quoddā genus apuæ	6.15.36
Grandinosorum suum cognitio	8.21.21	Halec piscium omnium fecundissima	6.17.30
Graudarum plurimæ vino, si biberint, infestantur.	7.5.3	Halec vtero grauis meliori: & qñ deterior	8.3.11
Grauidæ omnes fugiunt mares præter mulierē, equam, & superfoetatiā	7.4.63	Halec mutat colorem	8.30.18
Gregales pisces qui	9.2.4	Haleces quando hirci appellantur	8.30.13
Grus gregalis	1.1.107. & 8.12.56	Haliæti natura in suos pullos	9.34.17
Grus ciuilis	1.1.114	Haliæti aquilæ descriptio, & natura	9.32.22
Grues sub duce degunt.	ibidem	Haliætus vnde nomen accepit, vnde viuit, & eius venatio qualis	9.34.20
Grues ducem habent, & alia earum natura.	9.10.4.	Halosachne quid	9.14.6
Grues fœminæ quomodo cōeunt	5.2.12	Hamia pisces gregales	1.1.110
		Hamia fel in intestino habent	2.15.46
		Hamia carne vescitur & alga	8.2.118
		Hamie pisces carne vescuntur, & sunt de genere cartilagineo	8.2.92
		Hamia pstat in fluentis & lacubus	8.10.11

INDEX.

Hamia vere Pontum subeunt, & ibi æstatem traducunt 8.13.22
 Hamiarum incrementū in Ponto 6.17.51
 Hamie pisces in Alopecóneso habentur 8.13.19
 Hamia multis piscibus est esca 4.8.32
 Harpa, pisces, miluus amici 9.1.111
 Harpa, anas, & gavia inuicē dissidēt 9.1.66
 Hædæra apibus grata ad mel cōficiendum vbi. 5.22.54.
 Hepar, vide Iecur.
 Heracleotici cancri 4.2.9
 Heracleoticis cancri oculi quo situ 4.3.13
 Herbis quæ animalia vescuntur 8.6.6
 Herba opimat pecus 8.10.11
 Herculis & Iphiclis fabula in superfoetatione. 7.4.72.
 Hercules inter duos & septuaginta liberos, fœminam vnā tantūmodo genuit 7.6.16
 Herinaceorū aculei vicē pilorū gerunt 1.6.25
 Herinaceorum pili spinis similes 3.11.4
 Herinaceo testes intus adhærēt lūbis 3.1.18
 Herinaceis coitus qualis 5.2.16
 Herinaceus animal viuiparū 1.6.25. & 3.1.19
 Herinaceorum sensus in cōmutandis cubilibus. 9.6.33.
 Herinaceis præsagium tēporis futuri. ibidem
 Herodotus Briffonis rhetoris pater male sentit de vulture 9.11.12. & 6.5.2
 Herodoti error de semine æthiopum 3.22.6
 Hiaticola auis, id est charadrius 9.11.6
 Hiaticula pelagica 8.13.12
 Hiaticulæ super sexu ambigitur 6.13.11
 Hiaticulæ omnes grauidæ capiuntur. ibidem
 Hiaticulæ est quod pariat, sed mas deest 4.11.31
 Hiaticulæ carniuoræ tantum 8.2.91
 Hiaticulæ, dum pisces minores persequitur, venter procidit 8.2.110
 Hiemis signum à bobus quomodo sumitur. 6.21.31.
 Hyenæ descriptio, natura, & victus 8.5.7
 Hyenæ natura & descriptio 6.32.1
 Hyenæ fœmina raro capitur 6.32.10
 Hinnulus celeriter increscit 6.29.10
 Hinnuli coagulū p̄stiuo alui medetur 3.21.8
 Hinnulos aquila venatur 9.32.54
 Hinnularia aquila, vide Pygargus.
 Hyphenemia q̄si subuētanea ab auib⁹ oua 5.1.33
 Hypochondrii situs 1.13.5
 Hippardij fœræ descriptio 2.1.80
 Hippæ cancri apud Phœnicem magnæ velocitatis 4.2.12
 Hippelaphi, id est equicerui descriptio 2.1.81
 Hippelaphus iubatus, & q̄re sic dictus 2.1.77
 Hippomanes in equabus 6.18.35
 Hippomanis consideratio 8.24.35
 Hippomanes deuorat equa vbi peperit 6.22.68
 Hippomanes à veneficis petitur mulierculis. 6.22.71.
 Hippopotamus, vide Equus fluuiatilis.
 Hippotelæ, id est equimulgi admittuntur, qui alinas incant 6.23.28
 Hippurus piscis hieme latet 8.15.7
 Hirci pingues minus fœcundi 5.14.70
 Hirci efferantur tempore coitus 6.18.12
 Hirci spongilæ genus 5.16.15
 Hircescere dicuntur vites quando 5.14.71

Hirundo pennis valet: sed pedibus degenerat. 1.1.97.
 Hirundinis pennæ interdum albescunt per affectus temporarios 3.12.5
 Hirundini qua parte fel 2.15.53
 Hirundini ventriculus longior 2.17.124
 Hirundines nidum faciunt ex luto 6.1.25
 Hirundinis intelligentia in cōficiendo nido 9.7.3
 Hirundo bis anno nidificat 6.5.9
 Hirundo prima auium parit 5.13.3
 Hirundo bis parit 5.13.2
 Hirundinis primus partus interit. ibidem
 Hirundinis æquitas mira in prole nutrita 9.7.9
 Hirundinum pullis, si oculi pungantur, resaneant. 6.5.10
 Hirundo carne vescitur 8.3.14
 Hirundines migrant 8.12.34
 Hirundines quod secedunt cōdēdi gratia 8.16.4
 Hirundo infert iniuriā apibus 9.40.135
 Hirundines marinæ stridere sentiuntur 4.9.31
 Hystricis aculei nomine pilorū cōtinētur 1.6.25
 Hystrix villos iaculatur 9.39.34
 Hystrix latet, & quot diebus fert vterū 6.30.9
 Hystrices cōdūtur: sed de causa ambigit 8.17.1
 Homeri locus de vena 3.3.63
 Hominis consideratio 7.1. per totum
 Homo natura perfectissima est 9.1.27
 Homini cutis qualis 3.11.7
 Hominis facies quid 1.8.1
 Hominis partes ad situm orbis vniuersi sunt sitæ. 1.15.47
 Hominis partes summæ 1.7.1
 Homo differētias oēs positionis habet 1.15.6
 Homini calua offe compacto 3.7.10
 Homini tum mari tū fœminæ futuræ q̄les. ibidē
 Homo plurimum cerebri, & humidissimum habet. 1.16.9
 Homini os paruum 2.7.3
 Hominum maribus plures dentes quā fœminis. 2.3.6
 Homini quando nascuntur dentes maxillares. 2.4.1.
 Homo mutat dentes primores 2.1.222
 Homo solus oculorum numerositate euariat. 1.10.5.
 Homini soli aures immobiles 1.11.11. & 16
 Hominum tempora celerius caniciem sentiunt. 3.11.25.
 Homo solus ambidexter 2.1.25
 Homini venter vnus 2.17.44
 Homo rectis vnguibus 3.9.22
 Homo solus pedestrium pedes habet carnosos. 2.1.107.
 Homo nates habet carnosissimas 2.1.110
 Hominem talum habere incertum 2.1.129
 Homini cilium in vtrāq̄ palpebra 2.1.70
 Homo quare læuior ceteris 7.2.30
 Homo capite hirtissimus, ceteris partibus paucissimis integitur pilis 2.1.66
 Hominis alæ oppletæ pilis, & pubes 2.1.70
 Homo supinas partes pilosiores habet 7.1.68
 Homini mari quando mentum pilis integri solet. 7.1.73.
 Homini candidi pili efficiuntur 3.11.17
 Hominis cor sinistra parti cōmissum 2.17.2
 Cc. iij.

IN LIB. DE HIST. ANI.

Homini venæ crassæ pportioe corporis 1.17.40
 Homini sanguis tenuissim⁹ & mūdissim⁹ 3.19.23
 Homo ciuilib generis 1.1.113
 Homo perpetuo cicur 1.1.130
 Hominis ingressus varius 2.1.192
 Homo quaternis tātū notis mouet 1.5.54
 Homo quomodo mēbra sua inflectat 2.1.42
 Homo nondum adultus partem superiorem maiorem habet 2.1.189
 Homo ubi iuste increuit, partem superiorem habet minorem 2.1.181
 Homo an specificis euariet discriminib⁹ 1.6.13
 Homo quādo incipit ferre semen, & quādo vim genitalem 5.14.13
 Homini semen quādiu infœcundum, & quādo prolificum 7.1.59
 Homines mares plurimū seminis genitales hnt pro magnitudine, & eorum qui plus 7.2.35
 Homo plurimum seminis genitales emittit portione sui corporis 3.22.3
 Hominum prima seminis emissio infœcūda, aut prole pauciorē generat 5.14.6
 Hominis semen quod fœcundum: quod infœcūdum. 7.1.70
 Homo mas quādo incipit ferre semen genitale: item quādo pubescit 7.1.7
 Homo ex castratione quō immutat 9.50.12
 Homo & mas & fœmina nisi pubescat, sterilis est. 3.11.43
 Homini penis & testes absoluti pendēt 2.1.163
 Homini testes propensi & penduli 3.1.25
 Homo genitale foris habet, & ante 2.1.160
 Homo genitale quale habet 2.1.177
 Homo mas qui plus seminis emittit 7.2.36
 Hominibus fœminis quādo exurgunt vbera, & quādo menstrua erumpunt 7.1.21
 Homo fœmina ubi vuluam habet 3.1.83
 Homini mammae in pectore 2.1.150
 Homo mammas habet 3.20.20
 Homo solus mammas parte gerit priore pectoris. 2.1.29
 Hominis coitus semper opportunus 5.8.24
 Hominis coeundi tēpus quibus signis innotescit 5.14.11.
 Homo mas ad venerem magis stimulat⁹ tēpo re hiberno, fœmina æstiuo 5.8.29
 Homo omnium mariū salacissimus 6.22.10
 Homines mares capiunt, qui rem veneream incipiunt agere 7.1.14
 Hominis pariendi tempus 7.4.27
 Homini multiplex pariendi tempus, & quod. 7.4.30.
 Homo quot parit, & parere potest 7.4.52
 Homines iuniores, & mares & fœminæ imperfecta generant 7.1.61
 Hominis in generando terminus tā maris quā fœminæ 5.14.63
 Hominis situs in vtero matris 7.8.5
 Homo mas in vtero citius absoluitur q̄ fœmina: contra extra vterum 7.3.39. & 6.22.44
 Hominum in genere filiorum cum parētibus similitudo, & in quibus 7.6.21
 Homines mares celerius senescunt qui salaces. 7.1.63.
 Homines mares, vide etiam Viri.

Homines fœminæ, vide etiam Mulieres.
 Hominis habitus decimoquarto anno mutatur, vt sit sanitati vel morbo habilior & q̄re 7.1.41
 Homo ancipitis naturæ societatis & solitudinis. 1.1.110.
 Homines vnde locutione vtuntur varia 4.9.79
 Homo mas quando vocem mutat 7.1.10
 Hominum vocis consideratio 7.1.27
 Homini ars, sapientia, & prudentia: ceteris aīali⁹ bus quādā vis eiusmodi naturalis 8.1.13
 Homo omnes sensus habet 4.8.6
 Homo solus reminiscitur 1.1.160
 Homo vnus cogitandi vim habet 1.1.157
 Homines somniant 4.10.5
 Homo maxime aīalium somniat 4.10.48
 Homines produntur qui nunquam somniarint. 4.10.51.
 Hominib⁹ nōnullis accidit, vt viso somnio vel in mortē vel in morbum immutarētur 4.10.52
 Homines sensum habent natium, mutationis factæ à frigore, vel calore 8.12.5
 Homo alui fluentioris qui longiora habet crura. 9.50.49.
 Homo propensior ad vomitum, qui latiore pectore. ibidem.
 Hominibus cum annus bene cedit, piscibus feliciter degere contingit 8.19.16
 Homines apud Cedropolin societate accipiunt per paludes aucupantur 9.36.14
 Hominis salua plurimis serpentum aduersatur. 8.29.19.
 Homini morsio à phalangio prodest edisse canis. 9.5.33
 Hordeum boues obestat, sed quomodo præparatum. 8.7.4
 Hordeatio morbus equorum, cuius nullū remedium. 8.24.13
 Horti meliores quā sol ingruit 8.13.5
 Humeri omnibus quomodo flectuntur 2.1.45
 Humerarius neruus 3.5.17
 Humida omnia suapte natura vasculis continentur in corpore 3.20.3
 Humidi genera natia, & adnata animalibus quæ. 3.20.51
 Humidis siccescentibus animal procreari potest. 5.32.9.
 Humorē habet quoduis animal, quo viuit 1.4.1
 Humor dulcis in mari quo argumento 8.2.55
 I.
 Bis auis, & duo eius genera 9.27. per totum
 Ichneumonū vesparum generatio 5.20.1
 Ichneumonū auis part⁹, vict⁹, & vita 6.35.10
 Ichneumo auis diffidet à phalāge & q̄re 9.1.52
 Ichneumo Ægypti quomodo anguem aggredit⁹ hostem suum, & quomodo se armat 9.6.15
 Ichtidis siue viuerræ natura & descriptio 9.6.37
 Ichti offeum habet genitale 2.1.179
 Ichtidis genitale vrinæ distillationibus medetur. 9.6.42.
 Iecur omnibus quibus sanguis 2.15.19
 Iecoris situs 1.18.1
 Iecur multis in animalibus felle caret 1.18.7
 Iecur non attingit aortam 1.18.15
 Iecur venæ maiori annexum 1.18.14
 Iecur homini quale 1.18.9

INDEX.

Iecoris portæ	1.18.16	Infantes quando incipiunt somniare	4.10.50
Iecoraria vena hominis	3.2.51	Infantibus lac salubrius, quod minus casei habet.	3.21.35.
Iecur habentibus quibusdam sepositæ sunt par-		Infans sæpe est gerulus eorum. quæ mater come-	
tes, & quibus, & vbi.	2.17.14	derit.	7.4.80
Iecur qui habent, si non fissum, dextro latere cõ-		Infans ante septimum diem conuulsione sæpe	
tinetur	2.17.12	interit.	7.12.1
Iecur elephantò quale	2.17.63	Infans dentire incipit septimo mense	7.10.34
Iecur quale serpentibus	2.17.90	Inflatione laborant elephantis: & signa	8.26.1
Iecur adipeum nonnullis, vt cartilagineis aquati-		Ingluuii sedes in auibis, & quid	2.17.111
libus, ex quo fit oleum	3.17.9	Ingluuiis quibusdam auibis deest, & quid vice	
Iecur quando prodigiosum	2.17.21	illius habent	2.17.116
Iecoris dolores leuatur sanguinis missione flexus		Ingressus hominis varius	2.1.192
interioris brachij dextri quare	3.4.13	Inguen quid	1.14.7
Iecorino pisces appendices paucae	2.17.105	Inguina argumento sunt conceptui	7.3.21
¶ Igne non absumentur quædam animalia, &		Innum procreauit mulus cum equa	6.24.3
quæ.	5.19.93	Insectorum consideratio natura & varietas	4.7.
Ignem non patitur neruus, vt vena	3.5.25	per totum.	
Igne i medio nascunt bestiole penatæ vbi	5.19.90	Insecta animalia quæ	1.1.70
Igne procreari vireonæ aut fabulantur	9.1.83	Insectorum corpus quale	4.7.39
Ignaria auis pugnata cū turture, & quare	9.1.62	Insecta quæ, & quare dicta	4.1.18
Iynxis, id est, torquillæ, descriptio	2.12.17	Insectorum genus continet species plures	4.1.17
¶ Illium situs	1.13.2	& 4.7.1.	
Ileo laborant equi domestici, & eius mali indicium		Insectorum procreatio	5.19.9
& remedium	8.24.6	Insecta complura ex humo vel stirpe putrescen-	
Ilias nomen turdi auis	9.20.4	te.	5.1.25
Illyrica terra asinos paruos quare habet	8.28.33	Insecta omnia exanguia	1.6.9
¶ Imbrium signum à bubus quomodo sumitur.		Insecta alia pennata, alia impennata	4.1.22
6.21.31.		Insectorum alia volucres	1.6.10
Imbribus magnis multa apparent animalium		Insecta volucres volant membranis	1.5.39
genera	8.15.38	Insectis neque vox, neque locutio, sonus tamen.	4.9.10.
Imbres augent sobolem apum	5.22.12	Insecta qua parte sonant	4.9.13
Imbres vincunt murium prouentum & celerita-		Insectorum foemine maiores suis maribus	4.11.36
tem.	6.37.14	& 5.19.1.	
Imbres psumt piscibus, exceptis paucis	8.18.5	Insecta quo tempore coeunt	5.9.9
¶ Inane uterque meatus nasi	1.11.37	Insectorum coitus	5.8. per totum & 5.19.1
Incessus quadrupedum & multipedum incipit		Insecta omnia, ærtem pariant excepto genere	
à dextris.	2.1.57	quodam papilionum	5.19.3
Incrementum animalium vnde	8.1.47	Insectorum pastio & potus	8.11. per totum.
Incubitus auium	6.8.1	Insecta quibus dentes omniuora, quibus lingua	
Incubitus auium differt	6.2.40	exungunt tantum	8.11.1
Incubitus auium foetus excludi naturæ ratio est.		Insecta tã pennata quàm impennata sensu præ-	
6.2.14.		dicta.	4.8.96
Incubitus magnarum alitum quot diebus	6.6.10	Insectorum gustus	4.8.105
India teste Ctesia suum nec ferum nec mansue-		Insectis in omnibus oculi patent, & non alteri	
tum habet	8.28.15	sensus	4.7.17
India serpentem habet paruum cuius vnus re-		Insecta dormire quibus argumentis	4.10.41
medio carent incolæ	8.29.23	Insectorum nullum spirat	4.9.11
Infans in vtero nunquam vocem emittit, etiam si ca-		Insectorum ingenia	9.38. per totum.
put egressum fuerit	7.10.21	Insecta exiunt senectutem, & quæ	8.17.31
Infans mas qua parte mouetur. item foemina.		Insectorum maxima pars quado valet	8.27.1
7.3.22.		Insecta omnia diuulsa viuere possunt, exceptis	
Infantes egressi statim vocem emittunt, & manus		paucis, & quibus	4.7.10
in os admouent, & excrementum reddunt	7.10.16	Insecta quæ diutius viuunt diuulsa	4.7.14
Infantis primum excrementum quale, & quando, &		Insecta quæ plurima quando pereunt	5.20.16
quo nomine	7.10.19	Insectorum multa sulphuris odore intereunt	4.8.98
Infans natus statim vbera fugit	7.10.10	Insecta omnia intereunt tacta ex oleo	8.27.11
Infans aliquando enutritus à muliere natu ma-		Insecta plura cornu ceruini incensu fugiunt, &	
iore.	3.20.36	præcipue styracis	4.8.10
Infans sine vnguibus nascitur quando	7.4.81	Insecta pene omnia sese abscondunt, sed varie, &	
Infantes primis quadraginta diebus neque rident		vbi.	8.14.1
cum vigilant, neque lachrymantur: bene tamen		Insidiosus serpens	1.1.151
noctu.	7.10.26	Insidiosus lupus	1.1.152
Infantes quo auctiores, eo vigilantiores	7.10.29	Intelligentiæ ratio in brutis	9.7.1
Infantes somniant: sed non meminere imaginum.			
9.10.30.			

Cc.iiij.

IN LIB. DE HIST. ANI.

Internodium digiti	1.15.19
Interceptum pars nasi media	1.11.36
Intestinum à vêtre ad podicem	2.17.28. & 47
Intestinū cōmune exangui & sanguineo	4.3.6
Intestinū simplex à ventriculo hominis	1.16.63
Intestinum amplum hominis	1.16.64
Intestinum rectum nulli cui non parte vtraque dentes	2.17.59
Intestinum crustatorum à ventre	4.2.76
Intestinum testatis quale, & quo situ	4.4.61
Intestinum mollium quo situ	4.1.70
Intestinum insectorum quale	4.7.43
Intestinatorum dissimilitudo in varijs animalibus.	
2.17.54.	
Inuidia aquilæ in pullos	9.34.12
Inuidus pavo	1.1.157
Inuidus cui supercilia in totū demissa	1.9.5
¶ Iracundi qui fronte rotunda	1.8.6
¶ Italiæ locis quibusdam morsus stellionum exitiales.	8.29.17
Ithaca insula non habet lépores	8.28.12
¶ Iubam nonnulla bifulca habent	2.1.135
Iudiciorum ad causas vtilis remora	2.14.17
Iugale vnde oritur	3.7.19
Iugulum quid	1.14.6
Iugulariæ venæ	3.3.71
Iulix pisces gregales	9.2.7
Iuli insecta impennata	4.1.22
Iumenta quæ	1.6.30
Iumeta quomodo crescunt suis partibus	2.1.196
Iumentorū pilum expolit farrago frugibus grauida.	8.8.4
Iumenta pro aqua vsu quam bibant, suo fruuntur pabulo	8.8.2
Iumentū quod minus potum aspernatur, id appetentius pabuli, & plenius obescatur	8.8.3
Iumentis quando inutilis herba medica	8.8.6
Iunco caudam motat, & vbi virit	8.3.51
Iunco & alauda amici	9.1.109
Iunioribus q̄ vetustioribus vox acutior	5.14.19
Iusta equa pharsalia	7.6.40

L.

L abeo piscis, vide Mugil labeo.	
Labrorum situs & substantia	1.11.43
Lac māmīs cōtinetur in oibus	3.20.18
Lac humidum animalibus adnatum	3.20.16
Lactis omne genus habet tum serum, tum caseum.	3.20.24
Lacti inest pinguedo	3.20.48
Lactis nota in mulieribus q̄ conceperint	7.3.18
Lactis muliebris differentia	7.5.1
Lac muliebre quando vtile, & quando nō. ibidē	
Lac fuscæ mulierum salubrius quā candidarum	3.21.54
Lac infantibus salubrius quod minus casei habet	3.21.35.
Lactis copia quādo excitatur in muliere, & quibus partibus excitari possit	7.11.1
Lac mulieri à conceptu ex quo conficitur, & quando.	7.3.16
Lac mulieribus natu maioribus suctu frequētiore prodijt, & copia tanta vt infantem nutrire potuerint	3.20.35
Lac viris post pubem exiguum	3.20.46
Lac non gignitur maribus	3.20.40

Lac in maribus fieri posse	1.12.10
Lactis qualitates in animalibus	3.20.30
Lac diu edurat omnibus, si non coeant	3.21.28
Lac quandiu emanat, purgationes vt plurimum non fiunt	7.11.10
Lac quale initio coitus: item postea	6.18.86
Lac aliquando non pręgnantibus edulij quibusdam adest	3.20.34
Lac è capris montis Oetæ coitum non patientibus elicitur	3.20.36
Lac nulli ferè animalū fieri solet, antequam vterum ferat	3.20.32
Lac ferentium vterum primum & nouissimum inutile	3.20.33
Lac bobus à partu est vtile, nec ante partum habent	6.21.26
Lac primum bouis vt lapis durefcit	6.21.27
Lac boues circa Toronam habent perpetuum, præter paucos ante partum dies	3.21.31
Lacte abundant Phasianæ boues, & Epiroticæ.	3.21.10.
Lac quorū animalū coit, & quorū nō	3.20.27
Lac igne spissatur, & frigore serescit	3.20.31
Lac quod potissimum coit, & spissatur	3.20.50
Lac cogitur succo ficulno, & coagulo	3.20.60
Lac & copiosius & caseo vtilius emulgetur ruminantibus	3.21.30
Lac pro magnitudine animalium, aut pabuli differentia mulgendum	3.21.8
Lactis genera commoda ad caseum conficiendum quæ	3.20.52
Lac bubulum fertilius caseo q̄ caprinū	3.20.55
Lac crassius plus casei habet	3.20.26
Lac caprinum cum ouillo miscere Siculi consueuerunt	3.20.49
Lac ad alendum validius in quo plus casei est.	3.21.35.
Lactis copia futura indicium	3.21.27
Lactis fecundiora quæ edaciora	3.21.22
Lactis copia efficiunt nonnulla flatuosa	3.21.20
Lactis copiam augent cytilis & eru. ibidem	
Lactis copia extinguit medica herba	3.21.19
Lac ouium quo augetur	8.10.8
Lac léporum suillo simile	6.33.6
Lac canum crassius q̄ ceterorum animalium, excepto scrofæ & léporis	6.20.23
Lac habent pisces qui	6.12.12
Lacertæ quomodo flectunt crura	2.1.39
Lacertæ exigui lien	2.15.26
Lacertæ conuiuent	2.12.30
Lacertæ vulua qualis	3.1.97
Lacertarum coitus	5.4.5
Lacertarum foetura	5.33.13
Lacertarū oua sponte in terra aperiuntur. ibidem	
Lacertarum vita non completur anno	5.33.15
Lacerto venter vnus, & qualis	2.17.66
Lacertis testes intus adhærent lumbis	3.1.18
Lacerti cauernas subeunt	1.1.126
Lacerti q̄tuor mēsisibus frigidissimis latēt	8.15.3
Lacerti omniuori	8.4.1
Lacerti in Arabia magnitudine cubitum excedunt.	8.28.35
Lacertus exuit senectutem & quando	8.17.23
Lacerti pisces gregales sunt	9.2.5
Lacert⁹ agilis, id est, humer⁹ pars brachij	1.15.16

INDEX.

- Lacerti neruis plurimis continentur 3.5.27
 Lactantibus fiunt aliqui purgationes 7.11.11
 Lactat mulus semestre tantum 6.2.45
 Lactuæ syluestris quando exorbetur à dracone. 9.6.25.
 Lactes, id est, mesenterium ad venam maiorem. 1.17.20.
 Lactes quomodo positi 1.16.66
 Lactes semen piscium genitale 8.15.24
 Lamia è cartilagineorū pisciū genere 5.5.12
 Lanæ quadrupedum seu villi senectute augētur. 3.11.67.
 Larus auis, vide Gauia.
 Larici arbori similis colore murus 5.10.12
 Latona sub specie lupæ à lupis deducta 6.35.6
 Lataci dentes robusti 8.5.30
 Lataci pilus qualis 8.5.32
 Latax q̄ latior lutre cibū ex aquis petit 8.5.19
 Latoi filia Pamphyla prima bombycia in Co texuit. 5.19.46
 Lebadico in agro nō habētur talpæ 8.28.10
 Lædus & galgulus amici 9.1.109
 Lædus colit saxa & montes ibidem.
 Lendes pediculorum coitu pcreantur 5.1.44
 Lendes ex quibus generentur 5.3.1.3
 Ex lendibus nihil nascitur ibidem
 Leo multifidus 2.1.114
 Leoni os rescissum 2.7.2
 Leo dentibus ferratis 2.1.206
 Leo quos dentes mutat, & quando 6.31.12
 Leoni ceruix ossē perpetuo 2.1.12
 Leoni collum hirtum pari modo 2.1.73
 Leæna caret iuba 6.31.11
 Leoni venter vnus sed arctior 2.17.45
 Leo aduncis vnguibus 3.9.22
 Leoni tortuosus talus 2.1.130
 Leonis interiora grauiter olent 8.5.26
 Leonis interiora canibus similia 2.1.13
 Leo in ossibus nullā habet medullam 3.7.32
 Leo præcipue omnium animalium ossibus solit. 3.7.34
 Leonis ex ossibus concussis, ignis velut è filice eliditur 3.7.35
 Leonis ossa partim nullam partim exiguam medullam habent 3.20.11
 Leones pedatim gradiuntur 2.1.59
 Leo rarum animal est & vbi nascitur 6.31.7
 Leonum duo genera, & eorum consideratio. 9.44.25.
 Leones in Europa, & qua in parte 8.28.41
 Leo ex auerso mingit 2.1.173
 Leo mingit crure elato vt canes 8.5.25
 Leo auersus coit, & vrinam retro reddit, & quādo coit, & parit, & quot 6.31.1
 Leones auersi coeunt 5.2.6
 Leones sauiunt tempore coitus 6.18.17
 Leones terræ Syriæ quinquies vita pariunt, & quomodo 6.31.10
 Leana paruos admodum parit 6.31.9
 Leanam cum partu vuluam mittere delira est fabula 6.31.5
 Leanae mammae duæ in ventre 2.1.158
 Leonis victus 8.5.19
 Leo parum bibit, & raro excernit, & quale, & alia eius natura 8.5.22
 Leonis natura etiam quo ad mores 9.44.4
 Leones liberales, fortes, & nobiles 1.1.151
 Leo ignem præcipue formidat 9.44.14
 Leo percussorem agnoscit 9.44.16
 Leo infirmus parte iliū, & capite validissimo. 9.6.10.
 Leones tempore senectutis iniuriam hominibus inferunt 9.44.19
 Leones quare minus inter se dimicant 6.18.18
 Leo & lupus ceruarius inimici 9.1.113
 Leones intereunt veneno pardalianches dicto. 9.6.10.
 Leones annos multos viuere putātur 9.44.22
 Leonis morsus, aut vnguū ictus sanatur vt canum morsus 9.44.32
 Léporum sanguis quomodo spissetur 3.6.9
 Lepus ex auerso mingit 2.1.173
 Lépori vni pili & in bucca inæis sunt, & sub pedibus 3.12.15
 Léporum cuidam generi in iecinora 2.17.15
 Léporum coitus, mictura, partus, superfoetatio, & foetura 6.33.1
 Léporos auersi coeunt 5.2.6
 Lepus superfoetat 5.9.12. & 7.4.64
 Léporum foemina saepe marem prior superuenit. 5.2.6
 Lepus foemina lac prius habet q̄ pariat, & quando repetit coitum 6.33.4
 Léporis lac quale 6.20.24
 Léporis vuluæ acetabula 3.1.121
 Lepus inter vtrinque dentata habet coagulum. 3.21.5.
 Léporis coagulū medetur pfluuiū alui 3.21.7
 Léporos ingeniosi & timidi 1.1.150
 Léporos minores in Ægypto q̄ in Græcia, & quare 8.28.27
 Léporos vbi viuere nequeunt 8.28.11
 Leporaria aquilæ natura 9.32.12
 Læsi ex læsis nascuntur 7.6.21
 Leuam partem quadrupedes minus agilem, & absolutam q̄ homo habent 2.1.17
 Læues accipitres 9.36.5
 Læuiraia inter plana animal gignit post ouum. 6.11.14.
 Læuiraie fel in iecore 2.15.43
 Libella ex longis piscibus fel in iecore habet. 2.15.44.
 Libidinosis pili cōgeniti maturius defluunt, post geniti celerius se promunt 3.11.62
 Libidinosis mares celerius senescunt 7.1.65
 Libidinem experti in adolescentia fiunt libidinosos 7.1.35
 Libyo aduersatur galgulus 9.1.63
 Lien quibus, & quibus non 2.15.20
 Lienis situs 1.18.1
 Lien venæ maiori annectitur 1.18.16
 Lien ventri annectitur 1.18.5
 Lien hominis suillo similis ibidem.
 Lien parti sinistrae annectitur iecori aduersus. 2.17.19.
 Lien quando prodigiose situs ibidem.
 Lienaria vena 3.2.35
 Lien elephantō qualis 2.17.64
 Ligno adnascitur acarus bestiola 5.32.6
 Ligniperdi vermiculus, vide Xylophthorus

IN LIB. DE HIST. ANI.

Lignipetæ aues	8.3.31 & deinceps	Locustæ mare recipiunt, & branchias plures q̄ cætera crustata habent	4.2.72
Ligula quæ & epiglottis dicitur	1.11.51	Locustæ quomodo coeunt & quando	5.7.1
Ligurini vita & colore ignobiles, sed valent vocis amoenitate	9.17.11	Locustæ quomodo pariunt	5.17.17
Ligurinus spinas petit	8.3.25	Locustarū partus, ætas, & coitus 5.28. per totū	
Limariæ gregales sunt	9.2.7	Locustarum tempus partus	5.17.1
Limariæ, id est, pelamides qñ dicunt	6.17.49	Locustæ pariunt exitu veris, & à partu pereunt.	5.28.11.
Limarijs prouectiores ætate thunni vno anno.	6.17.42.	Locustarum mollis foetura	5.28.8
Limariæ pisces fufanei semel anno pariūt	5.9.14	Locustæ pariunt in terra fixo cauliculo	5.28.3
Limariæ in Ponto pariūt, nec vsq̄	5.10.18	Locusta vbi oua sua mandat	5.17.17
Limariæ Pontum vere subeunt, & ibi æstatem traducunt	8.13.22	Locustarum ouum quale, & quomodo diductū.	5.17.6.
Limosæ gregales	1.11.109	Locustæ quomodo excludunt oua, & quando.	5.17.22.
Limo qui pisces generantur	6.15.1	Locustæ vbi proueniunt	5.17.28
Limax testa detracta hebetescit	5.32.19	Locustæ quibus locis fiunt	5.28.14
Limacibus est caro, sed penitus inclusa	4.4.9	Locustarum ortus	5.17.24
Limaces hieme latent	8.13.65	Locustæ circa Sigæum & Athon quare gignuntur.	5.17.30
Limax vbi sit, non est sus neque perdix, quare	9.37.26.	Locustæ non gignuntur in Euripo	9.37.63
Lymphari quid in equis	8.24.16	Locustarum in ouis incisuræ quales	4.4.69
Lingua discrimina	1.11.48	Locusta non amat limosa	5.17.29
Lingua mediocris optima	1.11.49	Locustæ aliàs calorem, aliàs frigus sequuntur.	5.17.34.
Lingua substantia	1.11.51	Locustarum pastus	8.2.77
Lingua sentit omnia, quæ caro	1.11.47	Locustarum victus	8.2.72
Lingua saporum percipit dorū ministrā	4.8.27	Locustarum incessus	8.2.86
Lingua saporis percipit parte sui primore	1.11.45	Locustæ quomodo dimicant inter se	8.2.82
Linguarum varietas auibis	2.12.37	Locustæ exuunt senectutē	8.17.38. & 5.17.37
Lingua latiore aues, literas proferunt	2.12.40	Locustæ vincunt congros	8.2.75
Lingua piscium qualis	2.13.46	Locustæ optimæ cum grauidæ	8.30.5
Lingua omnibus insectis testatis	4.7.18	Locusta mas quomodo differt à foemina	4.2.31
Lingua in elephanto consideratio	2.6.1	Locustarum mares minores q̄ foemina	5.28.2
Lingua scissa vitulo marino	2.17.84	Locustæ præ metu moriuntur, sentiētes polypū eisdem in retibus	8.2.73
Lingua non est crocodilo	2.10.10	Locustis omnibus vita diuturnior inter crustata	5.17.39.
Lingua torquillæ qualis	2.12.19	Locustæ dormiunt	4.10.10
Lingua serpentibus qualis	2.17.80	Locustæ quomodo sonant	4.9.16
Lingula dux coturnicibus cū abeūt	8.12.45	Locustæ insecta vnde procreantur	5.19.10
Lingulae vnde nomen	8.12.48	Locustis insectis intestinum quale	4.7.48
Lynx semitalo quiddam simile habet	2.11.130	Locusta quoties cū serpente pugnat collum eius prehendit	9.6.29
Lynx ex auerso mingit	2.11.73	Lolligines generis mollium	1.6.8
Lynxes auersi coeunt	5.2.6	Lolligines binas habet promuscidas, & quo vsu.	4.11.31.
Lyra piscis vocalis existimatur	4.9.21	Lolligo pedibus & pinnis natat	1.5.33
Literarum prolatio	4.9.5	Lolligini nulla est potestas ingrediendi propter amplitudinem alui	4.1.51
Literas proferunt volucres nonnullæ	2.12.38	Lolligines pinnulis quæ aluum ambiunt natat.	4.1.34.
Lituus niger piscis propius terram oritur, alter similis erraticis	8.13.5	Lolligo à sepia differt quatenus longior	4.1.53
Liua à liuore dicta in genere columbaceo quæ & qualis	5.13.9	Lolliginis à lollio differentia	4.1.58
Liua discendunt	8.12.33	Lolligo mas à foemina quomodo differt	5.18.49
Locustæ muliebres, id est, vterus	3.1.80	Lolligo habet gladiolum partē interiorē	4.1.78
Locusta marina exanguis	1.4.15	Lolligines quomodo coeunt	5.6.2
Locustæ dentes duo	4.2.54. & 83	Lolligines vbi pariunt, & quale ouum	5.18.45
Locustis duo dentes primores	4.2.74	Lolligines qua pariunt parte	5.6.13
Locustis quid pro lingua	4.2.85. & 74	Lolligines singulæ ex singulis ouis prodeunt.	5.18.49.
Locustis os quo situ, & dentes	4.3.14	Lolligines cibo præstant cum grauidæ	8.30.9
Locustis gula qualis	4.2.86	Lolliginum victus	8.2.85
Locustis venter qualis	4.2.86	Lolligo cum metuit atramentum mittit, sed de nouo accrescit cum misit	9.37.72
Locustis & cauda, & quinæ pinnæ	4.2.26		
Locustis pedes utroq̄ ex latere quini	4.2.17		
Locustis intestinum quale	4.2.72. & 87		
Locustæ caudis natant	1.5.34		
Locustæ in genere mollium	4.1.14		
Locustarum genus crustatum	1.6.7		
Locusta primum crustatorum genus	4.2.1		
Locustis corpus longum	4.2.30		

INDE X.

Lolligini vita brevis 5.18.46
 Lollius mollium generis 1.6.8
 Lollij gregales 9.2.6
 Lollij binas habet pmutas, & quo usu 4.1.31
 Lollius habet intus partem duram 4.1.78
 Lollij pinnulis natant 4.1.34
 Lollius pelagius 4.1.60
 Lollij à lolligine differentia 4.1.58
 Lollius lolligine grandior 4.1.54
 Lollius in cubita quinq; excrefcit. ibidem
 Lolliorum genus pusillum & facie à lolligine difcedens 4.1.57
 Loquacitatis signum aures magnæ & arrectæ 1.11.25.
 Loqui proprium hominis 4.9.63
 Loquutio quid 4.9.5
 Loquutio quibus est, ijs est vox 4.9.64
 Loquutionem literis fieri 4.9.7
 Loquutionum differentia tractus ratione & regionis. 4.9.69
 Loquutionis facultas quibus auius 4.9.53
 Lucernæ extinctæ odor abortu facit 8.24.33
 Lucernarum luminibus aduolat epiolus 8.27.7
 Lumborum situs 1.13.8
 Lumbi ubi 1.15.2
 Lumborum dolore sanguis vnde mittendus ex Polybio 3.3.10
 Lumbricorum tria genera 5.19.16
 Lumbricorum ortus. ibidem.
 Lumbrici lati quid pariunt 5.19.18
 Lumbricorum latiorum indicium medicis quod. 5.19.19.
 Lumbricis infestati canes sibi medentur herba tritici. 9.6.27
 Lupo venter vñus 2.17.45
 Lupus genitale habet osseum 2.1.179
 Lupi coeunt sicut canes 5.2.20
 Lupus quando coit & parit 6.35.2
 Lupi sequuntur tempore coitus 6.18.17
 Lupi cum canibus coeunt in agro Cyrenesi 8.28.54
 Lutorum gestatio vteri & partus 9.35.1
 Lupus perpetuo ferus 1.1.131
 Lupi victus 8.5.2
 Lupi aliquando edunt terram. ibidem.
 Lupi generosi, feroces, infidiosi 1.1.152
 Lupi minores in Aegypto quam in Græcia, & quare. 8.28.27
 Lupi quare minus inter se dimicant 6.18.18
 Lupi qui hominem petunt 8.5.5
 Lupus ouem quam caperit iugulat 9.6.30
 Lupus quibus hostis 9.1.76
 Lupi piscatoribus familiares apud Maotidæ paludem. 9.36.20
 Lupus piscis pinnas quaternas habet, & quo sit. 1.5.25
 Lupus parit æstate 6.17.24
 Lupus oua parit 6.13.3
 Lupi ubi maxime ædunt 5.10.19
 Lupus piscis fusaneus bis anno parit 5.9.15
 Lupus deterior cum fert vterum 8.3.0.21
 Lupi pisces camiuori tantum 8.2.91
 Lupus piscium algam etiam tangit 8.2.118
 Lupus inter pisces liquide audit 4.8.69
 Lupus piscium propter capitis lapidem maxime algore infestatur. 8.19.18

Lupus & mugilis licet inimici capitales, statim tempore congregantur 9.2.10
 Lupus fuscina capitur per fomnum 4.10.34
 Lupus in araneorum genere 9.39.2
 Lupi in araneorum genere descriptio & natura. 9.39.6.
 Lupi canarij partus, & quot parit 6.35.13
 Lupo ceruario interiora oia lupo similia 2.17.45
 Lupi ceruarij coitus & partus, & eius natura, & descriptio 6.35.13
 Lupus ceruarius hominem diligit & alia eius consideratio 9.44.33
 Lupus ceruarius, & leo inimici 9.1.113
 Lupus auis de genere monedularum 9.24.2
 Luscinia quando parit, quot oua, & quando conditur 5.9.8
 Luscinia linguæ summæ acumine caret 9.15.8
 Lusciniarum mares vt foeminae canit 4.9.58
 Luscinia modulos suos pullos docere visa est. 4.9.76.
 Luscinia foemina cantu cessat, cum incubat, & pullos educat 4.9.60
 Luscinia modulatio quando 9.49.34
 Luscinia colore immutatur, & forsan specie. 9.49.37.
 Luteæ nominis ratio, magnitudo, partus, & natiulatio. 9.13.12
 Lutea & pipo dissident, & quare 9.1.53
 Luteola vermiculos petit 8.3.15
 Luteola in nido parit cuculus 9.29.3
 Luteus turturem occidit 9.1.68
 Lutris ab aquis victum petit 8.5.29
 Lutris hominem mordet, nec desistit, nisi fracti ossis crepitum senserit 8.5.31

M.

Maia maximū genus cancrorū 4.2.8
 Maijs oculi quo situ 4.3.13
 Maia exuunt senectutem 8.17.42
 Malida laborant asini, & quid sit 8.25.1
 Malleolus cruris postremum 1.15.30
 Malleolus tibiae 3.7.26
 Malleoli pisces gregales 9.2.5
 Malum pilare in māmīs quando 7.1.16
 Mammarū varietas in animalibus 2.1.145
 Mammae quibus datæ 3.20.19. & 2.13.7
 Mammarum ratio varia 2.1.148
 Mammarum substantia 1.12.9
 Mammarum caro, quomodo in maribus & foeminis differat 1.12.11
 Mammae homini mari quando extuberant 7.1.17
 Mammae puellis quando exurgunt 7.1.21
 Mammae solius hominis parte priore pectoris. 2.1.29.
 Mammarum in puellis diuersitas 7.1.51
 Mammae dant signum temporis coeundi puellis. 5.14.12
 Mammis pilare malum accidit 7.11.6
 Mammae canibus foeminis indicium prebent ætatis coeundi 6.20.24
 Mammæ conspectiores, & foeminatiores habent nonnulli mares & qui 7.1.57
 Mammae in simijs quales 2.8.15
 Mandibula pars maxillæ posterior 1.11.41
 Manthiora apud Indos triplici dentium ordine & eius descriptio. 2.1.216

IN LIB. DE HIST. ANI.

Manus partes.	1.15.17	cepto fluuiatili crocodilo. ibidē & 1.11.42
Manus neruis plurimis continetur	3.5.27	Maxillares dentes, vide Dentes maxillares.
Manus pars interior vola	1.15.23	Meatus terni ab oculis ad cerebrum & qui.
Mare Ponticum quare dulcius, & cibi largioris.	1.16.22.	Medica herba quando inutilis iumentis
8.19.9.		8.8.6
Mare Rubrū habet testata omnia mira magnitudine.	8.28.19	Medica herba lactis copiam extinguit sed præcipue ruminantibus
Mari inest dulcis humor	8.2.55	3.21.19
Maris nonnulla sunt quæ ambiges animalne sint an planta.	8.1.26	Medica herba cōseri debet apud aluearia
Mariscæ fiunt paucis mulieribus	3.19.46	9.40.221
Mariscæ mouentur sanguine vitiato, excrecent tēque.	3.19.37	Medulla in ossibus continetur
Mariscas habenti deteriores fiunt purgationes.	7.11.13.	3.20.5. & 9
Mas quid	1.3.3	Medulla sensu caret
Marium affectus in omni animantium genere.	9.1.25.	3.19.7
Maribus plures dentes quæ fœminis	2.3.6	Medullæ ratio
Marium nonnullorū naturæ peruersio	8.2.35	3.20.1
Maribus omnibus partes priores potiores & validiores.	4.11.40	Medullam intra se non omnia ossa continent.
Mares habent partes quæ sunt arma illis, quibus fœminæ carent in nonnullis animalium generibus	4.11.50	3.20.10.
Maris & fœminæ coniunctio differens in generando vel non generando, vel masculū vel fœminam.	7.6.3	Medulla cruenta nouellis
Mares lac habere posse	1.12.10	3.20.7
Maribus ut plurimū non gignitur lac	3.20.40	Mel cibis apud quo argumēto
Marem quæ conceperit minus pallet	7.4.13	9.40.13. & 132
Maribus in hominū genere proles præbēde principium & finis est seminis emissio	7.5.5	Mella unde conficiunt apes
Maribus in hominum genere vsquequo sit generandi facultas	7.6.1	5.22.17
Mas in hominum genere dextro latere mouetur circa diem quadagesimum	7.3.22	Mel ore euomunt apes in cellas
Mas in hominum genere, vide etiam Hominum mas.		5.22.34
Mares in hominum genere senescunt celerius qui salaces	7.1.63	Mel non facere apes quo argumēto
Mares in hominum genere patri magna ex parte sunt similes, licet ediuerso fiat	7.6.33	5.22.20
Mares omnium animalium ferociunt tempore coitus.	6.18.5	Mel non fit omnino ante vergiliarum ortum.
Maribus solipedis generis quibus māmæ, & quibus non	2.1.158	5.22.18.
Mares & fœminæ quid differant	9.1.13	Mella apum augent siccitates
Mares quo in genere maiores, & longioris vitæ.	4.11.32.	5.22.12
Maribus nonnullis arma naturalia quàm fœminis potiora	4.11.55	Mellis conficiendi tempora duo
Mares diutius viuunt fœminis, præter quæ in turribus & palumbibus	9.7.35	9.40.179
Matrem interficiunt scorpiones & phalangia.	5.26.3.	Mel quod probatius
Matrem camelus nunquā comprimit	9.47.1	Mel quo crassius, eo dulcius
Matrix quid	3.1.81	5.22.28
Matrix, id est, ortigometra dux coturnicibus quādo abeunt	8.12.45	Mel autumnale melius
Matrix, id est, ortigometra qua forma	8.12.47	5.22.16
Matrices vesparum	9.41.8	Mel autumnno vbi est detractum non reparatur.
Maxilla duplex	1.11.40	5.22.22.
Maxillæ à capite	3.7.15	Melli iudicium perfectionis potissimum in sapore.
Maxillam omnia mouent animalia inferiorē, excepto fluuiatili crocodilo. ibidē & 1.11.42		5.22.28
		Mellationis terminus
		5.22.32
		Mel quando crassescit, & ut aqua est dilutum.
		5.22.55.
		Mel candidum vbi
		5.22.25
		Mel albicans viceribus & oculis medet
		6.40.185
		Meleagridum autū oua punctis distincta
		6.2.9
		Melitenis catellus maior viuerra
		9.6.38
		Mebrades pisces ex apua phalerica
		6.15.34
		Membra quæ
		1.1.110
		Membrorum naturalium in animalibus diuersitas.
		2.1.147
		Membra genitalia, vide Genitalia membra.
		Membrana pars communis
		3.2.8
		Membrarum consideratio in sanguineis animalibus.
		3.13.1
		Membrana maxime quæ cerebrum operiunt.
		3.13.7.
		Membrana quæ cor operit magna
		3.13.9
		Membrana ambiunt ossa & viscera
		3.13.4
		Membrana præcisa sincere non coit
		3.13.9
		Memorie coplures animates participes
		1.1.158
		Mæna, vide Halec.
		Menynges cerebri duæ, & earū natura
		1.16.10
		Menynges cerebri
		3.13.17
		Menstruum quid
		3.19.44. & 7.1.23
		Menstruorum purgatio non est ijs quæ non pariunt animal, & quare
		7.2.26
		Menstrua cæteris fiunt, sed nulli æque ac mulieribus.
		6.18.66
		Menstruorum mulieris consideratio
		7.2. per totū
		Menstrua plurima in mulieribus
		3.19.43
		Menstrua quando plurimis fiunt
		7.1.25
		Menstrua non fiunt quandiu lac emanat magna ex parte.
		7.11.10
		Menstrua quibusdam ter mense citantur, donec concipiant
		7.2.22

INDEX.

Menstruis carentes mulieres vtpurimum steriles degunt	7.2.12	Mitulis labra tenuia	4.4.25
Menstrua mulieri quando erumpunt	7.1.22	Mitulis pars clusilis inter testata	4.4.16
Menstrua septem diebus fieri solent	7.3.12	Mituli fauificant	5.15.53
Menstrua pragnatibus nonnullis accidunt & ijs quibus proles paritur	7.2.18	Mitulis foliatis nascuntur cancri albidī, & parui	5.15.65
Menstruorum emissio est finis & principiū mulieribus proles recipiendae	7.5.5	CMobiles indicantur fronte parua	1.8.5
Menstrua desinūt plurimis mulieribus circa quæ dragesium annum, quod tempus si excesserint, feruantur ad sexagesimum	7.5.9	Mola pars cruris	1.15.27
Menstrua alba puellis admodū eueniunt & quādo.	7.1.23	Molaris piscis parit æstate	6.17.24
Menstrua alba puellam extenuāt, & incrementū impediunt.	7.1.23	Molossi canes, vide Canes molossi.	
Menstrua vaccis fiunt	6.21.33	Mollem animum indicant supercilia in rectum porrecta	1.9.2
Menstrua canibus quot diebus mouētur & quādo genitale prominet	6.20.13	Mollium genus	1.6.8
Mentum pars maxillæ prior	1.11.41	Mollia animalia quæ	4.1.8
Mentum homini mari quando pilis integitur.	7.1.73	Mollium partes & alia eorū consideratio & deinceps.	4.1.25
Mento bipertito solent minus caluescere	1.11.59	Mollium mares à foeminis differunt	4.1.96
Meotidem apud paludem piscatoribus lupi sunt familiares	9.36.20	Mollia omnia præ metu effundunt suum atramentum	4.1.73
Mergus victitat apud mare	8.3.59	Mollia ex piscibus tum pedibus tum pinnis nantant.	1.5.32
Mergi vbi oua pariunt, & quot, & quādo & quomodo incubant	5.9.1	Mollibus habetur sexus	4.11.6
Mergus volucres	1.1.62	Mollium piscium coitus	5.6. per totum
Meropum descriptio	9.13.9	Mollium piscium mares oua foeminarum suo semine aspergunt	6.13.22
Merops vbi facit cunabula	6.1.24	Mollium foetura & partus	5.18. per totū
Meropum partus	9.13.11	Mollium partus quo tēpore	5.12. per totū
Meropes parentum senectutem educare putantur.	9.13.9	Mollium oua more vermiū augentur	5.17.5
Merops apiafter apibus iniuriā infert	9.40.135	Mollia omnia carniuora	8.2.77. & 113
Merularum auium duo genera	9.19. p. totū.	Mollium victus	8.2.84
Merula nidulatio	9.13.15	Mollia humore accipiūt propter cibū	8.2.26
Merula later	8.16.10	Mollia quomodo sensu p̄dita sunt	4.8.94
Merula bis parit	5.13.2	Mollium gustus	4.8.105
Merula turturem amat	9.1.112	Mollia præstant cibo, grauida cum sunt	8.30.8
Merula auis mutat vocem & colorem	9.49.30	Molle nullum sonum emittit naturalē	4.9.17
Merula aui aduersatur crex auis	9.1.83	Mollia dormiunt	4.10.10. & 40
Merulae pisces colorem mutant & quando.	8.30.14.	Mollia non sunt in Ponto nisi quibusdam locis pauca	8.28.18
Merulae pisces saxatiles latent	8.15.12	Mollium generi quid ingustabile parti superiori est creditum, vt echinis	4.5.31
Mesenterium seu mesareon, vide Lactes.		Mollia vbi multum adolefcunt	1.15.51
Messapus mons Paoniae & Mediae collimitium.	9.45.2.	Mollicipitis auis consideratio	9.22.4
Metachœrum quid in suisbus.	6.18.99	Monedularum auium tria genera	9.24. per totū
& 6.24.9.		Monedulae ingluuiis deest	2.17.118
CMixturæ animalium diuersæ	2.1.173	Monedulae pisces gregales sunt	9.2.7
Miluo qua parte fel	2.15.54	Monedulae pisces fusanei semel anno pariunt.	5.9.14.
Miluo exiguus lien	2.15.23	Monedulae subeuntes Pontum capiuntur, exeuntes minus	8.13.49
Milui carniuori	8.3.3	Monedulae in Propontide optimæ antequam pariunt.	ibidem.
Milvus visus bibere sed raro	8.3.71	Monedulae in Propontide parte non subeunt Pontū, sed in Propontide trahunt æstatem & pariūt, hiemem in Thracia	8.13.20
Milui bina oua, interdum tria pariunt, & totidē excludunt pullos	6.6.13	Monticola pari genus quare sic dicitur.	8.3.16
Milui incubitus quot diebus.	ibidem.	Montifringilla vermiculis vescitur, & eius descriptio	8.3.22
Milui quō fecerunt condendi gratia	8.16.4	Mora celsi, id est fycamina, iuuant sues	8.21.16
Milvus paucis diebus later	8.16.15	Morbis sanguinis præter menstrua, mulieres minus infestantur viris	3.19.45
Milvus pugnat cum coruo & quare	9.1.63	Morbo minus infestatur caput eorū quibus pediculus in capillo	5.31.15
Milvus pifex, & harpa amici	9.1.111	Morbi & valetudines animalibus pro generum diuersitate accidunt	8.18.2
Mirari in auiibus quid	9.1.58	Mordellæ, vide Orfodagnæ.	
Myrto detrahunt ceram apes	9.40.189	Mores animalium pro locis differunt	8.29.1
Myrtus conferi debet apud aluearia	9.40.222		
Mitulis testa læuis	4.4.21		

IN LIB. DE HIST. ANI.

Morum vestigia in animalibus brutis	8.1.6	Mulieris futura circularis in calua	3.7.10
Mores animalium diuersi	1.1.51	Mulieres impubes à naturæ ortu possunt creari.	
Mormur piscis parit æstate	6.17.24	7.1.40.	
Morphna aquila, vide Planga.		Mulier acutioris vocis quàm vir	7.1.27
Morsus beluarum pro locorum diuersitate differunt	8.29.6	Mulieres natu minores acutius sonant quàm maiores	7.1.28
Morsus venenatorum grauiiores, si alter alterum ederit	8.29.18	Mulieris mores & affectus	9.1.29
Motus animalium tam quadrupedum quàm multipedum per diametrum agit	1.5.65. & 2.1.57	Mulier cur minor mare esse solet	7.2.28
Motus quaternis fit notis, aut pluribus	1.5.52	Mulieris menstruorum consideratio	7.2.
Mucones pisces quando pariunt	5.11.9	per totum.	
Muco quando coit	6.17.9	Mulieris menstruorum purgatio magis, quàm cæteris	6.18.66
Mugilis piscis litoralis	8.13.9	Mulieribus quando menstrua desinunt	7.5.9
Mugili appendices quot	2.17.104	Mulieres quæ sunt quæ plus menstrui habent.	
Mugilis lacus Sipharum binas habet pinnas iuxta branchias	2.13.19	7.2.39.	
Mugilum genus omne sponte oriri falsum est.	6.15.8.	Mulierum conceptio differens	7.6.13
Mugiles aliqui non coitu nascuntur, sed limo & arena.	5.11.10	Mulieribus conceptus accidit sua natura à menstruorum profluuiio	7.2.11
Mugilum est genus quod ex limo vel arena nascitur	6.15.11	Mulieres quæ menstruis carent ut plurimum steriles degunt	7.2.12
Mugilis oua parit	6.13.3	Mulier quæ iunior coit concipit facilius & difficilius parit, & imperfecta remanet	7.1.63
Mugiles ubi ædunt maxime	5.10.19	Mulieres sunt quæ concipiunt dum profluunt menstrua, & postea concipere nequeunt, & quæ.	7.2.16
Mugiles qui fufanci semel anno pariunt	5.9.14	Mulier mutato viro aliquando concipit	7.6.3
Mugilis maxime omnium sollicitatur, cum gestat vterum, donec pariat	6.17.14	Mulier quod habet conceptionis indicium	7.3.1
Mugilis ex solitarijs partum accelerat inter primos.	6.17.22	Mulieribus prolis recipiendæ finis & principium est menstruorum emissio	7.5.5
Mugilum foetura genus quoddam apuæ.	6.15.37	Mulier ubi conceptu sentit in suis ilibus	7.3.19
Mugilum labeones quo tempore pariunt	5.11.8	Mulieres sine menstruorum profluuiio concipere possunt & quæ	7.2.13
Mugil omnium gulosissimus, & ibi eius natura.	8.2.106.	Mulieres quibus maxime mensibus infestantur à conceptu	7.4.43
Mugil à carne omnino abstinet	8.2.96	Mulieres grauidæ plurimæ infestantur vino	7.5.3
Mugil inter carne vescens non vagatur.	9.37.55	Mulieres grauidæ dicuntur picare	7.4.16
Mugil præstat in fluentis & lacubus	8.19.11	Mulieres grauidæ quando tedio magis fatiscunt.	
Mugil deterior cum fert vterum	8.3.0.21	7.4.21.	
Mugiles autumnno vigent	9.37.65	Mulieres quæ concipere nequeant si forsitan conceperint, foeminam potius pariunt quàm marem.	7.6.18
Mugili imbres nocent	8.19.20	Mulieribus à conceptu usque ad partum quæ accidunt	7.4.ferè per totum
Mugiles sæpe viuunt cauda abscissa	9.2.13	Mulieribus quando opportune est procreatio.	7.1.98.
Mugilis cauda à lupo abscinditur.	ibidem.	Mulier grauida maxime omnium coitum patitur.	7.4.8
Mugilum alter alterum non edit	8.2.95	Mulieres plurimæ si coierint mense octauo, infans mucosus exit.	ibidem.
Mugilis inter pisces liquide audit	4.8.69	Mulieres nonnullæ vndecimo mense pariunt.	
Mugilis cum metuit caput occultat putatque totum corpus occultari	8.2.108	7.4.32.	
Mugiles ascendunt de mari in lacus & fluuios.	6.14.45.	Mulieres nonnullæ pepererunt sexagesimo anno.	
Mugilum maribus à piscatore subductis foeminae congregantur atque ita aluntur, & contrà.	5.5.42	7.5.11.	
Mugilis & lupus licet inimici capiteales, tamè statim tempore congregantur	9.2.10	Mulieres cum parturiunt dolores infestant & quibus partibus	7.9.1
Mugiles per somnum fuscina capiuntur	4.10.34	Mulieribus sellularijs præcipue dolores vehementissimi incidunt cum pariunt, & quibus alijs.	7.9.9.
Mugitus vitulo marino in somno	6.12.35	Mulieris dolor ex foemina qualis, item ex mare.	7.4.25.
Mulctra discrimen facit pabuli discrimen, aut magnitudinis animalium	3.21.8	Mulieres sunt quæ non nisi marem procreent, & contrà.	7.6.16
Mulctra ouium quâto spacio continetur	3.21.30	Mulieres Aegyptiæ fertiliores, & multos facile pariunt	7.4.39
Mulier omnium foeminarum sanguine abundat	3.19.42.	Mulieres quæ ocysissime pariunt, & quæ vix.	7.9.3
Mulieribus pili in mento non prodeunt	3.11.38	Mulier post partum quando celerius potest contra.	
Mulieribus sacerdotibus in Caria pili prodeunt in mento.	ibidem.		
Mulieres caluitio immunes	3.11.36		

INDEX.

- cipere. 7.10.23
 Mulieres quo tempore pariant 7.4.27
 Mulieres quæ paulo ante partum cōcumbunt fa-
 cilius pariunt 7.4.26
 Mulieres quando difficulter pariunt 7.9.11
 Mulier aliquando superfoetavit 7.4.66
 Mulieres difficiliter liberantur si partum purgatio-
 nes anticiparint 7.10.22
 Mulieres, si foetus quarto vel octavo mēse perie-
 rit, vt plurimum pereunt 7.4.44
 Mulier abortum facit sentiens odorem lucernæ
 extinctæ 8.24.34
 Mulier non crescit post tertium partum 7.1.66
 Mulieres vt concipere nolint, quibus vuluam il-
 linunt 7.3.9
 Mulieres quæ frequentius pariant celerius sene-
 scunt. 7.1.65
 Mulier quæ marem conceperit minus pallet, cō-
 trā de foemina: itē min⁹ cibos fastidit 7.4.14
 Mulieres melius temperantur à venere cum par-
 tum multoties exerceverint 7.1.67
 Mulier alba plusquam fusca in venere euaporat.
 7.2.40.
 Mulier ad venerem æstate, vir hieme stimulatur
 magis. 5.8.29
 Mulieri quando lactis copia excitatur, & quibus
 partibus excitari possit 7.11.1
 Mulieri lac vsquequo seruatur 7.11.8
 Mulieribus natu maioribus lac suctu frequentio
 re prodit 3.20.35
 Mulierum lac commodius liuidum quā candi-
 dum. 3.21.33
 Mulier si in poculo pilum hauserit, pilari malo
 dolet. 7.11.6
 Mulieres si non purgantur sed vomunt, securius
 exigunt 7.11.15
 Mulieri mariscas habenti deteriores sunt purga-
 tiones 7.11.13
 Mulierib⁹ paucis sūt mariscæ & varices 3.19.46
 Mulieres minus quā viri infestantur morbis san-
 guinis cæteris, à profluuiō mēstruorū 3.19.45
 Mulieris vterus, vide Vterus.
 Mulier pediculosior viro 5.31.14
 Mulliones culices, vide Culices.
 Mullus piscis litoralis 8.13.10
 Mulli gregales 9.2.5
 Mullus appendices plures 2.17.104
 Mullus in maritimis lacubus reperitur 8.13.18
 Mullus parit autumnō ferē vltimus gregalium.
 6.17.25.
 Mullus oua sua limo committit, vnde ferro parit.
 6.17.26.
 Mullus iter saxatiles pisces sol⁹ ter parit. 5.9.17
 Mullorum victus 8.2.92
 Mullus iter carne vscientes nō oberrat. 9.37.55
 Mulli autumnō vigent 9.37.65
 Mullus solipes 2.1.116
 Mulo prona cervicis tantum villosa 2.1.75
 Mullus mutat dentes 2.1.222
 Mullus à dentium ortu viget 6.22.47
 Mulo fel deest 2.15.28
 Mullus perpetuo cicur 1.1.130
 Mullus quando coire incipit & implere potest.
 6.24.1.
 Mullus cum equa procreavit innum 6.24.3
 Mula in terra Syria apud Phœnicem coeunt &
 pariunt omnes 6.24.5
 Mula terræ Syriae coeunt 1.6.33
 Mula quas fert terra Syria an eadem qua mulae
 specie. 1.6.32
 Mulorum & mularum quos fert terra Syria cō-
 sideratio 6.36.1
 Mula aliquando gemellos peperit 6.22.13
 Mula grauida est facta 6.24.4
 Mulabus mēses nulli, sed illis quā maribus vri-
 na crassior 6.18.81
 Mulus lactat semestrem tantum 6.22.45
 Muli fruge & herba vescuntur, sed maxime po-
 tu pinguescunt 8.8.1
 Mulorum in genere foeminae maiores & viuac-
 ciores. 4.11.34
 Mulorum vita ad quot annos 6.24.10
 Mulorum ætas quo deprehenditur 6.22.48
 Mula serius senescit q̄ mulus, & quare. 6.24.15
 Mula profluuiō vrinae purgatur. ibidem.
 Muli Atheniensis historia 5.24.12
 Multifida animalia 2.1.114
 Multifidum nullum talum habet 2.1.128
 Murene abigūt an litorales an pelagiae. 8.13.13
 Murenae nullae pinnae 1.5.27
 Murenae nec pinnae nec brachiæ integræ. 2.13.21
 Murenae quot branchiae 2.13.35
 Murenae qua parte fel 2.15.49
 Murenarum coitus 5.4.2
 Murena omnibus anni tēporibus parit. 5.10.7
 Murena non habet ouum arenidum 3.10.7
 Murenae carniuorae tantum 8.2.91
 Murena latet 8.15.10
 Murus non idem quod murena 5.10.11
 Murino pisci imbres nocent 8.19.21
 Murices saxi adhærescunt 4.4.124
 Muricibus os carneum 4.4.123
 Mus domicilium sibi parat 1.1.123
 Murium nonnullis fel deest 2.15.29
 Murium generatio qualis 6.37.1
 Murium natura, & varia genera, & pullorum va-
 rietas 6.37. per totum.
 Muris vuluæ acetabula 3.1.121
 Murium prouentum vincunt imbres 6.37.14
 Mures quæ venantur animalia 6.37.12
 Mures bibunt lambendo 8.6.2
 Mures in Africa cū biberint moriūtur. 8.28.52
 Mures si salē labāt sine coitu implētur. 6.37.16
 Mures quales in Arabia 8.28.35
 Mures Pontici latent 8.17.16
 Mures Pontici ruminant 9.50.47
 Mures sunt qui erecti bipedes ambulāt. 6.37.18
 Muribus Ægyptijs pilus prædurus vt herinaceis
 6.37.17.
 Mure foemina terræ Persicae rescissa foetus foe-
 minini prægnantes reperiuntur 6.37.15
 Mus aquatilis inter cortice intecta annumeratur
 8.17.22.
 Muri aquatili exiguus lien 2.13.26
 Muris aquatilis foetura 5.33.8
 Mures aquatiles quō humore gaudent. 8.2.7
 Muris aranei morsus iumentis molestissimus.
 8.24.24.
 Musca anteriore parte aculeum gerit. 1.5.49
 Muscis pennæ binæ 4.7.29

IN LIB. DE HIST. ANI.

Morum vestigia in animalibus brutis	8.1.6	Mulieris futura circularis in calua	3.7.10
Mores animalium diuersi	1.1.51	Mulieres impubes à naturæ ortu possunt creati.	7.1.40.
Mormur piscis parit æstate	6.17.24	Mulier acutioris vocis quàm vir	7.1.27
Morphna aquila, vide Planga.		Mulieres natu minores acutius sonant quàm maiores	7.1.28
Morsus beluarum pro locorum diuersitate differunt	8.29.6	Mulieris mores & affectus	9.1.29
Morsus venenatorum grauior, si alter alterum ederit	8.29.18	Mulier cur minor mare esse solet	7.2.28
Motus animalium tam quadrupedum quàm multipedum per diametrum agit	1.5.65. & 2.1.57	Mulieris menstruorum consideratio per totum.	7.2.
Motus quaternis fit notis, aut pluribus	1.5.52	Mulieris menstruorum purgatio magis, quàm ceteris	6.18.66
Mucosones pisces quando pariunt	5.11.9	Mulieribus quando menstrua desinunt	7.5.9
Muco quando coit	6.17.9	Mulieres quæ sunt quæ plus menstrui habent.	7.2.39.
Mugilis piscis litoralis	8.13.9	Mulierum conceptio differens	7.6.13
Mugili appendices quot	2.17.104	Mulieribus conceptus accidit sua natura à menstruorum profluio	7.2.11
Mugilis lacus Sipharum binas habet pinna iuxta branchias	2.13.19	Mulieres quæ menstruis carent ut plurimum steriles degunt	7.2.12
Mugilum genus omne sponte oriri falsum est.	6.15.8.	Mulier quæ iunior coit concipit facilius & difficilius parit, & imperfecta remanet	7.1.63
Mugiles aliqui non coitu nascuntur, sed limo & arena.	5.11.10	Mulieres sunt quæ concipiunt dum profluunt menses, & postea concipere nequeunt, & quæ.	7.2.16
Mugilum est genus quod ex limo vel arena nascitur	6.15.11	Mulier mutato viro aliquando concipit	7.6.3
Mugilis oua parit	6.13.3	Mulier quod habet conceptionis indicium	7.3.1
Mugiles ubi ædunt maxime	5.10.19	Mulieribus proli recipiendæ finis & principium est menstruorum emissio	7.5.5
Mugiles qui fusanei semel anno pariunt	5.9.14	Mulier ubi concepit sentit in suis ilibus	7.3.19
Mugilis maxime omnium sollicitatur, cum gestat vterum, donec pariat	6.17.14	Mulieres sine menstruorum profluio concipere possunt & quæ	7.2.13
Mugilis ex solitarijs partum accelerat inter primos.	6.17.22	Mulieres quibus maxime mensibus infestantur à conceptu	7.4.43
Mugilum foetura genus quoddam apuæ.	6.15.37	Mulieres grauidæ plurimæ infestantur vino	7.5.3
Mugilum labeo quando coit	6.17.9	Mulieres grauidæ dicuntur picare	7.4.16
Mugilum labeones quo tempore pariunt	5.11.8	Mulieres grauidæ quando tempore magis fatiscunt.	7.4.21.
Mugil omnium gulosissimus, & ibi eius natura.	8.2.106.	Mulieres quæ concipere nequeant si forsitan conceperint, foeminam potius pariunt quàm marem.	7.6.18
Mugil à carne omnino abstinet	8.2.96	Mulieribus à conceptu usque ad partum quæ accidunt	7.4.ferè per totum
Mugil inter carne vescens non vagatur.	9.37.55	Mulieribus quando opportune est procreatio.	7.1.98.
Mugil præstat in fluentis & lacubus	8.19.11	Mulier grauida maxime omnium coitum patitur.	7.4.8
Mugil deterior cum fert vterum	8.3.0.21	Mulieres plurimæ si coierint mense octauo, infans mucosus exit.	ibidem.
Mugiles autumnno vigent	9.37.65	Mulieres nonnullæ vndecimo mense pariunt.	7.4.32.
Mugili imbres nocent	8.19.20	Mulieres nonnullæ pepererunt sexagesimo anno.	7.5.11.
Mugiles sæpe viuunt cauda abscissa	9.2.13	Mulieres cum parturiunt dolores infestant & quibus partibus	7.9.1
Mugilis cauda à lupo abscinditur.	ibidem.	Mulieribus secularijs præcipue dolores vehementissimi incidunt cum pariunt, & quibus alijs.	7.9.9.
Mugilum alter alterum non edit	8.2.95	Mulier dolor ex foemina qualis, item ex mare.	7.4.25.
Mugilis inter pisces liquide audit	4.8.69	Mulieres sunt quæ non nisi marem procreent, & contra.	7.6.16
Mugilis cum metuit caput occultat putatque totum corpus occultari	8.2.108	Mulieres Aegyptiæ fertiliores, & multos facile pariunt	7.4.39
Mugiles ascendunt de mari in lacus & fluuios.	6.14.45.	Mulieres quæ ocyssime pariunt, & quæ vix.	7.9.3
Mugilum maribus à piscatore subductis foeminae congregantur atque ita aluntur, & contra.	5.5.42	Mulier post partum quando celerius potest contra.	
Mugilis & lupo licet inimici capiuntur, tamè statim tempore congregantur	9.2.10		
Mugiles per somnum fulcra capiuntur	4.10.34		
Mugitus vitulo marino in somno	6.12.35		
Mulcra discrimen facit pabuli discrimen, aut magnitudinis animalium	3.21.8		
Mulcra ouium quanto spacio continetur	3.21.30		
Mulier omnium foeminarum sanguine abundat	3.19.42.		
Mulieribus pili in mento non prodeunt	3.11.38		
Mulieribus sacerdotibus in Caria pili prodeunt in mento.	ibidem		
Mulieres caluitio immunes	3.11.36		

INDEX.

- cipere. 7.10.23
Mulieres quo tempore pariant 7.4.27
Mulieres quę paulo ante partum cōcumbunt fa-
cilius pariunt 7.4.26
Mulieres quando difficulter pariunt 7.9.11
Mulier aliquando superfoerauit 7.4.66
Mulieres difficilis liberātur si partum purgatio-
nes anticipant 7.10.22
Mulieres, si foetus quarto vel octauo mēse perie-
rit, vt plurimum pereunt 7.4.44
Mulier abortum facit sentiens odorem lucernę
extinctę 8.24.34
Mulier non crescit post tertium partum 7.1.66
Mulieres vt concipere nolint, quibus vuluam il-
linunt 7.3.9
Mulieres quę frequentius pariant celerius sene-
scunt. 7.1.65
Mulier quę marem conceperit minus pallet, cō-
tra de foeminis: itē min⁹ cibos fastidit 7.4.14
Mulieres melius temperantur a venere cum par-
tum multoties exerceuerint 7.1.67
Mulier alba plusquam fusca in venere euaporat.
7.2.40.
Mulier ad venerem ætate, vir hieme stimulatur
magis. 5.8.29
Mulieri quando lactis copia excitatur, & quibus
partibus excitari possit 7.11.1
Mulieri lac vsquequo seruatur 7.11.8
Mulieribus natu maioribus lac succu frequentio-
re prodit 3.20.35
Mulierum lac commodius liuidum quā candi-
dum. 3.21.33
Mulier si in poculo pilum hausierit, pilari malo
dolet. 7.11.6
Mulieres si non purgantur sed vomunt, securius
exigunt 7.11.15
Mulieri marifcas habenti deteriores fiunt purga-
tiones 7.11.13
Mulierib⁹ paucis sūt marifcę & varices 3.19.46
Mulieres minus quā viri infestāt morbis san-
guinis cæteris, a profluuiio mēstruorū 3.19.45
Mulieris vterus, vide Vterus.
Mulier pediculofor viro 5.31.14
Muliones culices, vide Culices.
Mullus piscis litoralis 8.13.10
Mulli gregales 9.2.5
Mullo appendices plures 2.17.104
Mullus in maritimis lacubus reperitur 8.13.18
Mullus parit autumnō ferē vltimus gregalium.
6.17.25.
Mullus oua sua limo committit, vnde sero parit.
6.17.26.
Mullus iter saxatiles pisces sol⁹ ter parit. 5.9.17
Mullorum victus 8.2.92
Mullus iter carne vscientes nō oberrat. 9.37.55
Mulli autumnō vigent 9.37.65
Mulus solipes 2.1.116
Mulo prona ceruicis tantum villosa 2.1.75
Mulus mutat dentes 2.1.222
Mulus a dentium ortu viget 6.22.47
Mulo fel deest 2.15.28
Mulus perpetuo cicur 1.1.130
Mulus quando coire incipit & implere potest.
6.24.1.
Mulus cum equa procreauit innum 6.24.3
Mule in terra Syria apud Phoenicem coeunt &
pariunt omnes 6.24.5
Mula: terrę Syrię coeunt 1.6.33
Mulę quas fert terra Syria an eadem qua mulę
specie. 1.6.32
Mulorum & mularum quos fert terra Syria cō-
sideratio 6.36.1
Mula aliquando gemellos peperit 6.22.13
Mula grauida est facta 6.24.4
Mulabus mēses nulli, sed illis quā maribus viri
na crassior 6.18.81
Mulus lactat semestrem tantum 6.22.45
Muli fruge & herba vescuntur, sed maxime po-
tu pinguescunt 8.8.1
Mulorum in genere foemina maiores & viuac-
iores. 4.11.34
Mulorum vita ad quot annos 6.24.10
Mulorum ætas quo deprehenditur 6.22.48
Mula serius senescit q̄ mulus, & quare. 6.24.15
Mula profluuiū vrinę purgatur. ibidem.
Muli Atheniensis historia 5.24.12
Multifida animalia 2.1.114
Multifidum nullum talum habet 2.1.128
Murenę abigūt an litorales an pelagię. 8.13.13
Murenę nullę pinnę 1.5.27
Murenę nec pinę nec brachię integrę. 2.13.21
Murenę quot branchię 2.13.35
Murenę qua parte fel 2.15.49
Murenarum coitus 5.4.2
Murena omnibus anni tēporibus parit. 5.10.7
Murena non habet ouum arenidum 3.10.7
Murenę camiuorę tantum 8.2.91
Murena latet 8.15.10
Murus non idem quod murena 5.10.11
Murino pisci imbres nocent 8.19.21
Murices saxis adhærescunt 4.4.124
Muricibus os carneum 4.4.128
Mus domicilium sibi parat 1.1.123
Murium nonnullis fel deest 2.15.29
Murium generatio qualis 6.37.1
Murium natura, & varia genera, & pullorum va-
rietates 6.37. per totum.
Muris vuluę acetabula 3.1.121
Murium prouentum vincunt imbres 6.37.14
Mures quę venantur animalia 6.37.12
Mures bibunt lambendo 8.6.2
Mures in Africa cū biberint moriūtur. 8.28.52
Mures si salē labāt sine coitu implētur. 6.37.16
Mures quales in Arabia 8.28.35
Mures Pontici latent 8.17.16
Mures Pontici ruminant 9.50.47
Mures sunt qui erecti bipedes ambulāt. 6.37.18
Muribus Ægyptijs pilus prædurus vt herinaceis
6.37.17.
Mure foemina terrę Persicę rescissa foetus foe-
minini prægnantes reperiuntur 6.37.15
Mus aquatilis inter cortice intacta annueratur
8.17.22.
Muri aquatili exiguus lien 2.13.26
Muris aquatilis foetura 5.33.8
Mures aquatiles quō humore gaudent. 8.2.7
Muris aranei morsus iumentis molestissimus.
8.24.24.
Musca anteriore parte aculeum gerit. 1.5.49
Muscis pennę binę 4.7.29

IN LIB. DE HIST. ANI.

Musca domicilium sibi parat	1.1.124	Natex siue nerite	4.4.114
Musca quando nascuntur	5.9.11	Natices inter testacea vbi gignuntur	5.15.62
Musca quomodo sonant	4.9.15	Natices olfaciunt & audiunt	4.8.121
Muscarum coitus	5.8.8	Natices testam ingreditur cancellus	5.15.82
Muscarum coitu vermiculi gignuntur	5.1.45	Natices descriptio	4.4.119
Musca ex vermiculis simi digesti in partes.	5.19.74.	Natici carneum os	4.4.127
Musca dormiunt	4.10.44	Natices faxis adhærescunt	4.4.123
Muscis est gustus omnium saporum	8.11.3	Natricibus vbi fel	2.17.91
Musca quo cruorem mouent	4.7.22	Natura sanguinis, venarumq; principii.	3.2.101
Mustulus piscis pilos intus in ore vice dentiū habet & suillis similes	3.12.17	Naturale quod, id suaue est	8.1.48
Mustax quid	3.11.58	Naturale quod, charū cuiq; est & suaue.	8.2.45
Mustela genitale osseum	2.1.179	Naturalia tam maris q̄ foeminae inter homines superiora & inferiora distinguunt	1.15.46
Mustelis vulua qualis	3.1.101	Nauta polypus	4.1.106
Mustela prudenter capit aues	9.6.30	Nauta polypus, vide etiam Polypus nauta.	
Mustela quem serpentem impugnat, & quare.	9.6.31.	¶ Necydalus ex bombyce	5.19.43
Mustela aduersarius serpens, & quare	9.1.96	Nepotes aliquando habent signa auoru.	7.6.24
Mustela dimicatura cum serpente rutam edit.	9.6.24.	Neruus pars communis	3.2.8
Mustela inimica cornici	9.1.61	Nerui quibus dati	3.5.27
Mustela rustica, vide Ictis.		Nerui natura nō more venarū continua.	3.5.7
Musteloru genus omne inter cartilaginea.	5.5.13	Nerui natura fissilis in longitudinem	3.5.21
Mustelo pisci branchia detecta	1.5.7	Neruorum origo in corde	3.5.1
Mustelo appendices plures	2.17.103	Neruus & nasci & ali humore mucoso.	3.5.23
Musteli non gignuntur in Euripo	9.37.62	Neruis ligantur ossa oīa excepto capite.	3.5.18
Mustelorum in genere quomodo mares differūt à foeminis	5.5.20	Nerui rigore capiuntur equi, & mali indicium.	8.24.10.
Mustelorum læuium foetura	6.10.41	Nycticorax, vide Cicula.	
Musteli foetus suos & emittunt, & recipiunt intra seipsos.	6.10.58	Nidores piscium genera quaq; appetūt.	4.8.78
Musteli qui bis in anno pariant	6.11.13	Nigrum oculi quid	1.9.10
Mustelorum stellati bis mense videntur parere, & quare.	5.10.4	Nigrū oculi in oībus ferē variat, & quō.	1.10.2
Musteli spinaces vnde dicti	6.10.38	Nigrū caprinū mores optimos indicat.	1.10.3
Musteligenis quot branchia	2.13.36	Nymphæ ex apibus, vespis, & crabronibus quando.	5.19.34
Mustelinorum vulua consideratio	6.10.26	Nix vetustate rubescit	5.19.88
Musteligenis fel in iecore	2.15.43	Ex niue vermes quales	5.19.87
Mustelino generi iecur fissum	2.17.15	¶ Nobile quid	1.1.152
Mustelinū genus vere parit	6.11.13	Noctua auis nocturna vncunguis	8.3.10
Mustelinum omne genus animal intra se parit post ouum.	6.11.22	Noctua: gula qualis	2.17.119
Muti sunt qui surdi ab ortu	4.9.65	Noctua: noctu vagantur	1.1.128
Mutis, id est, papauer in mollibus	4.1.71	Noctua habet appendices	2.17.135
Mutis quo situ	4.1.74	Noctuis lien exiguus	2.15.23
Mutem habent omnia crustata	4.2.81	Noctua: noctu venando cibum sibi acquirunt.	
N.		9.34.1.	
Nandi vis piscibus	1.1.86	Noctua: venantur mures, lacertos, & verticillos.	
Nani, vide Pomiliones.		9.34.4.	
Narce, vide Torpedo.		Noctua circumuolant cæteræ aues	9.1.58
Narica piscis siue eperus	6.15.8	Noctua constituta multæ auiculæ ab aucupibus capiuntur	9.1.59
Nares mobiles	1.11.35	Noctua paucis diebus latet	8.16.16
Naribus spiramus	1.11.31	Noctua diffidet cum cornice, & quare	9.1.55
Naribus profluuium fit sanguine vitiato & ex crescente	3.19.36	Noctua diffidet cum orchilo, & quare.	9.1.57
Nares gressilium viuiparorum cartilagine constant.	3.8.9	Nodus digiti siue articulus	1.15.18
Naris elephanti qualis	2.1.24	¶ Nutrix qualis esse debeat, quo vino vti, & cibus	7.12.3.
Naris in elephanto quis vsus	1.11.38	Nutrix fusca quàm candida lac habet commodius lactentibus	3.21.33
Nasus quid, & eius officium	1.11.27	O.	
Nasi pars media quomodo vocatur	1.11.36	Obstetricis officii, cura, peritia, & prudentia in foetu recipiendo	7.10.1
Nasus bipertito distinctus tramite	1.11.37	¶ Occiput quid	1.7.8
Nates homini carosissimæ	2.1.110	Occiput inane & cauum omnibus	1.16.14.
Nates quem situm habent.	1.13.9	& 1.7.9.	
		Occipitis os omnium capitis ossium infirmissimum.	1.16.21
		Oculata vescitur alga	8.2.93

INDEX.

Oculorum varietas	1.10.8	Omentum adipe pinguescentibus adipeum est:	
Oculorum varietas soli homini	1.10.5	sebo obefis sebale	3.17.7
Oculos quæ aialia habent, & quæ non.	1.9.15	Omentum minus pinguescit quibus pingue non	
Oculorū in homine distantia minima.	1.15.66	est separatim	3.17.13
Oculi hominis duo, & eorū partes	1.9.6	Omoplata, scapulae	3.7.22
Oculi angulus duplex	1.9.11	Orchilus inimicus noctuæ	9.1.57
Ab oculis terni meatus ad cerebrum	1.16.22	Orchomenio in agro terræ Bœotia, talpæ habet	
Oculi in cerebrū finiunt, & uterq; positus super		tur multa.	8.28.9
venula.	1.11.10	Orcinæ pisces in alto foetificant	5.10.20
Ab oculis quæ notæ sumuntur	1.10.12	Origanum, vide Cunila.	
Oculi conditi clarissime cernere possunt.	1.10.10	Oryx bifidus & vnicornis	2.1.125
Oculis cæsis interdum equi	1.10.7	Orisodagæ, id est mordellæ, ex vermiculis in Bras	
Oculorum color idem omnibus ab homine præ		sica oriuntur	5.19.8
ter equum	1.10.6	Ortigometra, vide Matrix.	
Oculis serpentum laceratis alij subnascentur.		Os communis pars	3.2.6
2.17.94.		Oris situs & partes	1.11.44
Oculi piscibus sine palpebris	2.13.50	Oris discrimen in animalibus	2.7.1
Oculi auium sine cilijs	2.12.26	Os quo cibis recipitur commune omnium ani	
Oculorum in crustatis situs	4.3.11	malium.	1.2.2
Oculi omnibus crustaceis duri	4.2.37	Os habentia voluptuantur & dolent per sapores	
Oculi omnibus insectis patent	4.7.17	4.8.115.	
Oculi nigrum, vide Nigrum oculi.		Os mollium quo situ	4.1.67
Oculi pullorum hirundinis infixi videndi vim re		Os crustatorum quo situ	4.3.13
ciunt.	6.5.9	Os rescissum piscibus	2.13.48
Oculis medetur mel albicans	9.40.185	Os rescissum cani & leoni	2.7.2
¶ Odia mutua inter quadrupedes, aues, & huius		¶ Ostiti quædam medullacea, alia minime	2.10.30
modi.	9.1. per totum	Ossa non omnia medullâ continent	3.10.10
Odoratus auium in rostro	2.12.25	Ossa sanguineorum animalium quomodo diffi	
¶ Oenanthia auis qñ abdit, & apparet.	9.49.16	runt.	3.7.37
¶ Ossa panis qui capiuntur pisces	8.2.98	Ossium omnium initium à spina	3.7.3
¶ Olfactus habet suum diuersorium	4.8.25	Ossium ordo & differentia	3.7.1
Olfactus qua parte	1.11.34	Ossibus sex constat caput	3.7.13
Olfactus exquisitus perdicibus	6.2.74	Os nulli circa ventrem	3.7.21.
Olfactus piscibus nullum continet membrum.		Ossa ambiuntur membranis	3.13.4
4.8.35.		Ossa suis spoliata mēbranis siderantur.	3.13.10
Olfacere pisces quibus argumentis	4.8.71	Ossa oia neruis ligantur excepto capite.	3.5.18
Olea opimat pecus	8.10.10	Ossa omnium animalium perfecta prodeunt à na	
Oleaster opimat pecus.	ibidem	tiuitate, excepto hominis sincipite	7.10.31
Oleas amant cicadæ & quare	5.30.10	Ossibus quæ propius applicantur, facile putrent.	
Olea grata apibus	9.40.57	3.19.23.	
Oliuæ copia imbribus	5.22.13	Os præcissum nunquam recrescit	3.8.2
Oleo illita cornua boum si fuerint, pedum dolo		Ossiculum in corde quoddam gen ⁹ boum habet.	
res non sentiunt	8.7.9	2.15.16.	
Oleum iuniperinum vuluæ illitum facit, vt semē		Ossifragæ natura	9.34.5
incidat.	7.3.9	Ossifraga parum oculis valet	9.34.16
Oleum fit ex iecinoribus cartilagineorum aqua		Ossifraga pullum aquilæ eiectione excipit & edu	
tilium colliquatis	3.17.10	cat.	6.6.9. & 9.34.8
Oleum insectis lethale	8.27.11	Ossifraga carniuora	8.3.7
Ololyginē ranæ mares quare reddūt	4.9.45	Ossifragæ color, & magnitudo.	ibidem
Olor gregalis	1.1.107. & 8.12.56	Osphys in posteriore homine media renum est	
Olor habet appendices	2.17.135	pars, quam Galenus in descriptione humani	
Olores ubi degunt, Item victus, morum, prolis,		dorsi ait esse, quo loco cinguntur homines, vo	
senectutis probitas	9.12.10	carique non osphys tantum, verū etiam ixyn,	
Olores nunquam nisi prouocati inferunt pugna.		& pars ea liborū noie indicat, ideo vide in di	
9.12.12.		etione Lumbi.	
Olor circa amnes & aquas versatur	8.13.60	Ossile polypii genus	4.1.105
Olores sese deuorant	9.1.103	Ostrea (inquit Galenus) penultima correpta, &	
Olor pugnat cum aquila, & eam sæpius nutrit.		producta differunt. producta genus est Aristot	
ibidem.		teli ad omnia testacea, vt per æ diphthongum	
Olores canunt morituri	9.12.13	scribantur. Correpta, species eius est vna, qui	
Olus quantum iuuant imbres	8.19.4	bus respondere apud nos quidam volunt Con	
¶ Omalum in cornigeris & altera maxilla den		cham. Ostrea item foemineo genere dicuntur.	
tatis.	2.17.37	Ostreum siue concha testatorum genus.	
Omenti situs & quid	1.16.66	1.6.5.	
Omenti consideratio	3.14.1	Ostreorum genus testaceum	4.1.16

Dd.j.

IN LIB. DE HIST. ANI.

Ostreis testæ scabræ 4.4.22
 Ostreis labra tenuia 4.4.26
 Ostreis ubi origo 5.15.54. & 59
 Ostreæ meatum habent excrementi 8.2.60
 Ostreæ absolutæ à saxi non mouentur. 1.1.84
 Ostreæ in Hellesponto quo aluntur 6.13.46
 Ostreis intus nascuntur cancri albidî & parui.
 5.15.66.
 Ostris siue auritus dux coturnicibus cum abeunt
 8.12.45.
 Oti descriptio, natura, noia, & captura. 8.12.48
 Otis auis tarda 9.33.1
 Oues placidæ & feræ 1.1.134
 Oues bifidæ 2.1.115
 Ouium maribus plures dentes q̄ foeminis. 2.3.6
 Ouium cerebrum squalidiusculum 3.17.17
 Ouis sebum habet 3.17.4
 Oues mammas binas, & papillas binas habent.
 2.1.153.
 Ouile genus amēs & stultissimis moribus & quare.
 9.3.3
 Ouium foetus & coitus. 6.19. ferè per totum
 Oues anniculæ coeunt, & ferunt vterū. 5.14.36
 Oues coeunt quandiu viuunt, & quot pariunt.
 6.19.12.
 Oues aquam salisculam bibunt, maturius
 coeunt. 6.19.22
 Oues tam mares quam foeminæ possunt per totam
 vitam coire 5.14.69
 Ouis sua vox ad initum 4.9.48
 Ouis quando salendum 6.19.23
 Oues tero aut quaterno implentur coitu. 6.19.1
 Ouium abortus quando fit. ibidem
 Ouis tēpore coeundi indicatur purgatio. 6.18.67
 Oues gestant vterū quinq; mensibus. 6.19.4
 Oues pinguescunt, cū gerūt partum 6.18.88
 Ouis partus quo proximus intelligitur. 6.18.69
 Ouium partus 6.19.2
 Ouium pariendi finis 5.14.68
 Ouis abortum facit si tonuerit, & sola relinquitur.
 9.3.13
 Oues iuniores pauciora pariunt, quam vetustiores.
 5.14.4
 Ouis mares & foeminae qua vi generant. 6.19.14
 Ouis à partu purgatio sequitur abunde, & qualis.
 6.18.70.
 Ouis foetus distenta vbera pendunt, quibus salis
 abunde est 8.10.9
 Ouis lactis copiam faciunt fabæ largius datæ.
 3.21.26.
 Ouis lac quo augetur 8.10.8
 Ouis mulctra quāto spacio cōtinuetur. 3.21.30
 Ouis proles præstantior, quam senescentes mares
 & foeminae procreant 5.14.38
 Ouis foetus colorem linguæ arietis imitatur.
 6.19.20.
 Oues ruminant 9.50.41
 Ouis pastus qualis 8.10.1
 Oues glandibus esitatis abortiunt 8.21.31
 Ouis salem quare dant pastores 8.10.4
 Oues quibus pinguescunt 8.10.10
 Oues potissimum pinguescunt ex potu. 8.10.3
 Oues luxuriant in rebus opimadīs, & ideo intereunt.
 3.17.20
 Ouis aqua quæ commodior 8.10.12

Oues quando pinguescunt plenius. ibidem
 Oues aquas cum biberint, & mox interint, nigros
 generant agnos, ubi 3.12.10
 Ouis cucurbitam sale contactam exhibent pastores.
 8.10.8
 Ouis pascua ad occasum spectantia commoda.
 8.10.13
 Oues docentur gregari à pastoribus facto strepitu.
 9.3.13
 Ouis singulis singuli duces constituuntur.
 6.19.8.
 Ouis duces quot annos viuunt. ibidem
 Oues quæ frigoris patientiores, quæ nō. 8.10.17
 Ouis cubitus qualis 9.3.16
 Oues cubant difficiliter q̄ capræ 9.3.11
 Oues somniant 4.10.6
 Oues irinere & labore extenuari solent. 8.10.13
 Ouis in grege quando annus felix, & quando infelix indicatur
 6.19.26
 Ouis quo argumento validior iudicatur. 8.10.14
 Oues melius valent quā capræ 8.10.20
 Oues flauas reddere creditur Scamander fluuius
 3.12.14.
 Oues maiores in Ægypto quā in Græcia, & quare.
 8.28.26
 Oues Pyrrhicæ in Epiro egregia magnitudine.
 3.21.18.
 Ouis in Syria sunt cauda lata ad cubiti mensuram.
 8.28.20
 Oues cornutæ in Libya, contrā in Scythia nullæ
 prope Pontum 8.28.23
 Oues foeminae crassiores reddunt urinam quā mares.
 6.18.83
 Ouis vita 6.19.7
 Ouis quas lupus occiderit pelles pediculis aptiores
 procreandis 8.10.21
 Oues redius habet, sed pediculis vacat. 5.31.20
 Oues totidem morbis infestari quot homines.
 8.24.30.
 Oues intereunt pinguedine renum in Sicilia agro
 Leontino 3.17.22
 Ouis animalium differentia 1.5.14
 Ouis ipsum in se suum habet discriminē. 6.2.10
 Ouis gemina binis constant vitellis 6.3.67
 Ouis vitellus & albumen naturam habet contrariam.
 6.2.56
 Ouis ex foetibus perfectis quid 1.5.8
 Ouis grandines duas 6.2.62
 Ouis grandines nil ad generationem conferunt.
 6.2.61.
 Ouis oblonga & cacuminata foeminam ædunt.
 6.2.12.
 Ouis quæ marem gignunt 6.2.13
 Ouis exclusio celerius fit æstate quā hieme
 6.2.38.
 Ouis geminis gemini pulli excluduntur. 6.3.73
 Ouis in quibusdam vasis tepidis concocta sponte
 pullos prompsere 6.2.18
 Ouis sponte in terra aperiuntur, & ibi de potatore
 Syracusano 6.2.15
 Ouis omnium volucrum natura & diuersitas.
 6.2. ferè per totum.
 Ouis auis ubi concipit, & eius consideratio.
 6.2.20.
 Ouis generatio omnibus auib⁹ euenit modo

INDEX.

eodem, sed tempora differunt 6.2.88
 Oua auium quomodo colore inter se differunt.
 6.2.7.
 Oua auium aquaticarum quomodo differunt ab
 ouis terrestrium 6.2.5
 Oua pauonia quare subijciuntur incubanda galli-
 nis. 6.9.7
 Oua hypenemia quæ aues pariunt 6.2.36
 Oua subuentanea auium 5.1.33
 Oua subuentanea auiū omnia infœcūda. 5.1.34
 Oua subuentanea quare zephyria. 6.2.43
 Oua subuentanea an reliquæ partus, & cuius na-
 turæ. 6.2.30
 Ouum subuentaneum quomodo fit fœcundum.
 6.2.46.
 Oua vrina quæ & canicularia, æstate magis con-
 sistunt. 6.2.42
 Ouum vrinum semper in columbaceo genere, cū
 tria parit. 6.4.8
 Ouum vrinum quid ibidem
 Qui generatio à coitu pari tempore euenit om-
 nibus auiibus 6.2.75
 Ouorum plurium in patinam coniectorum, &
 molli igne coctorum vitelli omnes in medium
 coeunt. 6.2.63
 Ouum piscium quale 6.10.9
 Ouum piscium arenidum 6.13.5
 Ouum arenidum quæ pariunt 3.10.5
 Oua piscium non oia fœcunda, sed quæ. 6.13.18
 Oua piscium consistunt non solum per coitum,
 sed etiam sine coitu 6.13.12
 Ouis spontinis pisciū animal generatur. 5.1.37
 Ouum polypti, id est, pompilus 4.1.107
 Ouum polypti quale 4.1.91. & 5.12.7
 Ouū siluri quantum crescit eodem die. 6.14.32
 Onipara quare dicta 1.6.16
 Oniparis sexus vterq; 4.11.9
 Onipara quadrupeda omnia cortice teguntur.
 1.16.18.

P.

P Acem colligunt augures ex ferarum con-
 sidio. 9.1.44
 Pagri pisces ambigunt, an litorales an pe-
 lagij. 8.13.12
 Paguri secundum genus cancrorum 4.2.9
 Palatum pars oris 1.11.44
 Palca opimat pecus 8.10.10
 Palma pars manus 1.15.17
 Palmipedes aues à fluuio victum petūt. 8.3.46
 Palmipedes omnes vbi viuunt 9.12.4
 Palmipedū grauiiores circa aquas & amnes ver-
 santur. 8.3.60
 Palpebræ oculorum 1.9.7
 Palpebræ cutis non coit vulnerata 1.13.15
 & 3.11.13.
 Palpebræ quibus sunt, hæc cōniueno obdormi-
 scunt. 4.10.30
 Palumbes in genere columbaceo corpore maxi-
 mo. 5.13.12
 Palūbo ingluuies præposita vētriculo. 2.17.112
 Palumbis testes exigui priusq; coeant. 3.1.46
 Palumbis ætate prouectis vngues accrescunt.
 9.7.31.
 Palumbes camporum incolæ 1.1.139
 Palumbium nidulatio 9.7.34

Palumbes trimestres coire 6.4.21
 Palumbium partus 6.1.15
 Palumbes vere parit, nec plus q̄ bis 6.4.4
 Palumbes quot oua parit 6.4.3
 Palumbium oua cuculus absorbet 6.7.16
 Palumbium incubitus 6.8.10
 Palumbes viuunt mare vno contenta. 9.7.27
 Palumbes frugibus viuunt 8.3.37
 Palumbes quomodo bibit 9.7.25
 Palumbes quando gemit 9.49.47
 Palumbes semper visuntur 8.3.38
 Palumborum aliqui latent, alij non, sed cum hirū
 dinibus abeunt 8.16.13
 Palumbes discedunt 8.12.33
 Palumbes volant gregatim, & cum accedunt, &
 cum abeunt 8.12.36
 Palumbis prosunt squalores 8.18.5
 Palumbium vita 6.4.24. & 9.7.29
 Palumbiū mas citius fœmina moritur. 9.7.36
 Palumbarius accipiter, stellaris, & pernix disse-
 runt. 9.36.3
 Pamphyla Platis filia, prima texuit bombycia
 in Co. 5.19.46
 Pancreum quare dictum 3.4.20
 Panthera multifida 2.1.114
 Panthera dentibus ferratis 2.1.206
 Pantheræ quaternas mammas gerūt ventre me-
 dio. 2.1.156
 Panthera perpetuo fera 1.1.131
 Patherarum in genere fœmina mare animosior.
 9.1.22.
 Pantheræ in Asia, in Europa nullæ 8.28.43
 Pantherarum captura 9.6.11
 Pathera quomodo alias venetur bestias 9.6.13
 Panthera cum venenū pardalianches ederit, ster-
 cus hominis quærit 9.6.9
 Pantheræ odor beluis gratissimus 9.6.14
 Papaueres pisces gregales 9.2.6
 Papauer siue mutis omnibus testaceis. 4.4.63.
 & 79. & 4.2.82.
 Papauer in purpuris 5.15.36
 Papauerculum infantis quale 7.10.19
 Papauer-herba grata apibus 9.40.222
 Papilio insectum volucre.
 Papilioni antennæ ante oculos prætenduntur.
 4.7.34.
 Papilionum quoddam genus, quiddā simile car-
 tamo parit 5.19.5
 Papiliones ex erucis 5.19.20
 Papiliones ex aurelijs quando euolant. 5.19.26
 Papilla pars mammae 1.12.9
 Pardali auiculæ consideratio 9.23.1
 Pardalianches venenum 9.6.9
 Parentes quæ animalia occidunt 5.26.3
 & 5.27.14.
 Parētes senes alunt ciconiæ & meropes. 9.13.4
 Pariendi tempus omnibus animalibus excepto
 homine. 7.4.30
 Pariendi tēpora piscium solitariorum. 6.17.17
 Partus piscium neq; eodem tempore, neq; simili
 modo. 6.17.1
 Partus piscium quibus mēsis magna ex par-
 te. 5.11. per totum
 Pariendi piscibus exitus quando maxime accele-
 ratur. 6.17.15

Dd.ij.

IN LIB. DE HIST. ANI.

Partus & generatio piscium lacustrū & fluuiatiliū. 6.14. per totum
 Partus mollium, vide Mollium partus.
 Partus cartilagineorum quibus anni temporib⁹ 5.19. per totum.
 Pariunt & educant in sicco nonnulla aquatilia. 8.2.8.
 Partus animalium varietas 5.9. per totum
 Partus animalium quomodo discrepat 8.1.40
 Pariendi tempus mulieribus quod 7.4.27
 Pariendi difficultas quibus mulieribus 7.9.4
 Parturientium dolores 7.9.1
 Partum quæ sequuntur 7.9.5
 Partus cæteris ab homine non laboriosi. 7.9.8
 Partus omnibus secundum naturam in caput: præter naturam in pedes 7.8.9
 Partes difficilius ruminantibus præcipue ex eruo. 3.21.21.
 Partus auium quo tempore maxime agi. 6.1.16
 Partus auium fecundior bifariam 6.1.18
 Pariendi tempus auiibus non idem omnibus. 6.1.5.
 Partus formicarum 5.25.1
 Partus scorpionum terrestrium. 5.26. per totū
 Partus araneorum 5.27.1
 Partes animalium cōmunes quæ 1.2.1. & 3.2.1
 Partes animalium similes quæ, & quare dicte. 1.1.3.
 Partes animalium dissimiles quæ, & cur dictæ 1.1.7.
 Pars dissimilis ex similibus constat 1.1.13
 Partium similiarum consideratio 3.2.1
 Partes quæ membra dicuntur 1.1.9
 Partes similes molles quæ, & siccæ & solidæ. 1.1.48.
 Partes similes aut molles & humidæ: aut siccæ & solidæ 1.1.43
 Partium in animalibus diuersæ differētiæ. 1.1.23
 Partium in animalibus consideratio 1.6.43
 Partes eadem vel diuersæ, vel specie, vel genere. 1.1.14.
 Partium procreationis species diuersæ 1.3.4
 Partes eadem compluribus, sed non situ eodem 1.1.41.
 Partium differētiæ in animalibus quibus modis. 1.6.45.
 Partium hominis situs qualis 1.15.55
 Partes hominis summæ 1.7.1
 Pars inferior hominis quæ 2.1.184
 Pars superior hominis quæ 2.1.183
 Partes hominis priores quadrupedibus sunt superiores: & posteriores pronæ 2.1.61
 Partes superiores & priores sunt maribus validiores: cōtrā fœminis posteriores & inferiores. 4.11.40.
 Partes exteriores præcipue nominantur. 1.15.69
 Partes hominum interiores incertæ & incognitæ: & ex partibus ceterorum animalium contemplantur. 1.16.1
 Partium interiorum ordo in animalibus 2.15.1
 Partium interiorum ratio in auiibus 2.17.109
 Partes cōmunes ex angui & sanguineo 4.3.6
 Partes communes insectis 4.7.6
 Pars inferior pedestribus quæ: item pede carentibus. 2.1.185

Partes pronæ in animalibus pilosis pilosiores sunt pinis: in homine contrā 2.1.68
 Pars læua quadrupedum viuiparorum minus, quā hominis, absoluta 2.1.17
 Partes quæ arma sunt aialibus, vt sunt maribus, ita fœminis desunt in nonnullis generib⁹. 4.11.50
 Partes sentiendi nullæ piscibus cōspiciuntur præter quàm oculi 2.13.49
 Partes aquaticorum viuiparorum. 6.12. per totum
 Paruæ ex squillarum genere 4.2.7
 Parit tria genera & nomina 8.3.15
 Parus vermiculos petit. ibidem
 Parus oua plurima ædit 9.15.3
 Parit auiculæ inferunt iniuriā apibus. 9.40.135
 Passa pinguescunt boues 8.7.6
 Passer auis habet appēdices sed exiguas. 2.17.135
 Passeri ventriculus longior 2.17.124
 Passeri qua parte fel 2.1.53
 Passer & puluerat, & lauat 9.49.56
 Passeris pennæ interdum albescunt per affectus temporarios 3.12.5
 Passeres rē venereā celerrime absoluunt. 5.2.13
 Passer vermiculos petit 8.3.15
 Passerum anni quot 9.7.37
 Passeres pisces fusanci semel anno pariūt. 5.9.14
 Passeribus in genere piscium est quod pariat, sed mas deest 4.11.31
 Passerum piscium ingenium in capiēdis piscib⁹ 9.37.20.
 Paltinaca piscis pelagicus 8.13.11
 Paltinaca an pinnis careat 1.5.29
 Paltinacæ coitus 5.3.5. & 5.5.4
 Paltinaca non recipit intra seipsam prolem quare. 6.10.62
 Paltinaca inter plana animal gignit post, quàm ouum peperit 6.11.14
 Paltinacæ ingenium in piscibus capiēdis. 9.32.14
 Paltinacam bestiolam si equus deuorarit, pultu- læ excitantur, & quibus intereat 8.24.25
 Patellæ, quæ & auris marina dicitur, qua oltium habet excrementi 4.4.95
 Patellæ generi venter qua parte 4.4.96
 Patellis caput versum in terram & podex supra 4.5.20.
 Patellæ quo in loco papauer habet 4.4.80
 Patellæ altera parte superficiēi detecta carnem ostendunt 4.4.15
 Patellæ saxis adhærescunt 4.4.124
 Patellæ absolui solent 5.16.6
 Patellæ ubi generantur 5.15.62
 Patellarum victus 8.2.61
 Patella mouetur, & in pastum fertur 4.4.30
 Pauo inuidus & ornatus amans 1.1.157
 Pauones coeunt vere, & partus breui agitur. 6.9.6.
 Pauo mas, dum fœmina incubat, aduolans frangit oua. 6.9.8
 Pauones pariunt oua subuentanea 6.2.37
 & 6.9.5.
 Pauonia oua, vide Oua pauonia.
 Pauo quando amittit pennas 6.9.6
 Pauonis vita & partus 6.9.1
 Pecus in agro chalcidico sine felle 1.18.11
 Pecorum fel in Naxo grande. ibidem
 Pecora in Antandria, alia candorem, alia nigriti-

INDEX.

tiem à duobus fluuijs contrahunt 3.12.12
 Pecten generis testati & expedis se mouet volatu. 9.37.57
 Pectines se mouent, ita, vt volare dicatur. 4.4.26
 Pectines vbi oriuntur 5.15.55
 Pectines in testatis cernere videntur 4.8.120
 Pectines anno perficiuntur 5.15.63
 Pectines secessu conduntur 8.13.62
 Pectines quando latent 8.13.67
 Pectines aliquandiu latent in arena 5.15.68
 Pectines stridere sentiuntur 4.9.29
 Pectines in siccitatibus trahunt rufum colorem. 8.20.26.
 Pectines optimi cum grauidi 8.30.3
 Pectunculorum genus quod 4.4.87
 Pectunculi inter testata pars clusilis 4.4.15
 Pectunculis testa qualis 4.1.107
 Pectunculis testæ pectinatim diuisæ 4.4.23
 Pectunculi corroduntur à quodam vrticæ genere. 4.6.28
 Pectunculis intus nascuntur plurimi cancri albidii, & parui 5.15.66
 Pectoris situs 3.7.19
 Pectus mox à collo 1.12.8
 Pectus homini latum, cæteris angustum 2.1.28
 Pectus omnium animalium ab homine, humano est proportionatum 2.1.27
 Pectus quibus animalibus est latius, hæc sunt ad vomitum propensiora 9.50.49
 Pelecane, vide Plateæ.
 Pella, vide Ardeola.
 Penelops auis circa aquas versatur 8.3.65
 Penis homini absolutus 2.1.163
 Penis situs, substantia, & forma 1.13.13
 Pennæ omnes caule constant 2.12.32
 Pennatum genus auis appellatur 1.5.42
 Penna auibus quod squama in piscibus 1.1.38
 Pennæ præcisæ non reparantur, nec ab radice, nec ab incisura, sed cadat est necesse 3.12.19
 Pennarum mutationis in auibus consideratio. 3.12.1.
 Penna insectorum qualis 4.7.32
 Pennata auriculis carent 1.11.13
 Percæ pisci quot branchiæ 2.13.36
 Percæ appendices plures 2.17.103
 Percarum partus 6.14.9
 Percæ pisces saxatiles latent 8.15.12
 Percæ accipitres 9.36.4
 Percnopterus aquila vnde dicta, eius natura, descriptio, & alia eius nomina 9.32.15
 Perdix habet appendices 2.17.134
 Perdici ingluuiæ præposita ventriculo. 2.17.112
 Perdix pulueratrix 9.49.54
 Perdices nidos sibi non faciunt, & quare. 9.8.2
 Perdices salacissimæ 9.8.42. & 1.1.14
 Perdicibus testes exigui priusq; coeant. 3.1.46
 Perdicum testes tempore coitus conspectiores. 6.9.14.
 Perdices quomodo coeunt 5.5.52
 Perdices mansueti feros subigunt 9.8.31
 Perdices quando maritantur, & vtero ingrauescunt. 5.5.48
 Perdix cito impletur, & oua subuentanea concipit. 6.2.72
 Perdix fit prægnas aura à marito flate. 6.2.73

Perdices non pariunt in nidis 6.1.22
 Perdices vbi pariunt 9.8.3. & 45
 Perdicum oua candida 6.2.8
 Perdices pariunt oua subuentanea 6.2.37
 Perdicum incubitus 6.8.12
 Perdices refouent pullos suos, & ducunt more gallinarum, nec eodem in loco & pariunt, & incubant. 9.8.8
 Perdicis astutia contra venantes, & alia eius natura, & coitus 9.8.10
 Perdices vorant limaces 9.37.26
 Perdicibus olfactus exquisitus 6.2.74
 Perdicibus vox ante pugnam 4.9.57
 Perdicum voces loci ratione differunt 4.9.73
 Perdicum vita 6.4.25. & 9.7.34
 Pernæ quæ 3.7.26
 Pernæ & culinæ ijs desunt quibus & crura & brachia desunt 3.7.49
 Pernix accipiter, palumbarius, & stellaris differunt 9.36.3.
 Pestilens morbus piscibus nullus incidit. 8.19.55 & 8.20.1.
 Pes quid & eius partes 1.15.31
 Pedes quæ habent, multos habent 1.6.9
 Ex pedibus animalium differentia 1.5.19
 Pedes nervis plurimis continentur 3.5.27
 Pedes nullis pedestribus carnosii excepto hominibus. 2.1.107
 Pedes si exigui, manus exiguæ 1.15.13
 Pedum flexus 1.15.58
 Pedatim incedere quid 2.1.60
 Pedes foeminis elegantiores q; maribus. 4.11.47
 Pediculi generatio vnde 5.31.7
 Pediculi coitu lentes procreantur. 5.1.44
 Pediculo quæ infestantur animalia 5.31.16
 Pediculi pueris in capillo magis, viris minus. 5.31.14.
 Pediculum omnino foeminae magis quam maribus sentiunt. 5.31.14.
 Pediculi copia nascitur quibusdam generibus morborum 5.31.11
 Pediculi largius proueniunt mutatione aquarum, quibus lauatur, quæ pediculū sentiunt. 5.31.24
 Pediculis procreandis aptæ sunt pelles ouium quas lupus occiderit 8.10.21
 Pediculi ijs quibus pilus, excepto asino. 5.31.18
 Pediculi genus vnūquodq; nascitur è corpore sui animalis 5.31.23
 Pediculus omnino ijs auibus gignitur, quibus pedes na caule constat 5.31.17
 Pediculi genus marinū simplex & vnū. 5.31.27
 Pediculis pisces sollicitantur. 4.10.14. & 5.31.25
 Pediculum habent boues 5.31.20
 Pediculi genus ferum 5.31.12
 Pedicularis morbus, & qui eo interiit. 5.31.9
 Pediculus piscis in quo mari 6.31.31
 Phager piscis propter lapidē capitis, maxime algore infestatur 8.19.18
 Phalangiorum plura genera, & nomina. 9.39.1
 Phalangiorum procreatio vnde 5.19.9
 Phalangia quomodo coeunt 5.8.12
 Phalangiorum in genere foeminae maiores suis maribus. 4.11.37
 Phalangij aranei vbi pariunt 5.27.11
 Phalangia diu viuunt sine cibo 8.4.17

Dd. iij.

IN LIB. DE. HIST. ANI.

Phalangia à suis foetibus interficiuntur. 5.27.14
 Phalangi inimicatur ichneumo 9.1.52
 Phalaris auis circa aquas & amnes versatur.
 8.3.60.
 Phalerica apua membradas gignit 6.15.34
 Pharmacopolæ, id est, pigmentarij 8.4.18
 In Pharo scorpiones non lædunt 8.29.7
 Pharfalia equa, vide Iusta.
 Phasianæ pulueratrix 9.49.54
 Phasianarum oua punctis distincta 6.2.9
 Phasianæ pediculo intereunt, nisi se puluerent.
 5.31.17.
 Pherecydes Syrius morbo pediculari interijt.
 5.31.11.
 Phœnices quomodo capiant pisces marinos.
 8.20.11.
 Circa Phœnicem pisces capiuntur mutuo sexuū
 aspectu 5.5.41
 Phœnice fert caneros magnæ velocitatis. 4.2.11
 Phycos purgamentum maris Pontici, quo pisces
 & ostrea nutriuntur 6.13.43
 Philomela, vide Lulcinia.
 Phleus grata apibus, vnde cera accipitur.
 9.40.190.
 Phocænæ partus, & ubi nascitur 6.12.8
 Phocæna Pontum subit victus & partus gratia.
 8.13.29.
 Phœicis auis natura, & cum harpa inimicitia.
 6.18.8.
 Pholis piscis mucore suo quasi cubili quiescit.
 9.37.56.
 Phoxinorum partus 6.14.9
 Phoxini oua sine coitu consistunt 6.13.14
 Phuca piscis, vide Fuca.
 Pici martij tria genera 9.9.7
 Pici martij natura 9.9.1
 Pici martij nidulatio, & pastus 9.9.10
 Pici martius, vide etiam in dictione Pipa.
 Pica voces plurimas commutat 9.13.1
 Pica quot oua parit, & alia eius natura. 9.13.2
 Pictores conchis vtuntur 5.15.78
 Pietas ciconiæ & meropi in parètes 9.13.4
 Pifex, harpa, & miluus amici 9.1.111
 Pygargus genus aquilæ vnde dicitur, eius natu-
 ra, & nomina 9.32.1
 Pygargus inter aquilas in alenda prole difficilior
 6.6.19.
 Piger genus aquilæ 9.18.6
 Pygmæi pugnant cum gruibus vbi. 8.12.14
 Pilare malum quid, & quando accidit mammis
 mulierum 7.11.6
 Pilæ marinæ 9.14.5
 Pilularius siue cantharis vaginipennis 4.7.5
 Pilus pars communis 3.2.8
 Pilorum consideratio 3.10.1
 Pilorū natura filialis, & eorū differētia. 3.11.1
 Pilorū nomine quæ contineantur 1.6.24
 Pilos quæ animalia habent 3.10.3
 Pilos habentia omnia sunt viuipara 1.6.23
 Pilos non omnia habent 3.11.16
 Pili nonnullis animalibus nulli, alijs sunt, sed qua
 parte. 5.14.15
 Pilorum genus omne humorem viscosum ad ra-
 dicem suam habet 3.11.53
 Pili congeniti qui 3.11.28

Pili postgeniti qui 3.11.29
 Pili in homine solo & congeniti, & postgeniti.
 3.11.26.
 Pili congeniti grauidis defluunt 7.4.22
 Pili congeniti libidinosis maturius defluunt, post-
 geniti celerius sese promunt 3.11.62
 Pili postgeniti castratis ante pubertatem nō ex-
 eunt, post pubertatem excisis soli decidūt præ-
 terquam pubis 3.11.36
 Pilorum ortus in pube tempus homini indicat
 coeundi 5.14.13
 Pili hominum locis calidis duri, frigidis molles.
 3.10.17.
 Pili promissi & simplices sunt molles: crispis, du-
 ri. 3.10.18
 Pilus foemini tenuior q̄ maribus 4.11.45
 Pili in mento eueniunt mulieribus sacerdotibus
 in Caria 3.11.39
 Pili in mēto mulieris non prodeunt, nisi cū men-
 strui cursus substiterunt 3.11.38
 Pili palpebrarū defluunt rebus veneris. 3.11.50
 Pili capitis primi per ætatem defluunt. 3.11.31
 Pili citius canescunt operti 3.11.24
 Pili palpebrarum lentissime omnium canescunt
 3.11.51.
 Pili omnes sunt cani vitilagine 3.11.21
 Pili ægrotantibus incanuerunt 3.11.22
 Pili candescunt parte sui postrema 3.11.18
 Pili defunctis & senibus auferunt, & duriores
 redduntur 3.11.61
 Pili crescunt in tabidis 3.11.60
 Pili euulsi denuo subnasci possunt, dum citra æta-
 tis florem degitur 3.11.52
 Pili præcisi non ab incisura augentur 3.11.65
 Pili præfecti augeri ab radice possunt 3.12.19
 Pili palpebrarum nunquam plus iusto excreverunt
 3.11.49.
 Pilorum color mutatur senectute 3.11.16
 Pili mutantur vsu pabuli. 3.10.13
 Pili quibus sunt versicolores, ijs cutis versicolor,
 & lingua. 3.11.55
 Pili lepori vni & in bucca intus sunt, & sub pe-
 dibus. 3.12.15
 Pilos intus in ore habet musculus piscis. 3.12.17
 Pilorū discrimina pro partiū cōditione 3.10.7
 Pili differunt pro regionum tēpore, & frigore.
 3.10.16.
 Pilositas in quadrupedibus locis differt. 2.1.72
 Pilosa omnia quadrupeda viuipara 2.1.65
 Pinguia oīa sanguinē habent paucum. 3.19.19
 Pingue omne exangue est 3.19.21
 Pingue nullum insectis 4.7.45
 Pinguescunt omnia animalia aut intra carnem,
 aut seorsum 3.17.12
 Pinguescūt potius omnia ætate prouecta, quā
 nouella. 3.18.4
 Pinguescunt quæ maxime animalia 3.17.15
 Pinguescunt intra carnem quibus est parvus ven-
 ter. 3.16.10
 Pinguescūt tam oues, quā capræ cum partum
 gerunt 6.18.88
 Pinnæ peculiāres piscibus 2.13.18
 Pinnarum numerales differentiæ in piscibus.
 1.5.24.
 Pinnis plani pisces, & caudati carent 1.5.28

INDEX.

- Pinna etiam dicitur in auricula 1.11.4
Pinnis inter testata testæ scabræ 4.4.22
Pinna animalne sit an planta, ambigitur. 8.1.28
Pinna immobilis 4.4.29
Pinnæ euulsæ viuere nequeunt 5.15.74
Pinnæ nunquam sedem mutant, & radice inni-
tuntur 5.15.72
Pinnarum ortus vnde 5.15.55
Pinnæ custodē intra se continent quæ pinnophy-
lax dicitur, quo priuata pereunt breui tempo-
re. 5.15.57
Pinnother in pinnis 5.15.65
In pinnis quos pinnotheras vocant nascuntur can-
cri plurimi albi, & parui. ibidem
Pinnother bestiola araneo similis in cubilib⁹ spō
giarum oritur: & alia eius cōsideratio. 5.15.7
Pipo vterq; culicibus gaudet 8.3.29
Pipo maior & minor inter se similes, & similem
vocem habent 8.3.30
Pipo inimicatur ardeolæ 9.1.71
Pipo diffidet cum lutea, & quare 9.1.53
Pyri conscri debent apud aluearia 9.40.221
Pyrausta, qui & clerus, vermiculus nocet apibus.
8.2.73.
Pyralis auis, vide Ignaria auis.
Piscis ex sanguineorum genere 1.6.4
Piscium genus omne sanguinis participat. 2.13.51
Piscibus peculiare appendicū agnatio. 2.17.101
& 109.
Pisces quibus partibus sunt præditi, & quibus
non. 2.13.1
Pisces præter branchiarum discrimen quomodo
ab animalibus alijs differunt 2.13.38
Pisces pinnis natant 1.5.24. & 56
Piscibus os rescissum 2.13.48
Piscibus ferē omnibus dentes serrati 2.1.213
Piscium genera omnia dentes habent serratos, ex-
cepto scaro. 2.13.44
Piscibus oculi sine palpebris 2.13.50
Piscium lingua qualis 2.13.46
Piscibus lingua imperfecta & incerta, & an om-
nibus sit. 4.8.28
Pisces non habent linguam absolutam 2.10.12
Piscium sebum quale 3.17.12
Pisces magna ex parte gula carent 2.17.24
Piscium quæ spinam continent, & quæ non.
3.7.38.
Piscium venter iuxta os positus 8.2.111
Pisces carent pulmone 2.15.18
Pisces qui fistulam habent, spirant & habēt pul-
monem, & pisces sunt dicendi 6.12.10
Piscibus cor suo mucrone ad os tendit 2.17.4
Piscibus fel in iecinore 2.15.42
Pisces vocis expertes, sed sonos mouent, & qua-
re. 4.9.18
Piscium ventris & intestinorū ratio 2.17.96
Pisces qui oua pariunt vesicam & renes non ha-
bent. 2.16.1
Piscium differentia penes gregatim degere vel
inimice 9.2.1
Pisces pelagici qui 8.13.11
Pisces litorales qui 8.13.9
Pisces saxatiles omnes litorales sunt. ibidem
Pisces saxatiles, vide Saxatiles pisces.
Pisces gregales qui 9.2.4
Piscium pars plurima gregatilis, nec vllus grex ca-
ret duce. 8.13.24
Piscis ruminalis qui 9.50.47
Piscium differentia sexus 6.13.9
Piscium maxima pars cōsummat mare & fœ-
mina. ibidem
Piscium in genere nonnulla, nec mares, nec fœ-
mina generantur 5.1.29
Piscium in genere nonnulla mare vidua, sexu vno
fœmineo formantur 5.1.31
Pisces testibus carent 3.1.14. & 25. & 5.5.21
Pisces quid loco testium habēt. 3.1.26. & 5.5.23
Pisces nec mamas, nec genitale habēt. 2.13.15
Pisces carent lacte in mammis 3.10.24
Piscium vuluæ diuersitas & forma 6.10.5
Piscium vuluæ vbi & quales 3.1.87
Pisces ouipari vuluam qualem, & vbi habent.
6.13.1.
Pisces eiusdem generis etiā inter se differunt vul-
uæ forma. 6.10.26
Piscium coitus 5.5. per totum.
Piscium diuersa genera, an inter se coeant. 6.11.18
Piscium conceptus magna ex parte agitur ver-
no tempore 5.11.11
Pisces pro genitura habent thorum 3.20.17
Piscium in vteri gestatione differentia 6.17.4
Pisces oēs laborāt quādo gerūt vterum. 6.17.11
Piscium in partu discrimen 2.13.52
Pisces vbi pariunt 6.13.26
Piscium ouiparorū partus. 6.13. ferē per totum.
Piscibus eisdem, sed non eisdem in locis, nec co-
eundi ferendū idem tempus, nec foetifican-
di nec proficiendi 6.17.51
Pisces quibus mensibus, & quot pariunt magnā
ex parte 5.11. per totum.
Piscium partus tēpore euariat, & modo. 6.17.1
Pisces pelagici magna ex parte æstate pariunt.
6.17.29.
Pisces solitarij pariunt in vere 6.17.17
Pisces pauci pariunt autumnō 5.11.2
Pisces ouipari semel pariunt anno, præter fucas
pusillas 6.13.30
Piscium ouiparorum coitus minus patet. 5.5.35
& quare raro cernitur. 53.
Piscium partus & coitus apud Lesbium insulā,
& marium & fœminarum circa coitum con-
gregatio 9.37.66
Piscium plurimi semel in anno pariunt. 5.9.12
Pisces non omnes oua pariunt 6.10.1
Pisces ouipari qui, item viuipari 2.13.53
Pisces qui candidi vocantur oua pariunt. 6.13.4
Pisces qui laues appellantur oua pariunt exce-
pta anguilla 6.13.4
Pisces squama testis omnes oua pariunt. 6.13.2
Pisces animal parientes qui 6.12.1
Piscibus acceleratur pariendi tempus, vbi vermi-
culi nati in ventre fuerint 6.17.15
Piscium lacustrium, & fluuiialium partus & ge-
neratio. 6.14. per totum
Pisces à partu requiescunt continuo 6.17.14
Pisces omnes sua oua aspergunt semine genita-
li. 6.13.15
Pisces mares magnam ouorum partem deuorāt
6.13.16.
Pisces oēs foeturā suo tēpore deuorant. 8.2.89
Dd.iiij.

IN LIB. DE HIST. ANI.

Pisces maxima ex parte ex ovo gignūt. 6.14.47	Pisces migrant, quare, & qui 8.12.20
Piscium ouis spontinis animal generat 5.1.37	Piscium alij ab alto discedunt ad litus, & cōtrā, & quare. 8.13.1
Piscium ouum quale 6.10.9	Pisces cur Pontum subeunt, & quando exeunt. 8.13.30.
Piscium generatio ex ovo quo agit modo. 6.13.35	Pisces qui Pontum subeūt, quomodo discessum, & mutationem sedis faciunt 8.13.55
Piscium generatio ex ovo, & autū quomodo dif ferunt, & conueniunt 6.10.11	Pisces de Euripo Pyrrhæo enatant per hiemem foras, ppter frigus excepto gobione. 9.37.59
Pisces nonnulli ex ijs qui per coitum generātur, sponte veniunt 6.15.12	Pisces fusanei qui Pōtum subeunt, interdiu me ant, noctu quiescunt, & pascuntur, nisi luna lu ceat. 8.13.45
Pisces qui nec ouum nec animal pariūt, vnde ge nerantur 8.13.17	Piscibus Pontum subeundi & exeundi affectio qualis. 8.13.20
Piscium qui ex limo vel arena, vel spuma oriun tur, consideratio 6.15. per totum	Pisces oberrant maxime qui carne aluntur, præ ter paucos 9.37.54
Piscium foetus 6.10. ferē per totum	Piscium marinorum & fluuiialium ingenia pro commodioris vitæ ratione 9.37. per totum
Pisces omnes celeriter perficiuntur 5.10.15 & 6.17.49.	Piscium victus 8.2. per totum
Piscium ouiparorum oua more vermium augen tur. 5.17.5	Piscium quæq; genera nidores appetūt. 4.8.78
Piscium foemina maiores suis maribus 4.11.36	Pisces quibus alga in cibo est, abunde pascuntur. 8.19.37.
Piscium generi ferē toti foemina maior quā mas. 5.5.10	Piscium alter alterum sui generis edit, excepto mugile 8.2.95
Pisces litorales pelagicis præstāt, & quare. 8.13.3	Pisciculi in Hellepōto quo nutriuntur. 6.13.47
Piscium genera quo tempore in cibum præstan tiora redduntur 8.30. per totum	Pisces carniuori plures pisces sibi reperiūt locis, quæ algarum copia scatent 8.19.38
Piscium mares suis foeminis cibo sunt præstan tiores, excepto siluro 8.30.31	Pisces q; carne velcantur argumentū. 8.2.117
Pisces cum impleri incipiunt, boni omnes ferē sunt. 8.30.9	Pisces carniuori 8.3.68
Pisces fluuiatiles & lacustres quādo optimi sunt 8.30.28.	Pisces carniuori qui 8.2.90
Pisces squamati ferē omnes deteriores cum vte rum gerunt. 8.30.22	Pisces inter scarus solus ruminat 2.17.99
Piscium foelicitas ex regione, tum ad magnitu dinem, tum ad coitum 5.11.18	Piscium actiones 8.13. per totum
Pisces optimi locis præditis lacus commoditate. 8.19.12.	Pisces suos agnoscunt odores 4.8.73
Pisces longi aqilonijs locis magis vigent. 8.19.40	Pisces sanguinem suum odorari dicuntur. 4.8.3
Piscium genus magna ex parte annis pluuijs be ne viuit 8.19.1	Pisces olfacere quibus documentis cōstat. 4.8.71
Piscium parti maximæ imbres æstiu sunt com modiores. 8.19.13	Piscium auditus, olfactūve nullum habet mem brum manifestum 4.8.35
Piscibus imbres cōducūt exceptis paucis. 8.18.5	Pisces audiunt, & olfaciunt 4.8.38
Piscibus bene cedit, quando hominibus annus. 8.19.16.	Pisces audire quibus documētis cōstat. 4.8.65
Piscibus loca quæ sunt commodiora 8.19.35	Pisces qui liquidius audiant 4.8.69
Pisces quicq; loca habent sibi ad incolumitatem commodiora. 8.19.31	Pisces sensum gustus habent 4.8.31
Pisces ouipari vigent veris tēpore donec pariāt, viuipari autumnō 9.37.64	Piscibus sentiendi partes conspicuæ nullæ, præ ter quā oculi 2.13.49
Pisciculi quare seruari possunt 8.19.47	Pisces dormiunt quo argumēto 4.10.14. & 21
Pisces locis frigidis parum vigent 8.19.17	Pisces noctu potius dormiunt 4.10.29
Pisces omnes locis eisdem, quibus sunt orti, aut similibus degunt 9.37.52	Piscium plani sese in arena occultant, vt dormi ant. 4.10.33
Piscibus siccī anni incommodi 8.18.7	Pisces dū quiescūt, sola cauda mouent. 4.10.24
Piscium genus pluuijs gaudere quo indicio. 8.19.7	Pisces ineunt prælium, maiores contra minores. 9.2.15.
Pisces sunt magna ex parte suauissimi, cum la tent. 8.15.18	Piscium alter ab altero inuaditur, minorēq; ma iorum sunt præda 8.2.116
Pisces plures latent 8.15.6	Piscibus nonnullis venter procidit, dum cæteros insequuntur 8.2.110. & 2.17.25
Pisces æstate latere quo argumento probatur. 8.15.33.	Pisces magni maiores sequuntur 8.19.48
Piscium alia latent in arena, alia in luto ore tan tum detecto 8.15.26	Piscium captura quomodo fit 4.8.52
Pisces saxatiles conduntur solum hiberno tem pore. 8.15.28	Pisces quando capiuntur 8.19.51
Pisces nonnulli latentes capiuntur tempore sui secessus. 8.15.15	Pisces in stabulis suis facile capiuntur 4.8.39
	Pisces quibus audius accedūt ad hamos. 4.8.80
	Pisces odore extra suos specus excitant. 4.8.74
	Pisces non capiuntur eisdem escarum generibus 4.8.72.
	Piscium captura qua parte agitur 8.2.122
	Piscium capiendorū modi à quibuscūq; 8.20.12
	Pisces eadem sagena plures capi secundo iactu

INDEX.

quando accidit 8.15.37
Pisces fulanei à monedula, Pontum exeuntes
porius capiuntur, & optimi per id tēporis sunt.
8.13.51.
Pisces circa Phoenicem sexuum mutuo aspectu
capiuntur 5.5.41
Pisces marinos quomodo capiant Phoenices.
8.20.11.
Piscatoribus lupi familiares vbi 9.36.20
Piscium sola squatina mutat colorē 9.37.85
Pisces in mari trabibus similes, scutorum effigie,
& alij genitale viri imitantes 4.7.55
Piscium foeminas maribus esse viuaciores, quo
argumento constat 4.11.38
Pisces qui lapidem in capite habent, infestantur
maxime algore 8.19.17
Piscium genus vnifore potissimum rigore indu-
ratur & interit 8.20.32
Piscium senectus quo iudicatur 8.30.26
Pisces senectute vitiantur 8.30.23
Piscibus extenuatis & senescētibus squamæ sic-
ciores, & crassiores 3.11.66
Piscium aegrotatio quo indicio 8.19.58
Pisces moriuntur verbasco herba 8.20.10
Piscium fluuiialium & lacustrium morbi
per totum. 8.20.
Pisces pediculis & pulicibus infestantur. 5.31.25
& 4.10.14.
Piscibus vniuersis nullus incidit morbus pestilēs
8.19.55.
Piscium genus fluuiatile & lacustre peste immu-
ne, sed nonnullis morbi incidunt pprij. 8.20.1
Pisces ad glutinum conficiendū apti 3.11.10
Pituita pars communis in animalibus 3.2.10
Pice cornua boum gregalium quare illinuntur.
8.23.3.
Pice cornua boum iuniorum illita si fuerint, pe-
dum dolores non sentiunt 8.7.9
P. Planga genus aqlæ, & natura, & noia. 9.32.6
Planta pedis quid 1.15.33
Plata pedis pleniufcula versutos indicat. 1.15.37
Plantarum munus 8.1.35
Plantarum genus ab animantium genere primū,
& earum differentiæ 8.1.21
Planorum cartilagineorum coitus 5.5.2
Platea gregalis 8.12.56
Platea migrant de Strimone ad Hystrū, & plē
ibi faciūt, & qualis sit earum volatus. 8.12.7
Platearū fluuiatilium pastus 9.10.7
Pluris minorisve ratio ad excessum & defectum
refertur 1.1.34
Pluuia quibus bene est, & quibus nocet. 8.19
per totum.
Pluuij anni auibus incōmodi, & quare 8.18.6
Podagra tētati canes pauci euadunt 8.22.5
Podagra laborat equorū gregales 8.24.2
Podagra tentatur boues gregales 8.23.2
Polybij sententia de venarum ordine 3.3.1
Polyporum plura genera, & eorum appellatio-
nes. 4.1.100
Polypi à cæteris mollibus quomodo differunt.
4.1.50.
Polypi brachia quo ordine habent 4.1.33
Polypi brachia quantum magnitudinis capiunt.
4.1.55.

Polypus & pinnis & pedibus natat 1.5.33
Polypus quomodo natat 4.1.44
Polypus collo imbecillo 9.3.102
Polypi caput quādiu viuit est prædurū. 4.1.47
Polypi caput cartilagine prope constat. 4.1.86
Polypi dorsum quid 4.1.38
Polypis nihil solidum intus 4.1.85
Polyporū maris & foeminae differentiæ. 4.1.87.
& 5.12.10.
Polypus fistulam ante alueum positā gerit, qua
mare transmittit 4.1.40
Polypus brachijs suis vt pedib⁹ & manibus vti-
tur. 4.1.35
Polyporum cubilia quo argumento deprehen-
duntur. 8.2.86
Polypi quomodo coeunt 5.6.2
Polypus vltimo brachio, quod dorso annexū est,
vitur in coitu. 4.1.37
Polypus quādo coit, & parit, & latet 5.12.6
Polypus perq̃ foecundus 5.12.8
Polypus ouum quale ædit. 5.12.7. & 5.18.3.
& 4.1.91.
Polypus fouet quæ ædiderit. 5.12.11. & 5.18.34
Polypuli modo araneorum exerpūt ouis ruptis.
5.18.9.
Polypi cibo præstant grauidi 8.30.9
Polyporum victus 8.2.75
Polypum seipsum esse falsum 8.2.87
Polypi conchis inditi iuxta terram pascūt, &
quare nudi capiuntur 4.1.108
Polypus mollium vnus exit in siccum, & vitat
læuia. 9.37.100
Polypi non gignuntur in Euripo 9.37.63
Polypus quidem fatuus, sed prudens rei familia-
ris. 9.37.77
Polypi tangunt, & tenent brachijs supinis: ela-
pis tamen in arenam nulla est talis facultas.
4.1.47.
Polypus mutatiōe coloris venat pisces. 9.37.81
Polypus cum metuit mutat colorē 9.37.83
Polypus cum metuit, atramentum mittit, sed de-
nuo accrescit cum misit 9.37.72
Polypus atramentum suum fundit fistula, quam
habet ante alueum 4.1.43
Polypi à congris superantur 8.2.75
Polypi superiores locustis 8.2.73
Polypis vita breuis 5.18.47
Polyporum genus vt plurimū biennio viuere nō
potest, nam tabi obnoxium, & alia eorum na-
tura. 9.37.86
Polypi odore escarum capiuntur, & ita adhærēt
vt auelli non possint nisi odore pulicariæ her-
bæ. 4.8.102
Polypi affati nassis apponuntur capiēdorū pi-
scium causa 4.8.80
Polypus nauta qui & pompilus forsan dicitur.
4.1.106. & 107.
Polypus nauta, natura & vitæ muneribus singu-
laris, & quibus argumentis 9.37.105
Pollicis flexus 1.15.19
Pompilus polypus 4.1.107
Pontus caret afinis 8.25.5
Pontus piscibus vberior & commodior quare.
8.13.25.
Ponti aqua dulcior ibidem

IN LIB. DE HIST. ANI.

Pontum nulla belua subit piscibus malefica, ex-
ceptis delphino & phocæna 8.13.27
Ponticū mare loca habet pisciū partubus aptio-
ra, & ibi foetus melius educantur 8.13.30
Ponti pisces cito adolefcunt 6.17.50
Poples 1.15.39
Poples neruorum summa pars 3.5.16
Porcellorum qui præstantiores 5.14.83
Porci, vide Sues.
Pordoselenæ via interiacet, cuius ultra alterū la-
tus gignitur catus, citra alterum gigni non po-
test. 8.28.8
Porphyrio vnus auium bibit morfu 8.6.6
Porphyrio longitudine vtitur proluxa pro ampli-
tudine gulæ, & ingluuici 2.17.127
Portæ iecoris, vide Iecoris portæ.
Porus, id est tofus lapis vnde fit 3.19.39
Posthumi seu metachœri in genere suū. 6.24.9
Positionis differētiæ homini omnes 1.15.6
Positionis differentiarum discrepantiæ & respō-
dentiæ. 1.15.10
Potator egregius Syracusanus 6.2.15
Potus animalium 8.6.ferē per totum
Potu pinguescit ouis 8.10.3
Pratenſes aranei in tela pariunt 5.27.9
Præcordia, vide Septum tranſuerſum.
Pregnantibus quibuldā mēſtrua eueniūt. 7.2.18
Præputium quid 1.13.16
Præputij cutis non coit vulnerata 3.11.13
Priapus, vide Penis & Genitale.
Primadæ in cœno ſe abdunt, & verno tempore
prodeunt, & reliqua earum natura. 8.15.18
Priſtes viuipara 6.12.2
Profluuium menſum, vide Menſtrum.
Profluuiū quid, & q̄re dictū muliebre. 3.19.45
Profluuiū alui, vide Alui profluuiū.
Prolis in hominum genere ſimilitudo cum parē-
tibus. 7.6.21
Prolis enutriendæ ratio difcrepat in animalibus
8.1.40.
Promuſcidas gerūt teſtata more muſcarū. 4.4.51
Promuſcis elephantī 6.27.6
Prouerbiū, Quā ceruā amittūt cornua 9.5.11
Prouerbiū, Semper noui aliquid affert Africa.
8.28.45.
Prudentiæ imago multis ineſt animalibus. 8.1.8
& 9.1.4. & 9.6. per totum & 9.7. per totum
Prudentia ceruæ 9.5.1
Pruina magis q̄ nix infeſtat armēta 8.7.9
Pſitaca auis Indica loquitur, & loquacior cum
vinum biberit redditur 8.12.54
Pſychrus fluui⁹ in terra Aſſyritide ab ouib⁹ ebi-
bitus facit vt agni nigri generentur 3.12.11
Ptyngem eandem eſſe cum chalcide aliqui vo-
lunt 9.12.19
Pubes hominis nouiſſime caneſcit 3.11.25
Pubes homini pilofa, cæteris non 2.1.70
Pubeſcere homo quando incipit 7.1.9
Pubertas nullis animalibus ab homine. 5.14.15
Pueri quomodo naſcuntur ſecundum naturam.
7.10.15.
Puer natus octauo mēſe an viuatur, & vbi. 7.4.38
Pueri anima à bruti anima nihil diſſerre videtur
8.1.16.
Pueris ſinciput molle, ſerōq; duratur 7.10.32

Pueri vt caterorum membrorum, ſic linguæ im-
potentes, & vt plurimum balbi, aut torti lin-
gua. 4.9.66
Pueri prodeunt nonnulli ab ortu impubes, & in-
foecundi, ob genitalis deprauationem 7.1.38
Pueri ex mancis integri generantur 7.6.27
Pueri ſolent conuelli, & quando, & qui præcipue
7.12.1. & 7.
Pueri ſeptimo mēſe dentire incipunt. 7.10.34
Pueri gemini pauci in hominū genere ſeruātur, ſi
alter mas ſit, & alter foemina 7.4.59
Puerorū habitus decimoquarto anno quo modo
mutari ſolet, & quare 7.1.41
Pueri acutius ſonant q̄ viri 7.1.28
Pueris quando ſomnia incipiunt 4.10.49
Pueri nonnulli mammas habent conſpectiores,
& qui. 7.1.57
Pueri qui ad venerem propenſiores efficiuntur.
7.1.35.
Pueri caluitio immunes 3.11.36
Pueris pediculi in capillo magis q̄ viris. 5.31.14
Puellis tēpus coeundi māmīs indicatur. 5.14.12
Puellæ per quod tēpus cuſtodiri debeāt, & qua-
re. 7.1.30. & quomodo tēperēt à venerē. 3.3.
Puellis quando menſtrua alba 7.1.24
Puellæ ſi admodum concumbunt, libidinoſiores
fiunt. 7.1.34
Puellis vberum diuerſitas 7.1.51
Puellarum habitus quomodo decimoquarto an-
no mutari ſolet, & quare 7.1.41
Puellarum vox quando mutatur in grauiorem.
7.1.26.
Puellarum fiſtula acutior, q̄ puerorū 7.1.29
Puellæ, cum excrementis redundant immodice
creſcere ſolent, & quare 7.1.52
Pulcher piſcis litoralis 8.13.10
Pulchro fel in iecore 2.15.44
Pulex in araneorum genere 9.39.3
Pulicum generatio vnde 5.31.5
Pulicibus piſces ſollicitantur 4.10.14
Pulicū coitu aliquid ſimile ouo procreat. 5.1.45
Pulicariæ herbæ odore reſiliunt polypi, qui auel-
li non poterant odore eſcæ 4.8.104
Puliū quid in equa, & quando mittitur. 8.24.39
Pullus ex ouo quot dierum ſpacio generetur &
eius creationis ordo in auibus 6.3. per totum
Pulla aquila 9.32.9
Pulmo quibus datus, & quibus non 2.15.18
Pulmonem habent omnia quæ ſpirant 2.15.11
Pulmo omnium bipartitus 1.16.39
Pulmonis diſtinctio in homine 1.16.40
Pulmo ſanguinem nō intra ſe cōtinet. 1.17.35
Pulmo quare omni ex parte ſanguine reſertus
videatur. 3.3.59
Pulmo inter cætera membra multum ſanguinis
habet 1.17.28. & 30
Pulmo totus inanis & fungoſus 1.17.30
Pulmo quibus fungoſus, hæc deſiderium habent
bibendi exiguum 8.4.5.
Pulmonem habentium fungoſum, nullum bibit
præter aues 8.18.11
Pulmo vtriq; venæ connectitur 1.16.47
Pulmo ouiparorum diſtinctior quàm viuiparorū
1.16.43.
Pulmo auibus fiſſus 2.17.18

INDEX.

Pulmo serpentibus qualis 2.17.88
Pulmones inter testacea sponte proueniunt.
5.15.77.
Pulueratrices aues, vide Aues pulueratrices.
Pumiliones in hominum genere 6.24.8
Pupilla quid 1.9.9
Pupillæ consideratio, & quibus sebo constat.
3.18.1.
Purgationum consideratio 7.3.12
Purpurarum generatio è limo ferè & materia
putri. 5.15.8
Purpuræ quando generantur 5.12.13
Purpurarum plura genera, & earum varietates.
5.15.22.
Purpuris os carneum 4.4.128
Purpurarum ori operculum adhæret natium.
5.15.46.
Purpuris caro, sed penitus inclusa 4.4.10
Purpurarum lingua conchulas, & sui generis tes-
tam perforare potest 5.15.49
Purpuris gula & venter qua continentur parte.
4.4.59.
Purpuræ firmas promuscidas gerunt 4.4.52
Purpurularum genera 5.15.17
Purpuræ celeriter augentur 5.15.63
Purpuris anni pluuij nocent, & quare. 8.20.21
Purpuræ florè qualè habent, & vbi 5.15.30
Purpura suum florem ex phyco trahere dicitur
apud Hellepontum 6.13.47
Purpuris flos suus quomodo detrahît. 5.15.34
Purpurarum pretium mina 5.15.26
Purpurarum victus 8.2.63
Purpurarum altera alteram alit 8.20.23
Purpuræ lingua exerta pasci solent 5.15.48
Purpuræ verno tempore condunt fauaginem.
5.15.4.
Purpuræ cum fauos extruunt florem habet de-
terrimum 5.15.34
Purpuræ canis exortu latent, & quot dies.
8.13.61. & 66.
Purpuræ aliquandiu latent in arena 5.15.69
Purpura parû admodû progreditur 9.37.58
Purpuræ ad escas putidas accedunt 4.8.111
Purpuræ capiuntur tēpore verno, cum fauos ex-
truunt, & nullæ tempore caniculæ 5.15.28
Purpuris tempus viuendi quod 5.15.50
Purpura extra mare viuit dies circiter quinquas-
ginta. 8.20.22
Purpuræ generis insecti lingua dura, & valida.
4.7.20.
Pus ex putrescente sanguine 3.19.38
Putrent facile sanguis, & quæ sanguinea sunt, &
promptissime quæ circa ossa sunt 3.19.22

Q.

Quadrupeda omnia non pennata sangui-
nem habet, & alia viuipara sunt, alia
ouipara. 1.6.15
Quadrupedum viuiparorum plu-
res species. 1.6.26
Quadrupedes viuiparæ quas partes sortiuntur.
2.1.10.
Quadrupeda viuipara omnia pilosa 2.1.65
Quadrupedum viuiparorum alia multífida, alia
bífida. 2.1.112
Quadrupedes viuiparæ cornigeræ & altera ma-

xilla dentatæ quatuor ventres habent & ru-
minant. 2.17.30
Quadrupedibus viuiparis est gula & arteria.
2.15.8.
Quadrupedes viuiparæ vice brachiorum habent
crura priora. 2.1.14
Quadrupedum viuiparorum genus vocem varie
mittit. 4.9.62
Quadrupedum viuipara syluestria, & ferratis dē-
tibus omnia carne vescuntur 8.5.1
Quadrupedes ouiparæ partes habent, vt viuipa-
ræ. 2.10.1
Quadrupedum ouiparorum coitus & foetura.
5.33. per totum.
Quadrupedes terrestres ouiparæ quæ linguā ha-
bent & pulmonem, vocem, sed exilem, mittūt.
4.9.39.
Quadrupedes ouiparæ quomodo flectunt crura.
2.1.38.
Quadrupeda omnia & multipeda motum per
diametrum agunt 1.5.65
Quadrupedum crura ossa nervosæque, & non
camosa 2.1.105
Quadrupedes sanguineæ quaternis notis mouē-
tur. 1.5.55
Quadrupedes omnes cum gerunt partum pin-
guescunt. 6.18.89
Quadrupedibus omnibus est sexus discrimen.
4.11.10.
Quadrupedes tum mares, tum foeminae tempo-
re coitus, nonnihil humoris suo genitali emit-
tunt. 5.5.45
Quadrupedes an excrementa habeant, cum ad-
huc sunt in vtero 7.8.10
Quadrupedes omnes iacentes pariunt, excepta
equa. 6.22.32
Quadrupedes & feræ ex aquis victum petunt
quæ. 8.5.27
Quadrupedes omnes magnæ in Epiro præter
alium. 3.21.14
Quadrupedum exectori vox immutatur in fo-
minam. 9.50.17
Quadrupedum lanæ senectute prolixius augen-
tur. 3.11.67
Quadrupedum ætatis indicium 6.25.1

R.

Rabie intereunt canes 8.22.3
Rabies camelumprehendit 8.22.5
Rabiei, si ea corripitur equus, signa.
8.24.18.
Rabie intereunt omnia animalia morsâ à rabio-
so cane, excepto homine 8.22.2
Raia pinnis an careat 1.5.29
Raia qua parte fel 2.15.49
Raia branchiæ detectæ 1.5.8
Raia planus piscis qua parte habet branchias.
2.13.26.
Raia coitus 5.5.3
Raia partus. 6.10.5
Raia animal non parit 6.10.62
Raia non recipit intra se prolem, quare. 6.10.62
Raia inter cartilaginea parit numerosî. 6.17.31
Raia inter plana animal gignit, vbi ouum pepe-
rerit. 6.11.14
Raia rum foetus 6.10.33

IN LIB. DE HIST. ANI.

Raia conduntur solum tempore hiberno.
8.15.28.
Rana inter cartilaginea 5.5.12
Rana non viuipara 2.13.54
Rana lingua sui generis est 4.9.42
Rana exiguus lien 2.15.26
Rana vulua qualis 3.1.97
Rana quid ingustabile parti superiori creditum,
vt echinis 4.5.30
Rana mares quare ologyinem reddunt. 4.9.45
& qua parte 48.
Ranaru foeminae maiores suis maribus. 4.11.37
Rana coitus 5.3.4
Rana coitum vt plurimum noctu agere visum
tur. 4.9.51
Rana coit cum squatina, vnde rhinobatus.
6.11.20.
Rana partus 6.14.10
Rana quomodo humore gaudent 8.2.7
Ranarum ingenium in capiendis piscibus.
9.37.20.
Rana piscatrix ingenium in capiendis piscib.
9.37.5.
Rana lutaria apibus iniuria inferunt. 9.40.136
Raro contingetia non sunt obseruanda. 3.15.7
Raucedine laborat sues, & remedium. 8.2.1.2
Rediui infectum gramine oriuntur. 5.19.69
Redium habent boues, caprae, & oues. 5.31.20
Remedia multorum animalium aduersus incom
moda 9.6. per totum
Remora piscis expes, & eius descriptio. 2.14.14
Renes quae habeant, & quae non 2.16.1
Renum situs 1.18.17
Renum caui differentia 1.18.22
Renes maxime ex visceribus pinguescunt, & mi
nus dexter 3.17.17
Ren dexter omnib⁹ superior, & minus pinguis,
& ficior 1.18.19
Renes sine sanguine 1.18.26
Ad renes pertinent meatus tam ex vena maio
re, q^{ue} ex aorta 1.18.21
A renibus ad vesicam duo meatus insignes.
1.18.27.
Renum meatus in substantiam renum absumu
tur. 1.18.24
Ex renum medio venae singulae spinam praeter
eunt in vtranq^{ue} abolentur coxam 1.18.29
Renes quae pinguiore habent 3.17.19
Reticulum in ventre cornigeroru, & altera ma
xilla dentatorum 2.17.35
Rex auium, vide Trochilus.
Reges apum genus apum gregale 9.40.6
Regum apum primordium quale 5.22.38
Regum apum consideratio in operationibus &
vita. 9.40.43
Regulus vermiculis alitur 8.3.24
Rhinobatus ex squatina & raia 6.11.20
Ricinus proprius canibus 5.31.22
Rigore neruoru capiuntur equi, & eius mali indi
cium. 8.24.10
Riparia aestate tantum apparet, & quando.
1.1.99.
Riparia idem quod falcula. 1.1.97
Ritus infantum quando 7.10.26
Rostrum auibus 3.9.4. & 2.12.24

Rostrum natura 3.9.1
Rostra auium maiora in senecta redduntur.
3.11.69.
Rubeculae & ruticillae inuicem transeunt, & ra
tio. 9.49.39
Rubecula auis vermiculis alitur 8.3.19
Rubelio piscis pelagicus 8.13.12
Rubelionis super sexu ambigitur 6.13.11
Rubelionibus est quod pariat, sed mas deest.
4.11.31.
Rubeta exiguus lien 2.15.26
Rubeta vermiculos petit 8.3.15
Rubeta apes interimit 9.40.153
Rubeta quid ingustabile creditum parti superio
ri, vt echinis 4.5.30
Rubeta deuoratur a buteone 9.1.67
Rubetarij accipitres 9.36.5
Ruminant quae animalia 2.17.30
& 9.50.40.
Ruminantia omnia coagulum habent. 3.21.5
Ruminantibus lac & copiosius & caseo vtilius
mulgetur 3.21.30
Ruminat scarus solus piscium 2.17.99
Rupex auis vicitat apud mare 8.3.59
Rutae odor infestus serpentibus 9.6.25
Ruticillae & rubeculae inuicem transeunt.
9.49.39.
S.
Sacer, pisces gregales sunt 9.2.6
Sacer aestate parit 6.17.24
Sacer, vide etiam Anthias.
Sacer serpentis descriptio, & natura 8.29.20
Salamandra non igne absumitur 5.19.95
Salax minime inter mares taurus 6.21.7
Salacissimus omnium marium quis 6.22.10
Salaces mares celerius senescunt in hominum ge
nere. 7.1.65
Saliendum ouibus quando 6.19.23
Salitium in supercilio 3.11.33
Salitium ante coeptum coitum nullum 3.11.35
Salix grata apibus 9.40.21
Saliua hominis plurimis serpentum aduersatur.
8.29.19.
Salpa in maritimis lacubus reperitur 8.13.18
Salpa semel parit autumnus 5.9.19
Salpa ex solitarijs quando accelerat partum.
6.17.22.
Salpa stercore & alga nutritur, & cucurbita ca
pita. 8.2.94
Salpa inter carne vescetes non oberrat. 9.37.55
Salpa stercore piscibus capiendis accommodum.
4.8.74.
Salpa inter pisces liquide audit 4.8.69
Salo vitae commoditas, & partus numerus, sed
alterius pedis clauditate cedit 9.15.9
Salo praedium cum asino est, & quare 9.1.72
Salus item, vide Aegithus.
Sandaracha cibus apum 9.40.133
Sandarachae veneno interit equus, & quoduis iu
mentum 8.24.31
Sanguis pars similis, & communis 3.2.1
Sanguis venas habet vasa 3.19.4. & 3.20.5
Sanguis oritur primum in corde 3.19.29
Sanguis omnis continetur in venis, praeter exi
guum quod est in corde 3.2.17

INDEX.

- Sanguis calidus & humidus quandiu est in corpore. 3.19.11
 Sanguinis & venarum principii natura. 3.2.10
 Sanguinea omnia venarum initia habet. 3.4.51
 Sanguinis & venarum ignorantia quæ est causa. 3.2.13
 Sanguine prædita animalia quæ differunt. 2.15.5
 Sanguinea qua ratione ab exanguibus differunt. 2.15.2.
 Sanguis necessarius & communis omnibus sanguineis. 3.19.1
 Sanguis solus humorum sparsus per totum corpus animalium. 3.19.27
 Sanguis optimo habitu qualis. 3.19.8. & 10
 Sanguis sensu caret. 3.19.5
 Sanguis vnus animatur & feruet quandiu vita feruatur. 3.19.28
 Sanguinis copia quibus, & quibus non. 3.19.15
 Sanguinem non habentia quid loco sanguinis habent. 1.4.6
 Sanguinis discrimen secundum ætates. 3.19.48
 Sanguis in corde præter venas continetur. 3.19.4
 Sanguinem paucum habent præpinguia omnia. 3.19.19.
 Sanguis intra venas omnium animalium palpitatur, & pulsus mouetur. 3.19.26
 Sanguis non aduentitius, sed vernaculus omnibus integris. 3.19.2
 Sanguis homini quilibet, ita tauro & asino. 3.19.23
 Sanguis foeminis nigrior, & crassior quam maribus. 3.19.39
 Sanguis minus per summa corporis foeminarum. 3.19.41.
 Sanguis parte inferiore crassior, & atrior quam superiore. 3.19.25
 Sanguis dormientibus partes deferit exteriores. 3.19.34.
 Sanguis atrior quibus parum carnis, & rubetior quibus multum. 3.16.9
 Sanguis spissari non potest fibris priuatus. 3.6.5
 Sanguis quorum non concreuit. 3.6.8
 Sanguis quorum concreuit extra corpus. 3.19.12
 Sanguis effluit quancunque partem incideris. 3.19.7.
 Sanguinis si multum effluat, anima deficit: si nimium, vita. 3.19.29
 Sanguis & sanguinea facile putrent. 3.19.22
 Sanguis si immodice humescit, morbus infestat. 3.19.30.
 Sanguine vitiatum & excrecente fit vel profluuium è naribus, vel per infera. 3.19.36
 Sanguinis profusio è naribus paucis fit mulieribus. 3.19.47
 Sanguinis profusio è naribus, vide etiam E naribus sanguinis profusio.
 Sanguis si vitiatum est natura vel morbo est acrior. 3.19.9
 Sanguis adeo ferescit, ut nonnulli sudore cruentato exundant. 3.19.32
 Sanguis ex sanie per concoctionem. 3.19.36
 Sanguis in speciem saniei quando. 3.19.31
 Sanguis ægithi & flori non miscetur. 9.1.108
 Sanguinis missio ex flexu interiore brachij dextræ quare dolores iecoris leuat. 3.4.13
 Sanguis vnde mittendus si quid circa ventrem infestat. 3.2.52
 Sanguis vbi tenuis & spumofus fit. 3.2.59
 Sanguis vnde mittendus dorso & coxarum dolore. 3.3.5
 Sanguis vnde mittendus lumborum dolore & testium. 3.3.10
 Sanguis tauri, vide Tauri sanguis.
 Sanies quid. 3.19.52
 Sanies pars communis. 3.2.5
 Sanem continent nonnullæ fibræ. 3.6.2
 Saperdis piscis optima cum grauida. 8.30.30
 Sardæ ex sardinis. 6.15.35
 Sarda bis anno parit. 5.9.15
 Sardæ solæ subeunt Istrum amnem, & inde in Adriam sinum quo argumento. 8.13.39
 Sarda vna, cum Pontum adit, & videtur & capitur, sed exiens nunquam visa. 8.13.36
 Sardina ex membradibus. 6.15.34
 Sargiaci pisces gregales sunt. 9.2.6
 Sargus quando colitur, & quot diebus geritur vteretur. 6.17.8
 Sargus quo tempore parit. 5.11.2
 Sargus bis anno parit. 5.9.19
 Sargus fodere potest. 8.2.120
 Sargus nulli reliquias sequitur. 8.2.119
 Sargones quando pariunt. 5.11.8
 Saryr animal victum ab aquis petit. 8.5.29
 Satherium animal victum ab aquis etiam petit. ibidem.
 Saxatiles pisces bis anno parit excepto mullo. 5.9.13.
 Saxatiliu victus. 8.2.115
 Saxatile genus piscium omne apud Cretam insulam satis pinguescit. 8.13.15
 Saxatiliu omnium piscium foeminae maiores suis maribus. 4.11.18
 Saxatiles coniugati mares cum foeminis conduntur, quo modo & foetificare solent. 8.15.11
 Scamæder flauas oues reddere creditur, & quare Xanthus ab Homero dicitur. 3.12.14
 Scapulæ. 1.15.1. & 3.7.22
 Scapulæ neruis plurimis continentur. 3.5.27
 Scarabei insecta pennata. 4.1.23
 Scarabei vaginipennes. 1.5.45. & 4.7.31
 Scarabei membrana sicca volant. 1.5.38
 Scarabei quomodo coeunt. 5.8.11
 Scarabei virides vnde. 5.19.69
 Scarabei pilularij, id est cantharides vnde oriuntur. 5.19.71
 Scarabeus taurus, vnde gignitur. 5.19.47
 Scarabei exuunt senectutem. 8.17.33
 Scarabeus piscis litoralis. 8.13.9
 Scarus quot branchias habet. 2.13.34
 Scarus appendices plures. 2.17.104
 Scarus vnus piscium dentes non habet serratos. 2.13.45.
 Scarus solus piscium ruminat. 2.17.99.
 & 8.2.121.
 Scarus vescitur algæ. 8.2.93
 Scarus vacat Euripus. 9.37.61
 Schadones, id est soboles apum optimæ quando mellificatur. 5.22.32
 Schadones quando sine pennis & cruribus prodeunt, & quando non. 5.22.41
 Schadones crabronum & vesparum quando fiunt.

IN LIB. DE HIST. ANI.

unt, & crescunt	5.23.12	Semen homini quando incipit	5.14.13
Scythæ quare equitant equabus grauib.	6.22.28.	Semen homines qui decimo quarto anno mittit, euenit, vt non modo voluptate, sed etiam dolore afficiantur.	7.1.19
Scythia quare caret asinis	8.25.5	Semen hominis quod fecundum, & quod infecundum.	7.1.70
& 8.28.34.		Semen genitale fecundum in aqua dilabatur, infecundum diffunditur	3.22.13
Scythia multos & magnos scorpiones habet notuos.	8.29.8	Seminis genitalis homo plurimum emittit portione corporis	3.22.3
In Scythia arietibus nullis cornua enascuntur.	8.28.25.	Semen homini infecundum ad quod vsq; tempus, & quando prolificum	7.1.59
Scythicæ auis descriptio, natura, & partus.	9.33.	Seminis emissio est principii & finis proles prebenda maribus in hominum genere.	7.5.5
Scolopendræ maris incolæ, & earum descriptio.	2.14.8.	Semen genitale viri quo agitur modo, & informetur aliorum animalium	7.7.1
Scolopendra, vide etiam Centipeda.		Semen si in vtero mulieris in septimum diem permanserit, conceptum est.	7.3.10
Scombri gregales sunt	9.2.7	Semen a vulua decedit quibus	7.3.9
Scombri quando coeunt & pariunt	6.17.43	Semen Æthiopum nigrum esse est falsum.	3.22.6.
Scombrorum partus increfcit præcipua celeritate.	6.17.45	Semen genitale calore coit, & crassescit.	3.22.10.
Scombri migrant	8.12.25	Seminis genitalis qui homines plus habent.	7.2.36.
Scordulæ ex thunni ouo prodeunt	6.17.46	Semen quod marem procreat, & quod foeminam.	7.1.73.
Scorpio inter insecta longo spiculo armatur.	4.7.25.	Seminis genitalis affluentia in piscibus maribus tempore coitus	6.11.1
Scorpionis brachia qualia	4.7.26	Semen genitale habet omnes mares piscium fluuiatilium, & lacustrium, præter anguillam.	6.14.44.
Scorpionum terrestrium partus per totum.	5.26	Seminis volucrum omnium consideratio.	6.2.19.
Scorpiones terrestres à prole sua pelluntur.	5.26.2.	Seminis prima emissio in nouellis animalibus infecunda, aut imbecilliora generat	5.14.3
Scorpiones vbi lædunt, vbi non	8.29.7	Senator auis, vide Trochilus.	
Scorpius à vipera deuoratur	8.29.19	Senectus aquilæ	9.32.33
Scorpiones in Scythia si homines, & quauis bestiam percusserint interimunt.	8.29.8	Senectutem quæ exuunt	5.17.37.
Scorpioni bestiola similis creatur in libris.	4.7.26.	& 8.17.20.	
Scorpiones pisces ambigunt, an litorales, an pelagij.	8.13.12	Senectus pisces vitiat	8.30.23
Scorpioni pisci appendices plures	2.17.103	Senescunt celerius mares salaces	7.1.65
Scorpiones pisces in alto foeticant.	5.10.20	Senibus pili augescunt, item ungues	3.11.61
Scorpio piscis parit bis anno	5.9.19	Senescentibus piscibus squamæ duriores, & crassiores.	3.11.61
Scortum quibus	3.1.52	Sensuum consideratio in animalibus.	4.8.
Scurra de genere monedularum	9.24.3	per totum.	
Scrofa coitus quando fieri debet	6.18.102	Sensus partes	1.15.63
Scrofa vbi peperit, primam mamam primo porco præbet.	6.18.101	Sensum ratio comitari debet	1.6.53
Scrofa lac quale	6.20.24	Sepia in mollium genere.	1.6.8.
Scrofa foetæ ordeum elixum commodum.	6.18.105.	& 4.1.11.	
Scrofarum castratio	9.50.30	Sepia exanguis	1.4.15
Scrofarum aliæ statim fecundæ: aliæ increscentes melius generant	6.18.106	Sepia pedibus & pinnis natat	1.5.33
Sebum pars communis	3.2.9	Sepiæ pinnulis, quæ alueum circundant, natant.	4.1.34.
Sebi consideratio & quomodo differat ab adipe	3.17.1.	Sepiæ binas fortiuntur promulcidas, & quo vsu.	4.1.31.
Secundas emittit vitulus marinus	6.12.26	Sepiæ nulla potestas ingrediendi propter amplitudinem aluei	4.1.51
Sedes mutant animalia nonnulla temporum mutatione.	8.12.9	Sepiæ alueus bipartitus	4.1.94
Segnes quibus frons magna	1.8.5	Sepia in bina augetur cubita	4.1.55
Semen omnium est album	3.22.5	Sepia à lolligine differt quatenus latior.	4.1.53.
Semen genitale habent omnia sanguinea.	3.22.1.	Sepiarum maris & foeminæ differentia	4.1.98
Semen genitale nunq; concrefcit gelu.	3.22.9.	& 5.12.6. & 5.18.51.	
Semen quale est si integrum	3.22.7		
Semen vires prolificas habere nonnullis animalibus indicant partes, alijs aliæ	5.14.17		
Semen pilos habentium lentum, cæterorum non.	3.22.4.		

INDEX.

Sepiæ mares & foeminæ coniugatim incedunt.
 5.12.5.
 Sepia habet intus partem duram, quam vocant
 sepiam 4.1.78
 Sepium in sepijs quomodo differt à gladiolo lol-
 liginum. 4.1.81
 Sepiæ quomodo coeunt 5.6.2
 Sepiarum partus intra diem decimum quintum,
 & qualis. 5.18.29
 Sepiæ qua pariunt parte 5.6.13
 Sepia ubi parit. 5.18.38. & quomodo. 43.
 Sepia parit omnibus anni temporibus, & quid
 mas agit 5.12.1
 Sepia mas aspergit oua foeminæ suo genitali se-
 mine. 6.13.22
 Sepiæ oua qualia 4.1.94
 Sepia oua quæ peperit absoluta fouet. 5.18.34
 Sepiæ ubi oua sua mandant 5.17.21
 Sepiolarum singulæ ex singulis ouis prodeunt.
 5.18.48. & quomodo. 19.
 Sepiarum oua magnitudinē myrtoꝝ capiunt, &
 atramento parentis infunduntur, & quomodo
 habeant. 5.18.13
 Sepia mollium astutissima in atramento suo fun-
 dendo. 9.37.70
 Sepia plurimum habet atramenti 4.1.72
 Sepiæ victus 8.2.85
 Sepiæ venatus 9.37.76
 Sepiæ cibo præstant grauida 8.30.9
 Sepia an mutet colorem 9.37.83
 Sepiæ affatæ affiguntur hamis ad capturam pi-
 scium. 4.8.79
 Sepiæ odore escarum capiuntur 4.8.102
 Sepia ista tridēte, mas foeminam iuuat, foemina
 mare percusso fugam arripit 9.1.34
 Sepiæ vita 5.18.46. & 9.37.99
 Septicum medicamentum 8.29.13
 Septi transuersi situs & noia. 1.17.37. & 2.15.14
 Serpentū genus sanguinis est particeps. 2.14.1
 Serpentum genus cortice est intectum. 1.6.20
 Serpentibus fel vt piscibus 2.17.91
 Serpentibus costæ quot 2.17.93
 Serpentibus lingua qualis 2.17.80
 Serpentibus omnibus dentes exerti. 2.17.92
 Serpentum ventriculus 2.17.84
 Serpentibus intestinum quale 2.17.85
 Serpentibus dorsum vt pisciū coplef. 3.7.43
 Serpentum generis partes an vlla euariant ratio-
 ne. 2.17.69
 Serpentum generis interna eadem quæ & lacer-
 tis. 2.17.74
 Serpentum genus omne pedibus caret. 2.14.12
 & 1.6.19.
 Serpentes quaternis notis mouentur 1.5.52
 Serpentes testibus carent. 3.12.5. & 2.17.72 &
 quid pro testibus habent. 5.5.22. & 3.1.26
 Serpentum vuluæ quales 3.1.111
 Serpentum generis alij terrestres, alij aquatiles.
 2.14.3.
 Serpentes maris indigenæ terrestribus similes.
 2.14.5.
 Serpentum in genere foemine maiores maribus
 4.11.37.
 Serpentum coitus 5.4.2. & 5.5.24
 Serpentum foetura & incubitus 5.34.7

Serpentes oua ædunt in lucem, excepta vipera
 1.6.20. & 3.1.110.
 Serpentum victus 8.4.ferè per totum
 Serpentes vini incontinentes 8.4.7
 Serpentes diu viuunt sine cibo 8.4.17
 Serpentes omnium maxime animalium cupediæ
 dediti, & bibendi vsus exiguus 8.4.3
 Serpentum fuctus qualis, victus, & modus deuor-
 randi. 8.4.12
 Serpentes illiberales, perfidæ, & infidiosæ. 1.1.151
 Serpentes quot mēsis latent, & quibus. 8.1.53
 Serpentes cæteræ cauernas terræ subeunt, vipere
 saxis conduntur. 1.1.126. & 8.1.55
 Serpentes longum sibilum emittunt 4.9.41
 Serpētibus caudæ amputatæ renascunt. 2.17.95
 Serpētū oculis laceratis alij subnascunt. 2.17.94
 Serpentes exuunt senectutē, & quādo. 8.17.23.
 & quomodo. 25.
 Serpentis marinæ descriptio, & natura. 9.37.27
 Serpentibus marinis appetitus nidorulentus, vt
 terrestribus. 9.37.32
 Serpētū plurimis salua hoīs aduersat. 8.29.19
 Serpēs & vulpes amice viuunt, & quare. 9.1.112
 Serpens mustelæ & sui aduersaria 9.1.96
 Serpētē nomine sacrum præmagni angues iu-
 giunt, & eius descriptio 8.29.20
 Serpentes cæciliæ, vide Cæciliæ serpentes.
 Serpens in India paruus, cuius vnus remedio ca-
 rent incolæ. 8.29.23
 Serpēs pusillus in eodē agro in quo laser, cuius re-
 mediū est quidā lapis ex sepulchro cuiusdā re-
 gis antiqui acceptus, & ex vino bibit. 8.29.15
 Serpillū conseri debet apud aluearia. 9.40.222
 Serum pars lactis 3.20.25
 Sertula campana apibus grata 9.40.189
 Sefelim herbā cerua exedit quando 9.5.4
 Setauræ boues in Epiro 8.7.12
 Sexus differentia ex vtero 1.19.8
 Sexuum consideratio, & differentia in animalibus.
 4.11. per totum.
 Sibila quæ emittunt 4.9.41
 Siccitates augment mella apum 5.22.12
 Siccitas incommoda testaceis omnibus præter
 purpuras 8.20.25
 Siccis humescētibus animal creari potest. 5.32.9
 Siciliæ in agro leontino oues intereunt pinguedi-
 ne. 3.17.22
 Sideratur ossa membranis spoliata suis. 3.13.10
 Syennesis medicus Cyprius de venis 3.2.22
 Sigæum apud, & Lectum Idæ promontoria pur-
 puræ magnæ gignuntur 5.15.23
 Signa parentum habent filij 7.6.22
 Silpha exiit senectutem 8.17.32
 Silua vermiculis alitur 8.3.19
 Siluro quot branchiæ 2.13.36
 Siluro fel in iecore 2.15.43
 Siluri generatio qualis 6.14.16
 Silurorum partus 6.14.9. & 12
 Silurus mas oua custodit, foemina abit. 6.14.26
 & solus cum cyprino. 43.
 Siluri maris in prolem cura, & studium, & foemi-
 næ abitio 9.37.40
 Siluri incrementū ex ouo tardissimum. 6.14.27
 Silurus damnatur cum fert vterum, & foemina
 præstat suo mari 8.30.31

IN LIB. DE HIST. ANI.

Silurus canis ortu potissimum sideratur.	8.20.2	Spirat pisces oēs qui fistulam habent.	6.12.10
Silurus si peritus, hamifraga est.	9.37.51	Spiritus reciprocat per gurgulionem	1.11.32
Silurus à quo ictus interit	8.20.5	Spiritus in grandioribus animalium cor aperte	
Simiarum genera	2.8.1. & descriptio. 7.	subit.	1.16.54
Simia mari genitale canis	2.8.36	Spogiarū secundū naturā consideratio.	5.16.38
Simia quibus conueniunt cum quadrupedibus,		Spongia similis omnino plantis	8.1.33
& quibus degenerant	2.8.28	Spongiarum genus triplex	5.16.10
Simia quibus conueniunt cū homine	2.8.10	Spongiae achilleae toroliores cæteris	5.16.30
Simia caudata, vide Cebus.		Spongiae spissae mollissimae	5.16.29
Simia porcaria	2.11.3	Spongiarū genus aplyfias qua sit natura, & quo-	
Similitudo filiorum cum parētibz in hominum		modo à cæteris distinguatur	5.16.43
genere.	7.6.21	Spongiae spissae imbecilliores raris	5.16.19
Similares partes, vide Partes.		Spogiae raræ amplissimae circa Lyciā.	5.16.28
Simonides poeta de diebus alcyoneis	5.8.33	Spongiarū quæ spissae sunt & hirci nomine nū-	
Sinciput quid, & omnium vltimum ossium indu-		cupantur consideratio	5.16.14
ratur.	1.7.6	Spongia sentit	1.1.79. & 5.16.20
Sinciput puerorum molle, cum nascuntur, seroq;		Spongiarum ortus, & in cæteris consideratio de-	
duratur.	7.10.32	inceps.	5.16.2
Sinistra omnia imbecilliora	1.15.9	Spuma genus apuæ	6.15.15
Sipharum lacus	2.13.20	Spuria quæ fulaneæ semel anno pariunt.	5.9.14
Sirenis maior & minor genus apum solitarium,		Squalores profunt auibz, & præcipue palum-	
& earum descriptiones	9.40.7	bis.	8.18.4
Syria habet oues cauda lata ad cubiti mensurā,		Squama qui pisces integuntur.	3.10.5. & 6.13.3
& quales capras & boues.	8.28.20	Squama intacta auriculis caret	1.11.13
Syria herba, vide Suria.		Squamæ sicciores & duriores redduntur piscibz	
Sitta auis mores & foetura	9.17.2	extenuatis, & senescentibus	3.11.66
Sitta & trochilus pugnant cū aquila	9.1.85	Squatinæ fel in iecore	2.15.43
Smarmis, vide Cerrus.		Squatinæ coitus quomodo	5.5.7
Solipeda quæ	2.11.19	Squatina quando parit.	5.11.4. & 6.11.14. &
Sol aut spiritus dat primordium generis omni-		bis anno. 5.10.1.	
bus vermibus	5.19.64	Squatinæ singulis foetibus quot	5.10.3
Somniant quæ animalia	4.10.5	Squatinæ foetus suos & emittunt, & recipiunt	
Somniat homo maxime oim aialiu	4.10.48	intra seipsas.	6.10.59
Somniat infantes, sed nō meminere imaginum.		Squatina sola pisciū mutat colorē.	9.37.85
7.10.30.		Squatinarū ingeniū in piscibz capiēdis.	9.37.20
Somnia pueris quando accidunt	4.10.49	Ex squatina & raia fit rhinobatus	6.11.20
Sonia quibus mortē, aut salutē afferūt.	4.10.52	Squilla tertium genus crustatorum	4.2.5
Soni in aialibus consideratio.	4.10. per totum	Squillarum plura genera.	ibidem.
Sonus à voce differt	4.9.2	Squillis corpus longum	4.2.30
Sonus quid	4.9.16	Squillis intestinum in caudam finit	4.2.72
Sonus insectis spiritu interiore mouetur.	4.9.11	Squillis cauda, & pinnae quaternæ	4.2.26
Spado non caluescit	3.11.36. & 9.50.16	Squillæ quomodo & quādo coeunt	5.7.1
Spargi per æstatem pariunt	5.11.8	Squillæ gibbæ vterū gerunt mēses circiter qua-	
Spasmus, vide Conuulsio.		tuor.	5.17.27
Spatagi genus echinorum, & pelagium.	4.5.7	Squillæ ouum quomodo habent	4.2.96
Sphagitides venæ, vide Venæ iugulariæ.		Squilla parua hospes & custos pinnarū.	5.15.57
Spina	1.15.1	Squilla parua intra conchas reperitur, genus si-	
Spina pars communis	3.2.6	mile cancello	4.4.118
Spina omnium ossium initium	3.7.3	Squillæ vere nigrescunt, post albescent.	8.30.15
Spina ex vertebra compacta	3.7.5	Stella inter testacea cuius formæ.	5.15.76
Spinam quæ habent pro ossibus	3.7.40	Stella adeo calida natura, vt omnia cōtacta pro-	
Spinax mustelus prole recipere in se non potest,		tinus decoquat.	5.15.74
quare.	6.10.61	Stella detrimēto est echinis Euripi Pyrrheni. ibi.	
Spinacium mustelorum foetura	6.10.18	Stellaris accipiter, palumbarius, & permixt diffi-	
Spinaces non gignuntur in Euripo	9.37.62	runt.	9.36.3
Spinus siue ligurius victitat in spinis, vermiculos		Stellaris ardeola	9.18.6. & 9.1.92
aspernat, dormit & pascit eodē loco.	8.3.25	Stelliarum mustelorum consideratio	6.11.11
Spinus florus & ægithus odium inter se exercēt		Stellionū foeminae maiores suis maribus.	4.11.37
9.1.107.		Stelliones quatuor mensibus frigidissimis latent.	
Spinus & asinus inimici quare	9.1.105	8.15.3.	
Spiratio quid	1.1.67	Stellio exuit senectutē & quando	8.17.23
Spiratio necessaria	1.11.30	Stellio pugnat cum araneo.	9.1.70
Spiramus naribus necessario	1.11.31	Stellionum morsus Italiæ quibusdam locis exi-	
Spirantia omnia habent pulmonem, arteriam, &		tiales.	8.29.17
gulam.	2.15.11	Stercus pars communis	3.2.10

INDEX.

- Stercoris humani audiffima panthera. 9.6.10
 Stercus bonasi, vide Fimus.
 Sternutamentū qua agitur parte, & quid. 1.11.28
 Sternutamentū sanctum & sacrum 1.11.30
 Stertere visus delphinus 6.12.12
 Stesichorus de alcyone 5.9.7
 Styrcis suffitu insecta plura fugiunt 4.8.101
 Stirpibus quid cōmune cū animalibus. 5.1.18
 Stipium sexus qualis 4.11.12
 Stirpibus quod pariat est, sed mas deest 4.11.19
 Stipium felicitas ex regione 5.11.16
 Stranguria, vide Vrinæ destillatio.
 Struma bobus gregalib⁹ accidit, & quid, & eius indicium. 8.23.4
 Struma laborant sues 8.21.10
 Struthio africa plura oua ædit 9.15.5
 Stultitia signū aures magnæ & arrectæ. 1.11.24
 Stupore nulla pars tēta quæ neruo caret. 3.5.26
 Sturni consideratio 9.26.3
 Sturnus latet 8.16.15
 Subare dicuntur sues 6.18.32
 Subuteones accipitres qui 9.36.4
 Subcartilagium, vide Hypochondrium.
 Subnatale quid 1.14.8
 Subulones cerui cur dicti 9.5.17
 Sudor cruetus ex sanguine ferescente. 3.19.32
 Sulphuris odore insectorū multa intereūt. 4.8.98
 Sumen, vide Abdomen.
 Supercilia sub fronte 1.9.1
 Supercilia quorum morū notas habent 1.9.2
 Superciliorum læuitas salutiū appellatur. 3.11.33
 Supercilia cur senibus crescant 3.11.47
 Superæ inter insecta ex erucis 5.19.38
 Superius in homine quid, item inferius. 2.1.183 & 1.15.46.
 Superius quid in serpētib⁹ & piscibus. 3.1.28
 Supina pars piscium quæ 2.13.4
 Suppuratione equæ infestantur 8.24.12
 Surdi ab ortu naturæ q sunt, iude & muti. 4.9.65
 Surdi ab ortu naturæ vocem mittere possunt, loquutionem nullam. ibidem.
 Sura pars tibie posterior, & eius natura. 1.15.29
 Suræ carnosissimæ homini 2.1.111
 Suria grata apibus 9.40.22
 Sus ambigit an solipes, an multifidus, an bifidus. 2.1.117. & 126
 Sues solipedes in Pœonia terra Illyriorū. ibidē
 Suis torum corpus hirtum 2.1.73
 Sui venter vnus, sed amplior. 2.17.45. & 47
 Suum generi os permediocre 2.7.4
 Suum maribus plures dentes q̄ foeminis. 2.3.6
 Sus nullum dentem amittit 2.1.223
 Sues foeminæ dentibus vacāt exertis, mares habent. 4.11.54
 Sus talo caret probiore 2.1.127
 Suillis ossibus minus medullæ est, & nonnullis omnino deest. 3.20.14
 Suis cerebrum pinguiusculum 3.17.16
 Suibus testes annexi retro, nec tremuli pendēt. 3.1.24.
 Sus vuluam vbi habet. 2.1.169. & 3.1.83
 Sues mamas in ventre habēt, & plures. 2.1.155
 Sues tum mares, tum foeminæ, coire incipiunt mense ætatis octauo 5.14.39
 Suum ferarum coitus, & eius tempus. 6.28.1
 Sues feri acerrime sæuiūt tēpore coitus. 6.18.7
 Sui coitus semper opportunus 5.8.27
 Sus mas antequam sit anniculus prolem generat vitiosam. 5.14.40
 Sus mas si pinguet, omnibus anni temporibus coire potest, & interdiu & nocte, sed maxime mane. 5.14.86
 Sues tam mares q̄ foeminæ nōnusquam quarto coeunt mense. 5.14.43
 Sus foemina si pinguet, ocus & iuuenis & senes scens mouetur ad coitum 5.14.81
 Suibus propria vox ad coitum 4.9.48
 Sues subant 6.18.32
 Sues cum subant etiam homines aggrediuntur. 6.18.63.
 Sues quando cubantes coeunt 5.14.88
 Sues implentur vno coitu, & quare superuentū patiuntur. 6.18.95
 Suibus apria 6.18.36
 Sus decimūquintum annum nata non generat, sed efferatur 5.14.80
 Sus quando concepit, signum 5.14.91
 Sues grauidæ abortiunt, si glandem copiosius ederint. 8.21.30
 Sus si grauida admodum pinguescit, foeta min⁹ habet lactis 5.14.82
 Sus foemina, vide etiam Scrofa.
 Sues cicures menses quatuor ferunt vterum, & quis foetus numerus 6.18.92
 Suum ferarum numerus partus, & ferendi tempus. 6.28.3
 Sus fera mas cum foeminis versatur dies triginta. 6.28.2
 Sus foemina annicula parit 5.14.41
 Sus paucissima ædit prima partione 5.14.79
 Sues cum lactantur solent extenuari 8.6.23
 Suum proles quæ præstantior 5.14.83
 Suum ferarum foemina vocalior 6.28.5
 Suum ferarum mares castrati maiores ferocior resque euadunt. ibidem.
 Sues feræ mares quare castrantur 6.28.8
 Sus nec ferus nec mansuetus habetur in India teste Ctesia 8.28.15
 Sues gaudent pabuli mutatione 8.21.27
 Sues quomodo gregatim pascere velle videntur, & lupo obistere possunt. 8.6.21
 Sus quibus pinguescit. 8.6.18. & 8.21.25
 Sus quot diebus pinguescit 8.6.12
 Sus quomodo saginatur. ibidem
 Sus radicem appetens 8.6.8
 Sus facile omnium animalium ad quoduis pabulum assuescit, & celerrime pinguescit. 8.6.10
 Sues glandibus humidiores redduntur 8.21.29
 Sus limaces vorat 9.37.26
 Sus syluestris animosa, perucax, & bruta omnino. 1.1.149
 Suum vita 6.18.108
 Sus altero oculo amisso breui extingui existimatur. 6.18.107
 Sui occiso sexta pars pōderis absumit. 8.6.22
 Suibus aduersarius serpens quare 9.1.98
 Suum montis Athi foeminæ spectare mares sit⁹ inferioris non audent 8.29.4
 Sues in Scythia euadere non possunt si percussæ à scorpionibus fuerint 8.29.9

Ec. j.

IN LIB. DE HIST. ANI. INDEX.

Suibus quoddam pediculi genus grāde & fami-
liare. 5.31.21
Suum morbi, & remedia 8.21. per totum
Sus ex omnibus animalibus grandinem conci-
pit. 8.21.32
Suum grandinoforum cognitio 8.21.21
Sues qui fiunt grandinosi 8.21.18
Suum grando tollitur tipha 8.21.25
Sues carent grandine cum lactent 8.21.24
Sutura caluæ 3.7.8
Sutura caluæ mulieri circularis 3.7.10

T.

T Abanus anteriore parte aculeum gerit.
1.5.49.
Tabanis lingua dura & valida. 4.7.20
Tabani quadrupedū tergora penetrant. 4.4.54
Tabani sanguiuori 8.11.4
Tabani ex ligno 5.19.81
Tabani quo morbo pereunt 5.20.18
Tabidis pili crescunt 3.11.60
Tactus cibus aiantib⁹. 1.3.8. & 4.8.20. & 108
Tactus pars continens nomine vacat 1.3.9
Tactus in omnibus animalibus in parte simila-
ri. 1.4.10
Tactus in carne, aut in eo quod proportionē re-
spondeat 1.4.7
Tactus homini exquisitissimus 1.15.67
Talpa oculos nō habet. 1.9.17. sed locos habet. 20
Talpa domicilium sibi parat 1.1.123
Talpæ ubi sunt multæ & ubi non sunt 8.28.9
Talparum generi visus deest, & an partes oculo-
rum habeat 4.8.9
Talorum in animalibus diuersitas 2.1.125
Talum habet asinus indicus inter solipedes so-
lus. ibidem.
Talum quæ habent, eum cruribus posterioribus
continent 2.1.131
Talo caret probiore sus 2.1.127
Tardæ gula qualis 2.17.120
Tarda habet appendices. 2.17.135
Tardæ incubitus. 6.6.12
Tauris cornua robustiora q̃ vaccis 4.11.56
Taurus inter mares minime salax 6.21.7
Taurus tempore coitus tantum cū foeminis pa-
scitur, & cæteros oppugnat, temporibus alijs
inter se conuersantur 6.18.57
Tauri efferantur tempore coitus 6.18.12
Taurorum natura in superuentione foeminarum
tam seniorum q̃ iuniorum 6.21.3
Taurus coit qui vicerit, & post venerē plerūq̃
superatur à prius victo 6.21.7
Taurus quinquēnis apud Homerum. 6.21.22
Taurorum sanguis celerime coit 3.19.14
Tauro sanguis crassissimus & nigerrimus inter
viuipara. 3.19.24
Tauro aduersarius coruus 9.1.80
Tauri in Epiro sæpius per trimestre non appa-
rent. 6.18.59
Tectoriū in um in alueis apū quid. 9.40.22
Tectorium proximum imo 9.40.36
Tempora quæ 1.11.26
Tēpora hominū celeriter canescunt 3.11.25
Tendo summa neruorum pars 3.5.16
Teredinis consideratio 9.43.4
Teredinarium quid 9.43.7

Teredines genus apum gregale 9.40.7
Teredines in alueis apum nascuntur 8.27.9
Terram comedētes elephanti ægrotant, nisi fre-
quenter ea vtantur 8.26.3
Terram edunt lupi, vide Lupi.
Testatorum cōsideratio, & eorum inter se disse-
rentia. 4.4. per totum
Testatis omnibus lingua est data 4.7.18
Testacea omnia è limo ferē & materia putri ori-
untur. 5.15.9. & 58
Testa intestū genus omne animālne sit an plan-
ta ambigitur 8.1.28
Testacea animalia quæ 4.1.14
Testa inclusa oculos non habent 1.9.16
Testatis deest sexus discrimen. 4.11.5. & 11.
& qualis sexus. 13. & 29.
Testatorum genus coitus est expers. 5.15.3.
& 8.30.6.
Testata quando oua cernuntur habere. 5.12.14
Testacea omnia celeri incrementō augent⁹. 5.15.62
Testata omnia in mari rubro mira magnitudi-
ne augentur 8.28.19
Testatorum nonnulla immota aluntur dulci hu-
more. 8.2.52
Testaceis omnibus præter purpuras squalor in-
commodus 8.20.25
Testatis quibus imbres conducunt & anni plu-
uij. 8.20.20. & 30
Testata non sunt in Ponto nisi quibūsdam locis
pauca. 8.28.18
Testata omnia latent 8.13.61
Testata optima cum grauida 8.30.2
Testata quomodo sensu prædita 4.8.95
Testatorum gustus 4.8.105. & 112
Testatis olfact⁹ & gust⁹ quo argumēto. 4.8.109
Testatorū visus incertus & auditus. 4.8.116
Testes gemini 1.13.18
Testium natura 1.13.19
Testes ex genitali maribus pendent 1.19.5
Testiū in aialibus consideratio in situ, forma &
differētijs. 3.1.7. & deinceps vsq̃ ad lineā 73.
Testium item consideratio 2.1.163
Testes homini absoluti. ibidem
Testes auiibus intus, & quibus alijs animalibus.
5.5.25.
Testes omnibus auiibus dati 3.1.16
Testes auium ubi, item quadrupedum ouiparo-
rum. 9.50.3
Testes auiū quando grādiore efficiūt⁹. 6.9.12
Testes nullis piscibus neque expeditibus. 5.5.21
& 3.1.14.
Testes nullis serpentū & nullis apedum nisi vi-
uiparorum. 3.1.15
Testes nulli serpentum, & nulli pisciū. 3.1.25
Testes elephanti ubi 2.1.166
Testibus excisis meatus venales ad eos delati se-
se retrahunt 3.1.70
Testudo inter cortice intesta 8.17.22
Testudini exiguus lien 2.15.25
Testudinis testes quales 3.1.18
Testudinis vulua qualis 3.1.97
Testudines sibiū perexiguū mittūt. 4.9.42
Testudo ouipara 5.5.34
Testudini vtriq̃ venter vnus 2.17.66
Testudinis tā terrestris q̃ aquatilis coitus. 5.3.3

INDEX.

- Testudinis foetura 5.33.5
 Testudo cum viperam edirit, cunilam herbam edit 9.6.21
 Testudo marina renes habet 2.16.3.
 Testudini marinæ quid ingustabile creditum est parti superiori vt echinis 4.5.30
 Testudinum marinarum foetura 5.33.10
 Testudinum marinarum victus 8.2.65
 Testudo marina humore gaudet quō 8.2.5
 Testudines lutariæ quō humore gaudent 8.2.7
 Testudo lutaria, vide etiam Mus aquatilis
 Tetrax vbi nidum committit 6.1.30. & 34
 Tettigometræ generatio ex quo 5.30.20
 Tettigometræ foetura quādo & qualis. 5.30.22
 ¶ Thymū pastus apibus gratissimus. 9.40.172
 Thymum quod melius apibus 9.40.173
 Ex thymo accipitur cera 9.40.189
 Thorax quid 1.7.3
 Thoracis situs 1.12.7
 Thorus virus genitale piscibus pro genitura 3.20.17
 Thos, vide Lupus ceruarius
 Thracia paruos habet asinos quare 8.28.33
 Thunni gregales 1.1.109. & 9.2.4
 Thunni laues 2.13.44
 Thunni quando coeunt, & pariunt 6.17.43
 Thuni qui fusanei sūt, semel anno pariūt. 5.9.14
 Thunni in Ponto pariunt, & non vspia. 5.10.18
 Thunnorum partus increfcit præcipua celeritate 6.17.45
 Thunnus mas differt à foemina 5.9.22
 Thunni camiuori tantum 8.2.91
 Thunnus algam etiam tangit, licet camiuorus 8.2.118
 Thunni clarius dextro oculo vident 8.13.44
 Thunni migrare solent 8.12.25
 Thunni vere Pontum subeunt, & ibi æstatē traducunt 8.13.22
 Thunni dextrorsum terram cōtingentes subeūt Pontum: sed remeant cōtrā, & quare. 8.13.42
 Thunni omnium maxime piscium gaudent tempore 8.19.45
 Thunni hieme latent, & tunc magis quiescūt, & quando capiuntur 8.15.12
 Thunni limarijs prouectiores ætate vno anno 6.17.42
 Thunni præ nimia pinguedine dehiscūt, nec pl⁹, quā biennio possunt viuere 6.17.39
 Thūnus senex quantus est captus 8.30.27
 Thunni senes ad rem falsamentariam præprobi sunt 8.30.24
 Thunnus post arcturū melior & quare. 8.13.15
 Thunnorum sub pinna nascitur asilus quā specie 5.31.30
 Thunni agitantur asilo canis exortu 8.19.41
 Thunna quo tempore parit, & quid 5.11.6
 Thunna semel tantum parit 5.9.19
 Thus illitum vuluæ facit vt semē decidat. 7.3.9
 ¶ Tibia pars cruris. 1.15.28. & eius partes. 29
 Tibiæ 3.7.26
 Tibiæ homini carnosissimæ 2.1.110
 Tillo quare æstu interit 8.20.6
 Tympanus occiditur à cornice 9.1.69
 Tinearum ortus vbi 5.19.16
 Tineæ in tunicis 5.32.5
 Tineæ in lanis 5.31.1
 Tinūculo vētriculus similis ingluuiet. 2.17.122
 Tinunculi plurima in adunco genere pariunt 6.1.20
 Tinunculi oui rubrum modo minij 6.2.9
 Tinunculi bibendi vsus 8.3.70
 Tipha tollitur grando suum 8.21.25
 Tipularum ortus 5.19.56
 Tipulæ vbi, & quæ copiosius, & celerius fiunt. 5.19.66
 Tyrannus auis vermiculis alitur 8.3.19
 Tyranni magnitudo, & descriptio. ibidem
 Tirsio habet lac 6.12.13
 Tirsio, vide etiam Phocæna
 Tyrtami radix 8.26.11
 ¶ Tonitru oua gallinarum pereunt 6.2.42
 Tonillæ 1.11.52
 Tophus lapis, vide Pærus
 Torpedo piscis planus qua parte habet branchias 3.13.26
 Torpedini fel in iecore 2.15.43
 Torpedo inter cartilaginea 5.5.12
 Torpedo inter planos pisces gignit animal postquam ouum intra se pepererit 6.11.13
 Torpedines foetus suos & emittunt, & recipiūt intra seipsas 6.10.59
 Torpedo grandis est visa, quæ foetus intra se habet circiter octoginta 6.10.60
 Torpedo quando parit 5.11.4. & 6.11.15
 Torpedinem hominibus torporem inspirare est certum 9.37.18
 Torpedinis ingenium in capiendis piscibus, & eius vis torporifera 9.37.10
 Torquilla, vide Lynx
 Torti lingua constricta 1.11.50
 ¶ Trichia piscis, Vide Sarda
 Trichia, vide Pilare malum
 Tringa aquas petit victus causa, & caudam motat 8.3.51
 Tringa turdo equiparatur magnitudine. ibidem
 Triorcha, vide Buteo
 Tritici herba comeditur à canibus cum lumbri- cis infestantur 9.6.27
 Trochili natura & nomina. 9.11.18. & pugnat cum aquila. 20
 Trochilus depurgat dentes crocodilo 9.6.18
 Trochilus aduersatur noctu. 9.16.0. & cum sib- ta pugnat & cum aquila. 85
 Trochilus aquas adamat 8.3.56
 Troglodyte vnde dicti, qui, & vbi degit. 8.12.16
 ¶ Tuber in dorso cameli 2.1.91
 Tubera conchilij genus natura corporis carnosā 8.1.32
 Tubera à faxis absoluta non mouentur. 1.1.86
 Turbinata, oia lingua exerta pasci solēt. 5.15.48
 Turbinatis oib⁹ caro sed penit⁹ inclusa. 4.4.11
 Turbinato gūri caro laxior & absolutior. 4.4.33
 Turbinatorum omnium ori operculum adhæret natium 5.15.46
 Turbinatorum natura similis in partibus inte- rioribus & quomodo euariet 4.4.42
 Turbinatorum genus omne mouetur 4.4.29
 Turbinatis omnibus caput versum in terram, & podex suprà 4.15.20
 Turbinato generi peculiare vt testæ postrema à Ec. ij.

IN LIB. DE HIST. ANIM.

capite intorqueantur 4.4.34
 Turbinis in testem ingreditur cancellus hospes
 concharum 5.15.82
 Turbinatis altera pars eundē vsum prestat quē
 bivaluibus utraq; pars 4.4.126
 Turbinato generi quid ingustabile parti superio
 ri est creditum 4.5.31
 Turbinatis omnibus vnde eijcitur excrementum
 4.4.65
 Turbo, vide Iynx
 Turdorum tria genera 9.20. per totum
 Turdi nidos ē luto conficiunt vbi 6.1.25
 Turdus auiū quas exaperit nunq̄ cor edit. 9.11.9
 Turdus latet 8.16.14
 Turdus mutat colorem 9.49.32
 Turdo pisci saxatili quot branchiæ 2.13.36
 Turdus piscis litoralis 8.13.10
 Turdi latent 8.15.12
 Turdi pisces mutant colorem, & quādo. 8.30.14
 Turdulorū gen⁹ costis septenis an creet. 1.15.4
 Turtur minima in columbaceo genere. 5.13.14
 Turturum nidulatio 9.7.34
 Turtures trimestres coire 6.4.21
 Turturum partus 6.1.15
 Turtur quot oua parit, quo tempore & quoties
 6.4.3
 Turtur viuūt mare vno contenta, nec alterum re
 cipit 9.7.26
 Turtur frugibus viuūt 8.3.37
 Turtures non resupinant collum cum bibunt, ni
 si satis hauserint 9.7.25
 Turturi accidit crepitus alui 9.49.58
 Turtures degunt æstate locis frigidis, hieme te
 pidis 9.7.42
 Turtures gregatim volant, & cum accedunt, &
 cum abeunt 8.12.37
 Turtures discedunt 8.12.34
 Turtur latet 8.16.10
 Turtur æstate tantum visitur 8.3.38
 Turtur cum ignaria pugnat quare 9.16.2
 & cum luteo pugnat. 68
 Turturum amat merula 9.1.112
 Turturum vita ad quot annos 9.7.32. & mas ci
 tius foemina moritur 36

V

Accis quaterna vbera 6.29.20
 Vaccis papillæ quatuor 2.1.153
 Vaccæ post equas potissimū libidine in
 cenduntur 6.18.27
 Vaccæ tauros nō patiūtur nisi raro quare. 5.2.18
 Vaccis libidinis indicium quod 6.18.45
 Vaccæ tauriunt 6.18.43
 Vaccæ mingunt crebrius cum tauriūt. 6.18.45
 Vaccæ tauros superueniunt ibidem
 Vaccis conceptus initium 6.18.77
 Vaccæ purgatio quanta 6.18.71
 Vaccis menstrua vt equabus, sed minus fiunt
 6.21.33
 Vaccæ acriorē vrinam reddunt q̄ tauri. 6.18.85
 Vaccæ epitotica q̄ abunde mulgētur. 3.21.11
 Vacca, vide etiam Bos foemina
 Vaginipenes voluctū gñris quē. 1.5.43. & 4.7.4
 Vaginipennitū generis nullū aculeū gerit. 1.5.47
 Valetudines & morbi animalibus pro generum
 diuersitate accidunt 8.18.2

Varices sūt sāguie vitiato, exrescētēq; 3.19.38
 Varices fiunt paucis mulieribus 3.19.46
 Varicosi minus caluescunt 3.11.63
 Variæ dictæ aues, vide Aues variæ dictæ
 Vbera homini foemina qñ exurgunt 7.1.21
 Vberum diuersitas in puellis 7.1.51
 Vbera mulieris fungosa 7.11.5
 Velæ auis consideratio 9.16.1
 Vena pars similis 3.2.3
 Venarum consideratio 3.2.10
 Venæ conceptacula sanguinis 3.19.4
 Venæ duæ 3.3.26
 Venæ maioris & aortæ substantia 3.3.50
 Vena quare maior dicitur 3.4.60
 Vena quare aorta dicitur 3.3.29
 Vena aorta neruosa 3.5.3
 Venarum & maioris & minoris consideratio
 3.4. per totum
 Venarū examen ex sententia Aristotelis. 3.3.26
 Venarum examen difficile 3.3.23
 Venarum examen facilius percipitur in strangu
 latis ibidem
 Venarum ordo secundum Diogenem Apollonia
 tem 3.2.27
 Venarum ordo ex sententia Polybij 3.3.1
 Venarum consideratio secundum Syennesium me
 dicum Cyprium 3.2.22
 Venæ figuram totius corporis distribuūt. 3.5.9
 Venas habere ortū à cerebro est falsum. 3.3.23
 Venæ ambæ ex corde originē ducunt 3.3.30
 Vena maior à quo cordis sinu 3.3.45
 Vena aorta à quo cordis sinu 3.3.47
 Vena maior iecur qua transigit 1.18.16
 Venæ maioris prima pars quo sciditur. 3.3.53
 Vena maior scinditur iuxta vertebra supra re
 nes 3.3.65
 Venarū initia habent omnia sanguinea 3.4.51
 Venarū quæ oriūtur ab vtero consideratio. 7.8.14
 Vena ignem non patitur 3.5.25
 Venæ arctiores quibus multum camis, & am
 pliores quibus parum 3.16.8
 Venæ hois crassæ proportionē corporis. 1.17.40
 Venulis in macilento corpore respondet caro in
 corpulentis 3.5.11
 Venæ iugulares 3.3.71
 Venæ sectio, vide Sanguinis missio.
 Venter cōmunis exangui & sanguineo 4.3.6
 Ventris situs 1.13.1. & 2.17.27
 Venter nulli offesus 3.7.21
 Vēter septo trāsuerlo cōtinuo subest 2.17.28
 Vēter paruus quibus multum carnis 3.16.7. au
 ctior quibus parum. 9.
 Venter quibus est paruus pinguescunt intra ear
 nem 3.16.10
 Ventre pinguescunt præcipue quæ parum se mo
 ueant 3.17.15
 Venter minus pinguescit quibus pingue non est
 separatim 3.17.13
 Ventres quæ singulos habeant 2.17.44
 Ventres quatuor quæ habent 2.17.30
 Ventris dissimilitudo in animalibus 2.17.29
 Venter mollium quo situ 4.1.69
 Venter insectorum qualis 4.7.46
 Venter crustatis quo situ 4.2.75. & 4.3.21
 Venter testatorum qualis. 4.4.55

INDEX

- Ventris piscium & intestinorū ratio 2.17.96
& quo situ 8.2.111
Venter nonnunquam redditur pro vētriculo,&
interdum pro aluo vt peritiores iudicauerint.
Ventriculus communis omnium animalium. 1.2.2.
Vētriculus hominis canino similis 1.16.61
Ventriculus auium qualis 2.17.115
Vētricul⁹ quārdā auū similis ingluuiei. 2.17.122
Ventriculus serpentum 2.17.84
Vētriculi diuersitas quib⁹ simplex est 2.17.47
Venus incitatur in animalibus temporis benefici
cio & corporis valetudine 6.18.48
Veneres, pars tali, vbi sita 2.1.133
Ver tempus coeundi ferē omnibus animalibus
6.18.90
Verbasco herba pisces moriuntur 8.20.10
Veretile animal in mari ad effigiem genitalis viri
rilis 4.7.61
Vermem generant nonnulla animalia 1.5.1
Vermis, quem procreat animalia, quid 1.5.10
Vermiū qui foetu procreatur differētiā 1.5.17
Vermigenarum ratio gignendi 5.19.21
Vermiformis generis pars plurima quot diebus
generatur 5.20.9
Vermium omnium & eorum qui ex verme sunt,
commune est, vt primordium generationis sit
aut a sole, aut a spiritu 5.19.64
Vermem infecta omnia pariūt excepto quodā
genere papilionum 5.19.3
Vermis insectorum quomodo accrescit 5.19.6
Vermiparis sexus uterque 4.11.9
Vermiū ex apibus & vespis & crabronibus cō
sideratio 5.19.32
Vermis apū quādiū fit, stercus emittit 5.22.44
Vermes ex niue, & quales 5.19.87
Vermes in capite ceruorum viuūt 2.15.31
Vermiculis quæ aues aluntur 8.3.14
Vermiculi innati in ventre piscium accelerant
partum 6.17.15
Versuti sūt qui plantā pleniūsculā habēt. 1.15.37
Vertex capitis quid 1.7.8. & 12
Vertex nonnullis geminus ibidem
Vertebrae omnes peruiā 3.7.5
Vertibula siue calli cui⁹ naturę & generis 4.6.1
Vertibula vbi generantur 5.15.61
Vertibula a saxis absoluta nō mouent 1.1.85
Vertibula inter testata immobilia olfactū habere
non videntur 4.8.125
Vertibula tota testa occuluntur 4.4.20
Verticilli, infecta, quomodo coeunt 5.8.12
Vesicae consideratio in animalibus 3.15.1
Vesica mēbrana est, & cuius generis ibidem
Vesica quibus data 3.15.3
Vesica quæ carent 5.5.32
Vesicae situs 1.18.32
Vesica hominis amplior q̄ ceterorū 1.18.35
Vesicam habentia aluum habent 1.2.13
Vesicam non omnia habent quæ aluum habent.
1.2.14.
Vesica præcisa coire non potest nisi ad exordiū
sua ceruicis 3.15.5
Vesica aliquando solidata est ibidem
Vesicae calculi quomodo conficiuntur 3.15.9
Vespæ nomen proprium 4.7.4
Vespæ infecta pennata 4.1.22
Vespæ exangues. 1.4.15
Vesparū duo genera, & earū ratio 9.4.1. p totū
Vespæ apum genus gregale 9.4.0.6
Vesparum ortus 9.4.1.17
Vesparum foetura 5.23. per totum
Vespæ, aculeum intus cōditum habent 4.7.24
Vespa ciuilis 1.1.114
Vespæ ingeniosæ 9.3.8.3
Vespis diuulsis nō deest viuacitas 4.7.12
Vespæ impugnant apes 9.4.213. & 134
Ex vespis nymphae quando 5.19.34
Vespeta cellulae vesparum 9.4.1.18
Vesparū ouipararū generationis tēp⁹ 5.20.10
Vesparū ichneumonū gñatio, & tēp⁹ 5.20.1. & 8
Vespertilio cute volat. 1.5.39
Vespertiloni pedes 1.1.93
Vespertilio noctu vagatur 1.1.129
Vespertilionis vulua acetabula 3.1.122
Vestigium pedis quid 1.15.34
Vestigia morum animalibus brutis 8.1.6
Vestis pediculis procreadis aptior quæ. 8.10.21
Victima prodigiosa quæ 2.17.20
Vigiliarū in animalibus cōsideratio 4.10. per totū
Vinago in colubaceo genere maior quā colū
bus 5.13.13
Vinago autumnō potissimum & videtur & ca
pitur 8.3.39
Vinaginis magnitudo ibidem
Vinaginis partus 6.1.15
Vinago frugibus viuūt 8.3.37
Vinago quomodo capitur 8.3.41
Vino pinguescunt boues 8.7.6
Vinum plurimas infestat grauidas 7.5.3
Vinum nocet puerorū conuulsioni 7.12.3
Vipera inter serpentes viuipara 1.6.21
Vipera animal ædit postq̄ ouū peperit. 3.1.109
Viperæ vulua qualis 3.1.111
Viperæ foetura 5.34.1
Viperæ saxis conduntur, ceteræ serpētes cauer
nas subeunt terræ 8.15.5
Viperas vino venantur 8.4.8
Vipera exuit senectutē & quando 8.17.24
Vipera deuorat scorpiū, ideo morsus grauior.
8.29.19
Vireonis consideratio 9.22.1
Vireo docilis, & ad vitæ munera ingeniosus, sed
male volat, nec grati est coloris 9.15.10
Vireoni aduersatur crex, & ei⁹ pcreatio 9.1.83
Viri mores & affectus 9.1.33
Viris quādo accedit aliquid ad prolem perfectio
rem 7.1.69
Viri sunt qui nō nisi fœminā procreēt 7.6.15
Viris multis accidit, vt facultas generandi inter
mittatur 7.6.19
Viris lac post pubem exiguum 3.20.46
Vir, vide etiam Homo mas
Viscus nullum exanguibus 4.7.46
Viscera ambiuntur membranīs 3.13.4
Viscera parua quibus multū carnis, maiora qui
bus parum 3.16.7. & 9
Viscera mollium nullis 4.1.71
Visco vescitur turdus quidam 9.20.1
Visui sedes certa est descripta 4.8.23
Vitæ animalium quomodo euariant 8.1.2
Vita omnium animalium & studium in duobus
Ec. iij.

IN LIB. DE HIST. ANIM.

versatur	8.1.45	bus est	7.8.1
Vita animalium coitus voluptate discrepat.	8.1.39	Vmbilicus quomodo praecidendus, & ligandus	
Vitæ indices scissuræ volæ manus	1.15.24	& quare	7.10.5
Vitæ longioris quibus dentes plures. item quibus		Vmbilico carent simiæ	2.8.26
rari, breuioris	2.3.8	Vmbilici inter testata	4.4.1
Vita sine spiratione	1.11.33	Vmbilicis albugo vbi	4.4.8
Vitellus oui & albumen naturā habent contra-		Vmbilicorum venter similis gutturi auiū.	4.4.55
riam	6.2.56	Vmbilici quādo visitur habere sua oua.	5.12.20
Vitellus oui ab albumine membrana distingui-		Vmbilicis grandiusculis membrana à ventre gu-	
tur.	ibidem	læ attexitur continua	4.4.67
Vites quando dicuntur hircescere	5.14.71	Vmbra piscis propter lapidem capitis maxime	
Vitex vnde cera accipitur	9.40.190	algore infestatur	8.19.19
Vitiflora, vide Oenantha		Vncungues omnes quare in faxis non consi-	
Vitiligne pili omnes cani fiunt	3.11.21	stunt	9.32.53
Vitta piscis lōgis binas pinnas habet iuxta brā-		Vncūgues pullos, cum primum volare possunt,	
chias	2.13.20	nido expellunt	6.6.21
Vitulo vox grauior q̄ adulto boui	5.14.33	Vncunguium partus	6.1.19
Vitulis tempus castrandi anniculis est	6.50.24	Vncungues aues, vide etiam Aues aduncæ.	
Vitulus marinus ambigit, an aquatilis, an terre-		Vnguis	1.15.36
stris	6.12.22	Vnguuium natura	3.9.1
Vitulo marino pedes. 1.1.94. & quales	2.1.53	Vnguis pars communis	3.2.8
Vitulo marino cauda cerui modo	2.1.64	Vngues habent quibus digiti	3.9.20
Vitulo marino lingua scissa.	2.17.84	Vngues aut recti, aut adunci	3.9.22
Vitulo marino fel deest	2.15.28	Vngues quibusdam ita duri, vt ferē ab ossibus	
Vitulus marinus ferratis est dentibus	2.12.12	nihil differant	3.11.5
Vituli marini renes omnium solidissimi	1.18.24	Vngues omnibus auiibus	2.12.12
Vitulus marinus imperfecta quadrupes, & qua-		Vngues senibus & defunctis augefcūt.	3.11.62
re	2.1.52	Vnguuiū color colorē cutis & pili sequitur.	3.9.6
Vitulus marinus mammas habet	3.20.21	Vngularum natura	3.9.1
Vitulis marinis genitale grande est	5.2.33	Vngularum incrementum idem quod vnguuium	
Vituli marini coit⁹ talis qualis canū.	5.2.32. & 33	3.11.70	
Vituli marini partus	6.12.27	Vngularū color pro cutis & pili colore	3.9.6
Vitulus marinus animal perfectū generat.	1.5.2	Vngulæ maiores in senecta	3.11.69
Vitulus marinus viuiparus, & secundas emittit,		Vngues inter testata binis clauduntur valvulis.	
& lac reddit more pecudum	6.12.26	4.4.18	
Vitulus marinus meatus auditorios manifestos		Vnguibus testa laevis	4.4.21
habet	1.11.15	Vngues inter testata se subtrahere videntur ad	
Vitulo marino mugitus in somno	6.12.35	strepitum	4.8.117
Vitulus marinus à mari victū petit	8.5.28	Vngues vbi oriuntur	5.15.55
Vituli marini quomodo humore gaudēt	8.2.6	Vngues qui nunquam sedem mutare solēt nul-	
Vitulorum marinorum inter se pugna qualis.	9.1.38	la nituntur radice	5.15.73
Viueria, vide Ictis		Vngues ambigunt, animaliane, an plantæ sint,	
Viuipara quare dicta	1.6.17	8.1.28	
Viuipara omnia quæ pilos habent	1.6.23	Vniualue genus inter testata quid	4.4.11
Viuipara non omnia habent pilos	1.6.21	Vniualue non multum dissidet à biualui, in par-	
Viuipara omnia aurículas habent exceptis cata-		tibus interioribus.	4.4.40
rijs	1.11.13	Vniualui generi caro ita adhæret, vt nequeat nio-	
Viuiparis sexus vterq;	4.11.8	si per vim detrahi	4.4.32
Viuipari pisces aliqui	1.6.22	Volæ manus natura, & qualis	1.15.23
Viuipara diutius manent in coitu quā ouipa-		Volæ manus scissuræ vitæ indices	1.15.24
ra	5.5.14	Volandi instrumentorum differentia	1.5.37
Viuipara vbi foetum continent	4.11.20	Volat penis aut cute quæ sunt sanguinea.	1.5.39
Vlceribus medetur mel albicans	9.40.185	Volantia membranis aut cute, carēt nomine co-	
Vlmo pinguescunt boues	8.7.6	muni	1.5.43
Vlms grata apibus	9.40.21	Volant membranis infecta	1.5.39
Vlms quid vocamus	1.15.15	Volantia pennis vel membranis omnia bipeda,	
Vlulæ natura & industria	9.17.6	vel apeda	1.5.40
Vlula auis nocturna, vncunguis, compar galli-		Volaces aues q̄ vngues habēt adūcos	2.12.45
naceo, picas venatur	8.3.11	Volatus insectorum volucrum qualis	4.7.31
Vlula rapit colarem	9.11.69	Volucris generis vaginipennes quæ	1.5.43
Vmbilicus quid, & eius cōsideratio in anima-		Volucris insectis penæ adnexæ quot.	4.7.27
libus	7.8.13	Volucres pennis teguntur	2.12.31
Vmbilicus ventris radix	1.13.1	Volucres instrumentis volandi differunt	1.5.37
Vmbilicus quibus est, quomodo adhæret	7.8.2	Vomitui propensiora quæ animalia	9.50.49
Vmbilico augētur omnia animalia in vtero qui-		Vomitū hominis imitatur hyena quare	8.5.9

INDEX.

- Vox qua parte agitur. 4.9.3
Vocis à sono differentia 4.9.2
Vocis animalium consideratio 4.9.1
Vocum diuersitas in animalibus 5.14.18
Vocum differentiae tractus ratione, & regionis. 4.9.69.
Vocē nō emittūt quibus pulmo deest. 4.9.3
Vocem neq; sermonem emittūt quibus lingua libera, absolutaq; non est 4.9.8
Vox quibus locutio, sed non contrā 4.9.64
Vox explanata quid 4.9.71
Vocis consideratio tam in viris q̄ pueris, tam in puellis q̄ mulieribus 7.1.27
Vox fœminis omnib⁹ tenuior, & acutior. 4.11.48
Vox hominū mariū quādo mutatur. 7.1.10
Vox immutat in nōnullis animalib⁹. 5.14.16
Vox acumine grauitatēque maxime notescit. 4.9.70
Vocē potest pmouere delphin⁹ quare. 4.9.37
Vocales literæ à voce & gutture pferunt. 4.9.5
Vocæ grægalis pisces 9.2.5
Vpupæ motū incolæ. 1.1.140. & 9.11.16
Vpupa non nidificat, & vbi parit 6.1.28
Vpupa nidū ē stercore hominis facit 9.15.1
Vpupa tum colore, tum specie immutatur 9.49.18. & quando 9.15.1.
Vrax vide Tetrix
Vrina oua, vide Oua vrina.
Vrinarū cōsideratio in aīalibus multis. 6.18.82
Vrinam quæ retro mittuat 5.2.6
Vrina leonis grauius olet 8.5.24
Vrina quadrupedum omnino crassior quā ho-
minum 6.18.82
Vrina quadrupedum à partu crassior, & quorū
magis 6.18.85
Vrinæ destillationibus competit genus echino-
rum. 4.5.9. item genitale iētis per ramenta
ex vino. 9.6.42
Vrinarius meatus 1.18.33
Vrinatrix auis circa aquas, & amnes versatur. 8.3.60.
Vrinatrices volucres 1.1.62
Vrso venter vnus 2.17.45. sed amplior 47.7
Vrso totum corpus hirtum 2.1.73
Vrsæ mammas habent quaternas 2.1.152
Vrforum coitus qualis 6.30.1
Vrsæ quomodo exercent venerem 5.2.14
Vrsi sauiunt tempore coitus 6.18.17
Vrsæ quando coit & parit 6.30.7
Vrsæ quo tempore parit 8.17.5
Vrsæ fert vteri dies triginta, quot parit, & qua-
lem foetum 6.30.2
Vrsam grauidam capi est difficile. 6.30.10.
& 8.17.10.
Vrsæ vehemēter à catulis ferociūt 6.18.19
Vrsæ prudentia cum venatores catulos in se-
stantur 9.6.1
Vrsi ingressus 8.5.17
Vrsi cōdūtur, sed de causa ambigitur 8.17.2
Vrsæ quandiu latet, & quando catulos in aper-
tum ducit 8.17.5
Vrsi cum latent pinguescunt 8.17.3
Vrsus quando pinguescit 6.30.8
Vrso tempore latibuli intestinum per inediam
conniuet 8.17.12
Vrsus nihil edit tempore sui latibuli. ibidem.
Vrsi latebram egressi arum herbam degustant.
9.6.3. & quare. 8.17.13
Vrsus quando exit à cauernis 6.30.9
Vrsus animal omnium 8.5.10
Vrsus quas carnes deuorat 8.5.18.
Vrsi ligna manducant quasi dentiant 9.6.4
Vrsus bibit morſu 8.6.3
Vrſorum in genere fœmina animosior 9.1.22
Vrsi quare minus inter se dimicant 6.18.18
Vrsi pugna cum tauro qualis 8.5.14
Vrsus inuadit ceruus & sues feros 8.5.13
Vrsæ inter crustata, vide Arcti
Vrtica marina sui generis, & ei⁹ natura. 4.6.20
Vrticæ natura corporis carnosæ 8.1.33
Vrticæ genus duplex 4.6.29. & 5.16.4
Vrticæ natura 8.2.60
Vrticæ à faxis absoluuntur quoties libet. 1.1.82
Vrticæ genus quoddam absoluitur faxis, quod
echinos, & pectūculos corrodit 4.6.27
Vrticarum ortus 5.16.2
Vrticæ marinæ mordēt tactu, & nō ore 9.37.34
Vrticæ omnes hibernis mensibus cibo idoneæ,
& quare: & æstate rareſcunt, & resoluuntur,
& quare. 4.6.32
Vrticæ pisciculis vescuntur, & os in medio ha-
bent & meatum excrementi 8.2.58
Vrticæ nullum excrementum, ideo similis stir-
pibus. 4.6.28
Vrtica herba in Oeta fricant vbera caprarū gra-
uidarum ad lac habendum. 3.20.37
Vterus aut vulua 1.13.11
Vteri differentia in animalibus 3.1.74
Vteri situs 1.19.10
Vterus vuluæ pars interior 3.1.80
Vteri omnes habent sinus geminos 3.1.76
Vteri ceruix 3.1.77
Vterus mulieris vbi concepit, statim se cōtrahit,
& ad quod tempus, & quādo aperitur 7.4.1
Vteri labia si leuia, inepta sunt ad conceptum:
item si crassa, & quare. 7.3.2
Vteri labia qualia esse debent ad conceptus cō-
moditatem 7.2.5
Vterus ad cōceptū quō preparandus 7.3.7
Vteri quibus descendunt 7.2.20
Vteri strangulationes fiunt multis, cum men-
strua eruptioni propinqua 7.2.10
Vterini fratres, vide Fratres vterini.
Vulneribus medetur cōmofis 9.40.35
Vulpanfer circa aquas versatur 8.3.64.
Vulpāferes oua pariūt subuētanea 6.2.38
Vulpes astuta, malitiosa, & callida 1.1.154
Vulpes genitale habet osseum 2.1.179
Vulpes minores in Ægypto quā in Græcia, &
quare 8.28.27
Vulpis coitus & partus 6.34.1
Vulpe & cane generāt canes laconici. 8.28.55
Vulpes noctu capit ardeolam, pellant nomine
9.1.96
Vulpi inimicus xſalo. 9.1.98. item circus acci-
piter 78. item lepus 76
Vulpi amicus coruus, & quare. 9.1.100: itē ser-
pens, & quare. 1.12.
Vulpes mures venatur 6.37.12
Vulpes pisces cum hamū deglutisse sese senſe.

IN LIB. DE HIST. ANI. INDEX.

riat, quomodo sibi opitulantur 9.37.34
 Vulpecularum piscium foetura qualis. 6.10.40
 Vulpecula ex mustelino genere animal intra se
 parit post ouum 6.11.23
 Vulpecula volucris cute volat 1.5.38
 Vulturum duo genera 8.3.8
 Vulturis nidificatio vbi 6.5.1
 Vultures pariunt bina oua 6.5.7
 Vulturis pullus vel nidus à nemine visus. 9.11.11
 Vulturi aduersarius aëlo 9.1.82. & 101
 Vultur pugnāt cum aquila 9.1.102
 Vuluae in animalibus differentiae 3.1.74
 Vuluae pars interior, loci & vterus dicit. 3.1.80
 Vuluarum cornua quae 3.1.84
 Vuluarum acetabula quibus 3.1.121
 Vuluarum discrimen in acetabulis 3.1.119
 Vuluae acetabula quibus sunt, hęc foetu accrescē

te diminuntur. 7.8.12
 Vuluae situs in bipedibus & quadrupedibus vi
 uiparis. 3.1.81
 Vuluae quadrupedum ratio 3.1.96
 Vuluae situs in ouiparis 3.1.85
 Vulua omnibus viuiparis vbi 3.1.115
 Vulua eorum quae pedibus priuata animal in lu
 cem adunt post ouum qualis 3.1.99
 Vulua auium qualis 3.1.92
 Vulua serpentum qualis 3.1.111. & 2.17.73
 Vuluarum diuersitas in piscibus 6.10.5
 Vulua piscium ouiparorum qualis, & vbi 6.13.1
 X.

X Anthus fluius, vide Scamander.
 Xylophthorus vermicul⁹ vbi nascitur, &
 eius descriptio 5.32.11
 Xylophthorus in aureliā trāsīt vt eruca. 5.32.20

ARISTOTELIS DE HISTORIA ANIMALIVM LIBER PRIMVS INTERPRETE THEODORO.

Quibus animalia inter se differant, quibusve conueniant, eorundemque naturæ diuerſitas. Cap. I.

Animalium partes, aut incompolitæ sunt, quæ scilicet in similes sibi partes diuiduntur, vt caro in carnes, & ob eam rem similes appellantur, aut compositæ, quæ aptæ secari in partes dissimiles sint, non in similes: vt manus, non in manus secatur, aut facies in facies. quapropter eas dissimiles nominemus. Quo in genere partium sunt quæ non modo partes, verum etiam membra appellantur: videlicet quæ, cum ipsæ totius integritate describantur, habeant tamen intra se partes diuersas, suique generis opificia, vt caput, vt pes, vt manus, vt totum brachium, aut petus. quippe quæ & ipsa partes sint totæ, & ex partibus consistunt diuersis. Quæque autem pars dissimilari ex similaribus constat: vt manus ex carne, ossibus, neruis. Habent vero animalia partes, aut easdem sibi omnes, aut diuersas. Partes easdem, vel specie intelligi volo: vt hominis nasus, aut oculus, specie cum naso, aut oculo hominis alterius conuenit, & caro cum carne, & os cum osse. quod idem de equo & cæteris, quæ specie inter se consentire statuimus, intelligi debet. vt enim totum se habet ad totum: sic partes singulæ sese ad singulas habeant, necesse est. vel genere, quanquam excessu, defectuue inter se differant. De ijs loquor quorum idem est genus: verbi gratia, auis, aut piscis. Id enim vtrumque differentijs consumitur generis. Et species complures tum piscium, tum etiam auium habentur. Differunt vero inter se partes penè plurimæ eorum contraria affectuum qualitate: vt coloris, aut figuræ, eo quod aliæ magis, aliæ minus affectu ijs ipsis qualitatibus sint. Multitudine etiâ, & paucitate, & magnitudine, paruitatēq; & omnino excessu, defectuq; discrepant. Cū alijs crusta, alijs testa protegmine habeatur: & alijs rostrum porrectius sit, vt gruibus: alijs breuius. Penna item alijs vberius, alijs parcius data est. Sed tamen in his quoque ratio partium nonnullarum diuersa est. cum alia calcari, aut aliquo armentur aculeo: alia nihil eiusmodi habeant: & alijs apex in capite sit, alijs desit. Sed enim, quod propè dixerim, partes plurimæ, & ex quibus tota moles compacta est, aut eadem sunt, aut ratione contrariorum, & per excessum defectumque differunt. Pluris enim minorisq; rationem referri ad excessum, defectumq; putauerim oportere. Non desunt quibus partes, nec species sint eadem, neque excessu

a. j.

ARIST. DE HIST. ANI.

fu defectiue, sed proportionē conueniant: quomodo os cum spina, &
 vnguem cum solida vngula, & manum cum forcipato pedis, & pen-
 nam cum squama conuenire animaduertimus. Quod enim penna in
 auium genere est, idem squama in piscibus habetur. Partes quas singu-
 la animalia habent, hunc in modum diuersas, easdēve intelligimus: 40
 atq; etiā situ contemplamur. Sunt enim complura, quæ easdē habeant
 partes, sed non situ eodem: verbi causa. Māmas alia in pectore habent:
 alia in feminibus. Partes autem similes, aut molles, ac humidæ sunt:
 aut siccæ, & solidæ. Molles inquam vel omnino, vel quādiu in sede ma-
 neāt naturali: vt sanguis, sanies, adeps, seuum, medulla, semen genitale, 45
 fel, lac, vbi haberi id potest, caro, & quæ ijs proportionē respondeāt. Itē
 excrementa omnia, modo tamen diuerso: vt pituita, & sedimenta alui,
 atq; vesicæ. Siccas ac solidas intelligi volo, neruum, cutem, venam, pi-
 lum, os, cartilaginē, vnguem cornu. æquiuoce enim ad genus appella-
 mus: cum cornu tum figura, tum toto, dicimus. Itē quæ ijs proportio- 50
 ne respondent. Animalium vero differētias, aut per vitas, aut per actio-
 nes, aut per mores, aut per partes constitui dignū est. Quibus de rebus
 primum formula quadam agēdum: deinde generatim discussione dili-
 gentiore differendum censemus. Profecto differentiarū, quæ in morum,
 victuum, actionūmq; ratione versantur, colligi debēt: eo quod alia sint 55
 aquatilia, alia terrestria: & aquatiliū ordo duplex. Alia enim in fluido
 degunt, victūmq; petunt ex humore: quem etiam humorem per vices
 recipiūt, & reddūt: nec viuere possunt, nisi versentur in humore: quod
 plurimę piscium parti euenire apertum est. Alia degunt quidē in flui-
 do, victūmq; inde emoliuntur: sed aerem, non humorē recipiunt, & fo- 60
 ris parere solēt. Cōplura huius generis sunt partim gressilia, vt lutris,
 latax, crocodilus: partim volucres, vt mergi, vt vrinatrices. Quinetiam
 quæ nullis pedibus inniātur: vt natrix. Nonnulla cum victum in hu-
 more exerceant, nec foris viuere queāt, nihil vel aeris vel humoris reci-
 piunt: vt vrticæ, vt ostrea. Aquatilis autem generis alia marina, alia flu- 65
 uialia, alia lacustria, alia palustria vt rana, vt cordula. Terrestrium vero
 animantium alia accipiunt, reddūtq; aerem (quæ res spiratio nomi-
 natur) vt homo, & quæcunq; terrestria habent pulmonē. Alia quāuis
 aërem recipiant: tamen sedem in terra perpetuo tenēt, & victum indi-
 dē capiūt, vt vespe, apes, & reliqua insecta. Quo nomine ea appello, quo- 70
 rum corpus incisuris præcingitur, aut parte tantum supina, aut etiam
 prona. Sed cum terrestrium plura, vt dictum est, cibum ab aquis petāt,
 nullum generis aquatilis est, quod & aquā recipiat, & terram cibi cau-
 sa petat. Sunt porro quæ primum viuunt in humore, deinde forma im-
 mutata, foris vitam incipiāt agere: vt culices palustres. ex ijs enim afili 75
 proueniunt. Ad hæc alia sede stabili degunt, alia mutabili, & vaga. Se-
 des stabilis in humore tātummodo est. Terrestrium nulla statu immu-

tabili viuunt. At aquatiliū plura saxi affixa, vitam omnē traducunt:
 vt conchæ genera complura. Quinetiam ſpongia ſenſum habere ali-
 80 quē creditur. argumēto, q̄ multo difficilius abſtrahūtur: niſi clāculum
 agatur, vt referūt auulſores. Sunt item quæ & adhærere ſoleāt, & quo-
 90 ties libuit abſolui: vt genus quoddam eius, quam vrticam vocam⁹.
 Quippe cum nonnullæ ex his noctu abſolutæ paſcantur. Non deſunt
 complura, quæ cū ſint abſoluta, mouere tamen ſe nequeant, vt oſtreæ,
 85 & quæ tota ſimplici mitiorique teſta operta, vertibula appellantur, &
 calli, aut tubera. Viſ item alijs nādi tributa eſt: vt piſcibus, vt mollibus,
 95 vt cruſtatis, velut locuſtis. Quædam ambulare poſſunt: vt genus can-
 crorum. quippe quod, quanq̄ ſuapte natura aquatile eſt, tamen vim ha-
 bet ambulandi. Terreſtriū vero alia volucres ſunt, vt aues, vt apes, quæ
 100 modo inter ſe quodam alio differunt. Alia pedeſtria, quorum item alia
 grefſilia, alia reptilia, alia tractilia ſunt. Animal quod volucre tantum
 tit, vt piſcis natatile ſolummodo eſt, nullū nouimus. Nam & quæ pen-
 nis cuteis volant, ingredi poſſunt. Vnde veſpertiloni etiā pedes ſunt:
 & vitulus marinus pedes habet minutos. Sic nōnullæ aues de pedes ſūt,
 95 quæ ob eam rem a pedes à paruitate pedū nuncupantur. quod genus
 auiculæ penniſ plurimū valet. ſicut cætera quoq; prope ſimilia, vt pen-
 55 niſ præualere: ſic pedibus degenerare videntur, vt hirundo, & falcula,
 ſiue riparia. Hæc enim omnia, & moribus, & volatu, & ſpecie proxima
 inter ſe cōſpiciuntur. Apparet apes omnibus anni temporibus. Ripa-
 100 ria æſtate tantum, cum imber inceſſit. tunc enim & apparet, & capitur.
 denique rara hæc auicula eſt. At vero quæ grefſilia, eadēmq; natatilia
 60 ſint, complura reperiuntur. necnon differentias illas vitæ, actionēſque
 animantium continent. Sunt enim aliæ gregales, aliæ ſolitariae, tum vo-
 lucres, tum nantes, tum etiam pedeſtres. vitam aliæ ancipitem degunt:
 105 vt eadē modo ſocietate, modo ſolitudine gaudeant. Item alię ciuiles,
 alię inciuiles. Tum ex gregalibus, tum etiam ex ſolitarijs ſunt, gregales
 65 in volucrū genere, columbi, grues, olores. Nullum, cui vngues adūci,
 gregatile eſſe perpendimus. Complura etiam inter nātes piſciū gene-
 ra gregatim degere ſcimus: vt quos curſores vocant, & thunnos, & li-
 110 moſas, & hamias. Hominis naturā ancipitē ſocietatis, ac ſolitudinis eſſe
 apertum eſt. Ciuiles appello animantes, quæ labori communicant idē,
 70 quarum opus communi efficitur opera, munūſq; idem omni eſt, quod
 non omnibus gregalibus competit. Ciuilis generis eſt homo, apis, veſ-
 pa, formica, grus. Quarum aliæ ſub duce degūt, vt grues, vt apes. Aliæ
 115 nulli ſubditæ imperio ſunt, vt formicæ, & alia innumera penē genera.
 Sunt item tam ex gregalibus, quàm ex ſolitarijs aliæ, quæ ſedem nun-
 quā mutant: aliæ quæ mutare ſtato tempore ſoleant. Et aliæ, quæ carne
 75 veſcantur, aliæ quæ frugibus, aliæ omnia attingant. Nō deſunt quæ ci-
 bo ſui generis vtantur: vt apes, vt aranei. Apes enim melle, & quibuſdā
 a. ij.

ARIST. DE HIST. ANI.

alijs dulcibus aluntur. Aranei venatu muscarum viuunt. Nōnulla pi- 120
 scibus vesci natura voluit. Ad hæc, aliæ aut vim habent venâdi, aut in-
 genio r econdendi cibi dotata sunt. Aliæ nec ad venâdum aptæ, nec ad
 recondend um. Item aliæ domicilia sibi parant, vt talpa, mus, formica,
 musca, apis. Aliæ nullis se includere casis patiuntur, vt plures tam inse- 125
 cti generis, quàm quadrupedis. Quine tiam locis discrimen aliud exi-
 stit. Quippe cum aliæ cauernas subeant, vt lacerti, vt serpentes. Aliæ per
 summa telluris degant, vt canis, vt equus. Ac aliæ foramina sibi excavēt.
 Aliæ nunquā eo munere fungantur. Et aliæ noctu vagentur, vt noctua,
 vespertilio. Aliæ interdiu tātum. Addo etiam alias esse cicures, alias fe- 130
 ras. Et alias perpetuo, cicures, vt hominē, vt mulum. alias perpetuo fe-
 ras, vt pantheram, vt lupum. nonnullas etiam facile posse māsuescere,
 vt elephātos. Sed quin aliter partiendum est. Genera enim quęcunque
 placida sunt, hæc eadem fera quoq; possunt reperiri, vt fues, equi, ho-
 mines, oues, capræ, canes, boues. Item aliæ mutę omnino sunt. aliæ stre- 135
 pitum tantum elidunt. aliæ vocem etiā formāt, quarum aliæ loqui pos-
 sunt, aliæ vocem solam nullis exprimendā literis reddunt. Atque aliæ
 loquaces, aliæ taciturnę, aliæ oscines, alię inoscines. Omnium vocalium
 animātium cōmunis mos est, vt sui initus tempore potissimum canāt,
 & blaterent. Alię præterea camporum incolę sunt, vt palumbes. Aliæ 140
 montis, vt vpupæ. Alię cum hominibus degere solent, vt columbi. Item
 aliæ copia libidinis gaudent, vt perdicum genus, & gallinaceorū. Aliæ
 minus venere valent, vt quę coruinā speciem gerunt. quippe quę raro
 soleant coire. Marinarum etiam animantium alię pelagicę, alię litora-
 les, alię saxatiles sunt. Ad hæc, alijs data vis est dimicandi, alijs ingeni- 145
 um cauendi, & euitandi. Viribus pollent, quę iniuriam vel inferant
 alijs, vel illatam sibi propulsent, seque defendant. Cautę & prouidę
 sunt, quę aliquid in seipis præsidij habent contra inuehendam iniuri-
 am. Differunt præterea moribus. Nam alię mites, remissę, & minime
 peruicaces sunt: vt boues. Alię animosę, peruicaces, brutę omnino: vt
 fues syluestres. Alię ingeniosę ac timidę: vt cerui, lepores, cuniculi. Alię 150
 illiberales, perfidę, insidiosę quę: vt serpētes. Alię liberales, fortes, & no-
 biles: vt leones. Alię generosę, feroces, insidiosę: vt lupi. Nobile enim id
 est, quod ex bono prodijt genere. Generosum autem, quod non à sua
 natura degenerarit. Et alię astutę, malitiosę, callidę: vt vulpes. Alię ani-
 mosę, & amatrices, & assentatrices: vt canes. Aliæ mites, & mansuetu- 155
 dini addictę: vt elephantes. Aliæ verecundę, & cautę: vt anseres. Aliæ
 inuidę, & ornatus ac politurę studiosę: vt pauones. Homo vnus ex nu-
 mero animalium omnium, vim obtinet cogitandi. Et cum memorię,
 atque disciplinę complures animātes esse participes possint: nulla ta- 160
 men præter hominem potest reminisci. Sed de moribus, vitęque gene-
 ris cuiusque diligentius pôst.

Quæ corporis partes animalibus communes : quæ item propriæ sint. Cap. II.

Mnium autem partes communes animalium sunt, quæ cibis recipitur, & in quam deuoratur. Quas quidem partes & easdem esse, & diuersas, nihil prædictis rationibus prohibet. Aut enim specie, aut excessu, aut proportionem, aut situ determinandum est. Ab his aliæ communes plurimorum animalium partes habentur : & quæ cibi excrementum emittitur. Non enim hæc omnibus data est. Partem qua cibis recipitur, os appellamus : in quam deuoratur, ventriculum. Reliqua pars multiplici nomine significatur. Sed cum duplex sit excrementum, hoc est siccum, ac humidum : quæ partem illam humidi excrementi capientem habent, hæc sicci quoque receptaculum continent. Quæ vero hoc habent, non illud etiam habere omnia nouimus. Quam ob rem quæ vesicam habent, aluum eadem etiam obtinent. At vero quæ aluum habent, non omnia & vesicam possident. Humidi namque excrementi conceptaculum vesicæ : sicci aluum nominamus. Reliquis magna ex parte tum eæ, quas enumerauimus, partes tributæ sunt : tum etiam qua semen genitale mittatur.

Quomodo animalia inter se differant in seminis prolifici emissionem. Cap. III.

Væ modo gignere animal possint, aut in se ipsa semen prolificum mittunt : aut in alterum. Fœmina quod in se mittit, appellatur. Mas quod in alterum. Sed in nonnullis discrimen id fœminæ & maris non est. Species quoque partium, quæ ad ipsam pertinent procreationem, diuersa est, cum alia vuluam habeant : alia quod vuluæ proportionem respondeat. Partes hæc sunt, quæ necessariae, vel omnibus, vel plurimis datæ animalibus sunt. Omnibus vero sensus vnus tactus inest communis. Itaque pars qua sentiendi vis ista contineatur, nomine vacat. Alijs enim eadem : alijs ex proportionem habetur.

Quod humorem vnumquodque animal habeat : sed huic, vel illi aliter. Cap. IIII.

Vmorem item genus quodque animalium continet. quod si aut per vim, aut per naturam ipsam priuetur, in perniciem agatur, necesse est. Habent etiam id diuersum, in quo humor ille, & fiat, & contineatur. Sunt hæc in alijs sanguis, & vena : in alijs, quod his proportionem respondeat. quæ quidem imperfecta sunt : atque alterum fibra, alterum sanies dicitur. Tactus itaque in parte corporis similari consistit : ut in carne. Aut in aliqua generis eiusdem. denique in parte sanguinea : aut in ea quæ ex proportionem vice illius habeatur. Omnibus tamen parte si

a. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

milari sensum hunc cōtineri certū est: sicut ē cōtrario potētias agētes
partibus dissimilaribus tributas esse apertū est. vt ori, ciborū cōfectio-
nē: pedibus, aut alis, aut quibusvis proportionē accōmodatis, officium
incedēdi. Ad hęc animalū alia sanguinē habēt: vt homo, equus. deniq;
omnia, quæ aut perfectā pedibus carēt: aut binis, quaternisve pedibus
constāt. Alia exanguia sunt: vt apes, vt vespæ. Atq; inter marina, sæpia,
locusta. deniq; omnia, quæ pedibus plus q̄ quaternis innitantur.

¶ Quæ animalia perfectum animal, quæ oua, quæ vermem gi-
gnant: quōve ritu quæq; incedant.

Cap. V.

Item alia animal gignunt perfectum, alia ouum, alia
vermem. Procreant animal homo, equus, vitulus mari-
nus, & reliqua, quæ pilis integuntur: atque in genere
aquatili, quæ cete appellamus, vt delphini: & quæ car-
tilaginea vocantur. Quorū alteris fistula data est, bran-
chiæ defunt: vt delphinis, & balenis. Habēt delphini fi-
stulam à dorso: balenæ à fronte. Alteris branchiæ detectæ: vt mustelo,
raia, reliquisq; generis eiusdem. Ouum id ex fœtibus perfectis voca-
mus, cuius ex parte principio animal cōsistit. Reliquum vero alimēto
ei, quod gignitur, est. Vermis id est ex quo toto animal totū per subie-
cti fœtus formationem, incrementūmq; gignitur. Animalū ergo quæ
animal generāt, aut oua intra se prius conficiunt, vt cartilaginea. aut
ilico animal intra se formant: vt homo, vt equus. At vero in lucē fœtu
perfecto, aut animal æditur, aut ouum, aut vermis. Ouū ipsum, aut pu-
tamine cōtinetur testaceo, & bicolor est: quale auiū esse videmus. Aut
cute molli obducitur, vnicolorq; est: quale cartilaginea, vermēsque pa-
riunt. Vermes item, aut continuo mobiles sunt, aut immobiles. Sed de
his accuratius pōst, cū de generatione agetur, differemus. Nūc anima-
liū reliquas differentias addimus. Enimvero alijs pedes natura dedit,
alijs negauit. Et quæ obtinēt pedes, aut binos hęc habent: vt homines,
atq; aues, duo hęc tantūmodo genera. Aut quaternos: vt lacerti, vt ca-
nes. Aut plures: vt cētipedes, & apes. Verū quæcūq; ambulāt, omnia pe-
des pari numero possident. Quæ autem in genere natāte pedibus ca-
rent, hęc aut pinnis natāt, vt pisces (quorū alij quaternas: binas scilicet
parte prona, & binas supina habēt: vt aurata, vt lupus. alij binas tantū,
qui lōgi, læuēsque sunt: vt anguillæ, vt cōgri) aut nullas omnino habēt, vt
murena: sed ita mari vtuntur, vt terra serpentes: modōq; simili repūt in
humore. Cartilaginei quoq; generis aliqua pinnis carent, videlicet quæ
plana sunt, & caudam habent: vt raia, & paltinaca. suāq; ipsa latitudine
natāt. Raia tamen pinna habere videmus: & quæcūq; suam latitu-
dinem non colligunt in mucronem. Quæ autē pedes habere putātur,
vt mollia, tum pedibus ipsis, tum pinnis natant, & quidē his celerius,
iners autem alueus ducitur: vt sæpia loligo. polypus potest: sæpia &

Raiam certe
Theodorus
pro vatracho
siue rana quā
q̄ vertit, nisi
alterutra lin-
gua librarius
errauerit.

lolligo nequeunt. Crusta inteſta, vt locuſtæ ſuis caudis natant, celerri-
 35 mēq; retrorſum, pinnarum caudæ adiunctarū beneficio. Cordula etiā
 pedibus natat, & cauda: quam ſimilem ſilurō habet, quoad parū ma-
 gno licet conferre. Volucrum autem aliæ penna volāt, vt aquila, vt ac-
 5 cipiter: aliæ mēbrana ſicca, vt apes, vt ſcarabæi: aliæ cute, vt vulpecula,
 vt veſpertilio. Volant pennis, aut cute, quæ habent ſanguinē. Membra-
 40 nis ſiccis, quæ ſanguine carēt, vt inſecta. Sunt porrō quæ vel pennis, vel
 mēbranis volāt, omnia bipeda, aut apeda. Angues enim circa Aethio-
 piam tales volare narrātur. Genus pennatum, auem appellamus. reli-
 qua duo genera nomine carent cōmuni. Volucris autē generis exan-
 guis, alijs pennarū tutelæ cruſta ſuperuenit, vt vaginipēnes poſſint nū-
 45 cupari: velut ſcarabæis. alijs pennæ nulla cruſta integuntur. quorum
 alia bipennes ſunt, alia quadripennes. Gerunt pennas quaternas, quæ
 aut grandiora ſunt, aut aculeo in aluo armātur. Vaginipēnis illius or-
 dinis nullum eſt, quod aculeum gerat. Bipeda anteriore parte aculeos
 gerunt: vt muſca, tabanus, aſilus, culex. Omnia quæ ſanguine carēt, mi-
 50 nus quā quæ habent ſanguinē, adoleſcunt, paucis marinis exceptis,
 vt mollium nōnullis. quæ quidem genera grandiora locis tepidis red-
 dūtur, & mari potius, aut dulcibus aquis, quā terra. Omnia quæ ſe
 mouent, aut quaternis notis mouentur, aut pluribus. Quaternis tan-
 tum, quæ habent ſanguinem: vt homines binis manibus, binisq; pedi-
 55 bus: aues binis alis, & binis pedibus: quadrupedes pedibus quaternis:
 piſces pinnis quaternis. Nam & quæ pinnis, aut nō amplius binis, aut
 nullis, vt ſerpētes, vtuntur, quaternis ea quoq; notis nihilominus mo-
 uentur. flexus enim quaterni his aguntur: aut bini cū pinnis binis. At
 vero quæ ſanguine vacua pedibus ſe pluribus moueant, ſiue volucres
 60 ſunt, ſeu pedeltres, ijs certe motus per notas plures exercetur: vt ani-
 mal, quod à vita die vno deſcribenda ephemerum appellatum eſt, pe-
 dibus quatuor, pennisq; totidem mouetur. Quippe quod non ſolum
 vitæ ſuæ ratione proprium id merito habeat: ſed etiam cum quadru-
 pes ſit, volucre quoq; eſt. Omnia porrō tam quadrupeda q̃ multipeda
 65 modo ſimili moueri ſolita ſunt. cunctis enim motus per diametrum
 agitur. Verum cum cætera ducibus binis pedibus incedant, cancer
 vnus quaternis regi ſolitus eſt.

¶ Quæ animalia habeant ſanguinē, quæ ve eodē careant. Cap. VI.

5 **S**emma vero animalium genera, in quæ ſingula digerā-
 tur, rediganturque animalia, quibus ſcilicet illa con-
 ſummantur, & conſtent, hæc ſunt: auis, piſcis, cetus.
 quæ quidem omnia habent ſanguinem. Ad hæc ge-
 nus teſta inteſtum eſt, quod oſtreum ſiue concham
 appellamus: & cruſta incluſum aliud, quod nomine
 vacat cōmuni, vt locuſtarum, & cancrorum, & gāmarorum genera.

a.iiij.

Alij Crocos
dilus.

ARIST. DE HIST. ANI.

aliud item molle, vt loligines, vt lolij, vt sepiæ. Adde genus insectum: quæ omnia genera sanguine carêt. Et quorû natura pedes habere patitur, multis hæc pedibus constant. Sed insectorum vel aliqua volucres esse apertum est. Reliquorum animantiû genera nulla præterea ampla intelliguntur. Vnum enim quod plura genera cõtineat, nullum est. Sed aut simplex est, nullis ipsum specificis euariâs discriminibus, vt homo: aut diuidi quidẽ potest in species, sed nullis nominibus distinctas. Quæ enim genere quadrupede nõ pënato continetur, sanguinem quidem omnia habent: sed alia animal pariunt: alia ouum. Dixerim hæc ouipara: illa viuipara. Quæ igitur animal generant, pilos nõ omnia habent: quæ autẽ oua pariunt, cortice omnia muniuntur. Cortex hic loco squame similis potest appellari. Pedestre sanguineum, quod pedibus careat ex natura, genus serpentû est: idq; insectum cortice est. Verû cum ceteræ serpentes oua pariât, vipera vna animal gignit. Non enim pilos omnia habent, quæ animal generât. quippe cum nõnulli ex piscibus animal procreât. Quæ tamen pilos sortita sunt, animal omnia progignunt. Nam pilos quoq; effigie aculei spiculatos, genus quoddam esse pilorû putandum est, quales herinacei, atq; hystrices gerunt. vicem enim vilorum, non pedum, vt echinorum aculei præstant. Generis quadrupedum, quæ animal gignunt, plures quidẽ species intelliguntur: sed nullis ferè notatæ nominibus. Singulorû enim nomina habentur: vt hominis, leonis, equi, cerui, canis, reliquorûmq; ad hũc modum. Nullis ferè inquam. quoniam genus vnum, vel super ijs omnibus, quæ iumeta nominamus, est: vt equo, asino, mulo, ginno, inno, & mulis, quas terra Syria fert. quæ similitudine quadã nomen mularû acceperunt, quãquã nõ omnino eadem, qua mulæ specie, continetur. Coeunt enim, & mutua inter se ratione progenerât. Naturam itaque eorum, quæ minus genere certo continentur, seorsum sigillatim cõsideremus, necesse est. Hæc ita in præsentiarû formula exposuisse quadam præguštadi gratia placuit: videlicet, vt quibus de rebus tractadum, & quatenus esset perfectum intelligeretur. Post accuratius de ijsdẽ differemus, vt primû differẽtias, atq; accidẽtia, quæ iuncta cuiq; sunt, accipiamus: deinde ad eorû comperiẽdas causas enitamur. Ita enim effici potest, vt via ratio neq; docẽdi vtamur naturæ cõgrua, cum commẽtatio singulorum antecedar. Hinc enim aperitur quibusnam de rebus, & ex quibus effici demõstrationẽ oporteat. Primum itaq; partes animalium, ex quibus cõstât, enumerasse par est. His enim potissimû, atq; in primis tota quoq; ipsa inter se differunt: videlicet, aut eo qd alia habeât, alia careât: aut situ, & ordine, aut differẽtijs, quas antehac exposuimus. id est specie, excessu, proportionẽ, & affectuum cõtrarietate. Sed primû partes hominis explicare debemus. Vt enim numos ad id, quod sibi quisq; exploratum certumq; habeat, probare solet: ita cæteris quoq; in rebus agẽdũ

50 est. At homo animalium maxime omnium notum nobis necessario est. Partes igitur hominis exteriores, & si non sensum effugiunt. tamen ne sequela, & series continuanda doctrinæ prætermittatur: atque etiā, ut sensum ratio comitetur, partes primum enumerabimus officiales, siue instrumentales: deinde similiarium ordinem prosequemur.

De summis in hominis corpore partibus, & quid caput, quid item thorax sit. Cap. VII.

5 Summa igitur partes, in quas primas totum diuiditur corpus, hæ sunt, caput, collum, thorax, brachium duplex, crus duplex. Thoracem eam partē appello, quæ à collo ad pudenda usque; trunca pertendit. Capitis autem pars, quæ capillis intacta est, calua appellatur: cuius pars prior sinciput, nouissime consistere solita, omnium enim ossium corporis vltimum id concrefcit, & induratur. Posterior, occiput est. Media inter occiput & sinciput, vertex. Cerebrum sincipiti subditum est. occiput inane. Calua ipsa sanè tota os rarum, rotundum, cute gracilentum obductum est. habet futuras quæ mulieris est, vnā in orbem: quæ autem viri, tres in idem magna ex parte coeuntes. Iam visum etiam sine vlla futura caput viri est. Verticem caluæ medium discrimen, & equamentum capillorum vocamus: quod nonnullis geminum est. Sunt enim qui facti à natura biuertices sint: verū nō 15 offe, sed capillorum æquamento.

Quid facies in homine.

Cap. VIII.

30 Faciem, partem eam nominamus duntaxat in homine quæ caluæ subiecta est. Nam piscis, aut bouis faciem dicere non solemus. Partes faciei frons, quæ sub sincipite posita inter id ipsum, & oculos est. Quibus hæc magna, segnes, quibus parua, mobiles. quibus lata, mēte moueri idonei. quibus rotunda, iracundi.

De supercilijs, oculis, palpebris, cilijs, pupilla, nigro, candido, angulis: & de ijs animalibus, quæ oculis careant. Cap. IX.

40 Supercilia sub fronte bipartito distincta, quæ si in rectum porriguntur, mollem subesse animū significāt. si iuxta nasum inflexa sunt, austerū notant, & acerbū. Sed si iuxta tempora inflectuntur, derisorem, dissimulatoremque indicant. si vero in totum demissa, notam inuidiæ habent. Oculi his subiacent duo, legitimo scilicet naturæ officio, quorum partes superius inferiusque tegentes, palpebræ appellantur. Pilos, qui extremo palpebrarum ambitui adhærent, cilium nominamus. Humor oculi interior, quo videmus, pupilla est. 45 Quod eam ambit, nigrum dicitur. Quod postremo nigrum circūdat, candidum siue albugo. Pars cōmunis superioris inferiorisque palpebræ

ARIST. DE HIST. ANI.

angulus est: quem duplicem vterq; oculus habet, alterū iuxta nasum, alterum iuxta tempora. Qui si iusto sunt longiores, notam morū maleficorum præbent. si carnosi more pectunculorum sunt, qui naribus iunguntur, malitiam præferūt. Habent profecto oculos, tum cætera animalium genera omnia, præterquam testa intecta, & si quid imperfectum aliud est: tū ea quæ animal generant omnia, præter talpam. quam modo quodam habere dixerim, cum tamen omnino habere negem. quippe cū omnino quidem nec videat, nec perspicuos habeat oculos. Verum si quis prætentam membranam detrahit, locus oculorum apparet, & pars nigra eorundem, situs deniq; & descriptio eadem, quam legitimam conspicui oculi obtinent: vtpote cum obducta cute oculi pressi, confusi, oblæsiq; essent, dum crearentur.

¶ De oculorum varietate, in quibusque animantibus. Cap. X.

Andidum oculi magna ex parte simile in omnibus est. At quod nigrum dicitur, variat, Alijs enim atrum, alijs admodum cæsum, alijs fuluum, alijs caprinum, quod morum optimorum indicium est, & ad cernendum animalium primatum obtinet. Solus ergo potissimum animalium homo numerosa oculorum varietate notatur. Cum cæteris in suo singulis genere, color sit idem, equis exceptis: qui interdum oculis proueniāt cæsijs. Sūt oculorum, alijs grandiores, alijs parui, alijs modici, qui optimi habentur: item alijs nimium prominentes, alijs cōditi, alijs modice siti. Qui conditi sunt, clarissime cerne re in genere quoque brutorum animalium possunt. Modicus tamen situs, nota morum est optimorum. Et, aut nimium conniuent, aut rigidi intentique constant, aut modice nutant. Notam morum laudabiliū habent, qui mediocriter conniuent. Reliquorum alteri impudentiæ: alteri inconstantiae indices sunt.

¶ De aure, naso, tēporibus, maxillis, labris, gingiuis, dentibus, lingua, palato, columella, eorūmq; in quibusq; animalibus differētijs. Ca. XI.

Vris pars capitis, qua audimus, est ita, vt nulla spiratio desyderetur. Errat enim Alcmaeon qui capras spirare per aures credidit. Auris pars exterior, cui nomen auriculæ, parte cōstat superiore, pinna: inferiore, fibra. Tota autem ipsa ex cartilagine, carnēque constituta est. At pars interior forma anfractui cochleæ similis desinit in os: quod auriculam planè imitatur, in quod quasi nouissimū vasculum strepitus deuenit. Hinc meatus ad cerebrū nullus est. At in oris palatū vsq; semita pertendit, & vena de cerebro descendit eodem. Oculi quoq; in cerebrum finiūt, & vterq; positus super venula est. Aures homini tantum immobiles. Nam eorum quæ sensum obtinent audiendi, alijs auriculæ sunt, alijs desunt, meatūsque patēt ipsi audiendi: vt

ijs quæ penna, aut cortice, squamæve, integuntur. At ea quæ animal ge-
nerant, omnia auriculas habent: excepto vitulo marino, & delphino, &
15 reliquis ita cetarijs. Nam & quæ cartilaginea appellauimus, animal pa-
riunt. Verum homo vnus, aurem non mouet. Vitulus ergo marinus
15 meatus cõtinet manifestos, qua audit. At delphinus audit quidem: sed
nullis cauernis, quæ vicem præstent aurium. Cetera suas auriculas om-
nia mouent. Situm aures hominis eundem in orbe, quo oculi obtinēt:
20 non vt quadrupedum nonnullis positæ superius sunt. Aurium aliæ læ-
ues, aliæ pilosæ, aliæ medium tenent. quæ quidem ad audiendum aptissi-
mæ sunt. Morum hinc præscita nulla habentur. Item aliæ maiores, aliæ
20 paræ, aliæ mediocres: & aut nimium, aut parum, aut mediocriter ar-
rectæ. Notam morum optimorum habēt quæ mediocres. At quæ magnæ
25 arrectæq; vltra modum, stultitiæ indices sunt, aut loquacitatis. Partem
inter vtrūlibet oculum, & aurem, & verticem positā, tempora appella-
mus. Item pars faciei nasus, quæ meatū præbet spiritui. Aërem enim ea
parte reddimus, & accipimus. Sternutamētū quoq; eadem agitur par-
te. quod flatus vniuersi eruptio est, signum augurale, & vnum ex spiri-
30 tuum omnium generibus sanctum, & sacrum. Tum etiam spiritū tra-
hi in pectus, & inde reddi necesse est. quod fieri non potest nisi naribus
spiremus. cū recipratio spiritus de pectore per gurgulionem, nō de
capite parte aliqua actitur. sed datur viuēdi facultas, etiam si desit spi-
ratio. Olfactus quoq; id est sensus odoris hac eadē parte sumministra-
35 tur. Mobiles esse nares natura voluit, nec sicut aures immobiles, sua cõ-
page. Pars nasi, quæ cartilaginea nares discriminat: interseptum voca-
mus. Meatum vero vtrūque, inane. nasus enim bipartito distinctus est
tramite. Elephantis prolixa, validaq; naris augetur: eiūsq; vsus idem,
qui manus. Ea nāq; cibos tam siccos quàm humidos colligunt, capiūt,
40 & in os admovent, soli animantium omnium. Est præterea maxilla du-
plex, cuius pars prior mentū: posterior mandibula est. Mouent anima-
lia omnia maxillā inferiorē: crocodilo fluuiatili excepto. Is enim vnus
superiorem mouet. Labra mox à naso habētur, caro permobilis. Quod
autem intra maxillas & labra describitur, os est: cuius partes palatum,
45 & fauces. Inest pars sentiens saporem lingua, vim istam sentiendi præci-
pue obtinens parte sui primore. Nam si interiore tãgat, minus sentiet.
Omnia præterea quæ caro sentire potest, lingua etiā potest: vt durum,
5 calidum, frigidum, sua quauis parte, sicut & saporem. Hæc aut lata est,
aut angusta, aut mediocris, quæ quidem optima, & explanatissima est.
50 Item aut absoluta, aut constricta, qualis tortorum, balborūmq; est. Car-
ne soluta, rara, fungosa, lingua constat. Eius pars quædam ligula est. Bi-
fida oris compago, tonsillæ. Multifida gingiua appellantur. carne hæ
cõstant. Intusq; dentes ossei cohæret. Parte vero penitiora particula pē-
det alia vuigera, venæ applicata, columella nomine: quæ si imodice hu-

me facta intumescat, inflāmenturq; nomine vuæ vocatur, & strangulat.

¶ De collo, pectore, eorūq; partibus. Cap. XII.

Collum, quod inter pectus & faciē est. Cuius pars prior guttur, posterior gula, quātūque colli ipsius cartilagineū priorem obtinens sitū vocem transmittit, & halitum, id arteria nominatū est. At vero quantū interior carneū spinæ præiacet, gula dicitur. Pars autē posterior colli extima, ceruix appellata est. Partes thorace tenus dispositæ hæc sūt. Thorax ipse parte priore posteriorēq; constat. Mox à collo pectus priorē obtinet sitū bipartitū, in mammam parte sui utraq; extuberans. Māmis laxior contextus corporis est, iūcta papilla: per quā fœminis lac transmissum elicitur. In maribus etiam lac fieri potest. Verum caro his spissa: mulieribus fungosa, foraminulentaq; est.

¶ De ventre, inferioribūsq; vsq; ad seminale membrum. Cap. XIII.

Venter infra pectus est parte priore, cuiusq; radix umbilicus est. Cui radici pars subiecta in latus utrūq; ilia dicitur. Quæ autem rectè subiungitur, fumen est, siue abdomen. Cuius postremum aqualiculus. Sed super umbilicum hypochondrium est, à cartilagine quasi subcartilagium denominatum. Cauum autem commune subcartilagij & ilium, cholago est. Partem posteriorem lumbi pari structura præcingunt: vnde nomen osphys inditum est. Partis vero excretoriæ quod subditum quasi stragulum est, nates appellatur. In quo autem femur versatur, coxa, & acetabulum. Pars fœminæ propria, vterus aut vulua est. Maris, penis, foras postremo thorace propendens, parte sui prima carne propemodū constans, & æquabili facie turbinata. Nomē à glande pars hæc mutuata est: quam quæ integit cutis, vacat nomine. quæ vulnere obducto coalescere nequit: sicut nec genæ, aut palpebræ præcisæ reduci ad vnitatem quæunt. Totum tamē quod ex ea cute glandeq; constat, præputium est. Reliqua pars cartilaginea est, & augeri ampliter potest, & ingredi, atque egredi contra, quā iumētorum. Subiacent mēbro genitali testes gemini cute obducti: quod scortum nominamus. Testes ipsi nec eiusdem naturæ sunt cuius caro: nec multum à carne dissident. Sed quemadmodum hæc se habeant ac omnino de cæteris huiusmodi partibus, postea accuratius differemus.

¶ De seminalis membriviri, & mulieris varietate. Cap. XIII.

Mulieris autem genitale contra, quā viri formatum est. Cauum enim subditum pubi est, non sicut maris propensum, ac prominens. Ceruix ab utero effertur, accessum prolifico maris semini præbens. Exitum humidi excrementi suo sexus uterq; genitali habet sumministrandum. Communis colli, & pectoris pars iu-

gulum est. Costæ, brachij, & humeri ala. Femoris, & imi ventris inguen. Pars item interior femoris, & natis cōmunis coles. Exterior, subnatale. Thoracis iam partes omnes primores diximus.

De dorso, cæterisq; partibus posterioribus. Cap. XV.

Orsum pone pectus est. Cuius partes scapulæ, & spina, infrâque è regione ventris lumbi habentur. Communes autem partis superioris, inferiorisq; costæ octonæ. Nam de hominibus gentis turdulorum, quos septenis costis ferūt creari, nullius idonei authoris testimonio constat. Habet sanè homo suas partes ita dispositas, vt in eo, & superius sit, & inferius, & prius, & posterius, & dextrū, & sinistrum. Constat sanè dextrum & sinistrum, ex similibus ferè partibus, atq; eisdem. Verum sinistra omnia sunt imbecilliora. At posteriora prioribus & superiora inferioribus discrepant: præterquam q̃ inferiora similitudinem superiorē præferre ea dixerim ratione, qua venter imus respondere assolet faciei, in corpulentia vel gracilitate: & crura cum brachijs cōmunem ineunt rationē. Itaq; quibus cubiti breues, ijs etiā femora magna ex parte breuia sunt: & quibus pedes exigui, ijs manus quoq; paruæ habentur. Membri vero superioris bipartitam cōpactionem brachium, siue vlnam appellamus. Cuius partes lacertus agilis, gibber, cubitus, manus. Partes manus palma, & digiti quinque numero. Digiti pars quæ se inflectit, nodus, siue articulus est: quæ rigida constat internodium dicitur. Digitus pollex nūcupatus vno inflectitur nodo: cæteri binis adducūtur. Inflexus vero tum brachij, tum digitorum omnium agitur in interiora. Brachiū ad gibberum appellatum inflectitur. Nodus quo cum brachio manus iungitur, coartaturq; brachiale vocatur. Pars interior manus vola dicitur. carnosæ est, & scissuris vitæ indicibus distincta. lōgioris scilicet vitæ singulis, aut binis ductis per totā: breuioris binis, quæ non longitudinē totā designent. Exterior neruosa est, & nomine carens. Membri inferioris bipartita cōpactio crus est. Huius femur, quod biceps. Mola, quod locum orbiculatum foris adiectum est. Tibia quod gemino osse subiacet, Cuius pars prior crea, posterior fura caro neruosa, venosave alijs retracta à poplite, quibus nates sunt pleniores: alijs detracta quibus graciliores. Postremum cruris malleolus geminus vtriq; partitus lateri est. Pes autem, quod multiplici osse constat. Cuius pars posterior calx, prior discreta in digitos quinque est: media plātæ nomine explicatur, cuius quod carnosum inferius, solum attingit. Vestigium est, quod superius pronam conficit partem, neruosum, & nominis adhuc indigū est. Hæret summis digitis vnguis, & nodus interuenit: sed nō nisi vno inflexu adducūtur. Quibus pars interior plantæ nō caua, sed ita pleniuscula est, vt solum toto attingat vestigio, ij versuti sunt, & fraudulēti. Cōmune femo-

ris, & tibiæ, genu poplæsq; est. Partes maris, ac fœminæ communes hæ
 sunt: quarum situs, quemadmodum ad superius, inferius, prius, poste- 40
 rius, sinistrum, dextrum se habeat, tametsi per corporis summa visu ex-
 ploratur, ac patet, describendus tamen is quoq; recitādusq; est, eadem
 illa de causa, qua superiora enumerauimus omnia: scilicet, vt series cō-
 mentandi seruetur perpetua, dum ordinem persequimur omniū, quo
 minus lateant ea, quæ nō modo eodem homines, quo cætera animalia 45
 possident. Ergo superiora, inferioraq; hominem omnium maxime ani-
 malium habere, ratione locorū naturaliū intelligimus. Eius enim par-
 tes tam superiores, q̄ inferiores ad situm orbis vniuersi superiorē infe-
 riorēq; dispositæ sunt. Itidem quæ priores, posteriorēsq; atq; etiam
 dextræ, sinistræq; habentur. Cū cæterorum animalium genus, vel om- 50
 nino respectu eiusmodi careat, vel confusus ita constet. Caput itaq; cæ-
 teris omnibus superiorem obtinet sitū, corporis sui ratione. At homo,
 quoniam (vt modo diximus) ad vniuersi orbis habitum institutus est,
 idcirco partem etiam istā habet respondentem parti sublimi vniuersi.
 Caput, ceruices & collum excipiunt, tum pectus & dorsum. Alterum 55
 prius, alterum posterius est. Subiacent his venter, & lumbi, genitale, &
 nates: mox femur, & tibia: postremo pedes. Crura vero anteflectūt eo-
 dem scilicet quō & incedunt. Pedis etiā pars mobilior eodem se flectit.
 Calx è tergo positus est. Malleoli, situm imitantur aurium. quippe qui
 latera teneant imi cruris, quo modo aures iūctæ lateribus capitis habē- 60
 tur. Brachia ex latere corporis sinistro dextrōq; depēdent, atque se in-
 troflectunt, ita vt homini potissimum deuexa crurum, & brachiorum
 aduersa inter se sint. Sensus autem, partēsq; eorum sensorias, oculos di-
 co, nares, linguam, eodem scilicet priorem in partem spectantes habē-
 mus. At auditū, eiūsq; partem sensoriam, id est, aures à latere, eodem in 65
 orbe, quo oculos. Distant oculi hominis sibi interuallo, proportionē
 magnitudinis respectu cæterorum animalium minimo. Tactus è sensi-
 bus homini exquisitissimus, deinde gustus: reliquis superatur à multis.
 Ita partes exteriores collocatæ, atque dispositæ sunt, nominātūq; præ-
 cipue: & cognitæ per vsum, sitūmq; euidentiore habentur.

¶ Cum quibus animantibus hominis cerebrum, gula, arteria, &
 venter conueniant.

Cap. XVI.

T vero interiores contra. Sunt enim hominum in pri-
 mis incertæ, atq; incognitæ. Quā ob rem ad cæterorū
 animalium partes, quarum similes sint humanæ, refe-
 rentes, eas cōtemplari debemus. Primum igitur cere-
 brum capitis, priorem obtinet situm, nō modo in ho-
 mine, verum in cæteris etiam animalibus, quibus ea
 pars data est. Omnibus autem in ijs est, quæ sanguinem obtinent, & ob
 eam rem sanguinea appellantur: atq; etiam quæ mollia nomine specia-

40
 10 li nūcupantur. Sed homo plurimum cerebri proportionē magnitudi-
 nis, ac humidissimum habet. Continent id membranæ duæ, altera ossi
 adhærens, valida: altera ipsum cerebrum attingēs, infirmior. Bipartitū
 omnium cerebrū est, postremūq; iungitur quod cerebellū appella-
 tur, quod certe & tactu & specie formā habet diuersam. Pars vero pos-
 45
 15 terior capitis inanis, & caua omnibus est: prout in singulis magnitudi-
 ne variatur. Quibusdā enim caput grande, facies subiecta capiti parua:
 vt quæ rotunda sunt facie. Alijs caput parū, maxillæ longæ: velut ge-
 neri omni iumentorū. Cerebrum omnibus priuatum sanguine est: nec
 venam intra se vllam continet. & ad tactum frigidum per naturam est.
 50
 20 Habet suo in medio plerisq; omnibus cauū quoddam exiguum. mem-
 brana obhærete venosa, cuticulariq; obducitur. Osse postremo cōtine-
 tur tenuissimo, infirmissimōq; omniū capitis ossium, cui nomen occi-
 piti. Meatus ab oculis terni ad cerebrū pertinent, ita vt maximi & me-
 diocres ad cerebellum tendant: minimi ipsum cerebrū adeant. Mini-
 55
 25 mi ij sunt, qui propiores naribus oriuntur. Maximi porrō illi æquidi-
 stant, nec vsquā coire possunt. Mediocres coeunt, quod præcipue in ge-
 nere piscium patet. & cerebro sunt ij propiores q̄ magni. Minimi perq̄
 laxo inter se distant interuallo: & nunquā ob eam rem possunt coire.
 60
 30 Gula intra collū est, ab angustia & longitudine nuncupata: cui comes
 arteria iungitur, priorem obtinens situm in omnibus ijs, quæ eam ha-
 bere naturæ placuerat. habent autem omnia quibus pulmo est. Natu-
 ra cartilaginis arteria constat: & sanguinis perquam exigui compos
 est, venulis complexa tenuibus. Quod ad superiora, id est oris habitum
 pertinet, è regione posita est foraminibus narium, quæ in oris partem
 65
 35 patefcunt. Vnde fit, vt quoties inter bibendum humor retrahitur, ef-
 fluat ex ore per nares. Iungitur linguæ postremæ, quæ ligula nomina-
 ta est, posita inter ea, quæ modo dixi, foramina: videlicet apta, quæ per
 vices arteriæ foramentum, quod ad os spectat, operiat. Arteria altero
 sui extremo, cum lingua ima coniungitur: altero ad pulmonis interca-
 70
 40 pedinem descendit, tum in vtrāq; finditur partē pulmonis. Esse nāq;
 bipartitus pulmo omnium expetit. Verum in ijs, quæ animal generāt,
 distinctio non æque apparet: minimēque in homine. Est præterea ho-
 minis pulmo simplicior, nec ita multifidus, vt nonnullorū animal pro-
 creantiū est: nec læuis, sed inæquabilis est. At in ouiparo genere, vt auis
 45
 5 est, pars altera pulmonis multum discissa ab altera est, ita, vt binos ha-
 bere pulmones videantur. Atque à singulari arteria partes in vtrūq;
 pulmonis latus duæ dependent. Venæ quoque maiori: ac alteri, cui no-
 men est aortæ, pulmo connectitur. Spiritus vero, quoties inflatur ar-
 50
 55 cūtur corpusculis, de quibus foramina quoquo versus per diminutio-

ARIST. DE HIST. ANI.

nes arctioribus, subinde ampliora excipientibus transmittuntur. Cor etiam arterie iungitur, obesis, cartilagineis, fibrosisque vinculis: & qua annectitur cauum est. Spiritus dum arteria inflatur, an subeat cor, minus in nonnullis constat, scilicet minutis. At in gradioribus animalium spiritum cor subire ipsum apertum est. Arteria ita se habet: & accipien- 55 di, reddendique tantummodo spiritus officio fungitur. Nihil etenim aliud vel siccum, vel humidum pati ipsa videtur: sed ubi in eam tale quid deerrauerit, tamdiu torquetur, dum excutiat quod delapsum est. Gula ab ore & ipsa dependet, continua tum spinæ, tum arteriæ nexu fibra- 60 rum: & per septum transversum in ventriculum finit, carnis speciem referens, & pariter distendi in longum latumque habilis. Ventriculus autem humanus canino similis est, quippe qui non multo amplior sit quam intestinum, sed quasi intestino similis ampliori. Tum intestinum simplex flexuosis orbibus est, à quo proximum intestinum admodum amplum. Alius autem ipsa suillæ 65 similis est, quippe quæ & ampla sit, & quod usque in sedem porrigitur, breue id, corpulentumque transmittat. Omentum medio à ventre depedit, quod non nisi pinguis membrana est: sicut etiam in cæteris animantibus, quæ vnum continent ventrem, & utraque parte oris dentata sunt. Lactes super 70 intestina positi sunt, qui & ipsi latiore constant membrana, & pinguescunt. Pendent ex vena maiore, atque aorta, venasque permultas frequenter concursu deferunt ex pari illo venarum grandium ad intestina, de summis ad ima usque spargentes. Gula, arteria, venter ita se habent.

¶ De corde hominis, cæterorumque animantium, & eius sede. Ca. XVII.

Or sinum triplicem continet, iacet paulo à pulmone superius ad arteriæ fissuram, opertum membrana inuoluta pingui, & corpulento, qua venæ maiori adnectitur, & aortæ. Iungitur cum aorta suo mucronato turbine, in pectusque parte eadem vergit omnium pariter, 5 quæ pectus sortiuntur. Omnibus vero tam pectore constitutis, quæ ea ipsa parte carētibz, corque suo mucrone in partem vergit priorem: verum latere sæpius potest, quoniam dissecto animante dimoveatur. At parte sui ampliore, & gibba, superiora corporis spectat. Habet maiorem partem sui mucronis carnosam, & spissam: & nervulos 10 suis in cauis continet. Situm cæteris animalibus in medio pectore est, in quibus scilicet pectus inest. Homini tantum in partem sinistram potius vergit, paulo à mammarum distinctione ad laevam inclinans papillam, pectoris parte superiore: nec magnū est, & specie tota non oblongum, sed rotundius. Parte tamē extrema in acutum se colligit, exitque 15 penē in mucronem. Habet, ut modo exposui, sinum triplicem, maximum dextro in latere, minimum in sinistro, medium magnitudine inter sinistrum, & dextrum. Omnes ad pulmonem foraminibus parui redduntur. Quæ res in vno tantum perspicua est. Inferius vero à nexu suo. ma-

Lactes red-
dit Theodo-
rus, pro me
fenterio.
Quomodo
autē excu-
tur, vide apud
Hermo.

20 ximo sinu venæ coniungitur maiori: ad quam lactes etiam sunt. Sinu
autem medio aortæ annexum est. Quinetiam ad pulmonem meatus
à corde ducuntur perpetui, findunturque eodem, quo arteria, modo in
55 omnes pulmonis partes: & meatus qui eodem ab arteria tendunt, se-
quuntur. Verum hi superiorem obtinent situm, neque vlllo communi
25 foramine ad illos comitantur: sed sua ipsi copulatione spiritum, quem
cordi transmittant, recipiunt. Pertinet enim alter ad cauum dextrum,
alter ad sinistrum. De vena maiore, ac de aorta separatim ratione com-
muni post differemus. Sanguinis autem plurimum pulmo ex cæteris
60 continet membris, quæ animal pulmonis compos, idemque viuiparū in-
tus, forisve constituunt. quippe qui totus inanis sit, & fungosus, ac ri-
uulos venæ maioris singulis suis fistulis excipiat. Errant enim qui san-
guinis vacuum pulmonem esse arbitrantur, decepti scilicet conspectu
65 eorum pulmonum, quos dissectis detraxerint animalibus, quorū san-
guis ilico effluit vniuersus. Cor vnū ex reliquis visceribus sanguinem
habet. Et cum pulmo non intra se, sed in venis contineat sanguinem
cor eundem intra se continere apertum est: singulis enim suis sinibus
sanguinem tenet, verum tenuissimū medio. Sub pulmone septū trans-
uerium pectoris est, quæ præcordia, & cinctum appellant, costis, & sub-
70 cartilagineis, & spinæ annexum, parte media tenue, membraneaq; exili-
tate cōtextum. Venas etiam per se cōtinet porrectas. Sunt porrò homi-
nis venæ crassæ proportionē humani corporis.

¶ De iecinore, liene, felle, renibus, & vesica. Cap. XVIII.

5 **L**ien supra septum positum à dextro latere est. Lien à
leuo æque in omnibus, quæ membra ista disposita ha-
bent per naturam, non prodigiose. Iam enim legiti-
mum illum locum in nonnullis quadrupedum lienem
cum iecinore permutasse visum est. Verum lien anne-
10 citur, qua omentum obducit. Est hominis lien suillo
similis, sed specie angusta, & longa. Iecur magna ex parte, maximoque
animalium numero felle caret. Verum in nonnullis id habere sibi adne-
xum videtur. Rotundum iecur hominis est, ac simile bubulo. Felle pri-
uationem, vel in victimis nonnullis percipi certum est, quippe cū par-
15 te quadam agri Chalcidici Euboræ fel nullum pecori sit. At in Naxo,
omnibus fermè quadrupedibus adeò grāde, vt qui sacra fecerint adue-
næ stupefiant, rem scilicet prodigij loco sibi arbitrantur, nō talem esse
naturam terræ illius quadrupedum. Iecur venæ maiori adnexum est,
15 nulla ex parte aortā attingens. Vena etiam, quæ à maiore profiscitur
iecur transigit, quæ portæ appellatæ iecoris habentur. Lien quoque ve-
næ vni maiori adnexus est: vena enim inde ad lienem pertendit. Renes
post hæc iuxta spinam ipsam adhærent, bubulis similes. Dexter in om-
nibus, quibus sunt renes animalibus, superiorē obtinet locū, minúsque

b. j.

ARIST. DE HIST. ANI.

pingui obducitur, & sicciore est, quod vel in omnibus æque liquido ma-
nifestatur. Pertinent ad renes meatus tam ex vena maiore quam ex
aorta, sed non ad cauum. quod alij amplius, alij arctius sua media par-
te continent: præterquam in vitulo marino, cuius sanè renes quamuis
bubulis similes sint, tamen omnium solidissimi visuntur. Meatus vero,
qui eò pertinent, omnes in renum corpus absumuntur. cuius rei ar-
gumentum est, quod sanguine carent: nec intra se quicquam concre-
scere ostendunt. Habent igitur, vt modo dixi, sinum exiguum, à quo
meatus duo insignes ad vesicam deueniunt. Alij etiā ex aorta frequen-
tes, ac validi eodem pertendunt. Ex medio autem renum singulorum
venæ singulæ, cauæ, nervosæ dependent, spinam prætereuntes ipsam an-
gusto itinere: tum in vtranq; abolentur coxam, ac denuo ibi porrectæ
apparent, demumque in vesicam descendunt. Hæc enim loco ultimo
posita est, meatibus annexa illis porrectis à renibus ad ceruicem, vri-
narium producentem meatum: & ferè circumundique extenuatis in
fibras membranulis proximis, quodāmodo septo illi trāsverso pectoris
deligata. Est profecto vesica hominis proportionē, q̃ ceterorū, amplior.

De genitali membro, & testibus: quibuscūq; corporis partibus
mas à fœmina dissentiat.

Cap. XIX.

Genitale ceruici vesicæ adnectitur, foramine foras dire-
cto peruium, sed paulo inferius altero intra eandem
semitam conuio deductum. Quorum foraminum al-
terum ad testes, alterum ad vesicam, nervosum, car-
tilaginosumq; tendit. Testes ex eo maribus pendent:
de quibus postea partium communi examine, quem-
admodum se habeant, differemus. Hæc eodem modo vel in sexu fœmi-
neo, omnia natura conformauit, atque disposuit. Nulla enim parte in-
teriore sexus inter se differunt, nisi vtero: cuius forma qualisnam sit, ex
confectionum descriptione petendum, expectandumque est. Situs eius
ad intestina infra aluum à parte priore. Tum vesica iuncta supra vterū
est. sed de vteris quoq; pariter omnibus differendum postea est. Neque
enim similes dati omnibus sunt, nec forma simili cōstituti, si vterus cæ-
terorum quoq; animalium vulua dicenda est. Partes hominis tū interio-
res tū exteriores, has talēsq; & ad hunc modū haberi perspectum est.

PRIMI DE HISTORIA ANIMALIVM
LIBRI FINIS.

ARISTOTELIS PHILOSOPHI
DE HISTORIA ANIMALIUM LIBER SECVNDVS, IN
TERPRETE THEODORO.

¶ Quæ animalia in quibusdam conueniant, in quibusdam differant.

Cap. j.

Ceterorum animalium partes, aut communes omnium sunt, vt superiore volumine explicatum est: aut aliquorum generum propriae. Eadem autem diuersae ve inter se sunt, eo modo quo superius dictum est. Quippe cum omnia ferè animalia genere diuersa partium quoque suarum plurimas specie habeant diuersas: & aut proportionem tantum easdem; genere autem diuersas: aut genere tantum easdem, specie autem diuersas. Sunt etiam complures, quæ alijs datae: alijs denegatae sunt. Ergo quadrupedes quæ animal generant, caput, collum, & omnes capitis partes sortiuntur. Verum ipsæ singulae partes, forma inter se differunt. Iam leoni ceruix osse vno rigida constat, nec vertebris ullis iungitur. Interiora autem omnia canibus similia continentur. Habent quadrupedes, quæ animal generant, omnes vice brachiorum crura priora: sed præcipue, quæ multitudine sunt, hæc manibus suo digitato pede respondent. hoc enim ad plura quasi manu vtuntur. Partem etiam laeuam minus quam homo absolutam habent, & agile: excepto elephanto, qui digitos numero quinque indiuisos, leuiterque discretos, crura priora multo posterioribus longiora, & maleolos posterioribus imis cruribus possidet. Habet præterea talem, tantamque narem, vt ea manus vice vtatur. quippe qui non nisi ad os illam admouens, & bibit, & edat, suo etiam rectori eam erigit, atque offert: & arbores quoque eadem prostermit, & quoties immerfus per aquam ingreditur, ea ipsa ædita in sublime reflat, atque respirat. Ad uncuscula parte sui postrema, naris hæc est: sed flecti non potest. cartilaginea enim, & proinde rigidiuscula est. Solus etiam animalium homo ambidexter, hoc est, dexter manu utraq; nascitur. Pectus animalia omnia humano proportionatum pectori habere visuntur, verum non simile: latum enim pectus humanum est, cætera angusta. Nullum est enim, quod præter hominem maiores parte gerat priore. Elephantus mammas duas quidem, sed non in pectore habet: sed paulo citra. Flectunt autem crura priora contra, atque posteriora: & e contrario quam homo membra inflectunt, excepto elephanto. Quadrupedes enim quæ animal generant, genua ante se flectunt, suffragines in auersum aduersaque; inter se habent concava curuaturæ crurum suorum. Elephas non vt aliqui retulerunt agit: sed confidendo crura inflectit.

b. ij.

ARIST. DE HIST. ANI.

nequit tamen præ nimio pondere, vtrunq; in latu s æquilibrium quodam
 vergere: sed aut læuo incubat, aut dextro, atq; eo ipso habitu requiescit.
 Flectit hic certe suos posteriores poplites modo hominis. At ouiparis
 quadrupedibus, vt crocodilo, lacertæ, & reliquis generis eiusdē crura,
 tum priora, tum etiam posteriora retro flectuntur, paulū in latu ver- 40
 gētia. Nec secus in ceteris multipedibus agitur, nisi q̄ medij pedes sub-
 inde ambigui amplius in latu flectūtur. Homo inflexum membrorū
 suorum eodē econtrario agit, quippe qui brachia retrorsum flectat,
 quanq̄ ita, vt paulū vergant in latera exteriora, crura ante contrahat
 recte. Sed quod antē tam priora q̄ posteriora inflectat, nullum est. Om- 45
 nibus vero humerū, armīve cōtrā, q̄ cubiti, aut crura priora flectuntur.
 Coxæ etiā cōtrā, quā suffragines. Cum itaq; homo cōtrā, q̄ magna
 pars cæterorum animalū flectat, fit, vt si qua alia membris huiuscemo-
 di constant, ea quoq; econtrario flectāt. Aues etiam suos inflexus simi- 50
 les quadrupedibus agunt. crura enim quæ bina habent, in posteriora
 curuant. alas, quas vice brachiorū, aut crurū priorū obtinent, in prio-
 ra. Vitulus marinus tanq̄ læsa imperfectaq; quadrupes est. quippe qui
 cōtinuo à scapulis pedes habeat manibus similes, modo vrsæ. In quinos
 enim findūtur digitos, qui singuli ternis articulis flectātur, & vnguibus 55
 muniātur nō magnis. Pedes quoq; posteriores quinis discretos digitis
 habet, & curuatura, & vnguibus cū primis conueniētes. verum forma
 proximos piscium caudis. Motus animalium quadrupedum ac multi-
 pedum, per diametrum agitur. quomodo subsistere etiā solent. Initium
 autem incedēdi omnibus à dextris partibus. Gradiuntur pedatim leo- 60
 nes: & genus camelorum vtrūq;, bactrianum dico atq; arabium, peda-
 tim incedit, cum pes sinister nō transit dextrū: sed subsequitur. Partes,
 quas homo habet priores, quadrupedes infra habent supinas. Quas au-
 tem ille posteriores, hæ pronas. Magna item quadrupedū pars caudam
 habet. Nā vitulo quoq; marino cauda inest, quāuis exigua, cerui modo.
 De genere simiarū postea dicemus. Omnia ferē quadrupeda, eadēmq; 65
 viuipara, sunt pilosa: nec hominis modo læuia esse nouimus. Homo cer-
 te paucissimis, exquisq; integitur pilis, nisi in capite. qua quidem parte
 hirtissimus omniū ipse est. Cæteris quæ pilis vestiūtur, partes pronæ pi-
 losiores sunt: supinæ, aut glabræ omnino, aut minus pilosæ habētur. At
 homo cōtrā. Ciliū etiā homini vtraq; in palpebra: & alæ oppletę pilis, & 70
 pubes: quod cæteris abest. Carēt enim cilio palpebræ inferioris: sed pau-
 lo inferius pili rari nōnullis exeūt. Ipsorū autem quadrupedum pilis
 intectorum, alijs corpus totū est hirtū: vt sui, vrsæ, cani. alijs collum hir-
 tius pari vndique modo: vt leoni, & reliquis iubatis. alijs prona tātum
 ceruicis, à capite ad sūmos arcos villi gerūtur: vt equo, vt mulo, & reli- 75
 quis capronatis. Quo in genere, bonassus quoq; è syluestribus cornige-
 ris enumerādus est. Quinetiam hippelaphus satis iubē summis cōtinet

armis, qui à forma equi & cerui, quā habet cōpositam, nomen accepit,
 quasi equiceruus dici meruisset. Necnō fera, quæ & ipsa ab equo Hip-
 80 pardiū nominata est, capronas parte gerit eadē. Sed utrūq; id genus te-
 nuissimo iubæ ordine à capite ad sūmos armos crinescit. Propriū equi-
 40 ceruo villus, qui eius gutturi modo barbæ depēdet. Gerit cornua utrū-
 que, excepta fœmina equiceruini generis: & pedes habet bisulcos. Ma-
 gnitudo equicerui nō dissidet à ceruo. Gignitur apud Arachotas: vbi
 85 etiā boues syluestres sunt, qui differāt ab vrbānis, quantū inter sves vr-
 banos, & syluestres interest. Sūt colore atro, corpore robusto, rictu leui-
 45 ter adunco, cornua gerūt resupinatiores. Equiceruo cornua sunt caprę
 proxima. Elephātus in quadrupedū genere hirtus minime est. Caudæ
 etiā animalium pili corporis modū imitantur, dūmodo cauda nota ali-
 90 qua auctiore dependeat. est enim nōnullis tam exigua, vt vix dignosci à
 sensu possit. Camelus propriū inter ceteras quadrupedes habet in dor-
 50 so, quod tuber appellāt: sed ita, vt Bactrianæ ab Arabijs differāt. Alteris
 enim bina, alteris singula tubera habētur. Sūt etiam omnibus singula
 parte ima, quale in dorso, tubera: quibus incumbat reliquū corpus, &
 95 firmetur, quoties in genua inclinātur. Papillas quatuor modo vaccæ,
 habet camelus, caudā asino similē, genitale retro. Genua singula in sin-
 55 gulis cruribus sūt, & flexus artuū, nō vt quidā perhibēt, plures: sed pro-
 pter alui interuallū plures esse vidētur. Habet etiā talū similē bubulo:
 clunes proportionē magnitudinis paruos. Bisulcum id animal est: nec
 110 vtrinq; dentatū. Sed bisulcū sic est, vt pes parte posteriore scissus, paulu-
 lum sit ad flexū digiti secundū: parte autē priore summa, quadriparti-
 60 to findatur discrimine paruo, quantum primo tenus digiti inflexu, &
 quiddā inter fissuras perinde vt in anserū pedibus adiectū cōtexat. Pes
 vestigio est carnosus, vt vrsæ: qua de causā eas, quæ per exercitiū lōgio-
 105 re itinere fatiscunt, calcant carbatinis. Omnīū quadrupedum crura
 osse, neruūq; abundant, carne deficiunt. Quinetiam nullū quod pedi-
 65 bus constet, excepto homine, pedes habere carnosos perspectū est. Cō-
 xarum etiam carne exuberante, in clunes vacāt. quod in genere auiū
 cōspici apertius potest. At homo cōtrā. quippe qui nullā ferē sui cor-
 110 poris partem tam carnosam habeat, quā nates, femora, tibias. Quas
 enim suras vocamus, nō nisi carnis copia, parte tibię posteriore cōplē-
 70 tur. Quadrupedū autē quę sanguine cōstant, eadēmq; animal generāt,
 aliæ multifidæ sunt: quales hominis manus, pedesq; habētur. Sunt enim
 quæ multiplici pedū fissura digitētur: vt canis, leo, pāthera. aliæ bisulcæ
 115 sunt, quæ forcipē pro vngula habeant: vt oues, capræ, cerui, equi fluuias-
 tiles. aliæ infisso sunt pede, vt quæ solipedes nominantur: vt equus, mu-
 5 lus. Genus sanē suillū ambiguum est. Nam & in terra Illyriorum, & in
 Pœonia, & nōnullis alijs locis sves solipedes gignūtur. Bisulca igitur bi-
 nis fissuris vtrinq; id est à parte priore, posteriorēq; diducūtur. Solipe-
 b. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

da eam partem continentem ex toto habent. Sunt item animantiū, alia 120
 cornigera, alia mutila: Quæ cornua gerunt, bifulca magna ex parte per
 naturam sunt: vt bos, ceruus, capra. Quod autem idem & folipes, & bi-
 corne sit, nullum est, quod nos adhuc norimus. At folipes, idemq; vni-
 corne est, quanquam rarū: vt asinus Indicus. Ille enim & vnicornis, &
 folipes est. Vnicornis vero, idemq; bifulcus, orix est. Talum etiam asi- 125
 nus ille Indicus solus in solipedū genere possidet. Sus enim, vt modo
 dixi, ambiguus est: quo fit etiam, vt talo careat probiore. Per multa ex
 bifulcorū numero talum habent. At vero multifidum nullū adhuc ta-
 lum eiusmodi habere cognitum est, vt ne hominē quidem habere cer-
 tum est. Sed lynxi semitalo simile quiddam: leoni autem tortuosum in 130
 anfractū est, quale effingunt. Omnia vero quibus datus est talus, cruri-
 bus cū posterioribus cōtinēt: ita, vt erectus in suffragine parte sui pro-
 na foras, supina introrsum spectet. & quæ veneres vocātur, intus aduer-
 sæ sibi positæ sint: quæ canes, foris: quæ antennæ, supra habeantur. Situs ta-
 lorum omnium talis est. Sunt nōnulla quæ simul bifulca sint, & iubam 135
 habeant, & cornua bina orbē inflexu mutuo colligentia gerant: vt bo-
 nasus, qui in Peonia terra, & Medica gignitur. Quæ autē cornuta sūt,
 eadē omnino quadrupeda esse certum est, nisi qui per translationē cor-
 nu habere dicatur. quēadmodū Aegyptij de colubris Thebanis perhi-
 bent, quasi aliquid illis veluti vestigiū cornus extuberet. Ceruo ex cor- 140
 nigeris vni cornua tota solida. Cæteris caua quodā tenuis, & mucrone
 demum cōcreta sunt. Pars caua ex cute potius oritur, quā solidū quid-
 dam osse enascens subit, implētq; totā, quomodo cornua boum consta-
 re videmus. Soli etiā ceruo cornua omnibus annis decidua, initio à bi- 145
 matu. Cæteris perpetua, nisi per vim aliquam amittāt. Māmas item ha-
 beri varie certum est. Nam & inter se ipsæ quadrupedes, & ab homine
 mammārū differunt ratione. Membrorū etiam quæ ad venereum coi-
 tum accommodata habētur, discriminē planē est. Patet ratio varia mamma-
 rū: cū alijs māmæ parte priore, hoc est, in pectore, aut iuxta pectus sint 150
 binæ, binisq; papillis, vt homini, vt elephāto sub armis duæ, tam mari, q̃
 fœminæ per quā exigue: nec pro corporis vastitate, ita vt eas à latere cō-
 spicere propemodum nequeas. Vrsæ mammas habent quaternas. Alijs
 māmæ inter femina binæ, papillæq; binæ: vt ouibus. Alijs papillæ qua- 155
 ternæ, vt vaccis. Quibusdā nec in pectore, nec in feminibus māmæ, sed
 in vētre habētur, & quidē plures, verū non omnes pares, vt canibus, vt
 suis. Cū itaq; cætera id genus habeāt plures, pantheræ quaternas vē-
 tre medio gerūt. Camelus quoq; in vētre māmās duas cū papillis qua-
 tuor habet vt bos. Leæna etiā duas in vētre. Maribus solipedis generis
 nullæ sunt māmæ, nisi ijs, qui matri similes prodierunt, quod in equo-
 rū genere, euenit. Genitale mariū alijs foris est: vt homini, equo, & alijs 160
 multis: alijs intus, vt delphino. Quibus foris est, his aut ante habetur: vt

homini, & reliquis, quæ modo dixi: aut retro. Quinetiâ ijs, quæ ante ge
 rûr, aut & penis, & testes absoluti pendēt, vt homini: aut aluo adhærēt,
 & aut plus, aut minus absoluūtur. Non enim pariter apro, & equo mē-
 165 brum hoc absolutum est. Elephātus etiam genitale equo simile habet,
 sed parū: nec pro corporis magnitudine. Testes idem nō foris cōspi-
 125 cuos, sed intus circa renes cōditos habet, quocirca initū celerius agit.
 Alijs itaque testes absoluti, vt equo: alijs non absoluti, vt apro. Sus fœ-
 170 mina genitale ea continet parte, qua pecoris vbera habentur, & cū per
 libidinem turget, ac prurit ad coitū, sursum tantisper hoc retrahit, ver-
 titque foras: vt inde mari coitus sit facilius. rescissum id longe produ-
 ctius, & dehiscens amplius est. Genitale maxima animalium parte ita se
 135 habet. Nonnulla ex averso mingunt: vt lynx, leo, camelus, lepus. Ma-
 res igitur ita inter se discrepant, vt expositum est. Fœminæ omnes ex a-
 175 uerso mingunt. quippe cum etiam fœmina elephantorū genitale, vt cē-
 teræ, inter femora habeat. Genitalis vero ipsius differētia numerosa est.
 Alijs enim cartilagosum, carnosumque est: vt homini. quod, vt parte
 135 carnosa inflari nequit, sic cartilaginosa intumescit, excrescitque. Alijs
 neruosum: vt camelo, vt ceruo. Alijs osseum: vt lupo, vulpi, mustelæ, icti-
 180 di, id est, mustelæ rusticæ, quam viuerram interpretor. nam is quoq; os-
 seum gerit. Ad hæc homo cum ad iusta incrementa peruenit, partē su-
 140 periolem habet minorem q̄ inferiore, contrā atq; cætera animalia, quæ
 sanguine consistunt. Partem superiolem intelligi volo, quātū de capite
 ad eam pertendit partē, qua exitus patet excrementis. Inferiolem au-
 185 tem, quantū ab ea ipsa subsequitur reliquū corporis. Animalibus er-
 go, quæ pedibus inniti natura voluit, crura posteriora partē cōplēt in-
 145 feriolem. Quæ autē pedibus carent, ijs cauda, & quicquid vice caudæ
 similēq; habetur, pro parte inferiore est. Tales perfectis iam incremētis
 animantes euadunt. Discrimen autē in crescēdo est. Homo enim prius
 190 quàm adultior sit, partem superiolem corporis habet maiorem q̄ infe-
 riorē: & quo per ætatem amplius augetur, eo ecōtra euenit, vt infe-
 150 riora sint superioribus lōgiora. Quam ob rem vnus ipse nō modo eo-
 dem ingredi solet infirma adhuc ætate, quo iam firma ingreditur: sed
 195 primū dum infans est, quadrupes reptat, deinde se erigit, bipēsq; ince-
 dit. Sūt quæ ex proportionē incrementa partis vtriusq; capere soleant:
 vt canis. Nonnulla primum parte superiore minora sunt, post maiora
 cum creuerint, eadem parte euadunt: vt iumenta. nullum enim ex his
 155 addita ætate auctius redditur ea parte, quæ ab vngula ad clunē porre-
 cta est. Dentes etiam cæterorū animalium multiplici differentia, tum
 200 inter se, tum hominis ratione euariāt. Habēt enim dentes omnia quæ
 quadrupeda, sanguinea, viuipara sunt, sed variē. Sunt enim alia vtrin-
 160 dentata, alia altero dentium ordine carent. Quæ enim cornua gerunt,
 hæc nō dentata vtrin-
 que sunt: quippe quæ primoribus maxillæ superioris

ARIST. DE HIST. ANI.

careant dētib. Quāq̄ sunt nōnulla, quæ & cornib. vacent, & vtrin-
que dentata nō sint, vt cameli. Item alia dentes habent exertos: velut a-
per. Alia sine his sunt. Et alijs dentes ferrati: vt leoni, pantheræ, cani. A-
lijs continui: vt equo, vt boui. Sunt enim dentibus ferratis, quorum se-
ries acutorū dentiū mutua insertione pectinatim se cōstipat. Quod au-
tem simul & dentē exertū, & cornu habeat, nullū est: nec vero quod si-
mul & ferratis dentibus sit, & alterutrū habeat illorū, hoc est, vel cor-
nu, vel dentē exertum. Primores maxima ex parte habent acutos, in-
teriores planos. Vitulus marinus ferratis omnibus est, vt generi pisciū
affinis. Piscibus enim ferē omnibus ferrati sunt dentes. Genus autem
quod duplicem dentiū ordinē habeat, nullum nostro in orbe est. Verū
apud Indos (si Ctesia credendū est) belua gignitur (vt ille scribit) cui
nomē manthicoræ, dentes triplici vtrinq; ordine, magnitudo, hirtitudo
& pedes leonis, facies & aures hominis, oculi cælij, color rubricæ, cauda
scorpionis modo terrestrib. aculeo armata, spiculq; agnata iaculans,
vox fistulæ, tubæve nō absimilis, cursus nō minoris pernecitatis q̄ cer-
uis, feritas tanta vt nunq̄ possit mitescere, appetitus præcipue carnis
humana. Mutantur dentes tum homini, tum etiam quibuscūq; alijs ani-
malibus: vt equo, mulo, asino. Homini primores mutantur. Maxillares
autem nullum animal mutat. Sus, nullū omnino dentem amittit.

¶ An canes mutant dentes, quōve modo vetustiores à recentioribus dignoscantur.

Cap. II.

DE canibus diuersa sententia est. Quippe cum alij nul-
lum ijs decidere dentem opinentur, alij caninos tantū
appellatos mutare velint, quos etiam homo amittit: ve-
rum hoc latere: propterea quia non ante mutant, q̄ pa-
res intus enascantur. Quod idem, uel in cæteris scilicet
feris euenire verisimile est. Et quidem caninos tantum
mutare perhibentur. Aetas vetustiorum recetiorūque canum den-
tibus iudicatur. Iuuenibus enim dentes candidi, & acuti: ætate proue-
ctis nigri obtusique.

¶ Dentes equorum senio candidiores fieri, pluresque mares
quā fœminas habere.

Cap. III.

AGitur certe in equis contrā, atque in cæteris animalibus.
Cum enim cæteris senectute dentes nigrescant, equo
candidiores redduntur. Planos ab acutis disten-
dunt, qui canini appellantur, formæ vtrorūq; par-
ticipes. quippe qui infra latiusculi, supra acutiusculi
sint. Maribus dētes plures q̄ fœminis: vt in genere ho-
minum, ouium, suum caprarum patent. In cæteris nondū exploratum
est. Quibus plures, hæc viuaciora magna ex parte sunt. Quibus pau-
ciores & rariores, hæc magna ex parte vitæ sunt breuioris.

¶ Hominibus circiter vicesimū annū genuinos dētes nasci. Cap. III.

¶ Hominibus circiter vicesimū annū genuinos dētes nasci. Cap. III. Omini nouissimi maxillares, quos genuinos vocamus, circiter vicesimum annum gignūtur, & viris & mulieribus. Iam vero quibusdam mulieribus anno etiam octogesimo maxillares illi nouissimi non sine dolore exierunt. Viris quoque idem euenisse accepimus. Quod certē ijs accidit, quibus in iuuentute ipsi genuini nati non fuerint.

¶ Elephātes mares à fœminis distare in ordine dentiū. Cap. V.

¶ Elephanto dentes vtrinque quatuor, quibus conficit cibum, atque in farinæ speciem molit. Duo præterea prominent grandes, quos mares grandiores, refinitosque habent: fœminæ minores, & contra, quàm mares: vergunt enim deorsum, pronique deuiant. Statim cum natus est elephantus, dentes habet: quanquam grandes illos non illico perspicuos obtinet.

¶ Exiguam elephantis linguam esse. Cap. VI. Inguam perquam exiguam habet, atque interius positam, quàm in cæteris sit: ita, vt vix eam videre possis.

¶ Quæ animalia in oris magnitudine discrepent, ibique de equo fluuiatili Aegypto. Cap. VII.

¶ Quis etiam magnitudine discrimen existere animalibus planum est. Alijs enim os rescissum: vt cani, leoni. denique omnibus, quibus dentes serrati. Alijs paruum: vt homini. Alijs mediocre: vt generi suum, equo fluuiatili, quem gignit Aegyptus. Iuba equi, vngula qualis bubus, rostrum refimum. talus etiam inest bifulcorum modo, dentes exerti, sed leuiter, cauda apri, vox equi, magnitudo asini, tergoris crassitudo tanta, vt ex eo venabula faciant. interiora omnia equi & asini similia.

¶ De simiarum genere. Cap. VIII.

¶ Vnt quæ natura ancipite partim hominē, partim quadrupedem imitentur: velut simiæ, cæbi, canicipites. sic enim cynocephalos appello. Cæbus, simia gerens caudam est. Caniceps etiam eadem forma, qua simia est: sed maior, validiorque, & facie caninæ similior, vnde & nomen accepit. Ad hæc, moribus ferocioribus est, & dente robustiore, caninoque propiore. Simia tam parte sui corporis prona pilosa est, vtpote quadrupes, quàm supina, vt speciem gerens hominis, qui cōtrā, atque quadrupedes obtinet pilum, vt dictum iam est. Sed crassiore pilo simiæ vestiuntur, longēque hirtiōres parte vtræque sunt. Conueniunt cum homine plurimum sua facie. quippe quæ

ARIST. DE HIST. ANI.

nares, aures, dentes tam primores quā maxillares hominis more habeāt. Cilium etiā, cum cæteræ quadrupedes non in vtrāq; palpebra habeāt, simiæ habent, quāquam prætenue, ac prolixius potissimum in inferiore. Cæteræ enim quadrupedes, inferioribus carent cilijs. Habent simiæ in pectore binas mamarum papillas, & brachia hominis modo, sed hirtiuscula: quæ & ipsa, & pedes ut homo inflectunt, hoc est, ita, ut circumferentiæ membrorum vtrorumq; obuersæ inter se adducantur. Ad hæc, manus, digitos, ungues homini similes: verū omnia rudiora, efferatioraq;. Pedes sui generis habēt. Sunt enim velut manus maiusculæ: & digitis ut manus, constant, medio longiore. Vestigium etiam manui simile est: nisi quod in longū se porrigat, & volā referens tendat ad postrema. Callosius hoc altera sui parte extrema est, & calcē inepte atq; exiliter imitatur. Pedum officium duplex est, His enim, & ut pedibus, & ut manibus utitur: inflectuntque eosdem perinde ac manus. Lacertos & femora habent brevia proportionē cubitorum & tibiærum. Umbilicum, qui emineat nullum habent. Sed durum quiddam continetur loco umbilici. Partem corporis superiorem multo maiorem habent, quā inferiorem, videlicet more quadrupedum. quinarij enim ferē ad ternarium ratione constant. Degenerant ergo tum ea de causa, tum etiam, quod pedes manibus habeāt similes, & quasi ex manu, pedēq; constitutos. Calcis enim postremum ad pedem, reliquæ autem particulæ ad manum facile referuntur. digitū nanq;, volæ speciem gerunt. Degunt plus temporis pronæ quadrupedum more, quā erectæ. Carent natibus, utpote quadrupedes. Priuatæ cauda sunt, utpote bipedes. Exigua enim omnino cauda inest, quatenus nota solum habeatur. Genitale etiam fœminæ mulieris est: mari potius canis, quā hominis.

¶ De cæbis.

Cap. IX.

Aebi, ut superius dixi, omnes caudā habent. Partes vero interiores humanis similes genera hæc omnia continent. Partes animalium viuiparorum exteriores ita se habent.

¶ Viuipara quadrupeda quibus cum cæteris quadrupedibus conueniant & dissentiant.

Cap. X.

Quadrupedes quæ oua pariunt, eadēque sanguinem habēt (Terrestre autem ac sanguinis particeps nullum oua ædit, quin idem aut quadrupes sit, aut pedibus careat omnino) omnes caput, collū, dorsum, prona, atq; supina corporis possident: pedes etiam priores posterioresque, & quod pectori proportionetur, modo viuipari quadrupedum generis. Caudam quoque habent longiorem, exceptis paucis. Sed hæc omnia pedes in plures digitos habent discretos. Ad hæc, omnibus his sensus totidem, quot cæteris quadrupedibus sunt, lingua omnibus data est: excepto, quem Aegyptus

fert, crocodilo. Nā ille similis quibusdā piscibus est. Cum enim pisces omnino spineam, nec absolutā continēt linguam: tum vel maxime nō nulli adeo læuem, indiscretūmq; eum ipsum linguæ tributum locū sortiuntur, vt nisi admodum labrū diduxeris, ne vestigium quidē linguæ inspicere queas. Auriculis tamen hæc omnia carent, meatūsque tantum habent audiendi. Carent etiam mammis. Nec genitale, aut testes foris obtinent manifestos, sed intus cōditos. Nec pilo, sed cortice omnia tecta sunt. Dentibus etiam ferratis sunt omnia. Crocodilo fluuiatili oculi suis, dentes magni, exertiq; vngues robusti, cutis corticosa, cōtra omnem ictum inuicta, visus in aqua hebes, extra acerrimus. Dies itaq; in terra parte maxima agit, noctes in aqua teporis ratione. tepidiorem enim aquam experitur q̄ aërem.

De chamæleone, & eius cum cæteris similitudine. Cap. XI.

Hamæleo figura totius corporis lacertā planè representat. Latera deorsum ducta ventri iūguntur, vt piscibus: & spina modo piscium eminet. rostrū simiæ porcariae simillimum. cauda prælonga in tenue desinens, & longis implicata in se orbibus lori modo, permultis. Elatior à terra est, q̄ lacerta. Inflexus crurum perinde vt lacertæ. Pedes singuli bipartito secantur, partēsque talem inter se habent situm, qualem pollex ad manus reliquam partem obiectum. Sed ipsæ etiā reliquæ partes paulotenus in digitos quosdā finduntur, videlicet primores triplici fissura interius, duplici exterius: posteriores interius duplici, exterius triplici. vnguiculi adunci. corpus asperū totum: vt crocodilo. Oculi in recessu cauo intus recepti, prægrādes, rotūdi, cute simili, atq; reliquum corpus obducti, media sui parte perquam exigua detecti, qua videant. Quæ quidem vidēdi sedes nunq̄ cute operitur: nec pupillæ motu, sed totius oculi versatione in orbē mutationemq; quoquouerfus aspicit quæ velit. Mutat suum colorem inflatus. Verū & niger nō longè dissimilis crocodilo est. Et pallidus: vt lacertæ. Maculis distinctus, vt pardus, nigris. Mutatur color toto in corpore. nā & oculi concolores reliquo corpori redduntur, & cauda eundem colorem accipit. Motus ei piger admodū, vt testudinis est: pallefcit cum moritur, defunctūsque colorem eundē seruat. Gulā atq; arteriā situ eodem continet, quo lacerta: carnem nusquam nisi in capite & maxillis, & postremo caudæ admodum exiguum possidet. nec alibi sanguinē q̄ in corde, & oculis, & loco à corde superiore, & venulis hinc tendētibus. Verum nec in his quidem vlla copia, sed paucillū habetur sanguinis. Cerebrum paulo superius oculis positum est, & propè ijs cōtiguū. Cute autē exteriore detracta oculis, quiddā lucēs veluti annulus æneus tenuis, nulla pelle interceptus cingit. Mēbranæ in omnis ferè corporis partes multæ, ac validæ, longeq; firmiores q̄ in cæteris, tendunt. Dissē-

ARIST. DE HIST. ANI.

Etus hic totus spirare preterea diu potest, motu admodum exiguo adhuc
circa cordis sedem extate. Et cum omnes corporis partes contrahit, tum
vel maxime costas cogere, atque adducere potest. Lienem conspicuum
nusquam continet, subit cauernas, & latitat more lacertarum.

¶ De auium natura, & quibus cum ceteris terrarum animantibus
conueniant.

Cap. XII.

Nauibus etiam partes nonnullę similiter atque in ijs,
quę exposui, animalibus habentur. Omnibus enim ca-
put inest, & collum, & dorsum, & supina pars corporis, &
quod pectori proportionetur. Crura etiam bina homi-
nis modo, sed quę in auersum flectantur, eodem ritu,
quo quadrupedes faciunt, ut dictum iam est. Carent
manibus pedibusque prioribus. Peculiare inter cetera animalia alas pos-
sident, & clunem femori similem longiorem, utrumque medio tenus por-
rectum, cohesione perpetua, ita ut ipsum diuulsum femur esse videatur.
sed enim femur parte alia iunctum tibię est. Sunt femora sane maxima
ijs auibus, quę ungues habent aduncos, & pectus, quę ceteris robustius.
Copia omnibus auibus unguium est. Multifide etiam omnes quodam
modo sunt, quippe cum pars maxima digitata sit, & nates quauis pla-
nipedes, tamen & ipsę digitos perfectos distinctosque habeant. Omnibus,
quę se efferunt, quaterni digiti dati sunt, terni in priore parte, singuli in
posteriore maxima ex parte pro calce. Paucis quibusdam utrinque bini: ut
auiculę quę Iyngem vocant. Hęc paulo maior, quę fringilla est, colore va-
rio. Habet sibi propriam digitorum, quam modo dixi, dispositionem,
& linguam serpentibus similem. quippe quę in longitudinem mensura
quatuor digitorum porrigat, rursumque contrahat intra rostrum. Col-
lum etiā circumagit in auersum, reliquo quiescente corpore modo ser-
pentum. unde torquilla vulgo appellata est, quāquam turbo ab antiquis.
Ungues ei grādes, & similes ut monedulis exeunt: voce autē stridet. Os
sibi proprium volucres possidet. non enim labra, non dentes: sed rostrum
habet. Auriculis etiā carent, & naribus, meatibusque odorandi in rostro con-
tinent, audiendi in capite. Oculi omnibus, sicut ceteris animalibus bini,
sine cilijs. Grauiore palpebra inferiore conuiuent. Nictantur omnes,
ab angulo obeunte membrana. At vero quę specie noctuę gerunt, supe-
riore etiā palpebra conuiuent. Hoc idem cortice intacta animalia quoque
faciunt: ut lacertę, & reliqua generis eiusdem. Conuiuent enim palpe-
bra inferiore omnia, quāquā non more auium nictantur. Volucres item
non pilis, non squama, non cortice, sed pennis teguntur. Pennis omnes
caule constāt. Cauda etiam tali, qualis data quadrupedibus est, volu-
cres carent: sed penis conditā gerunt. Breuem quę longipedes ac pla-
nipedes sunt, maiorem autem quę e contrario constāt, quę vel contra-
ctis ad ventrem pedibus volāt, cum illę caudę pusillę gerulę, porrectis

in caudam cruribus feratur. Lingua omnibus est: sed varie. alijs enim
 longa, alijs brevis, alijs lata, alijs angusta. Omnium maxime animalium
 post hominem literas proferre nonnulla avium genera queunt: videli-
 40 cet ea precipue, quibus lingua latior est. Linguam autem illam mino-
 rem operiendi ministram nullum ex ijs quæ oua pariunt, superimposi-
 tam suæ arteriæ continet: sed meatum ipsum modo trahunt, modo laxant
 pro sui commodi desiderio. atque ita efficitur, nequid ponderis in pul-
 monem delabatur. Sunt nonnulla ex avibus genera, quibus natura cal-
 45 car etiã dederit: sed nulli datum hoc est cui ungues adunci sint. Vola-
 ces porro notantur, quæ ungues habent aduncos: calcarigeræ, quæ præ
 sua gravitate sint ad volandum ineptiores. Ad hæc, avium nonnullis cri-
 sta addita est. quam cum cæteræ penarum eminentia quadam extructa
 gerant, gallinaceus vnus peculiarem sibi sortitus est, sic enim institu-
 50 tam, vt nec caro sit, nec à natura carnis omnino aliena.

¶ De genere piscium, eiusque differentijs. Cap. XIII.

Piscium genus inter ea quæ aquas incolunt, vnum di-
 stingui à cæteris iure potest, cum forma euariet nu-
 merosiore. Habet id caput, & prona, & supina. parte
 qua venter & viscera continentur, supina habet. caudam
 5 continuã indiuisamque parte gerit posteriore varie. Pi-
 sciũ nulli ceruix, nulli manus aut pedes, nulli testes,
 nulli māmæ. Sed māmæ cæteris quoque negata est omnibus, quæ animal
 nequeat generare. Nec vero viuiparis omnino data est, sed ijs tantum,
 quæ protinus intra se animal formant: nec primũ ouum, deinde animal.
 10 Vnde fit vt delphinus etiam māmās habeat. animal enim concipit ilico,
 & creat. Continet hic suas māmās nõ parte superiore: sed prope genita-
 le. nec modo quadrupedũ papillas conspicuas habet: sed velut aluco-
 15 los quosdam humoris duos, utroque de latere singularẽ, è quibus lac
 fluit, quod ore catulorum sectatium parentem excipiat. idque iam
 à nonnullis, perspectum est. Pisces igitur vt modo dixi, nec māmās ha-
 bent, neque meatum genitalium vllum intus conspicuum. Brachias autẽ
 rem habent peculiarem, quibus humorem quẽ ore acceperint, reddunt.
 atque etiã pinnas, quas magna ex parte quaternas gerunt. Attamen lon-
 20 gis, vt anguillæ, binæ iuxta brachias hærent. mugilibus etiam quos la-
 cus Sipharum gignit, binæ: atque etiam ei quam vittã appellant. Non-
 nullis è longis nullæ omnino sunt pinnae: vt murenæ. nec brachię inte-
 græ, vt cæteris piscibus habentur. Qui autem brachias habent, aut in-
 tectas continent eas, aut detectas: vt cartilaginea genera omnia. Qui in-
 25 tectas habent, ijs in obliquum utroque latere tenentur. Quæ tegumẽto
 carent, cartilaginea dico, ijs si plana sunt, parte inferiore, supinãque ha-
 bentur: vt torpedini, vt raia. sed si oblonga sunt, eorum lateribus adhæ-
 rent: vt in quouis mustelino genere cernitur. Raia tametsi deductas in

ARIST. DE HIST. ANI.

latera habet brachias, tamen non spineo intestas operimeto, ut quæ non cartilaginea sunt, sed cuticulari. Item brachiatorum ipsorum, alijs simplices brachia sunt, alijs duplices. omnibus tamen simplex, quæ nouissima corpori admota est. & alijs paucæ, alijs multæ: verum in vtrunq; latus æque partitæ omnibus sunt. habent, quibus paucissimæ sunt, singulas brachias vtrinq; eâsq; duplices: ut aper. alijs binæ vtrinq; alteræ simplices, alteræ duplices: ut congro, ut scaro. alijs quaternæ vtrinq; simplices: ut accipenser, dentici, murenæ, anguillæ. alijs quaternæ duplici ordine, nouissima excepta: ut turdo, percæ, siluro, cyprino. Musteligenis etiam duplices, & quinæ vtraq; ex parte sunt. gladio à rostri mucrone ita appellato, octonæ duplices. Ita brachiarum colligitur numerus. Sed præter brachiarum discrimen, pisces à cæteris animalibus differunt, eo quod non pilis ut terrestria quæ animal generant, non cortice ut nonnullæ oua parientes quadrupedes, non penna ut genus auium integuntur: sed plurimi squamosi sunt, pauci quidam scabri, paucissimi læues. Ergo cartilagineorum, alia aspera, alia læuia sunt. Congri etiā, & anguillæ, & thunnii læues sunt. Dentes omnia piscium genera habent serratos, pectinatimq; coeuntes, excepto scaro: ac omnia serie dentium acuta atq; multiplici fulciuntur. in lingua etiā dentes nonnullis. Linguam autē ipsam durā, & penè spineam habent, & ita adhærentem, ut interdum carere lingua videantur. Os rescissum ut nonnullis ouiparis quadrupedibus est. partes audiendi, odorandi, deniq; sentiendi nullæ conspicuæ, præterquam oculi habentur. latent etiā meatus, quibus sentire necesse sit. Oculi omnibus sine palpebris: sed non duri. Est omne sanè piscium genus sanguinis particeps: discrimine autem partus sic discrepant, ut alij oua pariant, alij animal. pariunt oua omnes, qui squama conteguntur. animal omnes qui genere cartilagineo continentur, excepta rana.

De serpentum genere.

Cap. XIII.

Elíquum ex ijs quæ sanguinem habent, animalibus genus serpentum est, quod commune ambobus superioribus esse potest. Sunt enim alij terrestres, alij aquatiles: quāq; maxima pars sit terrestris, exigua vero aquatilis, scilicet fluminum incola. Sunt etiā maris indigenæ serpentes terrestribus similes, nisi quod caput habeant congrui. & quidem genera eorum complura sunt, colore numerosæ varietatis. nasci eos non in altissimis gurgitibus certum est. Scolopendras etiā (quas centipedes voco) maris incolas esse nouimus, specie terrestribus similes, magnitudine paulo minores, colore rubentiores, numero pedū copiosiores, & crurū tenuitate graciliores. nasci locis saxosis solent: & modo serpentū non magna altitudine gurgitū. caret pedibus genus omne serpentū, ut pisces. nam remorā errore nonnulli pedes habere prodiderunt. expes enim omnino est. Sed quoniam

15 pinnas habeat pedibus similes, hinc fit vt pedibus instare videatur. pisciculus quidam hæc est, saxi affuetus, in cibos non admittendus, non
 20 men à remoradis nauibus adeptus, utilis ad iudiciorū causas & amatoria veneficia, vt aliqui volunt. Partes exteriores sanguineorum animalium, quænam sint, & quot numero, & quibus inter se differentiis
 30 dissonent, explicatum iam est.

¶ Quæ mēbra vnicuiq; animalium generi interiora sint. Cap. XV.

35 Vnc interiorum ordinum persequemur, & primum in eo genere quod sanguine cōstat. hæc enim ratione summa genera à cæteris differūt, q̄ hæc sanguinea sunt, illa exanguia. Sanguine prædita sunt homo, & quadrupes, quæ animal ouūmve pariunt, atq; etiam aues, pisces, cetæ, & si quid aliud vacās nomine, quoniam genus non fit. Sed species simplex in singulis intelligatur, vt serpens, vt
 40 crocodilus. Igitur quæ quadrupedes viuiparæ sunt, ijs gula atq; arteria omnibus est, & eodē situ, quo homini. Oviparis quadrupedibus atq;
 45 auib; eadem illa adiūcta videmus: sed discrimen species affert earum partium. Deniq; omnia quæ aërem accipiunt, & reddūt, habēt pulmonem, arteriā, gulam, & situm gulæ atq; arteriæ similem: quanq̄ eas partes dissimiles. pulmonem autem ne situ quidem simili cōtinent. Cor itē
 50 omnibus est, quibus sanguis & septum trāsuersum. quod præcordia & cinctus appellatur. verum hoc in minutis præ sua tenuitate exiguitatēq; nō æque spectari potest, nisi in corde. Peculiare est, quod de nōnullis bubus proditum est. genus enim quoddam boum suo in corde ossiculū cōtinere aiunt. At vero pulmo nō omnibus datus est: pisces enim
 55 & omnino quæ brāchias habēt, carēt pulmone. Iecur in omnibus est, in quibus sanguis. Lien magna ex parte omnibus, quibus sanguis. sed magnæ partī eorum, quæ nō animal, sed oua pariūt, lien vsque adeo exiguus est, vt propemodum sensum effugiat. quod magna in parte auiū
 60 experimur: verbi causa, in colūbis, miluis, accipitribus, noctuis. Capriceps auis liene omnino caret. In quadrupedibus etiam ouiparis similis ratio est. nam ea quoq; admodum exiguum habent lienem: vt testudo, mus aquatilis, rubeta, lacerta, crocodilus, rana. Fel alijs adnectitur
 65 iecori, alijs minime. ex genere enim quadrupedum quæ animal generāt, ceruo, & damē deesse notatum est, atq; etiā equo, mulo, asino, vitulo marino, & murium nōnullis. Ceruis Achainis cognomine, fel cōtineri
 70 in cauda creditur. est, quod ibi cōtineri aiunt, colore quidē simile felli: sed nō ita vt fel humidum, sed lieni simile parte interiore. Vermes tamē cerui cōtinent omnes suo in capite viuos. qui nasci solēt sub lingua in cōcauo circiter vertebam, qua ceruici innectitur caput, magnitudine
 75 haud minores his vermibus, quos maximos carnes putres ediderūt. Gignivniuersi atq; cōtigni solēt numero ad eō circiter viginti. Sed ceruus

felle vt dictum est, vacat: quanquam eius intestinum amarum adeò est, vt ne à canibus quidem attingatur, nisi ceruus prepinguis sit. Elephanto etiam iecur sine felle: inciso tamē parte qua fel adherere solet, humor felleus effluit plus minus. Delphinus inter ea quæ mare excipiūt, pulmonemq; habet, vnus felle priuatus est. Aues piscēsque omnes fel habent: 40 & quadrupedes quæ oua pariūt, dixerim in vniuersum, omnes aut plus aut minus fellis fortiuntur. Sed pisciū alijs in iecore positū est: vt musteligenis, & siluro, & squatinæ, leuiraia, torpedini: atque ex lōgis, anguil- 45 læ, acui, libellæ. pulchro etiam, in iecore inest proportione corporis maxime omnium copiosum. alijs intestino annexum est, depēdens à iecore, meatibus quibusdam perpetuis summæ tenuitatis. Ergo hamia suo intestino pari processu obductum habet. sæpe etiam replicatū, redūxq; aliquatenus. reliquis collectim intestinis commissum est, aut semotius à iecore, aut propius: vt raia, accipenser, dentici, murenæ, gladio. Sæpe etiam genus idem vtrunq; patitur situm: vt cōger. alijs enim ad iecur, 50 alijs infra sepositum adhæret. quod etiam in auib; pari modo perspectum est. alijs enim ventri, alijs intestino iungitur: vt columbæ, coruo, coturnici, hirundini, passeri. alijs iecori simul & ventri: vt capricipiti. alijs iecori simul & intestino: vt accipitri, miluo.

¶ Quæ animalia renibus & vesica careant.

Cap. XVI.

Enes atque vesicæ omnes quæ animal generant, quadrupedes possident. At vero ex his quæ oua pariunt, aues piscēsque nō habent. Quadrupedū vna testudo marina habet magnitudine ad ceterarū partiū rationē. similes bubulis renēs ei omnino adhærent, quasi ex multis exigu- 50 guis cōstituti. Bonasus etiam interiora omnia bubus similia continet. situs idem earū partiū est omnibus quæ ex his cōstāt.

¶ Quam corporis partem in quibusque animantibus obtineant, cor, iecur, pulmo, lien, fel, & venter.

Cap. XVII.

Or prorsus in medio pectore omnibus præter quā in homine est. huic enim parti potius leuæ commissum est, vt ante exposui. Tendit omnibus priorem in partem suo turbinato mucrone, præter quā piscibus. his enim non ita esse videri potest, cum eorum cor suū mucronem non ad pectus spectantē, sed ad os habeat, extremūque inde pendens, qua branchiæ dextræ atque sinistræ inter se cōeunt copulāturque. Sunt etiam meatus alij de corde ad branchias tendentes singulas pro desiderio magnitudinis, hoc est, maioribus laxiores, minoribus arctiores: inter quos crassa admodū, & candida fistula est, quæ de 10 cordis extremo oritur. Gula paucis in piscibus inest, vt cōgro, anguil- læ: hisque exigua. Et iecur qui habent, si non fissum est, dextro latere totū continetur: sin fissum à principio vsque, dextro maior pars applicata est.

Quibusdam enim partes sepositæ sunt, nec eadem certa origine con-
 15 tinentur: vt inter pisces mustelino generi, & inter quadrupedes lépo-
 rum generi cuidā quod tū alibi, tum etiā in Sycino agro circiter Bolbā
 lacum gignitur. quippe quos bina habere iecinora credideris, quoniā
 40 meatus procul admodū coeāt. quod idē vel in pulmone spectare auiū
 licet. Lien etiā parti sinistra adnectitur iecori aduersus, sitūq; valet iu-
 20 sto naturæ. Quod si qua dissecta quadrupede, lienē lātere cōtineri dex-
 tro, iecur sinistro visum est, prodigiose id euenisse putādum. Tendit ar-
 45 teria omnibus ad pulmonē, quē admodū post explicabimus. Gula ad vē-
 trem perfertur trāsigens septum trāuersum, scilicet in his quæ habeāt
 gulā. pisces enim magna ex parte gula carēt, vt dictū est, vt qui annexū
 25 statim ori ventrē habeāt. Quocirca sæpius euenit gradibus nōnullis,
 vt dum per impetū insectātur minores, ventriculus in os procidat. Ha-
 bent omnia quæ enumerauī, ventrem situ consimili. septo enim trans-
 50 uerso cōtinuo subest, intestinūque de eo porrectum finit ad exitum
 cibi, & eam partem quæ podex dicitur. sed ventris dissimilitudo pri-
 30 mum, quod quadrupedes viuiparæ, cornigeræ, altera maxilla dentatæ,
 quaternos eiusmodi habēt sinus: quæ quidē & ruminare dicūtur. Gula
 enim incipiens ab ore deorsum tendit ad pulmonem, septūque trā-
 uersum. hinc se ad ventrem applicat maiore, qui parte interiore asper,
 interceptūq; est, ac prope gulæ commissurā sinum sibi adnexum ha-
 35 bet. quem ex argumento reticulū vocāt. est enim ventri extrinsecus
 similis, intus reticulis mulierū implexis, magnitudine multo, quā vē-
 ter minor. hunc excipit omasum parte interiore asperum, cancellatū,
 crustatum, magnitudine reticuli. Abomasum vēter ab eo alius iungi-
 40 tur, magnitudine amplior omaso, forma oblongior, cancellis intus, &
 crustis multis, magnis, & leuibis innormatus. mox intestinū iam sequi-
 tur. Cornigera, altera maxilla dentata omnia ad hunc modum suū ha-
 bere ventrem certū est. Sed differunt inter se magnitudine aut figura,
 atque etiā quod gula vel in medium ventris tendat vel in latus vergat.
 At vero omnia dētata maxilla vtraq; ventres singulos habēt, vt homo,
 45 canis, sus, vrsus, leo, lupus. Quinetiam thos quem lupum ceruariū ap-
 pellē, interna omnia lupi similia habet. his igitur omnibus simplex ven-
 triculus est, quem excipit intestinū. verum alijs amplior, vt sui, vt vrsus.
 5 & suillo quidē crustę leues pauciores sunt. Alijs arctior, nec multo am-
 plior intestino: vt cani, leoni, homini. Ceterorū etiā species omniū respe-
 50 ctu eorū quos modo enumerauī, distinguūtur. Alijs enim venter suillo
 similis: alijs canino, tā in maiore, q̄ in minore animalū genere. Sed dis-
 crimen in his quoq; magnitudine, figura, corpulētia, exilitatēve oritur:
 10 atq; etiā situ gulæ, quo meatū ad ventrē ducat, & conuio iungatur fo-
 ramini. Intestinatorū etiā natura vtriq; illi animalū generi, hoc est, vtraq;
 55 dētato, & altera maxilla dentato, sibi differt magnitudine, crassitudine,
 c. j.

ARIST. DE HIST. ANI.

replicamentis. Sunt certè maiora omnia intestina nō vtrinq; dentatis:
 nec immerito. nā ipsa ita dentata omnia sunt auctiora. pauca enim par-
 ua eo in genere habentur. Admodū paruum inter cornigera nullum
 est. Quibusdā etiam appēdices sunt intestinorum. Rectum autem in-
 testinum nulli est, cui non parte vtraque dentes. Elephanto intestinū
 ita est sinuosum, vt aluos habere quatuor videatur. in hoc etiā cibus
 recipitur: nullum enim cōceptaculum cibi aliud separatim adest. Ex-
 ta quoq; eidem suillis proxima: sed maiora. Iecur enim quadruplo ma-
 ius bubulo est. & reliqua pari ratione: excepto liene. hic enim minor
 ex proportionē est. Hæc eadem ratio vētris, intestinorūmq; vel in ouis
 paris quadrupedibus est: vt in testudine, tum terrestri, tum etiā mari-
 na, in lacerto, crocodilo vtroq; omnibus deniq; generis eiusdem. Sim-
 plicem enim vnūmq; habent ventrem, aut canino, aut suillo similem.
 Genus serpētum nulla euariat ratione: & omnia ferè proxima lacer-
 tis ex terrestri ouiparo genere habere spectes, si pedes his demas, lōgi-
 tudinem addas. Quippe quod intestum cortice sit, & prona, supināq;
 perinde atq; lacerti, habeat: sed testibus caret, nec alio modo, quā pi-
 fces meatus duos coeūtes in idem, & vuluam longam, ac bifidam ha-
 bet. Cætera interna eadem serpentibus sunt, quæ lacertis. Verū omnia
 earum viscera propter longitudinem, & angustia corporis, longa ar-
 ctāq; habentur, ita, vt dignosci præ suæ figuræ similitudine non queāt.
 Arteria nanq; longa admodum est, atque etiam gula longior. Arteriæ
 origo ita iuxta os ipsum posita est, vt esse sub lingua videatur. & qui-
 dem videtur linguæ præminere, quoniam lingua contrahitur, nec vt
 ceteris manet. Lingua autē ipsa tenuis, lōga, & atrii coloris est: atq; si ex-
 trahas porrigi longius potest. Peculiare præter cæterorū linguas, ser-
 pentibus & lacertis est, vt summa eorum lingua bifida sit: sed præcipue
 serpentum. quippe quæ tenuissimis quibusdā quasi capillamentis dis-
 creta vibretur. Vitulo etiam marino lingua scissa est. Ventriculum ser-
 pentes velut intestinum laxius habent, canino similem. tum intestinū
 longū, tenue, & ad exitū vsq; vniforme. Cor arteriæ postremæ adhæret
 exiguum, sed longū, & renum speciē referens: quam ob rem videri in-
 terdū potest minus mucronē suū dirigere ad pectus. Pulmo deinde ad-
 nectitur, simplex, fibrosus, fistulosus, prælongus, longēq; à corde seposi-
 tus. Iecur itē longū, & simplex. Sed lien exiguus rotūdūsq; vt lacertis.
 Fel similiter atq; in piscibus habetur: natricibus enim adnexum iecori
 est. cæteris intestino magna ex parte adhæret. Dentes exerti omnibus
 sunt. Costæ totidē, quot dies mēsem integrū cōplent. singulis enim tri-
 cenæ. Euenire serpētibus idem, quod pullis hirundinū nōnulli aiunt,
 oculis enim serpentū laceratis subnasci alios referunt. caudæ etiam la-
 certis atq; serpentibus amputatæ renascuntur. Hæc eadem ratio inte-
 stinorū, & ventris piscium quoq; est. Venter enim his vnus, & simplex:

sed figura varia est. nonnullis enim diuersa omnino species ventris est,
 vt ei quem scarum vocant, qui & ruminare solus piscium creditur. in-
 100 testinum etiam simplex replicans se, quod in vnum, continuūmq; re-
 soluatur. Peculiare piscibus & magna ex parte auibus appendicū agna-
 50 tio est. Sed auibus subter, & paucæ: piscibus superne circa ventriculū
 exeunt, & nonnullis complures: vt gobioni, mustelo, percæ, scorpioni,
 fidiculæ, mulo, scaro, mugili. cui parte altera plures exeunt: altera vna
 60 tantum. alijs paucæ: vt iecorino, glauco. auratę etiam paucæ. Tum autē
 ipsi eiusdem speciei consortes inter se differūt. Auratarum enim alijs
 plures, alijs pauciores. Sunt etiam quibus nullę omnino sint: vt magne
 cartilagineorum parti. cæteris ita, vt alijs paucæ, alijs vel plurimæ ha-
 70 beantur. Omnes tamen pisces ad ipsum ventrem eas appendices con-
 110 tinent. Aues & inter se ipsas differre, & à cæteris discrepare animalis-
 bus, interiorum partium ratione apertū est. Alijs enim ingluuię præ-
 posita ventriculo est: vt gallinaceo, palumbo, columbo, perdici. Inglu-
 uies cutis in amplum sinuata est, qua primum cibus ingestus contine-
 tur incoctus. hæc parte qua iungitur gulæ, angustior est, mox amplior,
 115 tum qua desinit in ventriculum, arctior. Vētriculus parti plurimæ car-
 nosus, callosusq; est, cutis intus robusta, crustatisq; facile detrahi inte-
 75 gra potest. alijs ingluuię deest: sed eius vice gula pertinet latior, & po-
 tentior, vel tota, vel qua propius ventriculum adit, vt monedulæ, cor-
 120 uo, coturnici. Quinetiam coturnici gula amplior infra: & capricipiti
 pars inferior paulo latior est, atq; etiam noctuæ. At anati, anseri, gauicę,
 80 cataractæ, tardæ, gula tota ampla & lata est. Multis etiam alijs auibus
 gulam huiusmodi esse perspectum est. Nec desunt quibus ventriculus
 ipse similis sit ingluuiei: vt thynnūculo. Sunt itē, quibus neq; gula, neq;
 125 ingluuię amplior sit: sed vētriculus lōgior, scilicet auiculis omnibus,
 qualis passer, aut hirūdo est. Sunt etiā quāuis paucæ, quæ ingluuiei gu-
 85 lęq; amplitudine careant: longitudine autem admodum prolixa vtan-
 tur, videlicet quæ longa angustaq; colla habent, vt porphyrio. quæ ferē
 omnes alui excrementum humidius, quàm cæteræ solent, reijciūt. Co-
 130 turnici præ cæteris, hæc propria habentur, vt & ingluuiem, & gulam
 prope ventriculum amplam & latam habeat. Distat ingluuię à parte
 gulæ propinqua ventriculo multum, pro magnitudinis proportionē.
 90 Tenuē quoque intestinum parti plurimę auium est, & simplex resolui
 potest. Appendices autem illæ paucæ in auibus sunt, vt dictum est, nec
 135 supra vt in piscibus: sed infra qua desinit intestinum: habent eas non
 omnes, sed plurimæ: vt gallinaceus, perdix, anas, ciconia, ascalaphus,
 95 anser, olor, tarda, noctua: minoris etiam generis nonnullæ habent, sed
 perexigue: vt passer.

SECVNDI DE HISTORIA ANIMALIVM LIBRI
 FINIS.

c.ij.

ARISTOTELIS PHILOSOPHI

DE HISTORIA ANIMALIVM LIBER TERTIVS, IN-
TERPRETE THEODORO.

De situ & forma genitalium membrorum omnium animan-
tium, eorumque differentiis. Cap. I.

De ceteris interioribus partibus, quotnam, aut
quales sint, & quas inter se habeant differen-
tias, dictum iam est. Restat, ut de his, quæ ad ge-
nerationem ministrant, differamus. Ergo & fœ-
minis omnibus intus conditæ habentur: mari-
bus autem multiplici differentia euariant. Nam
inter animalia sanguinei generis, alij testes nul-
li omnino sunt: alij sunt quidem, sed intus. Et
ijs quæ intus continent, aut lumbis adhærent
circiter sedem renum, aut aluo crediti sunt. Alij foris depēdent, qui-
bus genitale aut aluo annexum sustinetur, aut demissum pendet cū
testibus. Nec vero modo eodem ad aluum omnibus continetur, sed
aliter ijs, qui ex aduerso mingunt, aliter his qui ex auerso. Piscium
igitur nulli, sunt testes, nec cæteris quibus branchiæ, neque ulli ser-
pentum, nulli denique quod pedibus careat: nisi intra se formare
animal possit. Auibus testes dati omnibus sunt, non tamen qui fo-
ris pendeant: sed qui intus adhæreant lumbis: quo modo quadrupe-
dibus quoque ouiparis habentur, ut lacerto, testudini, crocodilo, & in-
ter ea quæ animal generant, herinaceo. Quæ autem intus continent,
ijs ad aluum nectuntur: ut delphinò ex his quæ pedibus vacāt: ut ele-
phanto ex ijs quæ quadrupedes viuiparæ sunt. Cæteris conspicuos es-
se testes natura voluit. Discrimen autem eorum, qui ad aluum aut lo-
cum proximum positi in propatulo sunt, diximus. Aut enim hæret an-
nexi retro, nec tremuli pendunt, ut suibus: aut ante propensi demissi-
geruntur, ut homini. Pisces ut modo dixi, & serpentes testibus carent.
Sed meatus continent binos, qui de septo exorti, latus spinæ vtrunque
perreptent, coeantque superne in vnum: atque ita ad ostium excremen-
ti finiant: quod enim ad spinam est, id superius nomino. Pleni hi mea-
tus humoris fœtifici redduntur tempore coitus, attritūque mutuo se-
men effluit genitale candidum. Sed quibusnam ipsi inter se differen-
tijs discrepent, in dissectionibus speculari oportet: nos etiā diligentius
post exponemus, cum sua singulis reddiderimus. Omnibus autē quæ
oua edunt, siue bipeda, siue quadrupeda sunt, testes lumbis innexi in-
fra septum continētur, vel candidiores, vel pallidiores, venulis admo-
dū tenuibus circūdati. Meatus de singulis singuli pertinent, eodemque

coëunt supra ostium excrementi, sicut agi in piscibus dictum est: isq;
 meatus qui ex coitu amborum consistit, genitale est. quod in minori-
 bus latet, in maioribus vero, anseré dico, & reliqua huiusmodi, euidē-
 tius est, cum recēs inierint. Meatus autē tam his quā piscibus lum-
 40 bis adhærent, subter aluum, ventrem, & intestina, inter venā maiorem.
 de qua meatus ad testem pertinent vtrunq;. Sed vt piscibus, lentor ille
 prolificus tempore initus haberi sentitur, meatúsq; latissime patēt. vbi
 vero id tempus præterijt, incerti vel meatus ipsi interdum reddūtur.
 Sic auium testes, prius quā coire incipiant, alijs exigui, alijs omnino
 45 obscuri sunt. at vero cum venerem exercent, insigni tātis per magnitu-
 dine augentur: quod apertissime palumbis, & perdicibus euenit: atq;
 ita, vt hibernis mensibus ne vlllos quidem testes in his haberi nōnul-
 li arbitrētur. Quibus autem parti priori testes cōmissi sunt, his aut in-
 tus iuxta aluū conduntur, vt delphino: aut foris in aperto vltima aluo
 50 positi sunt. Quibus vtriusq; cum cætera sint eadem, vnum illud discrimē
 exiistit, quod quæ intus continent suos testes, nulla cute habent obdu-
 ctos, quæ autem foris, hæc coniectos in conceptaculum, quod scor-
 tum vocamus, gerunt. Testes vero ipsi omnibus gressilibus viuiparis
 sunt ad hunc modum. Meatus duo venales ad capita testium de vena
 55 aorta pertendunt, & alij totidem à renibus eodē deueniunt: sed hi san-
 guinolenti, illi quos mittit aorta, exangues sunt. A capite autem ipso-
 rum testium meatus excipit spissior illo superiore, atq; nervosior, qui
 progressus per testem flectit sese inde, & caput eiusdem repetit: vnde
 15 rursus in idem coëunt, & in parte priore subeūt genitale. Qui caput
 repetunt, ipsi tam continua membrana obuelātur cum ijs, qui residēt
 60 testibus, vt vnus esse meatus videantur: nisi membranæ diuortium fe-
 ceris. humorem adhuc sanguineum continet is qui residet, sed minus
 quā illi superiores. At vero qui reuerſi ceruicē subeunt genitalis, hu-
 morem iam habent candicantem. Quinetiam de vesica meatus perfer-
 65 tur, & se ad ceruicem applicat: quem veluti putamen canaliculatum
 ambit id quod penem vocamus. Specta ea quæ dixi, descriptione hac.
 sit. a. initium meatum, qui de aorta proficiſcuntur. cc. meatus descen-
 dentes ad capita testium. dd. qui ab his assident testibus. bb. qui repe-
 25 tunt, scilicet quibus humor candicans continetur. e. genitale. f. vesti-
 ca. oo. testes. Excisis detractisve testibus, meatus sursum se retrahunt.
 70 Castrare solent duobus modis. aut enim testes nouellos adhuc fran-
 gunt, aut adultos iam firmosque excidunt. Taurum aliquando exci-
 sum initu protinus actō progenerasse traditum est. Testes animalium
 ita se habere cognitum est. Vulvæ siue vteri, nec eodem situ habentur,
 75 nec similes omnium sunt: sed differunt inter se, tum eorum quæ ani-
 mal generant, tum illorum quæ oua pariunt. Habent omnes qui iuxta
 genitale continētur. sinus geminos, alterum in latere dextro, alterum
 c. iij.

ARIST. DE HIS T. ANI.

in sinistro. Initium vero vnum est, & cōmune ostium, quasi ceruix car-
nosa admodū, cartilagineaq; parti plurimæ auctissimæq; animantiū tri-
butum est. Pars vuluæ interior, loci, & vterus appellatur: vnde fratres 80
vterinos cognominamus: ostium autem & ceruix, matrix dicitur. Sed
bipedes atq; etiā quadrupedes quæ animal procreāt, omnes vuluā aut
vterū infra septū transuersum cōtinent: vt homo, canis, sus, equus, bos:
cornigera quoq; omnia situm habent eundem. Extrema plurimarum 85
vuluarum, quæ cornua vocant, inuolui perspectum est. At eorum quæ
oua ædunt, situs non similis omnium est. Sed auium vuluæ iuxta septū
annexæ sunt: piscium infrā, sicut bipedum aut quadrupedum quæ ani-
mal pariunt: sed tenues, & membrana constātes, & lōgæ, ita vt in minu-
tissimis pisciculis sinum vuluæ vtrunq; iungi in faciē oui vnus videa-
tur, tanq̃ bina habeant oua hi pisces, quorum ouum arenidum est: nō 90
enim continuum, sed quoddam arenulentum est: ita diffundi in multa
potest. Vulua auīū ceruicē habet carnosam, callosāmq; parte inferiore:
at superne quā septo iungitur, mēbrana constat, & prætenuis adedō est,
vt oua extra vuluā esse existimes. Auibus ergo auctioribus membra-
na conspectior est, & per ceruicē inflata extollitur, atq; sinuatur. At in 95
minoribus obscuriora hæc omnia habentur. Quadrupedū quoq; oui-
pararum hæc eadē ratio vuluæ est: vt testudinis, lacertæ, ranæ, reliquo-
rum generis eiusdem. Enimvero ceruix vna in vno & carnulētior est:
fissura autē & oua proxima septo sustinētur. Necnon ea, quæ in genere
pedibus priuato animal ædunt in lucē, postea q̃ oua inter se pepererūt, 100
vt musteli, & reliqua cartilaginea dicta (quicquid enim inter marina
pedibus orbatū, & brāchias habens animal generat, sub eo nomine in-
telligitur) ijs vulua partita, pertinēsq; ad septū quomodo auibus, est.
atq; etiam de medio sui bipartiti sinus, arctior ad septum vsq; pertēdit:
ac oua tā hic, q̃ supra ad septi originem consistūt: mox prolapsa in spa- 105
tium latius foetus animales excludūt. Sed eorū ipsorum differētia vul-
uæ, quā tum inter se, tum vero à cæteris piscibus discrepēt, accuratius
per dissectiones spectari figuris singulis potest. Serpētes etiam tam ab
his supradictis, q̃ inter se differre apertū est. Vipera enim animal ædit,
postq̃ intra se oua peperit, cū cætera serpentū omnia genera oua ædāt 110
in lucem: quo fit vt viperæ vni vulua similis, vt cartilagineis sit. Tendit
porrò serpentibus vulua prolixior, modo corporis exorsa inferius vno
cōtinua meatu, diductaq; in latus spinę vtrūq; quasi duplex meatus vsq;
ad septū: in qua oua ordinatim gignūtur, & ædi inde non singulatim,
sed serie continente solent. Vulua omnibus quæ & intra se & foras ani- 115
mal generant, supra aluum posita est: quæ oua pariunt, ijs infrā, lumbis
adhæret. Quæ animal ædunt in lucem, cum intra se oua generarunt, ijs
anceps ratio est: nā & infra lumbis adiungitur ea pars vuluæ qua oua
continentur, & supra intestina ostiū eius sustinetur. Ad hæc discrimen

120 vuluarum est: q̄ cornigera & vna parte dētata, acetabula habent vuluā,
dum partū gerunt: atq; etiā parte vtraq; dentatorū, lepus, mus, vesper-
tilio, eadē illa acetabula suis continent locis. At cētera vtrinq; dentata
animalis fēcunda, pedibus prādita, vuluam lāuē omnia habent: & par-
tus ipsi vuluā, non acetabulis adhæret. Partes dissimilares animalium
125 interiores, exteriorēsq; hunc in modum haberi cognitum est.

¶ De partibus animalū similaribus, ibiq; Syēnesis Cyprij, Dio-
genisq; Apolloniata opiniones de sanguine & venis. Cap. II.

Similarium sanguis potissimum communis, animalis-
bus sanguineis omnibus est: nec minus cōmunis ea
pars est, qua sanguis cōtinētur, quā vena dicitur. Lo-
cum autem communitatis secundū obtinent ea, quā
his proportionentur, hoc est sanies, & fibra: atq; etiam
caro. quod præcipue corpus animalū inest. Os item,
& quod vice fungitur ossis: vt spina, & cartilago. Adde communitati
eiusmodi cutem, membranam, neruos, vngues, pilos, & quā ijs ex pro-
portione respondeant: ad hęc adipem, sebum, atq; excrementa, stercus
10 dico, pituitam, bilem, tum flauam, tum etiā atram. Sed cum natura san-
guinis venarūmq; principium esse videatur, primum de his differen-
dum est: præsertim cum authores nōnullos ex ijs qui res eas tractarint,
minus rectē dixisse intelligā. Causa vero ignorationis occultioni earū
partium, ac perdifficili contuitui tribuenda est. nā in animalibus mor-
15 tuis natura venarū principaliorū aboletur, propterea q̄ ipsæ in primis
effluēte sanguine lāguēscāt, & collabātur: ex ijs enim quasi vase, vniuer-
sus sanguis effunditur: quippe qui omnis in venis contineatur, præter
exiguū qui in corde est. In viuīs autē fieri non potest, vt quēadmodum
habeant cernātur: intus enim natura earum occultatur. Itaq; alij cum
20 in cadaueribus dissectis inspicerēt, summa principia cernere nequiue-
runt. Alij in hominibus admodū extenuatis per ea quā extrinsecus vi-
derētur, interna venarū principia diffinire. Syēnesis medicus Cyprius
ita scribit: Venæ corporis crassiores oriūtur ad hunc modū, & tendūt
de oculo propter supercilium, per dorsum ad pulmonem sub māmīs.
25 Altera de latere dextro ad sinistrum, altera de sinistro in dextrū: & al-
tera per iecur in renem, ac testē, altera ad lienē & renē, & testē. Postre-
mo ad genitale perfertur. Diogenes Apolloniata hęc: Venas hominis
cōstare ad hunc modum nouimus: duæ maximæ habētur, quā per ven-
triculum propter dorsi spinam pertendūt: altera dextrorsum, altera si-
30 nistrorsum: vtraq; ad pedē sibi subiectum, & in caput eādem per iugu-
lum propter humeros efferuntur: hinc sparsa ramorum serie, aliæ mi-
nores mēbris omnibus sanguinē riuāt, de dextra dextrorsum, de sini-
stra sinistrorsum. Maxime autē illæ duæ cor adeūt, circa ipsam spinam
dorsi: alteræ item duæ paulo superius per pectus sub ala vtrāq; in ma-

c. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

num dispensatæ pertendunt, quarum altera lienaria, altera iecoraria vocatur: harum postrema ita scinduntur, ut parte pollicis ad eam: parte vola: tamen ex his ramorum tenuiorum frequentia in digitos manuumque spargitur totam: propagines tenuiores a primis venis mittuntur, a dextra ad iecur: a sinistra ad lienem & renes. Quae autem pertinet ad pedes, scinduntur quae femur iungitur, tenduntque per totum femur: quarum maxima femur ex averso perreptat, crassaque apparet: altera paulo interius minus crassa procedit per femur: tum propter genu tendunt ad crus pedemque imum, quo modo ad manus: hinc subeunt plantam, & se spargunt in digitos. Complures etiam tenues de eisdem illis ad ventrem & costas sparsae obrepunt: quae porrectae per iugulum petunt caput, apparentque crassiusculae in ceruice: quarum extrema fissura multiplici permeant per caput, dextra dextrorsum, sinistra sinistrorsum: atque utraque ad aurem definunt. Sunt praeterea venae collo commissae iuxta maiorem paulo minores, utroque ex latere transeuntes, ad quas plurima illarum capitis pars contendit, quae immersae per iugulum mittunt alias ad scapulas & manus: apud lienariam etiam & iecorariam: aliae paulo minores apparent, quibus adigere cultellum solemus, quoties aliquid sub cute affligit. At si quid circa ventrem infestat, sanguinem ex iecoraria & lienaria mittimus: quinetiam ad mammas hinc aliae pertinent. Sunt item quae de utraque perferantur ad testes per dorsum medullam, tenues: atque etiam aliae quae subditae cuti tendant per carnem ad renes, cessantque ad testes viris, ad uterum mulieribus: prodeunt primae a ventriculo ampliores: tum attenuantur dum de parte dextra in leuam, indeque transeant ad dextram, quae seminariique nominantur: sanguis crassior a carne ebibitur: sed cum ad haec loca deuenerit, tenuis redditur, & calidior, & spumofus. Syenesis ac Diogenes ita.

¶ Polybij sententia de venarum ordine, ibique falsarum opinionum refutatio. Cap. III.

Polybius haec: Venarum paria quatuor habentur: primum quod a sincipite ortum tendit per ceruicem summa perreptas latera spinam, ad clunes & crura: deinde per tibiae ad malleolos exteriores, & pedes: quam ob rem doloribus dorsum & coxarum, de poplitibus malleolisve exteris sanguinem mitti solitum est. Secundum venarum par de capite circum aures per ceruicem, quae iugulariae dicte sunt, intus propter spinam & lumbos ad testes & femora perfertur: atque per poplites & tibiae tendit ad interiores malleolos & plantas: quae propter doloribus lumborum & testium sanguinem ex poplitibus, aut malleolis mittimus. Tertium par venarum a temporibus per ceruicem sub scapulis porrigitur ad pulmones: & altera de parte dextra in sinistram perges, mammam subit, & ad lienem renemque descendit: altera de sinistra in dextram procedens, a pulmonibus mammam subit: mox iecur petit,

15 & renem. vtraq; postremo ad testes desinit. Quartum par ortum parte
 priore capitis de sede oculorum per ceruices ad humerorū clauiculas
 deuenit, vnde per lacertos ad agilem, mox per cubitos ad volā, & digi-
 20 tos: ad malas etiam de humero propaginē mittit, quæ costas perreptat,
 dum altera ad lienem, altera ad iecur perueniat. deinde vtraq; eminens
 25 per ventrem ad genitale desinit. Hæc ferè sunt quæ à cæteris medicine
 authoribus dicta accepimus. Nec desunt naturæ interpretes, qui tæetli
 accuratius, perinde vt medici, nō tractarunt de venis: tamē omnes ea-
 rum ortum à capite atq; cerebro deducunt: quod error est. Cum itaq;
 30 perdifficile sit venarum examen: solis in strangulatis animalibus iam
 ante extenuatis effici potest, vt satis percipiāt, cui hæc res curæ sit. Sed
 35 enim natura venarum ita se habet. Duæ intra pectus venæ continētur
 spinæ appositæ, altera maior, altera minor. maior partem priorem adit:
 minor posteriorem. & maior dextram potius sedem obtinet, minor si-
 nistram, quam aortam nōnulli vocant, eo q̄ neruosa eius pars conspici
 40 vel in mortuis potuit. Ambæ ex corde originē ducūt. transigūt enim
 50 totæ cætera viscera per quæ tendūt, suam seruantes naturā, vt nihil cō-
 trahant detrimenti, quo minus & sint venæ & appellentur. Sed cor nō
 eodem permeant modo: verum ei tanquam suæ parti continuātur, ma-
 55 gisq; ea quæ prior & maior est. Situ autem tali oriūtur, vt altera supra,
 altera infra sit: & cor inter se positum amplectātur. Habēt intra se cor-
 da omnia sinum triplicem: sed magnitudine varia. minutissimorū enim
 animalium sinus arctiores sunt: ita, vt vnus qui amplior est, vix cōspici
 possit: reliqui sensum effugiant. Mediocrium animalium secūdus etiā
 60 conspicuus est: maximorū perspici omnes possunt. Et cum priorem in
 40 partem cor suo mucrone spectet, vt dictū est, sinus qui amplissimus est,
 dextrum supremūmq; recipit situm, minimus sinistrū, mediocris me-
 dium: qui autem maximus inter eos est, hic longè reliquis ambobus
 amplior est: omnes tamen ad pulmonē foramine spectāt perpetuo, sed
 45 propter exiguitatē meatuū latent, præterquā in vno. Oritur ex eo am-
 plissimo supremoq; sinu vena maior, sedēmq; dexteram tenet, mox per
 medium sinum formam recipit venæ: vtpote cū ipse ventriculus cor-
 5 dis venæ particula sit, in qua sanguis restagnet. Aorta de sinu medio
 5 exit nō eodem modo, sed per fistulā multo arctiorem init societatem, &
 tendit à latere cordis, cū vena maior sua radice cor transigat, cum se
 50 promit. Vena item ipsa maior membrana & cute constat. Aorta arctior
 est, & vehemēter neruosa, deductaq; longius, hoc est, ad caput, aut imas
 partes in angustum admodum coartatur, ac nerui naturā ex toto acci-
 10 pit. Pars prima venæ maioris sursum à corde proueniens, scinditur bi-
 partito. Adit alterum membrū pulmones, alterum spinam & vertebrā
 55 colli nouissimam, rursus membrū quod pulmonem adierit, bipartito
 se scindit, quia pulmo in duas partes discretus sit, deinde singulas fistu

ARIST. DE HIST. ANI.

las, singuláq; foramina subit, amplius ampliora, arctius arctiora: ita, ut pars nulla sit sine foramento, & venula. quanq̃ postrema diminutionū prae sua exiguitate visum effugiunt. quo fit ut pulmo omni ex parte refertus sanguine videatur. Hos autem venæ meatus induci supra fistulas ex arteria pertinentes certum est. Membrū alterū quod ad spinā, & colli vertebram diximus tendere, per spinā ipsam porrigitur. quam venam Homerus notat, cum ait. Venámq; inciderat omnem, Quæ per dorſa means ceruices fertur ad imas. Hinc venulæ singulæ ad singulas costas & vertebraſ feruntur. Scinditur etiā bipartito hæc eadem vena iuxta vertebram, quæ supra renes posita est. Ita hæc membra venæ maioris in ramos spargūtur: sed rursus parte superiore, qua ex corde protendit scissa numerosiore venarū propagine duo petit loca, quippe quæ alias in latera & humeros mittat, quæ mox per alas homini ad manus feruntur, quadrupedi ad pedes priores, auibus ad alas, piscibus ad pinnas, quæ parte prona continentur, quarū venarū capita iugulares quā primū scindūtur, appellamus: sed quā scissæ ceruicē subeūt, iuxta pulmonum arteriam tendunt. quibus interdum foris apprehēsis corruūt homines sensibus ereptis, & palpebris cōpressis. ita porrectæ amplexæq; arteriam ad interuallum auriū feruntur, qua maxillæ faucibus cōeunt. denuo inde scindūtur in venas quatuor, quarū vna remeans per collū & humerum descēdit, & cum priore propagine ad flexum brachij copulatur: secunda ad palmam & digitos cessat. Tertia de vtraq; sede aurium ad cerebrum pertinet. atq; in multos prætenues ramulos spargitur. itaq; mēbranā custodem cerebri subit. Cerebrū autem ipsum omnīū expers sanguinis est, nec aliquid venæ vel auctioris, vel minutioris in id cessat. Reliqui rami qui ab eadē vena mittūtur, partim ambiūt caput, partim ad sedes sensuū dentēsq; gracili venularū serie terminātur.

¶ De aorta vena minore, eiúsq; sede, Cap. III.

Vena etiam minor, quam aortam diximus nominari, eodem spargitur modo in ramos, qui partes venæ maioris consequātur: verum meatus eius & venulæ multo minores sunt, q̃ venæ maioris. locis à corde superioribus venas hūc in modum haberi nouimus. Pars autem maioris venæ cordi subiecta, fertur elatior, per septūmque applicata, tum ad aortam, tum etiam ad spinam membraneis flaccidisque meatibus continetur, mox vena ad iecur ab ea mittitur brevis, sed lata. de qua multæ ac tenues sparſæ in iecur oblitterātur. Rami inde ab ipsa iecur transigente duo procurrunt, quorum alter ad septum & præcordia dicta cessat: alter supera repetit, ductūsq; per aulam ad lacertum brachij dextri se porrigit, qua cæteris venis se applicat iuxta flexum interiorem. Quam ob rem sanguine hinc misso dolores iecoris quidam leuari possunt. Pars altera venæ eiusedē brevis qui-

15 dem, sed crassa, latus petit sinistrum, pergítq; ad lienem, quæ sparsa in
 ramulos subit, itaque aboletur. Quinetiam ab eadem maiore propa-
 go pari modo ad lacertum sinistri brachij mittitur: sed quæ ad brachiũ
 20 dextrum procedit, eadem quæ pertingit ad iecur, est. Hæc vero diuersa
 ab ea quæ ad lienem pertinet, est. Aliæ item à vena maiore duæ propa-
 gantur, quarum altera ad omentum, altera ad id quod à carne pancreũ
 appellatum est. de qua, venarũ frequentia per lactes tendunt, quæ om-
 nes in vnam desinunt venã grandem, per totũ intestinum & ventricu-
 lum ad gulam vsq; porrectam, quæ & ipsa ramos de ijs quas perreptat
 25 partibus spargit complures. Vtraq; igitur tam maior q̃ aorta renũ te-
 nus vna atq; perpetua tendit. hic capitibus renũ potius adhærescunt, fin-
 dunturq; bipartito: velut in literã lambda, aut V literã inuersã, vergítq;
 magis in partem posteriorem corporis vena maior, q̃ aorta. Spinæ anne-
 30 cti aortam potissimũ circa cor venulis prætenuibus & nervosis, notũ
 est. Ducitur eadem de corde nimirũ amplitudine insigni: sed procedens
 arctior atq; nervosior euadit. mittit ea quoq; ad lactes ramos quemad-
 modum maior, verum longè minores, per angustos enim & fibris pro-
 ximos. quippe quos extenuatos, in fibras, cauas tamẽ, cessare aduerte-
 rimus. Ad iecur aut lienem, nulla ab aorta pertinet vena. Rami autem
 35 illi in quos venam scindi vtrãq; dixi, ad coxam vtrãq; proficiscuntur, atq;
 os ipsum attingunt, ad renes etiam à maiore aortãq; venæ deueniunt, sed
 cauum non subeunt renum: verum in corpus eorum absumuntur. Nec
 non alij duo meatus ab aorta validi & perpetui ad vesicam procedunt.
 40 atq; etiam alij de cauo renum eodem veniunt, qui nihil commune cum
 vena maiore sortiuntur. Singulis item renibus de medio venæ exorsæ ca-
 uæ, nervosæq; iuxta spinã ipsam per venas se porrigunt: mox in coxam
 vtrãq; conduntur, ac delitescunt. deinde denuo porrectæ in clunes appa-
 rent: quarũ & ipsarum postrema, vt in sexu virili ad vesicam genitalẽq;
 coniunguntur: sic in fœmineo ad vuluam aut vterũ pertinent. Nullã sa-
 45 nè venam de maiore vuluã adire videmus, cũ de aorta multæ frequen-
 tẽsq; veniant. Ramis etiam tum aortæ, tum etiam maioris, aliæ mittun-
 tur propagines: quæ primũ ad inguina ampliusculæ cauæq; accedunt.
 deinde per femora crurãq; in plantas & digitos finiunt. Atq; etiam duæ
 50 aliæ per inguina & femora cõmutatis vicibus perferuntur. altera de par-
 te dextera in sinistram: altera de sinistra in dextrã, ac cæteris venis cir-
 ca poplites se coniungunt. Quemadmodum venæ se habeant, & vndẽnã
 suam originem ducant, apertum iam est. Continet autẽ genus animã-
 55 tium omne sanguinis compos venarũ initia, & genera summa eo, quo
 exposuimus, modo. nam reliqua copia venarũ nõ simili ratione in om-
 nibus est, neque enim partes eodem modo, aut eadem in omnibus ha-
 bentur. nec vero æque in omnibus patet venarum series, sed potissimũ
 in ijs constat, quibus sanguinis copia & præcipua magnitudo est. nam

ARIST. DE HIST. ANI.

in minutis sanguinifve inopibus, vel per naturam, vel per immodicam corporis obefitatem haud æque inspicere possunt. Alteris enim meatus quasi alveoli quidam multo intersepti limo permiscuntur. Alteris paucæ eadēque fibræ potius quàm venæ continentur: vna tamen quam maiorem ex præcipua magnitudine cognominamus, potissimum cuius dens in omnibus etiam minutis animalibus est.

¶ De nervis eorūque origine.

Cap. V.

Nervorum mox ordinem persequemur. origo eorum quoque in corde est. Id enim nervulos suo ampliore ventriculo continet. & vena aorta appellata, nervosa est, & quidem postrema eius nervo omnino constat. quippe quæ nullo intus cauo distinguantur, tendanturque modo nervorum qua desinunt, applicata ad nodos ossium lubricos. Cæterum natura nervorum non more venarum continua de eodem initio procedit. Venæ enim ut in depictis canabis, hoc est fontibus rivo multiplici sparsis patet, figuram totius corporis distribuunt, ita, ut corporibus admodum extenuatis partes omnes venulis referre conspiciantur. Locus enim idem venulis in macilentis, carne in corpulentis reddat. Sed nervi ducti distractique passim ad artus, & flexus ossium applicantur. quod inde etiam percipi potest. nam si eorum natura esset continua, late iam in extenuatis corporibus contentia omnium pateret. Summa nervorum partes, quæ membrum ad salendum accommodatum continet, poples dicta, & quæ se geminam porrigit tædo nomine, & quæ ad vires corporis iuvant attendo, & humerarius. reliquæ quibus ossium nodi deligantur, nomine vacant. Nam ossa omnia siue foris vicissim tanguntur, siue alterum inseritur alteri, nervis ligantur: & circiter ossa quavis nervorum copia ducitur, capite excepto. id enim non nervis: sed suturis ipsorum ossium continetur. Nervus natura fissilis in longitudinem tendit. scindi per latitudinem non potest. intendique vehementer idonea est. Humor circa nervos mucori similis, albidus, glutinosusque consistit: quo ipsos nervos & nasci, & ali certum est. Nervus ignem non patitur, cum vena patiatur: & incisus solidari non potest. Pars corporis nulla stupore tentatur, quæ nervo caret. Nervis plurimis pedes, manus, & scapulæ continentur: atque etiam ceruices, & lacerati. Quibus datus est sanguis, isdem omnibus nervi adiuncti sunt. Sed quæ nullos habent articulos, priuatæque pedibus & manibus sunt, ipsæ prætenues incertique habentur. quapropter in piscibus qui iuxta pinnae positi sunt, ipsæ præcipue veniunt in conspectum.

¶ De fibris.

Cap. VI.

Fibræ inter nervum, & venam, suam habent naturam: & nonnullæ humorem saniem appellatū continent, tendunt à nervis ad venas: ac inde ad nervos. Secundum etiam genus fibræ

rum est, quod consistere in sanguine solet: quāq̃ non cuiusq; anima-
 5 lis. Spissari autem sanguis non potest, si id genus fibrarum detrahatur:
 spissatur vero si non detrahatur. Genus id ergo fibrarum tametsi ma-
 iore ex parte in sanguine animalium inest, tamen cerui, damæ, bubæ-
 10 li, & aliorum quorundam sanguini deest. quocirca eorum sanguis nō
 similiter atq; cæterorum concrescit. Sed ceruorum perinde vt leporū
 solet spissari, videlicet non coitu firmiore vt cæterorū: sed fluido: quale
 lac est, quod sine coagulo spontè coiuerit. Bubali sanguis aliquantulo
 amplius spissatur. quippe qui proxime ouillo, aut paulo minus consi-
 stat. Vena, neruus, & fibra ita se habet.

De ossibus eorūq; differentijs.

Cap. VII.

5 Ssa alia ab alijs nexa, & omnia inter se apta, vnam cō-
 tinuāt seriem modo venarum: nec est vllum os quod
 seorsum ipsum per se maneat. Initium vero in omni-
 bus quæ ossibus constant, spina est: quæ compacta ex
 10 vertebriis à capite ad coxas porrigitur. Vertebra om-
 nes foramine medio peruia sibi iunguntur. Extat os
 capitis continuum, nouissimis superimpositum vertebriis, quod calua
 dicitur. Eius pars serrata futuræ nomine significatur. Pars hæc non si-
 mili modo in quoque genere animalium habetur. Alijs enim ossē cō-
 15 tinuo calua perficitur. vt cani: alijs compacto, vt homini. eiusque fœmi-
 næ futura circulariter est. Mari tres in summum verticem ascendunt
 futura, coeūntq; in figuræ triangulæ speciē. sed iam & viri caput visum
 sine vlla futura est. Cōstat sanè caput nō quatuor ossibus. sed sex. quo-
 20 rum duo exigua, scilicet reliquorū cōparatione circa aures posita sūt.
 Maxillæ à capite protenduntur, ossa duo: quarum inferiorem animalia
 omnia mouent, excepto fluuiatili crocodilo. hic enim vnus nō inferio-
 25 rem, sed superiorem mouet. Maxillis dentium genus inhæret. os par-
 tim cauum, partim solidum, & adeò firmum, vt solū inter ossa ferri acie
 respuat. Oritur à spina, fibula, iugale, & ordo costarum. Pectus etiam
 30 costis impositum est. quæ quidem aduersæ inter se coeūnt, cum reliquæ
 breuiore sint, q̃ vt facere idem queant: Nullum enim animal est quod
 circa ventrem os habeat. Sunt item ossa humerorū, & quæ scapulæ ap-
 pellantur, & quæ ijs annexa depēdent, brachia & manus. Modus idem
 compaginum, vel in ijs est, quæ crura habent priora. Acetabulum infra
 35 quā spina desinit, à coxa est: & ossa iam crurū oriuntur, quibus femo-
 ra & tibiæ cōstant, pernæ aut colenæ nomine. quorum pars malleolus
 est, & malleoli calcar: videlicet in his quæ habent malleolos, ab his ossa
 pedis minuta, & plura subiacēt. Quæ igitur ex sanguineis pedestribus
 40 animal generant, hæc ossa nō multo diuersa habent: sed ad proportio-
 nem tantummodo duritia, mollitie, magnitudine discrepant. Ossium
 item animalis eiusdem, alia medullam intra se continent: alia minime.

Sunt nonnulla, quæ suis in ossibus nullam omnino habere medullam videantur: ut leo. quod admodum exiguum ac tenuem habeat, eamque in paucis ossibus. solis enim inferioribus atque brachijs. Constat profecto leo præcipue omnium animalium ossibus solidis. sunt enim adeo dura, ut ex eis concussis ignis velut à filice elidatur. Delphinus etiam ossa habet, non spinas. Cæterorum animalium sanguineorum ossa, aut paulo inter se differunt, ut auium: aut proportionem eadem sunt, ut piscium. qui enim inter eos animal generant, cartilaginem pro spina habent, ut ea quæ cartilaginea appellauimus. qui autem oua pariunt spinam continent, quæ perinde ut dorsum in quadrupedum ordine habetur. Sed proprium in piscibus est, quod nonnullis spinulæ quædam prætenues separatim per carnem inhærent. Serpētibus etiam dorsum piscium more compleri apertū est. At vero ea quæ inter quadrupedes oua pariunt, os aut spinam pro suæ magnitudinis modo meruerunt. maiora enim ossis naturam potius obtinent, minora spina potius in ossis vicem fulciuntur. Omnia prorsus animalia quæ sanguinem habent, dorso constant, aut osseo, aut spineo: cætera ossa alijs insunt, alijs desunt. ut enim partes corporis quæque habentur, ita ossa quoque ad partes accommodata habentur. Quibus enim crura & brachia desunt, ijs pernæ aut colenæ prædictæ etiam desunt. Nec vero ijs quibus partes, eadem quidem, sed dissimiles sunt, eadem ossium ratio seruatur: sed aut plurius minorisve modo differunt, aut proportionem. Ossia ita se habent.

De cartilagine eiusque cum osse differentia.

Cap. VIII.

Artilago differt ab osse plurius minorisve ratione, cum aliàs natura eadem, qua ossa constet. Et quemadmodum os præcisum nunquam recrescit, ita & cartilago rupta nunquam reparatur. Terrestrium quæ & animal gignunt, & sanguinem habent, cartilago nullo foramine hincit: nec ossium more medullam continet. At vero aquatiliū cartilagineis, quod per dorsum proportionatum ossibus tendit, cartilago est, humorem in medullæ speciem continens. Gressiliū quæ animal gignunt auriculæ, nares, extremæque ossium nonnulla cartilagine constant.

De ungue, ungula, cornu, & dentibus, eorumque cum osse conuenientia.

Cap. IX.

Vnt item alia partium genera, quæ naturam nec eandem habent, quam ea quæ exposita sunt, nec longè ab ijs remotam, ut ungues, ungulæ, cornua, præterea rostrum, quale datum auibus est. hæc enim & flexilia & fissilia sunt, cum nullum os vel flecti, vel findi possit: sed fragile quodque habeatur. Colores cornuum, unguium, ungularum, pro cutis pilorumque colore sequuntur. etenim cu-

10 tis nigræ cornua nigra, & vngulæ nigræ oriuntur, & candidæ pari mo-
 do in colore respōdent, & cornua, & vngues, & vngulæ. medijs etiā me-
 15 dium eadem colorem præferūt. At dentes naturam ossium emulātur.
 quam ob rem hominū nigrorum, vt Aethiopum atq; similibus, dentes
 & ossa cudent, vngues nigri modo suæ cutis apparent. Cornua par-
 te plurima caua sunt ab radice, quatenus ambiunt os: quod ortum à
 20 capite cauo cornu inferitur, totūmq; implet: in mucronem tamen soli-
 dum exeūt, & simplici parte extrema constant. Ceruis tantūmodo tota
 solida, & sparfa in ramos, & omnibus annis decidua, nisi castrentur. cū
 ex cæteris cornigeris nullum cornua amittat. De castratis postea disse-
 remus. Adhærēt cornua cuti potius, q̃ ossi: vnde fit vt in Phrygia & ali-
 25 biboues sint, qui cornua perinde vt auriculas moueant. Quæ habent
 vngues (habent autem quibus digiti: digiti vero ijs sunt quibus pedes,
 40 excepto elephāto. huic enim digiti indiuisi ac leuiter formati, nec vn-
 gues omnino sunt) hæc ergo, aut rectis vnguibus sunt, vt homo: aut
 aduncis, vt inter pedestria leo: inter volatilia aquila.

De pilis, & ijs quæ pilorum vicem suppetunt.

Cap. X.

5 De pilis, atq; de ijs quæ vicem pilorum suppetunt, & ob
 eam rem pili proportionalia dicūtur, atq; etiam de cu-
 te res ita se habet. Pilos habent quæ pedestria, eadēmq;
 viuipara sunt. Cortice autem integūtur, quæ ouipara
 sunt pedestria. Squama vero pisces tantum, qui ouum
 arenidū illud pariunt. Nam ex lōgis cōger tale ouum
 nō edit, nec murena. anguilla vero nullū omnino ouū generat. Crassitu-
 dinis, tenuitatis, copię, & magnitudinis pilorū discrimina pro partium
 quibus adhærēt, cōditione, atq; pro cutis qualitate proueniūt. fit enim
 10 magna ex parte, vt pili & duriores & crassiores cuti crassiori enascātur.
 Plures autem longiores humidioribus locis, atq; cauatioribus, dūmo-
 do sint ad gignendū pilum idonei, prodeūt. hoc idem de genere quoq;
 15 tam squama munito, q̃ cortice intelligi licet. Quæ igitur molles sua-
 pte natura pilos habere solent. hæc per vsum pabuli melioris duriores
 incipiūt gerere. Contrā autem, molliores paucioresq; ea, quæ duros co-
 piofosq; habuerint, eadem illa scilicet ratione. Regionum etiam tepore
 aut frigore differentia est, vt pili hominū locis calidis duri, frigidis mol-
 les oriuntur. Sunt molles, qui promissi & simplices: duri qui crispi.

De pilis & cute, & ijs quibus pili & cutis.

Cap. XI.

5 Atura omnium pilorum fissilis est: sed pluris mino-
 risve ratione inter se differunt. Nonnulli paulatim
 adeò durezza degenerant, vt nō pilis præterea, sed spi-
 nis similes esse videantur: vt pili herinaceorum. quod
 idem vnguibus etiam euenit. quippe cum in nōnullis
 animalium, genus vnguium præ nimia durezza ni-

hilo ab ossibus differat. Cutis homini proportiōe magnitudinis tenuis-
 sima est. inest in cute omniū lentor quidam mucosus: verū alijs minus
 alijs magis. vt in tergo bubulo, ex quo glutinum facere solent. Quin-
 etiā ē piscibus glutinū à nonnullis excoquitur. Sensu cutem ipsam ca- 10
 rere cōstat, maximēq; in capite, quoniā ibi nulla interposita carne ossi
 adhēreat. Vbiq; cutis per se ac sine carne est, vulnerata nō coit: vt in
 gena, bucca, præputio, palpebra. Contextu perpetuo cutis in omnibus
 animalibus cōtinuatur: nec alibi interpellatur, q̄ vbi naturales meatus
 solēt euaporare, atq; etiam in ore, & vnguibus. Cutē omnia habent qui- 15
 bus est sanguis, pilos non omnia: sed sicut distinctū iam est. Mutatur
 color pilorū in senectute, candidiq; pili efficiuntur in hominibus. quod
 vel cæteris animalibus accidit. sed nō satis apertē, præterq̄ in equo. can-
 descūt pili à parte sui postrema, plurimus tamen canorū numerus can- 20
 dicans ilico existit. qua ex re patet canitiem nō ariditate cōmitti vt qui-
 dam volūt. nihil enim illico aridum gigni solet. Cutis autem vitio quod
 vitiliginem appellamus, pilos omnes produci canos apertū est. Iam nō
 nullis pili dum ægrotarent, incanuerunt. quibus in bonā valitudinem
 restitutis nigri renati sūt, canis defluxis. Canescere pilos ocyus opertos 25
 q̄ detectos, diffilatōsq; aduertimus. Tēpora hominū, & partes primores
 q̄ posteriores celerius canitiē sentiūt. pubes nouissime canescit. Pili in
 homine animalium omnium vno partim simul, partim postea per æta-
 tes gignuntur. **con**geniti sunt pili capitis, & superciliarū, & palpebra-
 rum. post geniti pubis primū, mox alarum, postremo menti. Loca enim
 quibus pili proueniāt, totidē sunt cōgenitis deputata, quot post geni- 30
 tis. deficiunt ac defluunt maxime, primiq; per ætatē pili capitis, non ta-
 men omnes: sed tantū priores. parte nanq; posteriore caluus nemo effi-
 citur. Ergo capitis læuitatē caluitiū nūcupamus. quam rem in superci-
 lijs salitiū appellemus, quoad melius vocabulū inuenerimus. neutrū
 corū prius q̄ cœptus coitus venereus sit, accidere nouimus. Caluitio 35
 mulieres esse immunes. & pueros, & spadones apertū est. Pili post geni-
 ti ijs, qui ante pubertatē castrati sunt, nō exeūt: & post pubertatē exci-
 sis soli decidūt, præterq̄ pubis. Pili in mēto mulieris nō prodeūt, nisi in-
 terdū pauci, cū menstrui cursus substerūt, & vt in terra Caria mulie- 40
 ribus sacerdotibus euenire aiūt. quod diuinationis indiciū interpretā-
 tur. reliqui pili qui postea gigni solēt, mulieribus quoq; proueniūt. Sed
 parcius fieri potest, vt homo, tum mas, tum etiam fœmina pilis post ge-
 nitis careat, iam inde abortu naturæ vitio cōtracto: & nisi vt pubescāt,
 contingat, steriles in gignēdo sunt. Crescunt cæteri pilipus minūsvē,
 prout singulorum ratio postulat, maxime in capillo, mox in barba, & 45
 præcipue quibus pili tenuiores. Nonnullis etiā supercilia per senectutē
 adeò hirsuta reddūtur, vt tōdendū sit. quod propterea euenit, quia co-
 hæsiōi apposita sint ossiū, quæ senescente ætate laxantur, & inde plus

humoris transmitti patiuntur. At vero pili palpebrarum nunquam plus iusto excreverunt. defluunt rebus venereis inceptis, eoque magis, quo usus veneris fuerit amplior. eosdem etiam lentissime omnium canescere clarum est. Pili euulsi subnasci denuo possunt, dum citra ætatis floré degitur, nec ulterius. Habet autem genus quodque pilorum ad suam radicem lentum quædam humoré, quo protinus ubi euulsum est, si qua leuiuscula tangat, adheret, ut ea trahere possit tenacius. Quibus vero animalibus versicolores sunt pili, eisdem etiam in cute varius ille color habetur: atque etiam in lingua. Barba non pari modo effunditur omnibus, sed alijs tam maxillæ, quam mustax, & mentum pilorum frequentia integuntur. alijs mentum læue, & mustax: maxillæ pilosæ cernuntur. Caluescere minus solent qui mento sunt bipartito. Crescunt etiam pili quibusdam in morbis, ut precipue in tabificis. Quinetiam in senectute & defuncto auferuntur durioresque redduntur. quod idem unguitibus quoque; euenit. Libidinosi pili congeniti maturius defluunt: post geniti celerius sese promunt. Minus, qui varices habent, caluescunt. Et si calui habere incæperint, pilos nonnulli producant. pili præcisi non ab incisura augentur, sed inferius ab radice exeunt: atque ita euadunt longiores. Piscibus quoque; extenuatis, ac senescentibus squamæ duriores, crassioresque; efficiuntur. Quadrupedum etiam villi, lanæve, senectute prolixius augentur, quamquam rarecant, fiuntque pauciores, & ungulæ quoque; maiores in senecta redduntur. quod idem rostris etiam auium euenit. Incrementum ungularum idem, quod unguium est.

De pennis auium, & earum mutatione, aliorumque animalium
è potu quorundam fluminum. Cap. XII.

Ennæ auium nonnullæ per ætates mutantur, præterquam gruû: quas nigrescere in senecta perspectum est. At vero per affectus temporarios, quoties frigora virget acriora, penæ volucrum unicolores interdum nigrescunt, aut nigriusculis, albidisve, in albas transeunt: ut corui, passeris, hirundinis. Cuius rei contrarium, ut quicquid ex genere albo veniret in nigrum, nunquam visum est. Temporum quoque; vicissitudine bona pars auium ita colore immutatur, ut quænam sint, latere possint: nisi res peritius noueris. Aquarum ite diuersarum usu nonnulla suos immutant colores, alibi enim candida, alibi nigra redduntur. Sunt etiam aquæ multis in locis, quas cum oues biberint, moxque; inierint, nigros generant agnos: ut in terra Assyritide agri Chalcidici Thraciæ facit amnis, quem Psychrum vocant. & in Antadria quoque; duo sunt flumines, quorum alter candidum, alter nigrum pecoribus facit. Scamadæ etiam amnis flauas reddere oues creditur: quæ ob rem Xanthum pro Scamadro nuncupatum ab Homero autumat. Lepori vni pili, & in bucca intus & sub pedibus sunt: cum cætera animalia nec intra os habeant pilos, nec parte pedum resupina, sed prona. Musculus etiam piscis pilos in ore intus habet vice dentium, quibus omnino caret, suillis similes. Sed pili d. j.

vt dictū est, p̄fecti augeri ab radice possunt. pennæ autē nec ab radice, neq; sup̄ne ab incisura possunt reparari, sed cadāt, necesse est. Nec p̄na apum, aut quævis infissa renasci potest, cū euulsa est. Aculeo etiā apibus detractō, nullus subnascitur alius: imō breui moriātur, necesse est.

¶ De membranis in sanguineis animalibus. Cap. XIII.

Vnt & mēbranæ in sanguineis animalibus, quæ quidē pars similis cuti p̄tenui, spissæq; est. Sed diuersum sane genus id est. quippe quod nec fissile nec euulsile sit. Ambit singula, tum ossa, tum etiam viscera membrana, tam in maiore q̄ in minore animalium genere. Verum in minore sensum effugit, quoniā admodū tenuis atq; exigua sit. Maximæ iter mēbranas duę sūt illæ, quibus cerebrū opertū munitur. altera supra adhæret ossi, quæ firmior & crassior est: altera infra cōtigua cerebro. Mox quæ operit cor, magna habetur. P̄cisa mēbrana ipsa sincera nō coit: & ossa suis dispoliata mēbranis sidentur.

¶ De omento. Cap. XIII.

Mentū quoq; non nisi membrana est: quod omnia habet, quæ sanguine nō carēt: sed alia pingue, alia macilentū. Oritur id, & depēdet in ijs, quæ animal generāt eadēmq; dētata parte vtraq; sunt, à medio ventre, quā veluti quædā futura ducitur: nec secus in ijs, quæ altero dentiū ordine carent, à maiore ventre dependet.

¶ De vesica & calculorum generatione. Cap. XV.

Vesica etiā mēbrana est. sed genus id aliud mēbrana est, quippe quod tēdi ingenue possit. Non omnibus data vesica est: sed ijs tantū, quæ animal gignūt: ouipari autē generis nulli, p̄ter testudinē, data est. Nec vesica p̄cisa coire potest, nisi ad ipsum exordium suæ ceruicis: quanq̄ non ignoro ita aliquādo cōtigisse, vt vulnerata vesica solidesceret. sed quod admodū raro contingit, parum id obseruandū censeo. Defunctis nihil humoris in vesicam trāsmittitur. At visus nō solū humor: sed etiā sicca quædā concremēta descendūt, ex quibus calculi cōficiātur. Iam nōnullis talia in vesica constiterunt, quæ nihilo differre à cōchylijs viderētur. Ergo devenis, neruis, fibris, cute, mēbranis, atq; etiā de pilis, vnguibus, vngulis, cornibus, dētibus, rostro, cartilagine, ossibus, eorūq; proportionalibus statuēdū ad hūc modum est.

¶ De carne Cap. XVI.

Aro autē hæc, & quod carni simile, in genere sanguineo est omnibus inter cutē & ossa, aut quæ ossiū proportiōe cōtinētur. Vt enim se habet spina ad os, ita carnis æmulū illud ad carnē. Diuisibilis vndiq; caro est, nec venarum aut neruorū more in longū secari tātum idonea. abole-

tur, & in venas, fibrasq; tráfit, quoties animal extenuatur, & gracilefcit. Vertitur item in pingue, quoties pabuli copia suppetit. Quibus multū est carnis, ijs venę arctiores: & sanguis rubetior, & vter ac viscera parua. Quibus parum, ijs venę ampliores, sanguis atrior, viscera maiora, & venter auctior. Pinguescunt intra carnē quibus paruus est venter.

¶ De adipe & sebo.

Cap. XVII.

Deps autē & sebum differunt inter se, cū sebū fragile vsquequaq; sit: & cū refrixit concrecat. adeps liquidus sit, minimēq; aptus durari. Iura enim sebo opimorum cōcrescūt: vt ouis, vt caprę. Adipe pinguiū liquida resistūt frigori: vt equi, vt suis. Locis etiā discrepāt. Adeps enim inter carnē cutēmq; solet consistere: sebū in fine carnis semper est. Omentū quoq; adipe pinguescētibus adipeū est: sebo obesis sebale. Quę parte vtrāq; detata sunt, adipe pinguescūt: quę vna, sebo. Iecur ē visceribus adipeū nōnullis consistit: vt inter aquatilia cartilagineis. quorū iecinoribus colliquatis oleū facimus. Ipsa tamen cartilaginea nullo discreto adipe carni, vtrūq; adhærente pinguescūt. Piscium sebū adipē prę se fert: nec cōcrescere solet. Animalia quęuis aut intra carnē, aut seorsum pinguescūt. E quibus autē pingue separatū nō est, ea minus per ventrē omētūq; pinguescūt: vt anguillę. plurima tamē pars animalū vtrūq; pinguescit, & pręcipue quę parū se moueāt. Cerebrū, vt adipe pinguescentiū pinguiusculū est, velut suis: sic sebo obesorum squalidiusculū sentitur, vt ouis. Renes ex visceribus maxime pinguescūt: verū dexter minus semper q̄ sinister. & quāuis vehemēter fuerint pingues: tamē aliquid semper medijs deest. Quę sebo pinguescūt, magis q̄ quę adipe in renibus opimādis luxuriant: ac omniū pręcipue oues. quippe quę renibus pingui vndiq; obductis intereāt. quod vberitate pabuli fit: vt in Sicilia agro Leōtino fieri cōstat. Quocirca sero dici agere oues ad pascua pastores loci illius solēt, quo minus capiāt pabuli.

¶ Pupillas omnibus animantibus easdem esse.

Cap. XVIII.

Mnium vero animalū cōmune pupillę institutio est, omnibus enim quę partē hanc possidēt, nec duris oculis sunt, sebo constat. Minus esse fœcunda, quę adipe pinguescūt, siue mares, siue fœminę, notum est. Omnia etate prouecta potius q̄ nouella pinguescunt: sed pręcipue, cum iam suę longitudinis ac latitudinis modum adepta, augeri in profundum incipiunt.

¶ Sanguinem omnibus, & communem, & necessarium sanguinē, & de sanguinē varietate.

Cap. XIX.

Anguis in primis necessarius, cōmunisq; sanguineis omnibus animalibus est: nec aduentitius suppetit, sed vernaculus atq; intimus in omnibus integris, atq; imputidis habetur. Venas hic vasa sibi, & cōceptacula habet: nec in vllō alio, nisi d. ij.

ARIST. DE HIST. ANI.

in corde præter venas cōtinetur. Tactū nullo in genere sentit. sicut ex
 cremēta quoq; in aluo cōtenta, sensu carere certū est. Quētiā cerebrū
 & medulla tactum nō sentiūt. Effluit sanguis quancūq; partē incideris
 carnis viuæ, ac incorruptę. Si sanguis integer est, rubet, & dulcis saporis
 est: sed si vel natura, vel morbo sit vitiatu, atrior cernitur. Nec vero ad
 modū crassus, aut admodū tenuis est, qui optimo habitu cōstet. humi-
 dus & calidus semper est quādiu in corpore animalis cōtinetur. At vbi
 effluerit, cōcrefcit omniū præterq̃ ceruorū, & damarū, & si quid aliud
 natura eiusmodi sit. Itaq; cæterorū omnium sanguis spissari solet, nisi fi-
 bræ quibus refertus est, eximātur. sed celerrime omniū sanguis tauro-
 rum coit, durefcitq;. Copia sanguinis in primis, animalibus ijs, quæ ani-
 mal & intra se formāt, & in lucē adunt. mox ijs sanguineis quæ pariūt
 oua. Quæ autē vel natura, vel arte, bono habitu sunt, ijs nec multū admo-
 dū sanguinis est, velut ijs, quæ per aliquā potionē recentē sanguine exū-
 dāt: nec parū, velut ijs quæ nimium sunt obesa. quippe cū præpinguia om-
 nia sanguinē, quāuis purū, tamē paucū habeant: & quo plus pinguedi-
 nis, eo minus possideāt sanguinis. pingue enim omne exāgue est. Obesa
 item sanguinē habēt imputidū, quanq̃ sanguis & quæ sanguinea sunt fa-
 cile putrēt: ac præcipue quæ ad ossa propius applicātur. Homini sanguis
 tenuissimus ac mūdissimus. tauro & alino inter ea quæ animal generāt,
 crassissimus & nigerrimus, parte etiā inferiori crassior, & atrior est, q̃ su-
 periore. Palpitat intra venas sanguis omniū animalium, pulsūq; simul vn-
 diq; mouetur, solūq; omniū humorū sparsus per totū corpus anima-
 lium est. Et semper quādiu vita seruat, sanguis vnus animatur, & fer-
 uet. oritur primū in corde, anteq̃ totū corpus formetur. Si multū san-
 guinis effluat, anima deficit: si nimium, vita interit. Si sanguis imodice
 humescit, morbus infestat. sic enim in speciē saniei diluitur, & adeo fere-
 scit, vt iam nōnulli sudore cruēto exundarint. Idem etiā interdū causæ
 est, vt qui effluerit, aut ōnino cōcrefcere nequeat: aut incōpte particu-
 latimq; spissetur. Dormiētibus porrò, sanguinis copia partes exteriores
 deserit, subitq; interiores, ita, vt adaēto cultello nō æque effluere possit.
 Fit per cōcoctionē ex sanie sanguis, ex sanguine adeps. Vitiato, excrefcē-
 tēq; sanguine, profluuiū vel è naribus, vel per infera mariscis mouetur:
 aut varices fiūt. Idem putrescēs pus redditur, quo demū cōcalescēte po-
 rus, id est tofus lapis, cōstitit. Fœminis sanguis nigrior & crassior, q̃ ma-
 ribus est, dūmodo cetera assint pariter, quæ vel ab ætate, vel à sanitate p-
 ficiscātur. & minus sanguinis per summa corporis fœminarū est. plus
 enim parte interiore cōtinetur. Sed omniū fœminarū maxime mulier
 sanguine abūdat. Et quæ mēstrua appellamus, plurima fieri in mulierib-
 us solēt. quod genus sanguinis vitiatū, egrotānsq; fluit imodice: atq;
 profluuiū obeā rē dictū est. Cæteris morbis sanguinis minus mulieres
 infestātur, q̃ viri. paucis item mulieribus fiūt mariscæ, aut varices, aut è

naribus profusio sanguinis. Et si quid eorū acciderit, detrimentū in mēstrua decūbit. Aetātū etiam ratione sanguinis discrimen, tū in modo, tum in genere recipit. etenim in ætate admodū iuuenili saniem trahit, & largior est. in senectute autē crassus, niger, & paucus, mediū tenet in media firmāq; ætate. conrescit etiā facile senū vel in corpore sanguis, qui per summa est. quod idē nūq̄ iuuenibus euenit. Sanies sanguis incoctus est: aut quia cōcoctus nondū est, aut quia in serū degenerauerit.

De medullis, lacte, sero, & caseo.

Cap. XX.

Medullæ rationem his addere debemus, nam ea quoq; humidis annumerāda generibus in nōnullis sanguineis animalibus est. Omnia vero quæ suapte natura humida in corpore sunt, cōceptaculis quibusdā tanq̄ vasculis cōtinētur: vt sanguis in venis, medulla in ossibus. Alia in membranis, aut cutibus, aut ventribus. Nouellis adhuc animalibus medulla cruenta admodum est: ætate prouectis, vt adipe pinguescētibus, adipem trahit. sic sebo deputatis generibus, sebum præ se fert. Sed quanq̄ medulla nō nisi inclusa ossibus est, tamen non ossa omnia medullam intra se continent: sed ea tantū quæ caua habētur, tametsi ne ipsa quidem omnia cōtinent. ossa enim leonis partim nullam, partim admodū exiguam habēt. quam ob rem nullam omnino medullam leones habere nonnulli putarunt, vt dictum est. In suillis etiam ossibus minus medullæ est: & nōnullis omnino deest. Hęc ferè semper in animalibus natia & cōgenita humidi genera habētur. Adnata autem posterioraq; sunt, lac & genitura. quorum alterū non eodē modo in omnibus est: sed quibusdā pro genitura thorax genitale virus sui generis habetur, vt piscibus. Quæ vero lac habent omnia mammis id continent. Mammæ autem datæ ijs sunt, quæ animal & intra se concipiunt, & in lucem ædunt: vt ea quæ pilis integūtur, velut homo, & equus. Cetæ etiam in aquatili genere: vt delphinus, vitulus marinus, balæna. Hęc enim mammas habent, & lac. At ea quæ ova pariunt, aut ouo intus concepto animal post in lucem excludūt, hęc & māmīs carent, & lacte: vt pisces, vt aues. Genus autē vnumquodq; lactis habet tum saniem dilutā, quod serum vocamus: tum corpulentū quiddam, qui caseus dicitur. Plus casei lac illud habere videmus, quod crassius est. coit lac eorū quæ nō vtrinq; dentata sunt. quapropter caseus ex ijs fit, quæ inter vrbana dentiū ordine carent superiore. eorum autē quæ vtrinq; dentata sunt, lac coire nō potest, sicut nec pingue: & tenue, dulcēq; est. Tenuissimum cameli est, mox equæ, tum asinæ: crassissimum bubulum est. Nullū lac coit frigore: sed serum potius trahit. Igne nimirū omne spissatur, & crassescit. Nulli ferè animalīū lac fieri solet, anteq̄ vterum ferat: nec dum ferūt, vtile omne est: sed primū nouissimūmq; inutile. Non prægnātibus aliquādo, sed raro, edulijs quibusdam efficitur, d. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

vt lactescāt. etiam quibusdā mulieribus natu maioribus suctu frequē- 35
tiore lac prodijt, & copia tāta, vt infantē enutrire potuerint. Vbera etiā
caprarum, quæ coitū non patiūtur, pastores montis Oetæ vrtica per-
fricant vehementer, vt dolorem infligant. itaq; primū cruentū humo-
rem eliciūt, mox purulentū, postremo lac, nō minus q̄ ex ijs quæ vene- 40
rem patiātur. Maribus magna ex parte, nec bestijs, nec hominibus gi-
gnitur lac. fieri tamen potest vt aliquibus interdum gignatur. Nam &
in Lemno insula caper ex māmīs, quas geminas iuxta genitale gerit,
tantū lactis emulgebatur, vt colostrā inde cōficerent. quod idem etiam
proli masculæ capri illius euenisse accepimus. Sed hæc ostētis annu- 45
merāda potius ducūt. nā & Lemnio illi pecoris domino cōsulēti, deus
amplius incrementum peculij futurū respōdit. Viris post pubem exi-
guum nonnullis exprimitur: veruntamen per suctum frequētiore, vel
multum prodisse aliquibus traditū est. Lacti inest pinguedo, quæ etiam
cōcreto oleum propē trahit. Caprinum lac miscere cū ouillo Siculi, &
quibuscunq; sit copia caprini, cōsueuerūt. Coit spissatūq; potissimum 50
nō modo quod plurimum habet caseum, verum etiam quod squalidio
rem. lactis copia quibusdam maior, q̄ ad fœtus alendos satis sit. Com-
modum ad conficiendum reponendūq; caseum præcipue ouillū, ca-
prinūq; est, mox bubulum. equinum ac asininū miscent ad phrygiū
caseum conficiēdum. Bubulum fertilius caseo quā caprinū est. cum 55
enim ex amphora lactis caprini formagines obolæ vnde viginti confi-
ciantur, bubulum eadem mensura triginta facit, vt pastores cōfirmāt.
quibusdam quātum satis ad fœtum sit, tātum gignitur: nec vlla copia,
aut ad reponendum commoditas suppetit: vt quibus māmæ plures
quā binæ, nulli enim in eo genere lac vel copiosum, vel caseo vtile.
Cogitur lac succo ficulno, & coagulo. Succus lana exceptus pauxillo 60
lacte abluitur. quod iniectum lactis copiam densat atq; collostrat.

De coagulo, & pabuli genere, quod lactis copiam extingat,
& quod augeat.

Cap. XXI.

Coagulum, lactis substantia est. quippe quod in eorum
ventriculo, quæ adhuc lactēt, cōtineatur. Est ergo coa-
gulū lac, ignem habens intra sese, quod cum animalis
tepore concoqueretur, caseum traxerit. Habent coa-
gulum omnia ruminantia, & inter dentata vtrinq; le- 5
pus. Quo vetustius coagulum est, eo præstantius. tale
profluuiū alui mederi præcipue potest: atque etiam quod lepore est.
sed laudatissimum hinnuli. Plus minúsve emulgeri, discrimen aut pa-
buli aut magnitudinis animalium efficit. Nam pusillæ buculæ, quas
Phasiana regio fert, singulæ abunde beneficio pabuli mulgentur, &
Epiroticæ vaccæ præ sua præcipua magnitudine, amphoras singulas 10
singulæ implent lactis. mensuræq; eius dimidiū mammis duabus præ-

stāt: erectus qui mulget, aut paululum se inclināt: quoniā sedēdo vbera cōtingere nequeat. Cāteras etiā quadrupedes magnas terra eadem
 15 Epirus gignit, excepto asino: sed prācipue boues, & canes: pastu opus est grādibus largiore: quem terrā illam abunde prābere, & loca singulis anni tēporibus accōmodata habere certū est. Boues igitur egregia
 40 magnitudine ibi sunt: atq; etiā oues pyrrhicā, à Pyrrho rege ita cognominatā. Pabuli genus aliud copiā lactis extinguit: vt medica herba, &
 20 prācipue ruminātibus. Aliud auget: vt cytīsus, vt eruū. Sed cytīsus dū floret, incōmodus est: vrit enim tātis per, atq; extinguit: eruū prāgnātibus non prodest: facit enim partum difficiliore omnino. Quā in quadrupedum genere sunt edaciōra, eadem vt ad possidendū meliora, ita
 45 ad lactis etiam copiam esse fēcundiora, videlicet dum alimentī copiā habeāt, planum est. Nōnulla etiam flatuosa pastu exhibita, copiā efficiunt lactis: vt fabā largius datā ouibus, capris, bubus, capellis: faciunt enim vt vbera demittantur. Indiciū autē futurā copię lactis, cū ante
 50 partum vbera spectāt deorsum. Edurat diu lac omnibus, si nō coēant, nec pastu careāt copioso: sed omnium maxime quadrupedum ouibus: quippe quibus mulētra mensium octo spatio cōtinuetur. Deniq; ruminātibus lac & copiosius, & caseo vtilius emulgetur. Boues circa Toronam paucis ante partum diebus, lacte carent: reliquo tēpore habent
 55 perpetuo. Mulierum lac cōmodius lactentibus est, quod liuorem trahit, q̄ quod candidum est: & fuscā salubrius habent q̄ candidā. Est porro ad alendum validius, in quo plus casei est: sed infantibus salubrius, quod minus casei contrahat.

¶ De semine genitali, & eius natura.

Cap. XXII.

60 Emen genitale omnia emittunt, quę habent sanguinem. Quid & quēadmodum conferat hoc ad generationem, suo loco dicetur: plurimū vero proportionē corporis homo emittit. Pilos habentiū semen lentū est: cēterorū nūllam habet lentitiā. Album omnium est: nec audiēdus
 5 Herodotus, qui Aethiopes genituram colore nigro promere scripserat: exit profecto semē hoc genitale album & crassum, si integrum est: sed foris tenue totum redditur & nigrum. Nunquam id gelu cōcrefcit: immō admodum extenuatur, & aquētum colorem, tum etiā substantiam trahit: colore autem coit, & crassescit: & quod de vulua effluerit aliquādiu in ea iam immoratum, id crassius prodit: nōnunq̄ etiā
 10 siccum contortūmq; Delabatur in aqua quod fēcundum est, atq; subsidit: quod autem infēcundum est diffunditur atq; exolescit. Falsum etiā est quod Ctesias de genitura elephantorum scriptum reliquit.

TERTII DE HISTORIA ANIMALIVM LIBRI
 FINIS.

d.iii.j.

ARISTOTELIS DE HISTORIA

ANIMALIVM LIBER QVARTVS, INTERPRETE
THEODORO.

De animalibus quæ sanguine careant, quatuorque eorum
generibus. Cap.I.

De partibus animalium habentium sanguinem, quas communes, quæve proprias singula habent genera, atque etiam de ijs quas similes dissimilesque appellauimus, denique de omnibus tam interioribus quàm exterioribus partibus dictum iam est. Nunc ordinem animalium quæ sanguine carent persequemur. Genera in hoc ordine plura sunt. Primum quæ mollia appellauimus, hoc est, quæ sanguine carent, & foris carne molli obducta solidum intus modo sanguinei generis continent: quale sepia est. Secundum quæ crustis tenuibus operiuntur, hoc est, quæ partem solidam foris, mollem carnosamque intus continent. Dura illud eorum tegmen, non fragile, sed collisile est: quale cancrorum genus & locustarum. Tertium quæ silicea testa conclusa muniuntur, hoc est, quibus pars carnea intus, solida foris, fragilis atque ruptilis, non collisilis: quale genus concharum, & ostrearum est. Quartum insecta omnia: quod quidem genus multas & varias complectitur species animalium. Sunt porro insecta, quæ, ut nomen ipsum declarat, incisuras parte sui vel supina, vel prona, vel etiam vtraque habent, nec osseum quicquam discretum aut carneum: sed quiddam inter hæc ipsa medium continent: quippe quæ corpore pariter intus, forisque duro constant. Sunt alia impennata, ut iuli, ut centipedæ: alia pennata, ut apes, vespæ, scarabæi: alia utroque modo, ut formicæ: est enim pars formicarum pennata, pars impennis: quod idem vel in ijs, quas cicindelas vocant, licet contemplari. Partes eorum quæ mollia nominauimus exteriores, pedes vulgari nomine, siue brachia, & ijs continuum caput, tum alueus siue sinus continens interiora, quem pinnulæ ambiunt in orbem: caput eum nonnulli minus rectè appellarunt. Euenit in mollibus sanè omnibus, ut caput inter pedes & ventrem habeatur. Brachia tergo octona omnibus, binis acetabulorum ordinibus, ductu perpetuo omnibus, excepto genere vno polyporum. Sepiæ, loligines, & lolij peculiare binas sortiuntur promusces longas, acetabulo parte extrema bino asperiusculas: quibus capiunt, & ad ora admovent cibos: ijs etiam quoties tempestates vrgent, ad saxa aliqua adhærentes se veluti anchoris iactis stabiliunt: pinnulis autem, quibus alueum circundari diximus, natant. Polypus ergo suis bra-

chijs, vt pedibus ac manibus vtitur. quippe qui duobus supra os posi-
 tis cibū admoueat. Vltimo vero quod & acutius & solū albicans est, &
 parte sui extrema bifurcatum, dorsūq; adnexum (Dorsum autem par-
 tem leuē appellant, à qua acetabulorū ordo inchoatur) hoc vltimo in-
 40 quam brachio in coitu vtitur. Fistulam idem ante alueum positam, su-
 pra brachia gerit cauā, qua mare transmittit: quantū suo admisit al-
 ueo, quoties aliquid ore capit: eāmq; modo in dextram partem trans-
 fert, modo in sinistram, hac eadem fistula suum quoq; atramentum fun-
 dere assolet. Natat obliquus, pedes in eā porrigens partem, quod capi-
 45 tis nomine appellatum est. Atq; ita efficitur, vt cū natat, prospiciat in
 aduersum (nam oculi supra sunt cōstituti) & os habeat ex aduerso. ca-
 put illud polypis, quandiu viuunt, prædurum, & quasi inflatū est. Tan-
 gunt ac tenent brachijs supinis: membranāq; interiectam totā extē-
 dunt. in harenā tamen elapsis facultas apprehēdendi retinendiq; nul-
 50 la est. differunt polypi à cæteris quæ modo enumeraui mollibus, eo q̃
 alueus polyporum paruus, & crura prælonga cæteris è diuerso alueus
 amplius, crura breuiā, ita, vt potestas nulla sit ingrediēdi. Ipsa autem in-
 ter se discrepāt, quatenus loligo longior, sepia latior est, loligine vero
 longe grandior qui lolius nominatur. quippe qui vel in cubita quinq;
 55 excreſcat. sepias quoq; aliquas in bina augeri cubita notū est. Brachia
 etiam polyporū tantundem, atq; etiam plus magnitudinis capiūt. Sed
 loliorum genus pusillum admodum est, & facie quoque à loligine dis-
 fidens. pars enim lolij, quæ exijt in acutum, latior est. pinnulæ etiam cir-
 cundantes illæ totum in lolio alueum ambiunt, cū in loligine partem
 60 aliquam relinquunt. Pelagius tamen lolius non alio modo quā lolis-
 go cōsistit. Caput omnibus inter crura, quæ & brachia, & barbæ, & cir-
 ri appellātur. Eius pars oris habitus est, in quo dentes duo, supra quos
 oculi totidem grandiusculi, quibus discrimen exigua quædam præstat
 cartilago continens cerebellum. Inest etiam in ore caro quædam exi-
 65 gua, qua vice linguę vtūtur. lingua enim nullis hoc in genere data est.
 Alueus à capite amplioris capacitatis propensus, cuius caro fissilis est,
 verum non per directum sed in orbem, cutēq; omnibus intecta est. Os
 gula excipit angusta, & lōga. quā guttur sequitur ampliusculum, neq;
 absimile auius, cui iūgitur venter tanq̃ omasum facie clauiculæ buc-
 70 cinorū. Intestinū ab eo tenue, partem repetens superiorē ad os fertur.
 quod laxius q̃ gula est. Viscera mollium nullis, sed habēt quam mutem
 appellant: atrūmq; illum humorem, cui nomen atramentū. quod plu-
 rimū in sepia est. Effundunt suum id atramentū omnia, metu perculsa,
 sed præcipue sepia. mutis ergo sub ore est, & gula per eam tendit. At
 75 vero atramentū infra cōtinetur, qua intestinum petere incipit superio-
 ra: foramenq; suū eadem obuolutum habet membrana, qua intestinū,
 atq; idem meatus emittendi atramenti excrementiq; est. Capillamēta

μῦτις. i. mu-
 tis ἀπὸ τοῦ
 μύγειν. i. mu-
 tire, pro mu-
 tim facere.
 id in sepijs
 & omnino
 mollibus as-
 picitur: alio
 nomine πα-
 πauer appel-
 latum.

ARIST. DE HIST. ANI.

etiam quædam in corpore omnium habentur. Sepiæ, loligini, & lolio partes duræ ac solidæ intus, per dorsum & corporis prona continetur, quas non eodem appellant nomine: sed quod insertum sepijs est, sepiū⁸⁰ vocāt, quod loliginibus id gladiolum. Differunt enim, quòd sepium robustū, latūmq; est inter spinam & os, mediam præ se ferens naturam, fungosam inter se complectens & friabilem corpulentia. Gladiolus arctior, & cartilaginiosior est. forma etiam discrepat, videlicet pro alueorum modo, quibus ipse insertus continetur. Polypis nihil solidū intus, sed caput cartilagine propè constat, quæ senescentibus maiore in modum indurescit. Differūt fœminæ à maribus. quia in mare meatus ille subditus gulæ à cerebello in ima alvei pertédit, idq; ipsum, ad quod fertur, speciem mammæ imitatur. In fœmina duplex idem illud, supràque habetur, vtroq; tamē in sexu corpuscula quædā rubentia parti eiusmodi subiuncta spectātur. Ouum polypi vnum incomptum foris, & grande, intus humorem candicantem, concolorem totum atq; equabilē cōtinens. Tanta est eius oui vbertas, vt vas impleat amplius capite polypii ipsius. Sepiæ alueus bipartitus est, oua candicantia grandini similia complectens permulta. sed quisnam situs singularum quas enumerauimus, partiū sit, ex descriptione dissectionum cōtemplare. Cum vero mares in hoc genere à fœminis differūt, tum vel maxime sepiæ id probant. Mas enim prona sui corporis nigriora supinis potius, partesque omnes asperiores habet q̃ fœmina, & lineis interueniētibus varias. caudam etiam acutiore. Sed polyporum genera plura sunt. est enim, quod⁸⁵ & cōspectius & maximum est, cuius terreni maiores q̃ pelagij sunt. & quod corpore exiguo variōq; est, cibo ineptum, & quod eledonā vocāt, crurum prolixitate diuersum. & quod vnū ex mollium numero simplicem acetabulorū ordinem agat. Cetera nanq; omnia duplici caliculantur. Ad hæc, quod alij bolitēnam, alij ossolē appellant. Duo item visuntur genera cōchis indita, quorum alterum nautam aliqui vocāt, alterū pompilum siue ouum polypi. testa ijs vt pectunculis concaua, simplex tamen nec ita destinata, vt ei inhæreant. sæpius hi iuxta terrā pascuntur. vnde euenit vt fluctibus iactati in aridam elidantur, & testa dilapsa nudi capiantur, aut in terra anima extinguantur. Cōstant exiguo corpore, facie similes bolitēnis. Est etiam qui cochlearum more siliceo tegmine ita muniatur, vt nunquam egredi soleat, suāque interdum brachia exerat. Sed de generibus mollium satis dictum iam est.

Plinius nautilum & pompilum eundem facit.

De animalibus quæ crusta integuntur. Cap. II.

Rusta autem insectorum genus primum locusta, cui proximum genus alterum est, quem gāmarum vocant. Differt is à locusta brachijs, quæ dēticulatis forcipibus protendit: atq; etiā quibusdā alijs discriminibus, quanq̃ non multis. Tertium genus squilla est. Quartum, cācer.

quorum sanè plura habentur genera: squillarum enim genere, cōtinē
 tur gibbæ, crangines, & parvæ, quæ maiōres nunq̃ effici possunt. Can-
 crorum etiā genus multiplex est, nec facile enumerādum. Maximum
 10 quas maias appellant: secundum paguri, & quos heracleoticos vocāt:
 Genus cancrorum littorale Phœnicæ fert tātæ velocitatis, vt vix cōse-
 qui sit, vnde hippeas, hoc est equites, illos appellarūt: ijs nihil ferè intus
 propter inopiā pabuli. Genus item aliud est, quod magnitudine can-
 15 crum non excedat, facie gāmaris simile: sed ijs omnibus, vt antè dixi,
 pars dura, & testacea foris pro cute est, mollis & carnea intus: supina
 corporis planiora & tabellatiora sunt, quibus & oua deponunt cū pa-
 riunt: pedes locustis vtroq; ex lātere quini, vltimis annumeratis, qui in
 forcipem exeunt denticulatum. Cancris etiā omnes deni cum forcipi-
 20 bus sūt. Squillarū generi, quas gibbas vocamus, quini vtrinq; situ, quo
 cæteris: quorū proximi capiti acutiores, & quini vtrinq; alij vētri sub-
 iuncti, quorum extrema latiuscula sunt: tabellæ ijs nullæ parte supina:
 prona similis locustarum est: cancris è diuerso: quippe quibus primi
 vtrinq; quaterni, tū terni alij ordinē eodē modo explentes: reliqua bo-
 25 na pars corporis pedibus caret. Flectūtur omniū crura in obliquū, si-
 cut & insectorū. Brachia forcipata quibus sunt, introrsum se flectunt.
 Locustis & cauda est, & pinnæ quinæ assunt. Squillis etiā gibbis cauda,
 & pinnæ quaternæ. Cranginis quoq; lāteri caudæ vtrinq; pinnæ adne-
 xæ sunt: quarum pinnarum media vtroq; in genere spinulis horrēt: ve-
 30 rum in crāgine latiora, in gibbis acutiora sunt. Cancris ex crustaceis
 solis cauda deest, & corpus rotundū est, cum locustis squillisq; lōgum
 sit. Differt mas locusta à fœmina, & fœminæ primus pes duplex, mari
 simplex: pinnæ etiā parti supinæ adnexæ fœminæ maiōres, & quæ collo
 proximæ sunt minores habentur: mari omnes æque minores, nec vsq̃
 35 per diminutionem dissimiles. Ad hæc, mari in nouissimis cruribus, ve-
 lut calcaria maiuscula prominēt acuta, quæ fœmina parua habet & le-
 uiora: vtriq; tamē cornua ante oculos bina, longa, & aspera, quibus alia
 minuta & leuiora cornicula subiacēt. Oculi ijs omnibus duri, & apti-
 tum intrò, tum foras, tum etiam in obliquum moueri: quales etiā sunt
 40 parti plurimæ cācrorum, immò vero mobiliiores. Gāmaro color, quod
 ex toto dixerim, nitet: nigrisq; maculis dispersis euariat: pedes inferio-
 res ad grādes vsq; dispositi, octo: tum grandes ipsi lōgè maiōres, extre-
 mæq; parte latiores, q̃ locustæ habētur: sed nō specie eadē: dexter enim
 suum extremum latum, & oblongū, & tenue habet: sinister crassum, &
 45 rotundum. Vterq; tamen scissus in extremo, perinde vt maxilla tā in-
 frā, q̃ suprà dentatus est. Verum dexter pusillos ferratosq; dētes conti-
 net ones: leuus primos ferratos, intimos velut maxillares, scilicet parte
 inferiore quatuor, & continuos: superiore tres non continuos. Vterq;

ARIST. DE HIST. ANI.

tamen partem mouet superiorem, ad inferiorémq; astringit. Blesus itē
 vterq; situ inferiore, tanquam nati ad capiendū, premédūmq;. Duo su-
 pra eos grādes, habentur alij hirtiuseculi, paulo ab ore inferiores: mox
 brāchiæ os circundant, non sine hirsutia frequentes, quas assidue mo-
 uet. Flectit, atq; in os adducit duos illos hirtiuseculos pedes: surculi etiā
 graciles gerūtur à pedibus, qui ori proximi habētur. Dētes huic quoq;
 duo, vt locustę: supra quos cornua breuiora, tenuioraq; q̄ locustę. Qua-
 tuor item alia adfunt cornua, specie quidē duobus illis similia: sed te-
 nuiora, & breuiora: super hæc oculi constituti sunt parui, crassiusculi,
 non vt locustę, maiusculi: frons quasi quādā acuta & aspera supra o-
 culos extat latior, q̄ locustę. Deniq; facies acutior, & pectus latius q̄ locu-
 stę, totūmq; corpus mollius, & carnosius: pedum autem octo numero
 pars scissa in extremo bifurcatur: pars definit indiuisa: quatuor enim
 bifurces sunt, reliqui quatuor simplices extoto pertendūt. Quod autē
 collum appellant, quinq; partium foris est: & sextum latius illud situm
 loco nouissimo habetur tabellis continuatum quinq; interiora vero in
 quibus fœminæ prius pariunt, q̄ fœtum ædant, hirtiusecula quādā qua-
 tuor cōtinentur, quibus singulis spinæ singulæ breues, arrectęq; emi-
 nent ad exteriora. Pectus corpūsq; totū læue est, nō more locustarū acu-
 leatū, & asperum. Verum in pedibus magnis aculeos partis exterioris
 maiores esse manifestum est. Fœminam hoc in genere nullum discrimen
 à mari distinguit: nam & mari & fœminæ forceps alteruter gran-
 dior more incerto est: parem vero vtrunq; neuter vnquā habere visus
 est: mare omnia eius generis ore excipiūt. Sed cancri parte oris exigua
 adducta respuūt: locustę suas ad brāchias transmittunt, quas ipsę plu-
 res, q̄ cætera habēt. Cōmunis enim omnibus branchiarū adnexus est.
 Dentes omnibus bini: locustis enim duo primores, & in ore carūcula
 quādam constituta pro lingua est. Tum vëter os protinus excipit, præ-
 terquam locustis. Iis enim gula ante ventrem exigua: mox à vëtre in-
 testinum, quod locustis & squillis & gammaris rectē in caudam finit,
 qua excrementa emittunt, & oua pariunt. Cancris autem, qua applica-
 tum illud operculū geritur medio applicaminis ipsius: verū ijs quoq;
 parte exteriori, qua oua pariunt, definit. Fœminis itē huius generis lo-
 cus ouis deputatus iuxta intestinum omnibus est. Et quam mutem, si-
 ue papauer appellarunt, amplius parciūse habent hæc omnia genera.
 Discrimina propria contēplari in singulis congruum est. Locustis igitur
 (vt modo dixi) dētes bini maiusculi, & vëter quo humor similis mu-
 ti cōtinetur: caruncula etiā inter dentes linguæ repræsentās effigiem:
 & gula ab ore breuis, quā venter membraneus excipit: cuius ostio tres
 denticuli inhærent, duo aduersi, reliquus infra. Intestinum vero à ven-
 tris latere simplex pari crassamento ad excrementi vsq; ostium fertur.
 Hæc locustę, & gāmari, & cancri sortiūtur: sed locustis meatus quoq;

90 à pectore pendēs ad excremēti exitū pertinet: qui fœminis pro vulua
est, maribus genitalis seminis receptaculum sufficit: meatus hic iuxta
cauū carnis cōtinetur ita, vt media caro interiaceat: intestinum enim,
deuexum pertingit: meatus vero cauo applicatur. Nec secus, q̄ in qua-
drupedum genere hæc habentur. Nulla maris meatū ac fœminæ dif-
95 ferentia distinguit: quippe cum vterq; tenuis sit, & albidus, & humorē
intra se continens pallentem: vterque etiā ex pectore pendet. Squillas
etiā ouum, clauiculāsq; similem in modū habere certum est. Maribus
sanè præ fœminis propria in pectoris carne bina quædam candicantia
constāt, discreta à cæteris partibus colore, formāq; promuscidi sepiarū
100 proxima: verum hæc torta in vertiginem more buccinorum papaue-
ris, quorum origo ab acetabulis, quæ subdita pedibus nouissimis ordi-
nātur. Caro in ijs quoq; est colore sanguinis rubra, tactu lento, nec si-
mili carnis: ab hoc, pectori anfractus alter strue buccinea, crassitudine
lineæ sese porrigit: sub quo duo quædā arenæ conditioni similia, semi-
105 ni genitali accōmodata, intestino adnectuntur. Hæc in mare. Fœmina
autem ouum rubidum parit, membranāq; obuolutum prætenui, vētri
lateriq; vtriq; intestini annexum, atq; ad carnem vsq; adhærens: partes
has habent interiores atque exteriores.

De partibus animantium crusta intestorum, quibūsvē cum ijs
quæ sanguinem habent, conueniant. Cap. III.

Ed cum animalia quæq; sanguinea partes tum inte-
riores, tum etiā exteriores, suis quāq; appellatas no-
minibus habeant, genus quod sanguine caret, pluri-
bus vacat. Iam enim viscera, quæ cuiq; sanguineo in-
15 sunt omnia, nullum exanguē quod habeat, nouimus:
sed cōmunes generi vtriq; partes gula, venter, intesti-
num. Cancris autem forcipes, pedēsque haberi, & ij quales essent, dictū
iam est: omnibus vero magna ex parte grandior ac validior forceps
dexter, q̄ leuius est. Quinetiā de oculis diximus visum parti plurimē ef-
10 se in obliquū. Alueus vero totius corporis indiscretus est: nec enim
caput distinctū, nec aliud quicquā. Oculi non eodē situ omnibus posi-
ti: sed alijs è latere supra, cōtinuo sub prono, amplo distantes discrimi-
ne: alijs in medio breui discrimine, vt heracleoticis, vt maijs. Os ocu-
lis subditū, in quo dentes duo, vt locustis: verum nō rotundi, sed longi:
15 tegmina dentes operiunt duo: inter quæ talia interiacent quædā, quæ
lia locustarum dētibus adnecti exposui. Humorem igitur ore accipit,
tegminibus illis depellendo: emittitq; meatu oris superiore, obductis
meatibus, qua interfluxit. Duplex ille meatus sub oculis est. Quoties
ergo aquā acceperit, vtroq; tegumento os obturat: atq; ita respuit hu-
morem. Gula post dētes brevis admodum est, ita, vt protinus vēter os
20 excipere videatur. Vēter bisulcus gulæ subiūgitur, cuius ex medio in-

testinū simplex & tenue procedit: quod sub applicato exteriorē oper-
culo definit, vt dictum est. Quod autem inter tegumenta interiacet,
huius, sicuti locustarum, dentibus adnectitur. Humor intus in alueo
pallidus, & minuta quædam oblonga, albida continentur. Ruffa etiam 25
alia maculis dispersis. Differt à fœmina mas magnitudine, crassitudi-
ne, & operculo: id enim amplius in fœmina est, & distantius, & hirsu-
tius, & opacius, quale etiam fœminæ locustarum sortiūtur. Partes cru-
sta intesti generis ita se habent.

¶ De animalibus testa intestis, eorūq; inter se differētijs. Cap. III.

Quæ vero testa operiūtur animalia, vt vmbilici, cochleæ,
purpuræ, & omnia quæ ostrei aut cōchæ nomine ap-
pellamus, atq; etiā echinorum genus, carnē quæcūq;
habent, similiter atq; crustata habent. Quippe quæ in-
tus eam contineant, testāq; foris claudātur, nec intra 5
se durū habeant quicquā. Sed ipsa inter sese numero-
sa discrepāt differentia, tū testæ, tū carnis interioris ratione: alijs enim
in eo genere nulla est caro, vt echinis: alijs est sed penitus inclusa, nec
vlla ex parte cōspecta, excepto capite: vt terrestriū limacibus, & ijs quæ
cocalia quidā appellarūt, & aquatiliū purpuris, buccinis, cochleis, & 10
reliquis omnibus turbinatis. Cætera aut duplici constant valvula, aut
simplici, vt genus alterum biualue, alterum vniualue possit nūcupari:
biualue appello, quod gemina testa cōtinetur: vniualue quod testa sin-
gulari clauditur. Sunt item quibus altera pars superficiēi detecta car-
nem ostēdat: vt patellæ. Biualuis generis pars clusilis est: vt pectuncu- 15
li, & mitili: eiusmodi nanq; omnia parte altera ligata, altera soluta con-
stant, vt & concludi possint, & aperiri. Alia binis quidem cōclusa val-
vulis sunt, verū utroq; latere connexa: vt vngues, siue digiti. Non de-
sunt quæ testa tota occultentur, vt nulla ex parte carnē detectā habeāt:
vt quæ vertibula, siue tubera, & callos appellamus. Ipsarum etiam testæ 20
rum magna varietas: nā aliæ læues: vt vngues, mitili, & concharū, quas
aliqui galadas appellāt: aliæ scabræ, vt ostreæ, pinna, & cōchæ nōnullæ,
& buccina: quædam etiā pectinatim diuisæ, vt pectunculi, & concharū
nonnullæ. Crassitudine quoq; differunt & tenuitate, tum totius, tum
partis: velut labrorum. Alijs enim labra tenuia, vt mitilis: alijs crassa, vt 25
ostreis. Item alia se mouent, vt pectines, quos etiam volare nonnulli
aiunt: nam & de ferramento quo capiuntur, sæpe exiliunt: alia ita na-
tura immobili sunt, vt nunquam sedem in qua hærent, spontē ipsa mu-
tare valeāt: vt pinna. Omne sanè turbinatorum genus mouetur, & ser-
pit: patella etiam saxi absolui, in pastūque ferri solita est. Commune 30
autem & ijs quæ adhuc enumeravi, & cæteris testacei generis, vt testa
intus æqualis lævisque habeatur. Caro biualuis & vniualuis generis
ita testæ adhæret, vt nisi per vim nequeat detrahi. At turbinati laxior

continetur, & absolutior: cui generi peculiare est, vt testæ postrema à
 35 capite intorqueatur. Operculum etiã eadem iam inde ab ortu naturæ
 omnia gerunt. Mouentur item eadẽ omnia parte dextra, non ad verti-
 ginem siue clauiculã, sed in aduersum: partes exteriores eius generis
 differētij his variantur. Interiorum natura similis quodãmodo in om-
 nibus est, maximẽq; in turbinatis: differūt enim inter se magnitudinis
 40 excessusq; affectu. Nec vero multũ vniualue, ac biualue genus conclu-
 sile sibi dissidēt: quippe quæ parũ differētiae inter se afferant, quanq̃ lon-
 gè ab immobilibus discrepēt: quod latius postea patebit. Natura ergo
 turbinatorũ similis constat: nec nisi magnitudine variat vt modo dixi.
 Alijs enim partes maiores, atq; euidētiores: alijs minores obscuriorẽsq;
 45 sunt. Ad hæc discrimen illud duritię, molliitię, ceterarũq; generis eiu-
 dem affectionum. Caro enim prima in ore testę, quam omnia torosius-
 culam habent: alijs magis talis est, alijs minus. Caput eius medio par-
 tis prominulũ iungitur, & cornicula duo: quæ pro magnitudine ani-
 matis plus minus capiunt incrementi. Exerūt caput more omnia eodẽ:
 50 idẽq; per motum retrahunt intrò: nõnullis etiam os & dentes acuti,
 breues, & tenues: vt cochleis. Promuscidas itẽ gerunt modo muscarũ,
 quod quidem membrum linguę effigiem præ se fert. Habent hoc idẽ
 & purpuræ & buccina firmum, & torosum, quo similiter, vt a siliatq; ta-
 bani quadrupedũ tergora penetrāt: immò longè validius: testas enim
 55 escarũ possunt perforare. Venter os protinus excipit, similis in vmbili-
 cis gutturi auiũ: habentq; parte inferiore duo quædam albida, torosa,
 māmīs similia, cuiusmodi carūculas vel in sepijs esse aduertimus: sed
 hæc torosiora. Gula à vêtre duplex longa porrigit se vsq; ad papauer,
 quod postremũ fundo cõmissum est. Hæc ergo, vt in purpuris & buc-
 60 cinis cõspicua in clauicula testæ continentur. Quod autẽ gulæ subiũ-
 gitur, intestinum est, gulæ ipsi cõtinuũ, simplẽxq; ex toto vsq; ad exitũ:
 cuius initium circa anfractum papaueris est, qua & laxius hæret: quod
 enim papauer appellamus, quasi materia vacãs, atq; excrementitia, ma-
 gna sui parte in omnibus testaceis generibus inest. Hinc sursum ver-
 65 sus replicans, carnis repetit sedẽ, finitq; ad caput: vnde eijcitur excre-
 mentũ pariter in omnibus turbinatis generibus tam aquaticis q̃ ter-
 restribus. Membrana in grãdiusculis vmbilicis à vêtre gulæ attexitur
 continua, perquam meatus proluxior albicãs colore, similis superiori-
 bus illis māmillatibus carniculis tendit. Habet etiam incisuras, quales
 70 in ouo locustarum habentur: verum hoc albidum, illud rubidum est.
 Nullus exitus huic, nullum foramẽ postremũ pater: sed prætenui mē-
 brana cauo perductus angusto cõtinetur. Tendūt ab intestino ad imũ
 nigrãtia quẽdã aspera, atq; cõtinua: qualia vel in testudine visuntur, sed
 minus nigra. Cæteri quoque vmbilici hæc habent eadem: sed quo mi-
 75 nores, eo minutiora. Vniualue autẽ & biualue genus partim ijs simi-

ARIST. DE HIST. ANI.

le est, partim diuersum: caput enim & cornicula & os obtinet, atq; etiā
 quod linguæ speciem gerat: verū hæc in minutioribus sensum præ sua
 exiguitate effugiunt: nōnulla etiā in exanimatis, aut non mouentibus
 percipi nequeūt. Papauer illud, quod etiam mutem appellamus, om-
 nia habent: sed non loco eodem, nec par, nec ex æquo manifestum: sed
 patellæ in imo: bivaluia vero ad partem qua mutuo testarū complexu
 continentur. Capillamentis etiā illis hæc omnia circundantur: & quod
 ouum appellant, tempore quo gigni solet, ambitu alterius lateris oræ
 continetur: videlicet ijs quibus datū id à natura est: sicut etiā albugo
 vmbilicis. Id enim illis iunctū simile intelligimus. Sed eiusmodi partes
 vt dixi, cum cōspiciæ in magnis habeātur, in paruis tamen aut nullo
 pacto, aut vix sentiuntur. Quāobrem in magnis pectunculis præcipue
 patent: quod genus id est, cui altera valvularum latior, velut tegmen
 superposita est. Ostiū excrementi cæteris à latere est: foramen enim quo
 egerāt, omnia habent: quippe cum papauer illud vt dictum iam est, ex-
 crementitiū quiddā omnia membrana cōtentū sortiātur. At illi quod
 ouū appellāt, foramen nullo in genere tributū videmus: sed carni ipsi
 intumescit, nec eadē qua intestinum parte continetur, sed dextera, cū
 intestinum habeat sinistrā. Cæteris ergo talis excrementi exitus est. At
 vero patellæ ferè, quā marinā aurē quiddā appellarunt, parte ima testæ
 excernitur, qua foramen habetur. Ventrē etiā post os esse, in hoc eodē
 patellæ genere cōstat, atq; etiā ouis illa similia. Sed quis eorū cuiq; situs
 sit, diligētius ex dissectionibus petendum est. Quē autē cancellum ap-
 pellāt, cōmunis ferè socius crustatorū, & testatorū generū est: quippe
 qui specie locustis similis spectetur, nasciq; seorsum per se solitus sit.
 Verum quodd testā deinde petit, quā ingressus vitā traducat, hinc simi-
 lis testa cōtectis animāibus est: quapropter is in ancipiti esse, genūsq;
 sibi vēdicare vtrūq; videtur. Forma tamen (quod simplicius dixerim)
 similis araneis est, nisi q̄ partem capiti & pectori subditā ampliorem,
 quā aranei habeat: cornicula duo rufa tenuia gerit, quibus oculi to-
 tidem subiacent, qui nunq̄ intrò recedāt, vt cancrorū: sed semper emi-
 nentes appareāt: os sub ijs est, quod velut capillamentis quibusdā plu-
 ribus circundatur: ijs pedes subiuncti duo bifurces: quibus cibum ori
 admoueat. Bini item vtriq; adhærent lateri, & tertius paruus: thoracis
 pars inferior mollis tota est, dissectōq; sinu pallidū intus cernitur. Mea-
 tus ab ore ad vētrem pergit. foramen excrementi perspicui nullū potest:
 pedes ac thorax duritiæ præ se ferunt, sed minus q̄ cancri. Nexu nullo
 testis adheret, purpurarum modo & buccinorū: sed absolutus libérq;
 vagatur. Oblōgior est qui turbinē subit, q̄ qui neritem, quem naticem
 interpretamur: genus enim diuersum est, quod in naticæ degit, cætera
 quidē non ab simile: sed dextrū bifurculatū pedē parū habens, cum lē-
 uum grādiusculū habeat, & ingredi eodem ipso grādiore potissimum

solet. Tale profecto genus vel intra conchas, quarum adhæsiō similis
cæteris est, reperitur: quod & squillam parua appellat. Natex testa leui,
120 ampla & rotunda, forma buccinis proxima est: papauere tamē non ni-
gro vt illa, sed rubro: testæ adnexū corpus mediū eius firmiter est. Pa-
scūtur hęc mari trāquillo, absoluta saxi. At quoties flatus vrgent, can-
celli hospites illi sese in saxa recipiūt, atq; latibulis tutantur. Natice sa-
xis adherescunt more patellarū, & muricū, ac ceterorū generis eiusdē:
125 nec nisi tegmine dimoto adhærent: quod velut operculum sibi possi-
dēt. Vsum enim quē bivaluibus pars vtraq; administrat, eundem alte-
ra exhibet turbinatis. Caro intus, qua oris habitus. Modus hic idē mu-
ricibus, purpuris, atq; omnibus generis eiusdem. Quibus vero sinister
pes grādiōr est, ij nunq̃ cum turbinatis hospitatur: sed cū naticibus tā-
310 tum ineunt societate, vt dictū est. Sunt inter cochleas quæ intra se be-
stias habent similes gāmaris pusillis, qui vel in flumine gignuntur:
sed ea differentia, vt præmollem intra suam testam carunculā habeāt.
Forma quales nam sint, ex dissectionibus contemplare.

De echinorum genere.

Cap. V.

Chinis caro negata est: idq; ipsum habet peculiare, vt
nullā intus carnē cōtineant. Nigra quādā in omnibus
vice carnis spectamus. Genera echinorū plurima. Pri-
mum quod cibo idoneū est, in quo quæ oua appellat,
5 magna, esculentāq; consistūt, pariter in maiore corpo-
re & minori: nā nouelli adhuc paruiq; pleniūsculi illis
cōstant. Secundū ac tertiū spatagi, & brissi: quæ genera pelagia sunt, ra-
rāq; inuētū: ad hęc, quæ echinometra appellatur, quasi matrē aut matrī-
cem dixeris echinorū: quæ quidē omnes magnitudine excedit. Genus
10 itē aliud est minutū, spinis lōgis, prædurisq; gigni in alto gurgite solitū:
quo nōnulli ad distillationes vrinę medicamēto vtuntur. Circa toronē
echini nascūtur, candidi & testa, & spina, & ouo, augeri forma produ-
ctiore, q̃ cæteri soliti. Spina ijs parua, nec rigida, sed mollior: nigra autē
illa ori applicata plura, & ad foramē exterius cōeuntia habētur, sed dis-
15 iuncta inter sese, quibus quasi interuētū liminū discriminantur: mouē-
tur agilius & frequētius qui sunt cibo idonei: cuius rei argumētum, q̃
semper aliquid algę suis spinis implexū gerāt. Sunt ergo omnibus oua:
sed nōnullis exigua, nec cibo apta. Euenit autē, vt quod caput appellat
& os, versum in terrā sit: quod vero ad excremēti exitū deputatū est, id
20 supra habeatur: quod idē omnibus turbinatis patellisq; euenit: pastus
enim de imis petatur, necesse est. Vnde fit, vt os inuersum ad pastū sit,
excrementū vero superius parte prona testæ cōtineatur. Dentes quini
echinis omnibus sunt, caui intrinsecus: inter quos carūcula quādā in-
teriacēs linguę officio fugitur, mox iungitur gula, deinde vēter in par-
25 tes quinq; distinctus, plenus excrementi: cuius meatus omnes in exitu

c. j.

ARIST. DE HIST. ANI.

excremēti coeūt, qua testa forata est: vētri autē subdita sunt quę oua ap-
pellāt, mēbrana obducta diuersa, eodē in omnibus impari quinario nu-
mero. Quorū, quod nigricat, parti creditū est superiori, ex dētiū origine
pēdēs, amarū, nec esculētū: quale in multis inesse animaduertimus, aut
certē eius proportionale: nā & in testudine, & in rubeta, & in rana, atq; 30
etiā in turbinato genere, & in molli: sed colore diuerso, & aut omnino
ingustabili, aut magis ab vsu cibario alieno. Corpus echinis priore atq;
nouissima parte spissum, & cōtinēs: cātera vero nō continuū, sed simile
laterne, cui nō obducta mēbrana est. Spinis suis echini vtuntur, perinde
ac pedibus. Iis enim nitibundi mouētur, sed emq; permutant. 35

¶ De vertibulis, vrticis, & eorum natura.

Cap. VI.

Vā autē vertibula, siue callos speciali nomine à tegmī
nis qualitate appellamus, naturā inter hęc genera pe-
culiarē sortiri notū est: ijs enim solis corpus totū tegu-
mēto includitur, cuius durities inter testā & coriū est:
quā ob rē modo prāduri bubuli tergoris secatur. Ad- 5
hēret ergo id genus saxis sua testa, duōq; seposita inter
se foramina exigua admodū habet, & visum vix patiētia, quibus humo-
rē accipit & reddit. Excremētū enim nullū in eo spectatur: quale ī cēte-
ris ostreis, vel echināū, vel quod appellāt papauer, cōtinetur. Dissectis,
primū mēbrana nervosa, crusta ambiēte obtēta ostēditur, qua vertibuli 10
caro ipsa cōtinetur, nulli ē cāteris similis: in omnibus tamē sui generis
eadē. Adhēret hęc vtroq; ex latere mēbranæ circundāti, & corio: & qua
adhēret, arctius in partē vtrāq; est, videlicet qua tēdit ad meatus ductos
foras per crustā, quibus redditur & accipitur cibus & humor: quasi al-
terū sit os, alterū ossiū excrementis delegatū. Nec modus idē, sed alterū 15
crassius, alterū tenuius est, cauūq; itus vtrinq; exiguo quodā iterueniē-
te cōtinuo, humórq; ī altero cauo cōsistere solitus est: pars vero alia quę
vel instrumētalis, vel sensualis sit, nulla ōnino percipitur: neq; excremē-
titiū quicq; vt dictū iā est, quo in cēteris more cōtinetur. Color vertibu-
lis aut pallidus, aut rubidus est. Vrtica etiā sui generis cernitur: quippe 20
quæ & adhēreat saxis more nōnullorū inteētorū testa: & interdū saxis
abiūcta vagetur. Nulla huic testa: sed corpus ōni ex parte carnē præ se
fert. Sētit, & manū admotā corripit: adhērescītq; peride ac polypus suis
brachijs, ita, vt caro intumescat. Os medio ī corpore cōtinet, & de saxo
quasi de testa viuit, & pnatātes pisciculos excipit, retinētq; sicut manu 25
admota hominis agi dictū est, deuorātq; in hūc modū quęcūq; nacta est
esculēta. Absolui etiā saxis genus quoddā vrticę, vt modo dixi, notatū
est, quod & echinos, & pectūculos, in quos offēderit, corrodit. Excremē-
tū nulla in vrtica esse videtur, sed hac re similis stirpibus est. Duplex
genus percipitur vrticarū, alterū corpore paruo, quod cibo aptius est. 30
alterū maiusculo durōq; quale circa Euboia Chalcidē gigni scimus.

sunt omnes hibernis mēſibus carne conſtante atq; rigidiuscula, quam ob rem per id tēpus capiūtur. cibōq; idoneæ ſunt. At æſtate rareſcūt, & reſoluūtur: præmadent enim & marcēt, vt ſi tetigeris facile diſcerpan-
 25 tur, atq; diſpereant: deniq; nulla tantisper euelli integra poteſt: ac æſtus impatientia ſaxa ſubire interius ſolent. partes iam expoſui mollium, & vel cruſta vel teſta inteſtorum, tam exteriores, q̃ interiores.

¶ De infectis, eorūmq; natura, & varietatibus. Cap. VII.

Nunc de infectis pari ratione tractandū eſt. Cōtinet ge-
 nus vel ſpecies plures: quarū nōnullis, quāuis cognat-
 5 tis, nomen nullum cōmune eſt indiūt, vt api, crabroni, vespæ, cæterisq; generis eiufdē. Itē quibus pēnæ vagina incluſe cōtinētur: vt galleruæ, fulloni, pilulario, & reliquis generis eiufdē. Omniū ergo partes communes
 tres illas haberi cōſtat, caput, aluum, & quod inter hæc ſitū eſt: quale in
 cæteris peſtus, dorſūmq; habetur: vnum, id quod interiacet, magna ex
 parte eſt. Quæ tamen ſunt lōga & multipeda, ijs ferè totidē ſunt quæ in-
 10 teriacēt, quot inciſurę. Infecta diuulſa etiā viuere poſſunt omnia, excep-
 tis ijs, quę vel admodū frigeāt, vel præ ſua exiguitate q̃primū refrige-
 rētur. Nam vespis quoq; diuulſis, nō deſt viuacitas. Viuit ergo cū pe-
 ctore, tū caput, tū etiam aluus: at ſine eo caput auulſum viuere nō po-
 teſt. Diutius ea viuūt diuulſa, quibus corpus lōgum pedēſq; multi, &
 15 pars quæ abſciſa eſt, in vtrūq; ſe mouet extremū: nam & caput verſus
 ingreditur, & in caudam: vt in ijs, quas vocāt centipedas, moueri vide-
 mus. Oculi in ōnibus patēt: ſed nulla ex cæteris partibus ſenſorijs ma-
 niſeſta eſt, præterq̃ lingua in nōnullis, quæ vel teſta inteſtis ōnibus data
 eſt, qua & guſtāt & cibū attrahūt: hæc alijs mollis, infirmāq; eſt: alijs du-
 20 ra, & valida: vt purpuris, tabanis, aſilis, atq; alijs plurimis. Omnia enim
 quibus nō in aluo aculeus eſt, linguā eiufmodi veluti arma gerunt: nec
 dētes habēt quibus iunctū id eſt, exceptis quibusdā paucis. Nā & muſcæ
 eo ipſo pertingētes, cruorē mouēt, & culices eodē acrius pūgūt. Habēt
 aculeos itē pleraq; infectorū, vel intus cōditos: vt apes, & vespæ: vel extra
 25 prominētes, vt ſcorpio: qui etiā vnus inter infecta longo ſpiculo arma-
 tur. Is brachia quinq; biſulcis dētata forcipibus habet: atq; etiā beſtiola,
 quæ in libris ſimilis ſcorpioni creatur. Quæ autē in eo genere volucrū
 fortiūtur naturā, ijs præter cætera mēbra pēnæ adnexę: alijs binę vt mu-
 ſcis: alijs quaternę, vt apibus: nullis binę quibus in aluo aculeus. Item
 30 ex volucris ipſis, alia pēnas cruſta ſuperueniēte, quaſi vagina inclu-
 ſas gerūt: vt ſcarabęi: alia dētatas habēt: vt apes: nullis volatus regitur
 gubernaculo caudę: & pēna ipſa nullo caule cōſtat, nulla ſciſſura diſcer-
 nitur: ad hæc antēnę nōnullis ante oculos prætēduntur, vt papilioni, &
 fulloni. Quæ vero ex ijs ſaliūt, hæc vel cruſta poſteriora habēt longiora,
 35 vel gubernaculis quibusdā ſaltui accōmodatis fulciūtur retro curuæ

c. ij.

ARIST. DE HIST. ANI.

tis, vt crura quadrupedū. Omnibus partes corporis prone differūt à su-
pinis: sicut vel in cæteris animatibus est. Quod autē pro carne in ijs ha-
betur, id nec testā imitatur, neq; quod in testaceis genus carnis cōtine-
tur: sed mediā quandā inter hęc refert naturā: quā ob rē ijs nō spina, nō
os, nō aliquid sepio simile, nō testā ambientē natura dedit: ipsum enim
corpus se sua durtia tueri potest, & seruare: nec est quod aliūde muni-
ri desideret. Cūte omnia circundātur, sed admodū tenui. Partes inse-
ctorū exteriores has esse, atq; in hunc modū se habere cōstat. Intra sinū
ab ore intestinū pluribus directum, ac simplex vsq; ad exitum fertur:
paucis id est replicatum. Viscus nullū in ijs, nullum pingue, sicut neq;
in cæteris, quæ sanguine carent. Ventrem etiā nonnulla habere aduer-
timus, à quo reliquum intestinum vel simplex, vel replicatum profici-
scitur: vt locustas. Cicada inter hęc, & omnino in animalium genere,
vna ore caret: prolixum quiddam cōpactum, indiuisūmq; gerit, simile
ei quod linguæ speciem refert, in ijs quibus aculeus in ore: eōq; ipso
rorē haurit, alimentum vnū & peculiare. Excrementum cicadis nullū
in aluo reperitur. Plura earū sunt genera quæ magnitudinis modo dif-
ferunt: atq; etiā q̄ alijs corpus sub transuerso septo præcinctū distin-
guitur, mēbranāmq; liquido refert: vt ijs quas ab argutiolo sono ache-
tas appellarunt: alijs nō ita est, vt cicadastris. Sunt vel in mari nōnul-
la animalia effigie insolenti, & sui generis: quę quoniam rara inuentu
sint, constitui in genus nō decet. Iam enim piscatores vidisse se retule-
runt quædā trabūculis proxima, pullo colore, tereti figura, pari ex to-
to crassamēto. Item alia scutorū effigie, colore rubro, pinnulis crebris.
Ad hęc, alia quæ genitale viri imitarentur, tum specie, tum magnitu-
dine: sed pennis subnexus binis loco testium, eique veretile nomen in-
ditum est: exceptūmq; est aliquando genus tale hamorum frequentia
vfitata. Partes animalium omnium interiores exteriorēsq; genera-
tim, tum propriæ, tum communes ita se habent.

¶ Quibus animalibus vis sentiendi.

Cap. VIII.

Nunc de sensibus differendum est. Non enim pariter in
omnibus vis inest sentiēdi: sed alijs sensus omnes, alijs
pauciores dedit natura. Sunt sanē sensus qui plurimi
habeātur, & sup̄a quos nullum adesse alium generis
sui nouerimus, numero quinque, visus, auditus, olfa-
ctus, gustus, tactus. Homo igitur, & quæcunq; terre-
strium animal generant, atq; etiam quæ & sanguinem habent & ani-
mal pariunt, omnia hos omnes habere sensus videmus: nisi quid lēsum
laceffitūmq; sit: quale genus talparū, cui visus deest. Non enim oculos
in aperto id habet. Cūte tamen detracta, quæ crassiuscula obtenta sedē
luminū opacat, oculi intus laceffiti imperfectiq; visūtur: sed ita, vt par-
tes easdem habeant omnes, quibus oculi integri constāt. Habent enim

nigricantem illum orbiculum, & quod intra eum cōtinetur, quam vo-
cant pupillam, atq; etiam portionis albidę ambitionem: sed non tam li-
15 quido q̃ oculi conspecti & eminentes, nec in partem exteriorē appare-
re hæc possunt propter cutis obductę corpulentiam: vtpote cū natura
inter generādum lædatur, atq; ita opus inchoatum relinquatur: perti-
nent enim à cerebro, quā cum neruo cōiungitur, meatus duo neruosi
validi, ad ipsas oculorum sedes, qui in dentes superiores finiunt. Cate-
20 ra igitur & colores & sonos sentiūt, atq; etiam odores saporēsque. Quin-
tum autem sensum, quem tactum appellamus, omnia habent animalīū
genera. Ergo in nōnullis vel ipsæ sensorię partes latissime patēt, ac præ-
cipue videndi. Nam visui sedes certa descriptaq; est, atq; etiam auditui.
cum alijs auriculæ promineāt, alijs foramina pateant meatus audien-
25 di. Olfactus item pari modo cōstitutum est diuersorium. Nam auium
generi foramina tantum sunt odorandi: cū alijs permultis nares etiam
habeantur. Similis & linguæ partis saporum percipiendorū ministræ
ratio est. Aquatiliū tamē generi, quos pisces vocamus, data quidem est
lingua, sed imperfecta, incertaq; ossæ enim: nec absoluta. sed palatum
30 nōnullis carnosum pro lingua est: velut inter fluuiales cyprino, ita, vt
nisi diligēter inspexeris, lingua id esse videatur. Pisces autē sensum gu-
stus, habere cōstat, eo q̃ multi suis quibusdā saporibus gaudent, & escā
in primis ex pisce amia expetunt, & piscium pingue: vt qui gustatu e-
35 iusmodi delectentur, voluptatēque ex eo genere esculenti capiāt. Au-
ditus vero olfactusve nullum continent membrum manifestū. Quod
enim tale videri potest per loca nariū, id nō ad cerebrū vsq; transmeat:
sed partim obseptum & cæcum mox desinit, partim ad brāchias fertur.
audire tamen atq; olfacere pisces palām est, sonos enim immodicos, vt
40 triremiū remigia fugere visuntur. Itaq; fit, vt facile intra sua stabula ca-
piātur. Nam etsi externus strepitus paruus est, ijs tamē qui demersum
in humore suū auditū habēt, æque omnibus ingens, molestus, grauīque
occurrit. quod certe vel in delphinorū captura euenit. Cū enim pisca-
tores repente alueis vniuersum circūdederint gregē delphinorū, inde
45 obstrepētes in mare, efficiūt, vt territi erūpant vniuersi in litora, capiā-
tūque tentato grauatoque capite, præstreptus inflīcti nimietate. quanq̃ ne
in delphinis quidē pars vlla est manifesta, quæ sensum ministret audie-
di. Ad hæc, inter piscandū quā maxime cauent, ne vel remo, vel reti-
bus moueant strepitum. Sed cū aliquo in loco gregatim pisces stabu-
50 lari intellexerint, certo interuallo cōiectātes retia dimittūt, vt neque re-
mo, neque impetu cymbæ, strepitus ad locū deueniat pisciū. & omnibus
præcipitur nautis silentio quā maximo nauigent, dum gregē circū-
dant. Nonnunq̃ vbi aggregare pisces placuerit, idem faciunt, quod in
delphinorū captura. obstrepunt enim iactis lapidibus, vt deterriti in ar-
ctius coeant, atque ita vniuersi irretiantur, & anteq̃ circumueniāt, om-
e. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

nem, vt modo dixi, strepitum vetant. At cū circumdatū iam est, clamant
 dum obstrependumque iubent. strepitum enim tumultūque sentien- 55
 tes perterriti compelluntur, interrumpuntq; incauti. Item vbi piscato-
 res è longinquo pisces agminatim pascentes, ac per tranquillū sereni-
 maris summa oberrantes aspexere, libuitq; magnitudinē genūsq; co-
 gnoscere, si silētio sensimq; accesserint, latent, supernatātēsq; adhuc cō- 60
 periunt. At si quem, prius q̄ occuparint, strepitum citarint, fugā inde
 planē arripere videtur. Addo etiā pisciculos fluuiatiles cottos nomine,
 qui sub saxis stabulantur. Capiuntur enim à nonnullis saxo percusso,
 sub quo latent. protinus enim inde exturbātur, vt qui audiāt, & caput 65
 per strepitū tentetur. Pisces igitur audire ijs ac alijs eiusmodi documē-
 tis constat. Sunt autem qui vel maxime animalium pisces auditu valere
 arbitrentur, videlicet hominū experimēto, qui assidue in mari versan-
 tur, rēmque piscatoriā percallent. sunt vero qui liquidius inter pisces au-
 diāt: mugilis, chromis, lupus, salpa, & reliqui id genus. Cætera piscium 70
 genera minus audiunt. quam ob rem imis gurgitibus versari potius
 solent. Olfactus quoq; similis intelligitur ratio, escā enim nō recentem
 attingere pars plurima pisciū recusat. nec eisdem escarum generibus
 omnes capiuntur, sed varijs, scilicet sui agnitione odoris. quippe cū vel
 fœtida nōnullis accōmodentur: vt salpæ stercus. cōplures item pisciū 75
 in spelūcis latentes, quoties euocare captū piscator voluit, fauces spe-
 cus odoribus illinunt cetarijs, itaq; protinus excitant. Anguillam item
 hoc eodem capi modo palām est. Vas enim salsamentariū ponūt, obsta-
 culo in eius os indito, quod colū vocant. Nidores deniq; potius genera
 quæq; piscium appetūt. Vnde etiam carunculas sepiarū deustas, odoris 80
 gratia escam hamis affigunt. ita enim fit, vt pisces auidius accedāt. po-
 lypos etiam assatos non nisi nidoris causa nassis inditos dimitti asseue-
 rant. Quinetiam flutæ quoties vel pisciū lotura, vel nauis sentina eie-
 cta est, fugiunt vt odorem sentientes. Sanguinem quoq; suum sagaciter
 pisces odorari dicuntur. Quæ res eo patet argumēto, q̄ quoties sanguis 85
 effusus piscium est, fugiunt: & loca petunt longinqua. Omnino, vt esca
 putrida nassis iniecta nunq̄ subire aut appropinquare patiuntur: sic re-
 cēte nidorulentāq; protinus vel è longinquo festinantes irrūpūt. Con-
 stāt hæc eadem in delphinorum genere latius. cū enim nullam partem
 auditui deputatam apertē delphini habent: tamen capiuntur per strepi- 90
 tum capite aggrauato, vt dictum iam est. Et cū olfactus quoque par-
 tem nullam sensoriam habeant manifestam: tamen sagaciter odorātur.
 His igitur in animalibus sensus inesse omnes apertū iam est. Reliquus
 animantium ordo, qui quadripartito diuiditur, hoc est, molli, crustato,
 testato, insecto, quemadmodū se habeat, videamus. Ergo mollia, & quæ 95
 vel crusta, vel testa operiuntur, atque etiam insecta sensibus prædita esse
 omnibus cōstat. nam & visu, & olfactu, & gustu. Insecta enim tam pen-

nata q̄ nō pēnata procul sentiūt: vt mel apes, & culices, dicti muliones,
 quōd nisi odore agnoscerēt, nunq̄ è lōgīquo sentirēt. Sulphuris item
 100 odore genera insectorum multa intereunt. Ad hęc, formicę origani sul-
 phurīq; puluisculo insperfo, suas relinquūt cauernas, aliōq; migrant.
 Cornus præterea ceruini facto incensu, plurima insectorū pars fugiūt:
 sed præcipue styracis suffitu. Iam sepia, polypi, gāmari, odore escarum
 allectati capiuntur. & polypi quidem ita adhærescunt, vt auelli inde nō
 possint, sed truncari potius patiātur. At vero pulicaria herba admota,
 105 protinus ab odore eius resilire dicūtur. Gustus etiam similis ratio. in-
 terdū enim cibum persequuntur diuersum, nec eisdem saporibus om-
 nia delectantur. Nam apes nullā ad rem putidam solent aduolare, sed
 dulcia petunt. culices nulla dulcia gestiūt, sed acida. Tactu vero sentia-
 re (quod etiam ante dixi) omnibus datū animantibus est. Quæ autem
 110 siliceo tegmine operiuntur, olfactum gustūq; habere constat, argu-
 mento escarū. purpuris enim escas putidas purpurarij emoliuntur, &
 accedunt ipsæ ad eiusmodi escam à lōge, vtpote odorātes. Sensus item
 saporum ijs inesse, eisdem illis rationibus patet. sapore enim rerum ea-
 rundem quæq; delectātur ad quas veniūt odoribus inuitata, quos gra-
 115 tos senserunt & discreuerunt. Adde quōd quæcunq; os obtinent, ijs &
 voluptas per saporum attrectationē euenit, & dolor. De visu & audi-
 tu quanquam nihil certi, manifestiq; habemus: vngues tamen ad stre-
 pitū se subtrahere, inferiūsq; subsidere cernuntur, quoties ferramentū
 sentiunt admoueri. exiguo nāq; extant: reliquo autē toto corpore per-
 120 inde ac in cubili occuluntur. pectines quoq; admoto digito dehiscūt,
 mox comprimunt se vt cernētes. Natice item qui capiunt nō aduer-
 so flatu, sed secundo adeunt, quoties esca persequuntur: nec voce vlla,
 sed silentio agunt, vtpote cum & olfaciant, & audiant. nec fieri posse
 aiunt, quin subterfugiant, si vox proferatur. Echinus inter testacea ge-
 125 nera quibus facultas ingrediendi est, vertibula, glandēsq; inter immo-
 bilia eiusdem generis olfactum minime habere videntur. Sensus ad
 hunc modum animalium generi natura dispensauit & tribuit.

¶ Quæ animalia vocem, quæ sonum, quæ murmur ædant, quæ
 item loquantur. Cap. IX.

5 **M**ox quemadmodū vox se habeat, differemus. Differt
 proculdubio vox à sono, & tertia his adnumerāda res
 est locutio. Gutturē parte vna vox agitur. quocirca
 quibus pulmo deest, ijs nulla vocis emittēda facultas
 est. Locutio nō nisi vocis per linguā explanatio est, vo-
 cales igitur literę à voce & gutture: cōsonātes lingua
 & labris proferūtur. quibus literis omnē locutionē cōfici nulli dubiū
 est. Quam ob rem quibus animantiū lingua libera absolutāq; non est,
 ea neq; vocem emittunt, neq; fermocinātur: at sonus elidi, vel alijs par-
 e. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

tibus potest. Ergo insectis animalibus, neq; vocis, neq; locutionis vlla
 facultas. sonusq; ijs spiritu interiore mouetur, nō exteriore. Nullū enim
 ex ijs spirat, sed alia murmur ædunt, vt apes: alia canere dicuntur, vt ci-
 cada. omnia vero in eo genere membrana, septo trāsuerſo ſubdita, qua
 præcinctum corpus diſtinguitur, ſonant: vt genus cicadarū attritu ſpi-
 ritus. Muſcæ etiam, apes & reliqua ijs ſimilia, cum volant, ſeſe attollūt,
 & cōtrahunt. Sonus enim attritus interioris ſpiritus eſt. Locuſtæ ſuis
 gubernaculis atterentes ſonant. nullum molle, nullū cruſtatū, vel vo-
 cem vel ſonum aliquem mittit naturalem. Piſces vocis quidem exper-
 tes ſunt, quippe qui neq; pulmonē, neq; arteriā, aut guttur obtineāt: ſed
 ſonos quoldam, ſtridorēque mouent, qui vocales eſſe exiſtimantur, vt
 lyra, & chromis, his enim quaſi grunntus quidā emittitur. Aper etiam
 piſcis, quem amnis Achelous gignit, vocalis habitus eſt, & erica, & cu-
 culus. alter enim quodam modo ſtridet, alter perinde vt cuculus auis
 obſtrepit, vnde nomē accepit. Quæ omnia creditā illam vocē emittūt,
 aut attritu branchiarū, quas horridiuſculas cōtinent: aut ſuis interio-
 ribus, quæ circa ventrē habentur. ſpiritus enim inclufus in ijs eſt, quē
 dum atterunt, atq; agitant, ſonos illos elidunt. Necnō cartilaginei ge-
 neris nonnulla ſtridere videntur: verum ab his vocem emitti vllā rectē
 dici nō potest. At ſonum ſiue ſtrepitum reddi verius dixeris. Nam &
 peſtines quoties per ſumma humoris nitibūdi feruntur, quod volita-
 re dicunt, ſtridere ſentiuntur: atq; etiam marine hirundines, quæ ſubli-
 mes volitant, haudquaquam mare attingētes, ſunt enim ijs pēnæ latæ & lō-
 gæ. Vt igitur per volatum auium ſtrepitus, quem alæ excutiant, nulla
 vox eſt: ita nec eiufmodi ſonorum aliquis vox iure appelletur. Delphi-
 nus item ſtridet, ac mutit efferens ſe in aërem: ſed nō quemadmodū ea
 quæ ſuperius enumeravi. hic enim & pulmonem & arteriā habet, pro-
 indeque nō nihil vocis potest promouere. lingua tamen libera abſolu-
 tāq; caret: & labris, quibus vocis aliquem poſſit articulum efformare.
 At vero quæ & linguam habēt, & pulmonem, ſi quadrupedes aut om-
 nino pedestres ouiparæ ſunt, vocē quidem emittunt ſed exilem. & alia
 longum ſibillum ædunt, vt ſerpentes. alia abruptum & perexiguū, vt
 teſtudines. alia vocem exilem atq; imbecillē. Ranis lingua ſui generis
 eſt. pars enim prima quæ cæteris abſoluta eſt, ijs cohæret, modo quo to-
 ta ferè piſciū. intima vero abſoluta ad guttur applicatur, qua ſuam vo-
 cem ſolent emittere. Et quidem genus illud vlulatus quam ololyginē
 nominant, mares intra aquam reddunt, vt cieant ad coitum fœminas.
 Sunt enim ſingulis animalium voces propriæ ad initum & venereū coi-
 tum: vt & ſuibus, & capris, & ouibus. Reddunt ranæ ſuam ololyginem
 illam maxillæ inferioris labro demifſo pari libra, cū aqua modice rece-
 pta in fauces, ſuperiorēq; intenta. Flagrāt tantisper oculi modo lucer-
 næ, cum ſinus buccarum maxillis diſtantis interluceat. Coitum enim

noctu magna ex parte agere visuntur. Genus auium vocē mittere potest: iisq; præcipue facultas conficiendæ locutionis, quibus lingua mediocriter lata, vel tenuis: mares ac fœminæ partim vocem reddunt eadem, partim diuersam: garrulæ linguacioreſque sunt auium minores: & circa coitum maxime, talem effici vnāquanq; auem moris est: alijs in pugna vox: vt coturnicibus: alijs ante pugnā: vt perdicibus, dū suos aduersarios prouocant: alijs cum vicere, vt gallinaceis. Canūt item nō nulli mares perinde vt suæ fœminæ: sicut in luciniarum genere patet.

60 Fœmina tamen cessat cantu, cū incubat, pullōsq; educat. Sed in nōnullis generibus, cantus maribus tantū datus est: vt gallinaceis, vt coturnicibus. Quadrupedū autē genus, quod animal procreat, vocem varie mittit: neq; est quod loqui possit, sed proprium id hominis est. Quibus enim locutio, ijs etiā vox. At quibus vox, nō ijs omnibus & locutio est.

65 Qui surdi iam inde ab ortu naturæ sunt, ijdē etiā muti: vocē ergo emitte re possunt: locutionē autē nullā. Pueri vt cætera sua mēbra continere ac regere nequeūt: sic etiā linguæ sunt impotētes, & quidē imperfecti, & serius lingua absoluūtur: itaq; magna ex parte balbutiūt, tortiq; lingua sunt. Differunt tū voces, tum etiā locutiones, tractus ratione &

70 regionis. Vox igitur acumine grauitatēq; maxime notescit: nec species discrepant generis eiisdē. At vox explanata, quā esse quasi locutionē vel brutorū dixeris, differt & cæterorū animalium, & eorū quæ genere eodē cōtinentur loci ratione: verbi gratia. Perdicū alij caccabāt, alij stridēt. Et auicularū nōnullæ haud vocē eandē mittūt, quā sui parētes, si

75 præreptæ paterna caruerint educatione: moribūsq; & cantibus cæterarū auium influerint. Iā vero lusciniā modulos suos pullos docere, versūsq; quos imitarentur tradere visa est: vtpote cū non perinde locutio vt vox per naturā proueniret, sed acquiri posset per disciplinam & studium: vnde homines quoq; locutione vtuntur varia, cū vocem omnes

80 reddant eandē. Elephantus citra nares ore ipso vocem elidit spirabundam: quēadmodum cum homo simul & spiritum reddit, & loquitur. At per nares simile tubarum raucitati sonat.

De somno & vigilia animalium, multaque præter hominem animalia somniare.

Cap. X.

5 **S**omno & vigilia animantium, nulla quæstionis obscuritas est. Nam omnia pedestria & prædita sanguine dormire, ac vigilare sensu ipso percipiuntur. Quibus enim palpebræ adiunctæ sunt, conuiuendo obdormiscunt. Item somniare nō solum homines, sed etiā equos, & canes, & boues palām est: atque etiam oues, & capras: denique genus omne quadrupedum, idēque animalis fœcundum: declarant id canes suo latratu, quem per quietem agūt: quanq̄ de ijs quæ oua pariunt, incertum hoc est. Sed dormire ea item certum. Aquatiliū quoq;

c. v.

ARIST. DE HIST. ANI.

somnus apparet: vt piscium mollium, & crusta opertorum, locustarū 10
 inquam, & cæterorum generis eiusdem. Sunt autem isthec omnia som-
 no exiguo contenta: dormire tamē videtur. Argumētum vero quāuis
 nullū deduci ab oculis potest, quia palpebris carēt: ipsa tamē quiete cer-
 nuntur placida ceu soporata. Pisces enim vel manu facile caperentur,
 dū dormiūt: nisi pediculis & pulicibus appellatis sollicitarētur. Nūc ve- 15
 ro si somno dati immorētur, noctu ab innumera multitudine illarum
 bestiolarum occupati absumūtur. Gignuntur hæc in profundo maris
 tāta fecunditate, vt etiam escam de pisce emolitam, si diu in vno man-
 ferint, totam corrodāt, atq; absumāt: & quidem sæpenumero piscator
 escam demissam glomeratis vndiq; his bestiolis, perinde vt pilam reci- 20
 pit. Sedenim pisces dormire argumentis potius huiuscemodi arbitrari
 licet. Sepius enim piscator adorsus pisces vsque adeo latet, vt possit etiā
 manu tollere, aut certē fuscina nullo indice sensu ferire. Quiescūt tātis-
 per ex toto: neq; parte alia q̄ cauda leuiter mouentur. Constat hoc idē 25
 vel ipso impetu, quem faciunt, si dum quiescunt, motum aliquid fue-
 rit. Expauētes enim velut somno exturbati feruntur. Quinetiā in pe-
 tris stabulātes capiuntur, videlicet propter somnum: & sæpe thūnarij
 circūretiunt thūnos dormientes: quod argumēto cōstat: quia admodū
 quiescentes, leuiterque pādentes albida oculorum capiantur: noctu 30
 potius q̄ interdiu dormiūt, ita sopiti, vt ne iacta quidē fuscina mouean-
 tur: & magna ex parte vel ad arenam, vel ad terrā, vel ad lapidem ali-
 quē procumbentes quiescunt imis gurgitibus, vel sub saxo, aut litto-
 re abditi. Plani autem piscium arena sese occultāt: deprehendūtur si-
 tu ipsius arenæ, tollunturq; fuscina percussi: lupi quoque, & auratę, &
 mugiles, & id genus alij fuscina interdiu sæpenumero dormientes ca- 35
 piuntur. alioquin ex ijs nullus fuscina posse capi existimatur. Cartila-
 ginea vero ita interdū dormiūt, vt vel manu tollātur. Nā delphini, bale-
 nę, & quęcunq; fistulā gerūt, ædita per summa æquoris fistula, dormi-
 unt, qua etiam spirant, pinnas suas mouēdo leuiter. Iam delphinū ster-
 tentem etiam nōnulli audiere. Mollia quoq; ad morem similem dor- 40
 miunt, vt pisces: nec secus quæ crusta operiuntur. Insecta etiā animalis-
 um dormire argumētum, q̄ requiem capiunt, motūq; omni proculdu-
 bio cessant: quod præcipue patet in apibus: quiescunt enim noctu &
 cōticescūt, vt nullus omnino bombus sentiatur. Cōstat hoc idē vel ar- 45
 gumento eorū, quæ maxime in cōspectu nostro, & intra nostros parie-
 tes versantur. Non enī modo quia clarē nō videāt, idcirco noctu quies-
 cunt (nā omnia quibus oculi durī, exiliter vidēt) sed etiā ad lucernas-
 rum lucē nihilominus quiescere videtur. Homo maxime animalium
 somniat: æditis nuper in lucē, & infantibus adhuc nullum penitus cō- 50
 trahitur somniū: sed plurimis anno circiter quarto aut quinto ætatis
 visa incipiunt. Produntur tamen & viri & mulieres qui nunq̄ quicq̄

somniarint: quorum nonnullis in processu ætatis accidit, vt viso somnio mutarentur habitu sui corporis, vel in mortem, vel in morbum: de sensu, de vigilia, de somno res ita se habet.

De sexu masculino fœmineoque, corumque in animantibus differentijs. Cap. XI.

Sexus autem masculinus fœmininusque, non in omnibus animantibus est. Sunt enim quibus id desit, ac similitudine quadam & parere dicantur, & ferre vterum: sexus ergo discrimen in animalibus quæ vitam stabilem viuunt, aut omnino in ijs quæ testa integuntur, nullum omnino est. At in mollibus & crusta apertis mas habetur; & fœmina. In pedestribus quoque, tum bipedibus, tum quadrupedibus, sexus vterque est: atque etiam in ijs quæ animal per coitum generant, aut ouum, aut vermem. Ceteris igitur in generibus simplici rationis modo aut est, aut deest: verbi causa. Vt in quadrupedibus omnibus alterum mas, alterum fœmina est: sic in testa opertis sexus deest discrimen: sed quæadmodum in genere stirpium, aliæ fructum ferunt, aliæ sterile fortiuntur naturam: ita etiã in ijs est. At vero in genere insectorum, & piscium, sunt quæ omnino sexus hoc discrimen alterutra in parte non habeant: nam anguilla, neque mas, neque fœmina est: neque prolem ex se aliquam potest procreare. Sed qui eam capillamentis & lumbricis quædam similia interdum adnexa sibi gerentem vidisse aiunt, inconsiderate id afferunt, antequam aduertant, qua parte illa gerantur. Neque enim aliud quid eiusmodi est, quod animal creet: nisi prius generarit ouum: quod in nulla anguilla visum est. Et quæ animal gignunt, suo in utero foetum continent, non in ventriculo. Ita enim non secus, quam cibus concoqueretur primordia genitura. Quam autem differentiam maris & fœminæ anguillæ notarunt, scilicet alteram caput habere amplius atque oblongius, alteram hoc est fœminam, repandius, hæc non maris ac fœminæ differentia est, sed generis. Sunt enim piscium nonnulli epitragæ ab hirci sterilitate appellati: quo in genere carini & balagri ex amnicis annotantur, qui nec ouum nec semen vllum prolificum vnquam habeant: sed qui solidiores pinguiorisque in eo genere sunt, ijs institutum paruum est, & laus præcipua in pastu. Ad hæc, in testaceis atque in stirpibus, quod pariat & generet, est: quod autem maris fungatur officio deest. Sic etiam inter pisces genus passerum est, & rubellionum, & hiatularum: oua enim in ijs omnibus reperiuntur. Sed in pedestribus sanguineis non ouiparis, maxima ex parte maiores longiorisque vitæ sunt mares quam fœminæ: præterquam in genere mulorum: eius enim fœminæ & maiores sunt & viuaciores, quam mares. At in ijs quæ aut ouum pariunt, aut vermem, vt piscibus atque insectis, fœminæ maiores suis maribus euadunt: vt serpentes, phalangia, stelliones, ranæ, & inter pisces pusilli cartilagi-

Alij cyprini
& barini.

ARIST. DE HIST. ANI.

nei generis, & pars plurima gregaliū, & genus omne saxatile. Fœminas autē piscium maribus esse viuaciores cōstat, eo q̄ fœminę vetustiores q̄ mares capiūtur. Partes supiores priorēsq; in quocūq; animalīū genere, maribus sunt potiores, validiores, & aptiores. Quę autē dici possunt inferiores, posteriorēsq; eas fœminę habēt robustiores, tū in hominibus, tū in cēteris animalibus omnibus, quę pedestria sunt, atq; animal generāt. Quod tamen omnino dixerim, fœmina inneruior, atq; infirmior est: pili etīā habet tenuiorē, q̄ mas: aut quod vice pili ad proportionē haberi natura statuerat. Caro quoq; humidior est fœminę q̄ maris, & genua planiora, & crura tenuiora: sed pedes elegātiores, videlicet quocūq; in genere hęc partes habentur: vox itē fœminis omnibus tenuior & acutior, boue excepto: bubus etenim fœminis vox grauior, q̄ maribus est. Partes autē, quas, velut arma natura animalibus dedit, vt dētes, cornua, calcaria, & cētera generis eiusdē, eas certē in nōnullis generibus omnino vt mares habent: sic fœminę non habent: velut generis ceruini fœmina cornuum inops, mutilāq; est: & auium nōnullarum, quibus data calcaria sunt, fœminę omnino ijs carent: pari modo, vt sues fœminę dētibus vacant exertis. At in nonnullis generibus sunt quidē hęc sexui vtriq; sed maribus potiora: vt cornua tauris robustiora, quā vaccis.

QVARTI DE HISTORIA ANIMALIVM LIBRI FINIS.

ARISTOTELIS DE HISTORIA ANIMALIVM LIBER QVINTVS, INTERPRETE THEODORO.

Omnium animantium generis partitio.

Cap. I.

EXPOSVI PARTES ANIMALIVM OMNI-
um, tum interiores, tum exteriores: atque etiam
de sensibus, de voce, de somno, & quę fœminę ma-
resve sint, satis iam explicasse existimo. Restat, vt
eorundem generationes persequamur: exorliq;
item à primis ordine apto & commodo differa-
mus. Sunt porrò generationes animalium mul-
tę ac varię, partim dissimiles, partim quodam mo-
do similes: sed cum genera ante, vt res exigit, digesserimus, nūc quoq;
eodem modo tractare tētemus, pręter q̄ quod initium tunc ab homi-
ne, cū de partibus ageremus sumēdum cēsuimus. Nunc de eo nouis-
sime differere placet, quoniam plurima ipse de se afferat explicāda. Er-
go ordiendum ab ijs est, quę testa integūtur, mox de ijs quę crusta am-

bit, agendum & reliqua deinceps ad hunc modū exponenda sunt, hoc
 15 est, mollia & infecta. deinde piscium genus duplex ouiparū dico, atq;
 viuiparū, tum auium genus: ad postremum de pedestri dicendum est.
 quo in genere quæ animal generent, quæ oua pariant, prætermittenda
 non sunt. Euenit vt commune animalia cum stirpibus habeant, quòd
 alia semine, alia sponte naturæ oriatur. vt enim stirpes, aut semine stir-
 20 pium aliarū proueniūt, aut sponte erumpunt, primordio quodam con-
 tracto ad ortum idoneo. quarum aliæ ex terra alimentum sibi hauriūt,
 aliæ in stirpibus alijs, & nasci & augeri solēt, vt in libris de stirpibus si-
 ue plantis exposuimus: sic animalia nasci alia ex animalibus solent per
 formæ cognitionē, alia sponte, nullo cognitionis semine antecedente
 25 creātur. quorū alia humo aut stirpe putrescēte cōsistūt, vt cōplura in-
 secta generantur: alia in animalibus ipsis excrementisq; partiū gignun-
 tur. Quæ igitur nisi sui cognati semine nunquā procreentur, ijs omni-
 bus ortus per coitū est, dūmodo sexus discrimen id habeant, quod ma-
 rem ac fœminam describere potest. Nam in pisciū genere nōnulla nec
 30 mares nec fœminæ gignuntur. quæ licet genus idem cū alijs fortiatur,
 tamen specie differunt. Quædam etiā sui generis omnino cōsistūt. Nec
 desunt quæ mare vidua, sexu vno fœmineo formentur. quæ perinde vt
 aues pariunt, quæ vento oua concipiunt. quibus ab argumento cōce-
 ptus nomine hypenemia, quasi subuētanea inditum est. Verum ea quæ
 35 aues concipiunt omnia sunt infœcunda. Ita enim eorū naturā nihil vl-
 tra ouū creare potest, nisi quo alio modo maris opera cōtingat. Sed de
 his diligentius post differemus. Piscium vero nōnullis cū spontina ædi-
 derint oua, euenit vt ex ijs animal progneretur. Sed alia ex se ipsa id fa-
 ciunt, alia non sine opera maris: vt de his quoq; sequente disputatione
 40 commetabimur planius. simile enim ferè & in genere auium existit. Quæ
 autem per se vel in animali, vel in terra, vel in stirpe, vel etiam in eorū
 ipso partibus creantur, eadēque maris ac fœminæ sexu distincta
 sunt, ijs coëutibus gignitur quidē aliquid: sed ex quo nihil amplius
 gigni possit. verbi gratia, coitu pediculorum lendes dictæ procreatur:
 45 muscarum vermiculi. pulicum genus vermiculorum oui speciem re-
 ferens, ex quibus nec ea quæ generarint proueniunt, nec aliud vllum
 animal, sed id quod sunt fordes tantum persistunt. Primū igitur de ijs
 quæ solent coire dicendum est, mox de cæteris ex ordine, quæ vel sin-
 gulatim, vel ex communi accidunt ratione exponemus.

¶ Quomodo quæq; animalia generatim coëant.

Cap. II.

Oitus nec similes omniū sunt, nec similem in modum
 aguntur. Quæ enim ex sanguineis pedestria viuipara
 sunt, eorum omnibus masculis datū quidē est mem-
 5 brum ad officiū generationis aptum: verum non omnia
 simili modo coniunguntur. Sed quæ retro vrinam mit-

ARIST. DE HIST. ANI.

tunt, auersa coeunt: vt leones, lépores, lynces. léporum & fœmina sæpe numero maré prior superuenit. Cæterorū magna ex parte modus coeundi idem est, plurimæ enim quadrupedes more coeūt iusto, fœminā scilicet mare supergrediente. Genus quoq; auium omne eodē illo ac simplici more coniungitur. Differentias autē vel in auibus has anno-
 tamus, vt aliæ fœmina confidēte humi mare superueniēte coeāt: vt gal-
 linæ. alię non confidente fœmina, sed stante: vt grues. & quæ ita coeunt
 rem q̄ celerrime peragūt. mas enim supersiliens cito, vt passerēs, perfici-
 cit. Quadrupedum vrsæ demissis cruribus, quemadmodū cætera quæ
 pedibus innitēdo exercent venerem, admota parte maris supina ad
 dorsum fœminæ coeūt. Herinaceis coitus erectis partibus supinis hæ-
 rentibus sibi aduersis. Inter ea, quæ animal generant augmentūque ma-
 gnitudine insigni, nec ceruæ mares suos patiuntur, nisi raro: nec vac-
 cæ tauros, propter rigorem genitalis nimiamque tentiginem, sed clu-
 nibus subsidētibz semen recipiunt genitale. sic in ceruis mansuetis
 fieri visum est. Lupi eodem coeunt modo, quo canes. feles nō parte po-
 steriore se iungunt: sed mas stat, fœmina subiacet. Sunt porrò in eo ge-
 nerē fœminæ ipsæ natura libidinosa & salaces. itaq; mares ad coitum
 ipsæ frequentes alliciunt, inuitant, cogunt: puniunt etiam nisi pareāt.
 Cameli sedente fœmina coeunt, nec auersi: sed complectēte mare, vt
 cætera quadrupedes, agunt: & coitum toto die exercent. petūt recessus
 suum solitudines cum libet coire, nec aliquis eò potest tuto accedere
 præterquam pastor armenti. Genitale camelis neruo ita constat, vt vel
 ex eo confici possit, quo arcus fidissime intendatur. Elephantī etiam so-
 litudines petunt coituri: sed præcipue secus flumina, & qua pasci consue-
 uerunt. Subsidit fœmina, clunibzq; submissis insistit pedibus, ac in-
 nititur. Mas superueniens comprimit, atq; ita munere venereo fungitur.
 Vituli marini modo animalium retro mingentium coeunt, & diu
 ligati in coitu cohærent, vt canes: genitale his maribus grande est,

¶ Quomodo quadrupeda ouipara coeant. Cap. III.

QUinetiam pedestrium quadrupedes, quæ oua pariūt, eodem
 coeunt modo, quo ea quæ animal generant, mare superue-
 niente: vt testudo tam aquatilis q̄ terrestris. habent vero in
 quod meatus contingant, & quo per coitum adhæreant:
 vt rana & pastinaca, & reliqua generis eiusdem.

¶ De coitu eorum, quæ pedibus carent, longóq; sunt corpore, id est serpentum. Cap. IIII.

QUæ autē pedibus carent, & longo sunt corpore, vt serpentes
 vt murenæ, ijs coitus circūplexu mutuo supinarū partium
 agitur, & quidem serpentes ita circūuolutæ sibi ipsæ cohæ-
 rent, vt vnius serpētis bicipitis corpus totum esse videatur,
 hoc eodem modo lacertarum etiam genus complexu simili coit.

De coitu piscium.

Cap. V.

10
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 Pisces omnes exceptis planis cartilaginei generis, ad-
 motis inuicem partibus supinis copulatur. Plani au-
 tem eius generis, iisdemque habentes caudam, ut raia,
 pastinaca, & reliqua huiusmodi, non solum ad motis
 supinis, sed etiam tergo foeminarum supinis marium
 superpositis, modo cauda impedimento nullo ob cras-
 situdinem sit, coeunt. At squatinæ, & quibuscunq; plenior cauda est, ijs
 attritu mutuo tantum partium supinarum coitus agitur. Sunt qui se vi-
 disse confirmant nonnulla ex cartilagineis auersa modo canum terrestrium
 coherere. Foemina in omni cartilagineo genere maior quam mas est. quod
 idem ferè vel in cæteris generibus piscium esse constat. Cartilaginea ve-
 ro præter ea quæ enumerauimus, sunt bos, lamia, aquila, torpedo, rana,
 omnèq; genus mustelorum. Sed omnia cartilaginea hunc in modum
 coire apertius notatum à pluribus est. morantur enim in coeundo diu-
 tius omnia quæ animal generant, quam quæ oua. Delphinis quoq; omnique
 cetario generi hic idem modus est coeundi. planis enim ad motis par-
 tibus agunt, nec parum multumve temporis: sed mediocriter in coitu ipso
 consumunt. Differunt nonnulli mares cartilaginei generis à suis foemi-
 nis, eo quod maribus bina quædam circa excrementi ostium pendent, qui-
 bus foemina careat. ut perspicui in genere mustelorum potest. in his enim
 quod dixi omnibus est. Testes igitur nec pisces habent, nec ullum aliud
 genus quod careat pedibus: sed binos meatus tum serpentes, tum etiam
 pisces masculi continent, qui foetifico semine, cum coeundi est tempus, im-
 plentur, & lacteum omnes emittunt humorem. Colligunt hi sese in unum
 caput, quemadmodum in auium genere vnitur quod subeat. Continent
 enim aues intus suos testes, ac cætera animalia quæ & pedes habent, &
 oua pariunt. Hoc ergo inferitur, atque in locos, & receptaculum tenditur
 foeminarum. Pedestribus viuiparis idem meatus foris extat, & seminis
 & excrementicij humoris. alter intus meatus ducitur, ut dixi cum partium
 differentias explicare. Sed quibus vesica deest, ijs idem meatus sicco etiam
 excremento pertinet foris: intusque alter iuxta habetur. quæ quidem simi-
 liter tam in foeminis eorum, quam in maribus sunt. Carent enim vesica præ-
 ter testudines, quarum foemina singularem habent meatum, quamquam
 vesicam obtineant. Sed testudo in eorum quæ oua pariunt genere est. Piscium
 oua parientium coitus minus patet. quam ob rem complures foeminas
 prolificum maris vorando impleri crediderunt. Id enim fieri sæpius cer-
 nitur. nam tempore coitus foeminae mares sequentes id faciunt, ventremque
 eorum suis percutiunt rostris. quo etiam fit, ut mares semen & celerius
 fundant, & largius. tempore autem partes mares foeminas sequentes quæ
 illæ oua adiderint, ipsi mordicus vorant. pisces vero ex ijs quæ remane-
 rint oriuntur. Circa Phœnicem pisces vel mutuo sexuum aspectu capi

accepimus, mugiles enim mares à piscatore subducuntur, quorum aspectu fœminæ congregantur, atq; ita obretiuntur. versâq; vice mares capiuntur subductis fœminis, sed deuoratio illa fœminis genitalis, quia sepius cernitur, argumentum coitus talis emittitur. Faciunt hoc idem quadripedes quoq; tēpore enim coitus nō nihil humoris suo genitali tum mares, tum etiam fœminæ emittunt, atq; ad motis ad genitalia naribus odorantur. Perdices si aduersæ maribus steterint, ventusq; inde afflet ubi mares stant, concipiunt, & maritantur. plerūque etiam voce mariū vtero ingrauescunt, si gestiūt ac libidine turgent. volatu quoq; superne marium effici idem potest: videlicet dum mas ipse in fœminam fœtificū spiritū demittit. ore hiantē extertq; lingua & mares & fœminæ coeunt. At verus piscium ouiparorum coitus raro cernitur, quoniam cōgregationem q̄primū digressio sequatur. fieri tamē ita eorū coitū visum est.

De coitu mollis generis piscium.

Cap. VI.

Ollia, vt polypi, sepiæ, loligines, modo eodem omnia coeunt. oribus enim inuicem admotis, complexūque mutuo brachiorum libidinem explent. Ergo polypis coitus, cum alter capite vulgo appellato in terrā versos, nitibundōq;, explicat porrigitq; sua brachia, alter superuenit. passisq; brachijs singulis ad singula subiacentis acetabulorum conceptu mutuo adhærescit. Marem etiā nōnulli aiunt gerere, quod genitalis speciem referat suo brachio, in quo duo amplissima acetabula habentur. neruo id quasi constare porrectum ad mediū vsq; brachium confirmant, totūmq; nari fœminæ annecti. Sepiæ ac loligines ora applicantes, & brachia inter se cōponentes, natatēque in aduersum coeunt. narē etiā dictam in narem inferunt. natatus alteri retrorsum, alteri anteuersus in os agitur. Pariūt ea sui corporis parte, quæ fistula dicitur. qua & coire eas nonnulli arbitrantur.

De coitu piscium crusta opertorum.

Cap. VII.

Enera crusta operta, vt locuste, gammari, squillæ, & huiusmodi reliqua, more quadrupedum retro mingentium coeunt: scilicet, vt fœmina caudam supinam exponat, mas suā superponat, & applicet. coire solēt in eunte vere iuxta terram. Iam enim coitus omnium id genus exploratus, est. interdū etiam cum ficus maturefcunt, coire incipiūt. Hoc eodem modo gammari quoq; & squillæ coeunt. Cæteri parte priore copulātur, sua opercula loculosa illa, rugosâq; mutua cōsertione componētes. Primū cancer minor ab auerso superuenire solet, tū maior ubi ille supuenerit, vertit se in latus. Nulla re differt fœmina à mare: nisi q̄ operculū applicatile illud amplius, & distantius, & chirsutius fœminę gerāt, in quo oua pariūt & qua egerūt excrementum. mēbrū autē quod mas in fœminā inserat nullū omnino habetur.

De coitu insectorum, & quo tempore veneris stimulus ma-
gis animalia quæq; excitet. Cap. VIII.

Nsecta auersa coeunt, deinde quod minus est, super-
uenit maius. hoc est, mas feminam. nec mas in femi-
nam genitale vllum inserit membrum more animalium
ceterorum: sed femina sursum in maris receptum, cau-
da ultimam suam meatum quandam producens reflectit,
qui in nonnullis maior quam proportionem totius corporis
esse videtur, cum ipsa parua admodum sint. Sed sunt etiam in quibus mi-
nus inconueniens aestimetur. planum hoc fuerit, si muscas coitu venereo
copulatas diuiseris, tardo etiam quae coierint, seiunguntur digressu. diu
namque eorum copulatio durat, quod in istis quae in nostro conspectu versan-
tur, facile patet: verbi causa in muscis, in scarabaeis. Omnia enim ad hunc
modum coeunt, videlicet muscae, scarabaei, verticilia, phalagia, & si quid
aliud generis eiusdem coire solet. Phanlagijs quae texunt, coitus agitur
hoc modo. cum femina deductam araneam traxerit, mas eadem mutuo
trahit. quod ubi saepius fecerint, coeunt, & auersis clunibus copulantur.
nam propter aluum orbiculatum, modus hic coniungendi istis congruit. Coi-
tum omnium animalium fieri ad hunc modum apertum est. Tempora
autem coitus descripta, & aetates certas ad venerem singulis animalium
natura fixit, & statuit: ergo plurimorum animalium natura vult quidem
rem veneream per id tempus, cum, hiemis cessante sauitia, aetatis clemen-
tia oritur. quod sane tempus veris est quo plurima & volatilia & pede-
stria & natantia ad coitum excitantur. Sed sunt quae per autumnum etiam
& hiemem coeant, atque pariant: ut nonnulla cum aquatiliu, tum volucrum ge-
nera. Homini maxime temporibus omnibus opportunus coitus est, atque
etiam plura alia pedestris generis, quae cum homine viuunt, coitum nullo
tempore aspernantur: videlicet propter teporem & pabuli vbertatem. quorum
tempus etiam gerendi vteri breue est: ut suis, ut canis, & volucrum quae se-
pius pariunt. Copula etiam educatione suorum partuum consulendo, non
nisi comodo tempore coeunt. Stimulatur ad venerem mas hominum magis
tempore hiberno: femina aestiuo. Genus autem auium ut dictum est, parte
plurima vere, ac incunte estate coit, & parit, excepta alcyone: quae circa
brumam parere solita est. quam ob rem quoties bruma serena existit, dies
alcyonei appellantur. septem ante brumam, & septem a bruma, ut Simoni-
des quoque suo carmine tradidit, ut cum per mensem hibernum Iuppiter bis
septem molitur dies teporis. clementiam hanc teporis nutriticam sacram va-
riam & pictam alcyonis mortales dixerunt. tranquillum vero tantisper tempus effi-
citur si ita euenerit, ut bruma austrina vergilijs aquilonijs fiat. Septem pri-
mis diebus nidum conficere autem haec fertur, reliquis septem parere, edu-
careque. Dies alcyoneos fieri circa brumam non semper nostris locis contingit.
at in Siculo mari penes semper id euenit. Parit alcyon circiter. quique oua.

f. j.

¶ Quæ animalia semel, quæ uel plures in anno pariant. Cap. IX.

Ergi, & gaudiæ saxi maritimis oua bina, ternæque pariunt: sed gaudiæ æstate, mergi à bruma incunte vere, & incubant cæterarum auium more. sed neutra earum auium conditur. Omnium rarissimum uidisse alcyonem est. ferè enim circa vergiliarum occasum, brumamque ipsam apparet. & ubi primum per portum non plus quam nauem circumuolarit, statim abit, ut nusquam præterea videatur, quomodo Stethorū quoque eius meminisse notum est. Luscinia etiam parit æstate quinque aut sex oua. conditur ab autumno usque ad vernos dies. Insecta hiberno quoque tempore coeunt, & serenis austrinisque diebus nascuntur ea, quæ se abdere non solent: ut muscæ, formicæ. semel anno magna pars siluestrium animalium parit, quæ scilicet non, ut lepores, superfœtât pisces. plurimi etiam semel pariunt. ut ij quos fusaneos, ex argumento cognominant, quia fusim retibus capiuntur: ut thunni, limariæ, mugiles, spuria, monedula, chromes, passeris, & reliqua generis eiusdem, excepto lupo. huic enim soli ex eo genere partus bis anno exercetur: sed posterior infirmior est. Sarda quoque, & saxatiles bis, excepto mullo. hic enim solus ter parit. quod ex fœtu ipso staturaque intelligitur. ter enim aliquibus in locis partus apparet. scorpio bis. & sargus vere ac autumno. salpa semel autumno. Thunna etiam semel. sed quoniam partem præmature, partem fero producat, hinc fœtificare bis creditur. edit primam partem circa mensem Decembrem à bruma. alterum vere. Differt mas thunnus à fœmina, eo quod fœminæ pinnula iuncta sub ventre est, aphasus nuncupata. quæ mari deest.

¶ Quoties, quibusue anni temporibus cartilaginea pariant. Cap. X.

Cartilagineorum squatina una bis parit. nam & incipiente autumno, & circa vergiliarum occasum: sed per autumnum felicius. Singulis vero fœturis partus septeni, aut octoni proueniunt. nonnulli ex mustelorum genere bis mense putantur parere, uidelicet qui stellati appellantur. quod ideo uidetur, quia oua eorum non simul perficiuntur. Non desunt quæ omnibus anni temporibus pariant: ut murena. cuius partus & numerosior est. & quæ prodierint ex paruo, celeri incremento adulescunt: ut & equiselis. nam eius etiam partus de minimo in maximum celerrime augetur. Sed murena omnibus anni temporibus parit, equiselis uere tantum. Murus non idem quod murena est. quippe cum murena sit varia, atque infirmior: murus unicolor & robustus, colore larici arbori similis dentes etiam tam intus quam foris possidet. Sexus discrimine perinde ac in cæteris, volunt, ut alterum mas sit, alterum fœmina. exeunt hæc in terram, & sæpe in ea capiuntur. Fit ut pisces omnes celeri incremento perficiantur: sed præcipue graculus inter minora. Solet hic parere iuxta littora algosis, densisque locis. Cernua etiam breui ex paruo insignem ma-

gnitudinem accipit. Limariæ ac thunni in Ponto pariunt, nec vsquam alibi. Mugiles, auratæ, lupi, locis ijs maxime ædūt, quæ flumina exeunt.

20 Orcinæ, scorpiones, & multa alia genera in alto fœtificant.

¶ Quibus mensibus pisces pariāt, maiori ex parte. Cap. XI.

5 Ariūt pisces plurima sui parte mēsis his tribus, Martio, Aprili, Maio: autūno pauci: vt salpa, fargus, & nonnulla alia generis eiusdē paulo ante æquinoctiū. Adde his torpedinē, & squatinā. Sunt certē, quæ vel per hiemem, æstatēve, suos elidāt partus, vt dictū est: per hiemem lupus, mugilis, acus: per æstatē mēse Iunio Thūna circa solstitiū parit: hæc folliculo quiddam simile, in quo oua exigua multaq; cōsistūt: spargi etiā per æstatē pariūt, mugilū labeones, fargones, mucrones, capitones: grauescere vero mēse Decembri incipiunt, geruntq; diebus tricenis. Mugiles aliquos nō coitu, sed limo arenave ena
10 sci cōstat: cōceptus igitur pisciū magna ex parte verno agitur tēpore. Sed tamen quod dictū est, & æstate, & autūno, & hieme nōnulla coitu implētur. Verū nec pariter omnibus, aut simpliciter, aut generatim id euenit: nec plurimę parti, vt verno tēpore: nec vero ceteris illis tēporibus tā numerofo partu fœtificatur q̄ vere. Deniq; latere non decet, vt
15 stirpiū & quadrupedū animantiū generi plurimū interesse ex regione, non solū ad cæterā corporis felicitatē, sed etiā ad coitū partūmq; ampliorē: sic in pisciū quoq; ratione locis ipsis discriminē plurimū oritur, non ad magnitudinē tantū habitūmq; vegetiorē, verum ad coitū etiā
20 & partum, vt eadem alibi pluries generent, alibi minus.

¶ Molle genus piscium verno tēpore parere, sepia vero omnibus anni temporibus. Cap. XII.

5 Ollia quoq; verno tēpore pariūt, & sepia in primis: parit hæc omnibus anni tēporibus, perseueratq; in edendo ouorū numero dies quindecim: quoties autē ædiderit, mas euestigio sequens, atramentū ouis superinfundit: atq; ita efficitur, vt solidescāt: incedere cōiugatim solēt. Mas varius magis, q̄ fœmina: dorsūq; atriore est. Polypus hiberno tempore coit, verno parit, latet circiter mēses duos. Ouū
10 veluti cirrum ædit fructui populi albæ simile: perq̄ fœcūdum hoc animal est: nam de eo quod ædiderit, copia innumera prouenit: discrepat mas à fœmina, eo q̄ capite est productiore: & quod genitale piscatores appellāt, albidū suo in brachio cōtinet: fouet polypus oua quæ ædiderit: quā ob rē deterrimi tātis per efficiūtur: haud enim in pastū prodire patiūtur. Quinetiā purpuræ vere generātur, & buccina hieme abeūte. Genus deniq; ōne quod testa opitur, verno autūnalīq; tēpore habere cer
15 nūtur ea, quæ oua appellāt, excepti sechini cibo idoneis: quippe quibus etsi per ea tēpora præcipue vbertas ouorū est, tamē nullo tēpore cōmita
f. ij.

ARIST. DE HIST. ANI.

titur, vt ouis ōnino careāt: sed maxie plenilunijs, diebúsq; tepidis restituitur, reddūtq; pleniores, p̄terq̄ ijs quos Pyreus fert Euripus: nā illi hibernis mensibus meliores sunt, parui quidē: sed pleni ouorū. Ad hęc umbilici pariter omnes hęc eodē tempore sua oua habere visuntur. 20

¶ De auium fœtura, & quoties quibúsve anni tēporibus hirundo, merula, columbæ, & gallinæ pariant. Cap. XIII.

Viū syluestres, vt dixi, semel magna ex parte coeū, atq; pariūt. Verū hirūdo bis parit, & merula: sed eius primi partus intereūt frigore hiberno: omniū nanq; auiū prima hęc parit: posteriorē autē partū educat, & feliciter ducit ad finē. At vero quæ aut vrbana sunt, aut traduci possunt ad mores mitiores, hęc sæpius generāt: vt columbæ, quæ tota æstate fœtāt. Gallinæ etiā ineūt, & pariūt omnibus anni tēporibus, exceptis brumalibus diebus. Colūbacci vero generis plures species sunt: est enim liuia dicta à liuore: diuersum certē à columba genus: quippe quæ minor, q̄ columba sit, & minus patiēs māfuescere: liuet etiā plumis, & penē nigricat, & pedibus rubidis, scabrosisq; est: quas ob res nullus id genus cellare alit. Maximo inter hęc genera corpore sūt palūbes: secundū magnitudinis locū vinago obtinet, paulo maior q̄ columbus est: minimum ex ijs turtur est. Pariunt colūbæ omnibus anni tēporibus, pullósq; educāt, si locum apricum habeant, & cibum: sin minus æstate tantummodo fœtant. Sed proles præstantior vere, q̄ autumnus est: deterrima æstate, & omnino tempore calidiore. 15

Cellare, in
cella.

¶ De fœtura viuiparorum animantium, & quo ætatis tempore incipiat desināte. Cap. XIII.

Eate etiā differūt ad coitū animalia: primum enim māgnæ eorū parti semē nō simul incipit & excerni, & posse generare: sed vis illa prolifica postea accedit: nouellorū enī in ōnibus animalīū generibus prima emissio seminis, aut infœcūda est, aut si fœcūda sit, imbecilliora tamē generat, & pauciora: quod potissimū in hominū & quadrupedū animal gignētīū genere, atq; etiā in auiū patet: alterū enim p̄lē pauciorē p̄creat, alterū oua ēdit pauciora. Aetas vero accōmodata ad coitū quæq; suo in genere plurima ex parte ferē tēpus idē sortitur: nisi quid p̄maturet, & aut aliquā ob rē mōstrosam, aut ex detrimēto naturæ & vitio anticipet: res igitur homini innotescit, tū vocis mutatione, tū etiā testiū non magnitudine tantū, verū etiā specie: quæ admodū māmīs etiā declaratur: sed præcipue ortu pilorū pubis. Semen autē ferre incipit circiter annos bis septē: sed vim genitālē recipit circa annos ter septē. Ceteris animalibus denegata pubertas est: alijs enī nulli omnino dati sunt pili: alijs supina in parte nulli, aut pauciores, q̄ in prona. At vocem immutari nōnullis apertū est. Alijs partes corporis alię quædā sūt 10

gnificant semen iam initium virisq; prolificas sibi trahere. Vox fœmine magna ex parte acutior, & iunioribus q̄ vetustioribus acutior est. nam
 20 ceruini etiā generis mares vocē grauiorem q̄ fœminę mittūt. Vox autē maribus in hoc genere, cū tempus coeundi est: fœminis autem cū mæ-
 tuerint: brevis vox fœminę est, maris productior. Canibus itē senescēti-
 bus vox grauior redditur. Equorum etiā voces differre palām est: fœ-
 25 minæ enim simul ac natæ sunt, vocem exiguā mittunt, ac tenuē: mares
 exiguam quidē & ipsi: sed pleniorē tamē, & grauiorem q̄ fœminæ, & in
 dies maiorē reddūt. Bimus cū est, atq; inire incipit, vocem magnā gra-
 uēmq; mas mittit: fœmina maiorem, q̄ ante & clariorem, vsq; ad vigesi-
 mum ætatis annū magna ex parte: sed ab hoc tēpore imbecilliorē tam
 30 mares, q̄ fœminæ reddunt. Magna igitur ex parte, vt dixi, vox marium
 fœminarūmq; differt, eo q̄ mares grauius sonant q̄ fœminæ: quorū sci-
 licet vox aliqua cū productione emittitur. Verū non in omniū anima-
 liū genere ita agitur. Sūt enim in quibus ē contrario fit: vt in bubus: nā
 boum fœmina, grauiorem q̄ mas agit vocē: & vitulis grauior q̄ adultis
 perfectisq;: quam ob rem his castratis vox ē cōtrario mutatur: trāseunt
 35 enim quæ castrātur in fœminā. Tempora autē coitus ad hūc modū per
 ætates natura suis animalibus statuit. Oues & capræ anniculæ coeunt,
 atq; vterū ferūt: sed caprę potius: mares quoq; in ijs ipsis generibus eo-
 dē illo tēpore ineunt: sed proles differt, quatenus præstantior ea est, quā
 40 senescētes mares & fœminæ procrearint. Sues tū mares tum fœminæ
 coire incipiūt mense suæ ætatis octauo, quanq̄ mas anteq̄ sit anniculus
 prole generat vitiosam. fœmina annicula parit: sic enim tēpus gerendi
 vteri exigit. Sed nō omnibus locis eadē ætatis ratio est, vt dixi: iam enim
 45 sues nōnusq̄ tam mares q̄ fœminæ quarto coeunt mēse: sexto tamē ita,
 vt vel progenerare & educare possint: nōnusq̄ apri mēse decimo inire
 incipiūt. Valent ij coitu ad trienniū. Canes tam mares q̄ fœminæ anni-
 culi magna quidē ex parte coeunt: sed nōnunq̄ vel mēse octauo: quod
 magis fœminæ euenit, q̄ mari. Gerit vterum diebus sexaginta & vno,
 aut duobus, aut ad summū tribus: nec minus q̄ sexaginta diebus: quod
 50 si quid celerius prodierit, educari ac perfici nequit. Cū peperit, rursum
 sexto post mēse, nec prius, coitu impletur. Equus inire tam mas q̄ fœ-
 mina incipit biēnis, ita, vt valeat procreare. Proles tamen per id tēpus
 minor & imbecillior est. At vero (quod ex more plurimo agitur) in tri-
 matu coeunt: & proficiunt subinde in generādo, vt proles præstantior
 ad vsq; annos viginti procreetur. Coeunt mares ad annos tricenos ter-
 55 nos: fœminæ ad quadragenos, ita, vt per totam ferē vitā coitum equis
 feruari eueniat. Viuit enim magna ex parte mas annos circiter quinq;
 & triginta: fœmina plus quā quadraginta. Iam & quinq; & sexaginta
 annos vixisse equū proditū est. Asinus tā mas q̄ fœmina mēse tricesi-
 mo coit: sed magna ex parte nequeūt generare. verū in bimatu aut tri-

ARIST. DE HIST. ANI.

matu & semisse. Sed iam vel anniculā vētrem gessisse asellā aiunt, ita, vt 60
 quod pepererat educari ac perfici potuerit. Bos etiā annicula peperit,
 vt educari augeriq; quantū genus exigeret, licuerit. primordia genera
 tionis horum animalū ita se habere perpensum est. Homo mas ad an-
 nū vīq; septuagesimū, videlicet termino vltimo, potest generare: fœmi- 65
 na vīq; ad quinquagesimū, verū id raro. paucis enim proles in eo æta-
 tis tēpore procreata est. Sed magna ex parte maribus quintus & sexa-
 gesimus annus finis prognerādi est: fœminis, quintus & quadragesi-
 mus. Oues parere vīq; ad annū octauū possunt. & si bene curētur, vel in
 vndecimū facultas pariēdi protrahitur. & quidem fieri potest, vt etiam 70
 per totā ferē vitam coeāt, tam mares q̄ fœminæ. Hirci pingues minus
 fœcundi sunt. quorū argumento vites, quoties per nimīā alimenti co-
 piam luxuriātes fructū non ferunt, hircescere rustici dicūt. Verū cura
 extenuādi adhibita, efficitur, vt coeāt, atq; procreent. Arietes primū 75
 vetustiores fœminas ineūt. nouellas enim minus persequūtur. Pariunt
 vt dixi, iuniores pauciora, q̄ vetustiores. Apro ad triēniū probitas coeū- 80
 di edurat. vetustioribus proles deterior gignitur. nullus enim præter
 ea profectus ei accedit, nullaviriū recreatio. solet inire pabulo satiat. 85
 & cum alterā nō subegerit, vel initus breuior agitur, & fœtus corpore
 minore creatur. Paucissima sus edit prima partione, viget secunda, nec
 senescēs copia fœtus deficitur, quanq̄ lētius coit. vbi vero quintūdecim 90
 mū annū nacta est, nō præterea generat: sed efferatur. Si pinguet, ocyus
 & iuuenis & senescēs mouetur ad coitū. si grauida admodum pingue-
 scat, efficitur, vt fœta minus habeat lactis. Proles, quod ad ætatē attinet,
 optima est, cū vigēt parētes. quod ad tēpora, præstātor quę hiemis initio 95
 gignitur. deterrima quę æstate. quippe quę parua, exilis, & perhumida
 sit. Mas si pinguet, inire omnibus anni tēporibus potest. nec solū inter-
 diu: sed etiā noctu, aut certe matutino potissimū tempore. senescens au- 100
 tē minus subinde agit vt dictū est. sēpe, qui vel per ætatē, vel per infirmī-
 tatē suæ naturæ nequeant expedite coire, cū fœmina impotēs sustinen-
 di maris fessā clunes demittat, cubantes vnā cū fœmina coeunt. Conci-
 pit præcipue sus, cū præ libidine gestiente pruriēs auriculas flaccidas
 demittit. aliter semen à vulua respuitur, relapsūmq; euanescit. Canes
 non per totā coeunt vitam, sed vīq; ad quendā ætatis vigore. ad annos
 enim duodecim magna ex parte & coeunt, & implentur. Verum iam 95
 aliquibus tum fœminis, tum maribus, vel annum octauum & decimū,
 atq; etiā vigesimum nactis facultas non defuit prolifici coitus. nam his
 quoq; senectus vim generandi pariendiq; vt & cæteris tollit. Camelus
 ab auerso vrinam reddit: sed coit quemadmodū dictū iam est. Tempus
 coeundi in terra Arabia mēse septembri. fert ventrem menses duode-
 cim. parit singulos. viuiparum nanq; est. Incipit & mas & fœmina coire
 in trimatu. fœmina post partum vno interposito anno coit. Elephan-

tus fœmina incipit coire anno, aut duodecimo, cū celerrime: aut quinquodecimo, cū lentissime. Mas quinque aut sex ānos natus, superuenit in-
eunte vere: coitum triennio interposito repetit. Quam grauidā reddi-
dit, eandem præterea tāgere nunquā patitur. Vterum biēnio gerit: parit
singulos: viuiparum nanque est: fœtum magnitudine bimestris aut tri-
mestris vituli ædit. Coitum animalium quæ nō nisi coeundo progene-
rent, ad hunc modum habere se intelligimus.

¶ De ijs, quæ silicea integuntur testa, quod genus omnino
coitus est expers. Cap. XV.

Ox de generatione eorū, quæ vel coeant vel nō coeant
cōmentabimur: & primum de ijs quæ siliceo tegmine
operiūtur: hoc enim vnū ferè genus totū exps coitus
est. Purpuræ verno tēpore eundē in locū sese colligen-
tes condūt, quā fauaginē nomināt: quæ velut fauus est
apū: verū non ita elegās, sed quasi è putaminibus cice-
rū alborū multa inter se cōposita struem vnā sua cohæsiōe coagmēta-
rint: nullū his patet foramen: neque ex ijs purpuræ nascūtur: sed cū pur-
puræ, tū etiā reliqua testis inclusa è limo ferè & materia putrescēte oriū-
tur. illa vero coagmētatio fauo similis, tanquā purgamētum, tam ijs, quā buc-
cinis euenit: nā buccinis quoque fauificare in more est. Itaque, ne ea quidē
quæ ex testaceis fauos saluāt, alio modo, quā cetera testis inclusa generā-
tur: verū melius atque vberius, quoties præsumt quæ eiusdem sunt gene-
ris: emittunt enim, cum suos ordiuntur fauos, mucorem quēdam, ex
quo putamineæ cellulæ illæ consistunt. hæc ergo rupta diffusaque om-
nia humorem quem cōtinebant, in terram dimittūt. Mox eo, quo effu-
derint, loco, gignuntur purpurulæ, exordio admodū exiguo consistē-
tes: quas sibi annexas gerunt, quæ grandes capiūtur. nonnullæ etiā for-
ma nondum distincta cernuntur, si forte prius quā pepererint, capiātur.
fœtus interdū per crates & tegetes nō qualibet elidunt, sed cōgregatæ
eodem, vt facere in mari solent: itaque per angustia veluti vix specie fœ-
tus conformatur. Genera purpurarū plura: & nonnullæ magnitudine
augentur insigni, vt quæ ad Sigæum & Lectū Idæ promōtoria gignun-
tur: aliæ paruæ, vt quas Euripus fert, & Caria: pelagiæ magnæ scabræque
sunt, quarum flos magna ex parte niger: sed nōnullis rubidus pusillū:
nonnullas ex magnis vel ad pretium minæ euadere nouimus. Paruæ
ad litora & oras reperiuntur flore rubro: partes item aquiloniē nigras,
austrinæ rubras magna ex parte ferunt. capiuntur tempore verno, cū
fauos extruunt. Caniculæ tempore nullæ ferè capiuntur, non enim tā-
tis per pascuntur, sed se abscondunt, & latent. florē suum inter papauer
dictū, & collum continēt, textu spissiore, aspectu veluti membranæ can-
dicantis, quam detrahunt. tingit hæc pressa & inficit manum. pertinet
eadem suo situ perinde vt vena, idque flos ille celebrer putatur. reliquū
f.iiij.

περὶ πᾶσι
χοῦσι, πρᾶς
sunt, id est,
preexistunt.

ὅπῃ ἔτυχε
qualibet, id
est, quo vis
loco.

ARIST. DE HIST. ANI.

contextus quasi alumen est. Cū fauificāt purpuræ, tūc deterimum ha-
 bent florē. Paruas tundunt cū testis. nō enim detrahēre facile est. maio- 35
 rum florē testa ablata detrahunt. quā ob rē euenit, vt collum à papauē-
 re separetur. Flos enim positus inter hæc est, supra eam partē quam vē-
 trem appellant. Itaq; detractō flore, diuidantur partes istæ necesse est.
 Dant operā vt viuæ frangantur. nam si prius, q̄ fregeris expirarint, flo- 40
 rem omnē cum vita euomūt. quapropter solent eas asseruare in nassis,
 dū ipsæ se colligāt atq; requiescāt. Veteres nassam escæ adiunctā demit-
 tere non solebāt. itaq; sæpe accidebat, vt purpura iam extracta decide-
 ret. At homines nostræ ætatis adiungunt nassas, ne si decidat, absolu-
 tur. quod tunc potissimū euenit, cum plena est. nam si inanis sit, difficile 45
 se euellere potest. hæc propria eueniūt purpuris. Buccinis etiā modus
 idē gignendi, qui purpuris, tempusq; idem est. operculum itē oris idē
 tam huic vtriq; generi adhæret natiuū, q̄ cæteris turbinatis omnibus.
 pasci quoq; exerta lingua appellata sub illo operculo solēt. longior digi-
 to lingua hæc purpuris est, qua pascitur: & tum cōchulas, tum etiā sui 50
 generis testā perforare potest. Tempus viuēdi & purpuris & buccinis
 longum. annos enim circiter sex purpuræ viuunt, & singulis annis in-
 crementum earū patet per orbes: quibus totidem, quot annos habent.
 testa intorta cuniculatim in crepidinē desinit. Mituli etiā fauificare so-
 liti sunt. Ostreis qua cœnum, ibi origo cōsistit. Conchæ, chame, vngues,
 pectines, locis arenosis sui ortus initia capiunt. Pinnæ erectæ locis arc- 55
 nosis, cœnosisq; ex bysso, id est villo, siue lana pinnali proueniunt. quæ
 custodem intra se continēt, aut squillā paruam, aut cancellū. quo qui-
 dē custode priuatæ, pereunt breui tēpore. Testacea deniq; omnia spon-
 te naturæ in limo diuersa pro differētia limi oriuntur. nam in cœnoso
 ostreæ, in arenoso conchæ, & reliqua, quæ modo enumeravi. Rimis ca- 60
 uernisq; saxorū vertibula generantur, & glādes: & quæ per summa ad-
 hæret, vt patellæ, vt natices. Omnia id genus celeri incremēto augētur:
 sed præcipue purpuræ, atq; pectines. quippe quæ anno perfici possint.
 Cancris colore albido, corpore admodum parui in nōnullis testa operti
 generis nascūtur. & plurimi quidem in mitulis foliatis: mox in pinnis 65
 quos pinnotheras vocāt. Quinetiā in pectunculis atq; ostreis. Verū hi-
 nullum cōspicuum capiunt incrementū. piscatores cancris eiusmodi
 nasci cōfirmāt, vñā cum illis, quorum testam inhabitāt. Latent aliquā-
 diu in arena pectines, sicut etiā purpuræ. Nascitur ergo concharū ge- 70
 nus quæadmodum expositū est: sed locis varijs. nam alia vadis, alia gur-
 gite, alia duris locis atq; asperis, alia arenosis, & alia sedem mutant, alia
 stabili ter degunt. Pinnæ ex ijs quæ sedem nunq̄ mutare solent, radice
 innituntur. Vngues, & conchæ nulla innitentes radice permanēt. cuul-
 fæ viuere præterea nequeūt pinnæ. Quæ stella vocatur, adeo natura cas- 75
 lida est, vt omnia cōtacta protinus decoquat. detrimento etiam summo

πτελῶδες
 foliatis.

echinis Euripii Pyrrheni eandem esse confirmant. forma eius stellis, quæ pinguntur, similis est. Quinetiâ qui pulmones appellantur, sponte proueniunt. Concha, quæ pictoribus vsui est, crassitudine plurimum excedit: & florem illum non intra testam, sed foris habet. comperiri id
 80 genus locis Cariæ potissimum nouimus. Cancellus ille concharû hospes principio ex terra limoque consistit, mox conchulas ingreditur vacuas, vbi cum excreuerit, transit in conchâ ampliorem, videlicet aut naticis, aut turbinis, aut alicuius similis. sæpe etiâ parua buccina subit, ingressusq; ampliorem illam gerit pari modo, & viuit in domicilio ca-
 85 paciore, rursusq; excrescens aliam petit ampliorem.

De vrticis, & spongiarû genere, quôve modo gignatur. Cap. XVI.

Modus idem gignendi ijs etiam est, quæ nulla testa in-
 teguntur, vt vrticis & spogijs, qui testa inclu sis, per rimas enim, & cauernas, & fauces saxorû oriuntur. Ge-
 nus duplex vrticæ est, aliæ enim sinuosis adhæret, quæ
 5 nunq; à saxis absoluuntur. aliæ plana & litora amant, quæ suis abiunctæ sedibus vagantur. Patellæ quoque absolui solent, aliôque transire. nasci etiam in cubilibus spongiarû nouimus bestiolam aranei similem, nomen pinnothera mutuâtem. degit hæc intra spongiarû cubile: & aperiêdo, claudendôq; pisciculos capit,
 10 aperit antequâ ingrediantur. claudit & cõtrahit cum ingressi sunt. Genus spongiarum triplex statuitur. nam aliæ raræ, aliæ spissæ, aliæ quas nominât achilleas, tenuissimum genus id tertium & spississimum, & validissimum est, quod galeis ocreisq; inferitur. eôq; minus ciere strepitû posse notatum est. genus hoc inuentu perquàm rarum est. Quæ autê
 15 in genere illo spisso præduræ sunt, atq; asperæ, nomine hirci nuncupantur. quæ quidem omnes aut ad saxa nascuntur, aut iuxta litus, lutoque aluntur. cuius rei argumētum est, qd captæ, limo refertæ omnes cernuntur. quod certè indicat ceteris quoq; adhæretibus cibum per ipsum annexum hauriri. Imbecilliores propterea sunt spissæ q̃ raræ: quia minus
 20 alto radicis hæsu innituntur. Sensum etiâ spongijs esse aiunt, argumēto, qd ad euulforis accessum cõtrahuntur, ita vt euelli difficile sit. quod idem etiâ faciunt, quoties flatus tempestasq; vrget, ne sua de sede pellantur. Sed sunt qui de hoc dubitent, vt qui Toronam incolunt. Narrant tamen proculdubio bestiolas quasdam, velut tineas lumbricosve & eius-
 25 modialias consistere intra spongas, atq; ali. quas & euulsi spogijs pisciculi saxatiles deuorēt, qui vel radices absumunt totas, quæ inhærentes saxis remanserint. Si euenerit fortè vt spogia abrumpatur, residuo item renascitur & completur. Magnitudine amplissima solutæ illæ, & raræ spogiæ augentur plurimæ, quæ circa Lyciam sunt. Sed mollissimæ
 30 quæ spissæ. nam achilleæ torosiores ijs constant. omnino quæ altis tranquilliq; insunt gurgitibus mollissimæ sunt. flatus enim ac tempestates

ARIST. DE HIST. ANI.

spongiarum quoque ut cetera altiora reddunt duriores, & incrementum impediunt. quam ob rem spongiae Hellesponti spissae, ac durae sunt. & omnino quas mare ultra Maleam promontorium citraque fert, differunt inter se mollitie, duritatemque. nec calorem immodicum spongiae patiuntur. fit enim eo, ut more pullulantiu putrescant. quocirca optimae iuxta oras coperiuntur spongiae, si gurgite alto demersae sunt. comode enim temperatur propter altitudinem gurgitis. Color illotis viuisque; nigricans est. adheret nec parte, nec toto: intersunt enim fistulae quaedam inanes: sed pluribus passim particulis hesitant, & quasi membrana extenta subesse radicibus earum videtur. superne autem ceteri meatus concreti prope modum latent. At vero quaterni, aut quini patent, per quos pasci existimantur. Genus item aliud est, quod nomen aplysias inde accepit, quia nunquam laetetur, quasi illotaria voces. habet hoc ampliores illos meatus: sed reliquo toto corpore densum est, nihilo tamen densius quam quae ante enumerauimus genera, quamque lentius, & ex toto pulmoni similis cernitur. Sensus id genus habere, diuque vivere inter omnes praecipue conuenit. cognosci praeter ceteris spongiis eo facile potest documento, quod cum illae albicent limo subidente, id semper nigrorem ostendit. Quod ad spongiarum & testatorum generationem pertinet, res ita se habet.

De locustis, & earum partus tempore, deque ceteris crusta opertis. Cap. XVII.

Locustae inter crustata, quae per coitum conceperunt, oua gerunt utero tribus mensibus his, Maio, Iunio, Iulio. tum deinde sub aluo in rugas deponunt, quae oua more vermium augentur. Quod idem de mollibus etiam, ac de piscibus ouiparis intelligitur. ouum enim omnium ita accrescit. fit igitur locustarum ouum arenidum in partes octo diductum, singulis enim operimentis, quae de latere extant, singula quaedam cartilaginea iunguntur, quibus oua adherent. totumque quasi species vuae consistit. vnumquodque enim illorum cartilagineorum in plura scinditur, quae si discreueris, patent: sin aspicias, tantum compositum quiddam apparet. fiunt maxima, non quae iuxta meatum, sed quae media sita sunt: minimaque; nouissima continentur. Magnitudo minimis, quanta granis ficuum est: nec meatum ipsum vlla contingunt: sed per medium haerent. vtraque enim ex parte, caudam dico, & aluum, bino maxime distinguitur intervallo. sic enim operimenta quoque disposita sunt. Sed quoniam latera ipsa complecti satis non possint, addito extremo cuncta teguntur, idque velut operculum obturat. Videtur prorsus locusta cartilaginosis illis particulis mandare oua, cum enititur, caudam adducens, & protinus comprimens, inflectensque sese, parere. Cartilagineae vero illae appendices per id tempus augentur, atque ouorum capaces redduntur. partus enim in ijs recipitur: ut sepiarum in sarmetis, & qualibet colluuioc

collocatur. locustæ ad hûc pariunt modû. mox ubi ea sui corporis parte
 intra diem maxime vigesimum oua concoxerint, abigût vniuersa, cõ-
 glomeratâq; ita in idem, vt & foris congesta appareant. Tum ex colo-
 25 custæ proueniunt intra diem maxime decimumquintû. & sæpe mino-
 res, q̃ vt digiti magnitudinem expleant, capiûtur. excludût igitur oua
 ante arcturû. abigunt iam concocta, atq; absoluunt ab arcturo. Squillæ
 gibbæ vterum menses circiter quatuor ferunt. locustæ asperis saxosisq;
 locis proueniût. gammari læuiores ac terrenis. neutrum genus li-
 30 mosa amat. vnde fit vt gammari apud Hellespontum & circa Thasum
 gignantur. locustæ circa Sigæum & Athon. Coniectantur loca aspera
 limosâve piscatores, oris litoralibus, atq; alijs id genus indicijs, quotiês
 capturam in alto libet exercere. litora potius vernis hibernisq; tempo-
 ribus expetunt. cõferunt se in altum, æstate videlicet, cû aliàs calorem,
 35 aliàs frigus persequûtur, ijs etiam quas nomine vrsæ arctos appellant,
 idem pariendi tempus natura statuit: quod locustis. quocirca per hie-
 mem & vere prius q̃ oua excludant, cibo laudâtur. cû excluderint, de-
 terrime fiunt. crusta sua & locustæ & cancri, tã nuper nati, quàm post,
 exuuntur per ver, quẽadmodû angues membrana vernationis, quam
 40 senectutem appellant. locustis omnibus vita diuturnior data est.

¶ De polypo, sepia, loligine, cæterisq; mollibus ouiparis, deque
 eorum fœtura & partu.

Cap. XVIII.

Ollia copulatione ac venereo coitu ouum concipiunt
 candidû. quod in dies arenidû, quale illud crustati ge-
 neris, euadit. ædit polypus suû ouû, vel in cubilibus, vel
 in figulino, vel in quo alio cauo simili labruscæ florëtis
 5 racemulis, aut fructui arboris populi albæ, vt dictum
 iam est, pendent utiq; per cubile oua tanta fœcundita-
 te, vt collectis vas impleatur lōge amplius quàm caput sit, quo cõtine-
 bantur. Polyporum itaq; ouis diebus post quinquaginta, maxime ru-
 ptis, polypuli modo araneorum, per quàm multi exerpunt, quorum na-
 10 tura sigillatim nondum conspicua est, quanq̃ forma satis tota apparet.
 sed ob exiguitatē imbecillitatēq; copia interit. iam nonnulli adeo spe-
 ctantur exigui, vt nulla partium consistit distinctiōe, quãuis ad tactû
 moueantur. Oua quæ sepia ædunt, magnitudinē myrtorum capiunt, &
 nigrescunt. emissio enim atramento parentis infundûtur, atque ita infi-
 15 ciuntur, cohærent inter se ad speciem racemi cuncta vni obducta cuidâ
 nexui: nec facile alterum detrahi ab altero potest. mas enim humorem
 quendam mucoris mittit, cuius lentore tenaciter oua sibi cohærescût,
 ac crescunt. etiã hæc & cum primû ædita, candida sint atq; exigua, mox
 20 atramento perfusa, nigra maiorâq; redduntur. Cûq; sepiola iam intus
 constiterit, videlicet tota ex cãdido oui interno concreescens, tû rupta
 oui membranula proles exit: primû pars illa interior candida, veluti

ARIST. DE HIST. ANI.

grando consistit, cum fœmina suum atramentum asperferit. Nascitur enim sepiola ex eo ipso candicante corpusculo versa in caput, modo auium ventre annexo. Sed qualisnam sit in his annexus umbilici, nondum exploratum habemus. Constat tamen candidum illud subinde diminui, dum sepiola augetur. & ad postremum, ut luteum auius: sic candidum his aboleri. primum oculi grandes in his quoque, perinde ut in cæteris, apparent. Sit a ouum, b c oculi, d sepiola ipsa, e hoc ipsum. ferunt utrum sepiæ verno tempore. Pariunt intra diem decimum quintum. mox oua ædita crassitudinem acinorum vix minorum intra diem item decimum quintum capiunt, quibus obruptis sepiolæ excluduntur. quæ, si quis prius prole iam perfecta obsiderit oui membranam, sterculculum mittunt, suumque præ metu colore immutant ex candicante in rubrisculum. Sed cum genus omne crustatum sibi iuncta contineat oua, itaque foueat, polypus, & sepiæ, & reliqua generis eiusdem, oua quæ pererint, absoluta fouent, & præcipue sepiæ. quippe cuius sæpenumero alueus iuxta terram, dum hoc facit, appareat. Polypus fœmina modo incubat ouis, modo in ore sui cubilis assidens, brachium super ouis exporrectum tenet. Sepiæ parit iuxta terram inter algas & arundines, & si quod aggestum tale iniectum sit: ut sarmenta, aut lapides, aut quælibet alia materiei congeries. Et quidem piscatores de industria falces sarmentorum disponunt. hæc perlibenter in eis loculamentis parit prolixam illam, continentemque seriem ouorum, qualis cirri muliebris species est. enititur, alium per interualla reprimens, inspergitque atramentum, interposita quiete: utpote cum non nisi cum labore emittat. Loligines in alto pariunt. consertum ijs quoque ouum, quale sepijs est. Viuedi spatium tam sepiæ quam loligini breue. nam exceptis paucis bimatum non complent. polypis etiam tantundem temporis ad viuendum datum est: prodeunt enim singulis sepiarum ouis sepiolæ singulæ. quod idem in genere etiam loliginum fit. Inter loliginem marem & fœminam hoc interest, quod fœmina intestina continet duo, veluti mamas. quæ si aluo dissecta inspectes, facile videris. Mas omnino ijs caret. Sepiæ tum hoc idem discrimen habet. tum vero quod mas varius plus, quam fœmina est, ut exposui.

De ijs insectorum generibus, quæ aut ex erucis, aut ex vermibus, aut ex fimo gignuntur. Cap. XIX.

Vnsecti generis mares fœminis esse minores, ac superuentu coire, vixque absolui dictum iam est. Breui à coitu pariunt maxima sui parte, quæ solent coire, Vermes autem omnia faciunt, excepto genere quodam papilionum, quod durum quiddam simile cartamo, id est, cnicum semini producit, sed intus fluidum. Vermibus vero ipsis non parte aliqua, sicut in ouis animal creatur: sed totus vermis accrescit, & particulatim discretus formatur in specie destinati animalis.

Procreantur porrò insecta, aut ex animalibus generis eiusdem: vt phalangia, & aranei. ex phalangijs & araneis: vt bruci, locustæ, cicadæ. aut non ex animalibus, sed sponte. alia ex rore, qui frondibus insudat, videntur licet verno tempore; vt natura fert. sæpe tamen & hiberno. quoties trāquillum australēq; tempus diutius cōsistit. Item alia ex cœno, aut fimo putrescente oriūtur. alia in lignis aut stirpium, aut cæsis. alia in animalium pilis, alia in excrementis, aut iam excretis, aut adhuc intra animalis contentis: vt quæ tineæ siue lumbrici appellantur, quorū genera tria sunt, latum, teres, & quod ascarida appellatū est, ex quo nihil procreari aliud potest. Latum autem illud solum intestino adhærens, parit simile cucumeris semini. quo indicio medici genus id lumbrici inesse intelligūt. Nascuntur papiliones ex erucis. erucæ ex virentibus folijs, maximēq; ex brassica. Primum minus quid milio cōsistit in folio, mox vermiculi inde cōtrahūtur, & accrescūt, tum intra triduum eruculæ a se formantur. quæ auctæ motu cessant: suāq; forma immutantur appellātūq; tātis per chrysalides, quasi aurelias dixeris. duro intestæ putamine sunt, ad tactū mobiles, meatibus araneosis obductæ. nō os, nō aliud ex membris quod conspicuū sit, possident. longo post tempore putamine obrupto euolant inde animalia pēnigera, quos papiliones vocamus. Itaq; primū dum erucæ sunt, cibo aluntur, atq; excrementū emittunt. At vero cum in aurelias dictas transferint, nihil vel gustāt, vel excernunt. hæc eadem gignendi ratio cæterorū etiam est, quæ ex vermibus cōsistant. siue ex coitu animalium vermes, seu sine coitu prodire. nam & apium, & crabronum, & vesparū vermes, quādiu recentes sunt & alūtur, tantisper & stercus emittere videntur. At cū formæ liniamēta receperint, sub qua facie nymphæ appellantur, iam neq; cibum prætereā capiunt, neq; vllū reddunt alui excrementū: sed coerciti & contracti quiescūt, nec vllō pacto mouere se patiuntur, vsque dum species destinata perficiatur. quo factō euolat proles, rupto quō cōtinebatur, folliculo. Quinetiam superæ & aciæ dictæ quibusdā eiusmodi alijs generātur erucis, quæ vident ingressu. Parte enim innitentes priore cōtrahunt sese, adducētes posteriōrē, arcuatimq; incedunt. Verū quæq; orta sibi colorem à sua eruca trahūt. Fit ex quodam verme grandiore, qui veluti cornua gemina protendit, suūq; generis est, primū toto immutato eruca: deinde quæ bombix appellatur. ex quo necydalus, in ualidam dixerim. quæ varia formarū successio in semestri temporis spatio completur, ex hoc animalis genere bombycia illa mulieres nōnullę retorquendo in filū deducūt, deinde texūt. prima texisse in Co insula, Pamphila Platis filia dicitur. Eodē modo scarabæi tauri gignuntur ex vermibus, qui in lignis aridis nascuntur, primū enim vermes ipsi immobiles sūt, mox disrupto putamine id scarabæi genus exit. Blattas in alucarijs gigni apertum est, quæ & ipsæ pēnatæ sunt. Asilus latiusculis

Hermo. redit, Blattas in brassicæ

ARIST. DE HIST. ANI.

quibusdam bestiis, quæ in fluuijs supernatant, nascitur. quam ob rem
 magna asilorum copia circa aquas, ubi id genus bestiarum est. Erucis
 quibusdam corpore piloso, non grandi primò cicindelæ à cluniū fulgo-
 re nomine indito, sunt non volucres, quibus deinde mutatis pænigera
 animalia gignuntur, quos cirros vocant. Culices muliones ex ascaridis, 55
 hoc est tipulis generantur. tipulæ ferè in puteis, & ubicunq; aqua se col-
 ligit, terrena subsidente cōcretionē oriūtur. fit vt in principio fex ipsa
 putrescens colorē candicantē trahat, mox nigricantē, postremo crue-
 tum. talis cum fuerit, minutissima quædam & rubra specie algulæ pro-
 deūt. quæ ad tempus hærentia suæ origini mouentur, deinde absolu- 60
 tur, itaq; feruntur per aquam tipulæ nuncupatæ. tum paucis post die-
 bus erigūt se super aqua duræ, atq; immobiles. mox disrupto putami-
 ne, culex emergit, ac insidet, donec vel sole vel flatu moueatur & volet.
 Cōmune omnium vermium est, & eorum quæ ex vermibus proueniūt
 animalium, vt primordium generationis, aut à sole, aut à spiritu præste- 65
 tur. sed copiosius ac celerius fiunt tipulæ in aquis, quarū sedimentum
 varium ac promiscuū sit. quale in agro Megarico in operis solet misce-
 ri. putrescit etenim hoc facilius, & autumnō quoq; vberius generatur.
 minus enim humoris esse tūc accidit. Rediuij gramine oriuntur. Scar- 70
 abei virides, galleruceiā vocari incipiētes, vermibus fimo bouis aut iu-
 menti creatis gignūtur. Scarabæi pilularij in fimo quem voluunt, con-
 duntur per hiemem: paruōsq; vermiculos pariunt, ex quibus ipsi pro-
 creantur. Quinetiam leguminum vermiculis pennata animalia ratio-
 ne simili prodeūt. Muscæ ex vermiculis fimi digesti in partes gignūtur. 75
 quam ob rem qui eo fungūtur munere, contendunt reliquū fimi pro-
 miscui discernere. etiam confectum concoctūmq; esse fimū cōfirmant.
 Principium autem vermiculorum ipsorum exiguum est, quod primū
 rubescit, atque ex immobili quasi hærens adhuc fibris moueri incipit.
 Mox vermiculus immobilis redditur, qui cū postea motus est, rursus 80
 immobilis fit, demūmq; generat muscam, quæ flatus aut solis beneficio
 moueatur. Tabani ex ligno nascūtur. Orfodagne, quas mordellas ap-
 pellem, ex vermiculis immutatis, qui in brassicæ caule creantur. Cātha-
 ridæ ex erucis fici, piri, pini, atq; etiam sentis caninæ oriūtur, sunt enim
 in his omnibus vermes. petit genus id animalis foetida, quoniam ex ta- 85
 li materia constitutum est. Vinarij culices ex vermiculis, qui fece vini
 acescente gignūtur, originem trahūt. Quinetiam in his quæ putredinē
 nullam posse recipere existimātur, nasci animalia nouimus: vt vermes
 in niue vetustiore, qui hirti sunt pilis, & rubidi, quoniam & ipsa nix ve-
 tustate rubescit. sed in niue mediæ terræ candidi, & grādiore inueni- 90
 tur. torpent omnes ac difficulter mouētur. In Cyprio insula, ærarij for-
 nacibus, ubi chalcites lapis ingestus cō pluribus diebus crematur, besti-
 olæ in medio igne nascūtur pennatæ, paulo muscis grādibus maiores.

quæ per ignem saliant atq; ambulent. Emoritur & hoc genus: & illud
 niuis alūnum, cum alterum ab igne, alterum à niue dimotū est. Non
 95 nulla corpora esse animalium, quæ igne non absumantur, salamandra
 claro documento est: quæ, vt aiunt, ignem, inambulans per eum, extin-
 guit. Hypanis fluuius apud Cymerium Bosphorum sub solstitio defert
 veluti folliculos acinis maiores, quibus quadrupedes volucres erūpūt:
 quod genus animalis in postmeridianum vsque diei tempus viuūt, &
 100 volat: mox descendente sole macrescit, & languet: deinde occidente
 emoritur, vita non vltra vnum diem peracta: vnde ephemerum, id est
 diarium appellatum est. Quæ ex erucis aut vermibus gignuntur ara-
 nea inuoluta, magna ex parte principio exeunt: hæc ita.

¶ De vesparum generatione, & eius tempore, quando etiam
 insectorum genera quàm plurima pereant. Cap. XX.

Vespæ autem ichneumones nuncupatæ, quæ minores,
 q̃ ceteræ sunt phalangia perimunt: occisq; ferūt in pa-
 rietinas, aut aliquid tale foramine peruiū: deinde illi-
 nunt luto, atq; ex ijs incubando suū procreāt genus.
 5 Nonnulla ex ijs quorum pennis crusta superuenit, &
 ex minutis quæ nomine carent, nidos sibi è luto par-
 uos aut ad sepulchra, aut ad parietinas confingunt: atq; in ijs vermicu-
 los pariunt. Tempus generationis à principio ad finem, maximæ ferè
 parti septenarijs ternis describitur, aut quaternis. Culicum & vermi-
 10 formis generis parti plurimæ ter septeni attributi sunt. Ouiparis qua-
 ter septeni magna ex parte: septē ex ijs ab initu concretio & cōsum-
 matio oui vendicat sibi: reliquis tribus septenis incubant, atq; exclu-
 dunt, ea scilicet quæ suo procreāt fœtu: vt araneus, aut aliquid gene-
 ris eiusdē: mutationes vero & trāsitus in figuras alias trinis aut quadri-
 15 nis diebus parti maximæ peraguntur: sicut in morbis quoq; dies de-
 cretorius euenit. Talis insectorum generatio est. Pereunt striatis, con-
 tortisq; membris, vt senectute genus maiorum animalium moritur: quæ
 pennata ex ijs sunt, pennis etiā conuulsis autūno ferè moriuntur. Ta-
 bani quidem vel aqua intercute oculorum cæci intereunt.

¶ De coitu & apum generatione, variæ opiniones. Cap. XXI.

Vespæ autem generatione apum varia sententia est. Alij enim eas pa-
 5 rere & coire negant: sed deportare fœturam existimant:
 nec vnde portent, constat inter omnes. Sed alij ex flore
 cerinthi, alij ex flore arundinis, alij ex flore oleæ aiunt, ar-
 gumentūmq; afferunt, q̃ cum oliuarum prouentus sit
 largior, tunc plura examina prodeant. Sunt qui fucorum quidem fœ-
 10 turam comportari ab aliquo ex ijs quæ modo dixi, arbitrentur: sed
 apum generi ortum præstari à ducibus. Quorum duo sunt genera,
 alterum fuluum, quod præstantius est: alterū nigrum magisq; varium:

magnitudo his duplo, q̄ cæteris frugi apibus, auctior est: pars à præcin-
cto inferior proportionē sexquialtera ad eò longitudinis habetur: voca-
tur à nōnullis matres, vtpote originis authores: argumēto referūt q̄ fu-
corum fœtus æditur etiā sine duce, apū nunq̄. Aliqui per coitū agi opi-
nātur, marēs q̄ esse fucos, fœminas vero apes esse cōtendunt. Cæteræ in
concauis imilq̄: fauorū proueniūt: duces subter ad fauū pendētes oriū-
tur separatim sex aut septē, contrā, q̄ cæterę turmæ fœtura adhærentes.
aculeum apes possident: fuci eo carent. Reges ducēsque habēt, sed nō
vtuntur: quocirca eos carere aculeo nōnulli existimant.

De apum generibus, & earum ducibus, & ætate, dēq̄ fauorū
confectione, & scadonibus, id est apum sobole. Cap. XXII.

Enera apum plura: optimum, quæ breues, variæ, & in-
rotunditatem compactiles sunt: secundum quę longę,
& vespis similes: tertiū qui fur nūcupatur: grādis hic,
& aluo est ampliore: quartū fucus præcipua magnitu-
dine, sed nullo armatus aculeo, & ignauus: quā ob rē
alueis aliquid intexūt, quo apes subire possint: fuci au-
tem vt grandiores, nequeant. Ducum duo sunt genera, vt dictum iam
est. Nec vnus in quoq̄ examine dux tantū modo est: sed plures: peritq̄
ipsum examen, si duces vel non satis habeantur (quod non tam princi-
pis desiderio, q̄ ortus, vt aiunt, ad quem illi necessarij sunt, incidit) vel
plures q̄ satis: distrahunt enim examen: prouenit fœtus apum parcius
vere serotino, squalore, rubigine: augent porrò mella siccitates, sobolē
imbres. Vnde fit, vt simul oliuæ, & examinū copia sit: fauos primum cō-
ficiunt, mox collocant fœtum ore emittentes suo, vt ijs placet, qui cen-
sent aliunde prolis primordia cōuehi: deinde cibi causa mellificāt, tam
æstate q̄ autumno: sed melius mel autūnale est. Construunt fauos è flo-
ribus, cerā ex lachryma arborū fingūt, mella ex rōre aëris, siderū exor-
tu potissimū: & arcus cælestis incubitu contrahūt: omnino ante vergi-
liarum exortum mel non fit. Fauos itaq̄ vt dictum est, floribus faciunt:
mel autem non ipsas facere apes, sed rorem candentem deferre, argu-
mento est, q̄ vno aut altero die cellas melle repletas inueniunt apia-
rij. Itē autumno mel, postea quā detractum est, nō reparatur: cum ta-
men illo etiam tēpore flores proueniāt. Sublato itaq̄ melle, & cibo aut
nullo extante aut exiguo, repeterent certē apes munus mellis cōficiē-
di, si ex floribus possent accipere. Crassescit autē mel concoctū iam tem-
pore. Initio enim vt aqua, dilutū est, & primis diebus sine crassitudine
cernitur: quod si exēptū eo tēpore sit, crassitudine caret: tum vicesimo
maxime die spissatur. Indiciū perfectionis in sapore potissimū est: dul-
cius enim quod crassius. Colligūt apes ex omnibus quę florē calicula-
tū ferunt, atq̄ etiā ex ceteris in quibus dulcedo est, & lingua susceptū
genus id saporis deportāt sine vllō fructuum detrimēto. Vindemiātur

initio caprifici aluei, tūc enim mellationis terminus est. Schadones autē (sobolē dico) optimē fiūt, cū mellificatur: aggerūt suis cruribus cerā, atq; erithacā: mel ore euomūt in cellas: fœtu posito incubāt auiū more: 35 exclusus inde vermiculus dum paruus est, iacet in fauo obliquus. post deinde sua ipse facultate se erigit, cibūmq; capit. Et fauo ita adhæret, vt retineri videatur. Fœtus apū, & fucorū candidus est: ex quo vermiculti fiūt, qui in apes fucosq; trāseāt. Primordiū regū colore cernitur fuluo, corpulētia mellis crassioris, magnitudine ilico proxima suā futuræ 40 soboli: nec primū ex eo vermiculus gignitur: sed statim apīs vt aiūt: quā autē parte fœtus cōstitutus sit, mel ibi ē regione cōficitur. Schadones, si fœtus oppressus intercipiatur, trūcatā sine pēnis, & cruribus prodeūt. Sed si libere ad finē generationis venerūt, rupta quā cingūtur mēbrana, euolāt. Stercus quādiu sit vermis, emittit: postmodū nō, nisi perfectē 45 (vt modo dixi) prodierint: si quis capita ijs demat, prius q̄ pēnas habent, pro pabulo nimirū apibus sunt: & si fucū adēptis pēnis in alueū reijcias, ipsē reliquorū pēnas erodūt. Vita apū anni sex: nōnullæ etiā septē possunt cōplere. Quod si examen nouē aut decē annos durauerit, prospere actū esse existimatur. Genus quoddā apū in Ponto est candidum 50 valde, quod bis mense mellificet. Apud Themiscyrā circa Thermodontem amnē, apes tā in terra, q̄ in alueis faciūt fauos, qui parū admodū cerā cōtineant, & mel crassius reddant. Fauus ipse læuis atq; æquabilis est, quē non semper, sed hibernis tēporibus tantū construunt: copia enim in eo tractu est hederæ, quæ hieme floreat, vnde apes mel capiāt: 55 ad Amisum vrbe conuehitur à locis superioribus mel candidū, crassūmq; maiorem in modum, quod apes faciūt arboribus sine fauo: quæ le etiā fieri in Ponto cognitū est. Sunt etiā apes, quæ fauos sub terra triplici ordine faciant: in quibus mel est, vermis nullus: sed nec faui omnes eiusmodi sunt, nec apes ita omnes confingunt.

¶ De fœtura crabronum & vespærum.

Cap. XXIII.

5 Rabrones & vespæ, si duce amisso aberrauerint, fauos suæ proli cōstituūt, in sublimi & foraminibus: crabrones in sublimi, vespæ in foraminibus: sed si habeāt ducē, sub terra nidificāt. Cellis sexangulis fauos extruūt omnes, vt apes: sed ex materia corticea quadam, & araneosa: lōge tamē lautior fauus crabronū q̄ vespæū est. Fœturā modo apum instillāt ad latus cellarū faui, & parietibus admovent. Verū nō in omnibus cellis inest æqualis fœtus: sed alijs iam grandiusculus, vt vel queat volare: alijs in nympha est: alijs adhuc in vermiculo. Excrementū vermicultis tantū, vt & in apū genere, est: manet fœtus immobilis, cū in nympha est, & membrana velatur. Paululū mellis, quantū gutta, in cellis crabronū ē regione proli paratur. Schadones huius generis nō vere sed autumnō fiunt, & crescunt maxime plenilū 10

g. j.

Erithacam, que & sanda raca appellatur, & a Dioscoride, ceranthemos ex arborum succo gūmi modo genita, & vernore, vnde vernigini vulgo nomen.

ARIST. DE HIST. ANI.

nio. hæret & foetus & vermiculus non in imo cellæ, sed lateri.

¶ De partu nonnullorum ex genere bombycum. Cap. XXIII.

Pli. sic. Nidos luto fingunt salis specie applicatos lapidi, & cætera.

Nonnulla ex bombycū genere nidos in acutū exeūtes è luto quasi illitos vitri specie affigunt lapidi, aut alicui tali tā crassos durōsq; , vt spiculo perforari vix possint. pariunt in his , & vermiculos producūt candidos mēbrana obuolutos nigra , seorsūmq; à mēbrana cerā in luto faciunt, quæ multo pallidior sit q̄ cera apum.

¶ De coitu, & partu formicarum. Cap. XXV.

Coēunt & formicæ, & vermiculum pariūt nulli annexum : qui accrescens ex minutulo & rotundo lōgiusculus fit, formāmq; accipit debitam. ortus eorum verno tempore agitur.

¶ De partu terrestrium scorpionum. Cap. XXVI.

Vin & scorpiones terrestres vermiculos ouorū specie pariūt complures, & incubant. mox vt prolem perfecerunt, pelluntur ab ea ipsa, sicut & araneis accidit, & interimūtur à suis liberis magno numero. sæpius enim vndenos pariunt.

¶ De generibus araneorum, & eorum partu. Cap. XXVII.

Ranci vero coēunt modo quo dictū est. Pariūt vermiculos, qui nō ex parte, sed toti in aranci formā immutātur. nā & rotūdi iā inde à primo ortu proueniūt. Cū pererint, incubāt, & triduo peragūt. pariūt ōnes in tela. Sed alij in subtili & breui, alij in crassiore, & alij ōnino in sinu orbiculato, alij ita, vt aliquatenus tela obducta proles muniatur. ples autē ipsa nō vniuersa pducitur. vt tamē quisq; exiuit, ptinus salit, filūq; mittit. humor similis in vermiculis infrictu pcipitur, atq; in araneis ipsis recēs natis: hoc est, crassus & cādīdus. Præterea aranei in tela pariūt, cuius dimidiū applicatū ipsis matribus est, reliquū foris recipit partū. & incubāt eadē in tela, atq; viuificāt. Phalangij in rete, quod crassum cōfecerint, pariūt, atq; incubāt. cæteris lautioribus illis part⁹ minoris numeri est. At vero phalāgijs admodū numerosus. Cūq; ipsa proles increuerit, matrē āplexa cōsumit, & eijcit. sæpe etiā patrē, si cēperint. adiuuat enim fœminā incubitu. Pariuntur interdum & trecēti eodē vtero. consummātur aranei, & iusta sibi recipiunt incrementa diebus quater septenis à paruo sui ortus initio ad finem.

¶ De coitu & partu locustarum, earūmq; ætate. Cap. XXVIII.

Ocustæ eodē coēunt modo, quo cætera insecta, scilicet minore supueniēte maius. sunt enim in eo genere mares minores q̄ fœminę. pariunt in terra fixo cauliculo, quo mares vacāt. ac vniuersæ & loco eodē foetum depouunt, ita, vt quasi fauus esse videatur. hinc vermiculi speciem oui gerētes oriūtur, qui terra quadā præte-

nui, tanquā membranula ambiuntur. qua diffecta emergūt locustæ ac
 euolant. Tam mollis fœtura hæc est, vt ad tactū leuissimum dilabatur,
 & pereat. Non summę telluri partus committitur: sed paulo altius. hic
 10 concoctione peracta exeunt ex illo terreno amiculo paruæ locustæ, &
 nigrâtes, deinde cute obrupta, maiores statim efficiūtur. pariunt exitu
 veris, & statim à partu moriuntur, vermiculis circa collum innascen-
 5 tibus tempore partus qui eas strangulent. Mares quoq; eodem tēpore
 obeunt. vere terra emergunt. Locis mōtanis aut tenuibus locustæ nō
 15 fiūt, sed planis rimosisq; pariūt enim in rimis sua oua, quæ durāt hieme.
 in terra ineunte æstate proueniūt ex fœtu anni superioris locustæ.

¶ De brucis & eorum fœtura.

Cap. XXIX.

Pari modo, & quos brucos appellāt, pariunt. & cū pepererint,
 moriuntur. intereunt oua eorū aquis autūnalibus, cum nimis
 incefferint. At sicco autumno largior prouentus brucorū est.
 quoniam minus oua intereāt. innormis enim esse videtur eorum qui-
 5 dem interitus. quinetiam ortus nulla certa agitur ratione.

¶ De generibus cicadarum, & earum coitu.

Cap. XXX.

5 Cicadaru duo sunt genera. aliæ enim minores, quæ pri-
 mæ prodeūt, & nouissimæ pereunt. aliæ maiores, quæ
 canunt, eadēq; nouissimæ prodeunt, & primæ inter-
 eunt. Sūt quæ canūt præcinctu diuiduæ, siue minores,
 siue maiores sunt. quæ autē non canūt, indiuiduæ con-
 10 stant. vocāt nōnulli grandiores illas & canētes argu-
 tas: minores mutas. Sed canere, vel in secūdo hoc genere possunt pau-
 lulū, quæ præcinctæ prodierint. Nasci nō possunt cicadæ vbi arbores de-
 sunt. quocirca apud Cyrenā nullæ in campo sunt, cum circa oppidum
 15 ipsum multæ proueniāt. Oleas maxime amant, vt minus vmbrosas. loca
 enim frigidiore aspernantur. quam ob rē in opacis nemoribus esse ne-
 queunt. Coeunt tam maiores q̄ minores. supinæ cōplexu mutuo. māsque
 10 inferit in fœminam, sicut & cætera insecta agūt. Genitale fœmina habet
 rescissum, quo recipit id quod à mare inijcitur. Pariūt in aruis cessanti-
 15 bus excauātes asperitate præacuta, quam parte habēt posteriore. quo-
 modo bruci etiam solo eiusmodi pariūt. quapropter in Cyrenēsi agro
 copia est. Quinetiā in arundinibus, quo adminiculo vites eriguntur,
 nidum fœturæ excauāt. & in caulibus squillæ herbæ interdū pariunt.
 sed hic fœtus facile in terrā dilabatur. Proueniunt large copia imbrīū.
 20 Crescit primo in terra vermiculus. deinde fit ex eo quæ tettigometra
 vocatur parentis nomine. quo tēpore gustu suauissimæ sunt, antequām
 cortex rumpatur. postmodum circa solstitia noctu exeunt, statimq; ru-
 pto cortice prodeūt cicadæ ex matrice illa cicada, quam modo tetti-
 25 gometrā dixi, nigræ protinus, & duriusculæ, & maiusculæ. atq; incipiūt
 canere. mares utroq; in genere canūt: fœminæ silent: & ante coitū ma-

g. ij.

ARIST. DE HIST. ANI.

res suauiiores sunt: à coitu fœminæ. quippe quæ oua candida gustu habeant grata. excitatæ cum subuolant, quædam reddunt humorem modo aquæ. quo rustici eas mingere, & excremento non carere, roræque ali affeuerant. Si quis digitum cōtrahens, ac remittens subinde appropinquet, magis expectant, quàm si ilico extendat. & quidem transire in digitum alliciuntur, quòd enim oculis hebetes sunt, quasi frons aliqua moueatur, digitum ita ad motum conscendunt.

¶ De coitu, & generibus pediculorum, culicū, cimicum, quæ uerè animantium genera hi infestent. Cap. XXXI

Væ ex numero insectorum nō carne viuūt, sed carnis uiuæ humore aluntur, vt pediculi, pulices, cimices, hæc per coitum generant ea, quæ lendes vocātur. ex quibus nihil præterea nasci potest. illorum autem generatio talis est. Pulices minima quadam putredine gignuntur: sed emq; sui ortus sordes obtinent aridas. Cimices ex humore, qui per summa corporis animalium consistit. Pediculi ex carne. quibus futuris emergunt ceu pustulæ quædā sine pure exiguæ: quas si pungas, pediculi exeunt. Accidit morbus hic nōnullis hominibus præ nimio corporis humore. & quidem aliquos fœditate obijisse proditum est: vt Alcmanem poëtā, & Pherecydem Syrium. quibusdā item morborum generibus copia nascitur pediculorum. Genus pediculi ferū vocatū, est durius eo, quod magna ex parte prouenit, & corpori detrahi difficilior. pueris pediculi i capillo magis: uiris minus. omnino fœminæ magis q̄ mares pediculū sentiunt. minus laborāt eorū capita quibus pediculus in capillo est. Quin & ex cæteris animalibus cōplura pediculo infestantur: vt aues. & phasianæ quidem intereunt, nisi se puluerent. omnino quibus penna caule constat, ijs pediculus gignitur. nec ea quibus pilus est carent eodē, excepto asino, qui nō pediculo tantum, verum etiā rediuo immunis est. Boues utrunq; id habent. oues & capræ rediuos habēt: pediculis vacāt. Suibus quoddā pediculi grande, ac durū, familiare est. Canibus proprium ricinus, qui ab eodem animali nomē cynoraistæ accepit. Genus autē vnūquodq; pediculi ex corpore ipso sui animalis enascitur. Proueniunt largius pediculi mutatione aquarū, quibus lauare se solent ea, quorum natura pediculum patitur. In mari etiā pisces hoc malum infestat, verum nō in piscibus ipsis: sed limo gignitur simile multipedibus asellis, nisi q̄ caudā hoc ampliusculā habeat. Genus pediculi marinū simplex vnūmq; est, ubiq; proueniens: sed maxime in foraminibus, & cauernis. insecta hæc omnia sunt, & multipeda, & exāguia. Asilus thunnorū sub pinna oritur, specie scorpionis, aranei magnitudine. Maris, quod à Cyrena in Aegyptū pāditur, piscis pediculus nomine circa delphinū est, qui omnium pinguiissimus fit pabuli copia, quæ delphini opera suppeditatur.

De genere tinearum, quod in lanis procreatur, deq; xylophthoro quod in lignis, necnon de ficarijs culicibus, quos caprificus generat. Cap. XXXII.

Vinetia alia generantur bestiola, vt dictu est, tum in lanis, & quibusuis lanificio cōfectis: vt tineę, quę lanis puluerulentis præcipue oriūtur, atq; etiā magis si araneus vnā includatur. si quid enim humoris inest, hic absorbens ampliat siccitatem. nascitur & in tunicis hoc idem vermiculi genus. Tum vero in cera vetusta, vt in ligno, animal gignitur candidū: quod omniū animalium esse minimum existimatur, nomine acari. necnō alia in chartis, aut his proxima quę in veste, aut scorpioni, sed sine cauda generātur perq̃ exigua. omnibus propē dixerim, vel ficis humescētibus, vel humidis siccescētibus creari animal potest. Nascitur & vermiculus quidā, cui nomē à corrūpendis lignis, xylophthoro, ac si ligni perdi appelles, nullo minus absurdū. caput enim suo putamine exerit variū. pedes in postremo habet, vt alij vermes. reliquū corpus tunica araneosa integitur, suoq; tegumēto hārētes festucas gerit, ita, vt forte eas, casūq; sibi cōtraxisse, dum ambulare, videretur. Verū ipsę natiuę inharēt tunicę. & vt limacibus testa, sic totum id vermiculo huic adheret. nec decedit vnq̃, sed euellitur vt natiuū. quod si hęc eius tunicā detrahas, expirat. pariq; modo, atq; limax, testa detracta hebetescit. processu vtiq; temporis id quoq; in aureliam transit, vt eruca, atq; immobile viuit. Sed quidnam ex eo animalis pennati oriatur, compertū nō adhuc est. Ficarids culices caprificus generat suis pomis. fit primū vermiculus, mox rupta cute euolat culex, mutatq; sede, petit ficus immaturas. quibus se insinuans, facit, ne decident. Quam ob rem agricolę appēdere ficis caprifici ficus: & iuxta easdem caprificos serere assolēt.

De fœtura quadrupedum ouiparorum. Cap. XXXIII.

Vadrupe autē sanguinei ouipari generis ortus vero tempore quidem agitur: sed coitus non tēpore eodem. Alia enim vere, alia æstate, alia circa autumnum coeunt. vtcūq; singulis tēpus sequēs ad prolem cōmodius est. Testudo oua durioris testę & bicolora ædit, quale ouum auium est, eaq; defossa & cooperta terra, ac pauita, & complanata incubat, crebrius repetēs: fœtūmq; sequēte anno excludit. Mus aquatilis, siue testudo lutaria, in terra scrobe effossa dolij amplitudine parit oua: quę deserit terra obruta, diēq; tricesimo repetit, refoffāq; aperit. fœtūmq; cōtinuo ducit in aquā. Testudines etiā marinę egressę in terram, pariunt oua auium cortaliū ouis similia. & defossa coopertāq; incubāt noctibus. ouorū numerus maximus est. nam ad centena pariūt oua. Quin & lacertę & crocodili tā terrestres q̃ fluuiatiles sua oua terrę gremio cōmittūt. Lacertarū oua sponte in terra

g. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

aperiuntur. vitam enim earum annū non cōplere, sed semestrem finire
aiunt. Crocodilus fluuiatilis oua sexaginta complurimū parit, viuūtq;
diu, maximūq; animal minima hac origine euadit. ouū enim nō ma-
ius q̄ anseris, & fœtus inde exclusus pro portione est: attamē crescit ad
quindecim cubita. Sunt, qui eum tam diu augeri, q̄ diu viuat, cōfirmēt.

¶ De viperæ, cæterarūq; serpentium fœtura. Cap. XXXIII.

Leoni. censet
reddendum,
viginti ferē
numero.

Ipera ē serpentibus vna animal ædit, cum intra se oua
primum pepererit. Ouum hoc vnus coloris, & mol-
le, vt piscium est. fœtus superne consistit: nec cortice
continetur, vt nec piscium quidem. parit catulos ob-
uolutos mēbranis, quæ tertia die rumpantur. euenit
interdum, vt qui in vtero adhuc sunt, abrosis membra-
nis prorumpant. singulos diebus singulis parit, plures, quā viginti.
Cæteræ serpentes oua pariunt foris contexta, ad monilis, hoc est orna-
mēti mulierum quod ambit collum, similitudinem. incubant quæ pe-
pererint in terra, & fœtum sequēte excludunt anno.

QVINTI DE HISTORIA ANIMALIVM LIBRI FINIS.

ARISTOTELIS DE HISTORIA ANIMALIVM LIBER SEXTVS, INTERPRETE THEODORO.

¶ Aues omnes oua parere, diuersis tamen anni temporibus, nec
in ouorum numero omnes conuenire. Cap. I.

Serpentum & insectorum, atque etiam quadru-
pedum oua parientium generationes fieri ad
hunc modum animaduertimus. Aues autē oua
pariunt omnes: sed tempus coeundi pariendū
non idem omnibus est. quippe cum aliæ coeant
& pariant omni ferē tempore: vt gallinæ, vt co-
lumbæ. Gallina enim toto anno, præterq̄ duobus
mensibus brumalibus parit. magna etiam gene-
rosarum nonnullis fœcunditas, quando vel sexaginta ædūt ante incu-
bitum: quanquam ipsæ minus fœcundæ, quā ignobiles sunt. Item ha-
drianæ paruo quidem sunt corpore, sed quotidie pariūt. ferociunt ta-
men, & pullos sæpe interimunt. Color his varius. Nonnullæ etiam ē
cortalibus bis die pariunt. iam aliquæ in tantum copiæ prouenerunt,
vt effœtæ breui morerentur. sed gallinæ, vt dictum est, perpetuo pa-
riunt. Columbæ autem, palumbes, turtur, vinago, bina pariunt. sed co-

lumba vel decies anno: alia semel anno, & parcius generant. Agitur
 maximo auiū numero partus verno tempore. Sed alijs alia foecundius
 pariūt. quod bifariam fit, aut enim quia crebrius, vt columbae: aut quia
 numerosius, vt gallinae. Omnes quibus vngues adunci, parcius gene-
 20 rant, excepto tinuculo, qui, plurima in adunco genere parit. Iam enim
 quatuor eius reperti sunt pulli, sed plures etiam posse procreari aper-
 tum est. pariunt caetera in nidis. Quae autem minus volant, vt perdi-
 ces, vt coturnices, non nidis: sed condenso frutice prolem muniūt. Sic
 & alauda. & tetrix. sed haec suum nidum patere aurae cupiūt. Quae vero
 25 Boeotij meropem vocant, hic vnus subiens terrae cauernas facit cuna-
 bula. Turdi nidos ex luto, vt hirundines, faciunt in excelsis arboribus,
 ita deinceps continuato opere, vt quasi cathena quaedam nidorum co-
 texta videatur. Vpupa vna suo in genere non nidificat: sed stipites ar-
 borum subiens, parit sine vllō stramento in cauis. Cuculus saxa & do-
 30 micilia petit in quibus nidificet. Tetrix, quam Athenienses vragem vo-
 cant, nec terrae, nec arbori suum nidum committit: sed frutici.

De natura & diuersitate ouorum omnium auium, semineque
 genitali, & incubandi officio.

Cap. II.

Vum aequae omnium volucrum duro putamine constat,
 si modo non deprauetur, sed lege consumetur natu-
 ra. gallinae enim nonnulla pariunt mollia vitio. & bi-
 color quoque ouum auium intus est, luteum interius,
 5 album exterius. sed differunt oua aquaticarum a ter-
 restribus, quod multo plus lutei quam albi, ex propor-
 tione contineant. Differunt & colore inter se oua auium. Sunt enim
 alia candida: vt columbarum & perdicum. alia pallida: vt palustrium. alia
 punctis distincta: vt meleagridum, & phasianarum. Rubrum tinuncu-
 10 li est, modo minij. Quin & ipsum ouum in se suum habet discrimen.
 quippe quod parte sui acutum, parte latius sit. qua quidem parte latiore
 exit, cum gignitur. Quae oblonga sunt oua, & fastigio cacuminata, fo-
 minam adunt. quae autem rotundiora & parte sui acutiore obtusa orbis-
 culum habent, marem gignunt. Incubitu auium foetum excludi naturae
 15 ratio est. non tamen ita solum oua aperiuntur: sed etiam sponte in terra.
 vt in Aegypto obruta fimo pullicie procreant. Et Siraculis potator qui-
 dam, ouis sub stria in terra positus, tam diu potabat, donec oua aderet
 foetum. Iam vero, & cum in vasis quibusdam tepidis essent concocta, spo-
 20 te oua pullos prompsere. Semen genitale volucrum omnium album, vt ce-
 terorum animalium est. Concipit femina quae coierit, ouum superius ad
 septum transuersum. quod ouum primo minutum, & candidum cernitur.
 mox rubrum cruentumque. deinde increscens, luteum & flavum efficitur
 totum. Iam amplius auctum discernitur, ita, vt intus pars lutea sit: foris
 candida ambiat. vbi perfectum est, absoluitur, atque exit putamine, dum
 g. iiii.

ARIST. DE HIST. ANI.

paritur, molli: sed protinus durefcēte, quibuscūq; emergit portionibus, 25
 nisi vitio vuluæ defecerit. Iam quale certo tēpore est, tale aliquādo pro-
 diit luteum totum: qualis postea pullus est. Gallina etiam discissa, talia
 sub septo, quo loco foeminis oua adhærēt, reperta sunt, colore luteo to-
 ta magnitudine oui perfecti. quod pro ostēto augures capiūt. Nec au-
 diēdi sunt, qui oua hypenemia dicta à vento, quasi subuētanea dixeris, 30
 reliquias esse partus, quem coitus fecerit, arbitrētur. Iam enim aliquas
 gallinarum & anserū iuuenas expertes adhuc coitus parere hypene-
 mia visum sapius est. Sunt hæc sterilia, & minora, ac minus iucundi sa-
 poris, & magis humida, q̄ ea quæ foecūda gignūtur: sed plura numero.
 humor eorum crassescere incubatione auis nō potest: sed tam cādida 35
 q̄ lutea pars similis sibi perseverat. Pariūt genus id oui plures aues: vt
 gallinæ, perdices, columbæ, pauones, anseres, & quæ ab anserē & vulpe
 cōposito nomine chenalopeces, id est, vulpanseres dictæ sunt. Excludūt
 celerius incubātes æstate q̄ hieme. Ideo æstate, gallinæ duodevigesimo
 die foetum excludūt, hieme aliquando vigesimo quinto. Discrimen ta- 40
 men & auium est. q̄ alia magis alijs fungi officio incubandi possunt. si
 incubante gallina tonuit, oua pereunt. Quæ autē canicularia, & vrina
 à nonnullis vocantur, æstate magis consistunt. Sūt qui hypenemia, hoc
 est subuentaneos illos partus zephyria nominent, eo q̄ verno tēpore a-
 ues flatus illos foecūdos ex Fauonio recipere videātur. sed idem faciūt 45
 etiam, si digito in genitale palpetur. Redditur certē ouum subuētaneū
 illud foecundum: & quod iam cōceptū per coitum est, transit in genus
 diuersum, si prius coeat, quæ vel subuentaneū, vel semine maris diuer-
 si conceptum fert, q̄ ouum ipsum à lutea in candidam ambientē partē
 proficiat. Ita enim fit, vt subuentanea oua foecunda reddātur: & quæ in 50
 choata à mare priore sunt, specie posterioris proueniant. At si iam cā-
 didum acceperunt humorē, fieri non potest, vt vel subuentanea in fo-
 cunda mutantur, vel quæ per coitū concepta gestantur, transeāt in ge-
 nus maris, qui secūdos coierit. Incœpta quoq; si adhuc paruis defierit
 coitus, nō accrescūt. sed si continetur, celeri incremēto augentur, iu- 55
 stāmq; magnitudinem implent. Naturā vitellus oui & albumē habent
 contrariam, nō tantum colore: verum etiam virtute. Vitellus enim spif-
 satur frigore, albumen nō, sed amplius humet. cōtrā, albumē spissatur
 igne, vitellus nō, sed mollis persistit, nisi peruratur. magisq; in aqua fer-
 uente q̄ ad ignem cogitur atq; induratur. Mēbrana hæc inter se discer- 60
 nuntur. Grandines autē dictæ, quæ initio vitelli adhærēt, nil ad gene-
 rationē conferunt. quanq̄ aliqui, ita nō existimant. has duas esse certū
 est, alteram parti superiori iunctam, alterā inferiori. Euenit etiam, vt si
 quis rupto putamine oua plura in patinā cōiecit excreta, & coquit igne
 molli, & continente, vitelli omnes in mediū coeant: albumina autē cir- 65
 cudent, & se in oras cōstituāt. Gallinarū iuuenæ pariūt primæ statim

- vere ineunte:& plura q̄ veteres, sed minora. deniq; aues nisi pariant, laborant morbo, atq; intereunt. Inhorrescunt à coitu, ac se excutunt. sæpe etiam festuca aliqua sese lustrant. quod idem & edito ouo interdum faciunt. columbæ caudā distendūt, anseres sese aquis ingurgitant. Cele-
 70 riter magna pars auium & impletur, & oua subuentanea illa concipit. quod vel in perdice percipi potest, eo, quo libidine incitatur, tēpore. nā si cōtra marē steterit fœmina, aura ab eo flante, fit prægñās: atq; extēplo inutilis aucupijs. Olfactum enim esse exquisitum perdicibus creditur.
 75 Oui generatio ab initu, & pulli rursus ouo concocto prouentus, nō pari temporis spacio euenit omnibus: sed pro magnitudine generantis interest. Ouum gallinæ consistit à coitu, & perficitur decē diebus magna ex parte: columbæ paucioribus. facultas colūbis retinēdi oui etiā tēpore parturiēdi est. Nam si ab aliquo vexetur, aut pēna in nido euulsa, vel quauis alia simili re infestetur, aut etiam spōte morosius habeat,
 80 ouū per tristitiā retinet, partūmq; differt. Peculiare colūbis illud etiam est, vt in coitu, nisi ante mutuo osculētur, mas non ascendat. sed iunior sit, an senior interest. senior enim primū coitū osculo exorditur: sequentem & sine osculo agit. At iunior quoties libet coire, toties osculatur.
 85 Igitur hic ritus columbarū proprius est: atq; etiā ille, vt fœminæ saliant, ac supergressu mutuo agant, si mas nō sit: & cū osculo vt mares. & quāuis nihil altera emittat in alteram, tamē plura sic oua q̄ ex maris coitu pariunt. Verum nullus his enascitur pullus: sed sunt omnia irrita. Generatio vero ex ouo omnibus volucris euenit modo quidem eodē:
 90 sed tempora differunt, vt dictum iam est.

¶ Quot dierum spacio pullus in ouo generetur. deq; eius creationis ordine.

Cap. III.

- Allinis porrò tertia die, ac nocte postq̄ cœpere incubare, indicium præstare incipiunt. at maiorum auium generi plus prætereat temporis, necesse est. minori autē minus sufficit. Effertur per id tempus luteus humor
 5 ad cacumen, qua principium oui est: atq; ouum detegitur ea parte, & cor quasi punctum sanguineū in candido liquore consistit. quod punctum salit iam, & mouetur, vt animal. Tendunt ex eo meatus venales sanguigeri duo tortuosi ad tunicam ambientem vtranque, dum augetur. Membrana etiam fibris distincta
 10 sanguineis, iam album liquore per id tēpus circundat, à meatibus illis venarum oriens. Paulo autem post, & corpus iam pulli discernitur, exiguum admodum primum, & candidum, conspicuū capite, & maxime oculis inflatis. quibus ita permanet diu. sero enim decrescunt oculi, & se ad ratā contrahunt proportionem. Pars autē inferior corporis nullo mēbro à superiore distingui inter initia cernitur. Meatuū quos ex
 15 corde tendere diximus, alter ad ambiendum album liquore fertur: al-

ARIST. DE HIST. ANI.

ter ad luteum velut vmbilicus. Origo itaq; pulli in albumine est, cibis
 per vmbilicū ex luteo petitur. Die iam decimo pullus totus perspicuus
 est: & mēbra omnia patēt. caput grandius toto corpore est. oculi capite
 grandiores harent. quippe qui fabis maiores per id tempus emineant
 nigri, nōdum cum pupilla. quibus si cutē detrahas, nihil solidi videris,
 sed humorem candidum rigidūmq; admodum refulgētem ad lucem,
 nec quicquā aliud. ita oculi & caput. Iam vero & viscera eo tēpore pa-
 tent, & alui intestinorūmq; natura perspicua est. Venæ etiam illæ à cor-
 de proficiscentes, iam sese iuxta vmbilicum constituūt. Ab ipso autem
 vmbilico vena oritur duplex, altera tendens ad membranā ambiē-
 tē vitellū, qui eo tempore humet, & largior, q̄ secundum naturā, est: al-
 tera permeans ad membranā ambiētē eam, qua pullus operitur mem-
 branā, & eam quæ vitellum humorēmq; interiectū continet. dū enim
 pullus paulatim increfcit, vitellus seorsum in duas partes secatur. qua
 rū altera locū tenet superiorē: altera inferiorē. & medius humor candi-
 dus continetur. nec partem inferiorem à vitello liquor deserit albus,
 qualis ante habebatur. Decimo die albumen exiguum iam, & lentum:
 crassum, pallidulum nouissime inest. Sunt enim quæq; locata hoc ordi-
 ne. prima postremāq; ad testam oui membrana posita est, nō testæ ipsi-
 us natua: sed altera illi subiecta. liquor in ea candidus est. deinde pul-
 lus continetur obuolutus membrana, ne in humore maneat. mox pul-
 lo vitellus subiacet, in quē alterā ex venis prorepere dictum est, cū alte-
 ra albumen ambiens petat. Cuncta autem ambit membrana cum hu-
 more, specie saniei. Tum vero membrana alia circa ipsum fœtum, vt di-
 ctum est, ducitur, arcens humorem. sub qua vitellus alia obuolutus mē-
 brana. in quem vmbilicus à corde, ac vena maiore oriens pertinet. atq;
 ita efficitur, ne fœtus alterutro humore attingatur. Vicesimo die iam
 pullus, si quis putamine sc̄cto sollicitet, mouet intus sese, pipitq; aliquā
 tulū: & iam ab eodē die plumescit, quotiēs vltra vicesimū exclusio pro-
 telatur. ita positus est, vt caput super crus dextrū ad motū ilibus, alam
 super caput positam habeat. quinetiā membrana, quæ pro secundis ha-
 betur, post vltimam testē membranā, ad quā alter vmbilicus pertendit,
 euidens per id tempus est: pullūsq; in eadem iam totus locatur. & alte-
 ra quoq; membrana, quæ & ipsa vicē secundarum præstat, vitellūmq;
 ambit, ad quē alter vmbilicus procedit, latius patet. Oritur vmbilicus
 vterq; à corde, & vena maiore, vt dictū est. Fit autem per id tēpus vt vm-
 bilicus alter, qui in secundas exteriores fertur, compresso iam animan-
 te absoluatur: alter, qui adit vitellum, ad pulli tenue intestinū annecta-
 tur. Iam & pullum ipsum multum humoris lutei subit: atq; in eius al-
 uo facis aliquid subsidit luteum. excrementum etiā album eodem tem-
 pore pullus emitit, & in aluo quiddam album consistit. Demum vitel-
 lus paulatim absumitur totus membrorū haustu, ita, vt si pullo decimo

die post excluso rescindas aluum, nonnihil adhuc vitelli comperias.
 60 Vmbilico vero absoluitur pullus: nec quicquā præterea haurit. totus enim humor qui in medio continebatur, absumptus iam est. Tempore autem supradicto pullus dormit quidem, sed non perpetuo. quippe qui excitetur interdum, & mouens sese, respiciat, atq; pipiat. Cor etiā eius cum vmbilico vt spirantis reflat, & palpitat. Sed auium ortus ad
 65 hunc modum ex ouo agitur. Pariunt autem oua nonnulla infœcunda, vel ex ijs ipsis quæ conceperint coitu. nullus enim prouenit fœtus, quous incubitu foueatur. quod maxime in columbis notatū est. Oua gemina binis constant vitellis. qui ne inuicem cōfundantur, facit in nonnullis prætenue quoddam septum albuminis medium. alijs vitelli contactu mutuo sine illo discrimine iunguntur. Sunt in genere gallinarū
 70 quæ pariant gemina omnia, in quibus animaduersum est, quod de vitello exposui. quædam enim duodeuiginti peperit gemina, exclusitq; præterquam, si qua essent, vt fit, irrita. Cæteris itaq; fœtus prodijt. sed ita gemini excluduntur, vt alter sit maior, alter minor: & tandem in monstrum degeneret, qui minor nouissime prouenit.

¶ Genus columbaceum bina oua, vel terna ad summum parere, deque eius fœtificationis ordine. Cap. III.

Pariunt magna ex parte bina oua, quæ specie columbacea continentur omnia: vt palumbes, vt turtur. sed cō plurimum terna, palumbes, & turtur. Columbe omni tempore, vt dictum est, pariunt. Turtur & palumbes vere, nec plusquam bis: atque ita, si prior fœtus corruptus est. frangūt enim oua mares auium complures. sed quāuis tria interdū pepererint oua, nunq̃ plus duobus pullis educunt. nōnunquam etiam vnum tantū. reliquum ouum semper irritum est, quod vrinum vocant. Aues magna ex parte anniculæ nequeunt generare. Omnes vero cū parere incœpere, semper ferè oua cōtinēt: quāq̃ in nonnullis facile ob exilitatem videri non possunt. Columbe magna ex parte marem & fœminam generant, priorem marem, posteriorem fœminam. & cum pepererint primum ouum, vno interposito die, secūdū pariunt. incubāt ambo vicissim; interdū mas, noctu fœmina. cōcoquūt
 15 atq; aperiunt citra diem vicesimum ouū, quod prius ædiderint. perforāt ouum pridie eius diei, quo pullum excludūt. & fouent prolem ambo ad certum tempus, eodem modo quo oua. fœmina in opere sobolis acerbior mare est: vt cæteris quoq; à partu euenit animalibus. Pariunt decies anno: nonnullæ etiā vndecies. Aegyptiæ vero & duodecies. Coeūt
 20 intra annum columbæ. quippe quæ semestres nosse incipiāt venerē. palumbes, & turtures etiam trimestres coire, fœtificarēq; aliqui referunt, argumēto quod larga eorū copia est. Gerunt vterum decem & quatuor diebus, ac totidem alijs incubāt, & totidem alijs fœtus ita volucer

ARIST. DE HIST. ANI.

fit, atq; perficitur, vt vix possit apprehendi. Vita palumbium vel ad quadraginta annos durare existimatur. perdicum amplius q̄ ad sexdecim. columba citra dies triginta prole expedita superiore, parit.

De nidificatione & fœtura vulturis, & hirundinis. Cap. V.

Vltur nidificat in excelssimis rupibus: vnde fit vt raro nidus & pulli vulturis cernantur. Quocirca Herodotus Brysonis rhetoris pater vultures ex diuerso orbe nobis incognito aduolare putauit, argumēto quòd nemo nidum vidisset vulturis, & quòd multi exercitū sequentes repente appareant. sed quanquam difficile nidum eius alitis videris, tamen visus aliquando est. Pariunt vultures oua bina. cætera quæ carne vescuntur, non plusquàm semel anno parere exploratum est. Hirundo vna bis anno nidificat. pullorum hirundinis adhuc recentium oculi, si quis stimulo eos vexarit, resanescunt: & cernendi vim postea planè recipiunt.

De aquilarum genere, & fœtu: deque anseris, accipitris, milui, & corui partu. Cap. VI.

Quilæ, oua pariunt terna: sed pullos binos excludunt, vt & versu quem ad Musæum referunt authorem, constat, Excludit binos, ædit terna, educat vnum. Sed quæuis magna ex parte sic fiat, tamen & tres visi aliquando sunt pulli. Alterum in educando expellunt tædio nutriendi. nã & degenerare ac hebetescere aquila dicitur eo tempore, vt fœtus ferarū rapere nō queat. nomēq; hinc exaëri, hoc est degenerantis aquilæ accipit. ungues etiam eius inuertuntur diebus paucis, & pennæ albescunt, vt merito suos oderit partus. sed pullū eiẽtū ossifraga excipit atq; educat. incubat aquila tricenis diebus. & ceteris quoq; magnis alitibus tempus incubandi tantundem à natura statutū est: vt anseri, vt tardæ. mediocribus vicieni perficiunt incubationẽ: vt accipitri, vt miluo. Pariunt milui bina, magna ex parte: interdum tamen & terna, totidẽmq; excludunt pullos. sed qui ætoliũ nūcupatur, vel quaternos aliquando excludit. Coruus quoq; nō modo bina vt alii qui volunt, parit: verum etiã plura. Incubat autẽ viginti diebus, & pullos nido expellit. quod idem & aliæ cõplures volucres faciunt. quibus enim partus numerosior est, vnum sæpe eijciunt. Genera aquilarū nō æque omnia prole fastidiūt: sed difficilior in alendo vna, cui nomē pygargo cauda albicās dederat. benignior quẽ tota nigricat colore. nam omnes ferè alites, quibus ungues adūci, pullos, cū primū prouolandi facultas fuerit, nido expellunt: percutientẽsq; cogūt discedere. & ceteræ quoq; aues maxima ferè sui parte vt dictū est, idẽ hoc faciunt. cūmq; enutrierint, nihil prẽterea adhibet curẽ. excepta cornice, quẽ aliquãdiu prouidet. quippe quẽ volãtes iam suos pullos pascens ipsa comitetur.

De cuculi natura, & eius partu.

Cap. VII.

5 Cuculus ex accipitre fieri immutata figura à nonnullis
putatur. quoniam, quo tempore is apparet, accipiter
ille cui similis est, non aspicitur. sed ita ferè euenit, ut ne
ceteri quidem accipitres item cernantur, cum primū
10 vocem emisit cuculus, nisi perquam paucis diebus.
Ipse autem breui tempore æstatis visus, hieme non cer-
nitur. est hic neq; ad uncis vnguibus ut accipiter, neq; capite accipitri
similis: sed ea utraq; parte columbum potius q̃ accipitrem representat.
nec alio q̃ colore imitatur accipitrē, nisi q̃ accipiter maculis distingui-
15 tur ceu lineis: cuculus velut punctis. magnitudo atq; volatus similis ac-
cipitrū minimo, qui magna ex parte per id tēpus non cernitur, quo cu-
culus apparet. nā vel ambo vnā visi aliquādo sunt. Quintiā ab accipitre
interimi cuculus visus est. quod nulla avis suo in genere solet facere.
pullos cuculi nemo se ait vidisse. parit tamē, verū non in nido quē ipse fe-
20 cerit: sed interdum in nidis minorum auīū. & oua quæ aliena repererit,
edit. maxime vero nidos palumbiū petit, quorū & ipsorum oua esu ab-
sumēs, sua relinquit. parit maiore ex parte singula oua: raro bina. Curu-
cæ quoq; in nido parit. fouet illa, & excludit, & educat. quo quidē præci-
pue tēpore & pinguis & grati saporis pullus cuculi est. Pulli etiā acci-
25 pitrum suaues, valde, pinguesq; efficiūtur. Genus eorū quoddam nidos
facere procul in petris excelsis præruptisq; assolet.

De auium incubitu, quove tempore mas, quo item fœmina in-
cubet.

Cap. VIII.

5 Incubat magna auīū pars (ut de colūbis retuli) fœminę
mare succedēte. aliqui mares incubādi munus tātis per
subeūt, dū fœminę intermisso incubitu cibū quērūt. An-
serū fœminę tātū incubāt. quę ut cœperūt, nūq̃ intermit-
tūt: sed perpetuo fouēt incubitu. Aquaticę ōnes iuxta
10 paludes & locis herbā habētibus, nidos faciūt. quo fit, ut
vel occupatę negotio incubandi possint sumere cibū: nec ōnino inedia
laborēt. Cornicū etiā fœminę tātū incubāt, assiduęq; in opere p̃seuerant.
mares his cibū suggerūt, pascūtq; incubātes. Palūbiū fœmina incubat à
15 pomeridiano incipiēs, totāq; nocte, & vsq; ad tēpus ientaculi p̃seuerās.
reliquo tēpore munus idē mas subit. Perdices bina ouorū receptacu-
la faciunt. In altero fœmina incubat, in altero mas. excluditq; sua vterq;
& educat. Pulli etiā ipsi subiguntur à mare statim cum procedunt.

De pauone, & eius fœtu, quotiesq; in anno pariat, dēq; auīū testi-
bus, qui coitus tēpore grandiores efficiātur.

Cap. IX.

25 Pauo viuīt annis viginti quinq; parit maxime à trimatu, & co-
lores pennarū varios recipit. excludit diebus tricenis aut pau-
lo tardius. semel tantummodo anno parit oua duodecim, aut

ARIST. DE HIST. ANI.

paulo pauciora, nec continuatis diebus: sed binis, ternisve interpositis. primiparæ octona maxime ædunt. Irrita & subuentanea illa pauones etiā pariunt. Coeunt vere: & partus breui à coitu agitur. Amittit penas cum primis arborū frondibus, recipit cum germine earūdem. gallinis subiiciunt incubanda oua pauonia, quoniā mas dum fœmina incubat, aduolans ea frangat. quam ob causam & syluestres nōnullæ aues pariunt fugientes marem & incubant. Subiiciuntur maxime bina cū plu-
ra suo incubitu nequeant aperire. Curaque adhibetur, vt cibus assit, ne desiderio eius discedens gallina intermittat fouendi operā. Testes auis
um grandiores effici tempore coitus certum est, sed salaciorum cōspe-
ctiores sunt: vt gallinaceorum & perdicum: temperantiorum minus. Aues ad hunc modum coeunt, gestant, & pariunt.

De piscium foetu, eiusdemque inter eos diuersitate, & vuluæ
forma. Cap. X.

Piscis haud omnes parere oua dictū iam est. genus enim cartilagineum animal generat. reliqua oua pariūt. sed nec cartilagineis quidē fœtus sine ouo. Pariūt enim intra se oua, & augēt, atq; excludūt, præterq; raia. Vuluas etiā pisces habēt diuersas, vt dictū est. nā qui pariūt oua, bifurcatis habēt, atq; inferius positas. cartilaginea vero ea specie potius habēt qua aues. sed interest, q̄ oua non iuxta præcordia omnibus: sed infra nōnullis per spinā cōsistūt. vnde aucta in aliū trāferuntur locū. Ouū piscium nō bicolor, vt auis: sed vnicolor omniū est, & plus albī trahēs q̄ lutei, tā ante, q̄ postea, cū fœtus insidet. Differt pisciū generatio ex ouo ab auis generatione, eo quod altero caret vmbilico, qui ad membranā testæ subditā tendat: alterum enim tantum, qui auibus ad vitellum fertur, habet meatum. Cætera, idem ortus ex ouo auium & piscium est. quippe cum & fœtus in extremo ouo nascantur, & venæ similes ex corde inter initia proficiscantur. & caput, oculi, deniq; partes superiores principio fiant prægrādes. crescēte etiam fœtu, humor pari modo subinde absumitur. demūque nihil superest, quod non fœtum subierit: sicut de vitello auium expositum est. Quin etiā vmbilicus paulo à ventre inferius hæret, qui recens natis longior sit, crescētibus paulatim breuior reddatur: demūq; se totū intra fœtū recōdat, vt dictū de auibus est. Membrana quoq; eadem ouū & fœtum continet. cui mēbrana altera fœtū per se continēs subiacet. humor autē inter mēbranas positus est. Ad hæc cibus in aluo suggeritur, eodē modo pisciculis albus, quo auium pullis luteus. Figura vuluæ ex dissectione petenda est. Discrimen autem inter se ipsi pisces ostēdunt, vt mustelini. qui tum inter se, tum etiam à planis ratione vteri differūt. nonnullis enim medio vuluæ circa spinā oua adhærent, quemadmodum dictū est, vt caniculis. quæ cū accreuerint, absoluta feruntur per vuluam

30 bifurcem, annexamq; ad præcordia. quomodo & cæteris generis eiusdē
 in vtranq; partem transferuntur. habet tam eorum q̄ cæterorū muste-
 lini generis vulua paulo à præcordijs inferius, veluti mammas albas:
 quæ non nisi grauidis habeantur. Caniculæ & raia testacea quædā ge-
 runt, in quibus humor ad oui similitudinem cōsistit. figura eius testæ
 35 similis tibiæ ligulis est: meatusq; sunt capillamentorū specie in te-
 stis. sed caniculis, quas aliqui ab hinnulo nebrios mustelos appellāt, fœ-
 tus rupta dilapsaq; illa testa proueniūt. Rais cum pepererint, rupta te-
 sta excluditur fœtus. Spinaces vero musteli, sic à spina, quam habēt, nū-
 cupati, oua ad præcordia continent super mammas: quibus, vt descen-
 40 derint, iam absolūtis, fœtus innascitur. Idem hic generandi modus &
 vulpeculis est. Musteli autem leues vocati, oua per vuluā mediā, vt ca-
 niculæ, gestant, quæ postea in utrūq; vteri sinum descendāt. mox animal
 gignitur vmbilico hærente ad vuluā, ita, vt ouo absumpto, partus non
 aliter, quā in quadrupede cōtineri videatur. adhæret vmbilicus ille pro-
 45 lixus, capite altero ad partē vuluæ inferiorem, veluti ex acetabulo an-
 nexus: altero ad mediū fœtum, qua in parte iecur est. Cibum si refeces,
 fœtum ad oui similitudinē videris: etiam si non præterea ouū habeat.
 Secundæ, membranæq; singulæ fœtus singulos modo quadrupedū cō-
 50 tinent. Caput prolis in vtero nouæ, adhuc partem spectat superiorē. au-
 ctioris iam & perfectioris inferiorem versus transfertur. mares in leua,
 fœminæ in dextra ingenerātur, atq; etiam parte eadem vnā fœminæ, &
 mares. viscera etiā fœtus habet, vt iecur, perinde atq; in quadrupede ma-
 gna, cruentaq; resecto cernūtur. Omnia cartilaginea simul & oua par-
 55 te superiore circa præcordia continent cōplura, alia maiora, alia mino-
 ra: & inferiore animalia iam exclusa. vnde fit vt genus id pisciū sapius
 mēse & pariat & coeat. quippe quod nō vniuersa ædere soleat quæ cō-
 ceperit, sed particulatim repetens sepe, & diu peragēs vt, dum superius
 oua contrahit, inferius coquat, atq; perficiat. Cæteri musteli fœtus suos
 & emittūt, & recipiūt intra seipsos. quod idem & squatinæ & torpedi-
 60 nes faciunt. & quidem iam visa torpedo est grandis, quæ fœtus intra se
 circiter octoginta haberet. Sed spinax vnus ex mustelis recipere prole
 spinæ impedimento non potest. neque vero pastinaca & raia ex planis
 recipiunt propter caudæ asperitatem. Raia etiam suam non recipit so-
 65 ne animal quidem vna hæc parit, vt dictum est. Discrimen, quo hæc in-
 ter se ipsa discrepent, & generatio ex ouo ad hunc modum est.

¶ De affluentia genitalis seminis in piscibus maribus fœtus
 tempore: quomodoq; differant genitales meatus maris, &
 fœminæ, deq; cartilagineorum partu.

Cap. XI.

Ares autē pisciū tempore coitus meatus plenos seminis ge-
 nitalis ita habēt, vt attritu facile semen ipsum effluat cādīdū.

ARIST. DE HIST. ANI.

meatus hi à præcordijs, venæque maiore oriuntur bifurces. Patentq; eo tempore etiam imperitis, scilicet incremento seminis, & turgentis fastu libidinis. interdum enim, ac nonnullis admodum incerti redduntur: ut de testibus in auiu genere expositum est. Differunt inter se meatus genitales maris & feminae, tum alijs rebus, tum etiam, quod maris lumbis inhaerent firmitus: feminae mobiles sunt, & membrana tenui continentur, sed hæc quemadmodum se habeant, ex descriptione dissectionum consideranda sunt. Superfœtant cartilaginea genera, & ferunt uterum mensibus complurimum senis. sed sapissime qui ex mustelis stellares vocantur. quippe qui mense bis pariant, initium autem coitus mense Septembri est. Cæteri musteli bis anno pariunt, excepta canicula, quæ semel. omnia in vere hæc pariunt. Squatina etiam autumno, occasu virgiliarum, qui paratus secundus est. primus enim verno fit tempore, sed secundus feliciore est, Torpedo circa autumnum. Repetunt cartilaginea litus & vada, pelago & alto relicto gurgite, cum tempus pariendi instat, ut neque tempore careant, & progeniem tutius collocent. Piscium cæterorum diuersa genera coire visum à nemine est. Squatinam solam & raïam hoc facere creditur, argumento piscis cuiusdam, qui nomen ex utroque compositum trahit rhinobati, quasi squatinoraïam appelles. est enim parte priore raïæ similis, posteriore squatinæ, tanquam ex eo utroque proveniens genere. Musteli igitur, genusque omne mustelinum, ut vulpecula, ut canis: & plani, ut torpedo, raia, leuiraia, pastinaca, modo quo diximus gignunt animal, cum intra se ova pepererint.

De partu, & pullorum numero piscium viuiparorum, delphino, balena, vitulo marino, & reliquis, quæ cete appellantur. Cap. XII.

Delphini, balenæ, & reliqua cete, quæ non branchias, sed fistulam habent, animal generant. Additur his pristis, & bos. nullum ex his enim ova habere cernitur: sed statim fœtum, ex quo redacto in formam animal constat. quæ admodum homo & quadrupedes, quæ animal parit. Delphini singulos magna ex parte ædunt: interdum tamen & binos. balenæ vel binos complurimum, magnaque ex parte, vel singulos procreant. idem & phocænæ, id est, tirsioni, partus, qui delphino similis est, nascens in Ponto. sed interest, quod minor tirsio est, dorso ampliore, colore ceruleo. Complures eum genus esse delphini opinantur. Spirant, quæ fistulam habent, omnia: & recipiunt aërem. haud enim carent pulmone, & quidem visus delphinus est dormire rostro emerso, ac stertere. lac & delphinus habet, & tirsio, quo suos nutriunt fœtus. gestantque eosdem infirmos infantia. adolescit celerius proles delphini. quippe quæ annis decem ad summam perueniat magnitudinem. gestatur utero decem mensibus partus delphinis ætate, nec ullo tempore alio. Fit etiam ut delphini tricenis diebus occultentur, & lateant circa ortum canis sideris. adultæ

tos etiam fœtus diu comitatur. Magna erga gnatos charitas in hoc ani-
 mali est. viuit annis compluribus. Cōstitit enim nōnullos vixisse annis
 20 vigintiquinq; alios etiam triginta. quod cognitum est p̄cisa à piscato-
 ribus cauda, vt quos ita reddidissent mari, captos item agnosceret, & tē-
 poris spaciū scirent. Vitulus marinus generis abigui est. nā & mari de-
 git, quanq̄ humorē non recipit: sed spirat, ac dormit, & egressus in terrā
 parit in litore, vt terrestre. sed quoniā plus tēporis mari, q̄ terra immo-
 25 retur, cibūmq; ex humore petat: ideò in aquaticis de eo narrādum est.
 Ergo hic animal & cōcipit statim intra se, & parit: secūdas quoq; emit-
 tit, & lac reddit modo pecudum: parit singulos, aut geminos, & com-
 plurimū tres. māmīs quas geminas habet, educat fœtum ritu quadru-
 pedum. parit vt homo omni tempore: sed maxime cum primis capris.
 30 prolem circa duodecimum diem à partu deducit in mare, subinde as-
 suēfaciens. illa decliuis fertur, nec ambulat, cū nōdum inniti suis pedi-
 bus valeat. colligere se ipse vitulus & cōtrahere potest: carne enim abū-
 dat, mollisque est: atq; ossibus cartilaginosis cōstat. interficitur difficul-
 ter, nisi elisus tēporibus capitis. corpus enim totū carnosum est. mugis-
 35 tus ei in somno. genitale fœminæ simile raiz est: omnia vero id genus
 muliebris sexus similitudinē referunt. Generatio partūsque aquaticorū,
 quæ animal vel intra se vel foras pariant, ita agitur.

¶ De partu piscium ouiparorum, deque sexus fœminæ & maris
 discrimine. Cap. XIII.

Piscēs autem qui oua pariunt, vuluam bifurcē, ac in-
 ferius positam habent, vt dictum est. Pariunt oua om-
 nes qui squamis teguntur: vt lupus, mugilis, etelis, &
 qui candidi appellantur, & qui læues, prætēq̄ anguila.
 5 ouum ipsum arenidum est. quod etsi vtero contine-
 tur, tamen detectum, & per seipsum constare videtur,
 quia tota vulua ouis referta est. itaq; fit, vt in paruis quidem pisciculis
 oua tantummodo gemina esse videātur: nam ob tenuitatem, exiguita-
 tēmq; vulua incerta in ijs est. de coitu piscium satis dictum iam est. Se-
 10 xu autem eos quoq; distingui apertum est. Pars enim pisciū maxima cō-
 summatur mare & fœmina. De rubelione & hiatula ambigitur. omnes
 enim grauidæ capiuntur. consistunt itaque oua per coitum, in ijs qui
 venerem norunt: sed nō coitu tantum, verūetiā sine coitu. quod argu-
 mento constat nōnullorū fluuiatiliū. nam phoxini statim, propē dixe-
 15 rim, cum nati sunt, & admodum parui adhuc oua habēt. spargunt sua
 oua ōnes, & magnā ouorū partē (vt narratur) mares deuorāt: alia per-
 eunt in humore. Quæ autē locis opportunis ædita sint, hæc seruātur. nā
 si omnia seruaretur, nimia cuiusq; generis esset copia. nec vero hæc om-
 20 nia fœcunda locantur: sed ea certe, quibus æditis mas semen asperferit
 genitale. sub partu enim mas sequens, semen ouis aspergit: & quæ vi-
 h. j.

ARIST. DE HIST. ANI.

tale id virus contigerit, ijs pisciculi enascuntur. cæteris prout fors tu-
lit, euenit. hoc idē & in molliū genere fit. mas enim sepia oua quæ fœmi-
na ædiderit, persequitur, suū semen aspergēs. quod vel in reliquis eius-
dem generis fieri ratio est. Verū non nisi in sepijs hoc visum adhuc est.
Pariunt iuxta litora gobiones, suāq; oua lapidum amplexibus mandāt, 25
latiuscula, & arenida. Idē & cæteri faciunt, quoniam litora & tepidiora
sunt, & tutiora, ne fœtus à maioribus absumantur. cibum etiam præbēt
vberius, vnde fit, vt in Ponto circa Thermodoontem amnem plurimi
pariant. est enim is locus trāquillus, tepidus, & aquarum dulcium cos-
piosus. Pisces qui oua ædunt, semel pariunt anno: præter fucas pusillas, 30
quæ bis pariunt anno. differt hoc in genere mas à fœmina, quod nigri-
or & squamis amplioribus est. Cæteri pisces oua eodem foramine vul-
uæ ædunt. Qui autem acus vocatur, vnus tempore pariendi vtero de-
hiscente oua emittit. habet enim hic rimam quandam sub ventre imo,
vt cæcilæ serpentes. à partu autem viuit, & vulnus callescit. Generatio 35
ex ouo simili agitur modo, siue intus siue foris est ouum. summo nāq;
ouo innascitur fœtus membrana obducta. oculi primum patent gran-
des, & in globi speciem afformati. quare constat nō similiter gigni atq;
ex vermibus, vt quidam putarunt. contrā enim in illis euenit, vt pars
inferior maior inter initia sit, oculi & caput postea augeantur. ouo 40
autem rupto, fœtus velut nucleus cōstat, qui primum nullum accipit
cibum: sed oui humore iam hausto increscunt. post nutriuntur aquis
dulcibus fluuiorum vsquedum satis augeātur. Defertur ex Ponto in
Hellepontum purgamentum quoddam illius maris, quod algæ nomi-
ne phycos appellant, colore pallidum. florē algæ, id esse alij volunt, atq; 45
ex eo fucariam algam prouenire. fit hoc æstatis initio, eōq; tum ostreæ,
tum etiam pisciculi eius loci aluntur. Purpuram quoque suum florem
hinc trahere nonnulli existimant.

De partu & generatione piscium lacustrium, fluuiati-
liūque. Cap. XIII.

Lacustres & fluuiatiles pisces quinto suæ ætatis mense
vterum gestare magna ex parte incipiunt. pariunt om-
nes intra annum, nec semen generationis simul omne
emittunt, sed modo marinorum. hic quoque semper
intra se aliquid plus minus fœminæ ouorum, mares li- 5
quoris prolifici retinent. pariunt temporibus æstatis.
Cyprini quinquies aut sexies anno, partūque siderum ratione potis-
simum faciunt. erica ter, reliqui semel ædunt oua in stagnis fluuiorum
& arundinetis lacuum: vt phoxini, & percæ. Siluri & percæ continentē 10
emittunt suum fœtum, vt ranæ. ad eō enim fœtus ipse continuo filo sibi
cohæret, vt percæ quidem, quoniā latior est, piscatores in lacu arundine
glomerēt. pariunt siluri grandiores stagno altiore, quippe cū nonnulli

vel triū passuū altitudine pariant. minores breuiore cōtēti sunt gurgi-
 te, præcipue ad radices salicis, aut cuiusuis arboris. atq; etiam inter arū
 15 dines & algas, & muscosam congeriē, nō solū pares cū paribus, sed etiā
 admodū grādes cum paruis veniunt. admotisq; meatibus, quos aliqui
 vmbilicos vocant, fœmina ouum, mas liquorem venereū depromit. &
 oua quæ liquor ille vitalis contigerit, candidiora extemplo cernūtur:
 maiorāq; reddi eodē die propemodū dixerim. Paulo autē post oculi fœ-
 20 tus existunt conspicui, qui in quouis piscium genere perinde vt in cæ-
 teris animalibus statim patefcūt, prægrādēsq; apparent. Quæ ex ouis nō
 attigerit liquor masculi ille vitalis, hæc sterilefcunt, & superuacua sunt.
 vt in marino etiā genere incidit. fœcundis iam ouis pisciculo increfcē-
 te, detrahitur velut putamen, quod membrana est ouū ambiens, & pi-
 25 sciculum. oua tacta à fœtifico maris semine admodū glutinosa reddun-
 tur, ad cespites coēuntia, aut vbi pepererint. Mas oua qua ædita sunt,
 custodit. fœmina ab it cū pepererit. Tardissimū filuri incremētū ex ouo
 est. quā ob rē mas sepe vel quadraginta & quinquaginta diebus assidet,
 custodiēs oua, ne à piscibus occurrētibus absumātur. Secūde est tardita-
 30 tis generatio cyprinorū: pariq; modo oua ædita à mare seruātur. At mi-
 norū nōnulla vel tertio die speciē pisciculi capiūt. augētur oua quæ se-
 men maris attigerit, vt dictū est. & eodem die, & post, fit ouū filuri, quā-
 tū cruū. cyprini & reliquorū generis eiusdē, magnitudine milij. hæc ad
 hunc modū pariūt atq; generāt. Erica gregatim sua oua gurgiti altiori
 35 mādāt cōgesta. contrā, quem fullonē appellant, is litora petit trāquillio-
 ra, sed is quoq; gregalis est. Cyprinus, balerus, & ceteri ferē omnes vadis
 intrudūt sese, cū parturiūt. ac sæpenumero singulas fœminas mares tre-
 decim & quatuordecim persequuntur. Mox fœmina oua procedendo
 emittit. mares sectātes semen suū ouis respergūt: verū plurima pereūt.
 40 q̄ enim fœmina non stabilis, sed mutās continue parit, dissipari oua ne-
 cesse est: videlicet ea quæ non in materiem inciderint aliquam, sed ex-
 cepta ab vnda ferantur. neq; est enim qui sua oua custodiat, excepto si-
 luro & cyprino. sed cyprinus tūc ea custodit, cum congesta repererit.
 Habēt mares omnes semen genitale, præter anguillam, quæ neutrum
 45 neq; ouum, neq; semen sortita est. Ascēdunt de mari in lacus & fluuios
 mugiles. contrā, anguillæ inde in mare veniunt. pisces maxima quidem
 ex parte ouo gignuntur, vt dictum iam est.

De generibus piscium, quæ vel limo, vel arena, vel spuma maris
 ex imbre excitata procreantur. Cap. XV.

Sed sunt qui & limo & arena proueniāt, etiā ex ijs generibus
 quæ per coitum, & oui primordio generētur. quod tum alijs
 10 locis palustribus, tum vero apud Gnidum factum olim me-
 moratur. Stagnis enim sub canis ortu resiccatis, & limo iam arido,
 5 vbi primum imbribus restagnare loca inciperent, pisciculi nascebātur
 h. ij.

ARIST. DE HIST. ANI.

ἰστροῦ, id
est, narica-
rum. epicti
Plinio.

generis mugilum, quod per coitum procreatur, magnitudine halecu-
la parue: nec in his aliquid vel oui vel seminis cōtinebatur. Quinetiam
in nōnullis Asiæ amnibus, quæ effluunt in mare, pisciculi quidā magni-
tudine naricarū modo eodē proueniunt. Sūt qui omne mugilū genus
sponte oriri opinentur: sed nō rectē. nam & oua, eorū fœminæ, & semen
genitale mares habere cernūtur. Verum genus quoddā eorū est, quod
non coitu, sed ex limo arenæve enascatur. Sed nōnulla vel sponte gene-
rare, ex ijs quæ per coitum prodeant, satis ex ijs constat. quæ autem nec
ouum, nec animal pariāt, his ortus vel ex limo vel ex arena, & per sum-
ma facta putredine agitur. qualis etiam apuæ origo spuma nuncupata
ex terra arenosa cōsistit. quod quidē apuæ genus nec incrementū capit,
nec prolem affert, & tēporis longioris spacio perit: sed denuo nascitur.
vnde fit, vt breui quodā tēpore excepto, ōnibus ferē anni tēporibus ge-
neretur. quippe cū spuma illa ab arcturo autūnali ad ver vsq; eduret. ef-
ferri id pisciculi genus funditus de terra argumentū est, quod nisi tē-
pore tepido non capiatur: vtpote quod de humo ad summa teporis
gratia veniat. Quin & solo agitato, detractāq; eius colluione, copiosior
& melior exit. cætera apuæ genera deteriora propterea sunt, quia ci-
to augētur. Fiunt locis vmbrosis apricisve, quoties tēporis beneficio so-
lum tepescit: vt in Attica terra apud Salaminē, & iuxta Themistocleū,
& in Marathone. locis enim huiuscemodi spuma illa consistit, & tēpore
tali apparet: sed nōn usq; vel cum aqua de cælo incessit. oritur pisciculus
hic in spuma, quæ imbre admissio caluerit, vnde nomen spumæ accepit.
ferturq; interdum per summa maris, cū cælum tepidū est, & in spuma
fluitante, perinde ac in fimo vermiculus, voluitur. Quā ob rē in loca cō-
plura genus id apuæ adfertur ex alto, & copiose quoq; generatur, & ca-
pitur anno quieto, & humido. Reliqua apuæ fœtura pisciū est. quæ enim
gobionaria dicitur, gobiones paruos ignobiles, qui terrā subeūt, creat.
quā verò phalericam vocāt, membradas gignit, ex quibus sardinæ, ex
sardinis sardæ oriuntur. Genus apuæ quod in portu Atheniensiu na-
scitur, encraulos dictos progenerat. quicquid genus aliud apuæ est quod
alecum, & mugilum sit fœtura. Spuma autem altera illa sterilis humida
est, breuēq; (vt dictum est) tempus edurat. mox capita & oculi restāt.
sed iam piscatores quemadmodum deportare possent, inuenerunt. sa-
le enim aspersa, plus temporis asseruari potest.

Encrasichol-
os reddidit
antiquus in-
terpres: & ita
Hesichius
habet.

De procreatione anguillarum.

Cap. XVI.

Anguilla, nec per coitum procreatur, nec pariūt oua.
nec vero capta vnq; aliqua est, quæ aut semen genitale,
aut oua haberet. Meatus quoq; vel semini, vel vuluæ
accōmodatos nulla rescissa ostēdit. Sed hoc vnum in-
ter sanguinea genus totū sine coitu, sine ouo procrea-
tur. quod ita esse argumento cōstat, quod in nonnul-

lis feculētis stagnis aqua omni exhausta, & limo detracto, anguilla de-
 nuo generatur, vbi aliqua accesserit pluuia. nam siccis temporibus gi-
 gni nequeūt, etiā in lacu perēni. quippe quæ imbre & viuant, & alatur.
 10 sed hoc genus nō coitu, nō ouo creari apertū est. Videntur tamen nō-
 nullæ habere facultatem gignendi, quod in aliquibus lumbriculi fiāt.
 his enim generari anguillas creditur, quod error est. sed certe ex his
 prodeunt quæ terræ intestina vocātur, quæ sponte in luto, humescen-
 tēq; humo proueniūt. Iam aliæ absolui ex his visæ sunt, aliæ scalpitis di-
 15 sscriptisq; intus apparuerūt. oriuntur hæc intestina dicta, tum in mari, tū
 etiā in fluuijs stagnisq; putredinis maxime ratione: sed in mari quæ al-
 gæ sunt, in stagnis autē & fluuijs iuxta ripas. calor enim āplius eas subi-
 ens partes, facit vt putreant. Talis generatio anguillarum est.

De vtero, & tēpore partus aquatiliū, quomodoque alterum
 ab altero in fœtibus emittendis differat. Cap. XVII.

Artus autem piscium neq; eodem tempore, nec simili
 modo omniū fit: nec pari tēporis spacio geritur. vte-
 rus. greges ante coitum marium & fœminarū cōsi-
 stunt: sed sub coitu & partu coniugia agūtur. Vterum
 5 vero alij diebus āplius tricenis ferūt: alij minus. om-
 nes tamē spacium numeris distinguēdum septenarijs
 fortiuntur. Plurimum temporis datur ijs, quos nonnulli appellant ma-
 rinos. Sargus coit mense Decembri, fert vterum dies triginta. quineti-
 am in mugilum genere, qui labeo à nonnullis vocatur, & mūco eo-
 10 dem, quo sargus, tempore coeunt: & tantundē temporis ferunt. labo-
 rant omnes per id tempus quo gerunt vterum. Vnde fit, vt tūc potissi-
 mum ruant in terram, ac excidant. ferūtur porrò graui stimulo agitati
 in terram, atq; omnino id tēporis motu perpetuo incitātur, donec pa-
 riant: sed omniū maxime mugilem ita sollicitari certum est. requiescūt
 15 à partu continuo. exitus pariendi piscium compluribus est, vbi vermī
 culi nati in ventre fuerint. innascuntur enim minuta quædam anima-
 liā vermiculi specie, quæ partū expellunt. Parit solitariorū genus in ve-
 re. plurimis deniq; partus circa æquinoctiū vernū agitur. cæteris nō ea-
 dem anni tēpestat accōmodata est: sed alijs æstas, alijs autumnale æqui-
 20 noctium attribuitur. parit prima hoc in genere antherina, quā aristam
 appello, & iuxta terrā. capito autem vltimus est. constat id, cum fœtus
 aristæ primū, capitonis nouissime appareat. Mugilis etiā inter primos
 partū accelerat, & salpa æstatis initio locis plurimis, nōnūq; enim autū-
 25 no. Quinetiam sacer æstate parit, mox aurata, lupus, mormur, molaris.
 deniq; omnes qui cursiones vocātur. vltimi gregaliū, mullus, & gracu-
 lus pariūt autūno. Mullus sua oua limo cōmittit, vnde fit, vt sero pariat.
 Diutius enim frigus cōtinetur in limo. Graculus post mullū fœtificat
 inter algas, vtpote qui locis saxosis degat. fert vterum longo temporis
 h. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

Alij, vniuersa.

Theodorus
pro pelamy.
de & thinni
de reddit li-
mariā, & sci-
te ex Plinio.

spacio. Aleces bruma pariunt. ceteri qui pelagici sunt, æstate magna ex parte. cuius rei argumentū est, q̄ minime per id tēpus capiātur. Fœcun-
dissima omniū pisciū alec esse videtur. Raia inter cartilaginea fœtificat
numerius. verum q̄ de facili pereunt, hinc efficitur vt appareant pau-
cæ. ædit hæc oua diuersa, & iuxta terrā. Omnino genus cartilagineum
minus fœtificat, quia animal gignit: seruari tamen sua potissimū magni-
tudine potest. acus etiam appellata, sero fœtificat. Cōpluresq; eius gene-
ris disrūpto ac dehiscēte vtero pariunt, nō tam multitudine ouorum
q̄ magnitudine. & modo phalangiorū proles parentē offusa circumdat.
quippe quam discedere statim prolis amor nō sinat. & si tetigeris, fugi-
unt. Arista atterens aluū arenæ, parit. Thunni etiā præ nimia pinguedi-
ne dehiscunt: nec plus q̄ biennio possunt viuere. cuius rei argumentū
piscatores inde deducunt, q̄ cum aliquādo limariæ anno superiore de-
fecissent, thunni sequenti anno defecerint. Limarijs enim thunni pro-
uectiores ætate anno esse putātur vno. coeunt thunni & scombri mēse
Februario post idus, pariūt Iunio ante nonas. ædūt sua oua cōdita quasi
vtriculo. incrementū autē partus præcipua sumit celeritate. Cū enim thū-
ni in Pōto pepererint, prodeūt ex ouo, quas alij scordulas vocāt, Bizātij
auxumas nomināt, quia diebus paucis adolescūt. quæ exeūt Pōto autē
no fœtas comitātes: eodē autē redeunt verno tēpore iam adeptæ eā ma-
gnitudinē, quā limariæ nomē accipiāt. Profecto omne pisciū genus cele-
riter adolefcit, & præcipue in Ponto. quippe cū ibi incrementū singu-
lis diebus planē intelligatur. sed amīe longe cōspectius. omnino ita exi-
stimandū, vt eisdē piscibus, non eisdē locis degētibus, nec coeundi ferē-
dīve tempus esse idē, nec fœtificandi, aut proficiēdi. nam & qui gracu-
li appellantur, nō nusquam messe tritici pariūt. Verum ita hæc nos ex-
ponimus, vt magna ex parte res euenit. Congri etiā fœturā intra se cō-
tinent: sed nō omnibus locis æque id cōstat. nec ipsa fœtura satis patet
in vtero pingui obeso. inest tamen serie quadā prolixiuscula: vt in ser-
pentibus. quod certe ignis periculo innotescit. pingue enim absumi-
tur atq; euaporatur. oua autē crepāt & extrusa dissiliūt. Ad hæc si palpi-
tes, & atteras digitis, pingue læue utiq; senseris: ouū autē duriusculum.
Congri itaq; alij pingue habēt, ouum nullum: alij cōtrā, pingue nullū,
ouum autē quale modo exposui possident. Sed de coitu, vtero, & eius-
modi reliquis cæterorū animantiū omnium, tum aquatiliū, tum volu-
crum, atq; etiam terrestriū quæ oua pariunt, dictum iam est.

De coitu, eiusque tempore, & libidine quadrupedum quæ animal pariunt. Cap. XVIII.

Sequitur, vt pari modo de ijs, quæ in terrestriū genere ani-
mal pariunt, atq; etiam de hominē disseramus. coitum & pri-
uatim & publice omnium diximus. Commune autem om-
nium animalium est, vt cupidine voluptatēque rei venereæ ma-

5 xime gestiant, atq; incitentur. Ferociunt fœminæ à partu, mares tempo-
 re coitus. Iam equi equos mordent, sternunt equitem, atq; insequuntur.
 sues quoq; feri acerrime sæuiunt, quanq̃ per id tempus imbecilles ex
 coitu reddantur. dimicant inter se mirū in modū armātes sese, & cutem
 q̃ crassissimam præparātes indurātēsq; attritu arborum. sæpe etiam lu-
 10 to obducto, ac reficcato, tergus inuictum contra ictus efficiūt. pugnant
 adeò acri cẽtamine grege relicto, vt sæpenumero mortē vterq; aduer-
 sarius obeat. Simili modo & tauri efferantur, & arietes, & hir ci. Qui enim
 superiore tempore socij, iugi cõcordia pascerētur, coitus tempore dis-
 fident, & alter alterum libidinis rabie inuadit. Camelus etiam mas sæ-
 15 uit tempore coitus, siue homo, siue camelus accedat. nã equis quidem
 odio naturali aduersantur. Idem feris quoq; euenire apertū est. Nam
 vrsi, lupi, leones acrius per id tẽpus in eos qui accefferint sæuiūt. inter
 se tamen minus hæc dimicant, videlicet ob eam rem, quia nullū ex ijs
 gregale est. Quinetiam vrsæ à suis catulis vehementer ferociūt, vt ca-
 20 nes à catellis. Et elephanti quoq; ad coitum efferari solent. Quam ob
 rem apud Indos his haudquaq̃ permitti initū aiunt. libidinis enim ra-
 bie agitati, casas prosternunt male conditas, plurāq; alia incõmoda fa-
 ciunt. mitigari pabuli copia narrantur. plagis etiam temperant, addu-
 ctis alijs, quibus ferire præcipiant. Quæ autẽ non vno tempore, sed sæ-
 25 pius anno coeunt, vt ea quæ cum homine degunt, verbĩ gratia canes,
 sues, vt minus efferentur facit coitus copia. Incenduntur libidine ex fœ-
 minis equæ potissimum, mox vaccæ. Equæ itaq; equiunt, vnde vocabu-
 lum id ab hoc vno animali trahitur, maledicto in mulieres libidinosas.
 Nec non euẽtari per id tempus equæ dicuntur. quapropter in Creta in-
 30 sula equos admissarios minime à fœminis semouendos censent. Cũ ve-
 ro ita affectæ fuerint, currunt relicta societate. simile hoc vitium est, vt
 quod subare in suibus dicitur, currunt nō oriẽtem aut occidentē ver-
 sus, sed ex aduerso aquilonis aut austri. nec appropinquare quenq̃ pa-
 tiuntur, donec vel defatigatæ desistant, vel ad mare deueniant. Tũ ali-
 35 quid emittūt quod hippomanes appellatur, eodem, quo illud quod na-
 scitur, nomine. Tale hoc sanè est, quale suis illud quod apriam vocant:
 sed hoc præcipue ad amoris veneficia petitur. Equæ tẽpore coitus col-
 ligunt sese, & societate magis q̃ antea gaudēt. iactant caudam crebrius,
 vocem immutant, humorem emittūt suis genitalibus similẽ geniturę,
 40 sed multo tenuiorem q̃ mares, quem hippomanes nōnulli appellant,
 non quod pullis nascentibus adhæret. accipi eum humorem difficile
 esse aiunt, quod paulatim admodū labitur. Mingūt etiam pluries, atq;
 inter se ludūt, cum equiunt. hæc de equis. Vaccæ tauriunt, & libidine
 adeò incenduntur, vt bubulci eas tenere aut capere nequeāt. indiciū tũ
 45 equę tũ vaccę suæ libidinis præstāt genitalis specie prominẽtiore. Vaccę
 etiā mingūt crebrius more equarũ. Ad hæc, vaccæ tauros superueniūt,
 h. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

& sequuntur sedulo, & assistunt. Turgēt ad coitum prius minores na-
 tu, q̄ maiores, tum in equorum genere, tum in boū. Temporis etiā be-
 neficio, & corporis valitudine propensiora redduntur ad venerē ani-
 malia. Equarū libido extinguitur magis iuba tōsa, & frons tristior red- 50
 ditur. mares in hoc genere fœminas sibi societate cōiunctas dignoscūt
 olfactu, & si paucis ante diebus vnā fuerint. quod si fœminæ diuersæ
 permisceātur, mares alienas mordēdo expellūt, suāsq; singuli seorsum
 habētes pascuntur. Tricenæ aut paulo plures singulis dātur. quoties
 mas accesserit aliquis, confestim in eū maritus cōuertitur, & currens 55
 gyro aggreditur pugna, & fœminam si quā se mouerit, morſu reuocat.
 Taurus tempore coitus tantū cum fœminis pascitur, cæterōsq; oppu-
 gnat mares. tēporibus cæteris mares inter se conuersantur. quod coar-
 mētari dicitur. Iam Epiri prouinciæ tauri sæpius trimestri tēporis spa-
 cio non apparent. Omnino fera omnia, aut certe plurima, non ante cū 60
 fœminis ad commune pascuū veniunt, quā tempus sit coeundi. Sed
 cum iam per ætatem licuerit, segregantur mares à fœminis, seorsumq;
 pascūtur. Suēs fœminę cum libidine excitantur, quod subare dicitur,
 vel homines aggrediūtur. Canes eodē illo modo affectū canire dicūtur.
 Prominet genitale in fœminis, cum ad coitum stimulantur, & locus 65
 humescit. equabus humoris aliquid ibi defluit per id tēpus. Purgatio
 menstruorū fit quidem & cæteris, sed nulli æque ac mulieri. Oui & ca-
 præ tēpore coeundi indicatur. quod idem post coitum etiā fit ad tēpus,
 mox desistit donec parturiant. tū denuo indicatur. quare pastores pro-
 ximū esse partum intelligūt. A partu autē purgatio sequitur abunde, 70
 primum leuiter, cruenta: postmodū valde. vaccæ, asinæ, equæ, modo quā-
 dem ampliore q̄ supradictis emittitur, vtpote magnitudine excedēti-
 bus: sed multo ex proportionē minus. bos itaq; fœmina cū coitū affe-
 ctat, leuiter purgatur, q̄ tū heminæ dimidium, aut paulo plus. Tempus
 autē coeundi tūc potissimū est, cum purgatur. equa facillime omniū 75
 quadrupedum parit. vacat admodū purgamentis, minimūmq; emittit
 profluuium sanguinis, videlicet pro corporis magnitudine. Cōceptus
 indicium maxime in vaccis, equabūsq; cū mēses cessarunt, spacio tem-
 poris bimestri, trimestri, quadrimestri, semestri: sed id percipere diffici-
 le est, nisi quis iam dudum secutus assuetūsq; admodū sit. quā ob rem 80
 non desunt, qui menses in his animalibus negent. Mulabus menses
 nulli mouentur, sed earū vrina crassior q̄ mariū est. Omnino excremē-
 tum vesicæ quadrupedū crassius, q̄ hominum est. Inter eas tamen qua-
 drupedes, oues fœminæ, & capræ crassiorē reddūt vrinā, q̄ mares. Asi-
 næ cōtrā tenuiorē, q̄ mares, & vaccæ acriorē. A partu vrina quadrupē- 85
 dū omniū crassior redditur, & magis eorū quę minus purgātur. Lac fieri
 incipit ad speciē puris initio coitus, sed vtile postea est, cū pepererint.
 Pinguescūt tam oues q̄ capræ cū gerunt partū. edūntq; amplius. quod

idem de bubus etiam, ac cæteris quadrupedibus affirmandum est. Sūt
 90 porro animalia propensiora ad coitū propè dixerim omnia verno tēpo
 re. sed sunt tamē, quæ nō eo tēpore coeant: verū prout quæq; alere suos
 foetus cōmodius possunt, ita tempus sibi conueniens habeant. Sues ci
 cures vterū ferunt menses quatuor. numerus partus plurimū ad vice
 95 etiam pariunt quidem simili modo, sed tardius coeunt. implentur vno
 coitu. sæpius tamen superuentum patiuntur, ea de causa, q̄ post coitū
 humorem, quam apriam nonnulli appellant, emittunt. quod quidem
 cōmune omnibus incidit. sed aliquæ vnā cum hoc semē etiā admissum
 eiiciunt. foetus qui in vtero læsus minutūque fuerit, metachœrum dici
 100 tur, quasi posthumū voces. quod in parte qualibet vuluæ accidere pos
 test. Cum scrofa peperit, primam mammam porco, qui primus in lucē
 prodijt, præbet. cauēdū ne prima subatione ante aures flaccidas coitus
 fiat. frustra etenim fuerit. At si plena iā auiditate ac desiderio libidinis
 105 turgido admissura fiat, vnus, vt modo dixi, initus satis sit. prodest apro
 coeunti ordeum apponere pabulo. quod idem & scrofae foetæ cōmodū
 est, sed elixum. Sunt ē scrofis aliæ statim prolis foecundæ laudabilis, aliæ
 incrementes melius generant. Suem altero oculo amisso breui extina
 gui magna ex parte nonnulli existimant. plurimis vita ad annos quindec
 cim: aliquibus etiam propè ad vīcenos.

De coitu foetūque ouium & caprarum. Cap. XIX.

5 Ves & capra terno, aut quaternō coitu implentur. & si
 à coitu imber accessit, abortum infert. pariūt maximā
 ex parte singulos, sed aliquando & binos & ternos &
 quaternos. ferunt quinq; mensibus, tum oues, tum ca
 10 pra. Vnde fit vt locis nonnullis, quibus cæli clemētia, &
 pabuli copia est, bis pariant. vita capris ad octonos, cō
 plurimum, annos, ouibus ad denos: sed magna ex parte ad pauciores.
 duces pecoris tamen vel ad quindenos protrahunt vitā. Singulis ouī
 libus singuli duces constituuntur, qui quoties suo nomine à pastore
 10 vocātur, antecedūt. quod ab ineūte ætate facere assuescunt. Ouēs Aethi
 opice vel ad duodecim & tredecim annos vitā agunt. Caprae etiā ad
 decem & vndecim. Coeunt tam oues q̄ caprae, quādiu viuunt. Pariunt
 geminos, tum pabuli beneficio, tum si pater aut mater, vim eā geminā
 di per naturam obtineat. Mares autem aut foemine generantur vi, tum
 15 aquarum, tum admissariorum. Nam & aquæ faciūt, vt foeminae marēsve
 cōcipiantur. ad hæc aquilonis flatu mares potius concipiuntur, austri
 foeminae. Vis tanta est aquilonis, vt vel ea quæ non nisi foeminas pariant
 immutet ad prolis masculæ procreationē. Spectare ad aquilonē oportet,
 cum coeunt foeminae. quæ mane iniri solent, marē, si sero diei admi
 20 seris, non patiūtur. Candidi nigrive efficiūtur foetus, si sub lingua arie

ARIST. DE HIST. ANI.

tis venæ nigræ aut candidæ habetur. cuius enim coloris sunt venæ, eiusdem & vellus est. varium etiā si plures venarū colores sunt. Quæ aquā falsiusculā bibunt, maturius coeunt. nec solum ante coitum, sed etiā a coitu saliendo est. atq; etiā verno tēpore. Capris nullū ducē pastores cōstituant, quia earum natura non stabilis, sed lubrica atq; mobilis est. in grege ouium, si maiores natu tempestiue libidine incitātur, annū esse felicē gregi pastores confirmant. sed si minores, infelicem.

¶ De coitu, & foetura canum, eorūmq; vitę longitudine. Cap. XX.

Anum genera plura sunt. Coit laconicum mense suæ ætatis octauo. & crus iam circa id tempus attollentes nonnulli vrinam reddunt. Impletur canis vno initu, quod in furticijs maxime cōstat initibus. implēt enim qui semel inierint. gerūt laconicæ vterum parte sexta anni, hoc est sexagenis diebus, aut vno, vel altero plus, minūve. Catelli cæci gignūtur, nec ante duodecimū diem visum accipiunt. Coeunt canes postea quā pepererūt, sexto mense, nec citius. Sunt quæ parte quinta anni vterum ferāt, hoc est duobus & septuaginta diebus, quarū catelli duodecim diebus luce carent. nōnullæ quarta parte anni, hoc est tribus mēsis ferūt, quarum catelli diebus decem & septē luce carent. tantundem temporis canire etiā fœminæ putātur. Menstrua huius animalis diebus septē mouētur: simulq; euenit, vt genitale promineat. verū nondum per id temporis coitū patiuntur, sed sequentibus septem diebus. tēpus enim quo toto canis libidine tenetur, diebus quatuordecim magna ex parte describitur. Verum nōnullę etiā ad sextumdecimū pruriunt. Purgatio autem quæ cōiuncta partui est, vnā cū catellis nascētibus provenit, crasso pituitosōq; humore. redduntur etiā tenuiores a partu. & lac antē diebus quinq; q̄ pariant, habent magna ex parte. verū nōnullis etiam septem aut quatuor diebus anticipat. Vtile statim vt pepererint, est. Genus laconicum, post coitum diebus triginta, habere lac incipit. Crassum inter initia omniū est. deinde processu temporis tenuius redditur. Crassius canum, q̄ cæterorum animalium lac est, excepto scrofæ ac léporis. Indicium in mammis etiā apparet, cum ætatem coeundi iam habent. Fit enim perinde ac in hominibus, tumor in papillis mammarum, & cartilago quædam consistit, sed difficile id perceperis, nisi habeas vsum rei. carent enim hæc indicia magnitudine. hoc igitur fœminę euenire certum est. mari nihil eiusmodi accidit. crus mares tollentes mingūt, magna ex parte quidem sexto mēse ætatis, sed nōnulli vel serius, octauo scilicet mēse id faciūt: atq; etiā maturius q̄ sexto. quod autem simpliciter dixerim, cum coire incipiūt, tollunt. fœminæ omnes confidentes mingunt. Verum in hoc etiā sexu nōnullæ crure elato minxerūt. Parit canis duodecim cōplurimum, sed magna ex parte quinque aut sex. vnum etiam aliquam peperisse certū

35 est. Laconicæ magna ex parte octo pariunt. coeunt quandiu viuunt, & mares & fœminæ. Peculiare generis laconici est, vt cū laborarint, coire melius q̄ per otium possint. viuit in hoc eodem genere mas ad annos decem, fœmina ad duodecim. Cæteri canes maxima quidē ex parte ad annos quatuordecim, sed nōnulli vel ad viginti protrahūt vitam. Quā
 40 ob rem rectē apud Homerum canem Vlyssis vicesimo anno mori alii qui iudicāt. Laconici sanē generis fœminæ, quia minus laborant, quā mares, viuaciores maribus sunt. at vero in cæteris, etsi nō late admodū constat, tamen mares viuaciores sunt. Dentes canes non mutant, præterq̄ eos, quos vocant caninos: eosq; quarto ætatis mense, tam fœminæ
 45 quā mares. Vnde fit, vt diuersa sit authorū sententia. Alij enim quod duos tantummodo mutant, negant omnino vllos mutari, cū eos paucos reperire difficile sit. alij cum hos viderint, cæteros quoq; pari ratione mutari existimant. ætatis iudicium ex dentibus sumitur. quippe cū iuniores candidos habeant, & acutos: seniores nigros & hebetes.

De coitu, & partu boum, dēq; maris & fœminæ ætate. Cap. XXI.

BOs vno initu implet, agītq; uehementer, ita, vt fœmina vix tolerans succumbat. Si fortē cōceptio pererrauerit, vigesimo pōst die marem fœmina recipit. Seniores tauri nec sēpius quidem fœminam eādē eodem superueniunt die, nisi ex interuallo. At iuniores & eandē sēpius cogunt, & pluries petunt, ac superueniūt
 5 vigore suæ ætatis. Salax minime inter mares bos est. coit qui vicerit, cūmq; is venere iā debilitatus lāguerit, aggreditur victus ille lāguentē, & plerunq; superat. Coire tum mares, tum fœminæ anno ætatis primo
 10 peracto incipiūt, quoad facultas sit procreādi. verum, quod magna ex parte fit, vel anniculi, vel nacti octauum mensem venerem adeunt. Sed enim, quod maxime confessum habemus, bimatu generant. Ferūt vterum menses nouem, decimo pariunt. Sunt qui decem totos mēses, exceptis paucis diebus affirmant. Quod autē in lucem præcurrerit hæc
 15 tempora, id abortiuū est, vitalēq; minime: etiā si paulo maturauerit partum. præmolli nanq; imperfectaq; vngula prodit. Pariūt singulos, geminos raro. Quandiu viuunt: & coire solent, & parere. Viuunt magna ex parte fœminæ annos quindecim, atq; etiam mares excisi. nōnullis ætas vel ad viginti annos, atq; etiam plures, si corpore bene habito sint. nam
 20 excisos assuefaciunt, & duces constituunt boū, vt ouium, qui plus temporis q̄ cæteri viuūt vsu exercitij, & copia pabuli. vigent quinquennēs maxime. quocirca Homerū quidam rectē dixisse aiunt. Quinquennē taurū, & bouis lustro florentis. Idem nanq; significari arbitrātur. Dentes bimus emittit bos, nec vniuersos, vt equus. vngulas; cū dolore artium
 25 culorum laborat, non amittit: sed pedes tantūmodo intumescūt uehementer. Lac à partu vtile est. antequā peperit, caret lacte. quantū lac

Etis prouenerit primū conrescens, perinde vt lapis durescit. quod ita accidit, nisi aqua ad misceatur. Iuueca recentior, q̄ annicula nō patitur venerem, nisi ostēto. Iam enim vel quarto ætatis mense coisse perspectū est. Initium coitus, plurimis quidem mense Aprili & Maio. sed nōnul-
læ etiam ad autumnum vsq; tempus coeundi deducunt. Cum plures grauidæ sunt, & facile initum patiuntur, nimirum pro signo hiemis & imbrium id accipitur. menses & vaccis fiunt, vt equabus, sed minus.

De coitu, & partu equorum, de amissione dentium, deque ma-
ris & fœminæ ætate. Cap. XXII.

Quus coire incipit bimus, tam mas quàm fœmina: sed hoc in paucis fit, pulliq; eorū ipsorum minores imbecillioresq; sunt. Quod autem plurimum, trimatu tam mares q̄ fœminæ incipiunt, & proficiunt subinde ad prolis præstantiam in vicesimum vsque annum. Fert vterum equa menses vndecim, parit duodecimo mēse. equus non certo dierū numero implet, sed aliquādo vno, aut duobus, tribusve: aliquando pluribus. serius certe, q̄ asinus, equā superueniens implet. Coitus non tam laboriosus equis, q̄ bubus est. Salacissimū omnium, tum fœminarum, tum mariū equus est, homine excepto. Iuniorum coitus præter ætatē contingit pabuli bonitate & copia. pariūt magna ex parte equæ singulos. sed gemellos quoq; aliquādo complurimū procreant. mula etiā gemellos peperit, quæ quidem pro ostento accipiuntur. Coire itaq; incipit equus vel tricesimo mēse, sed quoad digne procreare possit, tunc tempus est, cum dentibus mittendis cessauit. verum iam nonnullos etiam cū mutant, implere potuisse aiunt. idē fieri ita confirmāt, nisi natura steriles sint. Equo dētes quadraginta numero sunt, quorū primores quatuor, mēse tricesimo mutātur, bini vtrinq; supra dico, & subter. tum vbi præterea annum cōpleuerit, quatuor itē modo eodē mittuntur: duo superius, totidēmq; inferius. rursumq; anno altero peracto, simili modo quatuor alij mutātur. quibus iam præteritis annis quatuor, & mēsis sex, nullus præterea mittitur, quanq̄ euenisse in aliquo certum est, vt cū primis omnes amitterentur: atq; etiam in alio, vt cum vltimis omnes. sed hæc raro. fit itaq; vt equo ferè, tempus idoneum maxime sit ad procreandum, cum annum quartū & sex menses complevit. seniores equi profecto fœcūdiores sunt, tam fœminæ q̄ mares. Equi vel suas matres & filias superueniunt: atq; tunc perfectū esse armentum videtur, cū parentes suam incūt prolem. Scythæ equabus grauib; equitant, cum primum se mouerit fœtus, & nimirū eas proficere ad partus facilitatem arbitrātur. Cæteræ quadrupedes iacētes parere solent. quo fit, vt fœtus obliqui omniū exeant. At vero equa cum tempus iam edendi appropinquaret, erigit se, stansq; emittit partū. Vita equorum plurimis ad decimum octauum, atq; etiam vicesimum

35 annum. sed nonnulli etiam quinque & viginti, atque triginta egerunt, & si
 cura diligenter adhibeatur, vel ad quinquaginta protrahitur ætas. lon-
 gissima tamen vita in pluribus ad tricesimum annum, quod magna ex
 parte fieri norimus. Fœmina magna quidem parte quinque & viginti an-
 nos vivere potest. sed iam nonnullæ etiam quadraginta vixere. Minus
 40 temporis mares viuunt, quæ fœminæ propter coitum. & qui domi aluntur,
 minus quæ gregarij. fœmina quinquennio finem, tum longitudinis, tum
 etiã proceritatis sui corporis recipit: sed mas sexennio. post, annis sequen-
 tibus totidẽ crescit in corpulentia, & ad viginti usque annos pergit pro-
 ficiens. verum celerius fœminæ, quæ mares perficiuntur, quam in utero ma-
 res quæ fœminæ citius: quemadmodum etiã homines. quod idem, vel in
 45 cæteris animalibus quæ pariant plura, fieri solet. Lactare mulum seme-
 stre temporis spatium referunt, mox sugi non pati. vi namque humorem
 trahi, & cum dolore. equo autem plus temporis tribuunt. Viget & equus
 & mulus à dentium ortu. cumque prodierint omnes, non facile ætatem
 dignoueris. Quia ob rem dici solet, certa sub ortu, incerta ab ortu. de-
 50 niq; post dentium ortum, eo maxime declaratur ætas, quem caninũ vo-
 camus, breuior enim hic septenibus est, propter freni attritum, quod ad
 eum iniicitur: non septenibus maior quidem, sed non vertice extans ad-
 actiore. Iunioribus acutior & procerior est. mas omnibus temporibus
 init: nec cessat quandiu viuit. Fœmina etiam quãdiu viuit initur, nec tem-
 55 pus vllum certum libidinem aufert: sed ingenium hominis arcet, aut vin-
 culo, aut aliquo huiusmodi impedimento. non tamen quouis tempore
 facto initu, facultas enutriendi quod pepererint datur. equum apud
 Opuntia gregariũ fuisse accepimus, qui annos quadraginta natus pos-
 set coire: sed adiumentum, quoad sui pedes priores attollerentur, de-
 60 siderabat. Coeundi initium equis in vere. Non statim à partu equa im-
 pletur, sed intermisso tempore: & melius quarto aut quinto anno in-
 terposito procreat. Omnino, si nihil plus detur, vnum tamen interpo-
 nere annum, & quasi nouale facere necesse est. Equa igitur interpolito
 tempore, ut dictum est, parit. At asina, continue parere potest. fit etiã in
 65 equorum genere ut alię omnino steriles sint, alię concipiant quidem, sed
 ædere nequeant. cuius rei indicium aiunt, quod fœtus circum renes alia
 quãdam, specie propemodum renum, ita continet, ut rescissus quatuor re-
 nes habere videatur. Cum equa peperit, statim secundas deuorat: atque
 etiã, quod pulli nascentis fronti adhæret, hippomanes dictum, magnitu-
 70 dine minus carica parua, specie latiusculum, orbiculatum, nigrum. hoc si
 quis prærupto odorem moueat, equa excitatur furitque agnito eo odo-
 re. quapropter id à veneficis petitur, & percipitur mulierculis. Si cum
 equa ex equo prægnante coierit asinus, fœtus iam conceptus corrum-
 pitur. Equorum ducem, ut bouum, nullum constituunt. quoniã equo-
 75 rum natura non stabilis: sed mobilis procaxque est.

Quæ equinæ
 cupidini si-
 milis mortis
 libus amorẽ
 accendat. Co-
 lumella.

ARIST. DE HIST. ANI.

De coitu asini, & asinæ partu, marisq; & fœminæ ætate. Cap. XXIII.

Sinus tum mas, tum fœmina tricesimo mense coire incipit, eodémq; tempore dentes mittit priores: secundos auté sexto mense, atq; etiã tertios quartósq; eodé. gnomonas hos quartos à diiudicanda ætate nuncupant. Sed iam vel annicula asina cõcepit, vt perfici proles ac adolescere posset. reijcit semen à coitu: nisi interpelletur. quã ob rem statim post coitũ verberant, insectanturq; parit duos decimo mense. singulatim magna ex parte præcreat prolem. ea nanq; natura est, vt vnũ pariat. sed nōnunq̃ gemellos etiam ædit. Asinus quidem equi genituram corrumpit, vt dictũ est: sed equus asini minime, cum equa iam asini initu conceperit. Lac grauida habet mēse decimo. A partu die septimo mari iūgitur, eoque die iūcta maxime recipit initum: sed postmodum etiam patitur. solet hæc, nisi priusq̃ gnomonem amittat, peperit, nūquam postea initum recipere. parere vel in cōspectu hominis, vel in luce nolit, sed in tenebras ducitur cū parturit. si, priusq̃ gnomonem dimisisset, pepererit, parere tota sua ætate potest. vita asinis amplior annis triginta, & fœmina viuacior mare est. Cū vel equus cū asina, vel asinus cū equa inierit, multo magis abortus cōsequitur, quàm cum vnigenæ inter se iungātur: verbī gratia, equa cum equo, aut asina cum asino. Euenit etiam tempus gerendi vteri, cum equus cum asino coierit maris norma, id est, vt quanto spatio temporis mas perficitur suo in genere, tanto etiam fœtus, quem ipse procreat, absoluator. At magnitudine corporis, specie, & viribus, magis fœminæ, quàm mari simile euadit quod nascitur. si frequenter coëant, neq; vllō interposito tempore cessent, quæ ita iungūtur, breui fœmina sterilefcit. qua de causa non frequenter ita coniungunt, qui curam huic adhibent rei: sed tempus aliquod interponunt. Non asinum equa, vt asina equum recipit: nisi asinus sit qui equam suxerit. Admittunt de industria quos hipothelas vocant, ac si equimulgos cognomines, qui in pascuis modo equorum viribus bonis superantes coëant.

De mulo, & eius coitu & ætate.

Cap. XXIII.

Vlus superuenire, coiréq; incipit missis dentibus primis: sed septēnis implere potest. etiã cū equa coniunctus Innum procreauit. post deinde superuenire non solet. mula quoq; iam facta grauida est, sed non quoad perficeret, atq; æderet prole. In terra Syria super Phœnicē mulæ & coëunt, & pariunt omnes. Sed id genus diuersum est, quanq̃ simile. prodeunt, quos ginnos vocāt, ex equa, cum in gerendo vtero egrotauit, more pumilionum in ordine hominũ, aut porcorum deprauatorũ in genere suũ, quos posthumos nūcupauit. & quidem vt pumilio, sic ginnus modum suo genitali excedit. Vita mulis

ad annos multos. iam quidam vel octogesimum annum potuit agere, vt Athenis, cum templum ædificaretur, qui quamuis dimissus iam munere per senectam, commeans tamen, ac obiens iumenta exhortabatur ad opus. quam ob rem decreto à nemine cum arceri à frumentorū
 15 aceruis sancitum est. serius fœmina senescit q̃ mas. Nōnulli fœminam profluuiū vrinæ purgari aiunt. Marem olfactu vrinæ prius senescere. ortus eorum animalium talis est.

Pli. sic, cōn-
tendo comi-
tandōq; ac
cendebat iu-
menta ad
opus.

¶ Indiciū ætatis quadrupedum. Cap. XXV

Etatem dignosci quadrupedum confirmant, qui in earum cura sunt constituti, si cutis prætenta maxillis, detracta, mox relaxata ilico in suum redeat locum. hoc enim indiciū recentioris quadrupedis est. veteris contra, si diutius rugata maneat cutis,

¶ De vtero, & ætate cameli. Cap. XXVI.

Amelus fert vterum menses decem. parit semper vnū tantummodo. vnipara nanq; est. separāt prolem à parente anniculam. Viuit diu. plus enim quàm quinquaginta annos. parit in vere: & lac suum vsq; eò seruat, quò iam cōceperit. tum lac, tum caro cameli suauissima omnium est. bibitur eius lac, ad vnā mensuram,
 5 duabus aut tribus aquæ admixtis.

¶ De elephantorum coitu, deque tempore, quo vterus fertur, & eorum pullis. Cap. XXVII.

Elephantus tam mas quàm fœmina incipit coire anno ætatis vicesimo. ferendi vteri tempus alij annum & sex menses, alij triennium statuunt. causa quam ob rem incertum hoc sit, quòd non pateat coitus. parit enitēs posterioribus cruribus, & subsidens cum dolore. pul-
 5 lus æditus ore fugit, non promuscide: & statim cum natus est, cernit, & ambulat.

¶ De coitu suum, & eius tempore. Cap. XXVIII.

Ves feræ principio hiemis coeunt, vere pariūt, petentes maxime inuia, prærupta, angusta, & opaca. mas cū fœminis conuersari dies triginta magna ex parte solet. Numerus partus & tempus ferendi idem, atq; in
 5 vrbani suis est. Vox etiam similis, sed fœmina vocalior est. mas raro vocem emittit. Mares castrati, maiores ferociorēsq; euadūt, vt scitè Homerus fingit, cum dicat, Nutrijt exectum syluis horrentibus aprum, Instar non bruti, sed dorsi montis opaci. Castrantur, quòd recentibus adhuc morbus pruriens incumbit
 10 in testes, quo atterentes eam partem ad arbores testes extinguunt.

¶ De ceruorum coitu, partu, & natura. Cap. XXIX.

Erua plurimum subsidēs coit, vt dictum iam est. marē enim sustinere non potest, ob eius contentissimū impetum. Veruntamen aliquando etiam sustinent, modo ouium, & socias declinant, cum turgēte iam venere coitum appetunt. Mas non in eadem immoratur, sed mutat: breuiq; interposito tempore, aliā atq; aliam supergreditur. Coitus ab arcturo mense Augusto & Septembri. implētur paucis diebus, & ab eodem multā pariunt magna ex parte vnum, sed nonnulla etiam geminos peperisse perspectū est. parere iuxta vias maxime solent metu beluarum. Incrementū hinnuli celere. purgatio cæteris temporibus nulla euenit ceruæ. Cū autem parit pituitoso quodam humore purgatur. ducere suum hinnulum ad stabula consuevit. quem locum sibi habet refugiū, petra disrupta est vno aditu, vnde defendere se, repugnarēq; solet ijs, qui inuadūt. Vita esse perquā lōga hoc animal fertur. sed nihil certi ex ijs quæ narrātur, videmus: nec gestatio aut incrementū hinnuli ita euenit, quasi vita esset prælōga. Monte Asia Elapho nomine apud Arginussam, quo loco Alcibiades mortē obiit, ceruæ omnes scissa aure sunt. qua nota, vel alibi si loca mutarint, dignoscuntur. Et quidem fœtus iam inde à primo ortu in vtero idem cōtrahit signum. Quaterna vbera fœminis, vt vaccis. Cū mares impleuerint fœminas, separantur per se ipsi, & propter libidinis graueolentiā quisq; solitarius scrobes fodit. fœtent vt hirci. facies quoq; eorum nigrescit aspersagine vt hircorum. degunt ita, quousq; imber accedat. tū pascua repetunt. Hæc ideo ceruo accidūt, quia salax animal suapte natura est, atque etiam quia pingui abūdat. pinguescūt enim æstate supra modū. quā ob rem nec currere quidem possunt: sed secundo aut tertio cursu capiuntur ab ijs, qui pedibus insectantur. fugiunt etiam in aquas propter æstum, atq; anhelitum. Caro eorum libidinis tempore vitatur, & fœtet, perinde quasi hircorum. hieme itaq; extenuantur debilitanturq;. Vere autē vigent maxime ad cursum. cum fugiunt, requiem inter currendum aliquam faciūt, consistentēsq; manēt, dum qui insequitur appropinquet. tum fugam item arripiunt. quod ideo facere vidētur, quia interiora laborant. intestinum enim tam tenue, imbecillēque habēt, vt etiam si leuiter percusseris, possit rumpi cute adhuc integra.

De vrsi coitu, partu, & pullis: deq; hystricis natura. Cap. XXX.

Vrsi coeunt, vt dictum est, nō superueniētes, sed humistrati. fert vterum vrsa dies triginta. Parit tum vnum, tum etiam duos: sed complurimum, quinq; fœtū minimū pro sui corporis magnitudine ædit. quippe quæ minorem catto, maiorem mure parere soleat. nudum item, & cæcū, & cruribus propemodum mēbrisq; alijs plurimis indiscretum, & rudem. coit mense Februario. parit eo tēpore

Pli. habet
Elatunte.

quo latet. pinguescit per id tēpus tā mas q̄ fœm inā vehemēter. cū prole enutrierit, exit à mense iā veris tertio. Hystrix etiā latet, totidēq; diebus fert vterū, & reliqua facit pinde vt vrsa, grauidā capi vrsam difficile est.

¶ De partu leonū, & pullorū numero, dēq; dētiū mutatione. C. XXXI.

Leonem auersum coire, vrināq; retro reddere dictū iam est. coit & parit nō omni tēpore: singulis tamē annis, vere parit, & magna ex parte geminos, sed cū plurimos, sex catulos. nōnunq; etiā vnū. Quod de leōna fertur, vuluā cum partu emittere, delira fabula est, facta ex ea causa, q̄ rarū genus hoc animalis est. nec rationē cur ita esset, cōperire author ille fabulæ poterat. rarum hoc enim est, nec multis nascitur locis: sed Europæ totius ea parte solum, quæ inter Acheloum amnē, & Nessum est. parit leōna quoq; adeo paruos, vt vix post secundum mēsem incipiāt ingredi. Leones terræ Syriæ quinquies vita pariunt, primum quinq; post vno subinde pauciores, deinde steriles degūt. caret leōna iuba. maris hæc propria est. dentes eos tantummodo mutat leo, qui canini vocantur quatuor, duos superius, totidēq; inferius, idq; sexto mēse ætatis fit.

¶ De hyēne natura, meatib;sq; genitalibus maris & fœminę. C. XXXII.

Hyæna colore lupi propè est, sed hirsutior, & iuba per totum dorsum prædita est. Quod autē de ea fertur, genitale simul & maris & fœminæ eandem habere, cōmēsticiū est, sed virile similiter, atq; in lupis, & canibus habetur. quod vero fœmineū esse videtur, sub caudā posītū est, figura simile genitali fœminæ: sed sine vllo meatu. sub hoc meatus excrementorū est. Quinetiā fœmina hyæna præter suum illud, etiā simile, vt mas habet sub cauda sine vllo meatu, à quo excrementorū meatus est: atq; sub eo genitale verum continetur. vuluam etiā hyæna fœmina, vt ceteræ huiuscemodi fœminæ animantes, habet. Sed raro hyæna fœmina capitur. iam inter vndecim numero, vnā tantum capisse venator retulit quidam.

¶ De coitu & fœtura léporum. Cap. XXXIII

Lepores auersi coeunt, vt expositum est. retro enim vrinam reddūt. Coeunt & pariunt quoq; tempore, dūmq; vterum ferunt, superfœtāt, & singulis mensibus generant. sed fœtus ædunt nō vniuersos. interpositis enim diebus quot res tulerit, peragunt partionem. habet fœmina lac priusq; pariat. & à partu, cōtinuo repetit coitū, & lactans adhuc cōcipit fœtū. lac suillo simile sua crassitudine est. Partū nō vt maior fidipedū pars cæcū ædit. ¶ De coitu, & partu vulpis. Ca. XXXIII.

Vulpes supueniēs coit. parit cecos, vt vrsa: atq; etiā informiores. parturiēs ita secedit, vt raro grauida capiat. Cū partū ædiderit lingua lābēdo refouet, & cōcoquit. parit cōplurimos quatuor.

i. j.

ARIST. DE HIST. ANI.

De partu lupoꝝ, felis, ichneumonis, lupi canarij, & lupi ceruarij. Cap. XXXV.

Lupus fert & parit vt canis, tū tempore, tum etiā fœtus numero. cæcos etiā generat canis modo. coit vno tēpore tantum. parit ineūte æstate. fertur de eius partu ad fabulam proxime, lupos omnes intra duodecim dies parere. cuius rei causam proferūt fabulose, q̃ Latonā oberrantem totidem diebus ex Hyperboreis Delū deduxerint sub specie lupæ, propter metū Iunonis. Sed an tēpus hoc pariendi sit, nondū exploratū habemus. Fertur quidē sic vulgo, sed verū minime esse videtur. quale vel illud ferūt, lupos semel in vita parere. Feles, & ichneumones tot numero pariūt quot canes, vescūtūq; eisdē. viuūt circiter annos sex. Lupus item canarius cæcos parit lupoꝝ ritu, numero cōplurimū quatuor. Quinetiā lupus ceruarius coitu vt canes impletur, & cæcos generat, numero duos, aut tres, aut quatuor. corpore lōgius, & cauda porrectior est: sed proceritate breuior. celeritate æque præstat: quibus crura habeat breuiora. mollis enim & agilis est, proflirēq; lōgius ob eā rem potest.

De mulis, quos terra Syria fert. Cap. XXXVI.

Vnt in Syria, quos mulos appellant, genus diuersum ab eo, quod coitu equæ & asini procreatur: sed simile facie. quomodo asini syluestres similitudine quadā nomē vrbanoꝝ accepere. & quidē vt asini illi feri: sic muli præstant celeritate. Procreant eiusmodi mulæ suo in genere. cuius rei argumento illæ sunt quæ tempore Pharnacæ patris Pharnabazi in terram Phrygiam venerunt, quæ adhuc extant. tres tamen ex nouem, quot numero olim fuisse aiunt, seruantur hoc tempore.

De natura, & varijs generibus murium, deque pullorum varietate. Cap. XXXVII.

Murium generatio mirabilis, præter cætera animalia maiorem in modum est, tum numero, tum celeritate. Iam enim fœmina prægnante in vase miliario aliquando occupata, paulo post referato vase, musculi numero viginti & cētum reperti sunt. Mirum etiam percipimus ortum redundantis agrestis murium generis. locis enim cōpluribus agri tā inaudito modo oriri solent, vt parū ex vniuerso frumēto relinquatur. tā cito absumitur, vt nōnulli mediocres agricolæ, cū pridie metendū statuerint, postridie mane cū messoribus accedētes ad segetē, absūptā inueniāt totā. iteritus autē minime euenit ratioe. paucis enī diebus ōnino abolētur, quāq; superiore tēpore homines vincere vel suffiēdo, vel sues, vt latibula effoderēt, admittēdo nō possent. Quinetiam vulpes eos venātur, & cati syluestres in primis: sed tamē superare copiam & celeritatē prouētus nequeūt. nec aliud quicq; omniū vincit, nisi ibres.

- 15 ijs enim quamprimum intereunt. Terræ perficæ quadam mure fœmina rescissa, fœtus fœminini prægnantes comperiuntur. Sunt qui vehementer confirmant, mures, si salem lambant, impleri sine coitu. Aegyptijs muribus prædurus ferè, vt herinaceis, pilus est. Sunt etiã alij, qui erecti bipedes ambulent. habent enim crura posteriora longa, priora breuia. ortus eorum quoq; numerosus est. Sunt vel alia genera muriũ
20 plura, sed de his hætenus.

SEXTI DE HISTORIA ANIMALIVM LIBRI

FINIS.

ARISTOTELIS DE HISTORIA
ANIMALIVM LIBER SEPTIMVS, INTERPRETE
THEODORO.

**De signis, quæ puerorum seminis emissionem, puellarũq;
viripotentiam præueniunt.** Cap. I.

- D**E hominis generatione, tum prima in vtero, tum
posteriore in luce, & vsq; in senectutem, quemad-
modum se habeant, quæ suæ naturæ ratione cœ-
niãt, loco hoc dicimus. quæ inter marẽ & fœminã
differentia sit, & quibũnam partibus cõstet, ante
5 expositum est. Mas autẽ primũ semen genitale
magna ex parte incipit ferre anno peracto, bis se-
ptimo: simul etiã pubescere incipit eo tempore,
vt stirpes semen laturas primum florere Alcmeon Crotoniata ait. vox
10 item per id tempus mutari in sonũ asperiorẽ, inæquabiliorẽq; incipit,
quanq̃ nondũ grauem. neq; enim acuta præterea est, neq; tota æquabi-
lis: sed similis fidibus incõtentis & asperis. quod caprere denominant.
idq; potissimum incidit ijs, qui rem veneream incipiũt agere. ijs enim
vox transit in sonum virilem. Abstinẽtibus vero ecõtrario fit, & si cū-
15 ram adhibeant (quod aliqui faciunt ex ijs, qui choreis indulgent), vel
longo seruari tempore sine magna mutatione potest. Mammæ etiã
extuberant. & genitale non solum magnitudine, sed etiã specie pro-
ficit. euenit porrò id temporis, qui iam fricari, contrectariq; per libidi-
nem cœperint, vt, cum semen emittunt, non modo voluptate, verum
20 dolore quoq; afficiantur. Fœminis etiã per id tẽpus exurgũt vbera,
quod fratrare dicitur, & quæ menstrua vocantur erumpunt. quod san-
guis quasi recēs occisi animalis est. Quæ autem alba dicũtur, admodũ
etiã puellis eueniunt, & magis si cibo vtuntur humidiori. Hęc incre-
mentum impediunt corporis, & puellam extenuant, sed menses tũ plu-
25 rimis fiunt, cũ iam vbera ad duos digitos prominẽt. & vox eodẽ tẽpore
i. ij.

ARIST. DE HIST. ANI.

ἀσ τὰς ὕστε
ρας ἡλικίας
per ætates
posteriores.

puellarum mutatur in grauiorem. Deniq; cū mulier vocis acutioris
quā vir, sit, tum natu minores acutius, q̄ maiores sonant, vt & pueri,
q̄ viri acutius. Sed vox fœminæ acutior est, q̄ maris, & fistula puellarū
acutior q̄ puerorum est. Fit etiam, vt per id tempus custodiri præci- 30
pue debeant. maxime enim ad usum rei venereæ incitātur, cū hæc in-
cipiunt. quod si iam inde nihil plus commouere temperent, q̄ corpora
ipsa nullo adhuc vsu venereo, sed sponte mutantur, sequi seruāriq; tē-
perantia solet per ætates superiores. nam & quæ admodū puellæ con- 35
cumbunt, libidinosiores euadunt. & mares siue altera parte, siue vtra-
que minus cauerint, propensiores cōdem efficiuntur. Meatus enim la-
xantur, reddūntq; eo corpus lubricum, & simul voluptatis, qua olim
gestirent, memores, desiderio mouentur præteritæ cōtrectationis. Pro-
deunt nonnulli iam inde à primo ortu naturæ impubes, infœcundiq;
propterea quod parte sui genitali fuerint deprauati. Mulieres etiam si- 40
mili modo impubes à natiuitate possunt creari. Habitus quoq; tū ma-
riū, tum fœminarū mutātur, vt sint, vel sanitati, vel morbo habiliores: &
vel graciles, vel pleni, benēq; vegeti. nam à pube ex macilentis crasse-
scunt, euadūntque saniores: alij contrā. quod pari modo puellis etiam 45
euenit. qui enim pueri aut quæ puellæ excrementis antea corporis re-
dundabant, cum ea ipsa excrementa vnā cum semine, aut mensibus se-
cernantur, saniore ob eam rem corpore efficiuntur, atq; vegetiore. Iam
enim ea quæ sanitati, alimentōq; obstant, exeunt. At vero quibus con-
trā antecesserit, ijs corpora graciliora, & morbis opportunitiora reddū- 50
tur. excernitur enim de ipsa natura, & bene habitis, cum aut semen, aut
mensēs prodeunt. In puellis item diuersitas vberum est. alijs enim ad-
modū magna: alijs exigua sunt. euenit sanē, vt corpora immodice crea-
scant, cum puellæ excrementis redundant. futuris enim adhuc & nō-
dum profluētibus menstruis, quo plus continetur humoris, eo magis 55
effferri fursūmq; impelli necesse est, donec infrā erumpat. Itaque,
quod interim incrementum mammæ acceperint, seruant postea. ma-
ribus etiam mammæ conspectiores & fœminatiores, tum iunioribus,
tum senioribus efficiūtur, qui humidiores, læuiiores, nec venulēti sunt,
eorūmq; ipsorum, ijs magis qui fusci, q̄ qui candidi sint. Semen pro- 60
fecto infœcundum vsque ad ter septimum annum est. mox prolificum
quidem est: sed exigua imperfectaq; generant iuniores, & mares, & fœ-
minæ, vt in cæterorum quoque animalium genere plurimis euenit.
conciipiunt quidem facilius natu minores, sed laborant in puerperio
vehementius. corpore etiam minus magna ex parte perficiūtur. & se- 65
nescunt celerius mares salaces, & mulieres quæ frequentius pariant.
nam ne incrementum quidem post tertium partum effici posse videtur,
sedantur autem temperantūq; melius quæ in rei venereæ vsu luxu-
riant, cum partum multoties exercuerint. Sed post annum ter septi-

70 mum mulieribus quidem opportune iam procreatio est. Sed viris itē accedere aliquid potest ad prolem perfectiorem. Semina infœcunda sunt quæ tenuia. fœcunda quæ grandinis speciem referunt: eadēque potius marem fœtificant. contrā, tenuia, nec globulenta, fœminam gignunt. Mentum etiam maris ea ætate pilis integitur.

De mensuris mulieris.

Cap. II.

5 **P**rofluuiū autē mēsiū decrescēte luna cōtingit. quā ob rē nōnulli cauillo sexū fœmineū lunæ tribuūt, quoniā simul, vt illa decrescat, & mulier purgetur, mōxq; repleātur ambæ eueniat. paucis mēstrua singulis mensibus mouētur: sed vno intermisso plurimis. facilius agitur cū ijs, quibus breui tempore, hoc est biduo aut tri-
 duo profluūt: sed quibus longū protrahitur, difficilius. laborāt enim id tēporis. alijs nanq; vniuersim hæc purgatio fit, alijs paulatim. Attamen omnibus corpus grauatur, quādiu effluat humor. Multis etiā cū mens-
 10 strua citātur, & eruptioni propinqua sunt, strangulationes vuluarū sequuntur, & crepitus, donec erumpant. Conceptus mulieribus à profluuiio menstruorū sua natura contingit. & quæ ijs carent, steriles magna ex parte exigunt. verum fieri potest, vt aliquæ etiā sine eorum profluuiio cōcipiāt, videlicet quibus tantū humoris colligitur, quantū ijs,
 15 quæ purgantur, restare solet: q̄q̄ non tāta copia, vt & foras possint profluere. nōnullę etiā dum profluunt mēses, concipiunt, postea concipere nequeunt. quibus vulua statim à purgatione cōprimitur. Sunt quibus prægñatibus etiā mēstrua vsq; in postremū gerendi tempus eueniant. quibus accidit vt parua pariāt, & proles aut minus vitalis, aut infirma
 20 procreetur. Multis etiam desiderio coitus, quo vel iuuenilis ætatis ratione, vel quia longo tēpore abstinerint, tenentur, descendunt vteri. & mēstrua sæpe ter in mense citantur, donec cōcipiant. quo facto ascēdunt, & suo situ constituuntur. nonnunq̄, etsi cetera bene se habet vterus, humidus tamen est. respuit semen genitale, si humidus sit. Omniū
 25 autem animalīū (vt ante dixi) mulieribus inter fœminas plurima hæc purgatio euenit. nam ijs quæ non pariunt animal, nihil tale mouetur, propterea q̄ hoc materię superuacuū vertitur in corporis alimentum. Sunt enim nōnulla maribus suis maiora: atq; etiā alijs in corticē, alijs in squamā, alijs in frequetiā pēnarum absumitur. Terrestribus quoq; ani-
 30 mal pariētibus, in pilos, & corpulentia transit. homo enim lænior cæteris est: atq; etiam in vrinā diuertitur. plurima enim ex cæteris largius mingunt, & crassius. At mulieribus vice eorum quę dixi omniū, quantum superuacuum sit, in purgationem mēsiū vertitur. quod in maribus quoq; simili fieri modo percipimus seminis genitalis ratione. pluri-
 35 mū enim omniū animalīū emittit cōparatione dico magnitudinis suæ. & vero inter ipsos mares qui humidiores naturā sūt, nec valde carnosī

i. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

plus reddūt: atq; etiā plus candidiores, q̄ fusci. nec secus in mulieribus fit. corpulētis enim multū mēstrui excremēti in corporis alimētū trāsit. & in vsu quoq; rei venereæ candidiores sua natura plus, q̄ fuscę euaporant. pręparatur hoc amplius vsu ciborum humidorum & acrium.

De indicijs conceptionis, & quot dierū spacio mas, quot item fœmina in vtero moueatur, dēq; abortionibus. Cap. III.

Indicium mulierem iam cōcepisse, cum statim à coitu locus siccescit. fit certē, vt si oris, quo concipitur, labra sunt læuia, inepta sunt ad conceptum. labitur enim, & effluit semen. nec vero, si crassa sunt, cōmode vsū pręstant. sed si ad digiti tactū asperiuscula, & hærentia sint, atq; etiam si tenuiora, ita commode ad conceptionem habent. Talis igitur pręparandus est vterus, qui concipiat. quod si facere ne concipiat, placet, contrā agēdum est. nā si labra sint læuiora cōcipere nequeat. Quam ob rem nōnullę, vt semen incidat, antē vuluam ex oleo iuniperino, aut ex cerusa, thurēve, excipientes oleo, illinunt. sed si in septimū diem intus permanserit, conceptum iam esse certum est. nam quæ effluxiones vocātur, intra tot numero dies fieri solent. purgationes autem accedūt plurimis, cum cōceperint, ad tempus quoddam, scilicet triginta dierum, maxime si cōcepta fœmina est: quadraginta, si mas. A partu etiā purgationes eodem dierum numero cōsequi volūt, quanq̄ nō æque ita diligenter eueniūt. At vero post cōceptum, & dies, quos modo dixi, non itē secūdum naturā inferius agitur, sed in vbera transitur, & lac efficitur. Cuius nota inter initia exiguo quodam. & araneæ propemodum specie apparet in mammis. cum iam conceperint, sentiunt præcipue suis ilibus. hæc enim nōnullis statim pleniora efficiūt. quod ijs quæ graciliores sunt, euidentius accidit. Inguina etiā sentiunt, & conceptui argumento esse possunt. Mares fœtus magna ex parte circa quadragesimum diem dextro potius latere mouentur, fœminæ sinistro circiter nonagesimum. Nihil tamen certi in his affirmari licet. multis enim ferentibus fœminā motus agitur in sinistro, & contrā in dextro gerentibus marem. Sedenim hæc, & reliqua huiuscemodi vt differūt, eo quo magna ex parte & magis minúsve accidit, sic accipimus. Finditur etiā fœtus hoc eodem tēpore, cum ante carūcula in formis constaret. Effluxiones vocantur, quæ intra septimum diem corruptiones incidunt. Abortiones autem, quæ intra quadragesimum. Et quidem plurimi fœtus intra tot numero dies deprauantur. Mas qui quadragesimo die exierit, si in quoduis aliud mittatur, diffunditur, atq; aboletur. Sed si in aquam frigidam, cogitur, consistitque, veluti in menbranula, qua rupta, fœtus ipse apparet magnitudine formicæ maiusculæ. & membra iam inde discreta, tum cætera omnia, tum genitalia constant: & oculi quemadmodum in cæteris animantibus prægrandes. Sed

ἐλαίῳ καὶ
δελνῳ oleo
iuniperino,
cōfundit Ga
za cedrū cū
iunipero.

οὐχ ἔτι
finditur, di
stinguitur.

fœmina quæ intra tertium mensem eruperit, indistincta est. quæ autem quartum adepta est mensem finditur, & reliquam distinctionis effigie breui tempore accipit. cum itaq; fœtus in vtero formatur, fœmina tardius q̄ mas perfectionem quarunq; partium recipit: & sæpius in decimum mensem, q̄ mas protrahitur. Sed cum in lucem prodierit, fœmina ocyus, q̄ mas & accrescit, & etate floret, & senectute maceratur, & magis quæ pluries pariunt, vt dictum iam est.

¶ De ijs, quæ à conceptione ad partum vsq; mulieribus eueniunt, quove tẽpore pariât, quôtq; vno partu parere possint. Cap. IIII.

Cum semen conceperit vterus, statim se contrahit, donec ad septimũ mensem ventũ sit. octauo iam adaperitur, atq; dehiscit. & partus, si viuit, descendit mense eodẽ, sed si mortuus est, neq; ipse descendit, nec vterus per id tempus dehiscit, idq; indicium facit fœtũ haudquãq; esse vitalem.

Euenit profecto vt mulieres à conceptu corpus totum grauentur, & oculorum caligines, & dolores capitis moueantur. quæ alijs maturius, & ferè die decimo accidunt, alijs serius prout magis minúsve ex materia superuacua tentantur. Nauseæ item & vomitus plurimas capiunt, & præcipue quibus purgationes constiterint, necdum ad vbera transeant. Aliquæ igitur principio magis laborant, aliæ post, cum iam fœtus plenius creuerit. Sepe etiam multis destillatio vrinæ ad postremum infestat. sed magna ex parte quæ marem ferunt, facilius exigunt, minúsq; pallent. contrà, quæ fœminam. sunt enim pallidiores & grauius degũt.

Multis etiam tumores, extuberationesque carnis in cruribus incidunt: sed tamen contrà etiam nõnullis contingit. solent appetitus varij grauidis euenire, citòq; cõmutari, quod picare quidã à pica aue denominant. & nimirum cum fœtum sexus fœminei ferunt, auidius appetũt, minúsq; re frui iam præsentẽ, quã cupierint, possunt. fastidiũt enim statim quod modo vehemẽter appeterẽt. Paucis cõtingit vt melius habeãt, cũ vterũ gerũt. Sed præcipue tũc fastidiũt, tediòq; fatiscũt, cũ fœtu capillus oriri incipit. Pili cõgeniti grauidis defluũt, paucioresq; reddũtur. contrà qua parte pilos minime habere solebãt, ea magis accipiunt. plus etiã motus magna ex parte mas in vtero infert q̄ fœmina, & celerius prodit. Fœminę enim partus tardior est. Dolor etiã ex fœmina continuus, sed obtusior: ex mare acer, & longe molestior. Quæ paulo ante partũ cõcũbunt, facilius pariũt. Parturire interdũ mulieres videtur, cũ tamen tẽpus nõ sit, sed quoniã fœtus inuertit suũ caput, ideo initiũ hoc esse parturiẽdi videtur. Sed cũ cetera animalia õnia singulari ac simplici modo partũ suũ perficiãt (Vnũ enim pariẽdi tẽpus statũ õnibus est) homini vni multiplex datũ est. nã & septimo mẽse, & octauo, & nono parere potest. & quod plurimũ, decimo, nõnullæ etiã vndecimũ tãgũt. fœtus qui maturius, q̄ septimo mẽse prodeat, nullo pacto vitalis est. qui se-

i.iii.

ARIST. DE HIST. ANI.

ptimo, vitalis quidē hic primus exit: sed magna ex parte infirmior. Quā
 ob rē cunabulis ex lana eū obuoluūt, & fascijs alligāt. Meat⁹ etiā nōnul
 li infissi, vt auriū, aut nariū, se penumero generātur: sed accrescētī articu
 lātur infanti, & demū suā formā recipiūt. & pleriq; de his quoq; septimo
 natis viuere atq; adolescere possunt. Qui autē mēse octauo nascūtur, vi
 uere ac adolescere in terra Aegypto possunt: & quibusdā alijs locis, vbi
 mulieres fertiliores sunt, multōsq; simul facile & ferūt & pariunt, etiā si
 monstrofi sint. sed locis Græciæ multi intereūt, nec nisi perpauci seruan
 tur: vnde fit, vt si quis seruetur, nō octauo mēse natus existimetur: sed
 mulierē sui cōceptus initiū latuisse. infestātur maxime mulieres mēse
 quarto, octauoq; & si vel quarto, vel octauo fœtus perierit, ipse quoque
 magna ex parte intereūt: itaq; fit, ne solū mēse octauo nati nō viuāt, sed
 etiā ipsis emortuis periculum, quæ pariunt, subeant. Simili modo &
 qui diuturniores, q̄ vndecimo mēse nasci videntur, latere putātur. la
 tet enim mulieres conceptus initium, si cū ante inflatus fuerit vterus,
 vt sæpe accidit, post coierint, atq; conceperint. hoc enim principiū esse
 sui conceptus existimāt, quod simile indicium attulit. Ita multiplex per
 ficiendi tempus pariēdiq; diuersum homini datum est. Et cum alia sin
 gulos pariant, alia plures, genus humanum in ancipiti est. Nam quod
 plurimum, & locis plurimis agitur, mulieres singulos singulæ pariunt.
 Sed sæpe & locis plarīsq; geminos etiā, vt in terra quoq; Aegypto fieri
 certum est: pariūt etiā tres, & quatuor. & quidem locis nōnullis val
 de ita fit, quod dictum iam est: sed quinq; complurimū nascuntur. Iam
 enim hoc pluribus euenisse conspectū est. & quædam viginti partibus
 quatuor ædidit. quinos enim singulis partibus enixa est, maiōrq; eorū
 pars enutrirī & adolescere potuit. Et cū in cæteris animalibus gemini
 nati, etiā si mas & fœmina sint, nihilo minus enutriātur, seruēturq; q̄ si
 mares ambo aut fœminæ sint, in genere certe humano pauci gemini
 seruantur, si alter mas sit, alter fœmina. Mulier & equa omnium maxi
 me animalium grauidæ coitum patiuntur. cætera vbi grauida fuerint,
 fugiunt mares, ea scilicet quorū natura superfœtare more léporis re
 cusat. verum equa nunq̄ superfœtat, sed magna ex parte vnum tantū
 modo generat. At vero in muliere raro quidē euenit, vt superfœtetur:
 sed factum tamen aliquando est. Qui itaq; longo post tempore sint cō
 cepti, nihilo perfici possunt: sed prematurius dolorē, quo ipsi, & primus
 fœtus intereat, mouēt. iā incidit, vt facta corruptione duodecim super
 fœtata puerperia egererētur. At vero si p̄xime à primo cōceptu secun
 dus sit factus, absolui ædiq; potest, quod superfœtarit, vt quasi gemini
 nasci videātur. quomodo Herculé & Iphicle procreatos esse fabulātur.
 Nam id etiā cōstitit adultera quadā, quæ alterū suo marito, alterū adul
 tero simile peperit. Iam & cum geminos quædam ferret, tertiū super
 fœtauit. & cum tempus pariendi iustū iam esset, primos vitales peperit.

secundum quinto mense elisit, qui statim mortuus est. Altera cum primo septimo peperisset, qui mortuus est, mox duos iusto mensi numero addidit, qui vixerunt. quædam etiam sub abortu conceperat, atque alterum abegerunt, alterum continuerunt, pertuleruntque ad partum. plurimis si concubuerint mense octavo, infans mucore oppletus exit. esculentorum etiam quæ mater comederit, sæpe gerulus venit in lucem. & si sale immodice usa est, ipse sine vnguibus nascitur.

De lactis bonitate, & malignitate, atque menstruorum muliebrium fine. Cap. V.

Ac, quod ante septimum mensem contractum est, inutile est. sed simul infans natalis est, & lac esse utile incipit, prius autem falsum etiam est, ut pecoris. Vino præcipue, cum uterum ferunt, plurimæ infestantur. dissoluntur enim si biberint, atque debilitantur. Principium & finis, mulieribus proles recipiendæ, maribus præbendæ, seminis & menstruorum emissio est. Sed neque cum incipiunt, statim prolifica sunt, neque cum desinunt, & iam pauciora sunt, & infirmiora. Quanam ætate incipiant menstrua & semen, dictum iam est. Sed desinunt plurimis menstrua circa quadagesimum annum. quod tempus quæ excesserint, ijs ad sexagesimum servantur. etiam nonnullæ eo tempore pepererunt. Sed ultra hoc tempus nulla potest protrahere.

Utrumque quoque maribus sit generandi facultas, & de proles similitudine cum parentibus, vel cum alijs. Cap. VI.

Ares plurimi ad sexagesimum generant, quem si excesserint, ad septuagesimum usque procedunt. Et iam quidam annos septuaginta nati genuerunt. Euenit sanè multis & mulieribus & viris, ut qui coniuncti inter se nequeant procreare, ubi dissociati se iungere cum alijs, queant. quod idem in maris quoque, aut feminae procreatione nimirum euenire certum est. plerumque enim, tum mulieres, tum viri, quandiu cum eisdem iunguntur, feminam tantum maremve procreant: seiuncti autem contrà. Aetatis etiam ratione immutantur, ut iuvenes inter se feminas generent, seniores facti mares, aut contrà. Ratio quoque generandi omnino discrimen hoc idem recipit, ut iuvenes nihil procreent, seniores iam incipiant generare. Aut contrà, ut qui ante possent, post nihil possint fecundificare. Sunt etiam aliquæ mulieres quæ vix concipiant: sed si conceperint, perficiant atque edant. Aliæ contrà, facile quidem concipiunt, sed seruare non possunt. Sunt & viri qui non nisi feminam procreent. Et mulieres quæ non nisi marem: & contrà, ut de Hercule fabulatur, qui inter duos & septuaginta liberos feminam unam tantum modo genuit. Quæ concipere nequeant, si vel cura adhibita, aut aliquo casu conceperint, feminam magna ex parte pariunt potius, quam marē. Multis etiam

ARIST. DE HIST. ANI.

viris euenit, vt cū antea possent generare, post nequeant, deinde rursus
 facultatē recipiant generandi. gignūtur læsi quoq; ex læsis, verbi causa
 claudi ex claudis, & cæci ex cæcis. denique similes sæpenumero in re,
 quæ præter naturā comitetur, & signa habētes sibi cognata hæredita-
 ria: vt verrucas, vt næuos, aut cicatrices, aut quid aliud generis eiusdē.
 Iam tale quid vel tertia prole post regeneratū est, vt cum quidā suo in
 brachio puncti notā haberet, filius non id retulit, sed nepos ea corpo-
 ris parte nigritiem quandā habens cōfusam, prodijt. sed raro hæc eue-
 niūt. Integri autē ex mæcis ne gignātur, nulla res obstat, & sæpissime ita
 agitur. similes etiā aliqui parentibus, aut auis, suisq; maioribus genera-
 tur. Aliqui similitudinis nihil referunt. redditur etiam vel post plures
 eiusdem prosapiæ. vt in Sicilia eius, quæ adulteriū cū æthiope commi-
 serat, filia non colorem patris æthiopis retulit, sed qui natus ex hac est,
 is auum æthiopem regenerauit. Fœminæ magna ex parte matri, mares
 patri proueniunt similes. sed fit etiam è diuerso, vt fœminæ patri, ma-
 res matri similes procreentur. Particulatim etiam similes fiunt, vt alia
 corporis parte similes sint patris, alia matris. gemini vel dissimiles inter
 se nati iam sunt. sed plurimi magna ex parte similes prodeunt. nam &
 quædam, cū septimo die à partu concubuisset concepissetq; peperit si-
 milem superiori quasi geminū. Naturæ etiam ratione aliæ sibi, aliæ suo
 marito similes generant, vt equa pharsalia cognomine iusta.

¶ Quomodo semen genitale informetur.

Cap. VII.

Um semen genitale exit, spiritus antecedit, & quidem
 ipso exitu constat agi cum spiritu. nihil enim procul
 sine violentia spiritali projici potest. Tum insinuatum
 in vtero, diuq; cōtentū, membrana obducitur. quippe
 quod anteq̃ discernatur, exeat velut ouum in sua mē-
 branula cōtectum, detractō putamine. membrana au-
 tem ipsa venis referta est. omnia vero tum natatilia, tum pedestria, tum
 etiam volatilia, siue animalis siue oui forma proueniūt, simili modo gi-
 gnuntur, nisi quod alia vmbilicum habeant vuluæ adhærentem, vide-
 licet quæ animalis forma enascuntur, alia ouo, alia vtroq; modo, vt in
 quodam piscium genere: & alia quasi membranis continentur, alia se-
 cundis. primū intra vltimum inuolucrum animal gignitur, mox altera
 membrana obuelat, plurima quidem sui parte vuluæ adhærēs, sed par-
 te etiam seiuncta, & aquā continens. humor autem inter has cruētus
 aquosusq; est, quem mulieres proferum vocant.

¶ De alimento animalis in vtero existentis, deq; ho-
 minis statu in eodem.

Cap. VIII.

Vgētur animalia omnia quibus est vmbilicus per ipsū vmbi-
 licū. hic acetabulis vuluæ adhæret, si sunt. Sed si leuis sit vul-
 ua, ipsi vuluæ adhæret vena subiecta. situs in vtero quadrupedū

omnium extensus est. expedum autem obliquus, vt piscium. bipedum
 5 vero inflexus contractusq; vt auium. homo etiam in semet cōglobatus
 sic gestatur, vt nasum inter genua, oculos super genua, aures extra ge-
 nua habeat. omnibus æque animalibus caput primum superius est, sed
 cum creuerint, & iam exitum appetant, deorsum deducitur. Ita fit vt
 10 omnibus partus secundū naturā in caput, contra naturam in pedes,
 aut inflexo circūactōq; corpore agatur. quadrupedes vel excrementū
 iam inde habent, & alui, & vesicę, alterum in postremo intestini, alterū
 in ipsa vesica. Quibus in vulua acetabula sunt, fœtu accrescente, aceta-
 bula ipsa subinde minuuntur. postremo abolētur omnia. vmbilicus au-
 tem velut putamen est circa venas, quarum origo ab vtero est, aut ace-
 15 tabulis, si habentur, aut venę commissa est. Sunt fœtui maiori, vt boui
 quatuor venę, minori duę, minimo vna, vt auibus. pertinent duę ad
 fœtum per iecur, quā, portas appellant, ortę à vena maiori. reliquę duę
 ab aorta, qua finditur, & duę de vna efficiuntur. Vtrunq; venarum par
 membranulę ambiunt, & membranulas ipsas ambit velut putamen
 20 vmbilicus. Collabuntur subinde venę, & quo fœtus amplius creuerit,
 eo adductius ipsę cōtrahuntur. Fœtus autem grādescēs caua vteri subit,
 vbi palpitans iam sentitur, & circa genitale parentis interdū voluitur.

De doloribus mulierum in partu, & quę facile quęvē
 difficulter pariant. Cap. IX.

5 Vm mulieres parturiūt, dolores multas quidē in pa-
 tes incumbunt. Sed plurimis ad alterutrū femur. Cæ-
 terum quibus aluū tormina vehemēter exercēt, ocys-
 sine pariunt. quę lumbos dolent, vix pariūt. quę imū
 ventrē, expeditius. si mas nascitur, profluit sanies dilu-
 ta pallidiuscula: sed si fœmina, cruēta, verum ea quoq;
 præhumida est. sed fieri quoq; potest nōnullis, vt eorū neutrū accidat.
 Cæteris animalibus partus non laboriosi eueniūt. minus enim eū par-
 10 turiūt, infestari vidētur. At mulieribus dolores vehemētissimi incidūt,
 & præcipue stabilibus, & sellularijs, & quibus nō bona lātera sunt, neq;
 facultas retinēdi spiritus suppetit. difficilior etiā ædunt, si interea dum
 per vim retinent, coactę eruperint respirationē. primū aqua illa subter
 cutē fusa per fœtus motionem, ruptis membranīs effluit. deinde fœtus
 inuerso vtero, & secundis interna euoluentibus, foras venit in lucem.

De obstetricis cura, & de infantis exitu, de tarditate dura-
 tionis ossium, & dentium emissionē. Cap. X.

5 Am vero & obstetricis officium pars ingenij perspicacisq; in-
 telligentię est. non solum enim difficultati partus opportu-
 ne expeditęq; succurrendum est: sed etiam contra ea, quę ac-
 cidant, protinus agendum ingeniose. & in secundo deligādōq; vmbi-
 lico infantis prudentia requiritur, & peritia. nā si simul secundę quoq;

ARIST. DE HIST. ANI.

exciderint, vellere vmbilicus cum secūdis alligatur, superiūsq; præcidi-
tur, quā autem deligatū est, cohærescit, & pars cōtinua decidit. si copu-
la, amentūmq; dissoluatur, fœtus sanguine effuso emoritur. Sed si secū-
dæ non statim cum fœtu exierint, dum intus ipsæ, foris autē infans est,
deligato vmbilico secātur. sæpe visus est puer emortuus nasci, cū ei in-
firmo, priusq; deligaretur vmbilicus, sanguis in vmbilicum, & circa es-
flueret. Sed iam aliquæ obstetrices factæ peritiores, reprimūt intrò de
vmbilico sanguinē, quo facto statim infans qui modo exanguis deficie-
bat, recreatur, vitæq; restituitur. Nascūtur (vt dictū est) secundū naturā
cætera etiam animalia versā in caput: sed pueri manus quoq; ad costas
porrectas extensāsque habent. Qui, cū exierint, vocem statim emittūt, &
manus in os admovent. excrementū etiam reddunt, alij statim, alij bre-
ui: sed omnes intra diem. quod excrementū pluris q̄ pro infantis ma-
gnitudine est. papauerculū hoc mulieres vocāt, colore cruentū, atq; ad-
modū nigrū & piceū est, mox lacteū iam & albidū redditur. fugit enim
confestim vbera infans. vocem, anteq̄ egrediatur, nunq̄ emittit, etiam si
cum difficulter egreditur, caput extet, corpus intus sit totum. Quibus
purgationes partū anticiparint, difficiliter liberātur. sed si à partu pur-
gationes parcius sequantur, nec largius, q̄ primæ, neq; ad quadragesi-
mum diem perseuerarint, efficitur vt mulier validior sit, & celerius
possit concipere. Infantes autē primis quadraginta diebus neq; rident
cum vigilant, neq; lachrymātur: sed noctu & per quietem utrūq; inter-
dum faciūt. nec vero sentiūt magna ex parte, cū scalpūtur. Plurimā hu-
ius temporis partē dormiūt. cæterū in dies, quò subinde auctiores fue-
rint, eò magis ad vigilandū immutātur. Somniare etiā eos constat: sed
fero meminisse possunt imaginum. Cæteris quidem animalibus discris-
men ossium nullum est: sed omnia perfecta iam inde à natiuitate pro-
ueniunt. at pueris sinciput molle est, seròq; duratur. & cum cætera ani-
malia nascantur cum dentibus, pueri septimo mense dentire incipiūt.
Primum ædunt primores, alij superiores prius, alij inferiores. denique
omnes maturius dentiunt, quorum nutrices lac habent calidius.

¶ De aduentu lactis in muliere, & malo pilari, deque lac-
tis duratione.

Cap. XI.

πρὸς χίαν πila-
re malum in
mammis.

Ost partū purgationesq; lactis copia excitatur. & non
nullis effluit, non solum de papillis, sed etiam passim
per vbera. aliquibus etiam per alas, edurāntq; in po-
sterum globulī, quoties humor non coquatur, nec ex-
eat, sed redundet. vbera enim tota fungosa ita sunt, vt
si in poculo pilū fortē hauserit mulier, dolor mouea-
tur in mammis, quod, malū pilare appellant, nec sedatur donec pilus
vel pressus exeat spōte, uel cū lacte exugatur. Seruatur lac donec mu-
lier cōcipiat. tum desinit, atq; extinguitur, tam in homine q̄ in quadru-

10 pedum viuiparo genere. Quandiu lac emanat, purgationes magna ex parte non fiunt. magna inquā ex parte, quoniā iam quibusdā lactantibus facta purgatio est. Sed enim natura ita fert, ne humor locis pluribus simul crumpere soleat. nam & mariscas habēti deteriores accedūt purgationes. & quod in nonnullis accidit, cum delapsus humor à lum-
 15 bis per anum excernitur, antequam vterum subeat, idem euenit. Quibus dum etiam purgationes non fiunt, inciderit vomitus, securius exi-
 gunt.

¶ Pueros, vt plurimum ante septimum diem conuulsione interire. Cap. XII.

5 Solent pueri plurimi conuulsione excipi, & præcipue corpulentiores, & lacte vescētes copiosiore, crassiorēq; & nutricem lactētes succi plenā & corpulentā. nocet etiam ad hoc morbi genus vinum, magisq; nigrum, q̄ album, & quod minus dilutum est. atque etiam ex cibis qui insunt plurimi obsunt. Et si alius substituerit, nocuum est. Plurimi ante septimum diem intereunt. vnde fit vt nomi-
 na septimo die imponantur, tanquam saluti iam pueri magis credamus. plenilunio etiam infestantur hoc malo periculosius. & si à scapulis conuulsio oriatur, in angusto spes est.

SEPTIMI DE HISTORIA ANIMALIVM LIBRI
FINIS.

ARISTOTELIS DE HISTORIA
ANIMALIVM LIBER OCTAVVS, INTERPRETE
THEODORO.

De varietate actionum & victus omnium animantium. Cap. I.

5 Eneratio & reliqua animalium natura ita se habet. Actiones autem & vitæ, pro moribus victu-
 que differunt. sunt enim vel in plurimis cætero-
 rum animalium, vestigia morum animi humani: quanquā hæc apertius in homine discernan-
 tur. Inest urbanitas, feritas, clementia, acerbitas, fortitudo, ignauia, metus, fidentia, ira, malitia: atq; etiam prudentiæ imago inest in multis,
 quemadmodum cum de partibus docerē exposui. alia enim eo quòd
 10 magis, minùsve habeant, comparatione hominis, differunt: homō-
 que ipse cum multis alijs animalibus ita dissidet. quippe cum aliqua ex his magis in homine habeantur, aliqua in cæteris animalibus la-
 tius: alia vero differant proportionē. vt enim in homine ars, sa-

ARIST. DE HIST. ANI.

pientia, prudentia: sic in nōnullis brutis inest vis quēdā eiusmodi alte-
 ra naturalis. constat hoc ita esse planē argumēto puerilis ætatis, in qua
 futurorū habitū quasi vestigia, & semina videris. & tamen nihil per id
 tempus animā hominis differre à beluarum anima propē dixerim. itaq;
 nihil remotum à ratione est, si partim eadem, partim similia, partim ex
 proportionē in ceteris animalibus habetur. sed adeò de inanimatis pau-
 latim, sensimq; ad animata natura trāsit, vt cōtinuatione ipsa lateat eo-
 rum confinium, & medium, vtriūsnam sit extremi. Iam ab animantium
 genere primū genus plantarū est. earūmq; alia ab alia differt, eo q; ma-
 gis vitæ particeps esse videtur. vniuersum autē genus respectu corpo-
 rū ceterorū quæ anima vacāt, ipsum quasi animal est. at respectu anima-
 lis, inanime esse videtur. Sedenim digressus hinc ad animalia cōtinuus
 (vt modo dixi) procedit. sunt enim maris nonnulla, quæ ambiges ani-
 mālne sint, an plāta. hærēt enim, & detracta cōplura id genus intereunt.
 verbi gratia, pinne adherēt, vngues euulsi viuere nequeūt. deniq; genus
 vniuersum eorum, quæ testa integuntur, plantę simile respectu gradiē-
 tiū animalium est. Quin & vis sentiēdi ita habetur, vt aliqua nullū eius in-
 diciū præbeant, alia leuiter & perobscure sentire videātur. Nonnul-
 lorum natura corporis carnosā est, vt eorū quę tubera appellantur, aut
 vrticę. At vero spōgia omnino similis plātis est. Cæterū paruo quodam
 discrimine subinde alia præ alijs iam adipisci vitam motūmq; videtur.
 Quod idem in muneribus etiā vitę percipere licet. plantarū enim nul-
 lum aliud munus esse videtur, nisi quoad similem quęq; sibi faciāt alte-
 rā, videlicet quæ semine oriātur. sic animalium etiā quorundā nihil mu-
 neris præter generationē acceperis. vnde fit vt eiusmodi actiones sint
 omniū cōmunes. sed procedēte sensu, iā venerei coitus voluptate vita
 eorum discrepat, atq; etiam partus, enutriendæq; proles ratione. itaque
 alia simpliciter perinde vt plantæ, officio procreādi funguntur suis tē-
 poribus, alia in enutrienda etiā prole laborāt. sed cum perfecerint, desi-
 stunt: nec vllā insuper seruant societatem. Alia quæ prudētiora sunt, &
 plus memoriæ fortiuntur, ciuilius agunt cum prole. Prima igitur pars
 vitæ animalium in officio procreādi cōsistit, altera in alēdo. In his enim
 duobus, studiū omniū vitæq; versatur. Cibi autem differūt potissimū ra-
 tione materiæ, ex qua ipsa, quæ aluntur, consistunt. incremētum enim
 quibusq; secūdū naturam ex eadē, qua cōstituerint, materia fit. Quod au-
 tem secundum naturā est, id suauē contingit: sequunturq; omnia eam
 voluptatē, quę secundū naturā est. Degunt igitur animalia locis disun-
 cta. alia nanq; terrestria, alia aquatilia sunt. quam differētiā trifariā intel-
 ligimus. aut enim recipiēdi aëris, aut aquæ ratione, altera terrestria, alte-
 ra aquatilia dicimus. aut q; apta natura sunt seruari temperamento al-
 terutri, quanq; aërem aquāmq; non recipiant. aut etiam q; cibum pe-
 tant, versenturq; vtrobiq; diutius. complura enim cum recipiant aërē,

partusque faciant in terra, cibum tamen à locis madidis petunt, versanturque in humore partem maximam temporis. quæ sola vitam ambigunt am agere videntur. quippe quæ eadē, & velut pedestria, & velut aquatica statui possint.

De victu aquatiliū animantium.

Cap. II.

Teorum, quæ humore recipiunt, nullum vel pedestre, vel volatile est, nec cibum sibi ex terra petit: quæ multa spirabilis pedestrisque generis humore gaudet, & ita non nulla, ut ne vivere quidē disculsa ab aquæ natura valeant. ut quæ marinæ testudines appellantur, & crocodili, & fluuiatiles equi, & vituli marini, atque etiam ex minori genere testudines lutariæ, siue mures aquatiles dicti, & ranæ. hæc enim omnia nisi aliquādiu spirent, intereunt. & parere, educarēque solent in sicco. Natura omnium maxime animalium superflua peculiarisque delphino, & si quid aliud tale, vel in cetaceo genere, vel in reliquo aquatili, sit, ut balæna, & quæcunque fistulam gerunt. hoc enim genus nec terrestre tantum, neque aquaticum facile dixerim. Siquidē terrestre, quod aerem recipit, aquatile, quod aquam secundum naturam, est. particeps namque est utriusque, cum & mare accipiat, reddatque per fistulam, & aerem per pulmonem. habent enim hoc membrum, & spirant. Quam ob rem delphinus retibus apprehensus, breui tempore stragulatur, ut qui spirandi facultatem amiserit: & foris vero diutius vivere potest mutiens, & anhelans modo cæterorum spirantium. quinetiam dormiens rostrum exerit supra mare, ut spiret. Sed in utraque diuisionis tam contrariorum parte collocari hoc genus absurdum est. quæ ob rem aquatile genus amplius distinguendum videtur. ut alia accipiant reddantque aquam, ea causa qua spirantia aerem, quo refrigerentur. alia propter cibum. Cum enim in humore cibum accipiunt, fieri non potest, quin simul aliquid humoris admittatur, quod admissum, quo emittant, instrumentum habeant, necesse est. Quæ igitur proportionem spirationis humore utuntur, branchias habent. quibus autem per cibum humor illabatur, ijs fistula in sanguineo genere data est. Mollibus etiam & crustaceis hoc idem adhibitum est. nam ea quoque humorem propter cibum accipere coguntur: sed altero illo modo aquatilia sunt, temperationem corporis dico, & victum, ut quæ accipiant quidē aerem, sed in humore ætate degant, aut quæ accipiant quidē humorem & branchias habeant, sed terram petant, unde cibum accipiant. quale vnum adhuc tantummodo nouimus cordulum nomine. hic enim non pulmonem, sed branchias habet, egressusque cibum petit in terra. & quadrupes idem est, ut ad ambulandum idoneus. Horum autem omnium natura quasi perversa videtur: sicut marium nonnullorum natura feminam refert, feminarum marem. exiguis enim quibusdam partibus suis natura animalium immutata plurimum toto in corpore differre videtur. quod latissime in excisis patet. particula

enim quadam oblata, totum animal in foemina vertitur. quapropter in
 prima etiam ortus constitutione minime magnitudinis quoque immuta
 to, dummodo sit principale, efficitur ut alterum mas, alterum foemina red- 40
 datur: atque si omnino tollatur, neutrum prodeat. Itaque terrestres etiam &
 aquatiles esse modo utroque predicto parte animalis exigua immutata po-
 test, ut alia terrestria, alia aquatilia procreentur. & alia vitam simplicem agant,
 alia ambiguam, propterea quod generatione suae constitutionis materia tali
 participarint, qualem sibi in cibo assumunt. charum enim cuique suaeque 45
 est, quod per naturam habetur, ut superius diximus. Sed cum animalia
 trifariam in aquatile & terrestre diuidantur, aut enim recipiendi aeris
 aquaeve necessitudine, aut corporis temperatione, aut tertio victus ra-
 tione, *vix prorsus discrimen* pro his diuisionum membris consequetur.
 alia enim temperandi corporis gratia & victus ratione, atque etiam recipien- 50
 di aeris aut aquae necessitate ita degent, alia temperamenti victusque causa
 tantum. Igitur eorum quae testa operiuntur, nonnulla immota aluntur hu-
 more dulci, & potulento, qui per spissa transmittitur, cum tenuior ipse mari
 concocto eliciatur, quemadmodum & primo naturae ortu instituuntur.
 Dulcem autem contineri humorem in mari, atque ita transmitti & percola- 55
 ri, constat eo experimento, quo si ex cera vas tenui latere finxeris, idque
 annexa linea in mare demittas inane die ac nocte una, humoris copiam
 dulcis intra se colliget. Vrticæ pisciculis forte incidentibus vescuntur.
 os in medio habent, quod in maioribus euidentius est. Meatum etiam ut
 ostreae, quo excrementum secedat, habent parte superiore. Vrtica enim 60
 ipsa quasi ostreorum caro esse videtur inclusa saxo, perinde ut testa. pa-
 tellae etiam secedunt absoluentes sese, ut vescantur. Quae autem mobilia eademque
 carne vescuntur sunt, ijs victus ex pisciculis est, ut purpuris. sunt enim car-
 niuora, & quidem esca huiusmodi capiuntur, quandoque ijs etiam quae ma- 65
 ri pullulant, alliciuntur. Testudines marinae conchulas petunt. habent
 enim os omnium robustissimum, quicquid namque in os ceperint, siue la-
 pidem siue quoduis aliud, perfringunt, ac deuorant. exeunt etiam in
 terram & pascunt herbam. laborant plerumque & intereunt quoties innatas
 tes siccantur sole. deferri enim in gurgitem facile nequeunt. hic idem vescen- 70
 di modus crustaceis est. nam ea quoque omniura sunt. quippe quae & la-
 pillos, & limum, & algam deuorent, atque etiam stercus, ut cancri saxatiles.
 carnes etiam nimirum appetunt. Locustae vel pisces maiores conuincere possunt.
 euenit usu, ut locustis polypi superiores sint: & adeo, ut si eisdem in
 retibus senserit locusta polypum, praeter metu emoriatur. Congros locustae 75
 conuincunt. nam elabi non queunt propter crustae asperitatem. Cōgri po-
 lypos superant, sed edere non possunt. laeue enim & lapsum polypi cor-
 pus usum hostis effugit. Mollia vero carniuora omnia sunt. Pascuntur
 locustae venatu pisciculorum circa sua cubilia, quae in alto locis asperis,
 saxosis, cauernosisque faciunt. quicquid ceperint ori admovent suo forcis

80 pe, vt cancri. incēdit locusta sua natura antē, cum nihil metuit demissis
in lātera cornibus: at vbi metuit, fugit retro, longēq; sua cornua porri-
git. Dimicāt inter se more arietū cornibus, quæ extollentes vibrātēsq;
feriunt aduersariū. sed vniuersę etiā plērūq; tanq̃ gregis collegiū visun-
tur. Talis viuendi modus eorū est, quæ crusta operiūtur. In molliū ge-
85 nere lolligines atq; sepiæ pisces vel maiores euincunt. Polypi conchus-
lis maxime extringentes carunculas vescuntur. vnde fit vt eorū cubi-
lia cognoscant, qui venantur, congerie testarum. Quod autem nō nul-
li aiunt polypum seipsum esse, falsum est, sed aliqui sua brachia corrosa
habent à congris. pisces omnes fœturam suo tempore deuorant. Reli-
90 qua victus ratio nō eadē omnibus est. alij enim carniuori tantum sunt,
vt cartilaginei, vt congrī, hiatulæ, thunni, murenæ, lupi, dentes, amia,
cernuæ. Mulli vero & carne vescuntur, & alga, & concha, & cæno: ca-
pitones cæno: dasquilli cæno, & stercore: scarus, & oculata alga: salpa
stercore & alga: porrum etiā petit, & cucurbita capitur. quod ei ex om-
95 nibus vni euenit. alter etiam alterum sui generis edit, excepto mugile,
sed maxime congrī. Capito, & mugilis soli carne omnino abstinēt. cu-
ius rei argumentū est, quod neque in ventre tale quid vnq̃ habētes ca-
piuntur, neq; esca in eos ex carne vtimur, sed offa panis. Vescitur mugi-
lis vnusquisq; alga atque arena. Capito, quem aliqui labeonem vocant,
100 litoribus gaudet. alter generis eiusdem translitoranus est, qui non nisi
mucore vescitur suo, quam ob rem semper ipse ieiunus est. Pascuntur
limo omnes capitones, quo fit vt graues & sordidi sint. piscē ipsi nullū
omnino edunt, & quoniā versari in limo solent, efferunt se, vrinanturq;
sæpe, vt corporis sordes abluant. Oua fœtūsq; eorum à nulla belua vio-
105 lantur, quapropter copiosa existunt. sed cum adoleuerint, tunc à cæte-
ris piscibus corripuntur, maximēq; ab archano. Gulosus omnium ma-
xime mugilis est, atq; insatiabilis. quocirca ventre distento grauescit, &
nisi ieiunus sit, heret iners. Cū hic metuerit, caput abscondit, quasi cor-
pus totum occultet. dentex etiam, vt dictum est, carne vescitur, & mol-
110 lia appetit. euenit plērūq; & huic, & hiatulæ, vt cū pisces minores inse-
quātur, vter procidat, propterea q̃ piscium venter iuxta os positus est,
nec gula subest. alia igitur, vt dixi, carniuora tātum sunt, vt delphinus,
dentex, aurata, vt cartilaginea, vt mollia. Alia magna ex parte luto vi-
uunt, & alga, & musco, & eo quod cauliū vocant, & enascente materie:
115 vt fuca, gobio, ōnes saxatiles. Fuce q̃q̃ cætera abstinēt carne, tamē squil-
las sæpenumero appetūt. sed alter etiā inuadit, vt dictum est, alterū, ma-
iorūque minores sunt præda. argumentum vt carne vescantur, est q̃
esca huiusmodi capiantur. Amia, thunnus, & lupus magna ex parte
carne aluntur, sed algam etiam tangunt. Sargus mulli reliquias sequi-
120 tur. nam vbi ille luto excitato abiit (fodere enim potest) hic descendit
& pascitur, imbecilliorēsq; ne eodē adnatēt, arcet. scarus vnus inter pi-

k.j.

ARIST. DE HIST. ANI.

scēs ruminare quadrupedū ritu videtur. Cæteris piscibus captura minorum à fronte agitur ore, vt solent meare, at cartilaginei, & delphini, & omnes cætaei generis resupinati corripunt. habēt enim os subter. vnde fit, vt periculum minores facilius possint euadere. Alioquin pauci admodum seruarentur. quippe cum delphini celeritas, atq; edendi facultas mira esse videatur. Anguillæ paucae quædam, certisq; locis vescuntur limo, atq; edulijs, si quis apponat: sed plurimæ dulci humore viuunt. idq; qui viuarijs anguillarijs dant operā, seruāt, vt q̄maxime purasyncerāq; sit aqua, affluens semper, & effluens per ripas, vbi viuaria ex-
 125
 130
 135
 140
 145
 truunt. nā nisi aqua sit clara, breui strāgulatæ intereunt. brāchias enim habent exiguas. hinc turbare aquam soliti sunt, qui eas piscantur. Et quidem in Strymone amne circa Vergilias capiūtur. tunc enim aqua & lutū aduersis flatibus inturbatur. alioquin satius est quiescere. Anguillæ non superfluitant mortuæ, nec sursum, vt cæteri pisces, maxima parte efferuntur. Sunt enim ventre exiguo. pingue in paucis inest, plurimæ eo carent. viuere exemptæ aquis, vel ad diem quintum, sextumq; possunt. & aquilone plures diutius durant, austro minus. & si æstate de lacu in piscinam transferuntur, viuere nequeunt: sed si hieme, facile sedis mutationem patiuntur. nullam deniq; vehementem mutationem tolerant. & quidem æstate, etiam si in frigidam aquam transfers omnes plerunq; intereunt. Quin & si exigua in aqua stabulentur, pereunt. quod idem & cæteris piscibus euenit. strangulantur enim si semper eadem in aqua exigua versantur. quomodo spirantia animalia intereūt, si in aëre exiguo claudantur. Vita anguillis nonnullis vel ad septē octoq; protrahitur. Victus fluuiialibus, etiam tum ex mutua sui generis præda, tum ex herba, radice, & si quid in cœno cōperiant. nocte potius pasce-
 140
 145
 re, interdiu secedere in altum soliti sunt. Talis piscium victus est.

De victu auiū, & quæ carniuoræ, quæ frugiuoræ, quæ ve omniuoræ sunt, quæ item cibum è terra, quæ ex aquis petunt. Cap. III.

N auiū genere, quibus vngues adūci, omnes carniuoræ sunt. fruges autem ipsæ, etiā si in os indideris, nequeunt deuorare: vt genera aquilarum omnia, milui, accipitres ambo, id est palūbarius & fringillarius, qui multum inter se magnitudine differunt, atq; etiam buteo, qui miluo equiparatur magnitudine, semperq; ipse cernitur. ad hæc ossifraga, & vultur. & ossifragæ magnitudo maior q̄ aquilæ, color ex cinere albicās. Vultu rū duo genera sunt, alterum parū, & albicantius: alterū maius ac multiformius. Nocturnarū etiam nonnullæ aduncis vnguibus sunt, vt cicuma, noctua, bubo. specie similis noctuæ bubo est: sed magnitudine nō minor q̄ aquila. Itē aluco, vlula, asio. aluco maior gallinæco est. vlula cōpar. picas vtriq; venātur. asio minor q̄ noctua est. hæc tria simili specie cōstāt, & carne viuūt. Sunt etiā in gene-
 5
 10

re nō adunco, quæ carne vescatur: vt hirūdo. aliqua vermiculos petūt:
 15 vt fringilla, passer, rubetra, luteola, parus. cuius genera tria sunt. fringil-
 lago quæ maior est, quippe quæ fringillā æquet. alter mōticola cogno-
 mine est, quoniā in mōtibus degat, cui cauda lōgior. tertius magnitudi-
 ne sui exigui corporis discrepat, quāq̃ cētera similis est. Itē ficedula, atric-
 20 capilla, rubecula, siluia, curuca, asilus, tyrānus. cui corpus non multo
 amplius q̃ locustæ, crista rutila ex pluma elatiuscula, & cætera elegās,
 cātūq; suavis hæc auicula est. Ad hæc florū, cui magnitudo quāta frin-
 30 gillæ, & montifringilla, quæ fringillæ similis, & magnitudine proxima
 est, sed collo ceruleo, & in montibus degit, vnde nomē accepit. tū etiam
 regulus, & frugilega. hæc, & reliqua id genus vermiculis partim ex to-
 35 to, partim magna ex parte aluntur. Spinam appetunt illa, spinus siue li-
 gurinus, carduelus, item quæ auriuittis appellatur. hæc enim omnia vi-
 ctitant in spinis. vermē autē, & quoduis aliud animal aspernātur. dor-
 miunt hæc & pascūtur eodem in loco. Alia culicibus gaudēt, nec alio
 magis q̃ venatu culicum viuūt: vt pipo, tum maior, tum minor. vtrūq;
 40 picum martium vocant. similes inter se sunt, vocēque similem emit-
 tunt, sed maiorem qui maior est. Pascūtur ad maceriē aduolātes. Item
 galgulus cui magnitudo quanta turturi ferē est, color luteus. lignipe-
 ta hic admodum est, magnāque ex parte maceriē pascitur, vocē emit-
 tit magnam. incola maxime Pelopōnesi auis hæc est. tum vero enume-
 45 randus inter hæc est culicilega dictus, magnitudine parua, quāta spi-
 nus, colore cinereus, distinctus maculis, voce parua, qui & ipse lignipe-
 ta est. Alia frugibus viuunt, vt palumbes, columbus, vinago, turtur. vi-
 suntur semper columbi atq; palumbes, sed turtur æstate tantum. hic
 me se condit, latitat enim suo tempore. Vinago autumnno potissimū &
 50 conspicitur, & capitur, cui magnitudo maior quā columbo, minor, q̃
 palumbi est. Modus maxime capiendi eam dum se in aquam bibendo
 propendit. veniunt ad nostra loca cū iam fecerint prolem. cætera vero
 omnia quæ æstate accedunt, nidulantur apud nos, & carne magna ex
 parte suos enutriunt pullos, excepto columbaceo genere. Omniū ferē
 55 auium, aliæ victum à terra petunt, aliæ à fluuio, aliæ à lacu, aliæ à mari.
 sed palmipedes in ipsa aqua partē maximā temporis versantur, & ali-
 quæ ingurgitantes se querunt quod comedāt. fidipedes circa aquā. ea-
 rumq; nonnullæ terra cōtentis altilibus vescūtur, quæ scilicet carnem
 non tågunt. Petit lacus & fluuios ardeola, & albardeola, quæ magni-
 tudine minor est, rostro lato, porrectoque. Item ciconia, & gāuia, cui
 color cinereus. Ad hæc, iunco, cinclus, albicula, tringa. quæ inter mi-
 nora hæc maiuscula est. turdo enim æquiparatur. omnibus his cauda
 motitat. Quinetiam calidris, cui cinereus color distinctus varie. præ-
 terea genus alcedonum aquas adamat. quod duplex est: alterum voca-
 60 le, arundinibus insidens: alterum mutum, quod ampliore corpore est.

μελαγκόρι-
 φος, id est,
 atricapilla.
 quam eandē
 putant cū fi-
 cedula.

k.ij.

ARIST. DE HIST. ANI.

utriq; dorsum ceruleū. Trochilus etiā hoc loco ponendus est. Sed apud
mare alcedo quoq; versatur, & carulus. necnō cornices litora petūt, &
quæ vnda ciecerit animalia, tångunt. nā & his natura omniuora est. tū
etiā gauia alba, & fulica, mergus, & rupex victitant apud mare. palmi-
pedū grauiore circa lacus & amnes versantur: vtanas, olor, phalaris, 60
vrinatrix. Ad hæc bosca similis anati, sed minor. & qui coruus appel-
latus est, cui magnitudo q̄ta ciconiæ, sed crura breuiora, palmipes, na-
tānsq; est, colore niger: inlidet arboribus, & nidulatur in ijs, hic vnus ex
hoc genere. Item anser maior, anser minor, qui gregatilis est, vulpāser,
capella, penelops, aquila dicta marina, & mare adit, & lacum. Multæ 65
etiā herbis vescuntur. Alites vncæ tum cætera, quæ superare possunt
animalia, tum aues aggrediūtur, sed nō sui generis. carniuoræ sūt mo-
do piscium, qui plærūq; sibi cognatos rapiūt. Genus auī cum omne
potu exiguo contentū sit, tum ad uncis nullus omnino vsus bibēdi est,
præterq̄ paucissimis quibusdam, quæ & ipsæ raro vtūtur. qualis potissi- 70
mum tinunculus est. miluus etiā visus est bibere, quanq̄ raro.

¶ De victu serpentū cæterorūmq; animalīū cortice intestorū. Cap. IIII.

Enus animalīū cortice intestum, vt lacerti, & reliquæ
huiusmodi quadrupedes, atq; etiā serpentes om-
niuorum est. nam & carnem edunt, & herbam. Serpē-
tes omnium maxime animalium vel cupediæ dediti
sunt: sed desiderium his quoq; bibendi exiguum, & re 5
liquis, quibus pulmo fungosus est. qualem omnia ha-
bent quæ oua pariunt, & quibus parum sanguinis est. Serpentes vini
incontinētes etiā sunt. proinde viperas aliqui vino cum fētilibus ad
sepes disposito venantur. ebrīæ enim capiuntur. sed cū serpentes car-
niuoræ sint, quicquid cæperint succo exucto, reliquū totum per meatū 10
sui secessus emittunt. quod idem omnia ferè id genus animalia faciūt,
vt aranei: sed his foris fugendo euaporare mos est, serpētibus intus in
ventre. accipit serpens vndelibet quod datur, siue auis siue belua est.
oua etiā deuorat, sed cum acceperit reducit, & vsq; eò retractat, quo-
ad partem nactus postremam è directo constituat. tum colligit se, in 15
breuēq; cōtrahit, vt quod inditum supra tenetur, in vnum extēto cor-
pore deducatur. quod propterea ita facit, quia gulam tenuem habet,
& longam. diu & serpentes & phalāgia viuere possunt sine cibo. quod
ex ijs quæ pharmacopolæ, id est, pigmentarij alunt, perpendi potest.

¶ De victu lupi, vrsi, leonis, eorūmq; quadrupedum quæ ex
lacubus, fluuijsq; victum petunt. Cap. V.

Vadrupedū quæ animal generant, syluestres, cædemq; serratæ
dentibus, carne omnes vescūtur: nisi quòd lupos aiunt terrā
quandam cū esuriunt, edere. hoc igitur peculiare luponū sit,
herbas autem non alio tempore tångunt: nisi cū morbo laborant. quo-

5 modo & canes herba ingesta euomunt, atq; ita purgātūr. Lupi hominē
 illipotiūs petunt, qui inertes & vnipetæ quidem sunt, q̄ qui venatores.
 Quā autem alij glanū, alij hyenam appellant, corpore nō minore q̄ lu-
 pus est, iuba qua equus, sed seta duriore, longiorēq; & per totū dorſum
 porrecta. molitur hęc infidias homini. canes etiam (vomitionē hominis
 10 imitādo) capit, & sepulchra effodit humanæ auida carnis, ac eruit. Vr-
 sus animal omniū orū est, quippe qui & fructus arborū, quas cōſcendit
 corpore lubrico edat, & legumina, & apes perfringēs alueos, & cācros,
 & formicas. carne etiā vescitur. viribus enim suis cōfidens inuadit nō
 5 solū ceruos, sed etiā sues feros, si clām, repentēq; potuerit agere. taurū
 15 aperto Marte aggreditur cōſerta iā pugna, sternit se resupinū, dūmq;
 taurus ferire conatur, ipse suis brachijs amplectitur cornua, ore morſū
 armis defigit, prosternitq; aduersariū. Ingredi vel duobus innitēs pedi-
 bus erectus aliquādiu potest. carnes omnes prēmaceratas, & propemo-
 20 dum putres comedit. Leo vescitur quidē carne ritu ceterorū syluestriū
 ferratorū, sed cibo incōtinenter admodū vitur. Multaq; deuorat so-
 lida sine vllō difſectu, mox nihil triduo, aut certē biduo edit. ferre enim
 inediā potest, vt qui iam ad multā satietatē repletus est. parū bibit, ex-
 crementū raro emittit, tertio die vel vtcūq; accidit, egerit, idq; durū, aris-
 25 dū, & simile vt canis. flatū etiāalui acerrimū emittit, & vrinā grauiter
 olētem. vnde fit vt canes arbores odorētur. mingit enim crure elato, vt
 canes ad stipites. fœdū quoq; odorē in cibo relinquit ex suo halitu. pro-
 scisso nanq; leone interiora grauiter olēt. Sūt inter quadrupedes ferāsq;
 quæ victū ex lacu & fluuijs petāt. At vero à marinū, prāterq; vitulus
 marinus. sunt etiā in hoc genere fiber, satherium, satyrium, lutris, latax,
 30 quæ latior lutre est, dentēlq; habet robustos. quippe quæ noctu plerūq;
 egrediens virgulta proxima suis dentibus vt ferro, præcidat. lutris etiā
 hominem mordet, nec desistit, vt ferunt, nisi fracti ossis crepitū senserit.
 Lataci pilus durus, specie inter pilum vituli marini & cerui.

¶ Quæ animalia lābendo, quæ sorbēdo, quæve mordēdo bibāt, quibūsq;
 rebus cornigera omnia pascātur, necnō de victu suis. Cap. VI.

5 Lambunt, quibus dentes ferrati, animalia lambendo: atq;
 etiam nōnulla ex non ferratis, vt mures. Quibus autē
 cōtinui, sorbendo: vt equi, & boues. vrsus neq; sorben-
 do, neq; lambendo, sed morſu. auiū cæteræ sorptu. Sed
 quibus collum est longū, intermittūt, capūtq; resupia-
 10 nant. Porphyrio vnus, morſu. Cornigera animalia tam
 fera q̄ vrbana, & quibus dētes ferrati non sunt, omnia fruge herbāq; ve-
 ſcūtur, nisi vehemēter esuriāt, sue excepto. qui minime herbę frugūmq;
 appetens est, sed radicū maxime ex omnibus animalibus, quoniā rictu
 15 aptissimo ad id negocij est. facillime etiā omniū idē hoc animal ad quod
 uis pabulū assueſcit, & celerrime quoq; in pinguedinē proficit pro sui

ARIST. DE HIST. ANI.

corporis magnitudine. sexaginta enim diebus pinguescit. quantū autem profecerit, ij cognoscunt, quibus ea res curæ est, vbi ieiunium ad saginam constituerint. pinguescit fame præfatigatus triduo. & cætera quoq; omnia ferè melius præfatigata fame pinguescunt. saginant à triduo iam, qui sues obesant. Thraces per saginam, cum primo die potū præbuerint. post interposito vno die præbent, tum duobus, deinde triduo, atq; ita subinde augendo numerū vsq; in septimū curant. pinguescit hoc animal hordeo, milio, ficu, glande, piro, cucumere. Sed maxime tum hoc, tum cætera, quibus venter calidus est, quiete immotioneque pinguescūt. ceterū sues pinguiore redduntur, etiam cū in luto se volutant. pascere gregatim pro ætate velle videntur. lupo etiam sus obstiterè repugnareq; potest. Sexta pars ponderis quantum pōderarit viuus, absūmitur occiso in pilos, sanguinē, & reliqua id genus. Tam sues q̄ cætera animalia omnia solēt cū lactantur extenuari. hæc ita se habent. 15

¶ Quibus rebus pascātur boues, & de corū incrementō. Cap. VII.

Oues & fruge & herba vescūtur. pinguescunt his, quæ flatū cient, vt eruo, & faba fresa, atq; etiam ipsa fabarū herba. Et seniores, si cute incisa spiritum adigas, deinde præbeas pabulum, pingues facies. Ad hæc hordeo, vel integro, vel pinsito, & à gluma separato pinguescūt, & dulcibus, vt ficu, & passā. vino etiam & frondibus, vltimi, sed præcipue sole & lotionē calidæ aquæ. Cornua iuniorum tepè facta in cera flectuntur, ducunturq; facile, quò volueris. nec pedum dolores sentiunt, si eorum cornua illinantur cera, aut oleo, aut pice. laborant armenta vehemētius pruina sollicitata, quàm niue. Augentur iuuentæ amplius, cum plus temporis expertes veneris degunt. Quam ob rem terræ Epiri incolæ, quas pyrrhicas vocant, annis nouem intactas venere seruant, vt incrementum ampliter capiant, & setauras nūcupant. has numero quadringentas esse, & proprias regis accipimus, nec posse viuere locis alijs, quāquam tentatum ab aliquibus est. 5 10

¶ De pastu & potu equi, muli, & asini. Cap. VIII.

Qui, muli, & asini fruge herbāq; vescūtur, sed maxime potu pinguescunt. Iumenta enim pro aquæ, quā bibāt, vsu, suo fruūtur pabulo, & quod minus potū aspernatur, id appetētius pabuli est, & plenius obesatur. Farra go pilum expolit, cū frugibus grauida est: sed duris iā horrens aristis inutilis est. herbæ medicæ prima falx vitio datur, & cū fœtida aqua rigatur, incōmoda est. Boues clarā bibere gestiūt: at equi, vt cameli, turbulentā & crassam suauius bibūt. quippe quæ ne ex fluuio quidem prius hauriāt, q̄ pede inturbent, possunt vel ad quatuor dies tolerare sine potu, mox bibunt q̄ multum. 5 10

¶ De pastu, & portione elephāti, deq; ætate eiusdē, & cameli. Cap. IX.

Lephātus eodem pastu modios Macedonicos nouem, quod plurimum, edere potest. Sed tantum dare periculofum est. sex aut septem dedisse modios in vfu frequenti satis est. sed farinae nō plus, q̄ quinq. vini etiam quinq. mares, quæ mensura hæminas continet sex. Iam quidam amphoras aquæ mensuræ Macedonicæ quatuordecim eodem hausit potu, & rursus à meridiè eiusdem diei octo. Viuit magna pars camelorum annos triginta, sed multo plures nonnullæ. nam vel ad centesimum annum facultatem viuendi protrahūt.

5 **E**lephantem alij annos ducentos viuere aiunt, alij trecentos.

¶ Quibus herbis oues & capræ vescantur, & de causa impinguationis earundem.

Cap. X.

Oues & capræ herba vescuntur. pascere oues sedulæ atq; stabiles solent. Capræ loca crebro permutāt, summaq; tātū contingūt. pinguescit potissimū ouis ex potu. quā ob rē æstate salē dare die quinto soliti sunt, singulis cētenis singulos modios. sic enim pecus incolūme atq; pīguius redditur, frequēs igitur salis vsus eò pertinet, quādo & paleis copiā salis admiscēt, vt sitibūdæ plus aquæ hauriant: & autūno cucurbitā salē contactā afferūt. quod lac etiā auget. & agitatæ quoq; meridiè plus postmeridianis bibūt. fœtis distenta vbera pendēt, quibus salis abūde est. opimat pecus olea, oleaster, aphaca, palea, herba, quæ omnia efficaciora sunt ex salsugine respersa. pinguescūt & hæc plenius præfatigata inedia triduo. Aqua ouibus autūno cōmodior aquilonia, q̄ austrina est. & pascua ad solis occasum spectantia profunt. itinera & labores extenuant. iudicant pastores ouē validiorē, cū hibernis temporibus pruinam, quā susceperit, seruat. nam quibus viriū minus, parum præ sua imbecillitate cōstantes discutunt suo motu quantum susceperint. caro cuiusq; quadrupedis deterior est, cū locis palustribus q̄ editioribus pascit. Sūt porrò frigoris patiētiores, quibus cauda āplior, q̄ quibus porrectior, & glabræ exutiores q̄ vestitiores. crispæ etiam algoris impatiētes sunt. Valēt melius oues, q̄ capræ: sed robustiores capræ q̄ oues sunt. ouīū quas lupo occiderit, pelles ac vellera, & facta ex his vestis lōge q̄ cætera aptiora sunt ad pediculos procreandos.

5 **¶** De pastione & potu insectorum. Cap. XI.

Insecta animalia quibus dētes, ōniūora sūt. Quibus autem lingua, tantū humore vndiq; eliquando sua lingua vescūtur. quorū alia ōniūora sūt, quibus gustus omnīū saporū est, vt muscæ. alia sanguiuora, vt tabani, & asili. alia succis plātārū & fructuū viuūt. Apis vna nullis putidis affidet, nec vtitur alio cibo q̄ dulci. Aquā etiā libētissime inde hauriūt, quā synceri, clarissimiq; fontes scaturiūt. Talis animalīū victus est.

5

k.iiij.

Græcum exemplar habet αἰγες. id est capræ.

ἐκχυλίζοντα, eliquando, exugendo

ARIST. DE HIST. ANI.

¶ De actionibus animalium, & rebus in quibus eadem versantur. Cap. XII.

Actio autē, & omne eorū negocium in coitu, procrea-
 tione, atque victus solertia versatur: necnō ad frigora,
 æstus, mutationes deniq; tēporū pertinet. inest enim in
 omnibus sensus natiuus mutationis factæ frigore, aut
 calore. Itaq; ut homines alij domicilia hieme repetūt, 5
 alij qui amplioris prouinciæ principes sunt, sedē pro
 tēpore mutant, vt moram æstate locis frigidis, hieme tepidis trahāt: sic
 bruta quæ loca possunt permutare, faciūt. Atq; alia subsidiū in ipsis cō-
 suetis sibi locis cōperiunt, alia peregre proficiscuntur. Iam ab autūnali
 æquinoctio ex Ponto locisq; frigidis fugiunt hiemē futurā. à verno au- 10
 tem ex tepida regione, ad frigidam sese cōferunt, æstus metu futuri. &
 alia de locis vicinis discedūt, alia de vltimis propē dixerim, vt grues fa-
 ciūt, quæ ex Scythicis cāpis ad paludes Aegypto superiores, vnde Nilus
 profluit, veniūt. quo in loco pugnare cū pygmæis dicūtur. non enim id 15
 fabula est, sed certē genus tum hominū, tum etiā equorū pusillū vt di-
 citur, est. degūntq; in cauernis, vnde nomē Troglodytæ à subeūdis ca-
 uernis acceperē. Plateæ etiā migrant, & de Strymone amne ad Istrū ad-
 uolāt, prolémq; ibi faciunt. abeunt vniuersæ, ac priores expectāt poste-
 riores, propterea quòd vbi montē superarint, videri priores à postero-
 ribus nequeāt. Quinetiā pisces modo eodem, alij ex Pōto, aut in Pon- 20
 tum tranant. alij per hiemem ex alto in litora teporis gratia veniūt. cō-
 trā æstate ex litore in altū vitantes æstū discedūt. Aues quoq; imbecil-
 liores hiberno & gelido tēpore discedūt in cāpos, vt tepore potiātur,
 æstiuo autem repetunt montes, vt æstu careāt. semper quæ imbecilliora 25
 sūt, prius vtrauis ratione discedūt. Iam scombri anteq; thunni. coturni-
 ces anteq; grues. altera enim Augusto: altera Septēbri mēse incipiūt. sūt
 profecto ōnia pinguiora quæ de locis discedunt frigidis, quàm quæ de
 calidis: vt coturnices autūno, q̄ vere sunt pinguiore. Fit enim, vt simul
 de locis frigidis, & tēpore calido discedatur. Sunt etiā veneris appetē-
 tiōra verno tēpore: cūmq; ex tepido discesserūt. sed auiū, grues vt dictū 30
 est, ex vltimis in vltima abeūt. volant flatu secūdo. quod de lapide nar-
 rāt falsū est. lapidē enim eas tenere fulcimēto. quem, vbi deciderit, ac-
 cipi ytilem ad auri probationē aiunt. Palumbes etiā discedunt, & liuiæ,
 nec hibernare apud nos patiuntur, atq; etiam turtures, & hirundines.
 Sed colūbæ manent. Coturnices quoq; discedūt, nisi pauca locis apri- 35
 cis remanserint. quod & turtures faciūt. volant gregatim, tum palum-
 bes, tum turtures, cū accedunt, & cum suo tēpore abeunt. Coturnices
 cū ceciderint, si ferenum sit, aut aquilonium tempus, sociantur, & pro-
 sperē degunt: sed si austrinum, moleste, propterea quòd parum volāt,
 humidus enim grauisque auster est. Quam ob rem qui aucupantur, 40

austrum, nō aquilonem obseruant. omnino ægre propter sui corporis pondus volant. sunt enim corpore grandiore q̄ suis pennis deferri possint, vociferantēsq̄ ob eam rem volant. laborant enim quasi oppressæ onere. cum hæc adeunt loca, sine ducibus pergunt. at cum hinc abeunt, ducibus lingulaca, oto, & matrice proficiunt, atq; etiam cynchramo. à quo etiam reuocatur noctu. cuius vocem cum senserint aucupes, intelligunt parari discessum. matrix forma perinde ac aues lacustres, est. atq; etiam lingulaca, quæ linguam exerit prælongam, vnde ei nomen. otus noctuæ similis est, pinnulis circiter aures eminentibus præditus, vnde nomen accepit, quasi auritum dicas. nonnulli vlulam eum appellant, alij a sionē. blatero hic est, & hallucinator, & planipes. saltantes enim imitatur. capitur intentus in altero aucupe, altero circumeunte, vt noctua. omnes deniq; aues vncē breui sunt collo, & lingua lata, aptęque ad imitandum. Nam & Indica auis, cui nomen psittacę, quam loqui aiunt, talis est: & loquacior cum biberit vinum, redditur. Gregales ex auibus sunt grus, olor, platea, anser minor.

De actionibus piscium, quorundamque terrestrium in fugiendis aduersis.

Cap. XIII.

Piscium alij, vt dictum est, discedunt ab alto ad litus: & contra de litore in altum, fugientes exuperantias caloris & frigoris. Sed præstant pelagicis litorales, quippe qui cibo copiosiore melioręq; potiantur. quā enim sol ingruit, plura exeunt, vt fit in hortis. nam & litus niger propius terram oritur, alter similis erraticis est. Tum etiam bene ex calido frigidęq; temperata sunt loca maris terrena. quo fit vt & caro eorum piscium magis cōstet: cum pelagiorū humida mollis solutęq; sit. Litorales sunt dentex, scarabeus, cernua, aurata, mugilis, mullus, turdus, draco, pulcher, gobio, atq; omne saxatile genus. Pelagij sunt pastinaca, genūsq; omne cartilagineum, & congrorum albicantiū genus, & hiatula, rubelio, glaucus. pagri autē, scorpiones, cōgri nigrantes, murenæ, cuculi ambigunt. Sed discrimen horū diuersitate etiam locorum ac temporū existere potest. Vt apud Cretam insulam gobiones, omnęq; saxatile genus satis pinguescit. Thunnus etiam post æstus melior est. Iam enim eo tēpore ab infestantis asili agitatione requiescit. quæ facit, vt sit in æstate deterior. Quinetiā maritimis lacubus genera plura pisciū marinorū gigni apertū est: vt salpam, auratam, mullum, alios ferē plurimos. amias etiam in Alopeconneſo reperies. & in Bistonide lacu plurima genera habentur. Monedulæ magna ex parte non subeunt Pontum, sed in propontide trahunt æstatem, & pariunt: hiemem in Aegeo. Sed thūni, limarię, amiaę subeunt Pontū vere, æstatemq; ibi trahunt. & reliqui ferē plurimi fusanei & gregatilis generis eodē transseunt. est sanē plurima pisciū pars gregatilis. nec vllus grex caret duce.

ἐπαμφοτε
ρίζουσι.
ambigunt, ſci
licet an lito-
rales an pela-
gij.

ἐξω γὰρ φω
καί νης καὶ
Δελφίνος,
οὐδ' ἐν ἐστί
ἐν τῷ πόντῳ.
Plinius
sic. Sed in Pō
tū nulla in-
trat bestia pi-
scibus male-
fica, præter vi-
tulos et par-
uos delphi-
nos.

petunt autē Pontū pastus gratia, qui vberior & cōmodior ibi propter 25
aquarum dulcium admixtionē suppeditatur. beluæ quoq; magnæ pau-
ciores ibidem sunt. nam excepto delphino & phocæna, quam tirsionē
interpretor, nihil in Ponto maleficum est. nec delphinus hic magnus
est: q̄q̄ extra, vbi aliquantum processeris, magni habeantur. Tum itaq;
victus, tum etiam partus gratia Pontum subeunt. Sūt enim ibi loca ad 30
partionem aptiora: & humor dulcior, ac potulentior fœtū melius edu-
cat. Sed cum pepererint, & proles iam adoleuerit, exeunt post Vergili-
as statim: & si hiems austrina sit, tardius: si aquilonia, citius propter se-
cundi flatus cōmoditatem. prolēq; adhuc parua apud Byzantium ca-
pitur, vtpote cū longior mora in Ponto non fuerit. Sed de ceteris & cū 35
adeunt, & cū exeant constat. Sarda autem vna, cum adit, videtur & capi-
tur: sed exiens nusq̄ visa adhuc est. quod si qua apud Byzantium aliquā-
do capiatur, piscatores sua retia lustrant propter exitus insolentiā. cu-
ius rei causa est, q̄ solē ipsæ subeunt Istrum amnem. Vnde fisso flumine
per abditum terræ meatum defluunt in Adriam sinum. argumēto est, 40
q̄ ibi contrā euenit q̄ in Ponto. exeuntes enim semper capiuntur, sub-
euntes nunq̄. Thunni dextrorsum terram contingentes subeunt: sed
remeant contrā, leuū enim in latus se admouent. quod propterea fa-
cere dicuntur quia dextro oculo clarius vident sua natura: leuō hebe-
tius. fuscis, de quibus loquor, interdiu meare, noctu quiescere in mo- 45
re est. pascuntur etiam nocte, nisi luceat luna. ita enim faciunt iter, nec
volunt quiescere. Quidam vsuperiti rei marinæ nihilo eos moueri, sed
quiescere à bruma ad æquinoctium vernum, vbicunq; id temporis sint,
asseuerant. Monedulæ subeuntes Pontum capiuntur, exeūtes autem
minus. optimæ in Propōtide sunt, anteq̄ pariant. At cæteri fuscis ex- 50
eūtes potius capiuntur, & optimi per id temporis sunt. Cum vero adeūt
Pontum, proxime Aegeum pinguissimi capiuntur. quò subinde ascē-
derint magis, eò macilentiores fiunt. sæpe etiam flatu austrino vehemē-
tius occursante fit, vt cum monedulis & scombris exeant, ac mari infe-
riore magis quàm circa Byzantium capiantur. discessum sedisq; muta- 55
tionem hoc modo faciunt. Hic idem affectus terrestribus etiam eue-
nit, cum se abdunt, & latent. hieme enim latebras subeūt, tempore iam
tepidiore exeunt. ratio vero & latendi & patendi cōmunis animalium
ea est, vt sibi contra vtriusq; exuperantiam temporis opitulentur. latet
aliquorum genus totum, aliquorum partim latet, partim non latet. Te- 60
sta enim intacta omnia latent, vt in mari purpura, buccinum, omneq; id
genus. Sed absolutorum latibulum euidentius est. cōduntur enim se-
cessu, vt pectines facere visuntur: aliqua leuiore quodā tegmine super-
imposito delitescunt, vt cochleæ terrestres, id est limaces. & adherentiū
mutatio incerta est. Non tamen eodē tempore omnia latēt, sed limaces 65
hieme. purpuræ, & buccina, canis exortu dies circiter tricenos cōdunt.

tur. Pectines etiam tempore eodem. sed eorum plurima sanè latent, & algore virgente, & æstu.

¶ Quo tempore insectorum genera sese abscondant, aut æstus aut hiemis impetu. Cap. XIII.

5 **N**secta penè omnia conduntur, præter ea quæ vitam in domicilijs cum hominibus agant, quæque prius intereant, quàm annuum tempus excedat. latet hæc hieme, alia diutius, alia quandiu algor vehemens est, ut apes. nam ipsæ etiam cessant, & latent. cuius rei argumentum, quòd minime cibum sibi appositum gustare videntur. & si qua ereperit, ieiuna spectatur ventre translucente, nulloque penitus contento, quod manifestum sit. Quiescunt ab occasu Vergiliarum vsque ad ver. conduntur autem quæque locis apricis ab-
10 dita, & ubi sibi cubile constituere tutius solent.

¶ De genere serpentum quod hieme abditur, deque nonnullis piscibus qui hieme frigoris causa conduntur, quique æstate propter calorem. Cap. XV.

5 **S**anguinei quoque generis multa se condunt, ut ea quæ intacta cortice sunt, serpentes dico, lacertos, stelliones, crocodilos fluuiatiles. Mensibus quatuor frigidissimis hæc latent: nec per id tempus quicquam comedunt. Cæteræ quidè serpentes cauernas subeunt terræ. Sed viperæ sub saxis conduntur. piscium etiam cõplures latere nouimus, sed apertissime hippurum, quem equiselem nominavi. & coruulum siue graculum per hiemem. nam hi soli nunquam capiuntur, nisi certis quibusdam temporibus, eisdemque semper, cùm cæteri omnes ferè semper capiantur. Muræna etiam latet, & ceruua, & cõger. Saxatiles vero coniugatim mares cum fœminis conduntur, quomodo & fœtificare solèt: ut turdi, merulæ, percæ. Thunni etiam latent præaltis gurgitibus hieme, pinguescuntque à latibulo maiorem in modum. capi incipiunt Vergiliarum ab ortu ad arcturi occasum vltimum. reliquo tempore quiescunt latentes. capiuntur nonnulli ex his, cæterisque latentibus tempore sui secessus, cùm se moueant locis tepidis, aut si temporis insolite quietes contingant. Prodeunt enim aliquantulo de suo cubili pastum: & præcipue plenilunio. sunt magna ex parte suauissimi, cum latent. Primadè in cœno se abdunt. cuius rei argumentum est quod neque eo tempore capiuntur: & dorso fœculento, pinnisque adductis, oppressisque spectantur.
20 Verno autem tempore prodeunt, & appropinquat ad terram coeuntes, parientesque: quo tempore fœtu grauidè capiuntur, tempestiuèque: tantisper esse putantur. Autumno vero & hieme deteriores sunt. simul etiam mares pleni semine genitali, lacte appellato, per id tempus cernuntur.
25 itaque præstant ad vsum. prole adhuc parua difficile capiuntur: adul-

ARIST. DE HIST. ANI.

tioire, iam larga captura propter infesti aſili ſtimulum eſt. latent alia in arena, alia in luto ore tantū detecto. plurima tempore condūtur ſolū hi berno, vt cruſtata, & piſces ſaxatiles, & raia, omnēq; cartilagineum genus, diebus ſcilicet frigidiffimis. quod ita eſſe eo argumento conſtat, q̄ minime cū alior eſt, capiūtur. ſed piſciū nōnulli æſtate etiā latēt, vt glaucus hic enim per id tempus ſe abdit circiter dies ſexaginta. Aſellus etiā latet, & aurata plurimū temporis. aſellū latere indicio eſſe videtur, q̄ lōgo interpoſito tempore capiatur. Piſces vel æſtate latere documento illo probatur, q̄ temporibus ſiderum fiant captura, & præcipue caniculæ. mare enim per id tempus euerſitur. quod latiffime apud Boſphorū patet. limus enim in ſumma effertur, piſcesq; innatant. aiunt etiā ſi gurgitum ima ſæpius terantur, plures eadem ſagena capi ſecundo iactu, q̄ primo. Tum etiam magnis imbribus multa apparent animalium genera, quæ ante vel nunq̄ vel raro viſa fuerint.

¶ De auibus quæ hieme occultantur.

Cap. XVI.

Vium etiam complures conduntur, non vt aliqui putant, paucæ. nec omnes ad loca tepidiora abeunt: ſed quibus loca eiufmodi ſunt vicina, ſolitæ ſedi, ijs eò ſedere libet, vt & miluos & hirundines agere animaduерſum eſt. Quæ autem procul locis eiufmodi morantur, non mutant ſedem: ſed ſe ibidem condunt. Iam enim viſæ ſunt multæ hirundines in anguſtijs conuallium nudæ, atque omnino deplumes. milui etiam de eiufmodi locis euolaſſe, comprimū apparerent, viſi ſunt. Latibulo genera diſtingui vel adunca vel rectunguia nō poſſunt. nam & ciconia latet, & merula, & turtur, & alauda. de turture quidem maxime omnium conſtat. nemo enim propè dixerim vidiffi per hiemem vſpiam turturem dicitur. latere autem incipit præpinguis, & quanq̄ pennas in latebra dimittit, tamen pinguedinem ſeruat. palumborum aliqui latent, aliqui non latent: ſed cum hirundinibus abeunt. turdus etiā latet, & ſturnus, & ex genere vnco miluus paucis quibuſdam diebus, & noctua.

¶ De quadrupedibus quæ hieme lateant, deque ijs quæ ſenectutem exuant.

Cap. XVII.

Vadrupedum quæ animal generant, hyſtrices cōduntur, & vrfi: ſed vtrum propter frigus, an alia de cauſa ambigitur. pingueſcunt vrfi per id tempus, tum matres, tum fœminæ vehemēter, vt mouere ſeſe facile nequeant. parit etiam fœmina eo tempore, & tandiu latet quo ad tempus ſit, vt ſuos catulos in apertū producat. quod verno tempore mēſe à bruma tertio facit. Sed quod minimum, dies circiter quadraginta latet. ex quibus bis ſeptem ita ſopitur, vt ſe nihilo moueat. reliquis poſtea pluribus latet quidē, ſed mouetur,

- 10 & surgit. foetu grauida vrsa, vel à nemine vel à paucissimis capta est. tē-
pore sui latibuli hoc animal nihil edere certū est. quippe quod neq; ex-
eat, & captū vtre intestinóq; inani videatur. Narrāt eius intestinū per
inediā ita cōnuere, vt adductū propè cohēreat. Itaq; vrsū latebrā egres-
sum primū herbā, arū dictā, degustare, vt intestinū laxetur, & hiet. Glires
15 etiā latēt in ipsis arboribus, pinguescuntq; per id tēpus vehemēter. itidē
mures Pōtici generis. Nōnulla ex ijs quę cōduntur, exuūt id, quod se-
nectus vocatur. quod cutis vltima est, & primi ortus operculū. Sed in
pedestri viuiparo genere de vrsō, qua de causā lateat, ābigitur, vt dictū
iam est. Cortice intecta maxima ferē sui parte secessus suo tēpore latēt.
20 & exuūt senectutē ea quibus cutis mollis, nec prädura, & testacea qui-
dē est, qualis testudini (nā & testudo inter cortice intecta enumeranda
est, & mus aquatilis) sed qualis stellioni, lacerto, & pręcipue serpētibus
est. exuūt enim hęc omnia, tū vere cū egrediūtur, tū etiā autūno. Vipera
etiā exuit tam vere q̄ autūno. Cum serpēs exuere incipit, ab oculis pri-
25 mū detrāhi aiunt, ita, vt obcācarī videātur ijs, qui rem nō intelligunt. tū
caput exuitur. glabrū enim hoc omniū anteq̄ reliquū corpus apparet.
atq; vna ferē nocte & die senectus tota exuitur à capite orsa ad caudā, &
cute altera intus subnascēte ipsa remouetur. Vt enim foetus inuolucro
secundarum quo contentus prodierit, exuitur: sic ista senectute detra-
30 cta renouātur. Insecta enim eodē modo exuūt senectutē quibus hoc so-
litum est: vt silpha, & culex, & ea quorum pennæ vagina continētur, vt
scarabæi. sed omnia facto iam quod gigni debuerit, exuunt. nam vt par-
tui viuiparo secundæ, sic vermiculariæ proli operculum circumrum-
pitur. æque & apibus & locustis. cicadæ vbi eruperunt, oleis aut arun-
35 dinibus insidunt, & cum rupto operculo exeunt, paruum quiddam in
eo relinquūt humoris, nec multo post volant, & incipiunt canere locu-
stæ inter marina, & gammari exuunt, aut vere aut autumnō post par-
tum. Iam captæ aliquæ sunt locustæ mollem habentes partem superio-
rem, q̄ crusta iam circumrupta detractāq; esset: inferiorem autem du-
40 ram, quia nondum esset disrupta. non enim similis in his atq; in angui-
bus exutio fit. latent locustæ menses circiter quinq;. Cancrī etiā exu-
unt senectutem, molliores quidē perspicue, sed etiā duriores exuerē
aiunt, vt maias. Cum vero exuūt, mollis admodum crusta subnascitur.
& quidē cancrī prę teneritate non satis ambulare possunt. exuunt hęc
45 sæpius anno. Sed quænam lateāt, & quo modo, & tempore: atq; etiā quæ
& quo tempore exuant senectutem, iam dictum est.

¶ Non omnia animalia omni tempore prospere valere, quódve
tempus auibis conducatur.

Cap. XVIII.

Iuunt autē animalia prospere nō eisdē temporibus, nec om-
nibus æque exuperātijs. Valetudines etiam, & morbi per tē-
pora pro generum diuersitate varie accidunt, & in totū non

καὶ ὁ μῦς ὁ
ποντικὸς ὁ
λευκός. Plin-
nius. Cōdun-
tur hieme &
Pontici mu-
res, hi dūta-
xat albi.

γίνεται δὲ
ἐνδυομὲνος
τοῦ ἐντός
ἐκτός. Plin-
ius. vt extra fiat
membranæ
quod fuerat
intus.

eadem omnibus valetudo existit. Iam auibus profunt squalores, tum ad ceteram sanitatem, tum etiam ad partum, & præcipue palumbis. At vero piscibus, exceptis quibusdam paucis, imbres conducunt. Incommodi contrà auibus anni pluuij sunt, piscibus sicci. quippe cum auium talis natura sit, vt ne bibere quidē largius possint sine detrimento. Aduncæ igitur aues vt dictū est, viuunt propè dixerim sine vllō potu, quod Hesiodus nesciuit. facit enim in narratione obsessiois Nini aquilam augurij præsidem bibentem. Cæteræ aues bibunt quidem, sed parum. nec aliud vllum potioni indulget, quod pulmonem fungosum habeat, aut pariat ouum. Cum aues ægrotant, plumæ indicium proferrunt, turbantur enim, nec posituram eandem seruant quam habent, cum rectè valent.

Quæ animãtia pluuiæ gaudeat, quibûsve noceat. Cap. XIX.

Iscium genus maxima ex parte annis pluuijs bene (vt dictum est) viuit. ita enim non modò plus cibi nanciscitur, verum etiam omnino pluuiæ humore iuuatur, vt ea quæ terra gignuntur. olera enim quamuis rigentur, tamen non tantum proficiunt quantum imbre, quod inde arundinibus etiam lacu prognatis euenit. nihil enim ferè accrescūt, nisi aquæ pluuiæ incidant. Indicium vel inde accipi potest, quòd pisces plurimi petant Pontum, vt in eo traducāt æstatem. facit enim copia amnium loci illius, vt mare sit dulcius, & cibus largior habeatur, quem ijdem fluuij deferant. Subeunt etiā fluuios genera piscium complura, & præstant in fluentis, & lacubus: vt amia, mugilis, gobiones etiā pinguescunt in fluuijs. deniq; loca prædita lacus cōmoditate pisces possidēt optimos. ex pluuijs autem ipsis æstiu imbres commodiores sunt parti maximæ piscium, & præcipue cum ver, æstas, & autumnus imbribus abūdarint, hiems cōtrà serenior fuerit. ad summam propè dixerim, cū bene hominibus annus cedit, tunc & piscibus feliciter degere contingit. locis autem frigidis parum vigent. Maxime infestatur algore, qui lapidem in capite habent, vt chromis, lupus, phager, ymbra. facit enim lapidis rigor vt per algore gelentur, & excidant. Sed cum plurimis piscium generibus imbres cōducāt, mugili tamen, & capitoni, & ei qui à nonnullis murinus vocatur, nocent. fit enim vt pluuijs multi ex his de facili excæcentur, si modum aqua exceßerit. solet enim per hiemem potius capito ita affici. nam oculi eius albescūt, & macilētus per id temporis capitur, atq; ad postremum malo eodem interit. quod nō magis imbrīū copia, q̃ algore accidere videtur. Iam enim cū alibi, tū in Nauplio agro terræ Argiæ, in vadis multi capti sunt cæci, cum hiems fuisset asperrima. multi etiā albos habentes oculos capti sunt. Aurata quoq; hieme laborat. sed archanas æstate, eoque tēpore extenuatur. Prodest coruulis fermè præter ceteros pisces, annus squalēs.

30 quod his quoq; ob eam rem cōmodior est, quia per siccitatem potius
 tepor accidit. loca pro sua natura genera quæq; sibi habet ad incolumi-
 tatem commodiora. quod enim natura litorale, aut pelagium est, huic
 suo loco pro naturæ desiderio versari commodius est. quod autē am-
 35 bigit, id commode utroq; degere potest. Sed sunt etiam loca quædam
 singulis propria, in quibus rectius valeant. Commodiora (quod simpli-
 citer dixerim) loca sunt ea quæ algarū copia scatent. pinguiore enim
 locis his capiuntur, qui multis & varijs locis solēt pabulari. Nā & qui-
 bus alga in cibo est, abunde pascūtur: & quibus caro appetitur, plures
 pisces sibi reperiunt. Interest etiam aquilonia sint, an austrina. genus
 40 enim lōgum a quilonijs melius viget. & quidem æstate, loco eodē, in a-
 quilonijs plures longi q̄ lati capiūtur. Thunni & gladij agitantur as-
 lo canis exortu. habent enim utriq; per id tēpus sub pinna ceu vermi-
 culum, quem asilū vocant, effigie scorpionis, magnitudine aranei. infe-
 stat hoc tanto dolore, ut non minus interdū gladius, quā delphinus
 45 exiliat. vnde fit, ut vel in nauigia sæpenumero incidat. Thunni omniū
 maxime piscium gaudent tepore, & ob eā rem arenam & litora adeunt.
 per summa etiam maris innatant quō teporis potiantur. Pisciculi autē
 seruari propterea possunt, quia spernūtur. maiora enim magni sequū-
 tur. sed ouorum & prolis pars magna proinde absimitur. Cum enim
 50 pisces desiderio teporis loca fœturæ adeant, liguriūt quicquid attige-
 rint. capiuntur maxime pisces non multo ante, q̄ sol oriatur, aut postq̄
 occidit. denique circa solis ortum aut occasum. tempestiue enim iaci
 tantisper putatur. quam ob rem eo tempore piscatores solent retia tol-
 lere. tunc enim maxime visus piscium fallitur. quippe cum noctu qui-
 55 escant, luce autem iam clariore melius videant. Morbus pestilens nul-
 lus incidere piscibus vniuersis videtur, qualis plerūque hominibus
 & quadrupedum equis, & bubus, & reliqui generis nonnullis accidit,
 tum feris, tum vrbānis. ægrotare tamen & ipsi putantur. & quidem pi-
 scatores pro morbi indicio capiunt, cum aliquot extenuatos languē-
 60 tibus similes, & colore immutatos, inter multos pingues ac validos
 eiusdem generis cæperint. Marinum genus ita se habet.

¶ Quæ fluuiialibus, & lacustribus piscibus noceant, quōve inge-
 nio ijd em capiantur.

Cap. XX.

Luuiatile & lacustre peste quidē & ipsum immune est:
 sed nonnullis morbi incidunt proprij. silurus enim ca-
 nis exortu potissimum (quodd sublimis innatet) sidera-
 tur, & tonitruo sopitur magno. quod & cyprino acci-
 dit, sed leuius. Silurus vel à dracone angue, gurgite pæ-
 5 rum alto ictus interit. Ballero, & tilloni lumbricus ca-
 nis exortu innascitur, qui debilitat, cogitq; ad summa stagni efferri, qua
 æstu intereunt. chalcis, quā æricam appello, vitio infestatur diro, ut pe-

ἐπαμοφοτε
 ρίσα. abigit,
 vitam degit
 a mbigum.

λυμαίνον-
 ται liguriūt
 vastant,

ARIST. DE HIST. ANI.

diculi sub branchijs innatiq̃ multi, interimāt. quod nulli ex cæteris accidit. moriuntur pisces verbasco herba: quam ob rem cæteri, fluuiatiles, & lacustres ea inficientes capiunt: sed Phœnices marinos etiam ita piscantur. Sunt qui duobus quoq; alijs capiendi generibus vtantur. quod enim altos gurgites amniū pisces per hiemem vitare solent, (Cū enim aliās dulcis aqua frigidior sit, tum vel maxime eius ima algent) idcirco fossam in fluuium ducūt, quā maceriæ iungentes operiūt, & fœno atq; lapidibus stipant, vt quasi cuniculum faciant aditu patēte ad fluuium, vnde impleatur: tum factō gelu nassa inde piscantur. Alterum genus capturæ tale est, cuius vsus & hieme est & æstate. medio amne fruticibus & lapidibus circumsepunt, vno aditu dato modo oris. Tum in eo ore posita nassa piscantur motis lapidibus. Testaceo generi anni pluuij profunt, præterq̃ purpuris. cuius rei indicium est, quod si amnis in mare fluentis aquā gustarint, moriūtur eodem die. viuit purpura extra mare quæ capta est, dies circiter quinquaginta. Alit altera alterā, eo quod sua testa gnatum veluti algam muscūmve gerit. quæ autē pro cibo ijs afferrunt, ponderis causā adhiberi aiunt, vt in libra sint grauiores. Cæteris squalor incōmodus est. nam & pauciora reddūtur, & deteriora. & quidem pestines tunc magis trahunt rufum colorem. iam in Pyrrheo Euripo pestines aliquādo defuerunt, nō modo propter ferramentū, quo piscatores abradendo vbertim caperent, verum etiam propter siccitates. Cæteris etiā testatis imbres conducunt, propterea quod mare dulcius redditur: sed frigus facit profecto ne vel in Pōto vel in fluuijs gigni possint, exceptis biforibus paucis. genus nanq; vnifore potissimū rigore induratur, & interit. Aquatile animalium genus ita se habet.

¶ De morbis suum, eorūmq; remedijs. Cap. XXI.

Vadrapedum sues tribus morbi generibus laborant, quorum vnū raucedo vocatur. quo maxime fauces, maxillæq; inflammantur: sed idem malum, vel qualibet alia corporis parte contrahi potest. Iam enim plerunq; in pedem, aliās in aurem decumbit. Putrescit protinus membrum, & vlcus serpit, donec ad pulmonem deueniat, quo tacto mors sequitur. crescit hoc vitium celeriter, nec potest sus quicq̃ edere cum ita ægrotat, etiā si quantumlibet sit morbi incrementum. curatur à porcarijs, cum malū incipere senserint, haud alio modo q̃ tota parte abscissa quā cœperit. Reliqua duo genera eodē vocabulo nominantur struma, quorum alterū dolor capitis & grauitas est, quo plurimi laborare solent. alterum alui profluuium est, quod irremediabile incidit. alteri succurritur ex vino adhibito naribus, cōq; ipso dilutis, sed difficulter eo quoq; periculo subtrahitur. biduo enim aut quatrduo interitus obuinit. Raucescūt potissimum eo anno quo montes abunde tulerint, & pinguiissimi sint. luvat mora celsi dedisse in

cibatu, & balneū multū & calidū, & venę sub lingua sitę cultello adacto sanguinē detraxisse. Grādinosi autē fiunt sues, quorū crura, & collū, & armi carne cōstant humidiorē, quibus partibus vel grādines plurimę
 20 innascūtur. caro dulciore est, si grādines habet paucas: sed si multas, humida valde, & insipida est. Facile qui grādent cognoscūtur. parte enim linguę inferiore grādines habētur, & si setā dorso euellas, cruorē in radice pili euulsi videris. Pedibus etiā posterioribus constare nō possunt, qui grandent. carent grandine cum adhuc lactent. tolluntur grandines
 25 tipha, quę vel in cibatu vtilis est. Sed pręcipue alunt, & opimant fīcus, & cicer. cibus deniq; nō simplex, sed varius sagina optima est. gaudent enim sues pabuli mutatione, quemadmodum & cętera animalia. tum etiā fieri aiunt cibi varietate, vt partim infletur, partim impleatur carne, partim opimetur. Glandes suauiter quidē à suis comeduntur,
 30 sed carnē humidā faciūt si solę dātur. & si grauidę glandē copiosius ederint, abortū faciūt, vt oues. quibus constātius hoc glādibus elitis accidit. vnū ex omnibus quę nouimus animalibus, sus grandinē concipit.

¶ Quibus morbis canes infestantur.

Cap. XXII.

Canes tribus laborant vitijs, rabie, angina, podagra. facit rabies furorem, & quę momorderint, omnia rabiunt, excepto homine. Intereunt canes hoc morbo, & quę morfa sunt, excepto homine. Angina etiam interimit. & podagra tentati pauci euadere possunt. Rabies camelum
 5 etiamprehendit. Elephantos cęteris malis immunes aiunt, inflatione autem alui acrius infestari.

¶ Morbi bouum gregalium.

Cap. XXIII.

Oues gregales morbis duobus tētātur, podagra, & struma. facit podagra vt pedibus intumescant. & quāuis non intereāt, tamē ungulas amittāt. valēt melius cornibus pice illitis calida. euenit struma, vt calidius frequētiusq; spiratur. quod deniq; in homine febris, idē in boue struma
 5 est. indicium morbi, vt demissę aures flacceant, & vt comedere nequeant. breui moriuntur, ad apertisq; pulmo inspicitur putris.

¶ Quibus morbis laborēt equi gregales, domesticq; & de morborū indicijs & remedijs, necnon de hippomane, & potu equorum & bouum.

Cap. XXIII.

Quorum gregales morbo immunes sunt, excepta podagra. hoc enim vno laborāt, & plerūq; ob id ungues amittūt. Sed amissis alijs statim enascūtur. fit enim vt altero subnascēte vngue, alter amittatur. Indicium morbi, vt alter restiū dexter palpitet, vel vt paulo citra nares cauū quiddā
 5 rugosūmq; gignatur. At vero equi domestici morbis plurimis obnoxij sunt. laborant ileo dicto, id est tenuioris intestini morbo. cuius mali in-

l. j.

ωλὴν ἀνὶ
 θρώπου. id
 est excepto
 homine. Le-
 uiter Theo-
 dorum visus
 est accusasse
 Leoni. affir-
 mans legen-
 dum fuisse
 πρὶν ἀνθρῶ
 πος. id est pri-
 us homine.

ARIST. DE HIST. ANI.

diciū, vt crura posteriora attrahāt ad priora, & ita summoueāt, vt prope
modū collidāt. Si, vbi antea diebus aliquot spōte ieiunarint, mox in fu-
rorē vertātur, sanguine detracto iuuātur. Capiūtur etiā rigore neruo- 10
rū. cuius indiciū, venæ vt omnes neruīq; intédatur, & caput ceruicēsq;
immobiliter rigeant, rectisq; cruribus gradiātur. Suppuratione etiam
equi infestātur. vitiū quoq; eorū est, quod hordeatio dicitur: cuius indi-
ciū, vt palatū molestet, & feruētius spiret equus q̄ ex cōfuetō. nullū hu- 15
ius mali remediū est, nisi spōte naturæ emēdetur. Quod autē lymphari
dicitur, tale est vt equus ad tibiæ sonū quiescat, & demittat frontē. cū ve-
ro cōscenderis, citetur cōtentius donec retineas. demissus etiā semper
tristisq; est, si rabie tenetur. cuius indiciū, vt auriculas demittat ad iubā,
rursūq; protendat, idq; vicissim facit. Irremediabile etiā malū, si cor- 20
dis dolore vexatur. cuius indiciū vt latera subsidāt, & ilia præstringan-
tur. & si vesica dimoueat de suo situ. cuius indiciū ne vrinā reddere
possit, & vt vngulas, clunēsque trahat. Et si pastinacam deuorarint, cuius
magnitudo quæ verticilli bestiolæ est (nā morsus muris aranei, vel cæ-
teris iumentis molestissimus est) pustulæ hoc excitātur, & periculosior
quem defixerit grauida. pustulæ enim rumpūtur, ex quo interitus se- 25
quitur. sed si non grauida est, nō interimit. quinetiā ea quam alij chalcid-
am, alij dygnidam vocant, suo morsu aut interimit, aut vehementem
dolorem mouet. similis hæc paruis lacertis est: sed colore serpentis quæ
cēciliam nominant. deniq; homines vsuperiti totidē ferē morbis equū
atq; etiam ouem infestari, quot hominem referunt. interit veneno san- 30
daracæ & equus, & quoduis iumentum, siue veterinum. datur in aqua
percolatum. abortum etiam facit equa, odorem sentiens fungi fumigā-
tis lucernæ extinctæ. quod & mulierum nonnullis accidit. hætenus de
equorum morbis. Quod hippomanes vocant, hæret quidem fronti na-
scentis pulli, vt narratur. Sed equæ perlambentes abstergentēsq; id 35
abrodunt. quæ autem de hoc fabulantur, figmenta muliercularum, &
professorum carminis incantamentorum esse credendum potius est.
Emittit etiam ab equa prius, quàm pullum, quod pulium dicitur, certū
est. equi vocem quoq; agnoscunt equorum quibuscū pugnarint. Gau-
dent pratis riguis, & paludibus. bibunt enim aquas libentius turbidas. 40
quod si clara est, inturbant eam vngulis suis, & cum biberint, lauant se
toros, lymphisque potiuntur. balneum enim omnino hoc animal ada-
mat, & aquæ deditum est. quā ob rem natura etiam equi fluuiatilis ita
constat, vt viuere nisi in humore non possit. Bos contrā, quàm equus,
nisi aqua sit clara, frigida, atque lymphida bibere nolit. 45

Asinos vno morbo laborare, frigorisque impatien-
tes esse. Cap. XXV.
Sini vno maxime morbo laborant, quem malidam vocant.
quod vitiū in capite oritur, facitq; vt per nares pituita mul-

ta, ruffaq; effluat. quæ si ad pulmonem descenderit, moriuntur. sed si in capite est, non infert interitum. impatiens frigoris maxime hoc animal
 5 est. quapropter Pontica & Scythica terra alinis caret.

¶ De elephantorum morbis, & eorum curatione. Cap. XXVI.

Elephanti morbis inflatione contractis laborât. quò fit, ne possint excrementû, vel vesicæ vel alui reddere. Aegrotant etiam, si comedant terram, nisi ea frequenter vtantur. nam si frequenter, nihil sentiunt mali. lapides etiam interdum deuorant. necnon fluore tentantur, quo, cum vires languerint, curantur potione aquæ calidæ, & cibo fœni melle imbuti. vtrunque enim id sistit profluuium alui. si per insomniam fessi sunt, armis perfricatis ex sale, oleo, & aqua curantur. cum humeri dolent, carnibus suillis assis appositis iuuâtur. Oleum alij bibunt, alij non. & si spiculum in corpore inest, eiicitur eo quod biberit oleo, vt aiunt. qui autem oleum nō bibunt, ijs radix tyrtami decocta in vino datur. Quadrupedum res ita se habet.

¶ De morbis insectorum & præcipue apum. Cap. XXVII.

Insectorû maximâ pars eo tēpore valet, quo gignitur. videlicet cum annus talis, quale ver, humidus & tepidus est. Apibus bestiolæ quædā in alueis innascuntur, quæ fauis officiant. Vermiculus item specie aranei nocet fauis, quem alij clerû, alij pyraustâ vocât, hic sibi similē forma aranei parit in fauo, & facit vt examē ægroter. obest etiam alia quædā bestiola similis hepiolo papilioni, qui lucernarû luminibus aduolat. hæc puluerē spirâdo in alueo parit, nec aculeo ab apibus stimulatur: sed tātū fumo abigitur. Erucę quoq; nascūtur in alueis teredines dictę, quas apes nō insectâtur. ægrotât potissimū, cum sylua flores eruginosos tulerit, atq; etiā tēporibus siccis. Intereūt insecta omnia tacta ex oleo, sed celerrime, si capite illito exponantur soli.

¶ Animalium differentia pro locorum varietate. Cap. XXVIII.

Inuersitate etiam locorum differentia oritur, vt enim locis nonnullis gigni omnino aliqua nequeūt: sic alijs generantur quidē, sed pauciora, & vita breuiore, nec prospera. locis etiam vicinis discrimen huiusmodi existit: vt agri Milesij locis sibi propinquis cicadæ alteris gignantur, alteris non. Amnis in Caphallenia insula dirimit. cuius citra alterum latus cicadarum copia est, vltra alterum nullæ. In Pordoselena, via interiacet, cuius vltra alterum latus, gignitur catus: citra alterum gigni non potest. Terræ Bæotix in Orchomenio agro talpæ habentur multæ: at in Lebadico vicino nullæ sunt. neque, si aliunde portatæ eò fuerint, volunt infodere. In Ithaca insula lépores si aliunde illati dimittantur, viuere nequeunt: sed eodē reuerſi, vnde maris introierint in-

l.ij.

An tyrtami
legi debeat,
an dictami
an expungi
omnino, peri-
tiores iudi-
cent.

ARIST. DE HIST. ANI.

fulam, moriuntur. in Sicilia formicæ, quæ equites appellantur, nō sunt. in Cyrenensi agro ranæ vocales præterito tempore deerant. In Africa non aper, non ceruus, non capra syluestris est. India, teste Ctesia, quanq̃ 15 non fide digno, suem nec ferum nec mansuetum habet. Quæ autem sanguine carent, & quæ secessus tempore conduntur, grādiora nimirū illa possidet. In pōto neq; mollia sunt, neq; testata, nisi locis quibusdam pauca. In mari rubro testata omnia mira quadam magnitudine augentur. In Syria oves sunt cauda lata ad cubiti mensuram. Capræ auriculis mensura palmari, & dodrantali, ac nonnullæ demissis, ita vt spectent ad terram. Boues nodos scapularum flectunt, vt cameli. in Cilicia capræ tondentur, vt alibi oves. In Africa arietes statim cornigeri generantur, nec solum mares, vt Homerus scribit, sed etiam fœminæ. Contrà, in Ponto per prouinciam Scythicam nullis cornua enascuntur. In Aegypto aliqua maiora, q̃ in Græcia fiunt: vt boues, & oves. aliqua minora, vt canes, lupi, lépores, vulpes, corui, accipitres. aliqua magnitudine pari: vt cornices, & capræ. cuius rei causam attribuunt cibo, qui alijs large, alijs parce sit: vt lupis, & accipitribus. carniuoris enim parū cibi suppetatur, propter raptus, quo viuunt, pēnuriā. aues enim minores paucę 30 ibi habentur. lépori vero omniq; non carniuoro generi victus ieiunior ob eam rem est, q̃ neq; nuces, nec poma sunt diuturniora. Tum etiam multis locis, cæli & situs conditio causæ est: vt in terra Illyrica, & Thracia & in Epiro asini parui habentur. In Scythica & Gallica nulli, propter immodicum frigus. in Arabia lacerti magnitudine cubitum excedunt. Mures etiam multo soricibus auctiores: quibus crura priora vel palmi mensura, posteriora ad primum digiti nodum habentur. In Africa magnitudo anguium mira, sicut & fertur. Iam enim nōnulli vbi triremi applicuissent, ossa bouum multorum vidisse narrant, quos absumptos esse ab anguibus non dubitarent, cum triremes productas in altum quàm primum angues insectarentur, & nonnulli aggressi triremē euerterent. Item leones in Europa potius sunt, & ea Europæ parte, quę inter Acheloum amnē, & Nessum est. Pantheræ in Asia. in Europa autē nullæ. bestię deniq; omnes ferè efferaiores in Asia sunt, fortiores in Europa, multiformiores in Africa. Vnde prouerbio quodam dicitur, Semper aliquid noui Africam afferre. facit enim illius situs aquarum penuria, vt feræ eodē concurrant bibendi causa. quo quidem loco etiam quæ alienigenæ sunt, coeunt & generāt. quorum tempora eadem ferē di vteri sint, & magnitudines non multo inter se discrepēt. redduntur mitiores inter se desiderio fluuij. nam & contrà, q̃ cætera, potum quærunt. tempore enim hiberno magis, q̃ æstiuo. insuetum nanq; his est bibere æstate, propterea q̃ imbres fieri per id tempus non soleant. & mures quidem cum biberint, moriuntur. Sed vel alibi coitu alienigenarum procreari apertū est: vt in Cyrenensi agro lupi cū canibus coeunt.

ἐν τῇ κελτί
κῆ in Gal
lica.

55 & laconici canes ex vulpe & cane generantur. Indicos etiam canes ex
 5 tigride & cane gigni confirmant: verum non statim, sed tertio coitu.
 primo enim beluinos adhuc catulos procreari aiunt. alligantur canes
 locis desertis, & nisi belua incensa libidine sit, saepe lacerantur.

¶ Mores etiam animalium pro locis differre, venenâque serpen-
 tum vel asperiora vel mitiora effici. Cap. XXIX.

Orum etiam diuersitatem loca efficiunt: vt montana,
 & aspera suas bestias reddunt & aspectu efferratiores,
 & viribus robustiores, q̄ plana & molliora. Argumen-
 to vel sues Athi montis acceperim: quorum nē fœmi-
 5 nas quidem spectare mares situs inferioris audent.
 Morfus etiam beluarum ex locorum diuersitate plu-
 rimum differunt: vt in Pharo, locisque alijs scorpiones non lædunt. At
 alijs & præcipue in Scythia multi & magni & nocui sunt. & si vel homi-
 nem, vel quamuis bestiam percusserint, interimunt. nec sues euadere
 10 possunt, quanquàm ceteros virulentos ictus minime sentiunt. & nigri
 eorum potissimum interimuntur. quisque tamen celerrime interit, si
 ictus adierit aquam. Anguium quoque ictus per loca plurimum diffe-
 runt. Aspīs enim anguis, ex quo medicamētum putrificum illud com-
 ponunt, in Africa gignitur, cuius ictui nullum remedium est. nascitur
 15 eodem in agro, in quo laser, serpens quidam pusillus cuius remedium
 lapis est, quem ex sepulchro cuiusdam regis antiqui accipiunt, eoque
 perfuso ex vino bibunt. Italiæ locis quibusdam morsus etiam stellionū
 exitiales sunt. Sed omnium venenatorum morsus grauiores sunt, si al-
 terum ederit alterum, vt scorpiū deuorari à vipera certum est. Pluri-
 20 mis vero eorum aduersatur salua hominis. Serpens quidam minutus
 est, quem aliqui sacrum appellant, quem angues præmagni fugiūt. ma-
 gnitudo huic ad cubitum, species hirsuta. quicquid momorderit conti-
 nuo circiter putrescit. Est præterea in Indica regione serpens paruus,
 cuius vnus remedio carent incolæ.

σηπτικὸς
 septicum ex
 edēs à Celsō.

¶ Quo tempore piscium genera præstantiora in cibum red-
 dantur. Cap. XXX.

Discrimen animalium vt prospere contrāve exigant, vel
 vtero pleno existere nouimus. Testa enim intecta vt pe-
 ctines omnēque ostrearium, siue concharium genus, at-
 5 que etiam crusta intecta, tunc optima sunt, cum graui-
 da: vt latè in locustis & reliquis huiusmodi patet. sed
 quanquàm testa intecta grauida dicimus, tamē nullum eorum vel coi-
 tum vel partum videmus. crusta intecta nimirum & coire & parere
 percipiuntur. Mollia etiam præstant, cum grauida sunt: vt loligines,
 10 sepiæ, polypi. pisces cum impleri incipiunt coitu, boni omnes ferè sunt.
 sed procedente vteri tempore, alij præstant, alij nō. Alec siue māna vte-

l. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

Pro smaris
de, reddit
cerum.

ro grauis melior est. forma rotundior fœminæ. porrectior mari, & latior. Euenit vt cum fœtu impleri fœmina incipit, maris color in nigriorem, plurisque varietatis mutetur, & caro deterrima cibo efficiatur. vocantur à nonnullis per id tempus hirci. mutantur pisces, qui merulæ, & qui turdi appellantur, atque etiam squillæ, vere enim nigrescunt, post ver albedinem suam recipiunt. Fuca etiam mutat colorem. cum enim ceteris temporibus candida sit, verno varia redditur. solam hanc ex marinis piscibus nidum sibi consternere, atque in stragula parere aiunt. Alec etiam mutatur, vt dixi, & ceruus, vt ex albedine rursus æstate ad nigredinem redeant. quod maxime suis pinnis & branchijs declarant. Coruulus etiam cum vterum fert, optimus est, perinde vt alec. mugilis vero & lupus & reliqui ferè omnes squama intacti deteriores sunt cum ferunt. similes sibi, ferentes & non feretes pauci sunt, vt glaucus. Vitiantur etiam senectute pisces, & quidem thunni vel ad rem salsamentariam senes improbi sunt. multum enim carnis absuntur. quod idem vel in cæteris piscibus euenit. declaratur eorum senectus duritie magnitudinèque squamarum. Iam captus est thunnus senex, cuius pondus erat ad talenta quindecim, & caudæ intervallum ad cubita duo & palmum: Fluuiatiles & lacustres pisces optimi sunt post partum, & seminis genitalis emissionem. Sed nonnulli etiam cum ferunt commendantur, vt saperdis. alij damnantur, vt silurus. cum cæteri omnes mares suis fœminis sint præstantiores, silurus fœmina præstat suo mari. & in genere anguillarum quoque meliores sunt quas fœminas nominant, quæ nomen fœminæ temere acceperunt. non sunt enim fœminæ: sed quia aspectu à cæteris discrepant, fœminæ appellantur.

OCTAVI DE HISTORIA ANIMALIVM LIBRI
FINIS.

ARISTOTELIS DE HISTORIA ANIMALIVM LIBER NONVS, INTERPRETE THEODORO.

De affectibus animorum omnium animalium, deque ijs
quæ perpetuas inter se inimicitias gerunt, & earum
causis.

Caput. I.

5 **M**ores animalium obscuriorum parūque viuē-
 tium temporis, minus sensu percipiuntur: uiua-
 ciorū euidentiores sunt. Habere enim vim quā-
 dam naturalem animantes in quauis animi af-
 fectione videtur, hoc est prudentia, stultitia: for-
 titudine, ignauia: clāmentia, acerbitate: & reli-
 quis habitibus generis eiusdem. In nonnullis
 etiam cōmune aliquid disciplinæ eruditionisq;
 habetur. Alia enim vicissim inter se, alia ab homine (quæ scilicet au-
 10 ditu non carent) non modo strependi, verumetiam significandi diffe-
 rentias possunt dignoscere. In omnibus vero, quorum procreatio est,
 fœminam & marem simili ferè modo natura distinxit moribus, quibus
 mas differt à fœmina. quod præcipue tum in homine, tum etiam in ijs
 quæ magnitudine præstent, & quadrupedes uiuiparæ sint, percipitur.
 15 sunt enim fœminæ moribus mollioribus. mitescunt celerius, & manū
 facilius patiuntur. discunt etiam, imitantūrque ingeniosius: vt in gene-
 re canum laconico fœminas esse sagaciores quàm mares apertum est.
 Moloticum etiam genus venaticum nihilo à cæteris discrepat. At pe-
 cuario longe & magnitudine & fortitudine contra beluas præstat.
 20 Insignes vero animo & industria, qui ex utroque, moloticum dico & la-
 conicum, prodierint. Sed fœminæ omnes minus quàm mares sunt ani-
 mosæ, excepta panthera, & vrsæ. fœminæ enim in his generibus esse vi-
 dentur animosiores, cum in cæteris sint proculdubio molliores: verū
 malitiosiores, astutiores, insidiosiores fœminæ sunt, atq; in enutrienda
 25 prole sollicitiores. Mares contrā animosiores, ferociiores, simpliciores,
 minūsq; insidiosi. Quorum vestigia morum, cum in omnibus ferè in-
 sunt, tū vel maxime in perfectioribus, & præcipue in homine. Hic enim
 natura perfectissima est, & ob eam rem habitus isti conspectiores in eo
 ipso continentur. Ita q; mulier misericors magis, & ad lachrymas pro-
 30 pensior q; vir est. inuida itē magis, & quærule, & maledicētiore, & mor-
 daciore. præterea anxiosa, & desperans magis, q; mas, atq; impudentior, &
 mēdaciore. quinetiā faciliore decipi, meminissēq; aptior. ad hęc vigilātiore,
 segnior, immobilior deniq; est, & minus cibi desiderās. Mas vero iuuā-
 tiore (vt modo dixi) & fortior est. Nā & in molliū genere, cum sapiā ista
 35 est tridēte, mas fœminā adiuuat: fœmina mare percusso fugā arripit. Pu-
 gnāt inter se ipsa animalia, quæ loca eadē incolūt, atq; eisdē vescuntur
 cibis. nam si victus penuria sit, fit certe ob eā rem, vt vel eiusdē generis
 animātes pugnā inter se conserāt. Et quidē marinos vitulos situs eius-
 dem pugnare inuicem aiunt, & marē cum mare & fœminā cū fœmina,
 40 donec alter ab altero vel occidatur vel ejiciatur. Idēmq; eorum catulos
 facere. Carniuora etiā & oppugnantur à cæteris omnibus, & ipsa cum
 cæteris pugnāt. quoniā victus his ab animalibus est, vnde augures sua
 l.iiij.

ARIST. DE HIST. ANI.

diffidia & confidia colligunt. diffidio bella, omnemq; discordiā statuūt:
 confidio pacem omnemq; cōcordiā. Quòd si sibi copia suppetat, haud
 scio an ea quæ nunc metuūt, & ferociūt, inter se cant, māsuetéq; , cum 45
 inter se eunt, cū homine etiam agant. cuius rei indicatiū facit cura quam
 Aegyptij animantibus impendunt. q̄ enim apud illos cibo non carēt,
 sed copiose aluntur, ideo collegio, vel ipsa efferatissima degūt. māsue-
 scunt enim sui cōmodi ratione. quale se genus crocodili exhibet sacer-
 doti locis quibusdā propter cibi curā, quæ ibi insumitur. quod idē fieri 50
 cæteris etiam locis intelligi licet. Dissidet aquila cū dracone. vescitur
 enim aquila anguibus. Ichneumo cū phalange. venatur enim phalan-
 ges ichneumo. Auium variæ dictæ cum alaudis. pipo cum lutea. oua
 enim inuicem exedunt. Cornix cum noctua. cornix enim meridie oua
 surripiēs noctuæ absomit, cum nō clare interdiu noctua videat. noctua 55
 cōtrā, oua cornicis noctu exedit. éstq; altera interdiu, altera noctu potē-
 tior. Itē noctua cū orchilo. nā is quoq; oua exedit noctuæ. sed die, vel cæ-
 teræ auiculæ omnes noctuā nimirū circūvolant. quod mirari vocatur.
 aduolantésq; percutiūt. quapropter aucupes ea constituta auicularum
 genera multa & varia capiunt. Quinetiam qui rex auium appellatur, 60
 priuatas contra candē inimicitias gerit. mustela inimicus cornicis est.
 quippe qui eius oua & pullos violet. Turtur cū ignaria pugnat. locus
 enim pascendi victusq; idem eorū est. Galgulus cū lybio. miluus cum
 coruo. eripit enim miluus à coruo quicquid tenet, vt qui & vnguibus
 sit præstātor, & volatu. ita fit, vt eos quoq; victus ratio faciat inimicos. 65
 Ad hæc, inter ea quæ cibum sibi à mari petūt, anas, gauia, & harpa, in-
 uicem dissident. Buteo in alio genere hostis ranæ, & rubetæ, & anguis
 est. rapit enim eos atq; exedit. Turtur & luteus pugnat. occiditur à lu-
 teo turtur. & à cornice tympanus nomine. colaré vlula, cæteri q; adun-
 ci rapiunt, vnde ijs oritur bellum. inter stellionem etiam & araneū bel- 70
 lum est. deuorantur enim aranei à stellione. pipo inimica ardeolæ est.
 oua enim & pulli ardeolæ violantur à pipone. salo prælium cum asino
 est, propterea q̄ asinus spinetis sua vlcera scabendi causa atterat. tum
 igitur ob eam rem, tum etiam, quòd, si vocem rudentis audierit, oua
 abigat per abortum, pulli etiam metu labantur in terram. itaque ob 75
 eam iniuriā aduolans vlcera eius rostro excauat. lupus asino, tauro,
 & vulpi est hostis. cū enim carne ipse alatur, boues inuadit, & asinos, &
 vulpes. hac eadem de causa, & cū circo accipitre vulpi inimicitia sunt.
 circus enim quia vnguibus est aduncis, & carne viuut, vulpem inuadit,
 ac vulnerat. coruus tauro & asino aduersarius est, quippe qui aduolās 80
 feriat, & eorum oculos laceret. Aquila etiam cum ardeola pugnat, vn-
 guibus etenim valens aggreditur. hæc autem repugnando emoritur.
 æsalo cum vulture. crex cū galgulo, & merula, & vireone, quem ex fla-
 gratione procreatum quidam fabulantur. nocet enim his & eorū pul-

85 lis. sitta & trochilus cum aquila. sitta enim oua aquilæ frangit. aquila tū
 ob eā rem, cum etiam q̄ carniuora est, aduersatur. Florus odio equū ha-
 bet. pellitur enim ab equo pabulo herbæ qua vescitur. nubeculans hic,
 nec valēs acie oculorū est. quippe qui vocē quidē equi imitetur, atq; ad-
 uolās equū fuget: sed interdū excipitur, occidaturq; ab equo. colit hic
 90 paludes & ripas. coloris est pulchri, & victus facilis. Colotæ hostis asin-
 us est. dormit enim colota in præsepibus, & narē subiēs asini, ne com-
 edat, impedit. Ardeolarū tria sunt genera, pella, alba, stellaris piger co-
 gnomine. pellē coitus difficilis est. vociferatur enim, & sanguinē ex ocu-
 lis, vt aiunt, emittit cū coit. parit etiā ægre, summōq; cū dolore. præliū cū
 95 ijs init, à quibus lēditur, hoc est cū aquila, à qua rapitur: cū vulpe, à qua
 noctu capitur: cū alauda, à qua oua eius diripiūtur. serpēs mustelē suisq;
 aduersarius est. mustelē, q̄ cadē in domo versantur. victus enim ex eisdē
 appetatur necesse est. suis vero, quia ab ea deuoratur. æsalo vulpi est ini-
 micus. ferit enim, pilosq; eius euellit, occiditq; catulos. vncis nanq; vn-
 100 guibus est. Coruus vulpi amicus est. pugnat enim cū æsalone, vnde fit
 vt huic, cū ab illo percutitur, auxilietur. Vultur etiā & æsalo inuicē ini-
 mici sunt. vngues enim vtriq; vnci habētur. Aquilæ etiam pugnat vul-
 tur & olor, nutritq; eam sæpius olor. Oloribus vero vt alter alterū de-
 uoret, in more est, maxime in volucrū genere. sunt porrò alia semper
 105 inter se infesta, alia hominū ritu, cū res ita tulerit. Asinus itē & spinus
 inimici inter se sunt. victus enim spino à vepribus, quas asinus tenellas
 adhuc pascit. Florus, spinus, ægithus, quē salū voco, odiū inter se exer-
 cent. & nimirū sanguinē ægithi & florī misceri non posse dicitur. amici
 cornix & ardeola. lunco & alauda. galgulus & lædus. Colit enim gal-
 110 gulus fruteta, & nemora. lædus saxa & montes. suisq; locis vterq; cōten-
 tus degit pacifice. amici etiam pifex, harpa, miluus. Vulpes etiam cum
 serpente amice viuit. ambo enim cauernis gaudēt. & merula quoq; tur-
 turem amat. leo & lupus ceruarius inimici sunt. cum enim carne alan-
 tur, victū ex eisdē petant, necesse est. Elephāti etiā pugnat inter se vehē-
 115 mēter, & dētibus alter alterū ferit. qui autē victus fuerit, adedò animum
 amittit, vt ne vocē quidē victoris toleret. differunt inter se elephantes
 mirum in modū robore atq; animo. Sunt apud Indos in vsu rei bellicæ
 non solum mares, sed etiam fœminæ. Veruntamen fœminæ pauciores
 sunt, & longe timidiore. euertit ædificia elephantus, dentes admouēs
 120 magnos. palmas vero sua fronte impellit, donec declinet, tum pedibus
 inculcans prosternit in terrā. Venatio talis elephantorū est. conscēdūt
 mites aliquos animosōsq; elephātos, qui venātur, cursūq; insequuntur
 feros. quos cum occuparint, ferire præcipiunt suis, dum fatigēt virēsq;
 dissoluant. Tū rector in defatigatū illum insilit, regitq; falce. post breui
 125 tempore fera mitescit, atq; obtemperat. Quādiu insidat rector, mitem
 se quisq; exhibet: cum descenderit, alij mansuetudinē seruant, alij suam

ARIST. DE HIST. ANI.

repetunt feritatem. itaq; immitescentium crura priora præpediunt vinculis, vt quiescant. capiuntur & natu iam grandes, & pulli. sed amicitia atque inimicitia in his beluis, victus viteque ratione ita existunt.

¶ De his piscibus qui gregatim amicæque viuunt, quæ non gregatim inimicæ sunt. Cap. II.

Piscium autem alij gregatim degunt, amicæque sunt: alij non gregatim, inimicæque viuunt. Qui amici sunt, congregantur, partim cum vterum ferunt: partim cum factum ædiderint. Gregales denique sunt thunnia, aleces, gobiones, vocæ, lacerti, coruuli siue graculi, denticæ, muli, malleoli, elegini, sacri, aristulæ, sargiaci, lollij, pauperes, iuliæ, limariæ, scombri, monedulæ. horum nonnulli non modo gregales sunt, verum etiam conjugales. Reliqui omnes conjugia agunt quidem, sed greges statim temporibus, vt modo dixi, constituunt. scilicet, aut cum vterum gerunt, aut post partum. lupus & mugilis quamquam inimici sunt capitales, tamen statim tempore congregantur. conueniunt enim in gregem sapius, non solum quæ eiusdem generis sunt: sed etiam quibus idem aut similis pastus appetitur, dummodo sit abunde cibarij. sæpe mugiles cauda abscissa viuunt, atque etiam congrimeatu tenus excrementario. Abscinditur mugilis cauda à lupo, congrime à muræna. Ineunt prælium maiores contra minores. maior enim quisque atque robustior minorem infirmiorumque deuorat. sed de marinis generibus satis.

¶ De genere ouili amente & stulto.

Cap. III.

Mores autem animalium, vt dictum iam est, differunt inter se fortitudine, ignauia: mansuetudine, ferocitate: mente, dementia. Iam enim genus ouile amens, & moribus, vt dici solet, stultissimum est. quippe quod omnium quadrupedum ineptissimum sit. reperit in deserta sine causa. hic me obstante ipsum sæpe egreditur stabulo. occupatum à niue nisi pastor compulerit, abire non vult: sed perit desistens, nisi mares à pastore ducantur. ita enim reliquus grex consequitur. Caprarum ex grege si quis vnam villo mento dependente, quem aruncum vocant, apprehenderit, cæteræ statim velut stupidae suos in vnam illam oculos conijciant. Cubant difficilior oues quam capræ. magis enim capræ quiescunt, acceduntque ad hominem familiarius. sed sunt frigoris impatientiores quam oues. docent pastores suas oues gregari facto strepitu. nam si, cum tonuerit, aliqua relinquatur, quæ non concurrerit, abortum, si est grauida, facit. vnde fit, vt si quem domi strepitum moueris, omnes concurrant propter consuetudinem. Cubant oues caprarumque vniuersæ per cognationem. Cum primum sol conuersus destiterit, capras non aduersis præterea inter se oculis, sed auersis cubare accepimus.

De societate boũ, equarũmq; mutuo inter se amore. Cap. III.

Oues & pascunt per societates, atque consuetudines, & si vnus aberrarit, reliqui sequũtur. quapropter bo-
arij nisi prauenerint, totum armentum requirant, ne-
cesse est. Equarũ societate coniunctarũ, si altera forte pe-
rierit, altera pullum parente orbatum enutrit. Equarũ
deniq; genus miro quodam amore prolis teneri
putatur. cuius rei indicium est, quod sapius steriles auferunt pullos à
matribus, quos ipsarũ amore prosequentes tueantur. sed quoniam lacte
careant, deprauant eos quos diligunt.

De ceruarũ prudentia in pullis ædendis, deque maris cor-
nuum amissione, & reparatione. Cap. V.

Erarum quadrupedũ cerua maxime prudentia præsta-
re videtur: tum, quia circa semitas pariat, quò scilicet
beluarũ propter homines minus accedũt: tũ etiam, quia
cum peperit, inuolucrum primum exedit, mox sese lim-
herbam petit, quam cum ederit, redit ad prolem. Præ-
terea hinnulũ ducens in stabula assuescit, quò refuge-
re debeat. saxum hoc est abruptum vno aditu. quo loco eã si quis inua-
dit, expectare repugnareq; affirmant. Mas item cũ pinguerit, quod val-
de tempore fructuum sit, nusq; apparet: sed lōge secedit, vt qui pōdere
suarũ corpulentiarũ capi se posse facilius sentiat. Cornua etiã locis diffici-
libus amittit, & quã inueniri nequeant. vnde illud prouerbiũ ortũ, Quã
cerui amittũt cornua. Quasi enim sua amiserit arma, cauet ne inermis
reperiatur. Cornu sinistrũ compertũ esse à nemine adhuc fertur. occu-
lit enim id tanq; quodã medicamento præditũ. Anniculis nõdũ cor-
nua nascuntur, nisi quoad indicij gratia, sit initiũ quoddam prætuba-
rans, quod breue hirtũmq; est. Bimis cornua primũ oriũtur simplicia,
& recta ad subularum similitudinẽ. quã ob rem subulones per id tẽpo-
ris eos vocãt. Trimis bifida exeunt, quadrimis trifida, atq; deinceps ad
hunc modũ procedit numerus vsque ad annum sextũ. Ab hoc similia
semper prodeunt, ita, ne sit dignoscere ætatẽ ramorum numero. sed se-
nes cognoscimus maxime indicio duplici illo. dentes enim aut nullos,
aut paucos habet, atq; adminiculis caret. vocãtur adminicula rami, qui
imis cornibus prominent ante frontẽ, quibus in pugna vtũtur iunio-
res. senes autẽ carent. amittunt singulis annis cornua mēse Aprili. quẽ
cũ amiserint, occultant sese interdiu, vt superius dixi. idq; opacis faciũt
locis, vt muscarũ tædio vacent, pascuntur per id tempus noctu. donec
recipiant cornua. quarũ primũ quasi cute vestita & hirtiuscula emittũt.
sed cũ creuerint, soli exponũt vt excoquãtur, & sicceant. vbi iam nihil
attritu arborum, cum ea scalpant, indolent, tũc ea relinquunt loca, cõf-
si habere iam quo repugnare possint cum res exigit. captus iã ceruus

ARIST. DE HIST. ANI.

est hederam suis enatā cornibus gerens viridem, quā cornu adhuc te-
nello forte inserta, quasi ligno viridi coaluerit. cerui morfi vel à phalā-
gio, vel à quouis generis eiusdē cancos edunt. quod idem homini etiā
prodesse putatur, sed nō caret fastidio. Ceruæ statim à partu exedūt in-
uolucrū, vt dictū est, nec fieri potest, vt id accipias. prius enim q̄ in terrā
demittāt, ipse arripit. uis in eo medica esse creditur. Cerui sibilo & cātu
venantiū capiūtur. mulcentur enim alliciūtq; ea voluptate. itaq; alter
venantiū cantat palām, aut sibilat, alter clām ferit à tergo, vbi socius tē-
pus iam esse significarit. sed si ceruus erectas auriculas teneat, acerrī-
me sentit, nec latere insidiæ possunt: sin demissas, facile interimitur. 35

De quibusdam animalibus quæ prudentia quadam na-
tura instituit. Cap. VI.

Ræ cum fugiunt, suos catulos propellunt, susceptosq;
portant. cū ab insectate iam occupantur, arbores scan-
dunt. Solent vrsi arum herbā comedere, cum è latibus
lo egrediūtur, vt dictū est. ligna etiā manducant, quasi
dentiant. Sed ex cæteris quoq; quadrupedibus multæ
prudēter sibi opitulari vidētur. Nam & in Creta insu-
la capras syluestres sagitta trāffixas dictamnū herbā quærere aiunt. hoc
enim spicula ex corpore eijci. Canes etiā ægrescētes herba quadā com-
esa vomitant. Panthera cum venenum, pardalianches dictū ab angore,
ederit, quo leones etiā intereunt, stercus hominis quærit. eo enim ipso
iuuatur. quocirca venatores stercus ibi propinquū suspēdunt ex arbo-
re aliqua: ne procul belua abeat petens suū medicamentum. itaq; insi-
liens ibidem, & spe capiendi perleuerās in se efferēda emoritur. Eandē
sefe abscondentem venari ferūt, propterea quod suo odore beluas dele-
ctari intelligat. propius enim ita accedunt, quas corripiat. Ichneumo
Aegypti vbi aspidem anguem suū hostem aspexerit. nō prius aggredi-
tur, q̄ socios vocet, & limo obducto contra ictus morsusq; sese loriket.
Modus armādi, vt primū mades faciat corpus, & in terra se volutet. Cro-
codilis hiātibus trochili aues inuolantes depurgant dentes, quo mu-
nere & ipsi alūtur. & crocodilus sentiens secum cōmode agi, nihil no-
cet, sed cum egredi auē vult, ceruices mouet, ne cōprimat. Testudo cū
vipera ederit, mox cunilam edit. quod cum ita sæpius factū animadu-
erisset quidā, vt gustata cunila viperam testudo repeteret, herbā euulsit,
quo facto testudo interijt. mustela quotiens dimicatura cū serpēte est,
rutam comedit. odor etenim eius herbæ infestus serpētibus est. draco
cum per vsum pomorū nausea infestatur, succū syluestris lactucæ exor-
bet. quod ita facere visus sæpius est. Canes cū lūbricis infestantur, her-
bam tritici comedunt. Ciconiæ cæteræq; aues cū vulnus per pugnā ac-
ceperint, cunilā plagæ apponūt. locustæ etiā complures viderunt, quo-
ties cū serpente pugnat, collum eius prehēdere. Quin & mustela pru- 30

Græce inter-
feritur ἐν
ἀγγέω, id
est, in vascu-
lo. & Plinius
habet, in va-
se aliquo.

ὀρίγανος cu-
nilam bubu-
lā vocat Plī.

πικρίδος,
id est sylue-
stris lactucæ,
intybi agre-
stis.

denter capere aues videtur. iugulat enim quas caperit, vt lupus ouē.
Serpentem quoque impugnat, eum præcipue, qui mures venatur, vi-
delicet ea causa, quia ipsa etiam mures persequitur. De herinaceorum
sensu locis multis perpensum est, vt qui in cauernis sunt commutent
35 sua cubilia, aquilonum & austrorum mutatione. qui autem intra tecta
aluntur, ad parietes discedunt. quod ita fieri cum Bizantijs quidam a-
nimaduertisset, consecutus existimationem est, vt tempus futurū pos-
set prælagire. Istis genus mustelæ rusticæ, quod viueram interpretor,
magnitudine est, quàm melitenis catellus, minor: sed pilo, forma, albe-
40 dine partis inferioris, & morum astutia mustelæ similis. mansuescit ma-
iorem in modum. officit aluearibus. mellis enim auida est. aues etiā pe-
tit, vt felis. genitale eius osseum est, vt ante dixi, & medicamento vrinæ
stillationibus esse putatur. datur per ramenta ex vino.

De intelligentiæ parte, qua animalia quædam hominū rationem
repræsentant, vt hirundines & omne columbaceū genus, de quæ
ætate columbarum, perdicum & passerum.

Cap. VII.

Mnino ratio brutorum magnā refert vitæ humanæ si-
militudinem, magisq; in minore genere, q̃ in maiore vi-
deris intelligentiæ rationē. quod primū in auiū genere
hirundo in effingendo, constituendōq; nido ostendit.
5 confingit implicito luto festucis ad normā lutariæ pa-
leationis. & si quando luti inopia est, se ipsa madefaci-
ens volutat in puluere omnibus pennis. stragulum sibi etiam more ho-
minum facit, duriora primū subijciens, & modice totū cōsternens pro
sui corporis magnitudine. atq; in enutriēda prole mira tā mas, q̃ fœmī-
10 na æquitate laborat. Impartit pullis singulis cibum, obseruans cōsuetu-
dine quadam, ne qui acceperit, bis accipiat. excrementa etiā pullorum
parētes eijs ciunt. Post adultiores iam natos circūagi, forāsque ipsos egere-
re edocent. Ad hæc, colūbi plæraq; contēplationis huiusmodi afferunt.
neq; enim cū pluribus adulescere, aut coire patiuntur, neq; coniugiū
15 iam inde à primo ortu initū deferūt, nisi cœlebs, aut vidua. Quinetiam
fœminæ parturienti mas adest, & cultu, omniq; officio fungitur. sape
etiam fœminā pigrius euntem ad nidū propter partus laborē mas per-
cutit, cogitq; intrare. exclusis iam pullis terrā saluginosam potissimū
præmanducatā in eorum os inferens, suū ingerit, atq; ita præparat ad
20 cibum recipiendū. adultos iam, cum tempus prodeūdi ex nido est, mas
subigit. Ita magna ex parte columbæ mutuo degūt amorē. sed in fœdū
nonnullæ etiā ex maritatis cum alijs cōeunt. pugnax hoc animal est, al-
ter alterū infestat, nidūmq; alter alterius subit: sed raro. nā et si ex lōn-
ginoquo minus, tamē apud ipsum nidum summō certamine dimicatur.
25 proprium columbarū & palumbium, & turturū esse videtur, ne collū
cum bibunt. resupinēt, nisi satis hauserint. mare vno cōtenta, & turtur

ὁ χεῖναι
sub-
igit.

ARIST. DE HIST. ANI.

& palumbes uiuit, nec alterum recipit. Incubant ambo, & mas & fœmina. dignosci māsne an fœmina sit, haud facile est, nisi interiorū aspe-
ctu. vita palumbibus longa. nam ad vigesimum quintum, & ad trigesi-
mum annum protrahitur. nonnullas quadraginta etiam annos cōple- 30
uisse exploratum habetur. ætate autem prouectis ungues accrescunt,
quos recidere solent, qui alunt. nihil, quo lædantur aperte, aliud his se-
nescentibus accidit. Turtures & columbæ vel ad annū octauū uiuunt.
scilicet, quæ excæcata allecetrices aluntur. perdices vita ad quinq;
& viginti annos. Nidulātur & palumbes & turtures semper locis eis- 35
dem, & cū mares in totum diuturniores, q̄ fœminæ sint. in his marem
prius, q̄ fœminā mori nōnulli aiunt, uidelicet documēto earū quæ domi
allecetrices aluntur. Sūt qui passerum etiam mares anno diutius du-
rare non posse arbitrentur, argumento quòd veris initio nulli mentū
habere nigrū spectētur, sed postea: tanq̄ nullus anni superioris serue- 40
tur. fœminas vero hoc in genere esse viuaciores volunt. capi enim has
cū nouellis, cognoscīq; laborū callo asseuerant. Degūt ætate turtures
locis frigidis, hieme tepidis. fringillæ cōtrā, ætate tepidis, hieme frigidis.

De ijs auibus quæ nidum non ædificant, deque per-
dices astutia. Cap. VIII.

Ves grauiores nidos sibi non faciunt, vt coturnices, vt
perdices, & reliquæ generis eiusdem. quibus enim vo-
landi facultas deest, ijs nidus non prodest: sed facta in
aprico area (alibi enim nusq̄ pariūt) atq; materia, vt ve-
pribus quibusdā congestis, quoad accipitrū & aquilæ 5
rum iniuriā deuitare possint, oua ædunt, & incubant.
Mox cum excluserint, protinus pullos educūt, propterea q̄ nequeūt
suo volatu ijs cibum administrare. refouent suos pullos sub se ipsa du-
cendo more gallinarū, & coturnices, & perdices. nec eodem in loco &
pariūt, & incubāt, ne quis locū percipiat lōgioris temporis mora. cum 10
ad nidū quis venādo accesserit, prouoluit sese perdix ante pedes venā-
tis, quasi iam possit capi, atq; ita allicit ad se capiendā hominē, eo vsque
dum pulli effugiant: tum ipsa auolat, & reuocat prolem. parit oua non
pauciora q̄ decem, sed sæpius sedecim. Malitiosa astutāq; auis hæc est, vt
dixi, secernūtur verno tēpore de grege per cantū, & pugnā, cōiugatim 15
mares cū fœminis, quācunq; sibi quisq; forte acceperit. oua mares quæ
cōpererint, peruoluūt, & frangunt præ sua salacitate, ne fœmina incu-
bet, quod ne accidat, fœmina emolians, clanculū diffugiens parit. sed fit
sæpius, vt præ turgore parturiēdi quolibet loco ædat, & mare præsentī.
verū vt oua seruētur, nunq̄ ex eo quo peperit loco discedit. & si ab homi- 20
ne visā est, ita se ab ouis astute quēadmodū à pullis subtrahit, labās an-
te hominis pedes, dum dimoueat. Sed cū diffugerit fœmina vt incu-
bet, mares tumultuant, clamitant, pugnāq; inter se cōserūt, quos cœli-

παλὺς πρὸς
allecetrices.
& sic dicun-
tur columbæ
aut aues quæ
in retibus
seruantur ad
alias allicien-
das.

bes vocant. qui autē victus in pugna fuerit, sequitur victoris venerem
 25 patiens, nec ab alio nisi à suo victore subigitur. sed si à comite principis,
 aut quouis vulgari vincatur, clām à principe ac furto subigitur. Verū
 hoc nō ita fieri semper, sed certo tēpore anni planū est. hoc idem à co-
 turnicibus quoq; agi animaduertimus. Gallinacei etiā idem interdū fa-
 ciunt. In tēplis enim vbi sine fœminis munerarij, dicatq; versantur, nō
 30 temere eum qui nuper dicatus accesserit omnes subigūt. nec nō per-
 dices māsueti iam & domestici subigūt feros, & spernūt, cōtumeliosēq;
 tractant. perdicē venatorē dux syluestriū primus inuadit, pugnāmq;ue
 obuiā conserit, quo capto cōpage alter occurrit, tum alius, atq; ita sin-
 gulis dimicatur, si mas sit, qui venatur. Sed si fœmina est, vbi dux ad eius
 35 vocem occurrerit, ceteræ vniuersæ eū inuadūt, feriunt, fugāt ab ea fœ-
 mina, inuidentes quod nō sibi, sed illi accesserit. hic tacitus ob eā rem
 sæpe accedit, ne voce percepta oppugnetur. nōnunq; marem adeūtem
 efficere, vt fœmina obmutescat, ne re cognita pugnare cū ceteris maris
 bus cogatur, periti referūt. perdices nō modo canūt, verū etiā strident,
 40 & voces alias quasdam emittūt. sæpe & fœmina incubās exurgit, cum
 marem fœminæ venatrici attendere senserit, occurrēsq; se ipsa præbet
 libidini maris, vt satiatus negligat venatricē. Vsq; adeo tum perdices,
 tum etiam coturnices copia libidinīs gaudent, vt in aucupātes cor-
 ruant, & sæpenumero capitibus eorum residant. talis perdicū coitus &
 45 morū astutia est. nidulantur humi, vt dixi, tum coturnices, tū perdices:
 atque etiā aliæ quædam eiusdem parū volantis generis. ex his item a-
 lauda, & gallinago, & coturnix, nunq; in arbore cōsistunt: sed humi.

¶ De pico martio, & tribus generibus eiusdem. Cap. IX.

Ontrā atq; martius picus, qui humi nunq; cōsistere pa-
 titur. tundit hic quercus vermiū & culicū causā, quod
 exeant. recipit enim egressos lingua sua, quā maiuscu-
 lam & latiusculā habet. scandit per arborē omnibus
 5 modis. nam vel resupinus more stellionū ingreditur.
 vngues etiam habet cōmodiores q̄ monedula ad tu-
 tiore arborū reptationem. his enim affixis ascendit. sunt pici martij co-
 gnomine tria genera, vnū minus q̄ merula, cui rubidæ aliquid plumæ
 inest. alterum maius q̄ merula. tertium non multo minus q̄ gallina. ni-
 10 dulatur vt dictum est in arboribus, cū alijs, tum oleis. pascitur formicis,
 & coſſis. cū coſſos venatur, tā vehemēter excauare vt sternat arbores,
 dicitur. Iā vero mitescēs quidā amygdalū, quod rimæ inseruisset ligni,
 vt fixū constāter ictum reciperet, tertio ictu pertudit, & nucleū edit.

¶ De prudentia gruum. Cap. X.

Rues etiā multa prudenter faciūt. loca enim longinqua petūt
 sui cōmodi gratia, & volant alte, vt procul prospicere possint.
 & si nubes, tempestatēmq; viderint, cōferunt se in terrā, & hu-

σκόληκες δὲ
 ἐκ τῶν δέν-
 δρων, id est,
 coſſi, quos ve-
 natur picus
 martius.

mi quiescūt. ducem etiam habent, & eos, qui clament dispositi in extremo agmine, vt vox percipi possit. Cum consistunt, ceteræ dormiūt, 5 capite subter alam cōdito, alternis pedibus insistentes. dux detecto capite prospicit, & quod senserit voce significat. Platea fluuiatilis conchas maiusculas, leuēsque deuorat. quas vbi sua ingluuie coxerit, euomit: vt hiantibus iam legat testis exuens, atq; edat.

¶ De domicilijs agrestium volucrum. Cap. XI.

Omicilia vero agrestes volucres aptissime ad victum, & prolis salutem moliantur. Sunt aliæ parentes feliciores, & suorum gnatorum diligentiores: aliæ minus. & alijs ingenium ad victum acutius: alijs obtusius est. 5 Colunt aliæ loca fragosa, & saxa, & cauernas: vt quæ à præruptis torrentium alueis charadriū appellamus, quasi hiaticolam dixeris. praua hæc auis, & colore, & voce. & noctu apparet, die aufugit. Accipiter etiam locis saxosis & arduis nidulatur. auium quas caperit, cor nunquam edit. Idq; nonnulli in coturnice, & turdo, alij in alijs obseruauerunt. quinetiam venandi differentia adnotatur, ne 10 simili modo æstate vt hieme rapiat. Vulturis vel pullum vel nidū à nemine visum adhuc nonnulli aiunt. & nimirum ob eā rem Herodotus Brysonis rhetoris pater aliunde situ eminētiore quodam venire dixit. argumentūq; afferebat. quòd breui tempore multi apparerent, & tamen vnde, constaret nemini. Sed causa huius rei est, quòd rupibus inaccessis pariat, neq; locorum plurium incola auis hæc est. ædit nō plus 15 q̄ vnū ouum, aut duo complurimū. Sūt quæ mōtes colant, & syluas: vt vpupa, & brenthus. cui & uictus probus, & vox sonora est. Trochilus & fruteta incolit, & foramina. capi difficile potest. fugax atque infirmis moribus est. Sed victus probitate, & ingenij solertia præditus. vocatur idem & senator, & rex. Quā ob rem aquilā pugnare cum eo referunt. 20

¶ De generibus auium, quæ apud aquas degunt, deque chalcide aue, & eius natura, necnon de concertatione eius cum aquila, & gruum pugna. Cap. XII.

Vnt aliæ quæ vitā apud mare traducāt, vt cinclus, qui astutus & capi difficilis est: sed captus omnium maxime mitescit. læsus hic est. incōtinens enim parte sui posteriore. viuunt apud mare & fluuios & lacus palmipedes omnes, natura enim ipsa quærit quod sibi commodius sit. Sed multæ etiā fidipedes circa aquas paludēsq; degunt, vt florus apud amnes, cui color pulcher, & vita cōmoda. Cataracta mari victitat, & cum se alto ingurgitarit, manet nō minus temporis, q̄ quo spatium trāsieris iugeri. minor q̄ accipiter auis hæc est. 10 Olores etiā palmipedes sunt, & apud lacus, paludēsq; viuunt, nec probitate victus, morum, prolis, senectutis vacāt. Aquilam, si pugnam cœ-

perit, repugnantes vincunt. ipsi autē nunq̄ nisi prouocati inferunt pug-
 gnā. canere soliti sunt, & præcipue iamiam morituri. volāt etiam in pe-
 lagus lōgius. & iam quidā cum in mari Africo nauigarent, multos ca-
 15 nentes voce flebili, & mori nōnullos cōspexere. Chalcis raro apparet.
 mōtes etenim incolit. nigro colore est, magnitudine accipitris, quē pa-
 lūbariū nomināt, forma longa, ac tenui. Iones cymindē eam appellant.
 Cuius Homerus etiā meminit in Iliade, cū dicit. Chalcida dij perhibēt,
 homines dixere cymindē. Sunt qui eandē hanc auem non aliam esse ac
 20 ptyngē velint. interdiu minus apparet, quia non clare videt, sed noctu
 venatur more aquilæ. & pugnat vero cū aquila adeò acriter, vt sæpius
 ambæ implexæ deferātur in terram, & viuæ à pastoribus capiātur. Parit
 hæc oua duo, & saxis speluncisq; nidulatur. Grues etiam pugnat inter
 se tā vehemēter, vt dimicātes capiantur. hominē enim expectare potius,
 25 q̄ pugna desistere patiuntur. pariunt oua non amplius quā bina.

De partu & nidificatione picarum, meropis, luteæ, argathylis,
 & cinnamomi Arabici, déq; ciconiarum & meropum pruden-
 tia in alendis parentibus. Cap. XIII.

Pica vocēs plurimas cōmutat. singulis enī ferē diebus
 diuersam emittit vocē. Parit oua circiter nouē nume-
 ro, nidū in arboribus facit ex pilis, & lana. glādes cum
 deficiūt colligit, & in repositoio abditas reſeruat. Ci-
 5 conias genitorū senectutē inuicē educare inuulgatū
 est. Sed sunt qui meropes quoq; idē facere cōfirmēt, vi-
 cēmq; reddi vt parētes nō modo senescētes, verū etiā statim, cū iā datur
 facultas, alantur opera liberorū: nec matrē aut patrē exire, sed in cubili
 manētes pasci labore eorum, quos ipsi genuerūt, enutrierūt, educarūt.
 10 pēnæ huius auis inferiores pallidæ sunt, superiores ceruleæ, vt halcyo-
 nis. postremæ pinnulæ rubræ habētur. parit sex aut septē estate in præci-
 pitij mollioribus, intrō vel ad quatuor cubita subiēs. Lutea dicta à co-
 lore partis suę inferioris pallido magnitudine alaude est. parit quatuor
 aut quīq; nidū sibi ex alo herba euulso stirpitus facit: sed stragulū subij-
 15 cit ex villo, & lana. hoc idē & merula facit, & pica. Interioraq; nidis ex
 eisdē cōsternūt. Solerti porrò ingenio argathylis ī ripariarū genere suū
 instruit nidū. filis enī intexit lineis, specie pilę, aditu arcto. In Arabia cin-
 namomus auis appellatur, quā surculos cinnamomi portare, ac nidū
 ex his cōficere aiūt. nidificat excelsis arboribus, & ramis. sed incolę sagit-
 20 tis plūbatis nidum petūt: atq; ita discusso in terrā cinnamomū legunt.

Alcedo nō multo amplior passere est, colore, tum cēruleo, tū
 viridi, tum etiā leuiter purpureo insignis, videlicet nō parti-
 cularim colore ita distincta, sed ex indiscrēto varie reſulgens
 corpore toto, & alis, & collo. rostrum subuiride longum & tenue.

m. j.

Cinamulg⁹
 à Pli. ab Ari-
 stotele cinna-
 momus: nisi
 forsā legen-
 dum sit cina-
 namulgus.

ARIST. DE HIST. ANI.

Talis species eius est. nidus marinæ similis pilæ, & ijs quæ à flore maris
halofachnæ dicantur. Sed colore leuiter rufo, figura proxima cucurbi-
tis medicinalibus ijs quibus collū porrectius est. magnitudo maximis
amplior, q̃ spongiæ. sunt enim alij maiores, alij minores. conseptus, sti-
patulq; vndiq; est, & crebro tum inani, tum solido cōstat. renititur fer-
ramento acuto, vt vix possit discindi. Sed si vnà & ferro tundis, & manu
collidis, facile perinde vt flos aridus maris (halofachnā dico) confrin-
gitur. Os eius angustum, quoad sit exiguus aditus. vt etiam si vertatur
mare, influere nequeat. habet sua inania proxima cauis spongiarū. Am-
bigitur ex quanā materia cōponatur. Videtur tamē spinis potius acus
piscis constitui. piscibus enim alcedo viuit. Sed amnes etiā subit, ascen-
dens longius. partus huic ouis maximè quinq; consumitur. fœtificat
toto suæ ætatis tempore. parere nata menses quatuor, incipit.

De partu & nidificatione ypupæ, pari, atricapillæ, sali, &
vireonis.

Cap. XV.

V Pupa nidum potissime è stercore hominis facit. mutat fa-
ciem tempore æstatis, & hiemis: sicut cæterarum quoque
agrestium plurimæ. Parus oua plurima ædit, vt aiunt.
Atricapillam etiam plurima ædere. aliqui referunt, sed
post Africam struthionem. Iam vel decem & septem oua
atricapillæ reperta sunt. Sed plura etiam q̃ viginti parit, & numero im-
pari semper, vt narrant. nidificat ea quoq; in arboribus, & vermiculis
alitur. proprium huius & lusciniæ præter cæteras aues, vt linguæ sum-
mæ acumine careant. Salus vitæ commoditate & partus numero com-
mendatur. sed alterius pedis clauditate cedit. Vireo docilis & ad vitæ
munera ingeniosus notatur, sed male volat, nec grati coloris est.

De velia aue, & eius colore, & statura.

Cap. XVI.

V Elia cōprimis vitæ commoditate nota est, cōsistit æstate in vm-
bra, & aura: hieme in sole, & apricis. inspectat paludes ab arū-
dinibus summis. paruo corpore est, sed voce proba, colore etiam pul-
chro. necnō ingenio valet in vitæ officijs, & speciem præ se fert decorā.
peregrina hæc auis esse videtur. quippe quæ raro nostris locis appareat.

De moribus & natura cregis, sittæ, vlulæ, certhiæ,
& ligurini.

Cap. XVII.

Rex moribus pugnacibus est, ingenio valēs ad victū:
sed cætera infelix. Sunt & ei, quæ sittæ dicitur, mores
pugnaces: sed animus hilaris, concinnus, cōpos vitæ
facilioris. rem maleficam ei tribuūt, quia rerū callet co-
gnitione. prolem hæc numerosam, felicemque prog-
nit. viuit maceriem contundens. Vlula nocte vaga-
tur, ac pascitur. diē raro apparet. Colit hæc etiam saxa & speluncas. vi-
ctus enim gemini est. pollet ingenio ac industria in vitæ muneribus.

Nouimus auiculam quandam exigua nomine certhiam, cui mores audaces, domicilium apud arbores, victus ex collis, ingenium sagax in vitæ officijs, vox clara. Ligurini, & vita & colore ignobiles sunt, sed valent vocis amœnitate.

De tribus ardeolarum generibus & earum vita, deque phoicis natura. Cap. XVIII.

Ardeolarum pella difficulter coit, vt dictum est, sed sagax & cœnæ gerula est, & operosa. Agere interdum solet, colore tamen est prauo, & aluo humida. Reliquarum duarum (tria enim sunt genera) candida, colore est pulchro, & coit, & nidulatur, & parit probe. pascitur paludibus, lacu, campis, & pratis. Sed stellaris piger cognominata (in fabula est, vt olim è seruo in auem transferit) atque vt cognomen sonat, iners, ociosaque est. talis ardeolarum vita est. Phoici appellatæ peculiare præ cæteris est, vt oculos potissimum appetat. inimica est harpæ. victus enim earum similis est.

De duobus merularum generibus. Cap. XIX.

Merularum duo sunt genera, alterum nigrum, & vulgare. alterum candidum, magnitudine quidem compari, & voce simili: sed circa Cyllenam Arcadiæ familiare, nec vsquam alibi nascens. Est enim ex hoc genere quæ similis nigræ sit, sed fusca colore, & magnitudine paulo minor. versari hæc in saxis, & tectis solita est: nec rostrum rutilum, vt merula habet.

De tribus turdorum generibus. Cap. XX.

Turdorum tria sunt genera, vnum visciuiorum, quod nisi visco, atque resina non vescitur. & magnitudine picæ est. Alterum pilare, quod sonat acute, & magnitudine merulæ est. tertium quod iliacum quidam vocant, minimū inter hæc, minusque maculis distinctum.

De aue cæruleo nomine, & eius forma. Cap. XXI.

Nouimus & saxatile auiculam quãdã, cui nomẽ cæruleo, quæ maxime in Scyro colit, saxa amas, magnitudine minor quàm merula, maior paulo, quàm fringilla. pede magno est, scanditque saxa. colore cæruleo, rostro tenui, & longo. crure breui similiter vt pipo est.

De vireone, & mollicipite auibus. Cap. XXII.

Vireo totus viridans ex obscuro est. hieme hic non videtur, sed æstiuo solstitio potissimum venit in conspectum. discedit ex ortu arcturi sideris. magnitudine turturis est. molliceps eodem in loco semper sibi statuit sedem, atque ibidem capitur. grandi & cartilagineo capite est. magnitudine paulo minor quàm turdus, ore firmo, paruo, rotundo, colore m. ij.

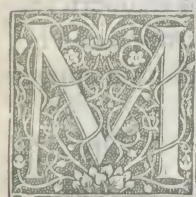
ARIST. DE HIST. ANI.

totus cinereo, depes & pennis inualens est. Capitur maxime noctu.

De pardulo, & collurione, deque auibus cæteris, quæ semper conspicuæ sunt. Cap. XXIII.

Ardalus etiam auicula quædam perhibetur, quæ magna ex parte gregatim volat, nec singularem hanc videris, colore tota cinereo est, magnitudine proxima superiori: sed pennis ac pedibus bonis. vocē frequentem, nec grauem emittit. Collurio eisdem, quibus merula vescitur. magnitudo eius quoque eadem quæ superioribus est. capitur hiberno potius tempore. Hæc omnia semper apparent, atque etiam ea quæ in urbibus solent præcipue viuere: ut coruus, ut cornix. nam ea quoque semper cōspicua sunt, nec loca mutant aut latēt.

De tribus generibus monedularum. Cap. XXIII.

Onedularum tria sunt genera. vnum quod graculus vocatur, magnitudine quanta cornix, rostro rotundo, rutilo. Alterum lupus cognominatū paruum, & scurra. Tertium quod familiare Lydiæ, ac Phrygiæ terræ, idemque palmipes est.

De duobus alaudarum generibus. Cap. XXV.

Laudarum duo sunt genera. alterum terrenū, cristatū, galerita à crista appellatum. alterum gregale, nec singulare, more alterius: verū colore simile, quantū magnitudine minus, & galero carens. cibo verò idoneum.

De gallinagine & sturno, earumque forma. Cap. XXVI.

Allinago dicta per sepes hortorum capitur: magnitudine, quanta gallina est, rostro longo, colore attagenæ. currit celeriter, & hominem mire diligit. Sturnus niger albis distinctus maculis est, magnitudine merulæ.

De ibe, & duobus generibus. Cap. XXVII.

Bes Aegypti duplici genere distinguuntur. sunt enim aliæ candidæ, aliæ nigræ. candidæ apud Pelusium tantum non sunt, cum in reliqua tota Aegypto habeantur. nigræ contrā, apud Pelusium tantum, in cætera Aegypto nullæ.

De duobus asionum generibus. Cap. XXVIII.

Siones aliqui omnibus anni temporibus patent, & ob eam rem perennes, & semperasiones vocabulo cōposito appellantur. qui esui non sunt propter vitiū carnis. Aliqui autumnō interdum apparēt, nec plus vno aut altero die immorantur. qui & esui sunt, & valde probantur. differūt hi nullo ferè alio à perennibus illis, nisi corpulentia pingui, & quod vox his deest, illis non deest. de ge-

neratione eorum, quænam sit, nihil adhuc exploratum habemus, nisi quod fauonijs flatibus apparent. certum enim hoc est.

De cuculi fœtu, & eius prudentia.

Cap. XXIX.

Vculus, vt antea dictum est, non nidificat: sed in nidis parit alienis, & præcipue in palumbiũ, & curucæ, & alaudæ humi, atque etiam in nido luteolæ appellatæ super arborem. parit hic vnum ouum, nec ipse incubat: sed
 5 auis in cuius nido pepererit, ea incubat, excludit, atque enutrit. quæ cum ipse alienigena pullus accreuerit, suos eijcere dicitur, ita, vt pereat. Alij eos à genitrice occidi, & dari in cibo cuculi pullo aiunt, videlicet improbatos propter speciem cuculi elegantiorẽ. sed quanquàm plurima ex his vidisse nonnulli confirmant:
 10 tamen de pullorum interitu non conuenit inter omnes. Alij enim cuculum ipsum repetere nidum, cui suum ouum maderit, pullosque deuorare nutricis volunt. Alij pullum cuculi, quod magnitudine præstet, posse præcipere cibum omnem oblatum, atque ita ceteros fame perire autumant. Alij ipsum vt fortiores, ceteros pastus consortes occi-
 15 dere authores sunt. sed prudenter sanè prolis suæ procreationem moliri videtur cuculus. Cum enim se ignauum minimèque opitulandi potentem nouerit, facit quasi suppositicios suos pullos, quod seruari possint. timiditate enim hæc auis excedit. quippe quæ ab auiculis vellatur, & præ metu earum fugiat.

De apodum nidulatione, & caprimulgi forma. Cap. XXX.

Podas quos aliqui cypsellos appellant, similes esse hirundinum dictum iam est. Haud enim discerni ab hirundine possunt, nisi quod tibijs sunt hirsutis. nidum specie cistellæ productæ longius, fictæ ex luto vno aditu dato
 5 arctissimo faciunt. Idque locis angustis intra saxa & specus, vt & beluas deuicare possint, & homines. Quem caprimulgum appellant, auis montana est, magnitudine paulo maior quam merula, minor quam cuculus, moribus mollior. parit oua duo, aut tria complurima. fugit caprarum vbera aduolans, vnde nomen accepit. Cū
 10 suxerit, vber extingui capramque excæcari aiunt. parum clare interdiu videt, sed noctu perspicax est.

De coruorum nidificatione & fœtu. Cap. XXXI.

Orui locis arctioribus, & vbi non satis cibi pluribus sit, duo tantum incolunt: & suos pullos cum iam potestas volandi est, primū nido eijciunt, deinde regione tota expellunt. parit coruus quatuor, & quinque. Tempore, quo apud Pharsala hospites Mediæ periire, corui locis Athenarū Peloponnesiq; defuerūt, quasi sensum
 5 haberent aliquem, quo inter se rerum euenta significaret & moueretur.

m. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

De sex aquilarum generibus, earumque nidulatione & venatione. Cap. XXXII.

Aquilarum plura sunt genera. vnū quod pygargus ab albicante cauda dicitur, ac si albicillā nomines. gaudet hæc planis, & lucis, & oppidis. hinularia à nōnullis vocata cognomine est. mōtes etiā syluāmq; suis freta viribus petit. reliqua genera raro plana & lucos adeūt. Alterum genus magnitudine secundū, & viribus, planga, aut clanga nomine, saltus & cōualles, & lacus incolere solitum, cognomine anataria, & morphna à macula pēnæ, quasi nāuiā dixeris. Quā Homerus etiā meminerat in exitu Priamī. Tertiū genus colore nigricans, vnde nomen accepit, vt pulla & fuluia vocetur. magnitudine minima: sed viribus omnium præstātissima hæc est. Colit mōtes ac syluas, & leporaria cognominatur. vna hæc fœtus suos alit atq; educit. pnix, cōcinna, polita, apta, intrepida, strēnua, liberalis, non inuida est. modesta etiā, nec petulans. quippe quæ non clangat, neq; lippiat, aut murmurēt. Quartū genus percnopterus ab alarum notis appellatum. capite albicatē. corpore maiore, q̄ cæteræ adhuc distat hæc est: sed breuioribus alis, cauda longiore. vulturis speciē hæc refert. subaquila, & montana ciconia cognominatur. incolit lucos degener, nec vitij cæterarum caret, & bonorum quæ illę obtinent, expers est. quippe quæ à coruo cæterisque id genus alitibus verberetur, fugetur, capiatur. grauis est enim, victu iners, exanimata fert corpora. famelica semper est, & querula, clamat, & clangit. Quintū genus est quod haliætus, hoc est marina vocatur, ceruice magna, & crassa, alis curuantibus, cauda lata. moratur hæc in litoribus & oris. accidit huic sepius, vt cum ferre quod cæperit nequeat, in gurgitē demergatur. Sextum genus gnesiū, id est, verum germanūmq; appellāt. vnum hoc ex omni auium genere esse veri incorruptiq; ortus creditur. cætera enim genera & aquilarum & accipitrum & minutarū etiā auium promiscua adulterināq; inuicē procreāt. Maxima aquilarū omnium hæc est, maior etiā, q̄ ossifraga: sed cæteras aquilas, vel sesqui altera portione excedit. colore est rufa, conspectu rara, more eius, quā cymindem vocari diximus. Tempus aquilæ operandi volandiq; à prædīo ad meridianum. mane enim quiescit, vsquedum forum frequens & prædēdum iam sit. senescētibus aquilis rostrū superius accrescit, incuruatūq; subinde magis magisq; vt demū fame intereant. cui rei data est fabula, vt hoc ita accadat aquilę, quoniā cū olim homo esset, hospiti inuiriā intulerit. Cōdūt, referuāntq; suo in nido quātum cibi pullis super sit. quod enim die quaq; facultas venādi nō datur, sit interdū ne quod portet extrinsecus habeāt. si quē deprehēderint violantē nidum, verberant suis alis, & vnguibus lacerāt. Nidulātūr locis nō planis sed celsis, præcipue quidem arduis saxis, & præcipitibus, sed arboribus etiam. Alunt

suos pullos donec potestas volandi fiat, tum nido eos expellunt: pòst regione, quam ipsi genitores incolunt, tota exterminant. Tenent enim singula aquilarum paria longum tractū. vnde fit ne vllō pacto vicinos habere patiantur. Venantur locis non suo nido propinquis: sed longe
 45 distantibus. Rapta non protinus ferunt: sed cum corripuerint, & sustulerint, deponunt: expertæq; iam pondus requiescūt. leporem etiam non statim rapiunt: sed expectant dum prodeat in plana. nec protinus de alto in terram ruunt: sed paulatim descendunt. quæ ideo faciunt, vt tutiores ab insidijs sint. cōsidunt etiam locis æditioribus, quia difficul-
 50 ter à terra tollūtur. volant sublimes, vt perquàm maxime procul aspiciant. quapropter homines solam auium omnium aquilam esse diuinā perhibent. Omnes profecto quibus vngues adūci, minime in saxi cōsistunt. quoniā saxi durities impedimento curuaturæ vnguuium est. Venatur aquila lepores, hinnulos, vulpes, & reliqua quæ vincere valeat.
 55 Viuit tempore longo. quod diuturnitate nidi eiusdem declaratur.

¶ De aue quadam Scythica, & eius nidificatione. Cap. XXXIII.

5 Cythiæ terræ incola auis est, magnitudine otidis, hoc est, auis tardæ, quæ duos procreat pullos. & quæ peperit oua non incubitu fouet: sed condita in leporina aut vulpina pelle relinquit. atque ita obuoluta in summa arbore collocat. cūmq; à venatione vacat, custodit. & si quis scandit, impugnat, & verberat alis, perinde vt aquilæ faciunt.

¶ De noctua, cicunia & ossifraga. Cap. XXXIII.

5 Noctua, cicunia, & reliqua quæ interdiu nequeūt ceranere, noctu venando cibum sibi acquirunt. Verū nō tota nocte id faciunt: sed vespertino, & matutino. Venantur autem mures, lacertas, verticillos, & eiusmodi alias quasdam bestiolas. Quæ ossifraga appellatur, pro-
 10 be & fortificat, & viuit. cœnæ gerula, & benigna est. nutrit bene & suos pullos, & aquilæ. cum enim illa suos nido eiecerit, hæc recipit eos, ac educat. mittit nāq; suos aquila, antequā tempus sit, adhuc parentis operam desiderantes, nec volandi adeptos facultatem.
 15 quod per inuidiam ita facere creditur. natura enim inuida & famelica est, nec copiosa venationis. magnum tamen quid nascitur, cum venatur. inuidet igitur suis liberis iam maiusculis, atq; edaciusculis. & ob eā rem vnguibus secat. Pulli etiā ipsi inter se pugnare incipiūt de sede, ac pastu. Itaq; à parēte eiiciuntur, & pulsantur. deiecti vociferantur, periclitanturq;. Sed ossifraga recipit eos benigne, & tuetur, & alit, dū, quātum satis sit, adolecant. Parū hæc oculis valet. nubecula enim oculos habet læsos. At vero marina illa clarissima oculorum acie est, ac pullos adhuc implumes cogit aduersos intueri solem. percutit eū, qui recu-
 m. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

set, & vertit ad solem. Tum, cuius oculi prius lachrymarint, hunc occidit, reliquum educat. Vagatur hæc per mare & litora. vnde nomen accepit. Viuitq; auium marinarum venatu, vt dictū est. Aggreditur singulas. cum emergentem obseruarit, refugit. auis, vt euolans vidit aquilā, metu perculsa se rursus ingurgitat, vt in diuersa prolapsa emergat. Sed hæc acie oculorum valens, sedulo aduolat, donec vel strangulet in humore, vel per summa corripit. Vniuersas nunq̃ inuadit. arcet enim frequentes, respergentesque suis alis repellunt. 20

¶ Fulicarum aucupatio.

Cap. XXXV.

Fulicæ spuma capiuntur. appetunt enim eam auidius. quocirca spuma inspersa eas venari in vsu est. Caro earum probi odoris est, excepta parte posteriore vltima, quæ sola lituū olet. pinguescunt satis, & esui sunt.

¶ De accipitrum generibus numero decem.

Cap. XXXVI.

Accipitrum genus præcipuū buteo est, triorchæ à numero testiū nuncupatus. secundum æsalo. tertiuū circus. stellaris autem, palumbarius, & pernix differunt. appellatur subbuteones qui latiores sunt. alij perca, & fringillarij vocantur. Alij leues & rubetarij, qui abunde viuunt, atq; humiuolæ sunt. Genera non pauciora q̃ decem esse accipitrum aliqui prodiderunt, quæ modo quoq; venandi inter se dissident. Alij enim columbam humi confidentem rapiunt, volentem non appetunt. Alij super arborē aut tale quid conscendentē venantur: sin humi est, aut volat, non inuadunt. Alij neq; humi, neq; in sublimi manentē aggrediūtur: sed volentem capere conantur. Fertur etiam à columbis quodq; accipitrum genus cognosci. itaq; cū accipiter prouolat, si sublimipeta est, manent quo constiterint loco: sed si humipeta qui prouolat, est, non manent, sed continuo auolant, Thraciæ parte, quæ olim Cedropolis vocabatur, homines societate accipitrū per paludes aucupantur. Cum enim ipsi lignis, quæ tenent, arūdines, & fruteta mouerunt, quò aues euolarent, accipitres desuper insectantur: quorum metu aues perculsæ, terram repetunt. mox homines percutiūt baculis, itaq; capiunt. tum partem earum quas caperint, auium accipitribus impartiūtur. Quinetiam apud Meotidem paludem lupos esse piscatorum familiares aiūt: & nisi partem suā à piscatoribus acceperint, retia, cum in terra expansa resiccantur, lacerare. Ratio auium talis est. 5

¶ De ingenio marinorum & fluuiatilium piscium pro ratione commodioris vitæ.

Cap. XXXVII.

Sed in marinis quoque animantibus permulta intelligi possunt non sine solerti ingenio effici ratione vitæ commodioris. Nam & inuulgata illa de rana quæ piscatrix cognominata est, & quæ de torpedine, vera omnino certaque sunt. 15

5 Rana enim his, quæ gemina ante oculos suos dependent, quorum fila
 capilli speciem referunt, sed postrema rotundis quibusdam præpilan-
 tur, quasi escæ causa additis, his inquam, ubi locis arenosis aut fæculen-
 tis obturbato solo se absconderit, piscatur attollens illa sibi pendentia
 10 fila. dum enim pisciculi occurrunt, & capita machinamenti pèfiliis pul-
 sant, ipsa subtrahens fila, allicit, donec eos suum in os adducat. Torpe-
 do pisces quos appetit, afficit ea ipsa, quam suo in corpore continet, fa-
 cultate torpendi: atq; ita retardos præ stupore capit, & vescitur. abdit
 se in arena & limo, tum pisces qui adnatantes obtorpuerint, corripit.
 quam rem pleriq; conspectam à se retulerunt. Pastinaca etià se ipsa oc-
 15 cultat: sed non simili modo. argumentum sic viuere hos pisces adduci
 potest, q̃ sapius habentes in ventre mugilem capiuntur, velocissimum
 piscem, cum tardissimi ipsi sint. Tum etiam rana quæ caruerit præpila-
 tis villorum illis capitibus macilentior capitur. torpedinem autem vel
 hominibus inspirare torporem certum est. Obruunt arena sese & asel-
 20 li, & raia, & passeris, & squatine. cumq; nullam sui corporis partem in-
 tectam reliquerint, verberant radiolis sui oris, quos piscatores virgulas
 vocant, quas pisciculi cum aspexerint, adnatant quasi ad algas, quibus
 vesci soliti sunt. Quo in loco anthias sit, nullam ibi beluam esse confes-
 sum est. quo iam indicio secure spongiatores vrinantur, & sacrum hūc
 25 piscem ob eam rem nominant. sed id casu sic euenire dixerim. quomo-
 do & ubi sit limax neq; sus est, neq; perdix. omnes enim limaces ab his
 edūtur. Serpēs marina colore & corpore cōgro proxima est, sed obscu-
 rior atq; acrior. hæc si capta dimittatur foris, in arenā rostro quāprimū
 adacto terebrat, subitq; tota. est ore acutiore hæc q̃ terrestres. Qui autē
 30 cētipeda appellatur, ubi hamum deuorarit, euomit foras sua interiora,
 donec hamum eiiciat. tum recipit intrò, ac valet eadem, qua ante, salu-
 britate. appetitus his quoq; nidorulentorū vt terrestribus est. mordent
 nō ore, sed tactu totius corporis similiter, vt quæ vrticæ vocātur. Pisces
 qui vulpes nuncupātur, cum se deglutisse hamum senserint, sibi opitu-
 35 latur vt centipedæ. lōgius nanq; sese efferentes hami lineam abrodūt.
 capiuntur enim locis nōnullis hamo, multiplici gurgite præalto, & flu-
 ctuoso. Quinetiam amia cum beluam viderint aliquam, colligunt sese.
 & quæ magnitudine præstāt, lustrātes gregem circumuallant: & si qua
 violatur, defendunt. dentes his validi. & iam cum aliæ beluæ, tum lamia
 40 aggressā, vulnera accepisse acrius visā est. Fluuiatilium silurus mas plu-
 rimum curæ proli impendit. fœmina vt peperit abit. sed mas quo in lo-
 co plurimus fœtus constitit, perseverās oua custodit: nec alium præ-
 bet vsum, nisi vt pisciculos, ne diripiāt fœtum, arceat. idque vel ad qua-
 dragessimū & quinquagesimū diem facit, donec satis iam aucta so-
 45 boles se tueri à cæteris piscibus valeat.prehenditur sæpe à piscatoribus
 ubi oua custodit. dum enim arcet pisciculos, quatit, profilit, & ictum

ARIST. DE HIST. ANI.

sonumq; mouet. manet apud oua tā ardēte animo, vt cū sepe à piscatori
 bus oua, si præaltis gurgitibus subsidunt, educantur, quoad magis fieri
 potest, in vadū, ipse tamen eodem studio fœtum sequatur, neq; deferre
 vsquam patiatur. tunc si minor sit natu, minúsq; vlu exercitatus, facile
 hamo capitur: sed si peritus & hamifraga est, morsu dentis sui durissimi
 rumpit hamum, & fœtum assidue custodit. Omnia vero tum nantia, tū
 stabilia, locis eisdē quibus orta sint, aut similibus degūt. suus enim qui-
 busq; cibus in ijs est. Vagantur maxime & oberrant, quæ carne alūtur:
 præter pauca, vt mugilem, salpam, mullum, æricam. Quæ autem pholis
 appellatur, mucorem quem ipsa emittit, sibi obducit, ita vt in eo quasi
 cubili quiescat. Generis testati & expedis pecten potissimū plurimū,
 que se mouet volatu. nam purpura, & eius similia parum admodū pro-
 grediuntur. De Euripo Pyrrhæo pisces per hiemē omnes excepto go-
 bione foras enatant propter frigus. locus hic enim frigidior est. sed in-
 eunte vere eodē redeūt. Vacat Euripus scaro, & alofa, & reliquis spino-
 fioris generis omnibus. musteli etiā, & spinaces in eo mari nequaquā gi-
 gnuntur: necnō locustæ, polypi, bolitenæ, atq; alia quædam genera. go-
 bionem album Euripi nō esse pelagiū certum est. Vigēt pisces ouipari
 veris tēpore, donec pariant. viuipari autūno, atq; etiā mugiles, mulli, &
 reliqui generis eiusdem. Apud Lesbū insulam omnia tam pelagia q̄
 Euripica parere solent in Euripo. coeunt autūno, pariūt vere. cartilagi-
 nea etiam autumnno. mares cum fœminis circa coitum congregantur.
 Sed vere subeūt Euripum disiuncta: neq; coniugium reperitur vllum,
 donec pariant, cum coitus tempore complura ex his sibi adhærentia ca-
 piātur. Mollium astutissima sepia est. sola hæc suo vititur atramento, nō
 modo cum metuit, verum etiam abscondendi causa. polypus atq; loli-
 go atramentum pro metu mittunt: sed accrescit denuo postq̄ miserūt,
 vt nunq̄ copia desit atramenti. cæterum sepia, vt dixi sæpe, vel sine pau-
 re suo vititur atramento ad se occultādā. & cum progressa paululum
 se ostēderit, redit in atramentum. venatur etiam suis illis prelōgis præ-
 tenturis nō solum pisciculos: sed mugiles etiam sepius. polypus fatuus
 quidem est, cum ad manum demissam hominis accedit. sed prudens rei
 familiaris, cum omnia colligat, & suo in domicilio recondat. cūmq; cō-
 sumpserit quātum vtile sit, abigit testas, & cancrorum crustas, & puta-
 mina conchularum & spinas pisciculorum. sui etiā mutatione coloris
 venatur pisces. trahit enim sibi colorē similē ijs quibus appropinquarit
 saxis. quod idem etiam cum metuerit facit. Sunt qui sepiam quoq; face-
 re hoc idem autument. colorem nanq; eam sibi contrahere similem lo-
 co, in quo versatur, confirmant. Sed piscium sola squatina ita affici solet.
 mutat enim hæc more polypi suum colorē. Genus polyporum magna
 ex parte biennio viuere nō potest. sua enim natura tabi obnoxium est.
 cuius rei indicium, cum pressus polypus aliquid subinde humoris emit

90 tat, demumq; absumatur totus. quod fœminis à partu potissimum inci-
 dit, stupent etiam fœminæ, vt neq; vndis iactatæ sentiant, & manu vrinæ-
 tis de facili capiantur. sordescunt etiam: nec præterea assidendo vena-
 ri possunt. mares vero aluco tument, & in mucorem lentescunt. Indici-
 um ne bimatum compleant esse videtur, quod ab ortu eorum, qui æta-
 te fit, ad autumnum non facile grandem polypum videris, cum paulo
 95 ante id tempus prægrandes spectentur. à partu ita senescere debili-
 tariq; tam marem q̃ fœminam ferunt, vt vel à pisciculis deuorentur, &
 facile à suis detrahantur cubilibus, cum antea nihil tale ijs vsu eueniat.
 tum vero paruos nouellósque quâuis recens natos, tamen nullo eius-
 modi malo affici narrant. Quinimmo validiores esse q̃ grandes confir-
 100 mant. Sepias etiam bimatu non viuere apertum est. Mollium vnus po-
 lypus exit in siccum, graditur per asperiora, vitat læuia. validum cū cæ-
 teris suis partibus hoc animal sit, collo tamē imbecille cum premitur,
 est. mollia ita se habent. Conchas tenuiores, scabrásq; efficere circum se
 velut lorica durā, eamq; cō ampliorem quod ipsæ sunt ampliores, atq;
 105 de ea quasi latibulo aut casula quadam prodire aiunt. Nauta quoq; po-
 lypus natura, & vitæ muneribus singularis est. nauigat enim per maris
 summa elatus. de imo gurgite effert se concha inuersa, vt ascendere pos-
 sit facilius, & inani scapha enauiget. Vbi vero emerfit, concham reuer-
 tit. habet inter sua brachia membranulā quandā annexā similē ijs, quæ
 110 digitis insertæ palmipedū auiū continentur: verū illæ crassiusculæ sunt,
 hæc prætenuis est, & aranæ speciem imitatur. hac velificat, cū aura in-
 spirat. cirros pro gubernaculis utroq; demittit latere. si quid metuerit,
 concham protinus mari replet, atq; ita demergit. de generatione incre-
 mentoq; eius conchæ nihil adhuc exploratū habeo. videtur tamen nō
 115 ex coitu gigni: sed sponte, vt cæteræ conchæ, prouenire. nec vero an cō-
 cha solutus viuere possit, certum adhuc est.

¶ De ingenio insectorum, & formicæ studio. Cap. XXXVIII.

5 Insectorum officiosissimum, & præ cæteris ferè omni-
 bus animalibus genus formicarum & apum est, crabro-
 nes item ac vespæ, & propè dixerim omnia huius co-
 gnata generis. aranei etiā lautiores & strigiosiores, in-
 geniosiores in vitæ muneribus sunt. Iam formicarum
 10 negocia omnibus in promptu habentur: utq; eadem se-
 mita semper ambulant, & cibaria recondunt, & cellas promptuarias fa-
 ciunt, nec interdiu solum: sed etiam noctibus plena luna laborem exer-
 cent, nemo est qui non videat.

¶ De generibus araneorum, eorūq; industria in vena-
 tione, & tela conficienda. Cap. XXXIX.

35 Araneorum autem & phalāgiorum plura sunt genera. mor-
 dax, quod in duo distinguitur. alterum simile ijs, quæ lupos

ὁ δὲ καὶ τῶν
διητικῶν. Ρ.
cax, salax.
Plinius, acu-
minatū, ad-
sultim ingre-
diens.

appellant est, paruum, varium, procax, salax, pulex nuncupatū: alterum
maius, coloris nigri, cruribus prioribus nigris, tardū, & lente ambulās,
nec viribus valēs, neq; saliens. Cætera, quæ medicamentarij proponūt, 5
aut nullum, aut certe exilem inferunt morsum. Genus secundū, quod
lupi nomen accepit, partim exiguum est, quod nō textit, partim maius,
quod asperam prauāmq; telam apud terram, aut sepes orditur. buccu-
lis intexere solitū primordijs intus positis obseruatur. dū aliquid in te-
la offendens cōmouerit, mox accurrit, vt capiat. partim variū est, quod 10
paucam vilēmq; telā sub arboribus facit. Tertiū genus, quod sapientif-
simū lautissimūmq; omniū est. Textit enim primum filis quoquo versus
distendens in orbem, tum stamina ducens, initio à medio accepto, nec
in scite medium ipsum accipit, deinde subtegmina inferēs, atq; stipans,
cubile & repositorium alibi sibi cōstituit: sed venationem in medio sui 15
operis obseruando exercet. Cū enim bestiola eò inciderit, motu medij
excitus occurrit, deuincitq; primum obuoluēs araneis, dum defatiget,
infirmāmq; faciat. tum tollit ac defert. & si forte fame tenetur, exugit.
hæc enim fruitio eius est. sin minus, recondito, quod cæperit, in reposi-
torio, repetit venandi negociū: sed prius consarcinato, quod per vena- 20
tum lacescitum est. si quid inter medium & extrema inciderit, primum
ipse in mediū currit, inde ad id quod inciderit, velut à stato initio pro-
perat. Si quis telam lacerarit, texere iterum incipit. venatur oriēte sole,
aut occidente. quoniam bestiola temporibus his potissimum offendat.
Fœmina & textit & venatur. mas comes fruendi, non laborādi est. Ara- 25
neorum lautiorum, & telam spissiore texetium, duo sunt genera. al-
terū minus, alterum maius. quod igitur longioribus est cruribus pen-
dens subtus obseruat, ne bestiola præformidine sibi caueant: sed incau-
tæ incidant in partem superiorem. ineptius enim propter sui corporis
magnitudinem est. At alterum quod moderatius est, superne obseruat, 30
latēs in quodā exiguo suæ telæ foramine. Aranei statim cum æditi sunt,
fila mittunt nō intrinsecus tanq̃ excremētū, vt Democritus ait, sed ex-
trinsecus de suo corpore veluti corticem, aut more eorū, quæ suos vil-
los iaculantur: vt histricis. maiora etiam animalia inuadit, irretitq; suis
filis. nam & lacertos paruos aggressus circūdat os, & filis obducit, do- 35
nec cohibeat: mox adhærens, morsum defigit. hæc ita se habent.

De generibus apum, earūmq; studio in ædificandis fauis, deq;
his herbis, quibus apes aluntur. Cap. XL.

Enus est insectorum quoddam nomine adhuc vacās,
quo vno comprehendatur: sed formam suarum partiū
cognatam omnium referens, videlicet ea quæ fauos fa-
ciunt, vt apes, & reliqua similis formæ insecta. quorum
genera nouem numero sunt. Sex illa ex his gregalia, 5
apes, régēs apum, fuci, qui inter apes degūt, vespæ an-

nuæ, item crabrones, & teredines. Solitaria vero reliqua tria. firenis mi-
 nor, qui fuscus torus est. Sirenis maior, niger, varius. Tertiū, quē bōbicē
 vocant, qui maximus inter hæc est. Formicæ nihil venātur: sed facta ab
 10 alijs colligunt. Aranei nihil cōficiūt, neq; recōdūt: sed cibū solūm vena-
 tu sibi acquirūt. Ex nouē ijs, quæ modo enumeraui generibus, apes (nā
 de cæteris pōst) nihil venantur: sed ipsæ sibi cibaria faciūt, atq; recōdūt.
 mel enim cibus earū est. cuius rei indicīū faciūt, cū apiarij eximere inci-
 piunt fauos. quāuis enim suffiātur, vehemētérq; ex fumo laborēt, tamē
 15 plus mellis tūc edunt q̄ prius. quod enim cibi causa sibi recōdiderint,
 parcius eo tēporibus cæteris vtūtur: sed habēt etiā quo altero cibo alā-
 tur, quod quidā ceraginē, alij cereū vocāt. verū hoc deterius est, & dul-
 cedine propē ficus. congerūt id quoq; vt cerā suis cruribus. Perquā va-
 ria in earū operatione & vita, ratio est. Cum enim alueū receperint mū-
 20 dum, cōstruere incipiunt fauos deferentes ex floribus, atq; etiā arborū
 lachrymis salicis, & vlmī, & reliquarū, quæ glutinū pariūt. his pauimen-
 tum quoq; illinunt, ne bestiolæ nocuæ subeant. vocāt hoc opus apiarij
 tectoriū imū. Aditus etiā si ampliores sunt, fabrica obstruētes coartant.
 Effingūt fauos primū in quibus ipsæ gignātur. deinde in quibus reges
 25 dicti, & fuci. suos certe semper cōponunt: sed regū, cū fœtus largior est:
 fucorū autē, cū copia mellis speratur. fauos regū minores faciunt iuxta
 suos. fucorū iuxta regum minores q̄ suos. Exordiū operis à tecto aluei,
 textūsq; ad pauimentum perpetuo itabilimento agitur. plurēsq; ad pa-
 uimentum telæ deducuntur. cellæ autem & mellariæ & sobolariæ ge-
 30 minæ omnes sunt. vno enim eodémq; intersepto duæ sibi iungūtur cel-
 læ, modo poculi gemini. altera intus, altera foris. compages, quā parietib-
 us faui adhærēt, arctiores & melle vacuæ relinquūtur, gemino aut tri-
 plici versū. pleniores enim sunt faui quibus plus ceræ obducitur, pars
 aditus aluei prior illita est ex cōmose. sic enim vocāt quod velut excre-
 35 mentum purgamētūq; ceræ est, bene nigrū, acrisq; odoris. Medētur
 hoc plagis, & huiuscemodi suppurationibus. p̄ximū ab eo tectoriū pica-
 tus cereus præbet. leuius id q̄ cōmosis medicamentū est. Sūt qui fucos
 & per se fingere fauos eodē in alueo, & cū apibus negotiū cōficiēdi fa-
 ui partiri dicāt: verū mellificādi nullā habere facultatē. sed vesci, tū eos,
 40 tum eorum pullos melle, quod apes fecerint. manent fuci magna tēpo-
 ris parte intus. cūmq; exeunt, efferūt sese fusim in sublime, gyrōq; volā-
 tant, & quasi exercitū faciūt. quod vbi satis iam fecerint, redeūt domū,
 & epulis perfruuntur. Reges nunq̄ prodeunt foras, vel vt pascantur,
 vel alia causa: nisi vniuersa cū plebe. & si, cum pergunt, rex ipse fortē ab-
 45 errarit, omnes inquirere, odoratūq; sagaci persequi, donec inueniant,
 accepimus. gestari etiam eum à plebe, cū volare nō potest. & si perierit,
 omnes discedere: vel si aliquādiu manserint, fauos quidē cōficere, sed
 mel nullū: nec fieri posse, quin breui omnes discedāt. Ceram apes per-

reptādo flores, capiunt priorum acumine pedum mox priores in me-
 dios abstergunt, & medios in blāsa posteriorum. atq; ita onustæ disce- 50
 dunt. & quidem grauari premiūq; onere cernuntur, quoties redeunt.
 Mos apibus ne florum plura genera petant vno eodēmq; profectu, sed
 singulis singula. verbi gratia, à viola ad violā aduolant, nec aliud attin-
 gunt, quouīq; suum in alueum redeāt. hic se quatunt, & singulas, tres
 aut quatuor sequuntur. Sed quid accipiant, haud facile videris: nec ve- 55
 ro quēadmodum operantur, visum adhuc est. Cerē cōgestio notari po-
 tuit in oleis, cum diutius in eodē morētur, propter frondem eius arbor-
 ris spissiore. Post hęc, fœtificare incipiūt: nec prohibet quicq; quo mi-
 nus eadem in cella sint, & pulli, & mel, & fuci. Gigni fucos seorsum di-
 citur, si dux viuit: sed si obiit, in apum loculamētis oriri ex ipsis apibus, 60
 atq; hos fieri animosiores, quocirca aculeatos vocari, quāuis aculeo ca-
 reant. Animo nāq; feriēdi, nō potestate, nomen hoc meruerunt. Sunt lo-
 culi ipsi fucorum ampliores, & singuntur seorsum quoq; per se faui fu-
 corum. Sed magna ex parte fauis apum inferuntur. quapropter secan-
 dum est. Genera apum plura, vt dixi. duo principum: alterum rufum, 65
 quod pręstātius est. alterum nigrum, magisq; varium, duplo āplius ape-
 utili. Tercium genus quod optimum. breue hoc, in rotunditatē cōpa-
 ctile, & varium est. Quartum lōgum crabronibus simile. Pręterea quod
 fur appellatur. nigrū hoc aluōq; ampliore est. Quinetiā fucus qui om-
 nium maximus est: sed sine aculeo, & ignauus. Differunt inter se apes 70
 parētibus natę vrbānis: & quę rustico mōtanōq; victu educatis prodie-
 rint. Sūt enim hę syluestres horridiores aspectu, & iracundiores, & mi-
 nores: sed opere ac labore pręstantiores. Genus frugi fauos suos æqua-
 biles cōstruit, supernūmq; totum operimētum politum apponit, & ad
 singulos vsus fauū singulatim effingit: videlicet partē aliam ad mella, 75
 aliam ad prolē, aliam ad fucos accōmodandam. q̄ si acciderit, vt eodē in
 fauo omnia hęc recipiantur, locus alter deinceps dispositus habetur
 inanis. At vero illę porrectiores, fauos inęquales cōficiunt, & operimē-
 tum retumidum perinde vt crabrones imponunt. fœtum etiam, & reli-
 qua sine ordine statuunt, duces improbi ex his oriuntur: & copia tum 80
 fucorum, tum etiam eorum, quos fures vocāt. Sed mellis aut nihil aut
 admodū parū opera earū conficitur. Incubant apes suis fauis, & cōco-
 quunt. quod nisi fecerint, vitiari ex aranea fauos aiunt. q̄ si decætero se
 cōtinere potuerint, vt incubitu perseuerent, partis quasi abortus sit. sin-
 minus, toti pereūt faui. Gignūtur in ijs quę vitiātur, vermiculi, qui mox 85
 pēnis subnatis euolant. Curant etiā apes vt faui erecti stent. quod si qui
 corruerint, erigūt, & pilis fulciūt fornicatis, vt subire possint. Cū enim
 via qua accedāt nō datur, cessant incubitu. vnde fit, vt faui araneentur.
 Furis & fuci nullū est munus: sed cæteris quibuscū viuūt, iniuriā faci-
 unt: nō tamē impune semper. nā deprehēsi interdū à bonis apibus oc- 90

ciduntur. Enecāt nimirū ipsæ etiam duces, qui plures q̄ satis sit, habeā-
 tur. & potissimū improbos, ne principum multitudo seditiones in ex-
 amine faciāt. necāt præcipue, cū non ampla sobolis copia extitit: nec ha-
 bent tanq̄ coloniam mittant. fauos etiā regum eo tēpore si parati sunt,
 95 diruunt: utpote cum desint, quibus mittendis duces ipsi præficiantur.
 necnon fauos tollunt fucorum, si mellis penuriam coniectantur, nec
 aluei annona superioris anni abundāt. & apiariū eximentē tūc præcipue
 de melle impugnant, ac præfentes fucos expellunt. & quidem sæpe vi-
 suntur foris in aluco residentes exules. flagrant odio breues contra lō-
 100 gas: cāsque alueis pellere conantur. qua in pugna si illæ vicerint, optimū
 ita fore examen putatur. sed si hæ solæ remanserint, otiose viuūt, & nihil
 boni integre faciūt. Pereūt etiā ipsæ anteq̄ autūnus sit. studēt bonæ apes
 quoad fieri potest, ne quā intra alueū interimant: & si qua interierit in-
 tus, statim foras cadauer educūt. Qui autē fures vocantur, & suos inui-
 105 cem fauos offendunt: & alienos, si latuerint, subeunt. sed si capiuntur,
 capite puniūtur. nec facile aut latere, aut auferre possunt. sunt enim
 in quoque aditu custodes. & fur ipse, si quando surripere ingressum po-
 tuerit, adeo in satietate repletur, ut nequeat euolare: sed ante alueū vo-
 lutetur. itaque fuga perq̄ difficilis est. Reges nunq̄ foris visuntur, nisi cū
 110 migratur. & tunc ita, ut reliquæ omnes circa ipsū principem suū glo-
 merentur. Cum vero migrandū est, vox solitaria & peculiaris quædam
 aliquot ante diebus intus mittitur: & biduo, aut triduo pauca circum
 alueū volāt. an rex etiā inter eas sit, nondū exploratū habemus. quoniā
 difficile cognitu est. Collectæ iam auolāt, & per singulos reges diuidun-
 115 tur. & si forte pauca prope multas consistūt, cōcedūt pauca ipsæ ad plu-
 res, ac regē quē reliquerint, si sequatur, interimūt. discessus & migratio
 ita agitur. singulis autē muneribus se distribuūt, ut alię flores cōuehant,
 aliæ extruāt, aliæ poliant fauos, & dirigāt. Aquā tunc portāt cū prolem
 nutriunt. Carnē nullius animalis tangūt, nec opsoniū appetūt. nullū his
 120 tēpus certū cōsuetūque est, quo operari incipiāt. Sed cibarijs nō carēt,
 benēque degūt. æstiuo potissimū tēpore opus aggrediūtur, & quādiu sere-
 nū sit, assidue operātur. Nouellæ etiā tertio q̄ prodierint die, statim ne-
 gotiū ineūt, si cibus nō suppetit. cūque incubāt, digrediuntur nōnullæ
 ad pastū: sed breui redeunt. proles felicitis examinis quadraginta diebus
 125 intermittitur, tātūmodo à bruma. cū satis iā cōcreuisse pulliciē fenserit,
 cibo apposito derelinquunt. ipsa vero cū datur facultas rupto opercu-
 lo exit. Bestiolas, quę in alueis nascūtur, & fauis officiunt, apes notæ me-
 lioris tollūt, & re familiarē tuētur, sed alterę pro suo vitio negligūt, & pe-
 rire patiuntur. Cū autē fauos apiarij eximūt, cibi tantū relinquūt, quātū
 130 per hiemē sufficiat. quod si satis sit, seruatur examen. si minus, vel mori-
 tur ibidē, si, ne discedat, hiems obstat: vel deserit sedē, si serenum nanci-
 scitur. Mel apibus tum æstate, tum hieme in cibo est: sed recondunt

ARIST. DE HIST ANI.

alterum quoq; cibarij genus, cui durities ceræ proxima, quod sandaracham nonnulli appellant. Inferunt iniuriā apibus maxime vespæ, & aui-
 culæ quas paros vocant, atq; etiam hirundo, & merops, qui apiaſter eſt. 135
 tum vero ranæ lutariæ eas ubi ad aquam acceſſerint, rapiunt. quam ob
 rem eas apiarij per paludes & ſtagna, vnde apes aquantur, venari ſolēt.
 & veſparum latibula, & hirundinum, ac meropum nidos propinquos
 alueis tollunt. Nullum animal niſi ſui generis apes fugiunt, præliantur
 enim inter ſe, & cum veſpis: ſed cum ruri ſunt, nec ſibi inuicem, neq; vl- 140
 lis alijs iniuriantur. At vero apud ſuos alueos pugnat acerrime, & ho-
 ſtes quos vicerint, enecant. Intereunt quæ percullerint. quoniam ſine
 inteſtini eruptione aculeus eximi non poteſt. ſæpius enim euadunt, ſi,
 qui iſtus eſt, curam adhibet, vt aculeus inſixus iunctus cū aluo extrin-
 gatur. alioqui apis interit. Necant vel maxima animalia iſtu ſui aculei. 145
 Iam equus occiſus ab apibus eſt. ſed principes minime irritatur, & fe-
 riunt. efferunt foras apes vita in aluco deſunctas. & cætera muſdiſſi-
 mum omnium hoc animal eſt. Quā ob rem ſæpenumero cum alui ne-
 ceſſitas eſt, auolant, & in ſeceſſu reddunt excrementum: quoniam ma-
 le oleat, oderunt nō ſolū ſædos odores: ſed etiā vnguentorum delicias. 150
 ex quo fit, vt homines his delibutos percutiant. pereunt apes tum alijs
 caſibus, tū vero cū multi principes orti partē quiſq; ſecū quò libuit ab-
 ducat. Rubeta etiam apes interimit. ſubiens enim aditus aluei, aſſat, &
 obſeruās rapit euolantes. nullo hæc affici malo ab apibus poteſt: ſed ab 155
 apiario facile interimitur. Genus autem apum quod improbū eſſe, ac
 fauos fingere aſperos diximus, nouellis maxime tribuunt apiarij non-
 nulli: peccarēq; ita per imperitiā eas arbitrantur. nouellæ autem ſunt
 anniculæ omnes, quarum examen quotānis auolare ſolitū eſt. Nec vero
 nouellæ ipſæ perinde ac veteranæ pungunt, cū copia mellis non ſuppe-
 tit. Apiarij fucos depellunt, & ficus, ac reliqua id genus dulcia in cibo 160
 apponunt. Apum ſeniores intus operantur: hirtioresq; morē domeſti-
 cæ ratione ſunt. Adoleſcentes foris negotiū exercēt, & ea, quæ res exi-
 git, portāt, leuiorēq; ſunt labore hirtutis detricta. fucos etiā ipſæ interi-
 mūt, quoties nō ſatis loci operibus eſt. tenēt enim aluei locū penitiore.
 Cū morbo examen quoddā laboraret, agmen peregrinū inuaſit, & pu- 165
 gna cōſerta, adeptaq; victoria mella diripiebat. quod cū apiarius pro-
 ſterneret, victū examē ſtatim egreſſum vlciscebatur: nec hominē ipſum
 vllo pacto impetebat. Morbo examina valētiora potiſſimum infeſtan-
 tur clero (ſic enim vocāt vermiculos qui in pauimēto naſcūtur) è qui-
 bus creſcentibus velut aranea alueo toti obducitur, & faui carie per- 170
 eunt. Alterum morbi genus quaſi otium quoddā & veterinitas apum
 incidit cum ſædo aluei odore. Paſtus gratiſſimus apibus thymum eſt:
 ſed rubido albidum præfertur. locus æſtate non feruidus, hiemē tepi-
 dus. ægrotant eo potiſſimū tēpore, cū per eruginofam materiē operan-

175 tur. Quoties vero flatu vehemēti iactantur, lapillū gestant: quo se quasi
 fulcro & fundamine quodam stabiliant cōtra flatū. bibunt si fluuius sit
 propinquus, non aliūde, q̄ ex eo, posito onere. sin minus, aliūde humo-
 re hausto pergūt ire ad mel euomendū, confestimq; negotiū repetūt.
 Mellis cōficiendi tēpora duo sunt, ver atq; autūnus. sed vernū suauius,
 180 candidius, omnino prāstātius autūnali est. cōficitur profecto melius ex
 noua cera, nouellisq; stirpibus. rufum vero atque deformius faui vitio
 redditur. quippe quod perinde vt vinū à vase vitietur. quapropter co-
 quēdū id resiccandūmq; est. Cū autē ex thymo florēte faui replētur, fit
 ita, vt minus mel coeat, & durentur. probatur cui ex aureolo color. quod
 185 autē albicat, nō ē syncero thymo cōfectū est: sed id oculis & vlcēribus
 cōmodius applicatur. Mellis exilior pars fluitat, quā eximēda est. pura
 vero & valida subsidit. cōficiūt cerā cū stirpes florēt, quā ob rē eximē-
 da per id tempus cēra de alueo est. cōtinuo enim reparatur. Hęc sunt,
 vnde accipiunt, thymus, fusus agrestis, sertula cāpana, albucū, myrtus,
 190 phleus, vitex, genista. Cū ex thymo cōficiūt, aquā admiscēt, anteq̄ fauus
 occupetur. Egerūt alui excremēta omnes, aut volantes, vt dictū est: aut
 certa in parte faui. minores officiosiores maioribus sunt, vt dixi. pēnā
 his detritā, color niger, dorsum repandū. illā nitidā venustāq; sunt mo-
 re otiosarū mulierū. Gaudere etiam plausu, atq; sonitu apes videntur.
 195 quapropter tinnitu æris, aut fistilis cōuocari eas in alueū aiunt. q̄q̄ in-
 certū est, an audiāt: & voluptatēne, an formidine ita faciāt. Quin & so-
 cias otiosas, ac desides, aut minus parcas pellere ī more apibus est. par-
 tiuntur inter se opera, vt ante dixi: & aliā fauos cōficiūt, aliā mella, aliā
 erythacam: & aliā fauos expoliunt, aliā aquam important ad cellas, &
 200 mella temperāt, aliā munus extrariū subeunt. Tempore matutino om-
 nes silent, donec vna gemino aut triplici bombo excitet omnes. tū vni-
 uersā ad opus prouolant. cūmq; redierint, primū item tumultuāt, pau-
 latimq; minus subinde strepūt, dū vna circūuolitādo susurret, quasi dor-
 miendū prācipiat. tū repente omnes cōticescūt. Dignoscitur examē va-
 205 lere susurri frequētia, & exeundi ingrediendiq; vertiginosa agitatione.
 tunc enim nouellā operantur. Esuriunt ab hieme potissimū, cū opus
 ineipiunt. Reddūtur otiosiores, si in eximendis fauis plus mellis relin-
 quatur, itaq; pro examinis numero relinquendū est. Agūt etiā anxius,
 si plus demetatur, q̄ vt residuū cibo sufficiat. atq; etiā si alueus iusto am-
 210 plior sit, desidiosiores reddūtur. ægrius enī, quasi desperēt, operi incū-
 būt. Castrātur faui singulis sextarijs, aut ternis semisextarijs. sed si exu-
 berāt, binis sextarijs castrari, aut quinis semisextarijs possunt: pauci ter-
 nis sextarijs. Impugnantur apes à vespis, vt ante dixi. quā ob rem apia-
 rij eas venantur constituta olla, & carne in ea posita. vbi enim multā
 215 iam ad carnem accesserint, apposito operculo super ignem ollam po-
 nunt. fuci autem si pauci assunt, iuuant. reddūt enim apes in opere so-
 n. iij.

ARIST. DE HIST. ANI.

licitiores. præfagiunt apes & hiemem & imbres. Cuius rei indicium est quod non auolant: sed sereno adhuc in alueo volutantur. quo apiarij hiemem expectant. cum vero mutuo inter se annexu alia ex alia depēdet in alueo, indicium deferendi cubilis est: quod ne eueniat, apiarij 220 alucis afflant ex vino dulci. Expedit conseruisse apud alucaria puros, fabas, medicam herbam, suriam, eruiam, myrtum, papauer, serpyllum, amygdalam. Cognoscunt suas apiarij nonnulli farina in prato resperfa. Minus apes fortificant, si ver ferotinum sit: aut squalor, aut rubigo inciderit. Ratio apum ad hunc modum est. 225

De duobus vesparum generibus, & earum studio in fauis construendis. Cap. XLI.

Vesparum duo sunt genera. alterum ferum, quod raram est, nascens in montibus & pariens non sub terra, sed in quercu, specie grādius, porrectius, nigrius, variū etiam aculeatumq; est, & robustius, iētūq; acerbius q̄ alterum est. aculeo enim maiori q̄ ex proportionē sui corporis 5 spiculatur. viuit hoc toto anno. & quidem tempore hiberno, quercu cæsa euolare spectatur. exigit hiemem in latebra, & semper in macerie diuersatur. sunt eius aliæ matrices, aliæ operariæ, vt & in altero genere, quod placidius est. Quæ autem sit natura operariæ ac matricis in eo ipso placidiore genere percipi facilius potest. sunt enim huius quoq; 10 duo genera, alterum, duces quas matrices appellāt: alterum operariæ. maiores mitioresque duces sunt. Aetas operariarum annum non cōplet: sed omnes hieme inualecente moriuntur. quod ea re cōstat: quia hieme incipiēte stupefiant: bruma autē nullę omnino appareāt. duces vero quæ matrices vocātur, tota hieme visuntur, atq; sub terra latitāt. 15 plariq; enim cū per hiemem ararēt, aut foderēt, matrices viderūt: operarias nemo. ortus talis vesparū est. Duces vbi iam locū sibi opportu- num delegerūt, fauos opere æstiuo confingunt, & vespeta (cellulas dico) constituūt quaternis foriculis, aut propē, in quibus vespæ nō matrices nascūtur. quæ cū increuerint, rursus altera ampliora effingūt. quo- 20 rū item proles cum creuerit, alia faciunt, ita, vt postremo autumno pluri- ma amplissimāq; vespeta condita habeantur. in quibus dux quæ ma- trix vocata est, nō insuper vespas, sed matrices iā procreat. quæ quidem supernè per sūma vespeta vermiū specie multo grādiorū gignūtur, ī cel- 25 lulis cōtinuatis quatuor numero, aut paulo pluribus. alioqui increscē- di ratio ducibus eadē quæ vespis est. Sed cū vespæ operariæ fauis affue- rint, non præterea duces operātur. Sed operarię ipsæ cibū suis ducibus sumministrant. quod ea re cōstat, quia duces nō itē euolāt: sed intra tes- ta quiescūt. Cæterū utrū duces anni superioris nouellis iam procrea- 30 tis ducibus interimantur à vespis nouellis, idq; simili modo eueniat. an plus etiā temporis possint viuere, nōdū exploratū est, nec vero fene-

220
 35 etutem matricis, & vesparū generis feri, aut aliquem huiusmodi af-
 fectum annotare adhuc quisq̄ potuit. Est autem matrix latior, pondero-
 sior, crassior, & maior q̄ vespa: volatūq; haud plurimum valet. præpon-
 40 dere enim sui corporis volare longius nequit. quo fit vt semper in vespa-
 rijs sedeāt effingētes fauos, & munere fungētes cellario. insunt porro
 matrices nūcupatæ in vesparijs plurimis: sed aculeatę sint, necne, ambi-
 gitur. videntur tamen & ipsę vt apum duces, gerere quidem aculeum:
 225 sed non extringere, aut ferire. Vesparum autē alię carent aculeo: vt fu-
 40 ci. alię habent. minores imbecillioręsq; sunt, quę carent, neq; repugnāt.
 contrā, quę habent, maiores, robustę, atq; pugnaces, quas nōnulli ma-
 res appellant: fœminas vero eas, quę carent. Plaręq; ex ijs quę aculeū
 gerunt, amittere eum putantur hieme instante: sed hoc ex nemine qui
 vidisset, accepimus. Vespæ tēporibus siccis locisq; asperis potius oriun-
 45 tur, ortus sub terra agitur. fingunt suos fauos ex cōgerie, ac terra: & ab
 eodem primordio quasi stirpe, vnūquęq; ædificāt. cibum vel ex floribus
 quibusdam, & fructibus petunt: sed quā plurimū ex carne. coire nōnul-
 lę etiam ex cæteris visę sunt: sed an ambę aculeo careant, aut habeāt,
 vel altera habeat, altera careat, nondum exploratum est. Ferarum etiā
 50 nōnullę coire visę sunt, & alteram gerere aculeum cōstitit: sed de alte-
 ra incertū est. fœtus nō partu prouenire videtur. statim enim auctior,
 q̄ partus vespæ patitur, existit. Si vespam ex pedibus cæperis, bombi-
 laręq; siueris, aduolāt quę aculeo carēt. quod non faciūt, quę aculeatę
 sunt. itaq; argumēto quidā hoc vtūtur, vt alterę mares sint, alterę fœmi-
 55 nę. Capiūtur hiberno tēpore in spelūcis, & quę aculeū habēt, & quę ca-
 rent. cōdunt alię sua vesparia pauca, & exigua: alię plura & ampliora.
 Capitur magna matricū pars à solstitio apud vltimos. colligūt enim hinc
 lentam & gummosam materiam. prodire locis quibusdā matrices or-
 tu admodum numerofo. cum superiori anno vesparum atq; imbrium
 60 copia præcessisset. capiuntur per præcipitia & terrę rimas, præruptaq;
 directiora: omnesq; visuntur aculeum gerere. Talis vesparū ratio est.

De crabronibus, victūq; eorum, & alueis. Cap. XLII.

5 Crabrones nō floribus, vt apes: sed carne magna ex par-
 te viuūt. vnde fit, vt versari vel in stercore sæpe soleant.
 venantur enim muscas maiusculas, quas vbi cæperint,
 absciso capite reliquum corpus gestantes auolāt. Sed
 10 pomū etiam dulce appetunt. cibus his talis est. Duces
 more apū, vesparūq; habent, qui proportionē ad cra-
 brones maiores, q̄ vesparū ad vespas, & apū ad apes sunt. degūt hi quo-
 que intus, vt vesparū duces. faciūt sibi alueū sub terra crabrones terra
 egesta, & vt formicę, excauāt. missio enim vt apum, nulla vel eorum vel
 10 vesparum fieri solet. sed qui subinde oriantur nouelli, ibidem manēt, &
 alueū terra egesta faciunt ampliorē: amplificāt maiore in modū, & iam

n. iij.

ex valentiore quodam examine quali tres, & quatuor fauorum pleni excepti sunt. nec vero cibū ritu apum sibi recondunt: sed ieiuni latent per hiemem. quo tempore plurimi moriuntur. an etiā omnes, nōdum certum est. duces nō plures vno singulis eorū examinibus oriūtur, vt 15 inter apes gignūtur plures, qui examina distrahūt. Sed si qui crabrones suo alueo aberrarint, colligunt se ad aliquā arborem, fauōsque ibi conficiunt, qui vel sæpe conspicui apparent. in quibus vnū procreāt ducē. qui cum adoleuerit, agmē adducit, & secū in alueo collocat. De coitu crabronum nihil adhuc exploratū habeo: nec vnde fœtificēt. Sed cum 20 in genere apū careant aculeo, & fuci, & reges: atq; etiā vesparū nōnullę in aculeatę sint, vt ante dixi, crabrones omnes armari aculeo videntur. Sed de eorum duce considerandum accuratius est, an aculeū habeat.

¶ De genere bombycū, & teredinū, earūq; fœtibus. Cap. XLIII.

Bombyces sub faxis apud ipsam terram fœtificant, binis aut paulo pluribus cellulis, mellis etiam prauī cuiusdam inchoatio in his reperitur. Tereudo nō absimilis crabronibus est, sed varia, & latitudine proxima apibus. cupediosa hęc est: & ad culinam, & pisces, & huiusmodi delicias singularis aduolat. fœtum sub terra 5 addit, vt vespar. multiplex huius quoque teredinarium est: & longe amplius quā vespar, atq; porrectius. Muneris vitęque ratio apum, vesparum, & reliquorum generis eiusdem, ad hunc modum est.

¶ Mores animantium differre, & māsfuetudine, & feritate, deque leonum generibus & natura, & lupi ceruarij. Cap. XLIIII.

Acerū in moribus animantiū (vt dictum iam est) percipi differētijs licet, præcipue quidē ad fortitudinem, & timiditatē. Sed ad mansuetudinem quoq; & feritatem etiā in ipso syluestriū genere. Leo enim quāuis in edendo ferocissimus sit, tamē pastus, & fame iam vacans, facilis mitisq; maiore in modum est. nihil hic suspicatur, nullius suspiciosus est, festiuus, ludibūdus, beniuolus admodū suis cū socijs & familiaribus est. in venatu dū cernitur, nūquā fugit, aut metuit. sed etiā si venatiū multitudinem cedere cogitur, sensim pedatimque discedit, crebro subsistēs, atq; respectās. nactus vero opaca, fuga, qua 10 maxime potest veloci, se subtrahit, donec in aperta deueniat. tū rursus lētē incedit. sed si quādo locis nudis atq; patētibus cogitur fugā aperte arripere, currit cōtentus, nec salit, cursūsq; eius cōtinēs, vt canū intēditur. cū tamē ipse infestatur, vbi iam propinquarit, insilit. Vera etiā illa de eo narrātur, ignē præcipue formidare, vt Homerus quoq; testatur, 15 cum dicat: Ardentēlq; faces quas, quīs sœuiat, horret: & percussorem agnoscere, atq; ex obseruato inuadere. Si quis etiā nō percusserit, sed infestet, hunc, si cæperit, non vnguibus lacerat, nec vlla iniuria afficit,

sed quatit solum: atque ubi ita perterritus, dimittit. Adeunt vrbes, & iniuriam hominibus inferunt, potissimum tempore suæ senectutis. tunc enim per corporis imbecillitatem, & dentium defectionem venari nequeunt. Viuere annos multos putantur. & quidem, qui captus est claudus, dentes complures fractos habebat. quo argumento quidam longam esse leonum ætatē existimarunt. haud enim hoc accidere, nisi longo tempore potuisse. Leonum duo sunt genera. quorum alterum brevius, crispiorēq; pilo, quod ignavius est. alterum longius, pilōq; probiore, quod generosius est. fugiunt interdum leones demissa inter crura cauda, ut canes. Iam visus est leo, qui, cum suem aggrediretur, ut setis horrentem aspexit, fugeret. Infirmus parte ilium est contra ictus: sed reliquo corpore multas patitur plagas, & capite validissimo est. Quæcūq; vel momorderit, vel vnguibus lacerarit, sanies pallēs admodum de his vlcerebus effluit, etiam per fascias, atq; spongas: nec reprimi vllō pacto potest. curantur eodem modo, quo morsus canini, vlcera. Thoes etiam quos lupos ceruarios diximus, hominem diligunt: & neq; offendunt, neq; metuunt valde. pugnant cum canibus & leonibus. quo fit ne eodem in loco sint ceruarij & leones. optimi ceruarij qui minores sunt. genera huius alij duo, alij tria statuunt. plura ijs esse non videntur. Sed ut piscium, auium, quadrupedum genera aliqua, ita ceruarij quoq; per tempora immutantur: & colorem diuersum hieme æstatē trahunt: atq; æstate nudi, hieme hirti redduntur.

De natura, specie, & partu onasi.

Cap. XLV.

Onasus gignitur in terra Pæonia, monte Messapo, qui Pæoniæ & Mediæ terræ collimitium est, & monapios à Pæonibus appellatur, magnitudine tauri: sed corpore quàm bos latiore. breuior enim, & in latera auctior est. Tergus distentum eius locum septē accubantiū occupat. Cetera, forma bouis similis est, nisi quod ceruix iubata armorum tenuis, ut equi est: sed villo molliore, quàm iuba equina, & compositiore. color pili totius corporis flauus, iuba prolixa, & ad oculos vsque demissa, & frequēs colore inter cinereum & rufum. nō qualis equorum, quos partos vocant, est: sed villo supra squalidiorē, subter lanario. nigri aut admodum rufi nulli sunt. vocem similem boui emittūt. cornua adunca in se flexa, & pugnæ inutilia gerunt, magnitudine palmari, aut paulo maiora, amplitudine non multo arctiore, quàm ut singula semisextarium capiant, nigræ probæ. antiæ ad oculos vsque demissæ, ita, ut in latus potius quàm antè pendeant. caret superiore dentium ordine, ut bos, & reliqua cornigera omnia. crura hirsuta atque bisulca habet, caudam minorem quàm pro sui corporis magnitudine, similem bubulæ. excitat puluerem, & fodit. tergore contra ictus præualido est. Carnem habet gustu suauem. quā ob rem in vsu venandi est. Cum per-

cussus est, fugit, nisi defatigatus nusquam consistit. repugnat calcitrās, 20
& proluuiem alui vel ad quatuor passus projiciens. quo præsidio facile utitur, & plerunque ita adurit, ut pili insectantium canum absumentur. sed tunc ea vis est in fimo, cum belua excitatur, & metuit. nam si quiescit, nihil vrere potest. talis natura & species huius animalis est. Tempore pariendi vniuersi in montibus enituntur. Sed priusquam 25
foetum ædant, excremento alui circiter eum locum in quo pariant, se quasi vallo circundant, & muniunt. largam enim quandam eius excrementi copiam hæc belua egerit.

De ingenio, & sagacitate elephanti.

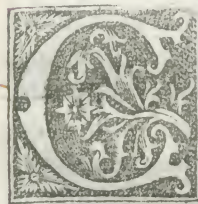
Cap. XLVI.

Elephantus omnium ferarum mitissimus, & placidissimus est. quippe qui permulta officia, & erudiatur, & intelligat. quando etiam regem adorare condiscit. valet sensu, & reliqua sagacitate ingenij excellit. quam impleuerit coitu, eam rursus non tangit. Viuere elephantos mares alij annos ducentos, alij centum & viginti aiunt. 5
fœminas etiã ferè totidè: sed florere ætate circa sexagesimū narrant. hiemis ac frigoris impatiens hoc animal esse dicitur. amat amnes, & quanquàm non fluuiatile sit, tamen riparium dici potest. incedit etiam per aquam, & eatenus mergitur, quatenus eius promuscis superat. 10
reflat enim per eam, & spiritum accipit, & reddit, sed natare satis pondere sui corporis non potest.

Camelum matrem nunquam superuenire, deque prudentia equi regis Scytharum.

Cap. XLVII.

Amel matres nunq̃ superueniūt suas. sed etiã si quis cogat, ipsi nō patiuntur. iam cum aliquando admissarius nō haberetur, curator pullum matri opertæ admisit. qui dum coiret, delapso operimēto agnouit matrem, & quamuis coitum absoluerit, memor tamē cōmissi sceleris paulopost camelarium illum morfu defixo interemit. Ferunt etiam regi Scytharum fuisse equam egregiam, ex qua mares generosi omnes gignerentur. quorum vnum, qui præstantior haberetur, cum ut ex matre procrearet, placeret, admissum omnino recusasse. opertam deinde latuisse matrem, ut imprudens superueniret. verū ubi à concubitu faciē matris detectā agnouerat, fugam properasse, atq; seipsum actum præcipitem interemisisse. 10

De mansuetudine, amore, & celeritate delphinorū. Cap. XLVIII.

In marino etiam genere plurima de delphinis narratur indicia morum placidorum ac mitium. amores quoq; in pueros, & affectus libidinis, cum circa Tarentū, & Cariam, tum etiam locis alijs referūt. fertur etiam delphino apud Cariam capto

5 atque saucio ingentem reliquorum multitudinem conuenisse ad portum, immoratamque, donec piscator dimiserit eum quem caperat. tum omnes simul recepto captiuo rediisse. paruos item delphinos magnus aliquis semper comitatur custodia causa. Iam conspectus est delphinorum grex, maiorum & minorum promiscuus, post quem, duo
 10 quidam paulo post viderentur delphinulum defunctum labentem in imum subire, & in summa pelagi dorso euehere, quasi miserantes, ne ab aliqua belua deuoraretur. Quinetiam de velocitate huius animalis mira & incredibilia quaedam accepimus. omnium enim velocissimum esse creditur animalium, tum aquatiliu, tum terrestriu. Superfiliunt etiam malos nauigiorum maiorum. quod tunc potissimum euenit, cum aliquem insectantur piscem, quem deuorent. tunc enim si, quem impetunt, longius fugit, ad ima gurgitum persequuntur propter famis necessitatem. quod reditus longior sit, retinent sese, quasi spacium cogitantes, conuersique feruntur perinde ac sagitta pernice, vt celeritate opportuna longo transmissio itinere ad locum spirandi deueniant. quo impetu sit, vt se eiaculentur in aerem, & superfiliant malos nauigiorum, quae forte affuerint. hoc idem vrinatores faciunt, cum se in profundum demiserunt. pro viribus enim conuersi enixius efferuntur, vt spirent. degunt coniugatim mares cum foeminis. Queritur, quam ob rem in terram erumpant. hoc enim interdum eos facere incerta de causa dicitur.

De his animalibus, quae pro actionibus afficiuntur, moribusque immutantur. Cap. XLIX.

5 Ed, vt quaeque animalia pro suis affectibus agere, sic pro suis quoque actionibus affici immutarique moribus solent. partes etiam corporis nonnullae sepe numero ratione agendi immutantur, vt in auiu genere euenit. Gallinae enim cum mares vicerint, cucuriunt, & exemplo marium tentant superuētu coire. crista etiam
 caudaque erigitur, ita, ne facile praeterea sit, an foeminae sint cognoscere. nonnunquam etiam calcaria parua ijs enascuntur. iam vero & mares visi nonnulli sunt, qui cum forte foemina interisset, ipsi officio matris fungerentur, in pullos ductando, fouendo, educando, ita, ne de caetero vel cucurire vel coire appeterent. quin & iam inde a primo ortu naturae ita nonnulli mares effoeminati proueniunt, vt neque cucuriant, neque per coitum agere velint, & venerem eorum qui tentent superuenire patiantur. Cuculus etiam immutatur colore, & vocem minus explanat, cum se abditurus est. quod facere ex ortu caniculae solet. apparere autem incipit ab ineunte vere ad eius sideris ortum. Abditur & ea quam oenanthe quidam appellant, ac si vitifloram dixeris, ex ortu eiusdem sideris: occasu vero apparet. vitat enim interdum frigora: aliam aestum, Necnon vpupa,

cum colore, tum vero specie immutatur: vt Aeschylus poeta satis carmine suo exposuit. 20

Quin fert suis spectantem & epopem mali,
Colore speciem multimodo pingens suam.
Saxicolam, & improbum arma gestantem alitem.

Adulti infantis forma hic sese refert.
Nam vere candicans vbi extitit nouo. 25

Aestate tum deinde vt recanduit seges,
Alas repente varias maculatas quatit.
Vagatur hic semper fastidiens locos.
Deserta quærit nemorum, & inuias plagas.

Complures etiam alia aues immutantur per tempora & colore, & 30
voce: vt merula, quæ ex nigra redditur rufa, & vocem mittit diuersam.
strepitat enim per hiemem, cum per æstatem tumultuans cantet. Mutat
& turdus colorem. quippe qui collo æstate varius, hieme murino distinctus
spectetur. voce tamen eadem est. Luscinia canere solet assidue 35
diebus ac noctibus quindecim, cum sylua fronde incipit opacare. deinde
canit quidem: sed non assiduo. mox adulta, æstate vocem mittit diuersam:
non insuper variam, aut celerem, modulatamque, sed simplicem. colore etiam
immutatur. & quidem in terra Italia per id tempus alio nomine appellatur.
apparet non diu. abdit enim sese & latet. Rubecula, & quæ rutilicilla 40
appellatur, inuicem transeunt. estque rubecula hiæ berni temporis, rutilicilla
æstiuæ. nec alio ferè inter se differunt, nisi per ætoris colore, & caudæ.
sic & ficedula, & atricapilla vicibus commutantur. fit enim ineunte autumno
ficedula, ab autumno protinus atricapilla. nec inter eas discrimen aliquod,
nisi coloris & vocis est. Auem autem esse eandem constat, quia dum immutaretur,
hoc genus vtrunque 45
conspicuum est, nondum absolute mutatum: nec alterutrum adhuc proprium
vllum habens appellationis. Nec mirum si hæc ita voce aut colore mutantur,
quando & palumbes hieme non gemit, nisi quod aliquando ex asperissima
hieme placidum tempus successisset, gemuerit. quod apud peritos in admiratione
habitum est. cæterum ineunte vere 50
gemere incipit. Denique aues tunc maxime, plurimæque emittunt voces
cum coeunt, Mos auium est, vt alia sese in puluere voluent, alia sese lauent,
alia nec puluere neque balneo vtantur. Sunt pulueratrices, quæ non altiuola,
sed terræ propinqua, vt gallina, perdix, attagena, aulauda, fasiana. Lotrices,
nonnullæ rectungues, & quæ circa fluuios, aut 55
paludes, aut mare versantur. Alia vtrunque tum lauare, tum puluerare
solent: vt columbus, vt passer. Aduncarum pars maior neutrum facit.
hæc ita se habent. Proprium nonnullis auium euenit crepitus alui: vt
turturi. pars etiam nouissima alui earundem vehementer citatur, cum
vocem reddunt. 60

De his animalibus, quæ castratione immutantur: quæve
ruminent.

Cap. L.

5 **M**utantur vero animantium aliqua, forma & moribus,
non modo per ætates & tempora: verum etiã castra-
tione. castratur autem ea quibus sunt testes. Sũt auĩ-
bus testes intus lumbis hærentes, & quadrupedum
iis quæ oua pariunt. At vero iis quæ animal generant,
eadẽmq; terrestria sunt, plurima quidem parte foris,
sed nõnullis etiam intus, cõtinentur. omnibus vero postrema aluo ha-
bentur. Castratur gallinacei parte nouissima suę alui, quæ, cum coeunt,
cõcidit. hanc enim si duobus aut tribus ferramentis adusseris, capos fa-
10 cies. quod si perfectus est qui castratur, crista pallefcit, & cucurire desi-
nit, neq; coitum venereum repetit. sed si adhuc pullus est, ne inchoari
quidem ex his quicq; potest, cum accrescit. quod idẽ in homine quoq;
accidere certum est. Nam si puer adhuc excidatur, neq; postgeniti pili
innascuntur, neq; vox immutatur: sed suum seruat acumen. At si iam
15 puber, postgeniti defluũt pili, præterquam pubis. hæc enim quãuis mi-
nuatur, tamen manet. sed cõgeniti nõ defluunt. nemo enim spado cal-
uescit. Quadrupedum etiam exectorum vox omnium in fœminã im-
mutatur. Sed cum cætera nisi nouella castrantur, intereant, aper vnus
qua ætate castratur, non refert. omnia deniq; si dum crescunt, castran-
20 tur, maiora & elegãtiora, quàm incastrata euadũt. sed si postea q̃ adole-
uerunt, & iã incremento constiterunt, castres, nihil præterea accedere
ad magnitudinem potest. Cerui, si cum per ætatẽ nondum cornua ge-
runt, castrantur, nõ ædunt cornua: sed si cornigeri exciduntur, nõ de-
cidunt cornua, & magnitudine eadem seruatur. Vitulis tẽpus castrã-
25 di anniculis est, alioquin minores deformioresq; euadunt. Modus cas-
trandi hic est. Tractos deorsum testes, atq; obtentos, pressosque in imũ
scorti cultello adaçto extrudunt. mox fibras sursum quoad maxime fie-
ri potest, reprimunt: & plagam infarciunt capillamētis, vt sanies efflue-
re possit. & si inflãmatur, ignem adhibent scorto, & respergunt. Si bos
30 à recenti castratu ineat, procreare potest. Apria etiã scropharum cas-
tratur, ne præterea coitum appetat, sed breui tẽpore obefetur. Castra-
tur autẽ cum biduo iciunarit, suspensa pernis prioribus, recisa cute in-
ter femina qua maribus testes maxime cõtinentur. hac enim parte ad-
hæret vuluis apria dicta. cuius exigua parte abscisa, consarcinant. Ca-
35 meli etiam fœminæ castrantur, cum eis vti in prælio libet, ne cõcipiant
vtero. nõnulli superioris Asiæ incolę camelos vel ad tria milia possidēt.
Currunt cameli celerius q̃ equi Nissani, propter laxiorẽ sui gradus glo-
merationem, & castrata deniq; auctiora quàm incastrata euadunt. Ani-
malia quibus ruminare in more est, proficiunt, delectanturq; non mi-

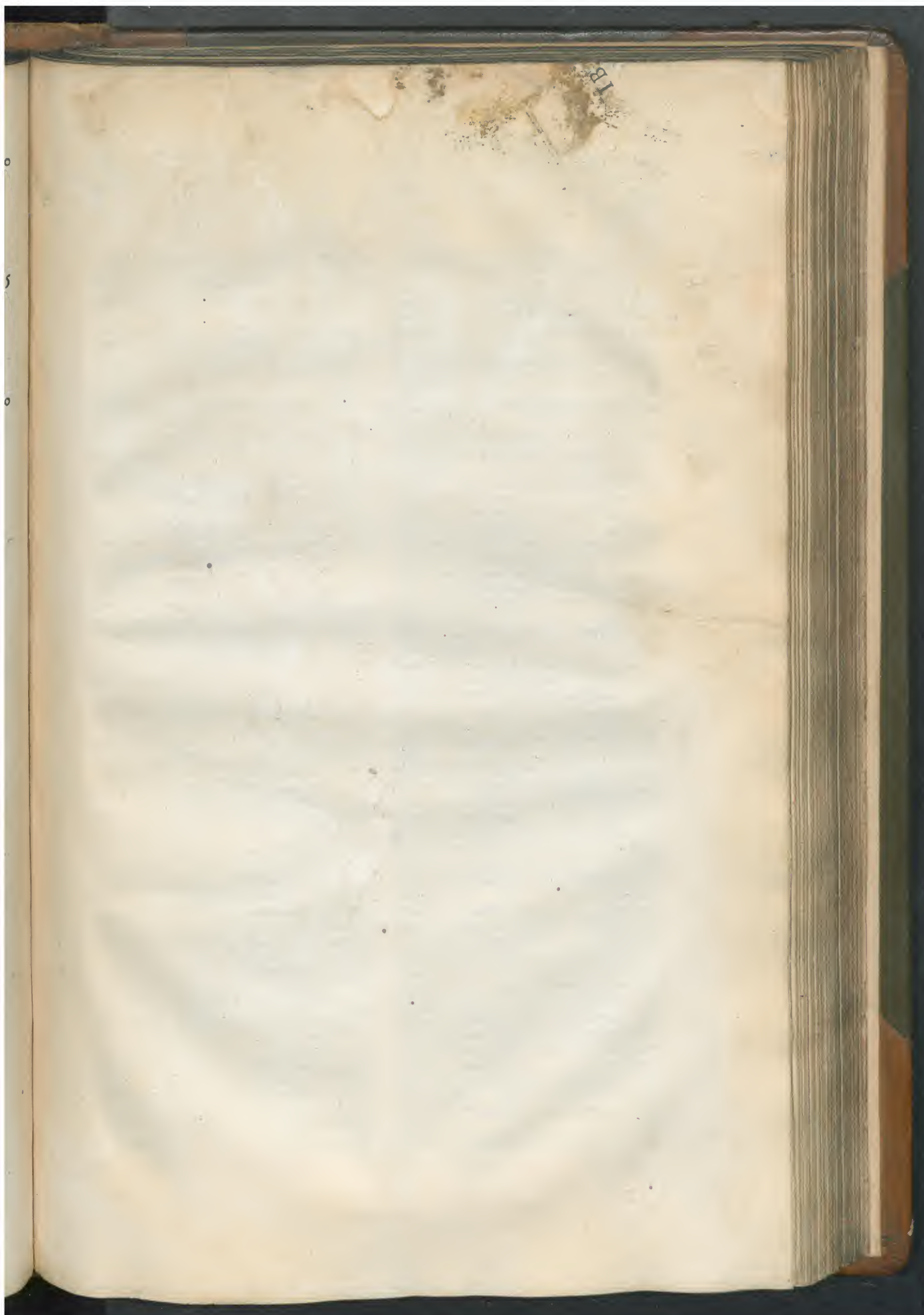

ARIST. DE HIST. ANI. LIB. IX.

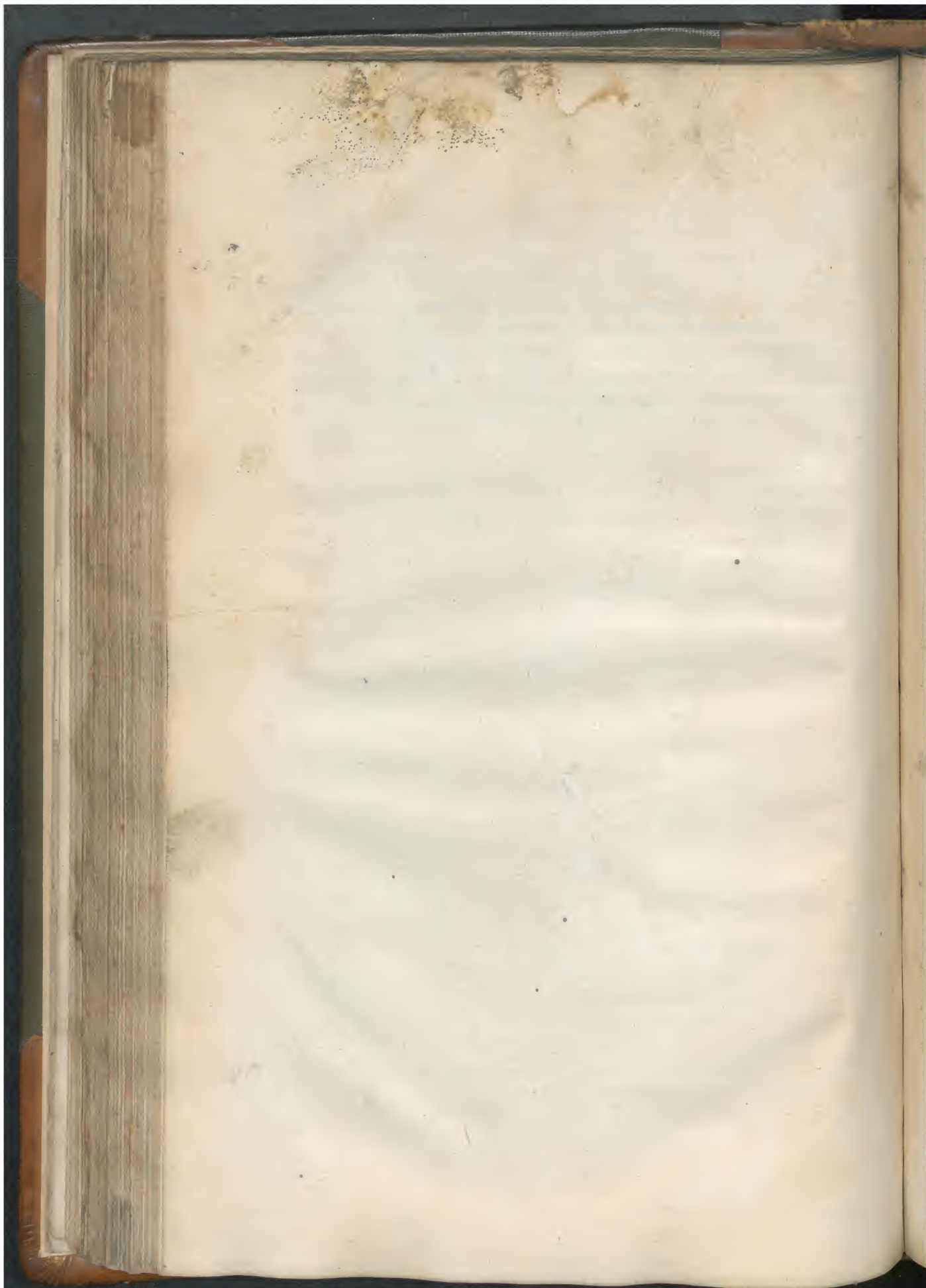
nus in ruminando, quàm edendo. Ruminant quæ superiore dentium 40
ordine carent, ut boues, oves, capræ. ex feris nullum adhuc ruminare
constat, præterquam ea quæ aliquando cum hominibus exigunt, ut cer-
uus. hunc etenim ruminare planum est. Iacent potissimum cum rumi-
nant omnia, & hibernis præcipue mēsis solent ruminare. septem fe-
rè mensibus hoc faciunt, quæ intra tecta aluntur. gregales leuius mi- 45
nuscule temporis ruminant, quoniam foris pascantur. Sūt etiam ex den-
tatis utrinque nonnulla, quæ ruminant: ut mures Pontici, & piscis, quæ
ab ea re ruminalem quidam appellarunt. Sunt item alui fluentioris ea
quibus longiora sunt crura. sed propensiora ad vomitum, quibus latius
pectus est. Id quæ tum in quadrupedum genere, tum in avium, tum 50
etiam in hominum ita esse magna ex parte perpensum est.

NONI ET VLTIMI DE HISTORIA ANIMA-
LIVM LIBRI FINIS.

INDEX IN LIBROS ARISTOTE- LIS DE PARTIBVS ANIMALIVM ET CAVSIS EA- RVNDEM, IVXTA LIBRVM, CAPVT, ET LINEAM COMPOSITVS.

A Bomafum venter vnus eorum animalium
quæ plures habent 3.14.34
Accipitri lië deficit magnitudine. 3.7.50
Acetabulorum in pedibus mollium ratio & vsus.
4.9.50
Actionum diuersitas virtutum in membris: & ani-
malibus diuersitatem ostendit 2.1.40
Actiones à partibus dissimilariibus 2.1.77
Actionum differentia indicant agentia inter se
differre 1.5.78
Actiones membrorum quo modo habent eodem
habent & membra 1.5.80
Actiones communes membrorum quæ dicuntur 1.5.72
Actiones membrorum suæ & propriæ quæ dicun-
tur 1.5.73
Aculeis armant insecta nonnulla, sed varie. 4.6.29
Aculeus nulli in aluo cui pennæ binæ, & quare
4.6.42
Aculeum qualem habent muscæ & apes, & quo
vsu. 2.17.63
Aculeus quare parte priore geratur quibuldam
insectis 4.6.44
Aculeus pro armis 3.1.34
Acutorum morborum fel non esse causam. 4.2.25
Adeps quid 2.6.27
Adeps pars similis humidæ 2.2.3
Adeps quomodo differt à seuo, & quid 2.5.1
Adeps & seuum concoctiois sanguinæ finis. 3.9.40
Adipem quæ habent 2.5.14
Adipe caret exanguia. & quare 2.5.7
Adeps non cogitur, nec siccitate frangitur quare
2.5.15
Adeps & seuum si non excefferint, profunt ad
sensum & sanitatem: si excefferint nocent, &
interimunt 2.5.16
Adeps non sentit. & quid 2.5.22
Adulta ferè oia aliquid habent caliditatis. 2.2.101
Ædes lapidum gratia non sunt, sed gratia ædium
lapides petuntur. 2.1.21
Ædificatio prior tempore ædibus ipsis, sed ratione
ædes ipsæ. 2.1.30
Aër & aqua corporum materia. 1.1.105
Æsopi Momus de cornibus tauri 3.2.41
Affectus & affectiones ex necessitate quadam
insunt 1.5.82
Alæ peculiare auium 4.12.37. & quomodo
agantur. 40
Alimentum necessarium quo modo necessitatis.
1.1.195
Alimentum ex humido & sicco suppeditatur. 2.3.29
Alimentum ex aqua & terra 3.5.57
Alimenti concoctio & mutatio non nisi per vim
caloris agitur 2.3.30
Alimentum vltimum sanguineis sanguis, exanguis
bus quod proportionem respondet 2.3.55
Alimentum non mouet sensum tactus 2.3.62
Alimenti omnis conceptaculum esse debet 2.3.53
Alimentum in animalibus & plantis quomodo
suppeditatur. 2.3.46

Alimentum, vide etiam Cibus.
Alterandi vis an eadem quæ sentiendi. 1.1.161
Alui situs 4.10.162
Alui sedimen excrementum 4.2.52
Alui excrementa quibus albicant 4.1.13
Aluus funditur nonnullis per metum 4.5.57
Amarum dulci contrarium 4.2.40
Anatome corporis humani abominabilis. 1.5.45
Anaxagoras errat putans fel esse causam morbo-
rum acutorum 4.2.21
Anaxagoras hominem prudentissimum dixit pro-
pter manus 4.10.64
Anguilla quibus pinnis caret 4.13.25
Anguilla quare diu viuere extra aquam potest.
4.13.67
Angulis singulis constantia celerius aperiuntur,
& clauduntur 4.10.222
Anima ois an naturalis scientiæ subiectum. 1.1.152
Anima non omnis natura est 1.1.164
Anima an non omnis est principium motus. 1.1.158
Animæ gratia corpus conditum 1.5.69
Animam in corpore igneo esse quare 2.7.22
Animæ sentientis pars quomodo est 3.5.9
Animæ officium alere & mouere 2.7.24
Animi officium 4.10.25
Animosa quorum sanguis fibris multis, & cras-
sis est refertus 2.4.20
Animal quid. 1.1.138. & 2.8.5. & 3.4.65.
Animal carere sensu non potest 2.1.74
Animal ea parte est qua sensus habetur. 2.5.20
Animalium compositio ex sententia Democriti.
1.1.118
Animalia constant ex similaribus & dissimilari-
bus 2.1.37
Animalium partes quare ita constitutæ. 1.1.102
Animalium alia gressilia, alia ingressilia 1.3.50
Animal quare bipes vel multipes, vel expes, vel
immobile, vel planta 4.10.53
Animalium viliorum disputatio non est spermæda. 1.5.30
Animalia complura vitæ incipientis 3.6.11
Animal omne caloris particeps 2.7.28
Animalibus omnibus sanguis est datus, aut aliud
vice eius 2.2.22
Animalibus spiratio necessaria 1.1.219
Animalium genus omne finem vitæ habet ex
quo cibum assumere debet 2.3.46
Animalium incessus specie vnus esse minus vide-
tur 1.1.31
Animalia omnino formam gerunt pomilionis ex-
cepto homine 4.10.32. & 206
Animalibus multis multa insunt communia, par-
tim simplici ratione, partim proportionem. 1.5.55
Animata communibus corporis & animæ mu-
neribus diuidentur 1.3.48
Animalia generatim sumere est tentandum au-
thore vulgo 1.3.59
Animalis pars nulla sine materia, neque cum so-
la est materia 1.3.40
Animalia cornigera quare duobus cornibus di-
22.j.

IN L. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

tinguntur	3.2.30	Arteria tendit ad pulmonem & cor	3.3.57
Animalia mota cessant metu, excernunt, & ali-		Arteria, vide etiam Guttur.	
qua colores mutant	2.4.18	¶ Afilorū lingua hominū secat cutem.	2.17.69
Animaliū ad salutē quæ sūt excogitata.	2.9.66	Afinus simplicem habet ventrem	3.14.15
Animalium arma quæ	3.1.34	Afino lien qualis	3.12.24
Animalibus omnibus vnum auxilium, excepto		Afinus felle caret	4.2.11
homine	4.10.80	Afino cor magnum	3.4.113
Animalia optime cōstant & viribus & ingenio,		Afino pes solidus	4.10.154
quæ calidum sanguinem tenuem & sincerum		Afinus cur timidus	3.4.113
habent	2.2.30	Afinabus mammæ vbi, & quare, & quot pariūt	
Animalia nonnulla ex his quæ fibras in sangui-		4.10.153	
ne non habent, sunt sapientiora tenuitate san-		Afinus Indicus folipes in cornigerorum genere.	
guinis, atq; munditia	2.4.7	3.2.29. & vno cornu armatur. 32. & folipes	
Animalium Ponticorum ephemectorum confide		existit. 33	
ratio	4.5.229	¶ Atramentum habent mollia omnia, & vbi, &	
¶ Aorta vena, vide Vena aorta, & vena minor.		quo vsu. 4.5.36. & vnde fit. 50	
¶ Apri cur animosi, iracundi & furibundi.	2.4.24	¶ Audientiores quibus cor minus & mediocre.	
Apri mares dentes habent exertos: foeminae non		3.4.109	
3.1.23. & 29		Auditos in capite debita ratione	2.10.54
Apes quadripennes quare	4.6.12	Auditus fit vndique	2.10.64
Apes dentes habent	4.5.24. & 4.6.36	Audiendi sensorium aëris est	2.10.55
Apum crura qualia, & ad quē vsū	4.6.55	Auditorij meatus auibus, & quare	2.12.1
Apum promulsis ad quem vsū	4.5.21	Augendi principium	1.1.160
Apibus aculeus pro armis	4.6.36	Omne quod augetur, ei alimēto est opus. 2.3.28	
Apes quare aculeū fungosū & cauum habent		Auctio multis & diuersis generibus cadē. 1.1.23	
2.17.65		Auis pro genere statuitur	1.5.75
Apes ingeniosiores cæteris exanguibus, & quare		Auium genus omne pennatum	4.12.7
2.2.27		Auium pennæ ex excrementis	3.7.64
Apes quare prudentiores nonnullis sanguineis.		Auibis vis volandi in auis essentia est	4.12.46
2.4.13		Auis ab aue differentia	1.4.9
Apes pabuli gratia euagantur	4.6.11	Auium differentia in partibus corporis	4.12.1
Appendices ad ventrem quæ habeant. 3.14.58		Aues ala volatiles	4.12.46
& deinceps.		Auibis ala vice crurum priorum	4.12.45
¶ Aqua & aër corporum materia	1.1.105	Auium genus quare volat in excelsum. 2.13.33	
Aqua frigore congelascit	2.4.16	Auibis rostrum proprium	4.12.11
Aquæ calor quomodo differt à calore olei. 2.2.77		Auibis rostrum osseum, & quare	2.16.43
Aqua quō differt à sanguine in calore	2.2.79	Auium rostri discrimina & vsus	3.1.65
Aquæ calor quō à calore flammæ differt	2.2.73	Auibis nonnullis ferratum rostri extremum, &	
Aquæ collatio cum lapide & ferro in cal fieri.		quare	3.1.79
2.2.80		Auibis minutis quare rostrum lautum	3.1.73
Aqua non concrefcit, si ex luto terrenum semo-		Auibis lignipetis rostrum quare durum. 3.1.72	
ueris	2.4.27	Auium quæ apud paludes visitant rostri com-	
Aqueum & terreum omne crassescit dum con-		moditas	3.1.78
coquitur	3.5.56	Aues lato rostro radices esitant	ibidem
Aquæ quæ sunt vnus, frigore cogūtur, sed leuius:		Auibis collum pro crurum modo vt plurimum	
fortius quæ terræ	2.2.106	est descriptum	4.12.16
Aquatilibus spina pro osse	2.6.23	Auibis carniuoris quare incommoda colli longi-	
Aquatilia calidiora esse, nonnullis placet, quo ar-		tudo	4.12.20
gumento	2.2.42	Aues longo collo & crassiore, volant eo porrecto,	
¶ Arbores quæ vice excrementorum effundunt.		si tenui, curuato feruntur	4.12.101
2.10.7		Aues sunt quæ longis cruribus innitūtur, & qua-	
Arma animalium quæ & qualia esse debent.		re	4.12.89
2.9.66. & 3.1.34		Auium crura cur non cariosa	4.12.115
Arma hominis quæ	4.10.84	Auiū crura quot, & quomodo flectūtur. 4.12.38	
Ars in artificiosis principium	1.1.168	Aues quibus crura sunt breuia, hæc ad ventrem	
Ars in his quæ sponte fieri nequeunt, prior artifi-		contractis cruribus volant, & quare	4.12.99
cio	1.1.84	Auium volatus	ibidem
Arte quæ sunt, eadem sponte fieri possunt non-		Auibis omnibus clunis, & quare	4.12.103
nulla, & quæ	1.1.83	Aues omnes vncungues difficulter ambulant.	
Ar sineum siue reticulum vnus ex ventribus eo-		4.12.72	
rum quæ plures habent	3.14.33	Auium caudæ vsus	4.9.67
Arteria ante gulam cōstituta necessario. 3.3.19		Auibis digiti quaterni	4.12.116
& 56.		Aues vesica carent, & quare	4.1.11
Arteria exterior quo ad gulam	3.3.30	Auium vmbilicus quomodo habet	4.12.54
Per arteriam potum meare, error	3.3.22	Auium venter vbi	4.12.51

INDEX.

Aues vbi appendices in ventre sitas habent.

3.14.61
 Auim ossa degenerant 2.9.46
 Auibus pectus quale 4.12.48
 Auim omnium pulmo qualis 3.6.30
 Auibus quare lien exiguus 3.7.60
 Auim iecur quale 3.12.9
 Aues naribus carent, & quare 2.16.36
 Auim pars qua cib⁹ recipit, varie habet. 3.14.36
 Aues cilio carent 2.14.2
 Aues inferiore tantū palpebra cōniuent. 4.11.33
 & quare. 2.13.16.
 Aues grauiore quomodo nīstāntur & cōniūēt
 2.13.24
 Aues nonnullæ ab angulis nīstāntur membrana
 obeunte 4.11.35
 Auibus quomodo sensoria habentur 4.11.28
 Aues meatus auditorios habēt, & quare. 2.12.1
 Auim oculi, vide Oculi auim.
 Auim plerq; vocē copiose emittūt 2.17.20
 Aues literas proferētes lingua sūt latiore. 2.17.16
 Aues minores vocaliores 2.17.21
 Aues mammis carent, & quare 4.11.76
 Auibus omnibus testes 4.12.124
 Auibus nonnullis calcar datum 4.12.66
 Aues quō mouent maxillā, & quare 4.11.41
 Aues aliæ volaces, aliæ non 4.12.57
 Aues non volaces q̄re corpore grādiōri. 4.12.64
 Aues vncungues quare corpore exiguō. 4.12.63
 Aues vncungues cur cernant clarissime. 2.13.32
 Aues terrestres & parū volatiles quare acie ocu-
 lorum non valent. 2.13.35
 Aues aptæ ad nandū quæ 4.12.81
 Aues omnes quare parum bibunt, & diu demer-
 sæ aquam tolerant 3.6.33
 Auibus excrementa albicant. 4.1.13
 Aues, vide etiam Volucres.
 Aurium situs 2.10.67
 Aures quare chartilaginosa 2.9.56
 Aures cur gemina 2.10.78
 Auricularum in quadrupedibus situs 2.11.1
 Auricula carent aues quare, & quadrupedes oui-
 paræ corticata. 2.12.3

B.

B Albi qui 2.17.12
 Balena spirat 3.6.10
 Balenæ quare pulmo inditus 4.13.99
 Balenæ brachijs carēt, sed fistulam sui pulmonis
 causā continent 4.13.90
 Bibūt parum quæ pulmone carent 3.8.10
 Bilis excrementum 4.2.53
 Bilis qualibet corporis parte gignitur 4.2.26
 Bilem alij inter calida, alij inter frigida annu-
 rant 2.2.48
 Bilis flaua si separet humidior redditur. 2.3.25
 Bisulca talum habent 4.10.230
 Bisulcorum pars maior cornua gerit 3.2.13
 Bualuium inter testata diuersitas 4.7.10
 Bualue se concludendo tuetur 4.5.84
 Bualuibz turbinata quodam modo assimilan-
 tur 4.5.77
 Bualuia vbi papauer suū continent, & vbi quod
 ouum dicunt 4.5.111
 Blæsi lingua qui 2.17.12
 Bonafis cornua qualia 3.2.24

Bonafis auxiliū excrementorū profusio. 3.2.25
 Boum lien qualis 3.12.21
 Boues vrbani & syluestres 1.3.55
 Boues nonnulli recessu pascere solent sua natura
 2.16.21
 Bubus cauda qualis 2.14.20
 Brachiorū flexus homini ad quē vsū. 4.10.105
 Branchiarum in piscibus consideratio 4.13.49
 Branchiarum natura quasi ad spirandi vsū pi-
 scibus data 4.13.57
 Branchiarum natura spinosa 2.17.41
 Brachiarum copiae vel inopia causa caloris cor-
 di infiti copia, aut inopia est 4.13.62
 Bruta quare hominibus deteriora 4.10.49
 Brutis delatio & non intellectus 1.1.162
 Bubalis quod auxiliū ad necē fugiēdā. 3.2.22
 Buccina turbinati generis 4.7.9
 Buccina qua clauduntur causa 4.5.79
 Buccina quibus partibus constant 4.5.75

C

C Alcaria aialibus arma. 3.1.34. & 4.8.33
 Calcar cum mares habeant, foeminae ma-
 gna ex parte non habent 3.1.41
 Calcar quibus auibus & quibus non 4.12.66
 Calchidem apud Euboicam oues & caprae sine
 felle sunt 4.2.20
 Calculis laborant renes 2.4.127
 Calidi rationes 2.2.40
 Calidum quot modis. Item calidius 2.2.63
 Calidorum duorum quod sit calidius iudicium
 non est simplex 2.2.91
 Calidum per se & per accidens dicitur. 2.2.86
 & 112
 Calidum calore externo calidum quasi per acci-
 dens est 2.2.84
 Calidum per accidens saepe vehementius calfa-
 cit 2.2.88
 Calidum per se amplius vrit 2.2.89
 Calidum per se refrigerat lentius 2.2.87
 Calida quæ dicuntur, aut externum calorem con-
 tinent, aut suum 2.2.82
 Calidum & frigidum omnium quæ sensum pa-
 tiuntur, apertissima sunt 2.2.51
 Calidum quod est, cibum & desiderat, & concos-
 quit cito 4.5.226
 Calidum potentia, & calidum actu 2.2.113
 Calidum quod amplius tactum calfacit, & cali-
 dum quod magis igniat ibidem
 Calidorum per passionem frigiditas non est pri-
 uatio 2.2.96
 Calidum contrarium frigido 3.7.67
 Calor vim obtinet augendi. 3.6.37. concoquen-
 di. 4.3.18. & 3.9.53. & 4.5.156
 Caloris particeps omne animalū genus. 2.7.28
 Calor tum cogit, tum liquat 2.2.106
 Caloris natui principium in omnibus tam ani-
 malibus, quam stirpibus quare est, & pluribus
 partibus accommodatum 2.3.31
 Calor animalis perquam tute à tergo est aper-
 tus 3.4.70
 Calor non pariter agit in venis & vetriculis cor-
 dis 3.4.117
 Calor quod parum est cito afficit 2.5.28
 Caluaria sero homini induratur, & quare. 2.7.71
 Calx aliquid habet caliditatis, & quare. 2.2.102
 aa. ij.

IN LIB. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

Camelo pes bifidus 3.10.154
 Camelus quare non superne dentata 3.14.19
 Camelus multiplicem habet ventrem, & quare. 3.14.15
 Camelus ruminat more cornigerorum, & quare 3.14.25
 Camelo mame vbi, & qre, & quot parit. 4.10.153
 Camelis detiu portione natura abusa 3.14.25
 Camelus quomodo fel habet 4.2.11
 Camelis auxilium magnitudo. 3.2.16
 Camelus mas in auersum mingit. 4.10.189
 Cameli cibus durus & spinosus 3.14.23
 Camelus longæ vitæ 4.2.45
 Cancris genus crustatorum 4.8.3
 Cancris caput indiscretum 4.10.6
 Cancris binos dentes habent primores, & quis sit aliarum partium 4.5.60
 Cancris oris vsus qualis 4.11.58
 Cancris caudam non habent 4.8.11. & quare inutilis 13.
 Cancris foemina distinctio à mare 4.8.27
 Cancrarum generis & locustarum similitudo & dissimilitudo 4.8.6
 Cancris foris crusta muniti seruantur 2.8.19. & quare 23.
 Cancrorum forceps dexter grandior & valentior 4.8.30.
 Cancris superiorem forcipis partem mouent, & non inferiorem, & quare 4.11.55
 Cancris pelagijs pedes retardiores ad ambulandum, & quare 4.18.14
 Cancelli qui in pisciculis reperiuntur pedes habent quales 4.8.18
 Canis simplicem habet ventrem 3.14.13. & quantus & qualis 71.
 Canis lien qualis 3.12.22
 Canibus mamma vbi & quot 4.10.135
 Canibus prona totius corporis hirsuta quare. 2.14.16
 Cani digiti quot in singulis pedibus 4.10.114
 Canes non sine cruciatu sese leuant excremento 3.14.75.
 Canes in India vrhani & syluestres 1.3.55
 Canthari contrahunt se in incisuras cum tanguntur, & glomerari nequeant 4.6.24
 Capra plures habet vtres, & eorum vsus. 3.14.27
 Capra lien qualis. 3.12.20
 Capra q pte mamas gerit, & quare. 4.10.155
 Capra partim habent fel, partim non habent, & quantum in Naxo 4.2.17.
 Capra vrbanæ & syluestres 1.3.55
 Caprea minimu omnium cornigerorum 3.2.63
 Capreis quod auxilium ad necem fugiendam 3.2.22
 Caput quæ habent 4.10.5
 Capitis partes ceruix & collum 4.10.4
 Capitis pars posterior cerebro caret 2.10.53
 Capitis pars & prior & posterior carne vacat, & quare 2.10.48
 Capitis diuisio in maxillam superiorem, & inferiorem 4.11.39
 Capitis partium consideratio. 3.1. per totum. & 3.2. per totum
 Caput cerebri gratia potissimum 4.10.9
 Caput homini pilosissimum quare 2.14.23
 Capite truncato quæ viuere possunt 3.10.47

Caput abscissum an loquutum fuerit, & ibi historia quædam 3.10.32
 Caput præcisum sacerdotis Iouis Hoplosmij an loquutum 3.10.38
 Caput loqui non potest præcisâ arteria, & sine motu pulmonis 3.10.40
 Caput hominis, vide Hominis caput.
 Caput cur nonnullos sensum habeat 4.10.11
 Carbo forsan subiectum ignis 2.2.99
 Carbo extinctus est frigidus 2.2.100
 Caria in terra Iuppiter Hoplosmij colitur. 3.10.36
 Carnis animalium consideratio 2.8.1
 Caro pars similis 2.1.16
 Caro pars similis humida 2.2.4
 Carnis & viscerum differentia 3.13.1
 Caro an subiectum tactus 2.1.72
 Caro sensum tactus mouet 2.3.63
 Caro quomodo adhæret ossibus 2.9.25
 Caro vim obtinet sentiendi 2.5.20
 Caro homini mollissima quare 2.16.70
 Carniuora quare durioribus costant ossibus quam alia 2.9.41
 Catarrus, vide Fluxio.
 Caudarum in animalibus consideratio. 2.14.18
 Caudam quæ habent 4.10.191
 Cauda quare animalibus data 4.10.209
 Cauda piscibus quomodo euariet 4.13.5
 Cauda homo vnus vacat, & quare 4.10.214
 Caudarum differentia ibidem.
 Causæ plures generationis naturalis, & quæ prima sit 1.1.40
 Causæ generationis duæ 1.1.190
 Causæ generationis duo modi 1.1.202
 Causa cuius gratia ratio est 1.1.45
 Causa cuius gratia natura operibus potius quam artis est coniuncta 1.1.48
 Causa cuius gratia princeps generationis naturalis 1.1.44
 Cæcum intestinum 3.14.82
 Cælestium ordo ratus & certus magis, quam in nobis 1.1.173
 Cælum an factum, & quare 1.1.171
 Cælum tale constituisse quare volunt naturæ exploratores 1.1.176
 Cercidas interfectus sacerdotis Iouis Hoplosmij quomodo damnatus 3.10.39
 Cerebrum qua capitis parte 2.10.62
 Cerebrum quare animalibus datum 2.7.20
 Cerebrum quæ habent 2.7.34
 Cerebrum omnium bipartitum 3.7.9
 Cerebrum quibus, & quare obiectum cordi 4.10.9
 Cerebrum & cor maxime principatu vitæ obtinent 3.11.9
 Cerebrum humidum ac frigidum 2.10.43
 Cerebri frigiditas quibus argumentis cognoscitur 2.7.12
 Cerebrum commune aquæ & terræ. 2.7.33. & 59
 Cerebrum aduersus cordis sedem, & calorem. 2.7.31. & 36
 Cerebrum cuius gratia 2.10.30
 Cerebrum insensibile 2.7.16
 Cerebrum priuatum sanguine 2.7.13
 Cerebrum non esse medullam quibus argumentis 2.7.4

INDEX.

- Cerebrum si vel humet vel siccet, suo fungi officio non potest: & quos morbos affert 2.7.76
 Cerebri ad membranam venæ frequentes & te-
 nucs ex vtraque vena 2.7.38
 Cerebri plurimū homo habet, & plus mas quā
 foemina, & quare 2.7.65
 Cerebrum hominum proportionē maximum &
 humidissimum 2.14.28
 Cerebrum homini humidum 2.14.25
 Ceruus plures habet v̄tres, & corū vsus. 3.14.27
 Ceruæ vbi mammæ gerunt 4.10.155
 Ceruis dūtaxat cornua tota solida & decidua
 quare. 3.2.51
 Ceruæ quare cornibus careant. 3.2.74
 Ceruorum maribus cornua sunt, foeminis desunt
 3.1.39
 Ceruo cor magnum 3.4.113
 Ceruus felle caret 4.2.111
 Ceruis auxilium velocitas 3.2.20
 Ceruorum sanguis non continet fibras, & ideo
 non spissatur 2.4.2
 Cerui cur diutius viuunt sententia antiquorum.
 4.2.43
 Ceruus cur timidus 3.4.113
 Cete omnia quæ reflāt, habēt pulmonē. 3.6.11
 ¶ Chameleonis consideratio 4.11.83
 Chartilagineis cum osse differentia & conueniē-
 tia 2.9.57
 Chartilago præcisā recrefcere non potest 2.9.59
 Chartilagineosæ partes inserūt flexuris ossium
 quare 2.9.24
 Chartilagineis terrestriū animalium vacante me-
 dulla discreta 2.9.59
 Chartilago in genere piscium quare exhibitā.
 2.8.17
 Chartilaginea inter pisces spinis carent, sed aspe-
 ra cute muniuntur, & quare 4.13.83
 Chartilaginea ædunt animal in lucē, vbi primū
 oua intra se pepererint 4.1.18
 Chartilagineis piscibus vbi os 4.13.70
 Chartilagineorū branchiæ detectæ 4.13.52
 Chartilaginea spinam pro osse habent ex char-
 tilagine 2.9.49
 Chartilagineorum spina dorsi habet medullam.
 2.9.62
 Chartilaginea cibum corripere non possunt, nisi
 resupinentur. 4.13.70
 ¶ Cibi prima administratio in ore nullius est cau-
 sa concoctionis, sed facilitatem concoquendi
 ministrat 2.3.34
 Ciborū voluptas in descēdendo cōtingit. 4.11.15
 Cibi concoctionem iuuant iecur & lien. 3.7.38
 Cibi excrementa humores sunt postgeniti. 2.7.81
 Cibi exuperantia duplex 3.5.60
 Ciborum auida quibus intestina recta 3.14.65
 Cibi auiditatem intestini laxitas auget: & acce-
 lerat rectitudo 3.14.95
 Cibum & desiderat, & concoquit cito quod ca-
 lidum est 4.5.226
 Cibo carere facile patit quod frigidū est. ibidem
 Cibum omnia animalia cupiunt 2.17.55
 Cibi sumēdi pars aīali maxime necessaria. 2.10.3
 Cibus, vide etiam Alimentum.
 Cicadarum genus omnium maxime insectorum
 ieiunum, & quare 4.5.228
 Cicadarum generis partes quæ cibum ministrāt
 4.5.220
 Cicindela, vide Nitidula
 Cilium quæ habent, & quæ non 2.14.1
 Cilia quare animalibus data, & alia eorum con-
 sideratio 2.15.1
 Cilia nonnullis senescētibus adeo crescunt, vt sit
 tondendum 2.15.5
 Cilia in vtraq; palpebra solus homo habet. 2.14.5
 Cinis humori admixtus, humidus actu & per ac-
 cidens: per se tamen & potentia siccus 2.3.6
 Cinis habet aliquid caliditatis, & quare. 2.2.102
 Cyprinis piscibus palatum quale 2.17.50
 ¶ Clauicula in intestinis quid 3.14.31
 Clunis aibus omnibus, & quare 4.12.103
 ¶ Coagulum quæ habet, & quæ non 3.15.1
 Coaguli locus in quibus hoc datum est. 3.15.3
 & quare 10.
 Cochleæ dentes quales habent, & vbi promusci-
 dem 4.5.67
 Coitus venereus quæ sequitur 1.5.83
 Coitus qua agitur parte 4.10.167
 Collum quid 4.11.63
 Collum quibus, & quibus non. 4.10.6 & 2.3.1
 Colli situs & cuius gratia est situm 2.3.1
 Collum arteriæ & gulæ gratia 4.10.18
 Collum nulli longum cui vngues addi. 4.12.22
 Collum aibus pro crurum modo est descriptū
 4.12.16
 Colli consideratio 3.3.1
 Colorem mutant polypi. 4.5.46. Item chama-
 leo. 4.11.85
 Colostrum 3.15.10
 Coli intestini consideratio 3.14.82
 Colum laxum intestinum dicitur 3.14.90
 Columbo lien qualis 3.7.50
 Columbæ conuiuent vtraq; palpebra. 2.13.20
 Cōmunitatis ratio quomodo completur 1.5.75
 Compositio rei naturalis primo tractanda, dein-
 de causæ 1.5.51
 Compositio rerū omnīū triplex. 2.1. per totum
 Conchæ dentibus binis fulciuntur 4.5.27
 Concoctiones ciborum vbi fiunt 2.3.38
 Concoctionis sanguineæ probæ finis 3.9.40
 Conger quibus caret pinnis 4.13.25
 Cōnuendi varietas in varijs animalibus. 2.13.11
 Contemplandi & docendi duo habitus 1.1.1
 Contraria omnia distant inter se. 1. 3.45. & in
 eandem veniunt diuisionem 63.
 Cor principium vitæ, sensus & motus. 3.3.50.
 sanguinis origo. 3.4.67 & 2.1.90 & 3.4.
 42. sensuum principium. 2.10.35. principium
 venarum. 2.9.13 & 3.4.20.
 Cor sentiendi mouendi & nutriendi principium
 in sanguineis 2.1.83
 Cor omnium partium primū consistens & san-
 guinolentum, lætitia, & tristitia, & sensuum
 omnium principium, & argumenta 3.4.44
 Cor & cerebrū vitæ principatum obtinet. 3.11.9
 Cor veluti alterum animal 3.4.76
 Cor quibus est, & quare 3.4.16
 Cor quare necessarium. 3.7.41. & quæ habent
 46
 Cordis locus in homine & cæteris animalibus.
 3.4.26

IN LIB. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

Cor in pte priori atq; in medio est sitū. 3.3.49
 Cor cæteris animalibus in medio pectore, homi-
 ni tantum vergit ad laeuā, & quare 3.4.71
 Cor forma simplex 3.7.1
 Cor non simile omnibus animalibus 3.12.4
 Cordis articulatio qualis, & quæ indicat. 3.4.101
 Cordis extremum in mucronem turbinatur fir-
 missimum 3.4.68
 Cordis situs ibidem.
 Cor quot constat ventriculis, & eorum naturā.
 3.4.83
 Cor suis quare distinguitur ventriculis 3.7.11
 Cordis ventriculus vas 3.4.118
 Cordis vetriculi ampliores frigidiores. 3.4.115
 Cordis ventriculis venæ respondent 3.4.114
 Cordis medium caui & spissum quare. 3.4.37
 Cor dissimulare est 2.1.84
 Cordi nullum excrementum, & quare. 4.2.48
 In corde sanguis sine venis, in alijs visceribus nō,
 & quare 3.4.38
 Cor vni homini maxime palpitāt, & qre. 3.6.20
 Cor magnum quæ habent 3.4.112
 Cor sine ossē omnium præter quā equi, & cu-
 iusdam boum generis 3.4.80
 Cordis discrimina ad mores pertinent, & quos.
 3.4.105
 In corde qui affectus conspiciuntur 3.4.133
 Cor quibus frigidū, hæc metui sunt opportuni-
 ra 2.4.14
 Cor nullum vitium patitur graue, & indicium.
 3.4.123, & 4.2.49.
 Cordis pisciū situs, & quō vergit mucro. 3.4.74
 In corde copia neruorum abundat. 3.4.76
 Cordis venosa est natura 3.4.22
 Corduli pedes habent, & caudam laxā & latam
 4.13.20
 Cornuum in animalibus disputatio 3.2
 per totum.
 Cornua animalibus arma. 4.8.33, & 3.1.34, &
 3.2.10
 Cornuum origo 2.9.81
 Cornua proxima ossibus, & quare data 2.9.65
 Cornua præstantiora marib⁹ q; foeminis. 3.1.35
 Cornua recte capiti mandauit natura 3.2.40
 Cornua tauri bene i capite & nō in armis. ibidē.
 Cornua quare ab aialibus gerunt bina 3.2.31
 Cornua quibus insunt, quibus desunt. 3.2.2
 Cornu fissio ex naturæ defectu. 3.2.38
 Cornua ceruis duntaxat tota solida & decidua:
 cæteris caua, & quare 3.2.51
 Cornigerorū nullum vtrinq; dentatum 3.2.71
 Cornibus vacat camelus, tamen dētes nō vtrinq;
 habet 3.14.19
 Cornu singulari quæ armantur 3.2.32
 Cornigerorū nullum paruū admodum 3.2.61
 Cornigerorū pars maxima bifida 3.2.28
 Cornigerorum minimum caprea 3.2.63
 Cornigeris & ruminantibus vētres multi. 3.1.27
 Cornigerorum intestina maiora & replicatiora
 3.14.77
 Cornigera seuum habent 2.5.11
 Corpus animæ gratia conditum. 1.5.69
 Corporis humani partes non sine abominatione
 inspiciuntur. 1.5.45
 Corpus animalis quare minus, & multipes, &

expes 4.10.53
 Corporis grauitas tardiores reddit mentem &
 sensum communem 4.10.26
 Corpus sine capite an progredi possit. 3.10.46
 Cortex similis squamæ, nisi quōd durior. 4.11.29
 Cortice infecta cilio carent 2.14.2
 Corticatis quid vice lingulæ 3.3.34
 Coruino generi os durum quare 3.1.72
 Costæ datæ sunt ad viscerū custodiam 2.9.31
 Crassefecit omne quod aquæ & terræ est dum
 concoquitur 3.5.56
 Crecis auis positio digitorum 4.12.121
 Crista equis 2.14.17
 Crocodilis vita more pisciū, licet sint terrestres.
 2.17.47
 Crocodilis oris vsus qualis 4.11.60
 Crocodili fluuiatilis cortex qualis 4.11.31
 Crocodilis lingua vbi 2.17.43
 Crocodili fluuiatilis linguā habent, sed quomodo
 do 2.17.34
 Crocodilus fluuiatilis quare linguam non habet
 4.11.8
 Crocodilis maxilla inferior immobilis. 2.17.43
 Crocodilis fluuiatilis vnus maxillam mouet su-
 periores, & quare, cætera autem omnia infe-
 riorem 4.11.46
 Crocodilis cur pedes habeat 4.13.20
 Crurum consideratio 4.10.194
 Crurum vsus in animalibus 4.10.107
 Crura non esse ad vitam necessaria 3.4.28
 Crura priora animalibus à collo & capite. 4.10.
 22, & quare data 29
 Crustatorum summa genera quatuor 4.8.2
 Crustatorum in genere ordo partium interiorū.
 4.9.20
 Crustatorum per partes exteriores consideratio.
 4.8 per totum
 Crustatorum, mollium, testatorum, & insectorū
 consideratio per membra. 4.5. per totum
 Crustata dētes quot, & quid vice lingulæ. 4.5.17
 Crustata binos dentes habent primores, & inter
 dentes carunculam linguæ effigie 4.5.60
 Crustatis quod sentiendi instrumentum, & quo
 nomine 4.5.195
 Crustata omnia extra munita seruantur. 2.8.19
 Crustatis membrum gustus quale 2.17.60
 Crustatis non est palpebra, sed oculorum duri-
 ties 2.13.36
 Crustatorū natura cōtrā, q; molliū cōstat 4.5.88
 Crustata omnia ingredi possunt, ideo plures ha-
 bent pedes 4.8.1
 Culicum crura qualia, & ad quē vsū. 4.6.57
 Cupedia dediti serpentes 2.17.29
 Cupiditas rei suauis est 2.17.57
 Cutis tactus gratia 2.8.13
 Cutis origo 2.9.81
 Cutes quæ sine carne 2.13.16
 Cutis piscium differentia 4.13.80
 Cutis quadrupedum ouiparorum cæteris durior
 2.13.21

D

Dama felle caret 4.2.11
 Damarum sanguis sine fibris, ideo non
 spissatur 2.4.2
 Definitionem substantiæ primus tetigit Demo

INDEX.

critus. 1.1.214
 Definiēdi vsus tēpore Socratis increuit. 1.1.216
 Delatio in brutis, intellectus non 1.1.162
 Deliria sūt cerebro humēte vel siccēte. 2.7.78
 Delphinus spirat, vnde habet pulmonē. 3.6.10
 Delphino quare pulmo inditus 4.13.99
 Delphinus os vbi habet, & quare 4.13.69
 Delphinus pro branchijs fistulam habet sui pul-
 monis causa 4.13.90
 Delphinus felle caret 4.2.12
 Delphinus ossa habet & nō spinas 2.9.44
 Delphinus viuiparus ibidem
 Delphinus cur longaeuus 4.2.45
 Delphinus cibum corrūpere nō potest nisi resu-
 pinetur, & quare 4.13.70
 Democriti sentētia de animalium compositio-
 ne 1.1.118
 Demonstrādi modus diuersus in naturali doctri-
 na, & scientijs speculatiuis, & quare 1.1.59
 Dentium origo 2.9.81
 Dentis officium 4.11.57
 Dentiū in animalibus opera & varietates. 3.1.3
 & deinceps.
 Dentes arma animalibus 3.1.34. & 4.8.33
 Dentes primores hominis acuti vt secēt: maxil-
 lares lati, vt molant 3.1.15
 Dentium maxillarium commoditas 4.11.43
 Dētes canini hominis quo situ & natura. 3.1.16
 & quare tales & tot dati 19.
 Dētes proximi ossib⁹, & quis eorū vsus. 2.9.68
 Dentiū consideratio in exanguibus. 4.5.15.
 Dentes piscium quare adunci 3.1.50
 Dētib⁹ serratis sunt omnes pisces, excepto sca-
 ro 3.1.43. & 3.14.49
 Destillationes cerebri, vide Fluxiones.
 Dextra pars animalū efficacior sinistra. 3.8.31
 Dextrum sinistro contrarium 3.7.66
 Dextra omnia validiora 3.9.33
 Dextro collocat quod meli⁹ & nobilius. 3.3.60
 Dextra pars, vide etiam Pars dextra.
 Differentiæ per priuationes fieri non debent.
 1.3. per totum.
 Differentia vniuersalis species habet necessario.
 1.3.5.
 Differentia species in materia 1.3.39
 In differentias quæ species habeāt difficilis par-
 titio 1.3.11
 Digtotum consideratio in digitatis. 4.10.113
 Digtotum hominis & pedum & manus consi-
 deratio 4.10.237
 Digitatis talus non est. 4.10.233
 Digtotum flexus in homine ad quem vsus, &
 digitorum vsus qualis 4.10.233
 Digtoti auib⁹ quaterni 4.12.116
 Digtoti lyngis quomodo habent 4.12.122
 Digtitis implicamenta quædam medici antiqui
 indebant 4.9.51
 Dissimilares partes, vide Partes dissimilares.
 Diminutio multis & diuersis gñib⁹ eadē. 1.1.23
 Disputatio animalium viliorum non est spemē-
 da 1.5.30
 Diuisio ijs rebus est quæ sitæ in substantia sunt.
 1.3.42
 Diuisiones in plures idem cadit 1.3.63
 Diuisio syluestris & vrbani ratiōe erronea. 1.3.52

Diuisio animatorum per communia corporis &
 animæ munera faciēda 1.3.48

Docendi & contemplandi duo habitus. 1.1.1
 Dorcas, vide Caprea.

E

Chinorum descriptio per partes 4.5.96
 Echinorum genus turbinati generis.

4.7.10
 Echinorum plura genera. 4.5.105
 Echinus inter testata maxime à natura munitus

4.5.86
 Echinorum testa qualis 4.5.128
 Echinorū oua quot, dentes quot, & ventres quot

4.5.123
 Echini spinis vt pedibus vtuntur 4.5.159
 Echinus nihil habet carnis 4.5.90

Echini quando laborant 4.5.117 & quando vi-
 gent 121

Elementa quæ 2.1.10
 Elementares qualitates quæ 2.1.12

Elementorum materia est gratia partium simi-
 larium 2.1.32

Elementa causas habent mortis & vitæ, somni
 & vigiliæ, iuuetutis & senectutis, morbi & sa-
 nitatis 2.2.56

Elephantus animal terrestre & palustre, & qua-
 re 2.16.10

Elephantis naris pro manibus. 4.12.12 & adiu-
 mento 2.17.71. & quo vsu alio 2.16.5

Elephanto promuscis pro nare 2.16.19
 Elephantus narem habet vt spiret, qualiter, &
 quare 2.16.31

Elephas quot mammas habet, & vbi, & quare.
 4.10.138

Elephantis auxilium magnitudo 3.2.18
 Elephantis vna pars commoda ad varios vsus.
 4.6.31

Elephanti pedibus digitatis, & priores pedes su-
 stinendi tantum sunt gratia 2.16.28

Empedoclis sentētia de ossē quid sit 1.1.207
 Empedoclis sentētia de frigiditate mulierum.
 2.2.48

Ephemerum animal apud Pontum 4.2.229
 Epiglottis, vide Lingula.

Epipetrum plāta apud Parnasum diu viuere po-
 test suspensum 4.5.170

Equo pes solidus 4.10.154
 Equis cauda qualis 2.14.19

Equis crista adiuncta 2.14.17
 Equabus māmæ vbi, & quot pariunt. 4.10.153

Equi mares matri similes māmās habēt. 4.10.161
 Equus simplicem habet ventrem 3.14.15

Equus felle omnino caret 4.2.10
 Equo lien qualis 3.12.24

Equis auxilium pernicitas 3.2.15
 Equi vrbani & syluestres 1.3.55

Equini pulli cum nouelli sunt, cur equis ipsis pau-
 lo summissiores, & caput attingant crurē po-
 steriore 4.10.45

Equi cor, os continet 3.4.80
 Essentia siue natura, & generatio cōtrario sunt

modo 2.1.18
 Euripus pyrensis seu pythæus 4.5.121

Exanguium quot genera 4.5.3
 Exanguibus nullum viscus 3.4.2

IN LIB. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

Exanguia oēm viscerū naturā nō habēt 4.5.3
 Exanguia nōnulla quare prudentiora sanguineis 2.4.11
 Exanguia timidiora sanguineis 2.4.16
 Exanguium in differentias quæ habeant species partitio impossibilis 1.3.15
 Exanguia carent adipe & seuo quare 2.5.7
 Exanguia sanguineis calidiora esse nonnullis placet quo argumento 2.2.44
 Exanguium in genere membrū sentiendi, nutriti, di, & mouēdi est proportionale cordis 2.1.82
 Excrementi oīs conceptaculū esse debet 2.3.53
 Excrementū contrariū alimēto esse vult. 4.2.39
 Excrementa non possunt mouere tactū 2.3.61
 Excrementum omne insensibile 2.7.19
 Excrementa tum alui, tum vesicæ quomodo necessaria 3.7.48
 Excrementis corporis natura abutitur ad rem cōmodam, & quam 3.2.67
 Extenuatis nihil nisi venæ apparet 3.5.37
F.
 Facies pars dissimilariis 2.1.17
 Facies tota membrum 1.5.85
 Facies hominis quare prosopon dicta. 3.1.8
 Fel excrementum iecori 4.2.28. & 47
 Fel purgamentū & materia inutilis 4.2.40
 Fel quæ habeant, & ubi 4. 2.1. & quæ omnino carent 10.
 Felle carēt nōnulla ex viuiparis, & quare. 3.12.12
 Fel non esse alicuius sensus gratia, vt aliqui sunt opinati 4.2.7
 Fellis vacuitas à veteribus dicitur causa longæ vitæ 4.2.41
 Fel aliquid habet caliditatis, & quare. 2.2.103
 Fel esse causam morborum acutorū error Anaxagoræ 4.2.21
 Fœmina quomodo differt à mare ex parte sanguinis 2.2.33
 Fœminæ omnes quadrupedes in auersum minigunt 4.10.187
 Fœminæ q̄ mares armis inuasiuis minus vtuntur 3.1.38
 Fœminæ à nonnullis calidiores viris quo argumento putantur 2.2.45
 Ferri cum aqua collatio in calferi 2.2.80
 Fibræ sanguinis terrenæ sunt 2.4.6
 & 22. & 29.
 Fibras non omnis continet sanguis 2.4.1
 Figurarum causas & ortus quomodo referunt naturæ exploratores 1.1.129
 Fimus boni, vide Bonasi fimus. 1.5.41
 Propter finem omnia aguntur ibidem.
 Fissipedatio 1.3.77. & fissipes. 78.
 Flammæ calor quomodo differt à calore aquæ 2.2.73.
 Flamma amplius vrit q̄ aqua feruens, sed aqua feruens tactu amplius calfacit 2.2.89
 Flexus omnium excarnes 3.9.51
 Fluxiones cerebri quibus maxime accidunt, & quomodo fiunt. 2.7.41
 Formæ natura potior q̄ materiæ 1.1.116
 Formicarum aliæ pennatæ, aliæ impennatæ. 1.3.14. & 52.
 Formicæ dentes habent 4.6.35

Formicæ ubi gustus membrū habent 2.17.62
 Formicæ partem in ore conditā habent ad quem vsū 4.5.23
 Formicæ quare prudentiores nōnullis sanguineis 2.4.13
 Frigidum cibo carere facile patitur 4.5.227
 Frigidi rationes 2.2.40
 Frigidum tot modis quot calidum 2.2.116
 Frigus cito afficit quod parum est 2.5.28
 Frigus vim habet cogendi 2.2.107
 Frondibus arefcentibus venæ tantūmodo relinquuntur 3.5.39
 Fumus subiectum forsan ignis 2.2.99
 Fumus quid 2.2.100

G

Allerucæ quare pennas crusta obiectas gerunt 4.6.15
 Gallinacei non acie oculorum valent. 2.13.35
 Gammati genus crustatorum 4.8.3
 Gammarorum forceps alteruter, vt fors tulerit, maior vel minor, & quare 4.8.35
 Gelu siccum actu, & per accidens: & quomodo humidum 2.3.3
 Genus quoduis distrahi non debet 1.2.7
 Genus singulare in duas non diuiditur differentias 1.2.1
 Generis & speciei consideratio. 1.4. per totum
 Generis vno nomine quare non appellatur bestias, tum aquatiles, tum volucres 1.4.1
 Generibus in multis & diuersis cōplura sunt eadem, & quæ 1.1.22
 Genera sunt quorum vna est tantum differentia 1.2.3
 Genera si similia sunt, figuris ferè partium, totiusque corporis describuntur 1.4.31
 Generatio substantiæ gratia 1.1.75. & 185
 Generationis naturalis plures causæ, & quæ, & quæ prima sit 1.1.40
 Generatio & materia, priora sunt tempore essentia rei 2.1.28
 Generatione posteriora sūt priora natura. 2.1.19
 Generatio & essetia cōtrario modo habet. 2.1.18
 Generatio multorū est quia necessaria. 1.1.191
 Genitura pars similis humida 2.2.4
 Genitura humor animalibus postgenitus. 2.7.82
 Genitura principii gñationis. 2.7.86 & 2.9.83
 Genitura humor quidā excrementitius. 4.10.163
 & humida natura. 173
 Gignit homo hominem, & quare 1.1.80
 Quicquid gignitur ex aliquo, ad aliquid pergit. 2.1.23
 Egingiuis profuit sanguis 3.5.63
 Gladiolus in lolligine cuius vice habetur. 2.8.34
 Gula quid, & cuius causa 3.3.7. & eius substantia 15
 Gulæ situs 3.3.14 & 4.10.13
 Gula ad ventrem tendit 3.3.58
 Gula ori annexa cibi incofecti est meatus. 2.3.40
 Gulæ tactu suauitas esculenti sentitur 4.11.18
 Gustus tactus quidam 2.10.75 & 2.17.8
 Gustus qua parte linguae 2.17.54 & quare datus 53
 Gustus vestigium geminum 2.10.75

INDEX.

Gustus membrum non omnibus simile est datū.
2.17.57.
Gustandi sensus à corde 2.10.37
Gustus nullum animal expers 2.17.31
Gustus quasi duplex serpētib⁹ & lacertis. 2.17.30
Gustus membrum insectis vbi 2.17.62
Guttur ante gulā necessario est positū. 3.3.49
& cuius rei gratia 4. & 18. & ei⁹ substantia 17.
Guttur, vide etiam Arteria.

H.

Habitudo contemplandi & docendi

1.1.1.

Hamiæ fel vbi 4.2.6

¶ Hepar, vide Iecur

Heracliti dictum de non spernendis vilioribus

1.5.33.

Heracleoticorū cancrorū consideratio 4.8.16

¶ Hyana: cor magnum 3.4.113

Historia: naturalis limites quales poni debent.

1.1.15.

¶ Homo diuinitatis pteiceps. 2.10.16. & 4.10.25

Homo quare ceteris erectior 3.6.39

Homo solus erectus 2.7.68. & 4.10.24. & 235

& 197.

Homo quare erectus stare potest 4.12.108

Homo solus erect⁹ incedit 2.10.22. & solus p⁹

spicit ante versus, & vocē eodē mittit. 3.1.83

Homo pro specie statuitur 1.5.75

Homo prudentissimus ab Anaxagora propter

manus. 4.10.64

Hominem nō deterre habere quia nudum &

inermem, contra nonnullos 4.10.78

Homini multa auxilia, & quæ 4.10.83

Hominis caro mollissima & quare 2.16.70

Homo solus spe rei futuræ mouetur 3.6.21

Homo omnium maxime animalium sensu fa-

cilis 2.17.7

Homini tactus exquisitissimus 2.16.71

Homines urbani & syluestres 1.3.55

Homo maxime omnium animalium piloso capi-

te, & quare 2.14.23

Hominis caput macilentum carnēq; propē om-

ni exitum necessario 2.10.23

Homo futuras plurimas in capite habet, & mas

plurquam foemina, & quare 2.7.74

Homini caluaria sero induratur, & quare. 2.7.71

Homo plurimum cerebri habet, & magis quam

foemina mas, & quare 2.7.65

Hominis facies quare prosopum dicta 3.1.82

Homo qualis forma ex Democrito 1.1.119

Homo vnus cilium in vtraque habet palpebra.

2.14.5.

Homo maxime omnium conuiuet 2.13.12

Homo maxillam quo agitat, & quare 4.11.40

Homini lingua quare talis data. 2.16.60. & qua-

lem habet, & quo vsu 2.17.3

Homini labra qualia, & quare 2.16.58

Hominis dentes ad quem vsu, & eorum nomi-

na. 3.1.14.

Homini pectus inter lacertos, & quale 4.10.118

Homo quorum vice brachia & manus habet.

4.10.23

Homini manus quare data 4.10.76

Hominis digitorum vsus 4.10.90

Hominis manus forma congrua 4.10.87

Homini mammae vbi & quare afformatur. 4.10.

123. & quare binæ 127

Homo & foemina & mas mammas habet, in cæ-

teris mares nonnulli carent 4.10.160

Homo vnus cauda vacat, & nates habet. 4.10.193

Hominis crurum consideratio 4.10.194

Hominum pedes quare multifidi & breuidigiti

4.10.243

Homini pedes omnium maximi proportionē ma-

gnitudinis, & quare 4.10.234

Homo pilosior parte supina & quare 2.14.7

Hominis partes posteriores & crura peculiari mo-

do præ quadrupedibus habentur 4.10.190

Homini nates quare datae, & quare carnosae, Itē

femora & surae 4.10.199

Homo simplicem habet ventrem 3.14.13

Hominis vnus partes naturales secundum natu-

ram dispositae 2.10.20

Hominum pars superior adultis minor, infantibus

maior 4.10.36

Homo maxime refrigeratam habet sinistram.

3.4.73

Hominum in genere ordo interiorum quomodo

describitur 4.9.15

Hominis cor ad laeuam vergit, & quare. 3.4.71

Homini lien qualis 3.12.22

Homines partim habent fel, partim non habent

4.2.14

Hominum renes quales 3.9.15

Hominibus morbus renum quare difficilis cura,

ri 3.9.18

Hominibus renū vitio laborantibus, si renes pin-

gues, dolores accidunt letales 3.9.62

Hominum nonnullis per metum funditur aluus,

aut excrementum vesicae profluit 4.5.57

Hominū pueri viris dementiores quare. 4.10.50

Homo cur vnus titilletur 3.10.28

Homo quare hominem gignit 1.1.80

Homo hominem gignit ex materia 2.1.26

Homo mortuus non est homo 1.1.120

Homeri carnē de capite auulso loquēte. 3.10.33

Hoplomsius Iuppiter 3.10.36

¶ Humidi & sicci disputatio 2.3. per totum

Humidissimum quod est referuescere & refrige-

scere maxime idoneum 2.14.30

Humor omnis conceptaculum desiderat. 3.5.4

Humores animalium postgeniti qui 2.7.81

Humor omnis concretus siccus actu & per acci-

dens: potentia tamen humidus 2.3.4

I

Iecoris differentia in animalibus 3.12.5

Iecur quæ habent 3.7.46 & 3.4.57

Iecur ambigit, an simplex, an bipartitū. 3.7.3

& quare 14

Iecur viscerum omnium excepto corde sanguine

refertissimum 3.12.15

Iecuris situs 3.9.37

Iecur quare necessarium 3.7.45

Iecur quare est calidæ naturæ 3.7.39

Iecur iuuat concoctionem, & quare 3.7.38

Iecur quibus bipartitum 3.7.16

Iecoris commoditas 3.12.13

Iecur quibus dulce 4.2.25

Iecur quibus salubre, & sanguinis dulcedo, hæc

quomodo fel habent 4.2.32

aa.v.

IN LIB. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

Iecoris natura pro sua qualitate habet viuendi
plus minùsve rationem 4.2.45
Iecoris excrementum fel 4.2.47
Iecoris pars felli subdita dulcissima 4.2.37
Iecur quibus morbis laborat. 3.4.128
Ieiuni intestini positus & ratio 3.14.102
Ignis feruidam naturā habet & leuē 1.1.100
Ignis quomodo calidus 2.2.98
Ignis non aequē calfacit in paruo & magno do-
micilio. 3.4.116
Iyngis, id est torquellæ positio digitorū. 3.12.122
Impedati vt impedatum non potest esse spe-
cies 1.3.4
Impennati vt tale nō potest esse species 1.3.4
Implicamenta antiqui medici digitis indere so-
lebant 4.9.51
Imbrium generatio. 2.7.47
Inane capitis pars plena aëris 2.10.55
Incessus animalium specie vnus esse minus vide-
tur 1.1.31
Incessus, volatio, natatio, & reptio discrepant.
1.1.32
Incessus quæ sequitur 1.5.84
Indiuidua nullo speciei discrimine differūt. 1.4.14
Indiuidua substantiæ sunt 1.4.19
Infantibus pars superior magna, inferior minor
4.10.38.
Infantes quare p̄cipio immobiles iacēt. 4.10.40
Infantes omnes pomiliones 4.10.41
Inferius animalū quid, & cuius gratia 3.10.12
Ingeniosiora quæ sunt 2.2.28
Ingluuius auibus pro oris officio 3.14.40
& quibus est proluxa 46
Ingluuius mollium generi 4.5.29
Insecta quomodo plantis assimilantur 4.6.17
Insectorum pennæ quales 4.6.18
Insecta omnia cur multipeda 4.6.2
Insectorū, mollium, crustatorum, & testatorum
confyderatio in membris 4.5. per totum
Insectorum partes exteriores quomodo inter se
dissident 4.6. per totum
Insectorum in genere ordo interiorū quo modo
describitur 4.9.20
Insectorum partes quæ cibum ministrant, nō pa-
ri ratione omnibus datæ sunt: & earum diffe-
rentiæ 4.5.212
Insectis quibusdam lingua oris officio fungitur
4.12.13. & quibusdā plurib⁹ officijs 4.6.32
Insectorū genus omne minimo alimento est cō-
tentum, & quare 4.5.224
Insecta odores sentiunt, & quomodo mouentur
2.16.48
Insectorum promuscis ad quem vsum 4.5.20
Insecta quibus non est in ore aculeus dentes ha-
bent ad quem vsum 4.6.34
Insectorum complura non victus sed armorum
gratia dentes habent. 4.5.25
Insectis vbi est sensus principatus 4.5.207
Insecta gustus mēbrū vbi habent 2.17.62
Insectis non est palpebra, sed oculorum durities,
& quare 2.13.36
Insecta nōnulla aculeis armantur contra anima-
lia noxia 4.6.29
Insectis omnibus salientibus seni pedes. 4.6.62
Insectorum constitutio in carne, aut in propor-

tionali. 2.8.37
Insecta ossibus carent & proportionali 2.8.26
Insecta bibunt cibi gratia 3.8.13
Insecta prælonga quare præcisa viuere possunt.
4.5.209
Insecta quæ conglomerantur 4.6.21
Instrumentum omne alicuius gratia fit 1.5.64
Instrumenta ad officium, non officium ad instru-
menta accommodatur 4.12.91
Instrumenta plura quib⁹ plures motiones. 4.7.4
Instrumentum ad vsus dissimiles nō haberi me-
lius 4.6.47
Instrumentariæ oēs ptes dissimiles sūt 2.1.59
Intellectus intelligibile est 1.1.154
Intellectus & intelligibile eiusdem contempla-
tionis 1.1.156
Intellectus in nullis brutis, & quid loco eius.
1.1.162.
Intelligunt plenius quæ sanguinem tenuiorem,
& frigidiorē habent 2.2.25
Intelligere est mentis diuinæ 4.10.25
Interitus quid 2.5.27
Intestinarū situs & differentiæ in aialib⁹. 3.14.72
Intestinum ventri annexum, & quare 3.14.1
Intestinarū naturā habēt oia sanguinea. 4.1.24
Intestini ieiuni positus & ratio 3.14.102
Intestinum quibus rectum, ciborum auida sunt.
3.14.65
Intestini laxitas auiditatem auget cibi, & recti-
tudo accelerat 3.14.95
Ira calorifica 2.4.21
Iracunda quorum sanguis fibris multis & crassus
est refertus 2.4.20
Iuba leoni mari 2.14.18
Iulis inter insecta vbi est sensus principatus.
4.5.209
Iulorū genus inter insecta quare pedum multi-
tudo superat 4.6.7
Iuppiter Hoplosmius in Caria 3.10.36
Iuuentutis causæ elementa 2.2.57

L.
Abrorum in animalibus consideratio.
2.16.50. & quare data 55
Labra hoīs qualia & quare data 2.16.58
Lac pars similis humida 2.2.4
Lac humor animalibus postgenitus 2.7.82
Lac alimentum recenter natorum 2.9.83
Lac generationis gratia est 2.7.86
Lac cornigerorum spissatur, mutilorum non, &
quare 3.15.8
Lactes quid, & situs 4.4.1. & 4.3.1
Lactes habēt sanguinea omnia 4.1.24. & quare
re data 4.4.6
Lactes per totas, venæ ad vētrē tendūt. 2.3.51
Lacertis lingua longa & bifida 2.17.27
Lacertis lingua bifida vt serpētibus, & parte ex-
trema pilosa 4.11.22
Lacertis gustus quasi duplex 2.17.30
Lacertorum pulmo qualis 3.6.29
Lapidis cum aqua collatio in calferi. 2.2.80
Lapides gratia ædium. 2.1.21
Legumina si coquantur, cur siccescunt & in-
durantur 2.7.62
Leoni mari iuba 2.14.18.
Leoni mammæ vbi, & quot 4.10.136

INDEX.

Leoni collū offe perpetuo, & quare 4.10.21
 Leonum pedes quot digitos habent. 4.10.114
 Leo simplicem habet ventrem 3.14.13
 Leo in auersum mingit 4.10.189
 Leonis ossa non habent medullam 2.6.16
 Leonis ossa adeo dura, vt ex ijs percussis veluti ē
 silice ignis excutitur 2.9.43
 Leo quot ardit 4.10.137
 Leo carniuor 4.10.138
 Lépori cor magnum 3.4.112
 Léporis quibūda locis bina habēt iecinora. 3.7.20
 Lepus habet coagulum licet ventrem vnum ha-
 beat 3.15.2. & quare 9.
 Lepus mas in auersum mingit 4.10.189
 Lætitia fons cor 3.4.44
 Liber Arist. de Histo. anima. tractat de mēbris:
 sed liber iste tractat de causis mēbrorū. 2.1.1
 Lienis consideratio in animalibus 3.12.19
 Lien quomodo animalibus necessari 3.7.48
 Lien ambigit an simplex an bipartitus
 3.7.3. & quare 14.
 Lienis natura quare adhibita 3.7.23
 Lienis vsus 3.7.54
 Lien iuuat concoctionem, & quare 3.7.38
 Lien aduersus iecori 3.4.59
 Lien calidæ est naturæ quare 3.7.39
 Lien quibus humidus, & quare 3.7.65
 Lienem admodum paruum quæ habent. 4.1.20
 Lien quibus deficit magnitudine 3.7.49
 Lienosis vtrius præduri efficiuntur quare. 3.7.58
 Lien quibus morbis laborat 3.4.129
 Lignū & lectus & tripes quomodo est. 1.1.150
 Ligū sit? & varietas i quouis aīali 2.17. p. rotū.
 Lingua sensum mouet saporum 4.11.14. & qua
 parte 2.17.54.
 Linguam quæ habent 2.17.31
 Lingua homini quare talis 2.16.60
 Lingua hominis ad sapores percipiendos, & lite-
 ras exprimendas 2.17.6
 Lingua quibus pro aculeo habetur 2.17.72
 Lingua aquatilibus parum discreta 2.17.36
 Lingua piscium consideratio 4.11.11
 Lingua piscium inexplana 2.17.51
 Lingua serpentum consideratio 4.11.7
 Linguarum autem differentia 4.12.4
 Lingua fissura distingui est perspicuū 2.10.76.
 Lingula quibus est data, & quib? nō, & quidvice
 lingula alijs habet, & quæ arteria operit 3.3.32
 Linx mas in auersum mingit 4.10.189
 Literæ partim lingua producuntur: partim la-
 bris comprimuntur 2.16.66
 Literis exprimendis plurimum conferunt primi
 dentes 3.4.20
 Locustæ genus crustatorum 4.8.3
 Locustarū forceps dexter grandior & valentior
 quare 4.8.30
 Locustarij generis & cancrarij similitudo 4.8.6.
 dissimilitudo 11.
 Locustæ caudā habent, & ad quæ vsus 4.8.11
 Locustis marinis mēbrū gustus quale. 2.17.60.
 Locustarum omne genus crusta foris munitum
 seruatur 2.8.20. & quare 23.
 Locustacea quot dentes habent, & inter dentes
 quid 4.5.60
 Locustarum salientium crura qualia, & ad quos

vsus 4.6.58
 Locis viliorib? ne desūtq? de dij imortales. 1.5.36
 Lolligo inter mollia vitā pelagicā ducit. 4.5.47
 Lolligini quot pedes, & eorum situs 4.9.32
 Lolligo nare tantum potest 4.9.31
 Lolliginum venter qualis 4.5.31
 Lolligines quare binas habēt, pmuscides. 4.9.47
 Lolliginum alucus magnus 4.6.39
 Lolligo sepium cartilagosum, ac tenue gerit.
 4.5.54
 Lolligines habent gladiolum proportionale spi-
 nis piscium 2.8.33
 Lolligines vbi atramentum habent 4.5.42
 Lolligines non simili, vt polypi, modo constant.
 4.9.30
 Loquutionis gratia dētes canini tales & tot qua-
 re sunt homini dati 3.1.19
 Lumbi quare carne vacant 3.9.50
 Luna plena tepidiores habet noctes, vnde testa-
 ta & huiusmodi augentur 4.5.119
 Lupo digitū quot in singulis pēdibus. 4.10.115
 Lupo collū offe ppetuo riget, & quare. 4.10.21
 M.

M Aiarum in genere cancrario considera-
 tio 4.8.16
 Mammarum consideratio in animalibus.
 4.10.123
 Mamma quid 4.11.77
 Mammis quæ carent 4.11.75
 Mammæ inter femora quæ habent, & binas 4.
 10.132. item quæ plures 133.
 Manus homini quare data 4.10.76
 Manus pars dissimilari 2.1.17
 Manus hominis officium 4.10.238
 Manui alia ad premendum, alia ad mittendum
 vis. 2.1.46
 Man? multa instrumēta, & nō vnum. 4.10.75.
 Manus non quocunq? modo constat, nisi equiuo-
 ca nominis communione 1.1.122
 Manus digiti cur lōgiores quā pedis 4.10.237
 Manus quia homo habeat prudentissimus secun-
 dum Anaxagoram 4.10.64
 Mares robustiores & magis animosi, ideo arma
 data 3.1.34
 Mares ossib? cōstāt duriorib?, q̄ foemine. 2.9.40
 Maris instrumentum genituræ alterum ab alte-
 ro differt pro corporum discrimine 4.10.179
 Materia corporum aer & aqua 1.1.105
 Materialē causā quare veteres indagarūt. 1.1.95
 Maxillæ motus in animalium genere 4.11.39
 Maxilla inferior crocodilis immobilis, ceteris mo-
 bilis. 2.17.43
 Meatus à cauis renū ad vesicā quales 3.9.29
 Medicus sanitatē vbi definierit, rationes & cau-
 sas rei quam facit reddere solet. 1.1.46.
 Medicus pīctus artem medicinalem exercere nō
 potest. 1.1.125
 Medici antiqui quædam implicamenta digitis
 indebant 4.9.51
 Medium particeps vtriusque extremi 3.1.17
 Medulla quid 2.6.1. & 36
 Medulla pars similis humida 2.2.3
 Medullā calidā esse multis rationib? cōstāt 2.7.11
 Medulla nuper natis sanguinea 2.6.3
 Medulla quibus adiposa & quibus sebalis 2.6.10

IN LIB. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

Medullas seuosas & pingues esse oportet, & quare 2.6.25
Medulla carent discreta cartilagine terrestrium. 2.9.59
Medulla non est ossibus leonis 2.6.16
Medulla spinæ dorsi qualis 2.6.14
Medulla dorsi tantum ijs quæ habent spinâ pro osse 2.6.29
Membra quæ dicuntur 1.5.85
Membra corporis officiorum gratia constant. 1.5.70
Membra animalium non sine ordine oriuntur 1.1.93
Membrum simplex quæ omnium sensibiliu causa pax. 2.1.80
Membrum quæ mouens & agens dissimulare est. 2.1.81
Membrum vnumquodque alicuius rei gratia est, & totum ipsum 1.1.200
Membrum idem sentiendi, mouendi & nutriendi est præditum 2.1.77
Membris alijs à ventre principia esse oportet quibus pabulum capiatur ex ventre & intestinis. 2.3.41
Membrarum consideratio 3.1.1. per totum.
Membrana origo 2.9.81
Membrana robustissima quæ cor & cerebrum ambiunt, & quare 3.1.1.6
Meninges cerebri ibidem
Menstrua foeminarum quid sunt, quæ parte exeunt, & cuius naturæ 4.10.171
Metis mutatione cur faciatur præcordia. 3.10.21
Mesenterium siue mesareon, vide Lactes.
Metus quid 4.11.86
Metus refrigerat 2.4.14
Metu præ nimio excrementa animalibus emittuntur, & colores mutantur 2.4.18
Metus causa nonnulli hominum excrementa fundunt, & hic nota de mollibus 4.5.57
Miluo deficit lien magnitudine 3.7.50
Mictus animalium 4.10.187
Mingentes nimium sunt ventre præduro. 3.7.58
Mituli bivalues se concludendo tuentur. 4.5.84
Mituli sunt bivaluis generis referatilis 4.7.11
Modus tractandi huius contemplationis. 1.1.225
Mollium discrepantie 1.4.34
Mollium, crustaceorum, testatorum, & insectorum consideratio in membris. 4.5. per totum
Mollium & turbinatorum differentia 4.9.26
Mollium per partes exteriores consideratio 4.9. per totum.
Mollium in genere ordo interiorum 4.9.22
Mollium caro fissilis in anfractum 2.8.31
Mollium natura contra quæ crustatorum constat 3.5.88
Mollia ferè tota carnosa, & tactui cedentia, & quæ sunt natura 2.8.28
Mollium alueus qualis & pedum situs 4.9.2
Mollia dentes habent, & quid vice linguæ 4.5.15
Mollia omnia pinnulam habent circumdantem alueum 4.9.63
Mollium gula qualis, & situs, & ingluuius 4.5.28
Mollibus omnibus pedes quot 4.9.38
Mollium venter, & intestina 4.5.30
Mollibus membrum gustus quale 2.17.61
Mollia omnia habent atramentum, & ubi, & quo visu 4.5.36
Mollibus atramentum unde fit 4.5.50
Mollibus metu percussis atramentum effunditur. 4.5.58

Mollia carent vesica, ut aues 4.5.51
Mollibus quod sentiendi instrumentum, & quo nomine 4.5.193
Morus Æsopi de cornibus tauri carpit 3.2.41
Morbi causæ elementa 2.2.57
Morbi fiunt, si cerebrum vel humet vel siccet. 2.7.78
Morborum acutorum causam esse fel error Anaxagoræ 4.2.21
Mortis causæ elementa 2.2.56
Mors multis & diuersis generibus eadem 1.1.23
Mortalium conditio incerta, incostas, & fortuita. 1.17.4
Mortuus homo non est homo 1.1.120
Motus principium an non omnis anima 1.1.158
Motus à corde 2.1.82. & 3.4.77. & 3.3.50
Motus ante fit 2.10.69. & ex parte dextra 3.9.33.
Motionum in membris & animalibus diuersitas virtutum idipsis multiformitate ostendit 2.1.40
Motions quibus plures, ijs plura sunt instrumenta. 4.7.4
Motions aliene calidum quodque refrigerat 3.4.118
Mugilis ventriculi 3.14.58
Mugilum genus in lacu Sipharam quibus pinis caret 4.13.25
Mulo venter simplex 3.14.15
Mulo lien qualis 3.12.24
Mulus felle caret 4.2.11
Mulier an viro calidior 2.2.48
Multifidorum animalium auxilia 3.2.11
Multifida cornu carent omnia, & quare. 3.2.9
Mundi principia secundum philosophos 1.1.95
Muranæ nullæ omnino pinnae 4.12.27
Muri cor magnum 3.4.113
Mus timidus ibidem.
Mures parti habent fel, partim non habent. 4.2.14
Muscarum genus quare bipenne 4.6.13
Muscarum genus dentes habet 4.5.24
Muscarum promusci ad quem usum. 4.5.21
Muscarum crura qualia & ad quæ usum 4.6.55
Musca aculeum fungosum & cauum habent foris, & quo visu 2.17.63
Mustela cor magnū, ideo timida 3.4.113
Mutis, id est papauer in mollibus 4.5.193 & crustatis 195. & in lolliginibus & polyphis. 4.5.42.
N.

N. Anus, vide Pomilio.
Narium consideratio 2.16.1
Nares cur geminae 2.10.79
Nares cur cartilagineae 2.9.56
Nares ubi collocatae, & quare 2.10.70
E naribus profluit sanguis 3.5.63
Naris elephanti usus 2.16.5
Naribus quæ animalia carent 2.16.36
Nasus membrum 1.5.85
Natio, ingressio, volatio & reptio discrepant. 1.1.32
Nates nulli quadrupedum sunt datae, & cur. 4.10.194.
Natices inter turbinata quo clauduntur præsidij causa 4.5.30
Natura parens & author omnium miras excusat voluptates hominibus, qui intelligunt causas, & ingenue philosophantur. 1.5.23
Natura ab Empedocle quid 1.1.207
Naturam esse constat 1.1.180

INDEX.

Natura rei melioris semper author 2.14.12
 Naturam ex quibus componunt 1.1.105
 Natura propter quid facit omnia 1.1.166
 Natura nihil agit frustra 2.13.49. & 4.11.46.
 & 4.13.14.
 Naturæ numen in omnibus 1.5.38
 Natura cuiq; rē tribuit qua vti possit. 4.10.67
 Natura qd̄ perditū in vno, in alio p̄fat. 2.14.20
 Natura per animā potius q̄ econtrario. 1.1.150
 Natura rem nobiliorem in locis nobilioribus cō-
 stituere solet 3.4.25
 Naturæ nulla res in qua non mirandum aliquid
 habeatur 1.5.32
 Natura rem minorem maiori addidit, non maio-
 rem minori 4.10.69
 Natura ratiocinaria abutit̄ alicui⁹ gratia. 3.2.60
 Natura partibus abutitur 3.1.53
 Natura excrementis suis commode abutitur
 3.2.67. & 4.2.29
 Natura contemplāda respectu plurium 3.2.63
 Natura primum, vltimū est generatione. 2.1.20
 Natura bifariam intelligitur & pro materia &
 substantia 1.1.146
 Natura principium rerū potius quā materia.
 1.1.206
 Naturalis sciētia an de omni anima agere debet
 1.1.152
 Naturalis scientia rem à materia abstractam nō
 potest contemplari 1.1.165
 Naturalis historiæ limites poni debēt q̄les. 1.1.15
 Naturalis explorator de anima magis quā de
 materia agere debet 1.1.148
 ¶ Neccessarium quot modis 1.1.52
 Neccessitatis ratio diuersa in naturali doctrina atq;
 que scientijs speculatiuis 1.1.60
 Neccessitas non æque in rebus naturæ omnibus
 inest. 1.1.50
 Neccessitatis acceptiones 1.1.221
 Neccessitatis ex sui positione declaratio 1.1.198
 Neccessitatis tertius modus in rebus generationē
 habentibus 1.1.195
 Neruus pars similis humida 2.2.6
 Nervi tactus gratia 2.8.13
 Nervorum copia in corde, & quare 3.4.76
 ¶ Nictatio animalium 2.13.24
 Nictatio auium 4.11.34
 Nitedularū aliæ pennatæ, aliæ impēnatæ. 1.3.15
 ¶ Nobilitas differentiarum positionis 3.3.58

O Beliscolychium in arte excussoria quid
 4.6.51
 ¶ Occiput venis vacuum 2.10.65
 Oculus membrum 1.5.85
 Oculi gemini, & cur 2.10.78
 Oculorum differentia partim ad officia & essen-
 tiam, partim ad melius deteriusve 2.2.36
 Oculorum coniuuentia 2.13.5
 Oculi hominum, auium, & quadrupedum palpe-
 bra integuntur 2.13.1
 Oculi piscium, vide Piscium oculi.
 Oculi auium humidi, & quare 2.13.7
 Oculi quare parte priori habentur 2.10.68
 Oculorū acie q̄ aues valēt, & quæ non. 2.13.32
 Oculi insectorum mobiles 2.13.42
 ¶ Olei calor quomodo differt à colore aquæ 2.2.

77. & a sanguinis calore 79
 Oleum effici frigidum potest 2.2.101
 Olfactus quomodo fit 2.10.81
 Olfactus sensorium nares, & illius consideratio in
 animalibus 2.16.1
 ¶ Omalum venter multiuentrium 3.14.34
 Omentum quid 4.3.2, & ortus 6.
 Omenti officium 4.3.16
 Omentum vnde oritur, & quare 4.3.19
 Omentum pingue 4.3.18
 Omentum habent sanguinea omnia 4.1.24
 ¶ Opposita omnia distant inter se 1.3.45
 Opifex si vides definitur, rationes & causas rei
 quam facit reddere solet 1.1.47
 ¶ Oratio vna coniunctione est 1.3.66
 Oryx vno cornu armatur, & est bifidus 3.2.32
 Ortus quæ sequitur 1.5.83
 Ortus plantarum & animalium consideratio se-
 cundum veteres 1.1.95
 ¶ Os animalis facilitatem concoquendi solum
 præstat 2.3.36. & cibi incofecti est meatus 39
 Oris natura nonnullis ad robur, nonnullis ad ser-
 monem, alijs ad vsum spirandi 3.1.56 & quæ
 peculiaris omnibus 55.
 Oris item natura quare animalibus data 3.1.51
 Os serie dentium continetur, & constat 3.1.2
 Oris discrimina & causæ 3.1.59
 Os quare rescissum animalibus 3.1.61
 Oris in piscibus discrimina 4.13.68
 Ex ore profuit sanguis 3.5.64
 Os pars similis humida 2.2.6. & 2.1.16
 Ossium principium spina dorsī, & eorum consi-
 deratio 2.9.14
 Ossium natura quare adhibita est corpori 2.8.15
 Os & quicquid gerit speciem ossis terrenū 3.2.65
 Ossium natura necessario animalib⁹ inest. 2.6.21
 Os ab Empedocle quid 1.1.207
 Ossa tactus gratia 2.8.13
 Ossibus, & venis quomodo natura similis 2.9.1
 Os nullum per se habetur, & quare 2.9.2
 Ossis cum cartilagine differentia & conuenien-
 tia 2.9.57
 Ossa cuius gratia sunt 2.9.8. & 26
 Ossa quibus robusta 2.9.34
 Ossa marium duriora q̄ foeminarum, & carniuo-
 rorum quā aliorum 2.9.40
 Ossibus spissis & firmis partim nulla, partim exi-
 gua est medulla, & quare 2.6.27
 Ossibus partes proximæ quæ 2.9.63
 Ossium flexuris quare inferuntur cartilaginosa
 partes 2.9.24
 Os præcisum recrefcere non potest 2.9.59
 Ossa sanguineis non viuiparis qualia 2.9.45
 Ossium natura in serpentibus qualis 2.9.47
 Ossa leonis, vide Leonis ossa.
 Ossa auium, vide Auium ossa.
 Ostrearum discrepantiæ 1.4.34
 Ostrearum genus testa foris munitum 2.8.20
 & quare 23.
 Ostreis vbi id quod ouum appellatur 4.5.127
 ¶ Oues urbanae & syluestres 1.3.55
 Ovis lien qualis 3.12.20
 Ovis multiuentris 3.14.27
 Oves partim habent fel, partim non habent, &
 quantum in Naxo 4.2.17

IN LIB. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

Oues celeri obestitate opplentur 3.9.66
 Ouib⁹ letale renes habere pigues, & cur. 3.9.58
 Oues fideratur quare 3.9.61. & quare intereunt,
 & quomodo 67.
 Oues seu copia abundant 3.9.65
 Qui testatorum consideratio 4.5.125
 Ouiparæ quadrupedes, vide Quadrupedes ouis
 paræ.

P.

P Alatum piscibus quale 2.17.49
 Palmipedum rostrum quale 3.1.75
 Palmipedes collum longius habent, crura
 breuia, & quare 4.12.16 & 22.
 Palpebra cute constat 2.13.14
 Palpebra quibus non est 2.13.36
 Palpebræ oculorum cuius rei causa 2.13.11
 Palpebram geminam habent viuipara. 2.13.3
 Palpebram superiorem quæ nō mouent 4.11.32
 Palpebra vulnerata cur non coit 2.13.14
 Palpitat cor soli homini 3.6.20
 Panis laborant renes 3.4.127
 Pārtheræ digiti quot in singulis pedib⁹ 4.10.115.
 Pantheræ cor magnum, ideo timida. 3.4.113
 Papulis laborant renes 3.4.127
 Papauer excrementum quibus inest 4.5.73
 Parmenidis sententia de mulieribus 2.2.46
 Parmasus fert epipetrum, quod diu uiuit suspen-
 sum 4.5.170
 Partes appellantur quæ membra dicuntur. 1.5.86
 Partes animalium quare ita constiterint secun-
 dum veteres 1.1.102
 Partes animalium alijs sunt simplici ratione, alijs
 proportionē 1.5.55
 Partes corporis gratia alicuius sunt 1.5.65
 Partes in omnibus uiuentibus & perfectis duæ
 sunt necessariae, & quæ 2.10.1
 Partes similes necessario habentur 2.1.75 &
 quæ sunt 16.
 Partes similes dissimilium gratia habentur.
 3.1.37
 Partes similes ex dissimilibus confici nō pos-
 sunt 2.1.55
 Partium similiarum differentia in qualitatibus.
 2.2.1
 Partium similiarū discrimina notæ melioris gra-
 tia habentur 2.2.17
 Partium similiarū ordo quomodo discrepat. 2.2.7
 Partib⁹ similiarib⁹ multi causæ modi, & q. 2.2.9
 Partes similes vires habent sibi commodas.
 2.1.43
 Per partes similes contingit sensus 2.1.59
 Partium similiarū secunda est compositio. 2.1.15
 Partium dissimilium tertia est compositio.
 2.1.17
 Partes dissimiles posteriores generatione simi-
 laribus 2.1.34
 Partes dissimiles ex quibus constant 2.1.47
 Pars quare dicitur dissimilaris 2.1.8 & 2.2.9.
 Partes dissimiles vires compositas habent.
 2.1.45
 Partes dissimiles ministrant actiones. 2.1.77
 Partium dissimiliarū differentia partim ad officia
 & essentia, partim ad meli⁹ deteriusve. 2.2.34
 Pars prior corporis nobilior posteriore. 3.5.18.
 Pars superior quomodo dissidet à parte inferiore

ex parte sanguinis 2.2.32
 Pars superior. vide etiam Superior pars.
 Pars dextra quomodo dissidet à sinistra ex par-
 te sanguinis 2.2.33
 Pars dextra quare calidior 3.4.97
 Pars dextra siccior & mobilior 3.9.55
 Pars sinistra humidior & frigidior 3.7.55
 Partes supinæ & pronæ confusius habentur in
 genere auium 4.12.35
 Partium quæ arma dicuntur consideratio tam in
 maribus quàm in foeminis 3.1.31
 Paruum in magno continetur, sed non contrā.
 2.17.15
 Pastinacæ cauda qualis 4.13.8
 Patella quodammodo bialuis. 4.5.83
 Patellæ ubi suum papauer continent 4.5.111
 Pectoris situs in animalibus 4.10.118
 Pectus homini cur latū, cæteris arctū 4.10.119
 Pectus oibus minus carnosū q̄ tergum 3.4.70
 Pectus auium quale 4.12.48
 Pectines sunt bialuis generis referatilis. 4.7.11
 Pectines se concludendo tuentur 4.5.89
 Penis in maribus consideratio 4.10.179
 Pennarum origo 2.9.81
 Penna auium qualis 4.12.9
 Pennatis quid vice lingulæ 3.3.34
 Peritus quis 1.1.9
 Periti officium 1.1.6
 Peritia contemplandi & docendi habitus 1.1.5
 Pes nomē habet inditū à pedo, id est solo. 4.13.16
 Pedes quadrupedū quomodo differunt. 4.10.216
 Pedes homini omnium maximī, & quare. 4.10.235
 Pedis humani officium 4.10.239
 Pedes priores habet vice manuum genus quadrupe-
 dum digitatū, nec solū pōderis causa. 2.16.26
 Pedes priores elephāto cuius gratia tātū. 2.16.28
 Pedū multitudo quare insectis omnibus 4.6.2
 Pedatum genus vnam potissimū habet differen-
 tiam 1.2.5
 Philosophandi omne iudicium & vtile & ciuī-
 le, est translatū Socratis temporibus. 1.1.218
 Phrenes quare præcordia dicuntur 3.10.18
 Pilorum origo 2.9.81
 Pili quare animalibus dati 2.14.8
 Pili quadrupedum non parte supina, sed prona.
 2.14.6
 Pili tactus gratia 2.8.14
 Pingue inter humida commune ignis & aeris.
 2.5.6
 Pingue omne calidū 3.9.53. & 4.3.18. & quo-
 modo 2.2.104.
 Pingue leue vnde fit 3.9.42
 Pingua excrementis vacant 2.5.32
 Pingua omnia quare sterilia 2.5.29
 Quæ pinguescunt ea celeriter senescunt 2.5.24
 Quæ pinguescunt venis sunt incertis, paruoque
 ventriculo 3.4.121
 Pinnarum in piscibus consideratio 4.13.14
 Piscibus squama idem quod auibus penna 1.4.11
 Piscium genus mutilatius q̄ auium 4.13.1
 Piscibus nulla membra dependent 4.13.13
 Piscium pars prior quæ 3.4.76
 Piscium cutis differentia 4.13.80
 Piscium branchiæ euariant multitudine & qua-
 litate 4.13.59

INDEX.

Piscium genus brachias habet sibi pprias. 4.13.49
Pisces quare habent pinnulas, & quare pedibus
carent 4.13.15
Pisces non lati quot pinnulas habet 4.13.21
Piscibus quibus nullæ omnino pinnæ. 4.13.26.
& quare 29
Piscium oculi quare lubrici 2.13.45
Piscib⁹ nō est palpebra, & quid vice illi⁹. 2.13.36
Pisces reguntur pene cartilaginata 4.9.68
Piscibus cauda quomodo euariat 4.13.5
Pisces quo mouet maxillam, & quare. 4.11.40
Piscium oris discrimina 3.1.64 & 4.13.68
Piscium palatum quale 2.17.49
Pisces serratis dentibus. 3.14.49 & 4.11.25
excepto scaro 3.1.43
Piscium dentes adunci quare 3.1.50
Pisces complures dentes in lingua habent, & pa
lato, & quare 3.1.44
Piscium robur totum in dentibus situm. 3.1.51
Piscibus lingua non explanata 2.17.51
Pisces aut nullam, aut inexplanatam habent lin
guam, & quare 4.11.11
Pisces nonnulli lingua carere videntur, sed aliquo
modo habent 2.17.33
Piscibus lingua extrema tantū discreta 2.17.55
Piscium cordis situs, & quō vergit mucro 3.4.74
Piscium stomachi consideratio 3.14.56
Piscium nonnulli iecur bipartitū habere viden
tur 3.7.20
Piscium fel vbi 4.2.4. & 20.
Piscium nullus pulmonem habet, & quid vice il
lius. 3.6.6. & 4.1.8. & 25.
Piscium genus collo caret vt pulmone 3.3.7
Piscibus lien quare exiguus 3.7.60
Piscium nullus testes habet 4.13.85
Pisces carent vesica 4.1.9
Pisces bibunt cibi gratia 3.8.13
Piscium genus omne vorax & gulosum. 3.14.64
Pisces bipēnes serpētis speciem referunt, & quo
modo mouentur 4.13.35
Pisces omnes serpētis speciem referentes cur ex
tra aquā diu viuere possint. 4.13.37. & 67
Pisces spinam habent quæ oua pariunt. 2.9.46
Piscium maior numerus appendices iuxta ven
trem obtinet frequentes. 3.14.58. & situs 60
Pituita excrementum 4.2.51
Plantæ quomodo alantur 2.3.44. & 4.7.13
Plantæ nonnullæ viuunt diu absolutæ. 4.5.168
Plātārū radix vim obtinet oris & capitis. 4.10.59
Planta caret excremento, & vbi vita eius consi
stit 4.5.179
Plenilunij noctes tepidiores, vnde oua crescent
testatis & huiusmodi 4.5.119
Pluuia, vide imber.
Podex exitus excrementi qualis 3.14.84
Polypi alueus caput tantum vocatur. 4.9.25. &
qualis 2.8.34. & quantus. 4.9.39
Polypi cur promuscidæ carent 4.9.49
Polyporum venter 4.5.30
Polyporum pedes 4.9.38. & ad nandū & am
bulandum vtilis 43.
Polypi ingredi possunt, sepia & loligo nequeunt.
4.9.32
Polypus cerebrū habet p proportionē. 2.7.35
Polypus sepia caret 4.5.54. & 2.8.34

Polypi vbi atramentum habent 4.5.42
Polypi membrum gustus quale 2.17.62
Polypi sese iuuant brachijs, & coloris mutatione
4.5.46
Polypi genus vnum quoddam simplici aspergi
tur acetabulo 4.9.59
Pomilio quis dicitur 4.10.33
Pomiliones inter viros, quare mente deficiunt.
4.10.51
Pomilionis formam gerunt omnia animalia ex
cepto homine 4.10.32
Positionis differentiarum nobilitas 3.3.58
Potionum & saporū qui sunt incontinentes, ijdē
non cibo luxuriant 4.11.19
Potum non per arteriam descendere 3.3.22
Potentia quod est, afficitur ab eo quod actu est.
2.1.62
Potentia ad actum quomodo se habet 1.1.190
Præcordia traiecta risum nonnullis attulerunt,
& quare 3.10.30
Præcordia, vide etiam Septum transversum.
Præputiū vulnere diductū non coalescit. 2.13.15
Priapi in maribus consideratio 4.10.179
Principium materiale rerum 1.1.55
Principium esse in rebus ipsis rationem. 1.1.45
Principiū quāmaxime debet quiescere 3.4.99
Principium vni esse quā plura melius. 3.4.20
Priori loco collocatur quod melius 3.3.58
Priuationis qua priuatio est, nulla est differentia
1.3.2
Prolixum imbecille 4.12.21
Promuscidum vsus 4.9.56
Promusci elephantō pro nare, & quare. 2.16.19
Prosopum, id est facies hominis vbi, & vnde di
ctum. 3.1.81
Puellæ quamlibet partem minimāque vi
disse gratius, q̄ cæterorum hominum membra
contrectasse 1.5.14
Pulli equini, vide Equini pulli.
Pulices cur medijs pedibus longiores habent po
steriores 4.6.57
Pulmo forma simplex 3.7.1. & eius sedes 3.3.
53. & quare habetur 3.6.1
Pulmonis differentia varia 3.6.24
Pulmonem quæ habent 3.6.9
Pulmonem habent quæ spirant 3.7.47
Pulmonem atque arteriam habent omnia præ
ter pisces 4.1.25
Pulmo à situ oris continuo esse nō potest 3.3.10
Pulmo spirandi officio est delegatus, & vnde mo
uetur 3.6.16 & 41.
Pulmone carentia etiam collo carent 3.3.6
Pulmonem nullus piscium habet, & quid vice il
lius 3.6.6
Pulmone carentia parum bibunt 3.8.10
Pulmo serpentibus datus, & piscibus nō 4.1.7
Pulmo quibus morbis laborat 3.4.129
Pulmonis feruor sitis causa 3.8.3
Pulmo bipartitus 3.7.11
Pulmones quædam aquatilia parum à spongijs
differunt 4.5.166
Purpuræ quibus partibus constant 4.5.75
Purpuræ quo clauduntur præsidij causa. 4.5.79
Purpurarum aculeus qualis 2.17.66
Purpuræ quorum esca capiuntur 2.17.68

IN LIB. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

Q.
Quadrupeda quæ facta sunt animalia.
 4.10.32
Quadrupedes ouiparæ ferratis sunt dē
 tibus 4.11.25 & quomodo mouēt
 maxillam 41.
Quadrupedes ouiparæ cortice integuntur quali
 4.11.29. & 2.13.20.
Quadrupedes ouiparæ quare narib⁹ carent 2.16.
 36. & quare palpebra inferiori cōnuēt 2.13.16
Quadrupedibus ouiparis lien qualis. 3.7.61.
Quadrupedes ouiparæ sensorijs omnibus sunt
 præditæ, sed quomodo 4.11.25
Quadrupedes sanguineꝝ, & viuiparæ quare vocē
 parum explanare possunt 2.17.17
Quadrupedibus pilī non parte supina, sed pro-
 na. 1.14.6
Quadrupes nulla pilos habet in palpebra infe-
 riori 2.14.13
Quadrupedes quare caudam habent 4.10.206.
Quadrupes nulla habet nates 4.10.194
Quadrupedū pedes quomodo differūt 4.10.216
Quadrupedibus crura posteriora firmiora. 4.9.35
Quadrupedū poplites introrsus flecti est neces-
 se 4.10.106
Quadrupedum in genere ordo interiorū. 4.9.14
Quadrupedes cur stantes diu durant, homo non
 durat 4.10.201
Qualitates elementares materia corporum sunt
 compositorum 2.1.12

R.
Ratæ cutis qualis 4.13.82
Ratæ pro pinnis extrema sui corporis la-
 titudine natat 4.13.42
Ranis cauda qualis 4.13.10
Rana ubi habet pinnas 4.13.43
Ratio boni & pulchri naturæ operibus potius q̃
 artis coniuncta est 1.1.48
Ratio principū pariter in rebus tam arte, quā
 natura constituendis 1.1.45
Renes bipartiti 3.7.2 & 13
Renum vsus 3.7.40 & 69. & 3.9.9
Renes nulla necessitate habentur 3.7.69
Renes quæ habent & quæ non 3.9.1
Renes pingues quare 3.9.54. & 37. & 46. &
 circum tantum est pinguedo 43.
Ren dexter omnibus minus pinguis, & quare.
 9.9.54
Ren dexter quibus tangitur à iecore 3.9.36
Renibus in omnibus inest cauum 3.9.13
Renum in cauo nihil sanguinis cōtinet. 3.9.22
Ren dexter sinistro superior, & quare. 3.9.32
Renum natura quare calida 3.9.48
Renes quare foedum reddant odorem 3.9.28
Renes muniūtur adipe vice carnis, & q̃re. 3.9.51
Renes calculis, panis & papulis laborare solent.
 3.4.127
Renum morbus in homine quare difficilis cura
 ri 3.9.18
Renū vitio laborantibus hominibus si renes pin-
 gues sunt, dolores accidunt letales 3.9.62
Reptio, volatio, natatio & incessus discrepant.
 1.1.32
Rei essentia & natura priora sunt ratione mate-
 ria & generatione, 2.1.29

Rerum omnium compositio triplex 2.1.7
 Reticulum vnus ex ventribus multiuentrium.
 3.14.33
Rident celeriter q̃ titillātur, & quare. 3.10.26
Ridet solus homo, & cur 3.10.29
Risum emitti vulneratis præcordijs ibidem.
Robustiora animalia quæ sanguinem habent
 crassiores & calidiores 2.2.24
Rostra auium proxima ossibus, & quare data.
 2.9.65
Rostra auium differunt victus ratione, & quo
 modo 4.12.26
Rostrum habent osseum aues quare. 2.16.43 &
 arcum 51.
Rostrorum origo 2.9.81
Rostrum auibus pro labris & dentibus 3.1.66
Rostri varietas in auib⁹ pro vsu & auxilio. ibidē.
Rostrum nonnullis auibus quare ferratū. 3.1.79
Rubetæ iecur vitiatum 3.12.19
Ruminare quæ dicuntur, & quare 3.14.52
Ruminat camelus more cornigerorum. 3.14.25
Ruminantibus ventres multi ibidem.
Ruminat inter pisces scarus 3.14.51
 S.

Sanguinis origo cor. 3.4.67. & 87. & 42.
 Sanguis pars similis humida 2.2.3
 Sanguis potētia corp⁹ & caro. 3.5.40 & qua-
 re materia corporis. 2.4.35. & 3.5.23. & 36
 Sanguis quomodo calidus. 2.2.95. & 2.3.13 &
 cur humidus & calidus 3.5.12. & cum in cor-
 pore quare humidus 2.4.32
 Sanguinem alij inter calida, alij inter frigida an-
 numerant 2.2.48
 Sanguis ex aqua & terra. 3.5.57. & quomodo
 differt ab aqua in calore 2.2.79
 Sanguis sine vena esse non potest. 3.5.46. & qua-
 re animalibus datus 2.3.59
 Sanguis in corde sine venis. 3.4.38. & in corde
 & venis continetur. 2.3.64. & à corde ad ve-
 nas deriuatur, & non contrā. 3.4.41
 Sanguinis differentia 2.2.19
 Sanguis omnibus vltimum alimentum. 2.6.24
 & 2.4.36. & 2.3.55
 Sanguis deficit quoties cibus non ingeritur, auge-
 tur quoties ingeritur 2.2.57
 Sanguis sensu caret. 2.5.21. & quare 2.10.61
 Sanguis tactum mouere non potest 2.3.61
 Sanguis integer dulcis 4.2.40
 Sanguis integer, si bona assumuntur alimenta:
 vitiosus, si praua. 2.3.58
 Sanguis dilutior frigidior, non durescit, qua ter-
 renus coit 2.4.4
 Sanguinis differentia multum faciunt ad mores
 & sensus 2.4.37 & 33.
 Sanguis quibus dilutus ea timidiora 2.4.13
 Sanguis roboris efficacior qua crassior & calidior,
 qua tenuior & frigidior vim sentiendi intelli-
 gendiq̃ plenior habet 2.2.24
 Sanguinis tenuitas & munditia in terreno non
 est 2.4.9
 Sanguis calidior agitatus sentiendi officium re-
 fringit 2.10.46
 Sanguinis copia caloris est indicium 3.6.38
 Sanguis ficiior redditur separatus à natura eorū
 in quibus continetur 2.3.24

INDEX.

Sanguis putrescit qui à suo fonte est remotus.
2.9.13
Sanguis quare conceptaculum habet 3.4.13
Sanguis in adipem & seuum transit quādo con-
coquitur 2.6.27. & 2.5.31
Sanguis per totum corpus deriuatur, & pulchra
ibi analogia de hortis rigadis & fabrica. 3.5.35
Sanguinis quib⁹ parū, hæc citi⁹ intereūt. 3.5.26
Sanguis non omnis continet fibras 2.4.1
Sanguis fibris detractis incongelabilis. 2.4.26.
& 28.
Sanguis quorum fibris multis & crassis est refer-
tus, hæc terrena sunt 2.4.19
Sanguis ne gelet calor obstat 2.9.12
Sanguis capitis qualis 4.10.12
Sanguis ex quib⁹ potissimū p̄tib⁹ p̄fluit. 3.5.62
Sanguis inducto vulnere vndiq; effluit. 3.5.45
Sanguis taurorum omnium celerrime coit, & du-
rescit 2.4.25
Sanguinea quæ quaternis notis mouetur. 4.12.42
Sanguinea quæ viscera habeant 4.1.24
Sanguinea ouipara partim quadrupeda & par-
tim expeda 4.11.1
Sanguinea omnia gressilia quo modo bipartita.
3.5.16
Sanguinea ouipara mammis carent. 4.11.75 &
quare collum habent 61
Sanguinea ouipara palpebram superiorem non
mouent 4.11.32. & non nictantur 35
Sacerdotis Iouis Hoplosimij interitus. 3.10.37
Sanies quid 2.4.38
Sanies pars similis humida 2.2.3
Sanitatis causæ elementa 2.2.57
Sanitas fieri potest sponte vt arte 1.1.84
Sanitatem si definierit medicus, rationes & cau-
sas rei quam facit reddere solet. 1.1.46
Saporum sensum lingua mouet 4.11.14
Saporis sensus quare datus 2.17.53
Sapere habet omnia animalia ouipara. 4.11.17
Sapere diuina est mentis 4.10.26
Sapientiora quibus sanguis tenuior & mundior.
2.4.9
¶ Scarus inter pisces non est ferratis dentibus 3.
1.44. & ideo solus ruminat. 3.14.51.
Sciētia rei contēplandi & docēdi habitus. 1.1.4
Scientia naturalis, vide Naturalis scientia.
Scorpioni aculeus qua parte & ad quem vsus.
4.6.40
Scrofa porcis primis æditis primas mamas præ-
bent 4.10.143
¶ Sectio à ferra non ferræ gratia est, sed contrā
1.5.67. & est vsio quædam. 68.
E sede profuit sanguis 3.5.64
Sedimenta animalium aliquid habet caliditatis,
& quare 2.2.102
Semen principium rei quæ gignitur 1.1.182
Semen generatio est 1.1.185
Semē quod generatio est, bifariā accipit. 1.1.187
Semen potentia est id quod est futurum. 1.1.189
Semen genitale, vide etiam Genitura.
Senectutis causæ elementa 2.2.57
Senescūt celeriter quæ valde pinguerint. 2.5.24
Sensus à corde 2.1.82. & 2.10.35 & 63. & 3.3.
50. & 3.4.66.
Sensuum sedes quæq; gemina, & quare 2.10.71

Sensus omnibus contingit per partes similes.
2.1.59 & 67
Sensus ea parte est qua animal mouetur. 2.5.20.
Sensuum nonnulli quare in capite locati 4.10.11.
Sensus omnis vnus certe generis 2.1.60
Sensus & sensibile eiusdem contemplationis.
1.1.156
Sensum mobiliorem habent quorum humor te-
nuior & sincerior 2.4.10
Sentire possunt quæ partes 2.10.64
Sentiant plenius quæ sanguinem tenuiorem &
frigidiorē habent 2.2.25
Sentiendi virtus cui parti est delegata. 2.10.59
Sentiendi vis in aliqua corporis parte habet prin-
cipium. 4.5.12
Sentiendi instrumentū omnibus animalibus inef-
se oportet 4.5.192
Sentiendi officium refringit sanguinis calidioris
agitatio 2.10.46
Sentiendi an eadem vis quæ alterandi. 1.1.161
Sensu maxime omnium homo valet 2.17.7
Sensu hebeti quæ sunt, & quæ eo valēt 3.4.107
Sensorium vnumquodq; bipartitum 3.7.10
Sensorias partes singulas singulis elementis tri-
buunt naturæ interpretes, & quare 2.1.65
Sepijs quot pedes, & eorum situs 4.9.32
Sepijs membrum gustus quale 2.17.61
Sepia inter mollia pl⁹ cōtinet atramenti, & vbi,
& quare 4.5.48 & 52. & quādo effundit 40.
& vbi habet 43.
Sepiæ quare binas habent promuscides. 4.9.47
Sepiæ nō simili vt polypi, cōstant modo. 4.9.31
Sepia nare tantum potest ibidem
Sepiarum venter 4.5.30
Sepiarū alueus magnus, polypis paruus. 4.9.39
Sepiæ est sepium proportionale spinis piscium.
2.8.33
Sepium in sepia quantum 4.5.52
Septi trāuersi situs, & essentia, & comoditas. 3.
10.13. & officium 2. & quæ habet 4. & vsus 6.
Septum trāuersum habent omnia quæ sangui-
nem habent 4.1.24
Sermonis vsus iuuat labra in homine. 2.16.60
Sermo ex literis 2.16.64
Serpentum cortex qualis 4.11.31
Serpētū genus vnū expes. 4.1.2. sed cetera for-
ma simili quadrupedib⁹ ouiparis, & quare. 4.
Serpentū natura similis lacertæ prælogæ. 4.1.4
Serpentibus gustus quasi duplex 2.17.30
Serpentes naribus carent & quare 2.16.36
Serpentibus sapor vnus tributus 4.11.21
Serpens an collum habeat 4.11.65
Serpentes cur caput circumagunt reliquo corpo-
re quiescente 4.11.66
Serpentum natatio 4.13.28
Serpentes viscerum speciem proliam quare ha-
bent 4.1.21
Serpentes quomodo se habere dicuntur. 4.2.7
Serpentibus pulmo datus 4.1.7
Serpentibus lingua longa & bifida 2.17.27
Serpentum genera omnia linguam in ore conti-
nent excepto crocodilo fluuiatili. 4.11.7
Serpentum nulli testes 4.13.86
Serpentibus ossium natura spinacea est præter
quā magnis 2.9.47

IN LIB. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

Serpentes cupedia dediti 2.17.29
 Serpentes quare vesica carent 3.8.20
 Seuum quid 2.5.22. & 2.6.27
 Seuum pars simularis humida 2.2.3
 Seui ab adipe differentia 2.5.1
 Seuum terrenum & quare cogitur 2.5.9
 Seuum & adeps finis cōcoctionis probat. 3.9.40
 Seuo carent exanguia & quare. 2.5.7. & quare habent 8. & 11.
 Seui & adeps si non excesserint, prosunt: si excesserint, nocent 2.5.16
 Sicci & humidi disputatio 2.3. per totum
 Sideratio ouibus quare 3.9.61
 Syluestris & vrbani diuisio erronea 1.3.52
 Syluestria reperiuntur quare vrbana 1.3.54
 Singularibus ex speciebus nihil possumus accipere bipartita generis sectione. 1.3.73
 Simia quare neque caudam, neque nates habet. 4.10.211
 Sitibunda vnde animalia 3.8.3
 Socratis temporibus vsus definiendi increuit, sed indagatio rerum naturalium desijt. 1.1.216
 Solida calfacta vehementius calfaciunt quam humida 2.4.21
 Somnus vnde, & quibus, & eius generatio 2.7.51
 Somni tempore calor cum sanguine ad ima subterfugit 2.7.55
 Somni causae elementa 2.2.57
 Somnus multis & diuersis generibus idem. 1.1.23
 Somnus quare sequitur 1.5.84
 Speciei & generis consideratio 1.4. per totum.
 Species vltimae substantiae sunt indiuisibiles. 1.4.14
 Pro specie quid statuendum 1.3. per totum.
 Spina animalium quid 2.9.15
 Spina pars simularis humida 2.2.6
 Spina totius corporis vnde constituitur. 2.6.16
 Spina dorsi principium ossium 3.9.14
 Spina dorsi tantummodo caua 2.6.31
 Spina dorsi quibus vicem ossis praestat. 2.6.62.
 Spina dorsi sola eget copula propter interceptiones 2.6.32
 Spina quare vna & multipartita 2.9.16
 Spinam quare habent pro osse, ijs dorsi tantum medulla est 2.6.29
 Spina aquatilibus pro osse 2.6.23
 Spina in genere piscium quare exhibita. 2.8.17
 Spinæ dorsi medulla, vide Medulla.
 Spirandi vsus non est omnibus communis. 3.1.57 & 3.3.54
 Spiratio animalibus propter quid 1.1.219
 Spiratio multis & diuersis generibus eadem 1.1.23
 Spirantia omnia habent pulmonem 3.6.9
 Spirantes pisces, vide Pisces.
 Spongia vires habent plantae 4.5.161. & quare. 164.
 Sponte eadem quare arte, fieri possunt 1.1.83
 Squama in piscibus vnde consistit 4.13.80
 Squatina vbi habet pinnas 4.13.43
 Squatinae cutis qualis 4.13.82
 Squillae genus crustatorum 4.8.3
 Squillarum differentia à canceris, & consideratio earum per partes 4.8.20
 Stellarum marinarum genus simile vrticis in natura 4.5.187

Stirps stirpem gignit ex materia 2.1.26
 Stirpes radicibus innixae, cibum inde hauriunt. 4.4.11
 Stirpium natura stabilis 2.10.9
 Stirpibus nullum excrementum esse solet & quare. 2.3.45
 Stirpium genus viuit, cibum ex terra haurit, & nullum habet excrementum, & quid vice illius habet 2.10.5
 Stirpes, vide etiam Plantae.
 Stomachi in piscibus consideratio 3.14.56
 Strangulationes excitantur, si quid in arteriam dilabatur 3.3.21
 Struthio Africae bifidus 4.12.118
 Struthio Africae cilium habet 2.14.3
 Struthionis Africae natura & forma 4.14. p. totum.
 Substantia non generationis gratia est. 1.1.75
 Substantia rei naturalis primo tractanda, deinde causae 1.5.51
 Substantiae definitionem primus tetigit Democritus 1.1.214
 Substantia & vt mouens & vt finis 1.1.147
 Substantiarum superiorum cognitio leuis oblectat 1.5.11
 Substantiarum inferiorum cognitio quare praestantiam scientiae sibi vendicat. 1.5.16
 Sudor quid, & vnde 3.5.50
 Sudor cruentus quando, & quibus accidit 3.5.52
 Sulci in adaequatione ampliores durant 3.5.41
 Supercilia quare animalibus data 2.15.1
 Supercilij dextri à sinistro differentia 3.9.35
 Superior pars in animalibus quid, & eius consideratio 4.10.35. & 3.10.11.
 Superior pars in animalibus varie crescit propter aetatis 4.10.41
 Suræ vni homini carnulentae 4.1.199
 Sus simplicem habet ventrem 3.14.51
 Suis os quale, & quare 3.1.77
 Sus radicum appetens ibidem.
 Suis mammæ vbi, & quot 4.10.135
 Suillus venter amplior 3.14.70
 Sues vrbani & syluestres 1.3.55
 Sus dentes exertos habet auxilio & robori 3.1.23
 Sues foeminae mordent quia carent dente exerto. 3.1.29
 Suum corda inarticuliora, & ideo sensu hebetiora 3.4.105
 Suturae homini plurimae quare, & plures mari quam foeminae 2.7.74

T.

Abani lingua tergora bestiarum elacerat. 2.17.69
 Tactus primus sensus & eius pars sensoria. 2.8.7
 Tactus sedes corpulenta 2.8.11
 Tactus gratia cetera omnia habet 2.8.12
 Tactus similem quidem partem, sed minime simplicem sortitur 2.1.68
 Tactus homini exquisitissimus 2.16.71
 Tactum quare moueant, & quare non 2.3.61
 Tactus sensorium quod 2.10.73
 Talus quid, & vsus 4.10.223
 Talum quare habent, vbi habent 4.10.225
 Taloque carent 4.10.220. & 233
 Talum habent bifidus 4.10.230 & 234.

INDEX.

Tauri super cornibus quid sentit Æsopi Momus
3.2.41
Taurorum & vaccarum cornua inter se distant.
3.1.40
Tauri quare animosi, iracundi, & furibundi. 2.4.24
Taurorum sanguis omnium celerrime coit, & dure-
scit 2.4.25
¶ Teda quomodo calida 2.2.104
Teda frigida effici potest 2.2.101
Terrestribus aer facile transpici potest. 2.1.3.46
Tergum carnosum quare 3.9.49
A tergo calor perquam tute est apertus. 3.4.70
Terra an sicca & humida 2.3.6
Terreum & aqueum omne crassescit dum con-
coquitur 3.5.56
Terra humida cogitur frigore 2.4.29
Terrena quæ magis sunt 2.4.19
Terra gelidâ & grauem naturâ habet. 1.1.100
Terræ quæ propria sunt, sicca omnia sunt. 2.3.9
Terræ vnius quæ sunt, igne calida indurantur.
2.2.107.
Testatorum genera plura, & nomina 4.5.76
Testatorum alia vniualia, alia bialia, alia tur-
binata 4.7.7
Testatorum genera quas habent partes. 4.5.66
& 9.1.
Testatorum per partes exteriores consideratio
4.7. per totum
Testatorum nullum capite caret 4.7.16. & vbi
habent, & quare 12.
Testatorum similitudo cum mollibus, & crusta-
tis 4.9.10
Testatorum corpus non multiplex 4.7.1
Testata quid habent ad cibum sentiendū. 4.5.19
Testatorū multa vbi habet sensum gustū. 2.17.63
Testatorū quædam linguâ habet robustâ. 4.5.26
Testatorum in genere ordo interiorum partium.
4.9.14
Testata omnia laborant per æstū, frigus & exu-
perantiam temporis, & quando vigent. 4.5.115
Testes nullus piscium, nullus serpentum habet.
4.13.85
Testes omnibus auiibus 4.12.124
Testudinis cortex qualis 4.11.31
Testudo inter corticata vesicam habet, & quare
4.1.10. & 3.8.15. & renes 3.9.2
Testudinum pulmo qualis 3.6.29
Testudini iecur quale 3.12.19
Testudo vtriusque testa foris munita quare. 2.8.24
Testudo lutaria vesica & renibus caret, & quare
3.9.6
¶ Thoracis fines 4.10.165
Thorax confuse habetur in auium genere. 4.12.35
¶ Tibiæ lapideæ suum assequi munus non possunt
1.1.124.
Timidi quibus cor gradus 2.4.16. & 3.4.108
Timida animalia quæ 3.4.112
Timidiora quibus sanguis dilutus 2.4.13
Titillatio in homine quid 3.10.29
Titillatur solus homo & ridet 3.10.26
Titillati cur celeriter rideant 3.10.28
¶ Torpedinis cauda qualis 4.13.8
Torpedinis pinna & vsus 4.13.46
Torti lingua qui 2.17.12
¶ Tubera, vide Vertibula.

Turbinatorum diuersitas 4.7.8
Turbinatorum partes 4.5.75
Turbinata bialuibus assimilantur 4.5.77
Turbinatorum & mollium differentia. 4.9.26
Turbinata quomodo quasi ex bialuibus vniual-
ia fiant 4.5.84
Turbinata omnia vbi suum papauer habent.
4.5.110
Turbinatorum extrema coeunt, & confundun-
tur. 4.9.9
Turbinatorum in genere ordo interiorum 4.9.22
Tusces grauissimè excitantur si quid in arteriam
dilabitur 3.3.21

V.

V Accæ qua parte mammas gerunt, & qua
re. 4.10.155
Vaccarum cornua & taurorum inter se
distant 3.1.40
¶ Vena pars similis humida 2.2.6
Venarū principium cor 2.6.13. & 3.4.20 & 35.
Venæ vasa sanguinis 3.5.5. & 2.3.54. & 3.4.118
Venarum originem capiti qui tribuunt errant.
3.4.31
Venæ viscerum beneficio præstantur 3.7.37
Venæ tactus gratia 2.8.13
Venæ cuius gratia 3.5.3
Venæ officium 2.9.10
Venarum processus 3.5.48
Venæ principales duæ 3.4.88
Venæ quare sunt duæ 3.5.15
Vena nulla per se & seorsum est 2.9.5
Venarum distantia superne & inferne progres-
sis. 3.5.65
Venas quare emolita est natura 3.4.19
Venæ quare in omnes corporis partes digerantur.
3.5.23
Vena per iecur tendit, nec ex eo puenit 3.4.62
Vena maior præstantior aorta, & quare 3.5.19
Venarum consideratio circa viscera. 3.7.32
Venis & ossibus quomodo natura similis. 2.9.1
Venæ ad membranam cerebri deueniunt ex vtra-
que vena frequentes & tenues. 2.7.38
Venæ respondent cordis ventriculis 3.4.114
Venæ amplissimæ durant 3.5.43
Venæ quibus ampliores & ventriculi cordis, ij ne-
quaquam obesi 3.4.120
Venæ ampliores frigidiores 3.4.115
Vena quæ ad renes pertendit, non subit cauum
renum. 3.9.20
Venæ quæ emulgentes vulgo dicuntur. 3.9.12
Venæ per lactes ad ventrem tendunt 2.3.51
Ventris situs 4.10.162
Ventrium differentia 3.14.11
Ventris differentia duplex 3.14.68
Venter inferior quare sine costis 4.10.163
Venter omnium quare ossibus vacat 2.9.32
Venter inferior necessarius viuientibus & perfe-
ctis 2.10.3
Ventre plures quæ habeant, & eorum vsus.
3.14.27
Ventrū nomina i his, quæ plures habet 3.14.33
Ventrē paruum habent detata vtrinque 3.14.67
Ventre singulos quæ habent 4.1.19
Ventre prædurum habent lienosi, & quæ su-
pra modum mingunt 3.7.58

IN LIB. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

Venter à situ oris continuo esse potest 3.3.10
 Ventriculi situs 3.13.5
 Ventriculus necessarius viuientibus & perfectis. 2.10.3
 Venter superior quare animalibus datus. 2.3.46
 Venter superior, & inferior concoquendi officio vtuntur 2.3.38
 Venus qua parte agitur, & quare 4.10.167
 Vertibulum quare simile plantæ 4.5.171
 Vertibula parum à plantis differunt, & quomodo differunt à spongijs. 4.5.160 & 166
 Vertibuli descriptio 4.5.174
 Vesica situs 3.9.30. & origo 2.9.81
 Vesica quibus data 3.8.1. & quæ carent 10
 Vesica nec piscibus, nec serpentibus 4.1.9
 Vesicam habentibus vrina exēpta salugo quædam terrea in vasis subsidet 4.1.14
 Ad vesicam qui meatus tendāt, & vnde. 3.9.23
 Vespis aculeus pro armis 4.6.37
 Vespertilioes quare ambigunt an volucres, an quadrupedes 4.13.106
 Vigiliæ causæ elementa 2.2.57
 Vigiliæ quæ sequuntur 1.3.83
 Vipera animal ædūt in lucem vbi primum oua intra sese pepererint 4.1.18
 Vipera inter serpentes eadem à cæteris sui generis differentia discrepant 4.1.16
 Viros inter, pomiliones mente deficiūt 4.10.51
 Viscerum omnium natura sanguinea. 2.1.87. & 4.5.5. & 3.10.52. & 3.4.13
 Viscerum consideratio 3.4. per totum, & 3.12. per totum.
 Viscerum à carne differentia 3.13.1
 Viscerum situs 3.7.28
 Viscerum quare natura bipartita 3.7.24
 Viscera sanguineorum propria 3.4.1. & 12
 Viscera separantur septo transuerso 3.10.1
 Viscera omnia in similes secātur partes, & sunt dissimilaria. 2.1.85
 Viscerum formæ 3.7.1
 Viscera oia mēbris integūt & quare. 3.11.1
 Viscerum omnium vsus communis venarū gratia est. 3.7.29
 Viscera partim venarum gratia, partim sine venis esse possunt 3.13.3
 Viscera cum recentia sunt colorem sanguineum habent 2.6.9
 Viscerum in expedibus consideratio & in quadrupedibus ouiparis 4.1.1
 Visus quare apud cerebrum 2.10.42
 Visus, aquæ naturam obtinet 2.10.44
 Visus parti priori quare est mandatus 2.10.68
 Vident clarissime aues vncungues 2.13.32
 Vitæ principium quæ pars 2.10.9. & 3.3.50
 Vitæ causæ elementa 2.2.56
 Vitæ causa habet principium in aliqua corporis parte 4.5.13
 Vitæ longioris indicium fellis carentia. 4.3.42
 Viuendi plus minúsve rationem habet iecoris natura pro sua qualitate 4.2.45
 Viuipara quare cæteris erectiora 3.6.39
 Viuipara ad quem vsum gerunt cornua. 3.2.5.

Vituli marini ambigunt an terrestres, an marini 4.13.102
 Vitulus marinus læsa est quadrupes 2.12.7
 Vitulus marinus inter viuipara auriculas nō habet, sed cauernas ad audiendum 2.12.5.
 Vitulus marinus felle caret 4.2.12
 Vitulis marinis lingua bifidula 4.11.23
 Vituli marini renes quales 3.9.14
 Vmbilicum quæ habent 4.12.53
 Vncunguium auium virtus in rostro & vnguibus. 3.1.70
 Vncungues quare rostrū habent aduncū 3.1.67
 Vncungues sunt vocales 2.17.21
 Vncungues clarissime vident 2.13.32
 Vnguium principium & origo 2.9.81
 Vngues pedum qua causa 4.10.244
 Vngues tactus gratia 2.8.14
 Vngues proximi ossibus, & quare dati. 2.9.64
 Vngues homini quare, & ad quæ vsū. 4.10.102
 Vngues biualuis generis vtroque latere connexi. 4.7.12
 Vngularum origo 2.9.81
 Vngula eandē habet naturā quā cornu. 3.2.37
 Vngulæ proximæ ossibus, & quare datæ. 3.9.64
 Vngulæ fissio ex naturæ defectu 3.2.38
 Vngula solipedibus pro pluribus vnguibus coalescit. 4.10.219
 Vnicornia vbi cornu gerunt 3.2.34
 Vnicorne recte videri potest solipes, & quare. 3.2.36
 Vniuersalia communia sunt, & quæ dicuntur talia 1.4.16
 Vniuersaliū testatorum consideratio 4.5.82. & vbi suum papauer habent 110.
 Volādī vis auiū in auis est essentia. 4.12.46.
 Volatio, natatio, ingressio & reptio discrepant. 1.1.32
 Volucris grauiorib⁹ cutis crassa vnde. 2.13.19.
 Volucrum vsus cernendi ex longinquo. 2.13.31
 Volucres grauiorē palpebra inferiori conuiēt 2.13.19. & niētantur membrana quare 24
 Volucres insecta quæ pascuis viuunt & pabuli causa vagantur, quadrupes sunt 4.6.10.
 Voluptas ciborū in descendēdo cōtingit 4.11.15
 Vocem copiose emittunt auiū pleræq; 2.17.20.
 Vox per arteriam seu guttur 3.3.4
 Vrbana quæ sunt omnia eadem & syluestria. 1.3.54
 Urbani & syluestris diuisio erronea 1.3.52
 Vreteri meatus à cauo renum ad vesicam quales. 3.9.23
 Vrina nonnullis fluit per metum 4.5.57
 Vrina exempta, in vasis subsidet quædam salugo terrena 4.1.14
 Vrinatores instrumentum accipiunt, vt aërē extrinsecus trahant 2.16.15
 Vris corpus admodum pilosum sed cauda dimiuta, & quare 2.14.22
 Vrticæ marinae in quo genere sunt, & an plantæ an animalia 4.5.180

INDICIS FINIS.

ARISTOTELIS DE PARTIBVS

ANIMALIVM ET EARVM CAVSIS LIBER PRIMVS, INTERPRETE THEODORO.

¶ Duos esse & contemplandi, & docendi præcipue habitus.
Cap. I.

5 **N**omni contemplandi genere, omni que,
 tum nobiliori, tum ignobiliore docendi
 via & ratione, duos esse habitus constat:
 quorum alterum scienciam rei appellasse,
 alterum quasi peritiam quandam bene
 est. Hominis enim probe periti officium
 est iudicare perspicienter posse, quidnam
 recte aut non recte ab eo qui docet, exponi
 10 tur. quippe cum & hominem omnino peritum
 talem esse existimemus, & peritiam ipsam
 non nisi facultatem huius officij esse statuamus. Sed hunc omnibus fa-
 15 re in rebus valere iudicio arbitramur numero vnum. Illum vero certæ
 naturæ alicui delegamus. fieri enim potest ut rem vnam quispiam, ita
 ut alius omnes, possit iudicare. Quam ob rem naturalis quoque historiæ
 20 siue contemplationis limites huiusmodi aliqui poni debent: ad quos
 iudex modum explicandi referre possit, & approbare, semoto illo veri-
 tatis examine, quoniam modo res, itane, an aliter se habeat. Verbi gra-
 tia, utrum substantias singulatim discutiendas capisse præstet, hoc est
 naturam hominis, aut leonis, aut bouis, aut alius cuiusquæ generatim
 25 exponere aptius sit: an rebus subiectis, quæ communiter omnibus ac-
 cidunt, communi usu quodam potius agendum. Sunt enim complura,
 quæ eadem in multis generibus diuersis inter se sint: ut somnus, spira-
 tio, auctio, diminutio, mors. Ad hæc, reliqui id genus affectus, & dispo-
 sitiones. Nihil enim adhuc certi, explanatique habetur, quod de his di-
 30 cere possimus: sed cum singulatim agimus, eadem sæpe de multis refer-
 re necesse est. Nam & in equis, & in canibus, & in hominibus, ea quæ
 modo dixi, omnia insunt. quapropter qui singulatim agere per accidens
 vellet, sæpenumero verba eisdem de rebus facere cogetur, quæ scilicet
 eadem animantibus adiunctæ sunt specie diuersis. sunt etiam fortasse,
 35 quæ cum eandem fortiantur appellationem, discrimine distent specie:
 ut animalium incessus. quippe qui specie vnus esse minus videatur. di-
 screpant enim inter se volatio, natatio, ingressio, reptio. Quam ob rem
 quoniam modo tractandum sit, latere non conuenit, utrum inquam com-
 munitè primum per generis complexionem, post vero res proprias
 40 considerare oporteat: an protinus quæque persequi singulatim rectius
 bb.j.

ARIST. DE PART. ANI ET EARVM CAVS.

est. non enim de hac re adhuc præfinitum est. Nec illud confessum est, utrum, ut mathematici rem suam cælestem demonstrare consueuerunt, sic homo rerum naturalium studiosus, primum quæ patent in animalium genere, partesque singulas explorare, deinde causam quam ob rem ita sint, reddere debeat: an secus agendum sit. Ad hæc, cum plures causas generationis naturalis esse videamus, scilicet eam cuius gratia res gignantur, atque eam unde mouendi principium sit: diffiniendum de his etiam est, quænam prima, quæ secunda haberi debeat. Principatum sanè illa obtinere videtur, quam sub hoc verbo, cuius gratia, significamus. hæc enim ratio est. ratio autem principium est pariter in rebus, tam arte quam natura constituendis. Vbi enim vel per intellectum, vel per sensum medicus sanitatem, opifex ædes definierit, rationes & causas rei quam facit, reddere solet: & cur ita faciat subiungit. quanquam illa cuius gratia causa, & ratio boni & pulchri naturæ operibus potius, quam artis cõiuncta est. Necessitas vero nõ æquè in rebus naturæ omnibus inest, ea videlicet ad quam omnes ferè authores rationes referre tentant prius, quàm doceant quot modis accipi necessarium debeat. Inest id ipsum rebus quidem æternis simplici absolutaque ratione: sed caducis etiã gignendisque omnibus ex suppositione tribuitur. quomodo in artificiosis, ut ædibus, & quibusuis alijs generis eiusdem. Materiã enim talem adesse necesse est, si domus, aut quiuis alius finis futurus sit: atque etiam fieri moueri que illud primum oportet, deinde hoc. ac deinceps ad hunc modum itur ad finem cuius gratia res quæque, & efficitur & est. eodemque modo in rebus quoque natura gignendis agitur, quanquam demonstrandi modus, necessitatisque ratio, in naturali doctrina diuersa, atque scientijs speculatiuis est. dixi de ijs alio loco. principium enim alteris quod est, alteris quod erit accommodatur. Quod enim talis sanitas, aut homo, hoc vel esse, vel factum iri, necesse est. non quia hoc vel est, vel fuit, illud necessario vel est, vel erit. neque huiusmodi demonstrationis necessitatem ita perpetuitati annectere possumus, ut dicere liceat hoc esse, quoniam illud est. sed de his etiam alio loco disputatũ à nobis est, & quibus in rebus id liceat, & quæ possint reciprocari, & quã ob causam. Latere autem ne illud quidẽ oportet, an ita agendũ, quemadmodũ priores authores, qui, quomodo res quæque fieret, quomodo esset, tractare maluerunt. non enim inter hæc parum interest. sed enim exordiendũ quod dictũ iam est, ut primũ res persequamur, quæ quoque in genere conspectiores promptioresque habentur. deinde causas reddamus, & generationem. hoc enim in ædificijs etiam potius euenit. quod enim forma ædiũ talis est, aut quæ tales sunt ædes, idcirco fieri ædes hunc potius in modum censemus. generatio enĩ substantiæ gratia est, nõ substantia generationis gratia. Quã ob rem Empedocles plerumque in animalibus propterea ita cõtineri, quia ita, cum orientur, acciderit, male ait: ut & spinã haberi talem, quæ

per contortionē disiungi frangiq; accidit, nescius & quod semen ge-
nitale quod cōstiterat, vim talē habere oportet, & quod res quę effece-
80 rat, prior esset nō modo ratione, verum etiam tempore. Gignit etenim
homo hominem. itaq; ortus talis euenit specie, quoniā talis qui gignit
est. Quinetiam de his quę sponte fieri vidētur, pariter atq; de artificio-
40 sis animaduertere licet. nonnulla enim vel sponte eadem, quę arte, fieri
possunt, vt sanitas. His igitur causa efficiens similis antecedit necesse
85 est. vt ars condendarum statuarum prior statuis est, quando sponte fie-
ri nequeunt. Artem autem operis esse rationem omni abiunctam ma-
45 teria certum est. fortuitis quoq; ratio similis est. vt enim ars se habet, ita
existunt. Quam ob rem censendum ita potissimum, vt ob eam rem mē-
bris his homo cōstet, quia hoc homini esse est. Non enim fieri potest vt
90 sine his membris homo sit: sin minus, proximum tamē aliud quicq; opi-
nandum, & vel omnino fieri aliter non posse, vel bene ita fieri tantum
50 posse statuendum. Cum itaq; talis res sit, generationem in hūc modum
talēmq; euenire necesse est. Quapropter membra non sine ordine oriū-
tur: sed primum hoc, deinde illud. atq; in hunc modum omnia quę na-
95 tura consistunt, disponuntur. Veteres igitur illi & primi naturę inter-
pretes materiale principium, atq; eiusmodi causam, quānam, qualisque
esset, indagarunt. & quonam pacto hinc tota orirentur, & quo mouen-
te, vt discordia & concordia, aut mente aut casu, temeritatēq; spontina
docuerunt. cum subiecta materia talem quādam præ se ferre naturam
100 videretur, vt feruidam ignis, gelidā terra, & alter leuem, altera grauē:
sic enim mundum etiā generant. hæc eadem de ortu plantarum & ani-
malium quoq; referunt. Vētem enim, aluum, omneq; cibi & excremēti
conceptaculum, ita constitisse, cū in corpore humor laberetur, & rue-
ret. nares ex rupto patuisse, cum spiritus siue flatus transmearet atque
105 dispelleret. At vero aēr & aqua nō nisi corporum materia est. naturam
enim omnes ex ijs corporibus cōponunt atq; constituunt. Quod si ho-
mo, cæteraq; animalia, membrāq; eorū natura cōstet, dicendū profecto
de carne, de osse, de sanguine, deniq; de omnibus tam simili q̄ dissimili
35 strue compactis: vt de facie, de manu, de pede, qua quodq; eorū tale sit,
110 & qua ita constet facultate siue virtute. nō enim satis est eatenus tantū
nosse quibus ex rebus compositū sit, vt igne, terrāve: sed perinde agen-
dum, vt si de lecto, aut de quolibet alio generis eiusdē ageretur. Formā
enim potius q̄ materiam eius declarare tētaremus: vt æs, aut lignū. vel
si id minus, totius quidem ipsius speciē non omitteremus. lectus enim
115 hoc in hoc est, aut hoc tale est. Quocirca vel ipsam figuram explanari,
qualisque forma sit, indicari congruit. quippe cum formæ natura po-
rior sit, q̄ materiæ. Igitur si animalium membrorūmq; vnūquodq; figu-
ra, colorēque est, rectē Democritus differit: qui ex ijs ipsis, putasse ani-
malia constare videtur. quippe qui perspicuum esse dicat, qualis for-
bb. ij.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

ma sit homo, quasi sua ipse homo figura, colorq; pateat. Atqui mortuus 120
homo, quanq̃ figuræ formam habet eandem, tamen homo non est. Ad
hæc, fieri non potest, vt manus sit quocunq; modo cōstans, vt ænea, aut
lignea: nisi æqui uoca nominis communione. sicut quæ picta est, vt pote
quæ suo fungi officio nequeat, quomodo nec lapideæ tibiæ suum asse-
qui munus possunt: neq; medicus pictus artem medicinalem exerce- 125
re potest. pari ratione membrorum quoq; hominis vita functi nullum
id esse insuper potest, quod erat, cum viueret: vt oculus, manus, pes, re-
liqua. Ergo simplici admodū, & pingui minerua dictū hoc est: ac perin-
de quasi faber de lignea manu loqueretur. Sic enim naturę illi explora-
tores ortus & causas referunt figurarū. à quibus enim facultatibus cō- 130
dita fuerint, exponunt. Itaq; faber securim fortasse, aut terebrum di-
cet: illi terram, & ærem. sed melius faber, vt qui parū sufficere arbitre-
tur, si vsq; eò dicat, q̃ instrumento incidēte partim caua, partim plana
extiterunt, sed adijciat, quoniā talem adegerit ictum: & causam, cur ita,
exponat, videlicet, vt talem aut talem formam opus acciperet. Constat 135
igitur non rectē illos differuisse, atq; animal tale esse dicere oportere,
& quid, qualēq; tum id ipsum, tum etiam membrum vnumquodq;
explicari oportere, quomodo de forma lecti docendū est. Ergo si ani-
mal, vel anima, vel pars animæ, vel nō sine anima est. q̃primū enim à
corpore anima discessit, animal esse definit. neq; membrū vllū nisi fi- 140
guræ suæ ratione idē relinquitur, modo eorū, quæ fabulæ transisse in
lapidē narrāt. si hæc, inquam, ita statui debēt, hominis naturæ studiosi
sanè interest de anima & differere, & scire. & si nō de omni anima, ta-
men de ea ipsa, qua tale animal est, & quidnā anima, aut certē pars
ista animæ sit: atq; etiā de ijs, quæ tali eius substantiæ accidāt. præsertim 145
cū bifariā naturā intelligamus, vt altera pro materia sit, altera pro sub-
stantia. quæ quidē & vt mouens, & vt finis est: talisq; animalium ani-
ma, vel omnis, vel pars aliqua eius sit. Nam ob eam etiā rem qui de
natura agit, eo amplius docere de anima quā de materia debet, quo
materia natura potius per animam, q̃ e contrario est. lignum enim, & 150
lectus, & tripes, propterea est, quia idem potentia illa est. Sed quæret
quispiā animaduertens ad id quod modo dixi. Vtrum de anima omni
docere naturalis scientiæ intersit, an de aliqua vna. at si de omni, nulla
certē præter naturalem philosophiam relinquetur scientia. intellectus
enim siue mens rerum intelligibilium est. itaq; rerum omnium notio- 155
nes naturalis vna tenebit. Est enim eiusdem scientiæ, vt tam de intelle-
ctu quā de re intelligibili doceat, siquidem eadem cōtemplatio om-
nium est inter se coniunctorum, sicut sensus etiam & rei sensibilis. An
non omnis anima principium motus est? neq; partibus animæ omni-
bus id tribui debet, sed augendi principium idem putandum, quod & 160
in plantis est, alterandi vim eandem quam sentiendi: deferendi autem

aliud quicquā, non vim intelligendi. delationē enim vel in cæteris esse animalibus nouimus, intellectum siue mentem in nullis. cōstat igitur non de anima differere omni oportere. quandoquidem nō anima omnis natura est: sed aliqua eius pars vna, aut etiam plures. Ad hæc rem à materia abstractam nullam potest scientia naturalis cōtēplari: cum natura rei alicuius gratia, faciat omnia. rebus autem abstractis abiunctū id est, quod sub hoc (cuius gratia) verbo intelligimus. vt enim ars in artificiosis, ita in rebus ipsis aliquod esse principiu aliud, & talis causa videtur, quā ex vniuerso perinde vt caloris, frigorisque primordia habemus. Quam ob rem verisimilius dixerim cælum & factum esse ab eiusmodi causa, si factum est, & magis esse ob eam causam, quā animalia caduca atque mortalia. ordo enim, & ratus certusque status, longe magis in rebus patet cælestibus, q̄ in nobis. incerta autem, incōstās, & fortuita cōditio in genere mortali potius est. At illi genus animaliu quodque natura cōstare, extitisseq; censent. Cælum autē fortē sponteq; tale constituisse volunt, in quo nihil fortunæ, nihil temeritatis deprehēdi potest. Rem autem hæc esse illius gratia asserere vbique solemus, quoties finem intelligimus aliquem, in quē motus (si nulla res prohibet) terminetur. quocirca eiusmodi aliquid esse constat, quod naturā vocamus. non enim quodlibet, & vtcunq; fors tulit, ex quouis semine oritur: sed hoc ex hoc. neq; ex corpore quolibet semen quodlibet prodit. principium nanq; & efficiens rei, quæ gignitur, semen est. sunt hæc enim natura, & proinde ex hoc enascuntur. Atque etiam priusq̄ hoc, illud est, vnde semē expromitur. Semē enim ipsum generatio est. finis vero substantia. vtriusq; autem his prius illud est, à quo proficiscitur. semen enim bifariam accipitur: videlicet ex quo, & cuius. nā & à quo decessit, eius semen est: vt equi. & eius quod ex illo futurum est: vt muli. verū nō eodem modo: sed vt dictum iam est. Ad hæc semen non nisi potētia est. Potētia autē quemadmodū ad actum se habeat, nouimus. causæ igitur hæ, sunt duæ numero. altera cuius gratia: altera ex necessitate. multa enim gignūtur, quia necesse est. Sed quæret fortasse quispiā, quā necessitatē intelligi velint, qui res fieri necessario aiunt. neuter enim accipi potest eorū modorū, qui præfiniūtur in ijs, quæ per philosophiā tractata sunt. Tertius autem ijs, quæ habent generationem rebus est. alimentū enim neutro illorum modorum esse dicimus necessarium: sed quia fieri non potest, vt res sine eo sit, ideò necessitatem ei adscribimus. quod quasi ex suppositione est. vt enim quia securi scindendum sit, durum aliquid esse necesse est, & si durum, vel æneum, vel ferreum: ita cum instrumentum sit corpus (est enim tum membrū vnūquodq; rei alicuius gratia, tum vero totum ipsum) efficitur profecto, vt esse tale atq; ex talibus constare necesse sit, si illud cuius gratia ipsum est, futurum sit. Cōstat igitur duos esse causæ modos, ac potissimum vtrūq; assequi verbis

bb. iij.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

oportere. sed si minus id fieri potest, tamen pro viribus eniti ad eius si-
gnificationem, omnesque nihil ferè de natura docere, qui hoc non di- 205
cunt, existimare. Principium enim rerum, natura potius quàm mate-
ria est. Empedocles etiam in eam interdum incidit, ductus ab ipsa ve-
ritate: & substantiam atque naturam esse rationem, fateri compellitur,
veluti cum os, quid sit, reddit. quippe qui non aliquod elementum vnũ
esse id velit, non duo, aut tria, non omnia: sed mixtionis elementorum 210
rationem. Igitur & carnem & cæteras eiusmodi partes hunc eundem
in modum esse, apertum est. causa vero, quam ob rem antiquiores illi
authores non ad hunc venerint modum, quòd, quid res esset, atque
substantiæ definitionem ipsam explicare haudquaquam solebant. Sed
Democritus hanc tetigit primus, non tamen quòd ad rerum natura- 215
lium studium putauerit necessariam: sed quòd ab ipsa re traheretur.
Socratis vero temporibus vsus quidem definiendi increuit: sed indaga-
tio rerum naturalium desijt. nam omne philosophandi studium ad vti-
lem virtutem ciuilemque vsum translatum est. licet quod modo dixi,
ita demonstrare. Data animalibus spiratio est huius gratia rei: sed eam 220
propter has effici res necesse est. necessitas vero aliàs ita significat, vt,
si res, cuius gratia futura sit, hæc haberi necesse sit. aliàs ita, vt sic se habe-
ant, aptaque sua natura ita sint. egredi enim calorem, rursumque ingre-
di, cum in re obuia offendatur: aëremque interlabi necessarium est.
Sed cum aër exterior refrigerando retorquet, ingressus atq; egressus 225
caloris interioris rei alicuius gratia agitur. Hic modus tractandi est. hæc
ad id genus doctrinæ via & ratio attinet. hæc & eiusmodi sunt ea, quo-
rum causas accepisse operæ prætium esse ducimus.

¶ Quòd genus singulare in duas nõ diuidatur differētias. Cap. II.

Vnt vero, qui genus in duas secando differētias acci-
piant singulare. quod quidem partim non facile, par-
tim nullo pacto fieri potest. non enim desunt, quo-
rum vna tantum sit differentia. Cætera autem super-
uacua sint, verbi gratia, pedatum, bipes, fissipes, multi- 5
fidum. hæc enim vna potissima est. sin minus, sæpius
idem dici necesse erit. Ad hæc genus quoduis distrahi non debet, vt,
exempli gratia, aues alię in hoc, alię in illo diuisionis membro collocē-
tur. quod æditæ illæ diuisiones faciunt. quippe cū ita fiat, vt auiũ alię cū
aquatilibus constituentur, alię in alio ponantur genere. Sed vt nomen 10
huic similitudini auis, illi piscis inditum est: sic alię sunt quæ nomine
vacent, vt illa compos sanguinis, aut expers. vtraque enim nomine vno
carent. Quòd si nihil ex ijs quæ generis societate iunguntur, distrahi de-
bet, frustra illa seorsum in duas partes distinctio agitur: cum seiungi
ac distrahi sit necesse, si ita diuidatur. Sunt enim ex multipedibus alia 15
in terrestri, alia in aquatili genere.

infero me
vos, trahere
tur, impelle
retur.

Quod differentiæ per priuationes fieri non debent. Cap.III.

Riuatione item diuidere ita necesse est. Et quidē id faciunt, qui seorsum in duo secant. At priuationis, quā priuatio est, nulla est differētia. nō enim fieri potest, vt species eius sit, quod non est. velut impediti, aut impenati, sicut pēnati & pedati. Differētia autē vniuersalis species habeat, necesse est. nā nisi habeat, cur vniuersalibus potius adnumerari q̄ singularibus debeat? Sed q̄q̄ sunt differētiæ quæ vniuersales sint, & species habeant, vt pennatus, cum pennarū alia fissa, alia cōtinua sit: pedatus etiā partim multifidus est, partim bifidus, quod in bisulcis animalibus patet, partim continuus nulla fissura diductus, qualis eorū est, quæ solidā habent vngulā: tamen difficile est, vel in eiusmodi differētiis, quarū species sūt, dispartire, vt quoduis animal cōtineatur in ijs ipsis, nec idē in plures veniat, vt pennatū & impenatū. ambo enim hæc in eadē specie possunt cōtineri: vt formica, vt nitedula siue cicindela. & alia quædā vtrunq; recipiunt. omniū vero difficultimū, immō impossibile est, vt in ea quæ sanguine carēt, ita diuidamus: differentiā enim vnāquāq; in aliquo singulari inesse, & proinde oppositā necesse est. Quod si fieri nō potest, vt ijs, quæ specie inter se differunt, species aliqua substantiæ indiuidua vnāq; insit: sed differentiā intercedere necesse est, vt auis ab homine differt. bipedis enim ratio alia diuersaque est. vel si sanguine cōstāt, sanguis discrepat ipse, nisi pro nulla essentię parte debeat haberi. sed si hoc ita est, differentiā vna duobus inerit. Quod si ita seq̄tur, apertū iā est ipossibile esse vt priuatio sit differentiā. Quinctiā totidem differētię erūt, quot animalia indiuidua. siquidē & ea ipsa indiuidua sunt, & differētiæ indiuiduę. neq; vlla differētia cōmunis est. Quod si ita fieri potest, vt nō cōmunis, sed indiuidua sit, constat quæ diuersa sūt specie animalia, in eodē per illā quidē cōmunē cōtineri. Itaq; necesse est, vt si propriæ sint differētiæ, in quas omnia indiuidua cadāt, nulla cōmunis sit. Sin minus, quę diuersa sunt, venient in eandē. cū neq; indiuiduū idem, diuersas per distinctionē adire debeat differētiis, neq; diuersa eandē, atq; ōnia ijs ipsis oporteat cōtineri. species igitur indiuiduas colligi ita nō posse, vt diuidūt qui animalia aut quoduis aliud genus seorsum in duo secāt, apertū iam est. sit enim authoribus illis, vt vltimas differētiis totidem esse, quot animalia omnia indiuidua specie necesse sit. Cum enim genus aliquod sit, cuius differētiæ primæ album & nigrū habeātur: atq; eorū vtrorūq; aliæ sint, itidēmq; vltērius vsq; ad indiuidua, efficitur profecto, vt vltimæ aut quatuor. aut aliquo numero eliciātur, videlicet qui ab vno multiplicari possit. Totidem autē species quoq; erunt, cū differentiā species sit in materia. neq; enim sine materia pars vlla esse potest animalis, neq; sola materia. non enim quoquo modo habens quid, corpus animal est, nec partium vlla, vt sæpius dictū est.

bb.iiij.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

Ad hæc, diuidendū ijs rebus est, quæ sitæ in substantia sunt, nō ijs quæ acci-
dunt. vt si quis ita figuras diuidat, vt aliæ angulos pares duobus re-
ctis, aliæ pares pluribus habeat. accidit enim triangulæ figuræ, vt pares
duobus rectis angulos habeat. Oppositis itē diuidendū est. distāt enim
inter se opposita omnia: vt albedo & nigredo, vt rectitudo & curuitas. 45
q̃ si altera diuersa sunt, diuidendū per opposita est, non ita, vt alterū na-
tatione, alterū colore distinguatur. Animata etiā cōmunibus corporis
& animæ muneribus diuidēda sunt. quod in ijs etiā quæ modo diximus,
patet. Alia enim gressilia sunt, alia volatilia. Sunt enim nōnulla genera, 50
quibus datum vtrunq; est, vt partim volucres, partim inuolucres sint:
velut formicarum genus. Atq; etiā syluestris vrbaniq; ratione ita diui-
detur. quod error est. fit enim vt quæ specie sunt eadē, hæc distinguere
videamur. Cum omnia quæ vrbana sunt, eadē syluestria quoq; reperiā-
tur: vt homines, equi, boues, canes in terra Indica, sues, capræ, oues. quæ 55
si æqui uoca sunt, nō seorsum distincta sunt. sed si eadem specie vnūmq;
sūt, iam fieri nō potest, vt syluestre atq; vrbani pro differētijs rectē capi-
antur. Omnino quācunq; differentiam diuidis vna tantū diuisione, id
accidere necesse est. Quapropter generatim sumere animalia tētandū
est: vt à vulgo iam authore distinctū est genus auis, piscis, cæterorū, quæ 60
singula multis differentijs describūtur. nec bipartita illa sectione agen-
dum est. Sic enim aut omnino fieri nō potest, vt institutū assequamur,
cum idem in plures cadat diuisiones, & cōtraria veniant in eandē. aut
vna tantū proueniet differentia, quæ vel simplex, vel per cōplexionē spe-
ciem vltimā referat. sed si non differētiæ differentia accipis, diuisionem 65
effici continuā perinde vt orationē cōiunctione vnā necesse est, vt ver-
bi causa, occurrit ijs qui ita diuidere cōsueuerunt, aliud pēnatum, aliud
impennatū, pennati aliud vrbani, aliud syluestre: aut aliud album aliud
nigrum. non enim differētia pēnati, vrbani albumve est. sed hoc princi-
piū est alterius differentia. impēnato autem per accidens est. Quam 70
ob rem pluribus diuidendum protinus differētijs quod vnū est, vt nos
censemus. Sic enim priuationes differentia facient, quā in bipartita se-
ctione facere nequeant. Apertū vel inde est fieri non posse, vt ex singu-
laribus speciebus quicq; accipiamus bipartita generis sectione, vt qui-
dā fieri posse putarūt. Impossibile est enim vnā differētiā esse eorū, quæ 75
vt singula, diuisionē recipiūt, siue simplicia siue cōplexa accipiātur. sim-
plicia dico, si nō habeant differentiam qualis fissipedatio est. complexa
autē, si habeant, vt multifidum ad fissipes est. id enim illa sibi vult conti-
nuatio differentiarū, quæ de genere per diuisionē deducuntur, perinde
quasi quid vnum omnis hæc series referat. quāquā vocabulo euenit, 80
vt vltima tantum differētia esse videatur: velut multifidū, aut bipes. per-
darū autē & multipes superuacua sint. At vero plures huiusmodi dif-
ferētijs haberi non posse constat eo argumēto, q̃ cum pergis subinde,

deuenies quidem ad vltimam differentiam, sed nō ad summam, & speciem: quæ quidem differentia, vel fissipes tantū est, vel omnis cōplexio. verbi gratia, si hominē diuidens pedatum, bipes, fissipes componis. At si homo bipes tantūmodo esset, hæc differentia vna sufficeret. Sed quoniam hæc vna non est, multas esse non sub vna diuisione necesse est. At qui fieri non potest, vt plures eiusdem sub bipartita vna sint sectione: sed singulæ singulis finiant necesse est. itaq; fieri quoq; nō potest, vt per bipartitam illam diuisionem aliquod singulare animal accipiamus.

¶ De genere & specie.

Cap. III.

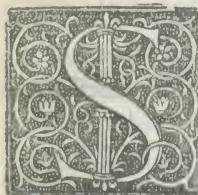
Ed quæret quispiam, cur principio homines nō comprehendendo appellarint nomine vno generis, quod bestias tum aquatiles, tum volucres cōtineret. Sūt enim nonnulli affectus, tum ijs, tū cæteris animalibus omnibus communes. Verūtamen rectē ad hūc modum definitum, distinctūmq; est. genera enim quæcūq; excessu inter se differant, & plus minúsue recipiant, hæc vni subiecta sunt generi, quæ autem proportionem recipiūt, hæc seorsum posita sunt: verbi gratia, Auis differt ab aue, aut eo q̃ magis habeat quicq̃, aut superatior ratione: aues enim alię penna sunt lōgiore, alię breuiore. Pisces vero proportionē ab auibus differūt. quod enim penna in auibus est, hoc idē squama in piscibus habetur. verū id facere in omnibus non facile est. magna pars enim animalium eadem affecta est proportionē. sed cum vltimæ species substantiæ sint, quæ quidem species nullo speciei discrimine differāt, vt Socrates, coriscus, efficitur profecto, vt vel vniuersalia explicari prius, vel idem sapius dicere necesse sit, vt dictū iam est. Vniuersalia vero cōmunia sunt. quæ enim in pluribus insunt, hæc vniuersalia appellamus. Sed quæstio existit, vtra tandē tractari debeant. qua enim substantia est id, quod specie indiuiduum est, potissimum dixerim fore, si quis de singulis indiuiduis specie seorsum considerare potuerit. atq; vt de homine, ita de auibus esse agendū. habet enim hoc genus species: sed nō de ijs: verū de singulis indiuiduis auibus, vt de passere, de grue, de reliquis huiusmodi. sed si ita eueniet vt sæpe de eodem dicatur affectu (quoniam cōmunis pluribus sit) efficitur sanē, vt seorsum referre de singulis & sub absurdum sit, & prolixū. Cæterum scitē fortasse agatur, si quæ ad genera attinēt, ea cōmuni negotio explicemus: videlicet quæ rectē ab hominibus definita dicuntur, quæq; naturam sortiuntur communem, & species nō longe inter se differentes complectūtur. vt auis, vt piscis, & si quid aliud sit nomine quidem vacans, sed genere pari modo species continēs. Quæ autē non eiusmodi sunt, hæc singillatim doceamus. vt de homine, & si quid aliud tale habeatur. Genera autē si quam similitudinem præ se ferant, figuris ferē partiū, totiūsq; corporis describūtur. quale genus auium, aut pisciū est. mollia etiam, atq; ostrea,

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

figurarum affinitate sua genera describūt. Partes enim eorum nō proportionis similitudine discrepant, quomodo os hominis, & spina piscis: 35
sed potius affectionibus corporis, id est, magnitudine, paruitate, molli-
tie, duritate, lenitate, asperitate, & reliquis generis eiūsdē. atq; omnino
eo quod magis, minūsvē quicquam habeāt. Sed quemadmodum ratio
tractādæ naturæ probari debeat, vt'q; de ijs rebus via apta facillimēque 40
cōtemplari docerēq; possimus, atq; etiā de diuisione, quē in modū fieri
possit, vt cōmode species sumātur, & quare bipartita sectio partim fieri
nequeat, partim frustra fiat, dictum iam est. Quæ cum iam præfinita ex-
plicatāq; sint, de ijs quæ deinceps sequantur agamus, indēq; ordiamur.

¶ De substantijs naturalibus, partim mortalibus, partim immor-
talibus. Cap. V.

Substantiæ quæ natura constant, partim ingenitæ im-
mortalēq; sæculis omnibus sunt: partim ortus parti-
cipes, atq; interitus intelligūtur. Sed partem illā eter-
nam, & proinde nobilē, ac diuinā minus contemplari
propterea possumus, q̃ admodum pauca illius modo 5
sensui patent, quorū beneficio, tū de ea ipsa parte diui-
na, tū de ijs quæ nosse cupimus, facultas nobis cogitādi indagādīq; sup-
peditetur. Res mortales, atq; caducas, vt stirpes, vt animātes, q̃ eas lo-
cias familiarēq; habemus, nosse vberius possumus. quippe cū multa in-
esse quoq; in genere percipere possit, quicūq; nō laborē recusat plenio- 10
rem. utrūq; tamē studium nos delectat. Res nanq; illas superiores, tamē
etsi leuiter attingere possumus: tamē ob eius cognoscēdi generis excel-
lentia amplius oblectamur, q̃ cū hæc nobis iūcta omnia tenemus. quæ
admodū quālibet partē, minimāq; corporis nostrarū puellæ deliciarū
vidisse gratius, ac iucūdius est, q̃ cæterorū hominū membra tota per- 15
spexisse & cōrectasse. At hæc inferiora, quia & plura sunt, & cognosci
plenius possunt, idcirco præstantiam sibi sciētia vendicant. Quinetiam
quod & nobis propiora, & naturæ familiariora sunt, hinc aliquid cum
rerum diuinarum studio rependunt, atq; compensant. Sed cum iam fa- 20
tis de illis egerimus, nostrāq; explicarimus sententiam, restat vt de
animante natura differamus, nihil pro viribus omittētes, vel vilius, vel
nobilius. nam & in ijs, quæ hoc in genere minus grata nostro occur-
runt sensui, natura parens & author omnium miras excitat volupta-
tes hominibus, qui intelligūt causas atque ingenue philosophātur. ab- 25
surdum enim, nullāq; ratione probandū est, si imagines quidem rerum
naturalium non sine delectatione propterea inspectamus, q̃ ingenium
vnā contemplamur, quod illas condiderit, id est, artē pingendi, aut fin-
gendi: rerum autem ipsarum naturæ ingenio mirāq; solertia constitu-
tarum contemplationē nō magis persequamur, atq; exosculemur, mo- 30
do causas perspicere valeamus. Quam ob rem viliorē animalium dispu-

35 tationem per pensionemq; fastidio puerili quodam spreuisse, molesteq;
 tulisse, dignum nequaquam est. cum nulla res sit naturæ, in qua nō mi-
 40 randum aliquid inditum habeatur. Et quod Heraclitum dixisse ferūt
 ad eos, qui cum alloqui eum vellent, q̄ fortè in casa furnaria quadam
 35 caloris gratia sedentem vidissent, accedere temperarūt. ingredi enim
 eos fidèter iussit, quoniā (inquit) ne huic quidē loco dii desunt immor-
 40 tales. hoc idem in indagāda quoq; natura animantium faciendum est.
 Aggredi enim quæq; sine vlllo pudore debemus, cū in omnibus, natu-
 ræ numen, & honestum pulchrūq; insit ingenium. quippe cū naturæ
 40 operibus iūctum illud præcipue sit, vbi nihil temere, vicēq; fortuita cō-
 mittatur: sed alicuius gratia omnia agantur. Finis autem cuius gratia
 quicq; vel cōstat, vel cōditū est, boni honestiq; obtinet rationem. At ve-
 ro, si quis cæterorum animalium contemplationē ignobilē abiectāmq;
 putat, iam hic de se quoq; idem arbitrari debet. nō enim fieri potest, vt
 45 ea sine magna abominatione inspiciamus, ex quibus corpus cōstat hu-
 manum: vt sanguinem, carnem, ossa, venas, reliqua generis eiusdē. om-
 nino ita censendum, vt qui de quauis corporis parte, aut de vase aliquo
 disputat, non de materia, aut eius materiæ gratia doceat: sed formæ to-
 tius ratione. sicut & cum de ædibus agitur, nō de lateribus, non de lu-
 50 to, nō de lignis: sed de forma ipsarum ædium docemus. pari ratione qui
 de natura agit, de compositione, totāq; substantia tractet, nō de ijs quæ
 nunq̄ euenit vt à substantia separentur. sed primum ea distingui singu-
 50 lis in generibus necesse est, quæ per se animalibus accidunt omnibus.
 pōst vero, causas persequi eorū cōadū est. Quod igitur ante diximus,
 55 multa in multis animalibus insunt cōmunia. partim simplici ratione,
 vt pedes, pēnæ, squamæ, atq; etiam affectus similiter: partim proportio-
 ne. proportionē inquam, q̄ alijs pulmo datus est, alijs pulmo quidem
 negatus, sed vice pulmonis iūctum aliquid est, quod pulmoni respō-
 deat. alijs item sanguis inest, alijs sanguinis proportionale, quod candē
 60 in genere exāgui obtinet vim, quā sanguis in cōpote illo sanguinis ha-
 bet. Verum si seorsum de singulis disputetur, eueniet, quod dictū iam
 est, vt sæpe eadē iterentur, dum de omnibus quæ adiuncta sunt agitur.
 quippe cū eadem compluribus iūcta habeantur. Hæc ita placeat præ-
 65 finiri, & statui. Cum autem instrumentum omne rei alicuius gratia sit,
 & partes corporis quæq; gratia esse alicuius videamus, id autē ipsum
 esse alicuius gratia, non nisi pro aliqua actione sit, patet iam totū etiam
 corpus constare alicuius gratia actionis plenioris. Nō enim sectio fer-
 25 ræ gratia facta est: sed serra sectionis gratia. cum sectio quædam vsio sit.
 Quapropter corpus etiam totum animæ gratia conditum est: & mem-
 70 bra officiorum gratia constant, & munerum, ad quæ singula accōmo-
 dantur. primum igitur actiones, tum omnium cōmunes, tum eas quæ
 30 suæ singulis generibus speciebusq; habeātur, exponi oportebit. cōmū

ARIST. DE PART. ANI ET EARVM CAVS.

nes dico, quæ adiunctæ omnibus sunt animalibus. suas autē propriasq; appello, quarum differētiās per excessum, siue superantiā comparando accipimus. Verbi gratia. Auem pro genere pono, hominem pro specie, 75 & quodcūq; ratione illa vniuersali nullam differentiā recipit. nam alia proportionē, alia genere, alia specie rationē complent communitatis. Quorum itaq; actiones rerum aliarum gratia dispensatæ sunt, hæc etiā, quorum sunt actiones, modo eodem inter se differunt quo actiones. Item si quæ priores sint actiones, & pro fine aliarū capiātur, quo modo 80 ipsæ se habent, eodē membra etiam habent, quorum illæ sunt actiones. Addo tertium. quæ cū sint, aliquid inesse necesse est. affectus & actiones intelligi volo, ortum, incrementum, coitum venereum, vigiliam, somnū, incessum, & quæcūq; huiusmodi alia possunt generi animalium tribui. membra appello nasum, oculum, atq; etiam totam faciem. quæ par- 85 tes quoque vocamus. pari modo de cæteris item intelligēdum est. Sed de modo viæque tractandi hætenus. causas nunc explicare, tum communium, tum priorum conemur, exorsi à primis sicut statuimus.

PRIMI DE PARTIBVS ANIMALIVM ET EARVM
CAVSIS FINIS.

ARISTOTELIS DE PARTIBVS ANIMALIVM ET EARVM CAVSIS LIBER SECVN- DVS, INTERPRETE THEODORO.

¶ Triplicem esse rerum omnium compositionem. Cap. I.

Quibusnam, & quot numero membris singula animalia constarent, libris historiarum, qui de his scripti à nobis sunt, planius explicauimus. Nunc, quas ob causas, quæq; ad hunc modum ita se habent, consideremus: videlicet, ita, vt omnis ratio seiuncta ab ijs quæ per historias exposuimus, tractetur. Cum itaque triplex sit compositio, prima statui potest ea, quæ ex primordijs conficitur, ijs, quæ nonnulli elementa appellant. terram dico, aquam, aërem, ignem. sed melius fortasse dici potest ex virtutibus confici elementorum, ijsque non omnibus: sed vt ante expositum est. humiditas enim, & siccitas, & caliditas, & frigiditas, materia corporum sunt compositorum. cæteræ autem differentiæ eas sequuntur: vt grauitas, leuitas, densitas, raritas, asperitas, lenitas, & reliquæ id genus affectiones. Secunda constitutio ex primis illis natura simularium partium in animalibus est, vt ossis, vt carnis, & reliquorum generis eius 15

dem. Tertia & vltima numero, partium dissimilariū est: vt faciei, manus, & reliquorum eiusmodi membrorum. Sed cū contrā in generatione atq; in essentia agatur. quę enim posteriora sunt generatione, hęc
 20 natura priora sunt. & quod primum natura est, id vltimum est generatione. non enim ædes, laterum aut lapidum gratia sunt: sed hęc ædium gratia petūtur. quod idem de quauis alia materia intelligimus. nec inductione tantū id patet: verū etiam ratione. omne enim quod gignitur, ex aliquo, & ad aliquid suam generationem deducit. & à principio
 25 ad principium pergit, hoc est, ab eo quod primū mouet, & naturā iam aliquam obtinet ad formam aliquam, aut talem quēpiam finem. homo enim hominē gignit, & stirps stirpem ex materia, quę subiecta singulis est. cum igitur generatio & essentia ita se habeant, tempore materiam generationēq; esse priorē necesse est: ratione vero essentiam rei
 30 cuiusq; & formā. patet hoc definitione generationis. quippe cum ædificationis definitio contineat ædium definitionem, ædium definitio nō contineat ædificationis definitionē. idēq; in cæteris euenit. Quā ob rē elementorum materiam, esse similariū partiū gratia necesse est. Sunt enim hęc posteriores illis generatione. ijs autē ipsis dissimilares sunt posteriores. iam enim finem hęc tenent, ac terminum, ternario cōstitutionem adeptæ numero, scilicet vt perfici generationem in multis naturā fert. Cōstant igitur animalia ex utroq; membrorū hoc genere. verū similia dissimilariū gratia habentur. illorū enim officia sunt & actiones: vt oculi, vt narium, & faciei totius: item digiti, manus, & brachij
 40 totius, sed cum actiones, motionēsq; multiformes, tum animalibus totis, tum etiam membris eiusmodi tribuātur, diuersa virtutibus esse ea, ex quibus constant, necesse est. ad alia enim mollities, ad alia durities commodior est. & alia intendi, alia flecti debēt, itaq; partes similes ob-
 45 tinent sibi vires eiusmodi singillatim accommodatas. alia enim mollis, alia dura est: & alia humida, alia sicca: & alia lenta, alia rigida. At verō dissimilares plures & compositas vires continēt, vis enim alia ad pre-
 50 mendum, alia ad mittēdum commodo manū est. Quam ob rē partes organicæ, quas officiales & instrumentarias licet appellare, ex ossibus, neruis, carne, ceterisq; eiusmodi constant, nō illa ex ijs. causā cuius gratia cur hęc ita se habēt, hęc est. sed cū præterea quærat quā ob causam hęc ita se habere necesse sit, ratio manifesta est, q̄ iam præfuit, vt ita
 55 se inuicem ex necessitate haberent; dissimilares enim cōstare ex similibus possunt, tum pluribus, tum etiam singulis, vt viscera nōnulla. cōstant enim ferē omnia multiformi figura, quę ex corpore simili condita habentur. At fieri non potest vt similes ex dissimilibus cōficiātur. sic enim pars similis multæ esset dissimilares. his de causis mēbra animalium alia strue simplici, similariq; constant: alia composita & dissimilaria sunt. Cum autem partes alię instrumentarię, alię sensorię

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

sint, instrumentaria omnes vt dictum iam est, dissimilares sunt. sensus
autem omnibus contingit per similes, scilicet propterea, q̄ quicuius
sensus vnius generis certi est, singulaq; sensoria partes singulorū sen- 60
sibilium generum capaces habentur. afficitur etiam quod potētia est,
ab eo quod actu est, ita q̄ idem sunt genere, vnūmq; illud & hoc sunt,
quam ob rem manum, aut faciem, aut aliam quamuis eiusmodi partē,
nullus naturæ interpretis terram aut aquam aut ignē esse conatur ex- 65
ponere. partes vero sensorias singulas elemētis singulis tribuūt: vt aliā
aërem, aliam ignem esse confirmant. Sed cū sensus in partibus simpli-
cibus positus sit, euenit ratione optima, vt tactus sedem similem qui-
dem, sed minime simplicem fortitur. quippe qui maxime vim recipiē- 70
di plura genera videatur habere: multasq; prae se ferre contrarietates
sui obiecti. verbi gratia, caliditatem, frigiditatem, siccitatem, humidita-
tem. alias etiam generis eiusdem. & quidem caro in quauis carū quali-
tatum sentiendarum posita est, aut quod carni proportionē respōdet,
corpulentissimum omnium partium sensibus accommodatarum est.
Quinetiam cum fieri non possit, vt animal sit carens sensu: eo quoq; ef- 75
ficatur necessario, vt membra nōnulla similia in animalibus habeantur,
vis enim sentiendi sita in his est. Actiones autem per dissimilia admi-
nistrantur. Sed cum vis sentiendi, vis mouendi, vis nutriendi, eodem in
membro contineantur, quod alio loco explicatū à nobis est: fit necessa- 80
rio vt membrum, quod primū principia eiusmodi teneat, id & simplex
eo debeat esse, quā omnium capax sensibile est: & dissimulare eo, quā
mouens, & agens est. quam ob rem in genere exanguis, hoc est, ex parte
sanguinis animalium proportionale est. In sanguineo autem, id est cō-
pote sanguinis, cor tale habetur membrum. quippe cum cor & in par- 85
tes similes secetur, quēadmodum quoduis ex alijs visceribus: & dis-
similare sit, propter suae figurae formam. Cetera etiā omnia viscera ap-
pellata, secuta hoc sunt. quippe quae ex eadem materia constant. natu-
ra enim eorum omnium sanguinea est. quoniam posita sunt ad me-
tus venarum, atq; intercapedines. igitur perinde quasi fœx aquae pro- 90
fluentis, cetera viscera veluti profusiones sanguinis per venas fluentis
consistunt. At vero cor, quia ❖ sanguinis initiū est, & vim creandi san-
guinis primā obtinet, idcirco ex tali materia constare, quale recipit ali-
mentum, ratio est. Sed quam ob causam viscera forma sanguinea sint,
& partim similia, partim dissimilia, dictum iam est.

Græce est,
φλεβώμ. i.
venarum.

¶ Partium similium quæ molles & humidæ: quæ duræ, & solidæ.
deque earum ordinis discrepantia. deque calidi & frigidi acce-
ptionibus, eorumque excessu. Cap. II.

Artium autem similium alia molles & humidæ sunt: alia du-
ræ & solidæ. humidæ vel omnino, vel quandiu in cōstitutione
naturæ manent, sanguis, sanies, adeps, seuum, medulla, geni-

tura, lac ubi haberi solet, caro, & quæ ijs proportionē respondent. non
 5 enim omnia animalia partes has obtinēt: sed sunt quæ ad proportionē
 nonnullarum ex ijs, consistunt. Siccæ ac solidæ inter similes sunt, os, spi-
 na, neruus, vena. ordo enim similium discrepat. quippe qui nomen par-
 tim cōmune toti cum parte seruet, ut venæ pars vena rectè appellatur:
 partim nō seruet, ut in visceribus patet. figura enim diuersa est. Primū
 10 igitur partibus his, tum humidis, tum siccis multi causæ modi tribun-
 tur. cum aliæ tanquam materia membrorum dissimilium sint. ex ijs
 enim membra quæq; officialia siue instrumentaria cōstant, ossibus, ner-
 uis, carnibus, alijsq; generis eiusdem, quæ partim ad essentiā, partim ad
 actionem conducunt. aliæ nutrimento sint, ut humidæ siccis. etenim om-
 15 nia ex humore sua capiunt alimenta. aliæ ut excrementa earū sint, acci-
 dit: ut sedimentum siccis alimentis, atq; etiam humidi in ijs quibus vesica
 data est. Earum autem ipsarum partium discrimina, quibus inter se dis-
 crepent, notæ melioris gratia habentur: ut tum aliarum, tum sanguinis
 ad sanguinem. alius enim tenuior, alius crassior est: & alius syncerior,
 20 alius turbulentior. item alius frigidior, alius calidior, tam in eodē ani-
 mali q̃ in diuersis. quantum enim sanguinis parte corporis continetur
 superiori, his differentijs discrepat cum inferiori. Omnino animalibus
 alijs sanguinem dedit natura, alijs vice sanguinis partē eiusmodi aliam.
 est certe roboris efficacior sanguis, qui crassior & calidior est. Vim au-
 25 tē sentiēdi intelligendiq; obtinet pleniorē, qui tenuior atq; frigidior est.
 hoc idem discrimē in ijs quoq; habetur, quæ sanguini proportionē re-
 spondent. quam ob rem apes, atq; eiusmodi alia animalia ingeniosiora
 multis carentibus sanguine sunt. necnon inter ea quæ sanguinē habēt,
 ingeniosiora suis contrarijs sunt, quæ sanguinem habent frigidiorē &
 30 tenuiorem. Sed optime cōstant, quæ calidum, tenuem, & syncerum ha-
 bent. quippe quæ vnā & viribus corporis, & animę ingenio plurimū va-
 leāt. quapropter pars etiā superior corporis ea ipsa differentiā dissidet cū
 inferiori, & fœmina cū mare, & dextra pars cū sinistra eiusdē corporis.
 pari modo cæteris quoq; tā eiusmodi partibus, q̃ dissimilaribus statuere
 35 differentiā debemus, partim ad officia & essentiā cuiusvis animalis,
 partim ad melius deteriusve. exēpli gratia, inter ea quæ oculos habent,
 alia duris oculis sunt, alia humidis: & alia carēt palpebris, alia habēt, ut
 visus sit exquisitior. Sanguinē vero haberi, aut qd̃ eadē quā sanguis natu-
 rā obtineat, q̃ necesse sit, atq; etiā quānam sanguinis sit natura, explican-
 40 dū suis iam causis est: si prius calidi, frigidiq; rationē distinxerimus. Na-
 tura enim rerum multarum ad ea ipsa principia refertur. complurēsque
 ambigūt, quānam animalia, membrave, calida aut frigida sint. etenim
 nonnullis aquatilia terrestribus esse calidiora placet, argumēto, q̃ natu-
 ræ frigiditas calore naturæ eorum compensetur. Sanguine etiam desti-
 45 tuta, ijs quæ sanguinem obtinent, esse calidiora: & fœminas amplius q̃

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

mares calere arbitratur. Parmenides enim mulieres esse viris calidiores author est. quod idē quibusdam etiā alijs placuit, argumento copiae sanguinis, qua menstrua fiunt. Empedocles contrā opinatur. Sanguinē etiam, & bilem alij inter calida enumerant: alij inter frigida. quod si calidum atq; frigidum tantam recipiunt ambiguitatem, & controuersiam, 50
quid de ceteris arbitrari debeamus? Hæc enim omniū quæ sensum patiuntur, apertissima sunt. sed quæstio hæc orta inde videtur, q̄ calidum multifariam dicitur. quisq; enim quamuis cōtraria dicat, tamen aliquid dicere videtur. Quam ob rem nosse oportet quemadmodū rerum naturalium constitutarum partim calidæ, partim frigidæ, & aliæ siccæ, alię 55
humidæ dici debeāt. Nam vitæ quoq; & mortis causas hæc habere, atq; etiam somni & vigiliæ, iuuentutis & senectutis, & morbi & sanitatis: nō asperitatem aut lenitatem, non grauitatem aut leuitatem. nihil ferē tale apertum esse videtur, & rectē quidem. Sunt enim hæc, vt alio loco exposuimus, initia elementorum naturalium: calidum dico, frigidum, siccū, 60
humidum. Vtrum igitur simplici ratione, an multiplici calidum dicatur? Sed quodnam officium rei calidioris sit, aut si plura sint, quot numero sint, declarandū est. Primo igitur modo calidius dicitur id quod ampliorem inuehit sensum, cum tangitur: nec sine dolore. quod quidē fallere interdum videtur. nam fieri potest, vt corporis habitus causam 65
dolendi afferat, cū sentitur. Ad hæc, calidius quod rei liquabilis liquātius, & rei cremabilis cremātius est. Item si alterū plus, alterū minus sit, idem quod plus est, hoc altero quod minus, calidius est. Præterea quod de duobus nō cito, sed lente frigeat, id calidius est. Et quod citius calefit eo, quod lentius, natura esse calidiori censemus. perinde quasi alterū 70
sit aduersum, vt remotius: alterum simile, vt propinquius. Alterum igitur altero calidius esse, etsi nō pluribus, tamen tot modis dicitur. Qui modi omnes eidem inesse non possunt. aqua enim feruens plenius calefacit, q̄ flamma. sed flāma vrit & liquat rem, vri aut liquari idoneam. quod aqua efficere non potest. Item, aqua feruens calidior est, q̄ ignis 75
exiguus: attamen citius magisq; refrigescit q̄ ignis, q̄ quis exiguus. quippe qui frigidus nunq̄ fiat, cum aqua omnis refrigerari possit. Ad hæc, aqua feruens calidior sentitur: sed celerius refrigescit, & congelascit, q̄ oleū. sanguis præterea tactu calidior q̄ aqua, aut oleum est: sed celerius gelascit. Lapis etiam, ferrum, & reliqua generis eiusdem lentius quidē 80
calefiunt, q̄ aqua, sed vbi calefacta fuerint, vrere vehementius possunt. postremo ea quæ calida esse diximus, calorem aut externum continēt, aut suum. plurimum autem refert, hoc an illo modo calidum quicquā sit. alterum enim eorum prope est vt calidū per accidens sit, nō per se. perinde quasi, si febrienti musicum esse accidit, dixeris musicū esse calidiorē, q̄ eum qui calidus sanus est. Sed cum aliud per se calidū, aliud 85
per accidens sit, refrigescit quidem lentius quod per se calidum est. sed

sape fit, vt sensu vehementius calefaciat id quod per accidens calidum est. item amplius vrit, quod per se calidum est: vt flāma, quā aqua feruens. sed tactu amplius calefacit aqua feruens, quā per accidens calida est. Itaq; iudicium, vtrumnam ex duobus calidius sit, non esse simplex apertum est. quando fieri potest, vt hac alterum, illa alterū ratione calidius sit. nōnulla ex ijs ne dici quidem simpliciter calida, aut nō calida possunt. subiecto enim quod tandem sint, non calida sunt: sed per associationē calida sunt. velut si ferro calido, aut aque nomen impones. hoc enim modo sanguis calidus est. & quidem patet frigiditatem aliquam esse naturam, non priuationem in ijs, quorum subiectum calidum per affectionem siue passionem est. natura etiā ignis tale quid fortasse est. subiectū enim forsitan est, vel fumus, vel carbo. quorum alterum semper calidum est. quippe cum fumus nō nisi exhalatio sit. Carbo autem extinctus, frigidus est. Oleū & teda effici frigida possunt. adusta etiam ferē omnia aliquid habent caliditatis, vt calx, cinis, sedimenta animalium, & inter excrementa fel, eo quod feruore nimio exaruerint, relictūque sibi contineant aliquid caliditatis. Teda, & quoduis pingue alio modo calidum est, videlicet quod celeriter in actum ignis mutari potest. calor autem vim, tum cogendi, tū liquandi habere videtur. quā igitur aquā vnus sunt, ea frigore coguntur: quā terrē, igne calida etiā indurantur. frigore celeri, atq; irresolubili concretu, quā terrā potius prae se ferunt: leuius autem, quā aquam. Sed de his planius alio loco definitum à nobis est: scilicet quānam concreescere apta sint, & quibus causis stringantur. Calidū vero & calidius cum multifariam dicatur, non eodem modo rebus iungetur omnibus. sed addere debebis, aliud per se esse calidum, aliud plerunque per accidens: item aliud potentia, aliud actu: & aliud hoc modo, quod tactum amplius calefaciat, aliud quod flammā excitet, atq; igniat. Quod si calidum multiplici ratione dicatur, frigidum quoque pari ratione sequatur, necesse est. atq; de calido, frigido, excessūque eorum, ad hunc modum definisse satis sit.

De sicco, & humido disputatio.

Cap. III.

Equitur, vt de sicco & humido, modo superiorum disseramus. nam ea quoque multifariam dici solent, vt alia sicca aut humida potētia sint, alia actu. Gelu enim, omnēque humorem concretum, siccum dicimus actu, & per accidens, cum tamen potentia & per se humidus sit. contrā, terra, cinis, & reliqua generis eiusdem mixta humori, humida actu & per accidens redduntur, quāquam per se atq; potentia sicca sunt. at vbi hæc separata fuerint, quod aqua refertum est, id & actu & potentia humidum est. quā autem terræ propria sunt, hæc omnia sicca sunt. & quidem quod proprie ac simpliciter siccum est, hoc modo maxime intelligitur. altera etiam, humi-

cc. j.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

da dico, hac eadem ratione, qua calida & frigida, proprij absolutiq; no-
men recipiant. his ita præfinitis, apertum iam est, sanguinem quodam-
modo calidum esse: videlicet eo, quale est ei sanguini esse, perinde quasi
aquã feruentem nomine vno significemus. At vero subiecto, & quod 15
tandem cum sit, sanguis est, non calidus est, & quodammodo per se ca-
lidus, quodammodo non per se calidus est. Caliditas enim in eius ra-
tione inest, quemadmodum albedo in albi hominis ratione. At eo, quã
sanguis per affectionem siue passionem est, non per se calidus est. Pari
modo de sicco & humido statuendum est. quapropter in eiusmodi re- 20
rum natura, partim calida, & humida sunt: sed separata congelascunt,
& frigida esse videntur, qualis est sanguis. partim calida crassioraque
sunt, vt bilis: sed separata ab eorum, in quibus habentur, natura, contrã
afficiuntur. quippe quæ refrigerentur, atque humescant. sanguis enim
siccior redditur: bilis flaua, humidior. magis autem, minúsue partici- 25
pari opposita, velut rem insitam, his statuere debemus. explicatum iam
est quonam modo sanguinis natura particeps sit caliditatis, humidi-
tatis, aut contrariarum qualitatum. Sed cum omne quod augetur, ca-
piat alimentum necesse sit, alimentum autem omnibus ex humido &
sicco suppeditetur, quorum concoctio & mutatio, non nisi per caloris 30
vim agitur, sit vt tam animalia, quàm stirpes, & si non alia de causa, ta-
men ob eam rem, principium caloris naturale habeant, necesse sit: id-
que ipsum partibus sit pluribus accommodatum, quemadmodum ci-
bi conficiendi administrationes. Prima enim administratio perspicua
est, cum per os, partésque ore contentas, perficiatur animalibus, quo- 35
rum cibus sectionem desideret. sed hæc nullius causa est concoctio-
nis: sed facilitatem concoquendi potius præstat. cibi enim illa minu-
tatim diuisio, facit, vt calor facilius conficiendo expediat. At superior
& inferior venter iam cum calore naturali suo concoquendi officio
funguntur. Sed vt os animalis cibi inconfecti meatus est, atque etiam 40
pars ei annexa, quam gulam appellant, cibum, quibus data est anima-
libus, vsque ad ventriculum deducit: sic alia quoque adesse principia
oportet, quorum opera membra omnia corporis ex ventre naturaque
intestinorum, quasi præsepi pabulum capiant. stirpes enim siue plantæ
suis radicibus alimentum iam confectum ex terra hauriunt. quocirca 45
ne excrementum quidem contrahi in stirpibus solet. terra enim, calo-
réque eius, perinde ac ventre vtuntur. At animalium genus omne fe-
rè, sed apertè quæ incedunt, quasi terrã intra se continent sinũ ventris,
ex quo vt illæ radicibus, ita hæc aliquo intercedète cibũ assumere debêt,
donec finẽ sequentis cõcoctionis faciant. cibus enim ab oris officio vè- 50
tri mandatur. hinc membrũ aliud capiat necesse est. & quidem ita na-
tura constituit. Venæ enim per totas lactes ad ventrẽ tendunt vsq;, ex-
orsæ inferius. sed hæc ex animalium confectio commentationeq; na-

turali petenda sunt. Cum autem omnis alimenti, omnisq; excrementi
 cōceptaculum aliquod haberi necesse sit, venæq; quasi vasa sint sangui-
 35 nis: patet sanguinem esse animalibus sanguineis vltimum alimentum,
 exanguibus vero id esse quod vice sanguinis habeatur proportiona-
 le. quam ob rem quoties cibus non ingeritur, sanguis deficit: quoties
 ingeritur, augetur. & si alimenta bona assumuntur, sanguis integer est:
 si praua, vitiosus. Igitur sanguinem alimenti gratia datum esse anima-
 60 libus sanguine præditis apertum ex his, cæterisq; eiusmodi rationibus
 est. nam ob eam rem sanguis ne tactus quidem sensum mouere potest:
 sicut nec cætera excrementorum genera. nec vero alimētum sensum
 mouet, vt caro. hæc enim sensum, cum tangitur, mouet. non enim san-
 guis continuus carni neq; cognatus est: sed in corde ac venis, quasi va-
 65 sis continetur. Sed quonam modo membra ex sanguine sua capiāt in-
 crementa, atq; etiam de alimenti omnino ratione differere, cum de ge-
 neratione agemus, locisq; alijs, aptius est. nunc hactenus dictum sit. nō
 enim plus hic locus desiderat, quàm vt sanguinem esse alimenti gra-
 tia, & ❖ alimenti membrorum causa exploratum habeatur.

De fibris, & quæ animalia his careant, deque metus causa, &
 saniei natura. Cap. III.

Vas autem fibras vocant, nō omnis continet sanguis.
 sed sunt qui non habeant, vt ceruarum sanguis, & da-
 marum. quam ob rem id sanguinis genus nunquam
 spissatur. sanguis enim qui dilutior est, frigidior est.
 itaq; durescere non potest. qui autem terrenus est, ni-
 5 mirum coit, cum humor euaporatur. fibræ autem il-
 læ terræ sunt opificium. Quoniam etiā euenit, vt nōnulla ex ijs anima-
 libus, quæ talem obtinent sanguinem, sapientiora sint. verū non san-
 guinis frigiditate: sed potius tenuitate atq; munditia. quorū neutrum
 10 in terreno est. habent enim sensum mobiliorem, quorū humor tenuior
 & sincerior est. hinc etiam nōnulla ex ijs quæ sanguine vacant anima-
 libus, prudentiora nōnullis sanguine habentibus sunt, vt dictum iam
 est: verbi gratia, apes, formicæ, & si quid aliud tale est. timidiora quibus
 sanguis dilutus nimiū est: metus enim refrigerat. Itaq; ea quibus eius-
 15 modi tēperamentū in corde habetur, metuendi affectioni sunt oppor-
 tuniora. aqua enim frigore cōgelascit. quā ob rem cætera quæ exāguia,
 timidiora sanguineis sunt animalibus, quod simpliciter dixerim, ac mo-
 ta cessant præ nimio metu, & excrementa emittunt. nonnulla etiā suos
 colores immutāt. Quorū autē sanguis fibris admodū multis crassiq;
 20 refertus est, hæc terrena amplius constant natura. & animosa, iracūda,
 proindeq; furibūda sunt. Ira enim calorifica est. solida autem firmioraq;
 omnia concalescunt vehementius q̄ humida calefaciunt. fibræ vero so-
 lidæ terrenæq; sunt. itaq; quasi fomenta in sanguine efficiuntur, feruo-
 cc. ij.

Fortē legē-
 dum est, ali-
 mentum.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

remq; per iram accendunt. ex quo fit, vt tauri, & apri, animosi, iracundi, furibundi; sint. sanguis enim eorum fibris refertior est. & quidem 25
taurorum sanguis omnium celerrime coit, & durescit. At si fibras detraxeris, sanguis non cogetur. vt enim si ex luto terrenam portionem semoueris, aqua non concresecet: ita sanguis fibris detractis incongelabilis manet. fibrarum enim natura terrena est. quod si non eximantur, cogitur vt terra humida frigore. cū enim calor exprimitur, humor vnā 30
trahitur, atq; euaporatur, vt dictum iam est: atq; ita concresecit non à calore siccescens, sed à frigore. At vero quandiu in corpore continetur, humidus est propter calorem animalibus inditum. profecto naturam sanguinis causam esse cur permulta animalibus veniant, tum per mores, tum etiam per sensum, ratio est. materia enim totius corporis est. 35
quippe cum alimentum materia sit, sanguis autem vltimum alimentū habeatur. facit igitur, vt plurimum differentiae existat, si calidus, aut frigidus sit, si tenuis aut crassus, si turbulētus aut nitidus. Sanies pars diluta, siue aquosa sanguinis est, eo quod aut nondum concocta, aut corrupta est. itaq; id vel sanies necessario est, vel sanguinis gratia est. 40

De seuo, & adipe, eorumq; differentia: & quae animalia seuum, quae item adipem habeant. Cap. V.

Seuum & adeps inter se differūt, sanguinis ratione. est enim eorum vtrumq; sanguis concoctus per bonitatem enutriēdi. cōsistitq; ex eo, quod in pulpam quidē animalis non absimitur, sed concoctionis alimentiq; bonitate prāditum est. indicat id pinguedo eorum, 5
cum pingue inter humida cōmune ignis & aēris sit. quā ob rem nullū ex ijs quae sanguine carent, vel adipē habet, vel seuū. quandoquidem sanguis deest. Quorum autē sanguis corpulētior est, hāc seuum potius habent. seuum enim terrenum est. vnde fit, vt modo fibrosi sanguinis cogatur, tam ipsum, q̄ eiusmodi ius. cum parum aque, 10
multū tetrā contineat. Quam ob rem quae nō vtrinq; dentata, sed cornigera sunt, hāc seuum habent. naturam eorū refertam esse huiusmodi elemēto patet, eo q̄ cornua gerūt, talōsq; obtinent. quae quidem omnia natura sunt arida & terrena. At vero genus vtrinq; dentatū, & cornuum expers, & multifidum, vice seui adipem habet. quae nō cogitur, 15
nec siccitate aliqua frāgitur, quoniā eius natura minus terrena est. hęc si mediocriter in animalium membris habētur, profunt, nec enim sensum impediunt, & ad sanitatem virēsq; opitulantur. sed si modū excedunt, nocent, atq; interimunt. nam si corpus totum trāsierit in adipem, aut seuū, peribit. animal enim ea parte est, in qua sensus habetur. Caro 20
autem & quod carni proportionetur, vim obtinet sentiendi. sanguis, vt dictum iam est, & sensu caret, & ob eam rem nec adeps nec seuū sentit. sunt enim sanguis cōcoctus. quod si totum corpus tale efficiatur, nul-

lum præterea sensum habere poterit. hinc & celeriter ea senescunt quæ
 25 valde pinguerint. quippe quæ parum sanguinis habeant: utpote, cum
 copia sit absumpta ad pinguedinem. Quæ autem parum sanguinis ha-
 bêt, hæc iam inde ad interitum sunt opportuniore. Interitus enim ino-
 pia quædam sanguinis est. quodq; parum est, affici, tum à frigore quo-
 30 libet, tum à calore facile potest. Quinetiam obesa omnia steriliore ea de
 causa sunt. quantum enim ex sanguine proficisci ad genituram & se-
 men genitale debeat, hoc in adipem aut seuum sumptitur. sanguis
 enim cum cōcoquitur, ad hæc transit. itaq; aut nullum omnino excre-
 mentum in ijs ipsis consistit, aut parum. Atq; de sanguine, sanie, adipe,
 seuo, quid sint, & ob quas causas habeantur, dictum iam est.

¶ Quid medulla, & quibus animalibus data. Cap. VI.

Ed medulla etiam natura quædam sanguinis est, non
 ut quidam volunt, vis genituræ seminalis. patet hoc
 in ijs, quæ nuper in lucem prodierint. medulla enim
 in ossibus quoque eorum sanguinea cōtinetur, utpo-
 5 te cum omnes corporis partes ex sanguine cōstent, &
 partui alimētum præstetur à sanguine, sed per incre-
 mentum concoctionemq; efficitur, ut quemadmodum cætera mēbra,
 sic viscera quoq; immutētur colore. per copiam enim sanguinis visce-
 ra etiam cum recentia adhuc sunt, colorem sibi sanguineū trahunt. sic
 10 etiam medulla afficitur, & pinguis in pinguibus animalibus est, atque
 axungie similis. At quibus sanguis nō pinguedini, sed seuo similis per
 cōcoctionem euadit, ijs medulla seuo similis est. quam ob rem ut corni-
 geris animalibus, nec vtrinq; dētatis medulla specie gerit seui: sic vtriq;
 dentatis atq; multifidis pinguedinem refert. verū spinæ dorsi medulla
 15 minime talis est, quoniam continuā hanc esse oportet, porrectāq; per
 lōgitudinē spinæ totius, quæ ex multis vertebratis orbiculatim ossibus
 iūgitur. nā si ex pinguedine aut seuo esset, nō æque perpetua esse pos-
 20 set: sed vel fragilis, vel humida esset. Sūt ex animalibus quæ nullā com-
 mentatione dignā medullā habeāt. videlicet ea quibus ossa robusta &
 solida sunt, ut leoni. eius enim ossa, q̄ exiguā admodū, & per obscuram
 medullam continent, carere omnino medulla videntur. Sed cū ossium
 naturam inesse in animalibus necesse sit, aut quod ossibus proportio-
 25 netur, ut in aquatilibus spinā, sit necessario, ut nonnulla habeant etiam
 quod pro alimento cōtineatur, ex quo ossa cōsistant. alimentum autem
 omnibus esse sanguinem, dictū iam est. seuosas etiā & pingues esse me-
 30 dulas ratio est. tepor enim, quem ossium complexio facit, sanguinē cō-
 coquit. sanguinis autē per se concoctio seuum & adeps est. quoniā etiā
 in ijs quæ ossa spissa firmāq; habēt, non temere partim nulla, partim exi-
 gua inest medulla. alimentum enim in ossa absumitur. Quæ autem nō
 ossa habent, sed spinā, ijs dorsi tantū medulla est. parum enim continent
 cc. iij.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

συνδεσμὸς
copula.

sanguinis suapte natura: & dorsi spina tantummodo caua habetur. quā ob rem in ea medullæ aliquid creari potest. vna enim ipsa capax est, solaque eget copula propter interceptiones. quā ob rem medulla etiam eius partis differt, vt dictum est. quod enim vice fibulæ fungitur, idcirco lenta neruosaque est, vt intendi possit. causa quam ob rem medullam habent animalia, quibus data est, declarata iam est. Quid etiam medulla sit, patet: scilicet alimenti sanguinei, quod in ossa, spinamue distribuat, contentumq; concoctum excrementum.

De cerebro, & eius natura, & capitis fluxionibus, & somni causa. Cap. VII.

Roximū ferè est, vt de cerebro doceamus. nam cerebrum quoq; medullam esse atq; originē medullæ compluribus placuit authoribus, argumento, qd dorsi medullam iunctam cū cerebro cernerent. Sed res cōtrā se habet, omnino propè dixerim. cerebrum enim partium omnium corporis frigidissimū est, cum medulla calida suapte natura sit. quod eius pinguedine & axungia perspicuū est. idq; facit vt cerebro iungi, continuariq; possit ipsa dorsi medulla. solet enim natura semper emoliri contra cuiusuis exuperantiam auxiliū per coniunctionem rei aduersæ, vt excessum alterius altero cōpenset, & moderetur. Sedenim medullam calidā esse pluribus sanè rationibus cōstat. cerebri autē frigiditas, & tactu percipi potest, & ratione intelligitur, qd omnium maxime humorum corporis sanguine caret. quippe quod nihil sanguinis habeat, squalorēq; obsitum sit, atq; horridum. nec vero excrementum est, nec inter partes cōtinuas enumerandū, sed sui generis est. & quidem ratione optima naturā eiusmodi sortitū est. nullam vero cum partibus, quæ vim obtinent sentiendi, continuitatē habere, cum intuitu pateat, tum vel maxime inde constat, qd cum tāgitur, nullum efficit sensum, quemadmodum nec sanguis, neq; excrementum animalium vllum. datum autē hoc animalibus est ad naturā totius salutem. Quod enim nonnulli statuūt importune animā esse ignem, aut aliquam eiusmodi vim, melius fortasse dixeris, animam in quodā eiusmodi corpore constare. cuius rei causa est, qd ad exequenda animæ officia, calor omnium maxime administrandi vim obtinet. Cum enim officium animæ sit alere & mouere, hæc ea ipsa facultate potissimum efficiuntur. Igitur animam esse ignem arbitrari simile est, atque si ferram aut asciam, fabrū aut artem fabrile esse ideo arbitreris, quia opus nō nisi iunctis ijs efficiatur. Sed quā genus omne animalium caloris particeps esse necesse sit, apertū hinc est. Cū autem omnia momentū requirāt cōtrarium, quo mediocritatē ac mediū assequatur (in hoc enim essentia ratioq; cōsistit, nō in alterutro extremo seorsum posito) idcirco aduersus cordis sedē & calorē cerebrū natura molita est. Et ea de causa pars ista

animalibus iuncta est, naturam obtinens aquæ & terræ cōmunem. atq;
ob eā rem cerebrum omnia sanguine prædita habent. ex cæteris nul
lum ferè, nisi per proportionem, vt polypus. parum enim caloris obti
35 net omne id genus, propter sanguinis priuationem. Cerebrū igitur ca
lorē, feruorēq; cordis moderatur, & tēperiem affert. Sed vt ea quoq;
pars modico potiatur calore, venæ ad membranam cerebri deueniūt
ex vtraq; vena, maiorem dico, & eam quæ aorta vocatur. & ne calor in
40 mius offendat, nō pauca amplæ, sed frequentes, ac tenues venæ ambi
unt. nec sanguis copiosus, & crassus: sed tenuis, sincerūq; subit eodem.
Fluxiones etiā ob eā rem ex capite oriuntur in ijs corporibus, quibus
cerebrum frigidius est, q̄ tēperamentū modicū postulet. cum enim ali
mentum per venas sursum respirat, vbi excrementum ob eius loci vim
45 refrigeratum est, fluxiones pituitæ, sanieiq; mouet. quod simile genera
tioni imbrum euenire intelligendum est, quoad magnum cōferre cū
paruo licet. Cū enim ex terra vapor exhalat, efferturq; in sublime à ca
lore, vbi supernū aërem subierit frigidum, cōsistit. denuo in aquā pro
pter refrigerationem, atq; in terrā defluit. Sed de his, cum de morborū
50 causis agitur, differere congruū est: videlicet quoad tractare de ijs na
turalis scientiæ interest. Somnus etiā à cerebro proficiscitur ijs, quæ eā
obtinēt partem, animalibus. quæ autem carent ijs, proportionale sup
petit. cum enim sanguinis alentis effluētia refrigeretur à cerebro, aut
etiam ob alias causas similes, caput aggrauatur. & quidem somno sopi
55 ti ea corporis parte solēt tentari. atq; efficitur vt calor ad ima cum san
guine subterfugiat. Collectaque copia caloris in loco inferiori somnū
facit, & facultatem erigendi corporis aufert ab ijs animalibus, quæ ere
cta incedere natura voluit. cæteris caput erigi prohibet. quibus de re
bus seorsum docuimus, cum de sensu & somno ageremus. Cerebrum
60 autē esse cōmune aque & terræ cōstat, ex eo quod ei accidit. Cum enim
coquitur, indurescit atque siccescit, vt humore exacto à calore, terrena
portio relinquatur. quēadmodū in leguminū reliquorūq; fructuum
decoctione. q̄ enim ex terra magna ex parte cōstāt, hinc exacto humo
re, quem exiguum sibi admixtū cōtinent, dura terrenāq; admodum ea
65 quoq; relinquuntur. Homo inter omnia animalia plurimum cerebri
habet, scilicet proportionē sui corporis. & inter homines, mares plus, q̄
feminae. cordis enim pulmonisq; locum calidissimum & sanguine re
fertissimum homo habet. vnde animalium homo vnus erectus est. calo
ris enim natura inualescens, incrementum de medio agit pro suo im
70 petu. Itaque contra multum caliditatis, multum humiditatis frigidi
tatisque opponitur. qua quidem copia fit, vt capitis os, quod caluari
am nonnulli appellant, sero admodum induretur: cum diu calor eua
poretur. quod nulli ex cæteris animalibus sanguine præditis euenit.
iuncturas etiam plurimas in capite homo habet, & mas plures, quā
cc. iiii.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

fœmina, eadem de causa, vt locus spirantior sit: & amplius, in quo plus 75
cerebri habetur. nam si cerebrum vel humet, vel siccet supra modum,
suo fungi officio non potest: sed aut non refrigerabit, aut coagulabit.
itaq; morbos, deliria, mortes afferet. calor enim cordis atq; principium
consentientissimum est, sensumq; celerrime facit, cum sanguis cerebri
vlllo pacto mutetur atq; afficiatur. sed de cognatis animalium humorib; 80
bus omnibus dictum ferè est. Postgeniti excremēta sunt cibi: id est, ves-
sicæ sedimen, atq; alui, præterea genitura, & lac, scilicet in ijs quorum
naturā hæc obtinet. verum cibi excrementa quibusnā animalibus iun-
cta sint, & quas ob causas, aptius in consideranda differendāq; alimen-
ti ratione explicetur. de femine autem genitali, & lacte, tractādum est, 85
cum de generatione. alterum enim eorum principiū generationis est,
alterum generationis gratia habetur.

Postgeniti,
scilicet hu-
mores.

¶ De carne, seu ijs quæ vice carnis habeantur. Cap. VIII.

Vnc de cæteris similaribus partibus docendum est, &
primum de carne, in ijs quæ obtinent carnem: in cæte-
ris autem de eo quod vice carnis proportionē respō-
deat. hoc enim principiū & corpus per se animalium
est. quod ratione etiam patet. animal enim eo defini- 5
mus, qd sensum obtinet, primūq; eū, qui primus est.
Tactum autē primum esse certum est. tactus vero sensoriū pars eius-
modi est, aut prima, vt pupilla visus: aut coniuncta, per quam agitur,
perinde quasi pupillæ omne diaphanes, hoc est, translucentum coniun-
gas. Cæteris igitur sensibus nec tribui hoc poterat, neq; operepretium 10
erat effici à natura. At vero tactui dari necesse fuit, sola enim aut maxi-
me omnium sensoriorū sedes tāgendi corpulenta est. Sēsui autem pa-
tet cætera omnia eius vnus gratia haberi, ossa dico, nervos, cutem, ve-
nas, pilos etiā, & vnguium genus, & quicquid eiusmodi iunctum est.
natura enim ossium adhibita est, vt sua duritie rem mollem seruaret in 15
ijs quæ ossa habēt. eadēq; de causa proportionale ossium habetur, in
ijs, quæ ossibus carēt. vt in genere pisciū alijs spina, alijs cartilago iuncta
est. habēt hoc præfidiū, alia intus, alia foris: vt in genere sanguinis ex-
perte. crustata omnia extrā sic munita seruātur: velut cancri, genūsq;
omne locustarū, atq; etiā testatorum, vt quæ ostreae appellātur. his enim 20
omnibus caro intus, terrenū autē illud quod cōtineat & cōseruet, foris
est. nā præter ipsum cōtinēdi officiū, quoniā eorū natura parum caloris
obtinēt, cum sanguine careāt, idcirco testa veluti furnulus quidā am-
plectēs conseruat intestinū calorē & tuetur. Quinetiā testudo & lutarię
genus simili modo se habere videtur, quanq̃ diuersum genus ab illis 25
hoc est. At vero animalia insecta & mollia cōtrā, q̃ hæc, & modo inter se
opposito cōstāt. nihil enim ossis, nihil terreni habere discretū videntur,
quod dignū effatu sit: sed mollia ferè tota, carnosa, & tactui cedētia sunt.

ne tamē corpus eorū facile pereat, modo illorū quæ carne lasciuiunt;
 30 naturam inter carnē & neruum obtinent. mollis enim, vt caro est: sed
 intendi potest vt neruus. fissilis autē caro eorū non in directum sed in
 anfractum. ita enim ad vires cōmodior esse potest. habent etiā quod pi-
 80 sciū spinis proportionetur: vt sepiæ quod sepiū vocant, loligines quod
 gladiolum. polypi nihil eiusmodi habēt, q̃ eorum alueus, quem caput
 35 appellant breuior est, illorū procerior. ideōq; vt directus inflexusq; ma-
 neret, natura his adminiculis faciendū censuit. quēadmodū in genere
 sanguineo, alijs os dedit, alijs spinā. insecta cōtrā, q̃ hæc & sanguine præ-
 dita cōstant, vt modo diximus. quippe quæ nihil habeāt duri aut mollis
 85 discretū: sed dura toto corpore sint duritie tali, vt osse carnosiora, car-
 40 ne ossatiora terratioraq; constent, ne facile corpus eorū diuidi possit.

¶ De venis, ossibus, & cartilagine. Cap. IX.

Similis natura est ossibus, & venis. vtraq; enim ex vno
 orsa continua est. & neq; os vllum seorsum per se ha-
 betur: sed aut pars continui est, aut tangit atq; anne-
 ctitur, vt natura & tanq̃ vno, continuōq; & tanq̃ duo-
 5 bus distinctisq; ad flexum vtatur. neq; vena vlla seor-
 sum per se est: sed omnes pars sunt vnus. nā si quod
 os separatū esset, accideret, vt nec officio fungi posset cuius gratia na-
 tura ossium habetur. quippe, quod nec flectendi neq; dirigēdi causam
 vllam præberet, cū non continuū esset, sed interceptum: & lædere pro-
 10 culdubio posset, perinde quasi vel spina, vel spiculū carni infixum. ve-
 na etiam si qua separata, nec suæ origini cōtinua tēderet, suū sanguinē
 feruare nō posset. Calor enim profluens ab origine facit, ne sanguis ge-
 let. putrescere etiā sanguis videtur, qui à suo fonte remotus est. Princi-
 piū venarū cor est: ossiū, quod spina dorsi vocatur, videlicet in omnibus
 15 ijs quæ ossa habent. hinc enim cætera ossa oriūtur, & continuantur. spi-
 na est enim quod longitudinem ac rectitudinē cōtineat animalīū. Sed
 cum corpus inflecti per animalis motum necesse sit, ita cōstat, vt & vna
 sit propter continuitatē, & multipartita propter vertebrarū distinctio-
 nem. hinc femorum brachiorūmq; ossa dependent continua, eodēmq;
 20 arctius adnectuntur, quā flectendum est, neruis deligātur, extremāque
 sibi cohærent, alterum cauum, alterum rotundum, aut vtrūq; cauum,
 medio talo, quasi clauo complexo, vt flecti extēdīq; possint. aliter enim,
 aut nullo pacto, aut nō bene motus eiusmodi agi posset. nōnulla extre-
 mis similibus coniunguntur neruis deligata. Cartilaginosa etiā partes
 25 inseruntur flexuris, veluti lectisterniū, ne attritū mutuo lēdantur. caro
 circa ossa cōsistit, vinculis modo fibrarū tenuibus adhærens, cuius cau-
 sa ossiū genus habetur. vt enim qui ex limo aut alia massa humida ani-
 mal effingunt, firmo aliquo subdito corpore obducunt, atq; affirmāt:
 sic natura ex carnibus animal condidit. cæteris igitur partibus, scilicet

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

carnosis, ossa omnibus subiacent, aut flectendi gratia, si mouentur: aut
 cōseruādi causa, si immobilia sunt: vt costæ, quæ pectus salutis viscerum
 gratia claudūt. Vēter omniū ossibus vacat, ne tumori impedimēto sint,
 qui per cibum ingestum exurgat necesse est, atq; etiam ne in fœminis
 incremento partium obstent. Sedenim quæ animal vel intra se, vel foris
 pariunt, hæc similes robustasq; ossium obtinent vires. multo enim ma-
 iora hæc sunt his quæ nō pariūt animal: videlicet proportionē solitæ ma-
 gnitudinis. nam nōn usquā complura ex hoc animalium genere crescūt
 mirum in modum: vt in Africa, locisq; alijs calidis & siccis. magnis au-
 tem adminiculo opus est maiori, validiori, & firmiori. atq; inter magna
 ijs potissimum tali opus est adiumento, quæ violentiora sunt. quam ob-
 rem mares ossibus durioribus cōstāt, q̄ fœminæ. & quæ carniuora sunt,
 quàm quæ alio cibo vescuntur. ijs enim victus per dimicationē acquiri-
 tur. velut leonis ossa adeò dura sunt, vt ex ijs percussis, ignis quasi ex si-
 lice excutiat. delphinus etiam non spinas, sed ossa habet. viuiparum
 enim est. Sanguineis autem nō viuiparis natura aliquātum degenerat:
 vt volucribus. quāuis enim habeant ossa, tamen imbecilliora. Inter pi-
 sces, spinam, quæ oua pariunt, habent. Serpentibus etiam natura ossium
 spinacea est, præterq̄ magnis. robur enim corū validiora exigit firmamē-
 ta, eadē, qua & viuiparis, ratione. At cartilaginea nomine spinā ex car-
 tilagine habent. motum enim eorū esse molliorem necesse est. itaq; ful-
 cimenti genus nō rigidum, sed mollius esse oportuit. Adde q̄ terrenā
 omnem materiā ad eorum cutē cōficiendā natura absumpserit. pluri-
 bus autē locis simul tantūdem exuperantiæ dispensare natura nō po-
 test. quoniā etiam in viuiparo genere ossa cartilaginosa complura ha-
 bētur: scilicet in ijs quibus expedit molle mucosūmq; esse quod solidū
 habeatur ratione carnis obductę. vt auribus ac naribus euenisse apertū
 est. prominentiora enim, si rigida sunt, frangi celeriter possunt. Natura
 vero eadē ossis & cartilaginis est. quanquam pluri minorisq; ratione
 interest. quapropter neutrū præcisum recrescere potest. Vacāt medul-
 la cartilaginee terrestriū animalium discreta. quod enim in os discretū
 continetur, id mixtum per totū facit vt cartilago res mollis mucosāq;
 constitutur. At in cartilagineo genere spina dorſi quāuis cartilagi-
 nosa, medullā habet. vicem enim ossis hæc pars tenet in eo genere. Pro-
 ximas ossibus esse partes ostendit tactus etiam illas, vngues, vngulas tū
 solidas tum bisulcas, cornua, rostra auiū. quæ omnia præsidij gratia ad-
 iuncta sunt animalibus. Quæ enim tota ex ijs cōstant, nominis cōfor-
 tium tantūmodo habent cum suis partibus. verbi gratia, vngula tota, &
 cornu totū, ad salutem animalis excogitatum est. Dentes etiam in hoc
 eodem genere collocādi sunt. qui alijs rem vnā tantū expediūt, id est
 cibi confectionē, alijs nō solū ad hoc vsui sunt, sed etiam ad pugnandū:
 vt ijs omnibus, quibus aut ferrati, aut exerti sunt dentes. Terrenam &

Aliqui sic
 reddūt, Quæ
 enī tota ex
 ijs cōstāt, &
 nominis cō-
 fortium ha-
 bent cū suis
 &c. itē exco-
 gitata sunt.

validam esse naturā eorum, quæ modo enumeravi, necesse est. vis enim armorum ea est. quam ob rem omnia eiusmodi adminicula quadrupedibus viui pariter potius adiuncta sunt, quæ terratiora, quæ genus humanum, ea omnia constat. Sed de ijs, atque similibus, cutem dico, vesicam, membranam, pilos, penas, & quæ ijs proportionentur, & si qua huiusce modi alia sunt, postea unā cum dissimilaribus partibus considerandum est, scilicet quænam eorum causa sit, & cuius gratia data sint animalibus. ex officiis enim ea quoque pariter, atque illa dignosci necesse est. sed quæ partes eorum idem cum totis nomen sortiuntur, propterea inter similes in hoc loco enumerata sunt. principium autem & origo eorum omnium os est, & caro. rationē etiā genituræ & lactis prætermisimus, cum de humidis, ac similibus ageremus. Sunt enim hæc loco de generatione coniunctiora. cum alterum eorum initium sit animalium generā dorum, alterum alimentum, ubi in lucem prodierint.

De partibus duabus in quoque viuentē necessarijs, quæ cibum capiant, & quæ excernant, deque sensuum vi, & eorum loco in corpore. Cap. X.

Nunc quasi à primis iterum orsi differamus. In omnibus vita prædita & perfectis partes maxime necessariæ duæ sunt, altera quæ cibum capiant, altera quæ excrementum emittant. non enim fieri potest, ut sine cibo vel seruentur, vel augeantur. Stirpium itaque genus (nam id quoque vivere fatemur) locum superuacui excrementi nullum habet. cibum enim concoctum ex terra haurit: sed vice excrementi semina & fructus effundit. tertia pars in omnibus, est media inter eas, quas modo dixi, in qua vitæ principium continetur. Sed stirpium natura, quoniam stabilis est, non ex multis ac varijs partibus dissimilaribus constat. quippe cum ad paucas actiones paucorum instrumentorum usus requiratur. quā ob rem de stirpium siue plantarum forma seorsum agendum est. Quæ autem unā cum vita, sensu etiā prædita sunt, hæc speciem multiformiorem numerosiorēque varietatē recipiunt. atque inter ea alijs alia magis, & eo amplius, quod non solum viuendi, sed etiam bene viuendi rationē natura eorum obtinuit. quale hominum genus est. quippe quod aut unum ex omnibus animalibus nobis cognitis diuinitatis particeps sit, aut omnium maxime. itaque tum ob eā rem, tum etiā quæ exteriorum partium eius forma notissima est, primum de homine differendum censemus. iam enim partes etiam naturales hominis unius secundum naturā dispositæ sunt. quādoquidē partē superiorē ad vniuersi superum erectā obtinet. Solus enim animalium homo erectus incedit. Caput hominis macilentum, carnēque propè omni exutū esse, necessariū ex ijs quæ de cerebro diximus, euenit. nec audiēdi sunt, qui si carnosum esset, viuacius hominum genus futurum cēseāt: sed, ut melius sentiret,

ARIST. DE PART. ANI ET EARVM CAVS.

carnem ademptā existimēt. vim enim sentiēdi sitam in cerebro: sensum
 autem per partes nimium carnosas nequaquā admitti posse arbitran-
 tur. neutra enim eorū ratio vera est. Sed si cerebrū à carnis copia cir-
 cūdaretur, cōtrā efficeret, q̄ institutū exigeret, cuius gratia adiunctū est
 animalibus. nō enim refrigerare posset, cum valde ipsum teperet. Nec
 sensus vllius causam cerebrū obtinet. quod quidē expers omnino sen-
 sus nō aliter q̄ quoduis excrementū est. Verū cum intelligere causam,
 quā ob rem sensus nōnulli in capite habentur, nequeāt, q̄ eam partem
 ceteris esse peculiariorem animaduenterint, ideo sensum cū cerebro
 coniungendū ratiocinātur. Sed enim principium sensuum esse cordis
 locum, definitū iam est, cū de sensu ageremus. & quā ob causam duo,
 id est tāgendi & gustādi sensus, ex corde aperte dependēt. vnus ex re-
 liquis tribus, id est olfaciendi medium tenet. duo, id est audiēdi & vi-
 dēdi maxime in capite positi sunt, propter sensoriorum naturā: visūsq;
 omnibus in capite est. nā auditus olfactūsq; piscium, & reliquorū gene-
 ris eiūsdē declarāt quod dicimus. audiunt enim atq; olfaciūt, cum nul-
 lum sensorium eorū sensuū in capite habeāt manifestum. Visum autem
 omnibus, quibus est datus, apud cerebrū esse optima ratio est. cerebrū
 enim humidum ac frigidū est, visus, aquæ naturā obtinet. hęc enim om-
 nium perlucidorum facillime conseruari potest. Sensus etiam exquisi-
 tiores per partes quæ sanguinē habeāt sinceriorē, absoluti necesse est. Sā-
 guinis enim calidioris agitatio officiū sentiēdi intercipit, atq; refringit.
 his de causis sedes eorum sensuum mandatæ sunt capiti. nec vero pars
 prior tantum capitis carne vacat, sed etiam posterior, quod omnibus
 capite præditis partē hanc erectā maxime constare oportet. nihil enim
 erigi potest pressum onere. Id autem accideret animali, si caput carne
 obtektū haberet. quo etiā patet nō ideo carnē deesse capiti, vt cerebrū
 sentiat, pars enim posterior capitis cerebro caret, & tamen carnis ex-
 pers nihilominus est. Auditū etiā nōnulla animalia situm in capite ha-
 bent debita ratione. quod enim inane vocatur, plenū aëris est. sensoriū
 autē audiēdi aëris esse fatemur. vt igitur ab oculis meatus ad venas cir-
 ca cerebrum sparsas tēdūt: sic ab auribus meatus in occiput penetrat.
 vis autē sentiēdi nec vlli ex angui data est parti, neq; sanguinis propria
 est: sed cuidam ex ijs, quæ sanguine proueniunt, delegata est. quocirca
 pars nulla ex anguis eorum quæ sanguinem habent, sentire potest. nec
 ipse sanguis sensu præditus est. quippe qui nulla pars sit animalū. Cere-
 brum vero parte priori capitis continent omnia, quibus hoc datū est.
 quoniā id, quo sentiunt, in parte priori corporis situm est. sensus enim
 prouenit à corde, quod parte priori cōmissum est. Sentire etiam partes
 tantūmodo possunt, quæ sanguinem obtinent. occiput autem venis va-
 cuum est. sedes autem sensorię probe ad hūc modum à natura disposi-
 tæ sunt. Aures orbem capitis æquis portionibus secāt, tenentq; mediū.

auditur enim non modo per directum, verum etiā vndiq. Visus parti
 priori mandatus est. cernitur enim per directū. Motus etiā ante fit. pro-
 70 spiciendum autē est eodē, quo motus agitur. Nares inter oculos ratio-
 ne optima collocatę sunt. Gemina enim sedes quęq; sensoria est, propter
 30 duplicē corporis partē, scilicet dextrā & sinistrā. sed hoc in tactu incer-
 tum est, propterea q̄ primū sensorium nō caro, non pars eiusmodi ali-
 qua est, sed aliquid intimū. Lingua etsi obscurius, q̄ oculi, tamē certius,
 75 q̄ tactus geminū gustādī vestigium ostēdit. est enim hic etiā sensus quasi
 tactus quidā: attamē res vel in eo satis cōstat. fissura enim linguā distina-
 35 gui perspicuum est. At vero in cēteris sentiēdi partibus sensum bipar-
 titū esse latius patet. aures enim geminę, & oculi gemini sunt. Vis etiā
 nariū bipartita est. quę si aliter sita, distractaq; esset vt aures, suo fungi
 80 officio non posset, nec pars in qua posita est, ex instituto administraret.
 efficitur enim sensus olfaciendi per spirationē in ijs quę obtinēt nares.
 pars autē spirādī medium tenet, & ante posita est. quapropter nares in
 medio trium sensuum natura constituit, quasi per lineā fabrilē directas
 ad respirationis agitationē. cēteris etiā animalibus hęc eadem sensuū
 85 domicilia bene pro sua cuiusq; natura condita habentur.

¶ De situ auricularum in quadrupedibus.

Cap. XI.

5 Quadrupedes enim auriculas habent suspensas. & su-
 pra oculos sitas habere videntur. veruntamen non
 ita est, sed conspectum ementiuntur. quoniam bestię
 non erecto, sed prono sunt corpore. Cum igitur plu-
 rimę ita incedant, iuuat, vt & suspensiores sint auri-
 5 culę, & crebro moueantur. sic enim melius vndique
 strepitus circumactę excipient.

¶ De meatibus auditorijs auium.

Cap. XII.

5 Ves meatus tantū auditorios habent. q̄ enim cutis ea-
 rū durior sit, nec pilis sed pēnis integātur, ideo materia
 carēt ex qua auriculę creētur. quadrupedes etiā ouī-
 parę & corticatę eodem modo se habēt. eadem enim
 ratio vel illis conueniet. quinetiā vitulus marinus in-
 ter ea quę animal pariunt, nō auriculas sed cauernas
 tātum habet ad audiendum. vtpote qui manca & læsa sit quadrupes.

¶ Hominibus, auibus, & quadrupedibus oculi palpebra conte-
 60 ti. & quomodo conniueant.

Cap. XIII.

5 Enus hominū, auium, quadrupedum tā viuiparum q̄
 ouiparum oculos visus custodiendi gratia integūt, sed
 varie. quę enim animal pariunt, geminam habent pal-
 pebram, & cōniungere vtraq; solent. aues tam leuiore q̄
 grauiore, & quadrupedes ouiparę palpebra inferiori
 cōniuent. nictātur aues ab angulis membrana obeun-

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

te. cuius rei causa, vt operimentū præsidio sit oculis eorū humidis. qui ideo humidi sunt, vt cernere acutius possint. nā si duri essent, tutius quidē cōstarēt cōtra ea, quæ extrinsecus occurrerēt, atq; inciderēt: sed cernere acute non possent. itaq; eius rei causa cutis prætenuis pupil-¹⁰ læ obtenditur. At vero salutis gratia palpebræ operiūt. Ideoq; omnia cōniuent, & omniū maxime homo. omnia inquā, vt quæ incidāt prohibere palpebris possint. idq; non consulto, sed naturæ instinctu agitur. homo vero frequētius, quoniā cutē tenuissimā habet. palpebra autem cute cōstat. vnde fit ne aut palpebra, aut preputiū vulnere diductū co-¹⁵ alefcere possit. sunt enim cutes sine carne. Quæ autē inter aues palpebra inferiori cōniuet, & quadrupedes ouiparæ præ duritia cutis caput ambiētis, ita cōniuent. volucris enim grauioribus, q̃ nequeāt volitare, incrementū pēnarum ad cutis crassamentū conuertitur: eadēmq; palpebra inferiori cōniuent. Columbæ autē & similia vtraq;. Quadrupes²⁰ ouiparæ cortice integuntur, qui pilo durior est. itaq; cutis quoq; eorū cæteris cutibus durior est. Cutis igitur capitis eorū prædura est: ideoq; palpebrā inde habere nequeunt: inferior carnosā est, vt satis tenuitatis tensionisq; habeat. Nictātur volucres grauiiores nō palpebra, sed membrana. q̃ palpebræ motus lentior est, cum celeritate sit opus,²⁵ quā membrana præstare potest. nec nisi ab angulo naribus proximo nictātur, q̃ eorū naturā ex vno principio prouenire melius sit. Principiū autē in ijs est pars naribus adhærēs. pars etiam prior principiū potius q̃ latus est. at vero quadrupedes quæ oua pariunt, non eodem nictātur modo. quoniam non lubricum exquisitūmq; visum eas habere necesse³⁰ est, cum terrestres sint. volucris certē necessarium est. ijs enim vsus cernēdi ex lōginquo est. vnde fit vt quæ vnguibus sūt adūcis, clarissime cernāt. cibus enim de sublimi conspiciēdus ijs est. & quidem volare in excelsū omnium maxime auium genus id ob eā rem assolet. Terrestres autē parūmq; volatiles aues, vt gallinacci & similes, non acie oculorū valent. nulla enim victus necessitate cogūtur. Pisces, insecta, & crustata, quāuis diuersos habeāt oculos, tamen nullum ex ijs palpebrā habet. quæ enim crusta integuntur, vsu careāt palpebræ necesse est, cum nisi celeri cutis officio præstari nō possit. sed tamē vice eius tutelæ, duritie oculorum hæc omnia muniuntur, quasi per palpebram obductā⁴⁰ quandā translucidam cernant. sed cum ob eam duritiem hebetius cōtueri necesse sit, moueri oculos insectorum natura voluit, atq; etiā magis crustatorū, vt nōnullorū quadrupedū aurículas. scilicet ea causa, vt clarius cernerent, cū se ad lucem cōuerterent, atq; exciperent splēdorem. Piscium oculi lubrici sunt. vsus enim cernēdi ex lōginquo necessarius ijs est, quæ longius moueātur. terrestribus itaq; aēr transpici facile potest. at piscibus, quoniā aqua vt ad cernēdū acutius aduersatur: sic ad interpellandū visum nō multa offensaacula affert, modo aëris. idē⁴⁵

circo nec palpebram habent, nihil enim frustra natura agit. & oculis
 50 lubricis sunt propter circumfusi humoris crassamentum.

Quæ cilium habeant, quæ non. de cauda, & iubis quorundam
 animalium, & hominis capillo. Cap. XIII.

5 Ilium habent palpebris adiunctum omnia, quæ obti-
 nent pilos. aues, & quæ cortice integuntur, carēt: ut quæ
 pilos non habeant. de strutione Africæ, causam, quam
 15 ob rem ciliū habeat, postea reddemus. & inter ea, quæ
 pilos habēt, homo vnus cilium in vtraq; palpebra ob-
 tinet. quadrupedū enim generi pili non parte supina,
 sed prona potius habentur. homo contrā, parte magis supina q̃ prona.
 pili enim operimēti gratia adiuncti sunt animalibus. itaq; quadrupedi-
 20 bus prona potius egēt tegumēto. priora autem, quanq̃ nobiliora sunt,
 tamen per corporis totius flexum fouētur, ac tepent. At homini, quo-
 niā prior pars compar posteriori est, propter corporis erectionē, idcir-
 co natura parti nobiliori adiumentū cēnsuit adhibendū. semper enim
 natura rei melioris author est, quoad eius fieri potest. quā ob rem qua-
 25 drupes nulla est, quæ pilos vel in palpebra infēriori habeat, quanq̃ non-
 nullæ habēt pilos quosdā sub ea nascentes: vel in alis, vel in pube, ut ho-
 mo. Sed vice eorū alijs prona totius corporis hirsuta habētur: ut canis-
 bus. alijs crista adiuncta est: ut equis, cæterisq; generis eiusdē. alijs iuba:
 ut leoni mari. Quinetiam caudas prolixiores pilis natura ornauit. alias
 30 longis, quibus tenor brevis: ut equis. alias breuibus, quibus tenor lon-
 gus: ut bubus, atque etiā pro reliqui corporis natura. vbiq; enim natu-
 ra quod aliunde dempserit, reddere ad partem aliā solet. Iam quibus
 corpus admodum pilosum condiderat, caudā ijs diminuit. quod in vr-
 sis perspicuum est. homo animalū maxime omniū piloso capite est. Cu-
 35 ius rei causa, tum ad necessitatē, tum ad præsidij rationem referēda est.
 necessariū enim propter cerebri humiditatē & cōmissuras caluæ. nam
 vbi plurimū humoris calorīsq; est, ibidē ortū pilorum esse copiosum
 necesse est. Adiumenti autē ratio, ut frequentia pili caput operiēs de-
 fendat à nimio frigore & calore. Cum enim cerebrum hominis pro-
 40 portione maximū & humidissimū sit, maximā etiā tutelā desiderat. res
 nanq; humidissima quæq; & referuescere & refrigescere maxime ido-
 nea est. quæ autē contrā se habet, hæc minus affici potest. sed nos ut
 huc digrederemur, fecit rei cognatio, cū rationē ciliōrū redderemus.
 itaq; de reliquis mentionem suo loco & tempore faciemus.

Quare supercilia, & cilia animalibus data. Cap. XV.

45 Vpercilia vero, & cilia adiumenti gratia habentur. superci-
 lia enim ut delabentes humores arceant, velut imbricamen-
 tum siue grunda humoribus, qui capite emanent, paratum:
 cilia, ut contra incidentia in oculos, quasi vallum quoddam promia-

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

neant. supercilia in cōpage ossium posita sunt. quā ob rem cōpluribus
fenescētibus adeò crescūt, vt tōdendū sit. Cilia venularū clausulis sum-
mis innitūtur. nam vbi cutis finitur, ibidem venulæ etiā desinunt. itaq;
propter vaporem, qui inde crassiusculus prodeat, pilos ijs locis enasci
necesse est, nisi quid naturalis opificij ad alium vsum impediāt.

¶ Quo situ, nares & labra, quōq; officio sint.

Cap. XVI.

Enforium vero olfaciendi nō longe quodāmodo eua-
riat cæteris quadrupedibus viuiparis. quibus enim ma-
xillæ oblongæ exeunt in acutum, ijs nares in rictu ap-
pellato continentur, modo quo fieri potest. cæteris ex-
planatius ad maxillas constant. At elephāntus peculia-
rem hanc partem præ cæteris sortitus est animalibus. nam & magnitu-
dine & viribus peculiarem. naris est enim, qua cibū, tam siccum, quā
humidum ille capiat: orīque perinde ac manu admoueat. arbores etiā
eam eadem complectendo euellit. denique ea non alio vitur modo, nisi
vt manu. Est enim hoc animal sua natura simul terrestre, & palustre. ita-
que cū cibum petere ex humore deberet, & tamen spirare necesse ha-
beret, vt terrestre, & compos sanguinis, nec posset præ nimia magnitu-
dine celeriter discedere ex humore ad aërem, modo nōnullorū quæ &
animal pariunt, & sanguinē habent & spirāt, idcirco vt pariter humore
atq; terrā vt posset, necesse fuit. Quale igitur vrinatorū nōnulli instru-
mentum sibi accipiunt, quo, q̄diu in profundo manēt, aërem extrinse-
cus trahant, talem natura elephānti dedit narem illā prælongā. quā ob
rem si quādo iter per aquam faciunt, nare emersa respirāt. nā, vt modo
dixi, promuscis pro nare elephātibz est. & cum fieri non possit, vt naris
ad eiusmodi vsum accommodetur, nisi mollis sit, aptaq; ad flectendū. im-
pedimento enim præ sua longitudine esset ad cibum capiendum. quo
modo aiunt de cornibus bouum illorū, qui recessu pascere solēt sua na-
tura. nam illos, q̄ progredi demisso in terrā capite nequeāt, recedendo
in auersum pasci solitos aiunt. cum itaque naris eiusmodi adiuncta sit
natura, quæ membris eisdē abuti ad plura officia solet, eandē in vsum
trahit pedum priorū. hos enim vice manuum habet genus quadrupe-
dum digitatū, non solum ponderis causa sustinendi. Elephāntes autē
non bifurcos, non solidos pedes habēt: sed digitatos. sed quoniam cor-
poris magnitudo vasta, pondūsque ingens est, ideo sustinendi tātūmodo
gratia pedes habēt priores, nec ad vllū alium vsum vtilēs, propter tar-
ditatem flectendi atq; ineptiam. Narem igitur elephāntus habet vt spi-
ret. quo modo & cætera animalia quibus pulmo. eadēmq; prælongā,
atq; in anfractum flexibilem, propter moram in humore diuturnam,
& retardum inde discessum. Cūmq; vsus pedum priorum defuerit, ea,
vt dictū est, parte abutitur natura ad supplendū ministerium, quod pe-
des præstaret. At aues & serpētes & quęcunq; ex quadrupedibus san-

guinis compotes ouiparæ sunt, foramina quidem narium ante os habet: sed non ita explanata, ut nares appellari possint, nisi spirandi officio. Iam autem quis nasum aut nares habere dicet? Quod propterea ita accidit, quia pro maxillis habent quod rostrum vocatur. huius autem rei causa est natura avium, quæ ad hunc modum constat. & bipes enim & volucris est. itaque leve pondus tum capitis tum etiam ceruicem sustinere necesse est, ut pectus etiam arctum habere debuit. Rostrum igitur osseum habet, ut commode & cibum capiat, & ad pugnam armentur. Arctum hoc est propter capitis exiguitatem. cumque meatus olfaciendi suo rostro contineatur, nares habere non possunt. De cæteris animalibus quæ non spirant, dictum antea est, quæ ob causam naribus caret. & alia brachijs, alia fistula, alia præcinctu, ut insecta odores sentiunt, & omnia nativo spiritu sui corporis quasi mouentur. qui spiritus in omnibus ex natura insitus est: non aduentitius de foris accidit. Naribus laborum natura subiacet, ijs quæ simul & dentes habet & sanguinem. Avibus enim, ut dictum est, cibi armamentumque: gratia rostrum osseum habetur. Coactum enim pro dentibus, & in idem perinde quasi de tractis hominis labris superiores inferioresque dentes seorsum confundens longitudinem utrinque angustam produxeris, iam enim istud rostrum avium fuerit. sed cæteris animalibus laborum natura ad salutem, tutelamque dentium adiuncta est. quæ ob rem ut quæque exquisitè benèque dentibus prædita sunt: sic eam quoque obtinet partem. homini autem mollia, carnosæ, & quæ separari possent, labra adiuncta sunt, tum dentium tuendorum gratia ut cæteris: tum etiam potiori causa, ut bene esset. nam ad usum sermonis ea quoque proficiunt. Etenim ut linguam non simile atque alijs animalibus natura homini dedit, sed idoneam qua ad duplicem actionem vteretur (quod eam in multis facere diximus. nam & ad percipiendos sapes, & ad formandum sermonem) sic labra tam sermonis quam tutelæ dentium gratia adhibuit. Sermo enim qui voce promatur, ex literis constat. quod si lingua talis, & labra humida atque agilia non essent, maxima literarum pars exprimi non posset. quippe cum literæ partim lingua producatur, partim labris comprimatur. Sed quas & quot numero differetias hæc habeant, ex eruditæ metricæ ratione accipiendum est. has autem partes ilico necesse fuit accedere idoneas, & natura eiusmodi prædita ad usum iam dictum. itaque carne institutæ sunt. eaque mollissima qualis caro hominis est. scilicet quod maxime omnium animalium valeat sensu tactus.

De lingua, eius situ, & varietate in quouis animali. Cap. XVII.

Lingua in ore palato subiacet. sed terrestribus ferè omnibus modo simili: cæteris dissimili, tum eorundem ipsorum, tum terrestrium comparatione. homo igitur linguam absolutam, mollissimam, & latam præcipue habet, ut commoda ad utrumque officium sit. hoc est, & ad sapes percipiendos, & ad literas exprimendas. est enim homo omnium maxime animalium sensu facilis. & lingua, dd.j.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

quæ mollis est, vim tangendi præcipue obtinet, gustus autem tactus
 quidam est. ad literarum etiam explanationem, & ad sermonis expres-
 sionem, lingua mollis, lata, & absoluta accommodatior est: quippe quæ
 contrahere, producere, dilatare, denique varie afformare maxime pos-
 sit. patet hoc in ijs, quibus non satis absoluta est. blæsi enim, balbi, &
 torti sunt: quod vitium literarum defectus est. discrimen in latitu-
 dine & angustia est. quippe cum ampla angustam contineat, angus-
 ta amplam non capiat. paruum enim in magno continetur, magnum
 in paruo haberi non potest. quam ob rem aues quæ literas proferre
 maxime possunt, lingua sunt latiore, quàm cæteræ. Quadrupedes au-
 tem, quæ & sanguinem habent, & animal pariunt, vocem parum ex-
 planare possunt: ut quæ linguam duram, crassam, & minime absolu-
 tam habeant. at plæræque auium vocem copiose emittunt. & quam-
 uis latiore habeant, quæ vnguibus sunt aduncis, tamen minores vo-
 caliores sunt. ac omnes lingua vtuntur etiam ad sui sensus mutuam
 interpretationem. sed aliæ alijs amplius, ut in nonnullis vel vsus do-
 cendi mutuus esse videatur. sed de ijs diximus satis, cum historias ani-
 malium scriberemus. Terrestrium autem ouiparorum sanguineorū
 pars maior linguam habet inutilem ad vocis officium, & adhærens-
 tem & duram. quanquàm ad saporum gustatum serpentes & lacerti
 longam habent, & bifidam. atque ita longam serpentes, ut ex paruo
 longe protrahi possit. bifida & parte extrema capillamenti tenuitate
 est, propter suæ naturæ cupediam. duplex enim voluptas ijs capitur,
 quasi duplicem sensum gustandi habeant. Omnia tam sanguinea quàm
 exanguia habent eam partem, quæ sapores sentire potest. nam & quæ
 multitudini videntur carere ea parte, ut pisces nonnulli, ea quoque
 parciore quodam obtinent modo, & ferè simili: ut fluuiatiles crocodi-
 li. Sed hoc latet in plurimis causa quadam iusta. locus enim oris om-
 nium id genus spinosus est. & quoniam aquatile genus breui tem-
 pore sentit sapores, hinc fit ut pro sui vsus breuitate linguam parum
 discretam habeant. Raptim enim, summæque celeritate cibus ad ven-
 trem ingeritur, quòd immorari saporibus perfruendis nequeant hu-
 more interlabente. itaque nisi os inclinaueris, cerni pars hæc discreta
 non poterit. horret hic locus spinis. quippe qui ex frequenti conta-
 ctu constitutus sit branchiarum, quarum natura spinosa est. Crocodi-
 lis nonnihil causæ ad eius partis vitiationem affert etiam immobilitas
 maxillæ inferioris. lingua enim inferiori annectitur maxillæ, quam illi
 quasi contra habent superiorem. cæteris enim superior immobilis est.
 Itaque ut ad superiorem non habent, quòd cibi aditus tollitur: sic ad in-
 feriores carent, quæ superior quasi translata in locum inferioris est. Ac-
 cedit ad hæc, genus vitæ, quæ more piscium agit: cum tamen ipse terre-
 stre sit. Itaque vel ob eam rem inexplanatā hanc partē habeat, necesse est.

50 Palatum piscium etiam complures carnosum habent, & quidem inter
 fluuiatiles nonnulli admodum carnosum & molle: vt Cyprini nomi-
 ne, adeò, vt si parum diligenter aduertas, lingua id esse videatur. Pisces
 10 igitur ob eam quam diximus causam, etsi lingua non carèt: tamen ex-
 planatam non habèt. Sed cum cibi gratia sensus saporis adhibitus sit,
 eumque non quauis parte sua lingua obtineat, sed extrema potissi-
 55 mum, ideo piscibus particula hæc tantummodo discreta habetur. cibū
 autem quanquam animalia omnia cupiunt, vt quæ voluptatem ex cibo
 sentiāt (cupiditas enim rei suauis est) tamen membrū quod ad sentiē-
 dum accommodatum est, non omnibus simile datum est: sed alijs abso-
 lutum, alijs adhærens, videlicet ijs, quibus vocis defuit vsus: & alijs du-
 60 rum, alijs molle carnosumque. nam & crustatis, vt locustis marinis, &
 reliquis generis eiusdem tale quid in ore habetur: atque etiam molli-
 bus, vt sepijs, vt polypis. Insectorum alia membrū hoc intus continent:
 vt formicæ, quemadmodum multa etiam ex testatis: alia foris gerunt ve-
 lut aculeum fungosum, & cauum, vt eo simul & gustare & cibum tra-
 65 here possint. patet hoc in muscarum genere, & apum, & omnium ge-
 neris eiusdem, atque etiam in nonnullis testatis. purpuris enim tantā
 obtinet vim hoc membrum, vt testas conchyliorum transigere valeat,
 velut turbinum, quorum esca capiuntur. necnon asili, & tabani eodem
 spectāt. quorum alteri lingua adacta cutem hominum secant, alteri ter-
 70 gora etiam bestiarum elacerant. his igitur animalibus lingua talis na-
 tura tributa est, quasi respondens & obuersaria nari elephantorū. Na-
 ris enim illis adiumento est, & lingua his pro aculeo habetur. Cæteris
 animalibus omnibus lingua talis, qualem iam exposuimus, data est.

SECVNDI DE PARTIBVS ANIMALIVM ET EARVM
 CAVSIS, FINIS.

ARISTOTELIS DE PARTIBVS
ANIMALIVM ET EARVM CAVSIS LIBER TERTI
VS, INTERPRETE THEODORO.

De ordine, & constitutione dentium, oris, & faciei, eorundemq;
in omnibus animantibus diuersitate. Cap. I.

Roxime ab ijs, natura dentiū est, & oris:
quod serie dentium continetur, & con-
stat. Sed cum dentiū natura communi
quidem officio ad cibum cōficiendum
adiuncta sit, tamen generatim seorsum
alijs roboris gratia tū ad inuadendum,
tum etiam ad defendendum, alijs auxi-
lij tātum causa data est. partim enim ea
vtraq; causa dētes obtinēt, vt nec ab alijs
afficiātur, & ipsa afficiāt alia: vt quę ex fe-
ris natura carniuora sunt, partim ea causa tantū, ne male ab alijs affi-
ciantur: vt complura tum syluestris generis, tum etiā urbani. nōnullis
cibi conficiendi causa tantū adhibita est dentium opera. homo vērō
ad vsum communem probe factos obtinet dentes: videlicet primores
acutos vt secent, maxillares latos vt molant. discriminant eos vtrosq; ij,
qui canini appellātur, media inter eos natura conditi. nam & mediū
particeps vtriūsq; extremi est. Et canini ipsi partim acuti sunt, partim
lati. quod idē in ceteris quoq; animalibus est, quibus non omnes acuti
habentur. sed potissimum locutionis gratia tales, tōtq; numero dentes
homo fortitus est. ad literas enim exprimendas plurimum conferunt
primi dentes. nōnulla animalia (quod dictū iam est) cibi tantum
conficiendi gratia dentes obtinēt. Quibus autem simul & auxilio
sunt, & robori dētes, hæc aut exertos habent, vt sus: aut acutos pectina-
tim sese stipātes. vnde ferratis ea dentibus esse diximus. Cū enim vires
eorum acumini dentium cōmissæ sint, rectē qui vtilēs sint, ad ferocita-
tem pectinatim coeunt: ne occurso contrario atterantur & hebetes-
cāt. sed nulli simul & ferrati & exerti sunt dentes. quoniam natura ni-
hil frustra, nihil superuacanei facere solet. auxilium alijs per ictum, alijs
per morsum. nam sues fœminæ mordent, vt quæ careant dente exer-
to. ceterū aliquid accepisse in vniuersum conuenit, quod vtile sit, tū ad
hæc ipsa, tum etiam ad multa, quæ postea dicemus. partes enim quæ ad
inuadendū, aut ad defendendum spectāt, quæq; à natura ijs tribuūtur:
quæ aut sola, aut præ ceteris vti possint. & quibus vis vtendi præcipua,
hęc præcipue armis dotata sunt: vt aculeo, calcari, cornu, dēte, & si quid
eiūsmodi aliud sit. cūmq; mares robustiores, magisque animosi sint,

ideo aut solis ijs, aut melius ijs partes eiusmodi datæ sunt. quas enim in fœminis quoque haberi necesse est, ut quæ cibo accommodentur, eas habent quidem & fœminæ: sed minus quàm mares. quæ autem ad rem nullam necessariam spectet, ijs carèt. quapropter in ceruorum genere cum maribus cornua sint, fœminis defunt. vaccarū etiā cornua & taurorū inter se distant: quod idem in pecore etiā cernimus, calcar etiā cum mares habeant, fœminæ magna ex parte non habent: pari modo de reliquis quoque eiusmodi partibus intelligendum est. Pisces omnes ferratis dētibus sunt, vno excepto, qui scarus vocatur. cōplures etiam dentes in lingua habent, & in palato. cuius rei causa est quod cū merfi in aqua degant, humorē cum cibo admittāt, eūque expuant quam primum necesse est. non enim in molendo cōmorari possunt. quando humor in ventrē interrūpit. idcirco omnes acuti & frequentes vndique sunt: videlicet, ut præ multitudine in minuta secent, quæ attritu subigere nequeant. Adunci præterea sunt. quoniam robur ferè totū piscium in dentibus situm est. Natura etiam oris, tum eorum quæ modò dixi, officiorum causa, tum etiam ad spirandum adiuncta animalibus est: scilicet ijs quæ spirant, atque extrinsecus refrigerantur. natura enim ipsa per se, ut diximus, partibus omnium communibus ad pleraque officia propria abutitur. proinde oris quoque officium omnibus commune cibus conficiendus est. robur nonnullorum peculiare est. sermo aliorū. spirandi etiam vsus non cōmunis omnibus est. At vero natura hæc omnia eodem coniecit, adhibita differentia eius partis pro actionis discrimine. sunt enim alia ore compressiori, alia ampliori. quibus enim cibi conficiendi & spirandi & loquendi gratia os datū est, ijs compressius est. quibus auxilij gratia, ijs si dētibus sunt ferratis, rescissum. cum enim tota eorum vis in mordendo sit, hiatū oris ampliorem esse necesse est. eò nanque pluribus & plenius morsum infigent, quod amplius rescissum os sit. Piscium etiam mordacibus & carniuoris tale os est, nō carniuoris in arctum se colligit. tale enim os vtile ijs est: illud inutile. Auibus os quod rostrū vocatur. hoc enim pro labris & dentibus habet. sed varie pro vsu & auxilio. quæ enim aduncis vnguibus sunt, quoniam carne viuunt, & nullo fructu vescūtur, rostrum omnia habent aduncum. tale enim tum ad retinendū, tum vero ad vim inferendā cōmodius atque aptius est. vis autē in hoc & in vnguibus sita est. vnde fit, ut vngues etiā habeāt adunciores. Ceterarū auīū rostrum vtile ad victū cuiusque est. verbi gratia roboris feci generis, & coruini robustū atque prædurū os est. minuti generis lautum ad terræ fructus colligēdos, & ad bestiolas capiēdas idoneum. Quæ autē herbis viuunt, quæque apud paludes victitant, ut nantes, & palmipedes, partim alio quodam modo rostri cōmoditatē obtinēt, partim latitudine rostri sibi sufficiūt. quippe quæ rostro eiusmodi infodere possint. quale inter quadrupedes etiam suis est. Nam is

d d. iij.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

quoque radicum appetens est. Quinetiam aues quæ lato sunt rostro, ra-
dicésq; esitant, & reliquarum victus similis: nonnullæ ferratum rostri
extremum habent. ita enim herbarum carptus quo viuunt facilius agi-
tur. sed cæteras capitis partes omnes ferè exposuimus. prosopū autem
id est, facies, quod inter caput & collum hominis est, nomē à re ipsa ac-
cepisse videtur. quod enim vnus animalium homo erectus est, solus pro-
spicit anteuersus, vocemque anteuersus mittit.

De cornibus, & quæ habeant, quæ item non.

Cap. II.

E cornibus differendum est. hæc enim capiti innituntur,
quocūque in genere esse possunt. carent ijs omnia quæ
non viuipara sint. cornua vel alijs quibusdam inesse di-
cimus: sed per similitudinem & trāslationem, cum nul-
lum ex ijs cornu officio fungatur. gerunt enim quæ ani-
mal pariunt, cornua ad vim, aut inferendam, aut depel-
lendam. quod nulli ex cæteris quæ cornu habere dicuntur, contingit.
nullum enim vitur cornibus, vel ad conuincendū, vel ad defendendū,
quæ virium sunt officia. Quæ igitur pedes multifidos habent, cornu om-
nia carent. cuius rei causa est, quod cornu auxilij gratia habetur. multi-
fidis autē non defunt alia auxilia. dedit enim natura alijs ungues, alijs
dentes pugnaces, alijs partem aliam, qua sese tueri atq; defendere pos-
sent. At verò bisulcorum pars maior cornua gerit: & solipedum nō nul-
la ad vim inferendam: quædam etiam ad defendendum. quibus autem
cornua natura non dedit, eorum salutis præsidij consuluīt alijs. vt perni-
citate corporis equis opitulata est, magnitudine camelis. magnitudi-
nis enim exuperantia sufficit ad necē arcendā, quod camelis cōtingit.
atq; etiam melius elephantis. quædam etiam dente exerto armantur in
genere bisulco, vt sues. Quibus autē cornua præ nimio excessu super-
uacua sunt, ijs alterum auxilium natura adhibuit: vt ceruis velocitatē.
grandis enim illa & multifida cornuū magnitudo potius obest quàm
prodest. Bubalis etiam capreisq; interdum cornua inutilia sunt. nam
etsi contra nō nulla resistūt, & cornibus se defendunt, tamē feroces pu-
gnacésq; beluas fugiunt. Bonafis (nam ijs quoque pari aduncitate cor-
nua reflexa inter se orbem colligūt) excrementi profusionem natura
pro auxilio dedit. hoc enim, cum metuūt, se tuentur. hac eadem perfu-
sione alia quoque seruari certum est. plura autem auxilia simul, quorū
singula satis essent, nulli natura tribuit. cornigerorū pars maxima bisul-
ca est. sed solipes etiā traditur in eo genere, quem asinum Indicū vo-
cant. maxima animalium pars vt corpus dextro sinistroq; quibus se mo-
uent, distinguitur: sic etiā cornua bina eadē illa de causa gerit nature
ingenio. Sed sunt etiā quæ cornu singulari armētur: vt oryx, & quæ asi-
num Indicū appellari diximus. oryx bisulcū, asinus ille solipes est. gerūt

fanè medio sui capitis cornu fixum ea quæ vnū habent. sic enim maxi-
 35 me pars vtraq; cornu obtinebit, cū mediū cōmune pariter vtriq; extre-
 mo sit. solipes potius quā bifulcū esse vnicorne rectè videri potest. vn-
 gula enim tam solida q̄ bifulca eandem naturā habet, quā cornu. itaq;
 eisdem simul & vngulā findi, & cornu congruū est. fissio etiam vngulæ
 & cornu ex defectu naturæ euenit. Itaq; cum exuperantiā vngulæ so-
 40 lipedum natura dedisset, rectè dempsit supernè, fecitq; vnicorne. Rectè
 etiam capiti cornua mandauit. nec, vt Aesopi Momus vitio dat, q̄ tau-
 rus nō in armis cornua gerat, vnde ferire vehemētius possit, sed capite
 parte corporis imbecillima. nō enim ingenio perspicaci ille Momus
 hæc deprehēdit. vt enim si in alia quauis parte cornua haberētur, frustra
 45 ponderi essent, nulla in re vtilia, multa etiā officia impedirēt: sic armis
 quoq; infixa sedē omnino ineptā tenerent. nō solū enim vnde ictus fiāt
 vehemētiores cōsiderandū est: sed etiā vnde remotiores. itaq; cū careāt
 manibus, & nec pedibus imis affixa gerere possint, neq; genibus (flexus
 enim impedirētur) capite gerant necesse est, quēadmodū à natura cō-
 50 stitutū est. quinetiā ad cæteras corporis motiones, ita maxime geri sine
 vllō impedimento possunt. Ceruis dūtaxat, cornua tota solida, & deci-
 dua, tum vtilitatis causa, vt onere leuētur, tum ex necessitate præ pō-
 dere. cæteris aliquatenus caua, & mucrone demū cōcrera sunt. quoniā
 ad ictus hoc sit cōmodius. sed ne pars caua debilis sit, qua cuti annecti-
 55 tur, solidū quiddā ossibus exortū, ingreditur eā, implētq; totā. Sic enim
 sita, compactaq; & ad vim inferendā commodissima, & ad reliquæ vitæ
 munera inoffensissima habētur. Sed cuiusnā gratia natura cornuū sit,
 & quam ob causam alijs data, alijs negata sit, expositum est. Nūc quem-
 admodum natura se habente necessaria rebus subiectis, necessario na-
 60 tura ratiocinaria alicuius gratia abutatur, differendum est. Primo igitur
 plus corpulenti terreniq; in animalibus grandioribus inest. corni-
 gerum autem nullum admodum paruum esse nouimus. omniū enim,
 quæ explorata habemus, minimum caprea est. natura vero contemplā-
 da respectu plurium est. aut enim omni ex parte, aut magna ex parte
 65 constat, quod secundum naturam sit. Os autem omne, & quicquid spe-
 ciem gerit ossis, terrenum est. quam ob rem plurimum id esse propè
 dixerim partis maioris contemplatione. Corporis igitur eiusmodi ex-
 crementi exuperantia in maioribus habita animalibus, natura ad auxi-
 lium, & rem abutitur commodam. itaq; quantū excrementi eius ad locū
 70 superiorē efferatur, alijs in dentes vel continuos vel exertos distribuit,
 alijs in cornua. quam ob rem cornigerorum nullum vtrinq; dentatū
 est. supernè enim primores dentes non habent. quippe cū natura hinc
 adimendo addiderit cornibus, & alimētum quod in eos dentes dige-
 ratur, in cornuum incrementū absumitur. cur ceruæ cornibus careāt,
 75 cum dentes similiter habeant, atq; mares, causa est, quòd eadem sexus
 dd. iiii.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

utriusque natura, & cornigera est: sed fœminis adempta sunt cornua, quoniam ne maribus quidem vtilia sint. sed virium meliorum beneficio mares minus offenduntur. Cæteris animalibus, quibus hæc materia non in cornua secedit, aut dentium ipsorum magnitudinem communi omnium incremento natura auxit, aut dentes exertos veluti cornua è maxillis produxit. Sed de partibus capitis hætenus. 80

De collo, gula, & arteria, & earum officio. Cap. III.

Ollum capiti subiacet ijs, quæ id habent, animalibus. non enim omnia habent: sed ea tantum, quibus sunt partes illæ, quarum gratia collum conditum est. hoc est guttur, & quæ gula vocatur. Guttur spiritus causa datum est. hoc enim spiritum animalia trahunt, & reddunt, respirando & expirando. quæ ob rem quæ carent pulmone, collo etiã carent, vt genus piscium. Gula est qua cibus & potus deuoratur. itaque ea quæ carent collo, gulam hæc manifestam non habent, nec gulam haberi cibi causa necesse est. nihil enim ad cibum parat. & quidẽ à situ oris continuo venter esse potest: pulmo non potest. aliquẽ enim quasi tractum cõuallis adesse cõmunem oportet, quo spiritum ad fistulas per arterias digerat bipartitus. atq; ita efficere spiritus reciprocationẽ maxime potest. Cum igitur instrumentum spirationi accommodatum longitudinem habeat, necesse sit, gulam inter os & ventrem haberi necesse est. Cõstat gula ex neruo & carne. ex neruo, vt extendi possit, cū cibus ingeritur: ex carne, vt mollis sit, & cedat, nec lædatur asperitate cibi descēdētis. Guttur autem, quod & arteria vocatur, corpore constat cartilaginoso. nõ solū enim spirandi causa est: sed etiam vocis. quod autem sonet, læue ac solidum esse oportet. Ante gulã arteria posita est, quãq; impedimento sit, cū cibus ingeritur. Nã si quid, vel cibi, vel potus in arteriam dilabatur, strãgulationes, tormina, & tusses grauissimæ incitantur. quam ob rem non audiendi sunt, qui hac potum meare dicāt. Accidunt enim apertè quæ modo dixi, omnibus, quoties aliquid cibi dilapsum est. Profecto opinionẽ eorū qui potum hac admitti existimant, irridentã esse plura ostēdūt. meatus enim nullus de pulmone ad ventrem pertinet: sicut ex ore gulã tendere cernimus. quinetiã per vomitum & nauisẽ, vndenã humor remeet, incertum nõ est. ad hæc humore non continuo colligi in vesicã, sed prius in ventrẽ certum est. excremẽta enim alui tingi vidētur fœce viniatri. vulnere etiã ventris sæpe hoc idem patefactum est. Sedenim stultas opiniones admodum scrutari, stultum fortasse est. Arteria vero, q̃ exterior, vt diximus, posita est, à cibo infestatur. attamẽ natura ad hoc molita est minore linguã, siue lingulã, quæ arteriam operiret. non omnia viuipara eam obtinent, sed ea tantum, quibus pulmo & cutis pilo intecta, nõ cortex, non penna operimento est. Corticatis enim, pennatisq; guttur vice lingulæ operientis ipsum cõtrahitur, & diducit 30

tur. quemadmodum illis operitur aliunde & aperitur. videlicet, spiritui trahendo reddédo ve aperitur: cibo ingerédo operitur, ne quid illabatur. quòd si quid erroris in eo motu còmittitur, vel deerráte cibo in alienum tramité, vel respiratione prèueniente, tusses, strangulationesq;
 40 excitátur, vt dictū est. tam verò solerti ingenio motus & lingulæ & lingulæ adhibitus à natura est, vt cibus neq; in ore cū molitur, cadat sub dentes, neq; cū per fauces meat, in arteriā labatur. Carent animalia què modo diximus, lingula. quoniā & carne sicca, & cute cōstant prædura. non enim facile moueri membrum id posset, si ex tali genere carnis cutisq; cōstaret. sed extrema ipsius arteriæ citius comprimerentur, q̃ lingula, quam animalia pilo prædita habent ex sua carne. hæc dixisse satis est, quam ob causam animalium alia lingulam habeant, alia careant: & quemadmodum natura vitio situs arteriæ remedium lingulam emolita adhibuerit. Guttur autem ante gulam necessario positum est. Cor
 45 enim in parte priori atq; in medio situm est. in quo principiū vitæ omnisq; motus & sensus esse cēsemus. etenim partem versùs, quam priorē appellamus, tum sensus tum etiam motus agitur. hac enim ipsa ratione pars prior & posterior statuenda est. Pulmo eandem quam cor, obtinet sedem, idq; amplectitur. Spiratio tum propter pulmonē, tum propter
 55 originem cordi inditam agitur. attrahitur & redditur aër per arteriam. itaq; cum in parte priori cor primum collocari necesse sit, arteriam quoq; & guttur cōstitui ante gulam necesse est. hæc enim ad pulmonem & cor tendunt: gula ad ventrem. deniq; quod melius & nobilius est, id semper (nisi quid maius impedit) superioris inferiorisq; ratione superius collocatur: prioris posteriorisq;, prius: dextri sinistriq;, dextrum. sed de collo, gula, & de arteria dictum iam est.

¶ De corde, eius qualitate, & eius causa. Cap. IIII.

Equitur vt de visceribus doceamus. quæ eorum sanè propria sunt, quæ sanguinē habent. nulli enim exanguinū animalī viscus vllum est, cum sanguineis omnia sint. Itaq; Democritus non rectè de his tractasse videtur. siquidē incerta hæc esse putauit præ exiguitate exanguium animalium, statim enim cum cōsistunt, quæ sanguinē habēt, exiguāq; admodū sunt, deprehēdi cor & iecur sine dubio possunt. quippe cū in ouis triduo cubatis, puncti iam magnitudine appareant. necnon in partibus abortitijs perquam exigua cernuntur. ad hæc, vt exteriorum partium nō idem vsus omnibus est, sed quæq;
 10 pro vita motūq; vario sibi peculiare receperunt, sic interiorū aliq; alijs accommodantur. viscera autem eorum peculiaria sunt, quæ sanguinē habent. quam ob rem vnūquodq; eorū ex materia sanguinea constat. quod in nuper æditis patet. Sunt enim cruētiora maiorāq; ex ratione,
 15 quoniam in prima concretione species copiāq; materiæ euidētior est.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

Cor igitur omnibus sanguine præditis inest. & quã ob causam, dictum
& antehac est, & nunc dicemus. Sanguis enim necessario inest in ijs quæ
sanguinea sunt. qui cum humidus sit, cõceptaculum sibi habeat necesse
est. Ideoq; venas natura emolita videtur. quarum vnum esse princi-
pium necesse est. vbiq; enim fieri potest, vnũ esse q̃ plura, melius est. 20
Cor autẽ, venarum principium est. ex hoc enim venæ, & per hoc esse
videntur. natura etiã eius venosa est, vtpote generis societate iuncti cū
venis. quoniã & situs eius sedem obtinet principalẽ. in medio enim po-
situm est: sed magis superius q̃ inferius. & parti priori ammotius q̃ po-
steriori. natura enim rem nobiliore cõstituere in locis nobilioribus so- 25
let, nisi quid maius impediatur. Cordis hunc esse locum latissime in ho-
mine patet. sed in ceteris quoq; animalibus pari ratione tenere sibi vult
mediũ corporis necessarij. cuius sanẽ exitus est, quã excrementa emit-
tuntur. crura autẽ alijs aliter adiuncta sunt: nec ad vitã necessaria habẽ-
tur. quã ob rem ijs demptis vita nõ tollitur, additis etiã nullũ sequi in- 30
teritũ certum est. Qui capiti venarũ originem tribuunt, non rectẽ opi-
nãtur. plura enim dispersaq; principia faciũt, idq; in loco frigido. argu-
mentum, q̃ frigus hic locus vehementius sentiat. cõtrã, cordis locus ca-
lore abundat. cūmq; per cætera viscera venæ trãsigrant, nulla per cor tẽ-
dit, vt dictum est. itaq; partem & principium venarum cor esse apertũ 35
est, idq; optima ratione. medium enim cordis spissum cauumq; corpus
est. plenum etiã sanguinis est, quasi hinc venæ oriãtur. cauum est, vt cõ-
tineat sanguinem, spissum vt principium caloris seruare possit. in hoc
enim viscerum & partium omnium corporis sanguis sine venis cõple-
ctitur. cæteræ partes sanguinem venis habent contentum, idq; recta ra- 40
tione. sanguis enim ex corde ad venas quoq; deriuatur. at vero ad cor
non aliunde deuenit. Id enim origo prima & fons sanguinis est, aut cõ-
ceptaculum primum. hæc ex cõsecutione animalium perspicui possunt,
atq; etiã ex generatione. Cor enim statim omnium partium primũ con- 45
sistens, sanguinolentum est. motus etiã lætitiæ ac tristitiæ, deniq; omni-
um sensuum hinc oriri, eodẽmq; desinere videntur. ratione quoq; ita
esse probatur. principium enim vnum esse oportet, vbiq; fieri po-
test. aptissimus autem omnium locorum medius est. medium enim
vnum est, & tale, vt vndiq; attingi vel æque, vel proxime possit. ad hæc,
cū nec pars alia sanguinea vlla, neq; sanguis ipse vim habeat sentiendi, 50
quod primũ sanguinẽ habet, id esse quod sentiat certũ est. habeat autẽ
perinde ac vas quod principium est, necesse est: nec ratione tãtũ ita esse
probatur: verũ etiã sensu percipitur. nam in partuum prima gene-
ratione, statim cor palpitare cernitur, quasi animal sit, vt quod princi-
piũ sit naturæ eorũ quæ sanguinẽ habent. argumentũ vel inde deduci 55
potest, q̃ nullũ animal sanguinis compos careat corde. principium enim
sanguinis habeant necesse est. Iecur etiam omnibus sanguine præditis

inest: sed nemo id censuerit esse principium vel corporis totius, vel san-
 guinis. situm enim nequaquā obtinet principalem. Lienē vero sibi ha-
 60 bet aduersum in ijs, quā exquisitius consent. nec vero sanguinis cōcep-
 ptaculum modo cordis intra se continet: sed, vt reliquæ partes, sangui-
 nē venis inclusum habet. ad hęc, vena per iecur tēdit, nec vlla ex eo pro-
 uenit. venę enim omnes ex corde sua initia trahūt. itaq; cū alterutrum
 istorū principium esse necesse sit, iecur autē nō sit: cor sanguinis quoq;
 65 principium esse necesse est. animal enim sensu definitur. vis autem sen-
 tiendi primo illi tribuitur, quod primū sanguine pręditum est. Tale au-
 tem cor est quippe quod & origo sanguinis sit, & primum sanguinem
 habeat. Extremum eius turbinatur in mucronem firmissimū. situm in
 pectore est, & omnino parti priori corporis cōmissum, ne refrigeretur.
 70 omnibus enim pectus minus carnosum q̄ tergū est. quā ob rem à ter-
 go perquā tute calor apertus est. Cor cæteris animalibus in medio pe-
 ctore est. homini tātum paulo vergit ad leuā, vt eius partis refrigeratio-
 nem moderetur, & compenset. Omnium enim animalium maxime ho-
 mo refrigeratā habet partem sinistram. in piscibus etiā cor similē situm
 75 tenere, & cur dissimilis videatur, dictum iam est: solis ijs, cordis mucro
 ad caput spectat, cū ea pars prior sit. eodem enim agitur motus. Copia
 quoq; neruorū in corde est. idq; recta ratione. hinc enim motus oriūtur
 qui intendendo remittendōq; efficiuntur: itaq; ministerio tali & robo-
 re opus est. Cor autem vt supra diximus, veluti alterū animal inest ijs,
 80 quæ corde vitalem originem continēt. Cor sine osse est omniū, quæ nos
 nouerimus, preterquā equi, & generis boum cuiusdam, quibus præ ma-
 gnitudine quasi adminiculum subditū est. quo modo totum etiā cor-
 pus ossibus sustentatur & cōtinetur. Ventriculum triplicem cor ma-
 gnorum animalū habet, duplicem minorum, vnum ad postremū. nul-
 85 lūmq; est quod sine vllō vētriculo cōstet. & quam ob causam, dictū est.
 locum enim & cōceptaculum quoddā sanguinis primi in corde habe-
 ri conuenit. Sanguinem autē primo effici in corde, sæpe iam diximus.
 Sed cū duæ venæ sint principales, altera maior, altera minor, aortāq;
 appellata, quæ sparsa ramorum serie cæteras minores venas producāt,
 90 atq; inter se differāt, vt posthac exponemus: melius sanē est initia quoq;
 earū esse distincta. quod fieri potest, si sanguis diuersus distinctūsq; sit.
 quam ob rem vbi fieri potest, sanguinis cōceptacula duo habētur. fie-
 ri autem id potest in magnis. sunt enim corda corū ampliora. sed me-
 lius, tres esse ventriculos, vt vnus cōmune principium sit. medium au-
 95 tem & impar principium est. itaque magnitudo amplior subinde de-
 sideratur. Vtile fit, vt quæ maxima sint, triplicem ventriculum habeāt.
 dexter plurimum sanguinis, & calidissimum continet. quā ob rem pars
 corporis dextra calidior. sinister parum, idque frigidissimum. medius
 mediocrē, tum copia, tum calore: sed puriorem. principiū enim q̄ma

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

xime quiescere debet. Tale autem erit, si sanguis purus & mediocris
tū copia, tum calore sit. Quinetiā articulationem quandam rimis, sūtu
risve capitis similem habere visuntur, quanquam non ita constant, vt
quod ex pluribus sit cōpactum: sed vt modo dixi, articulationē potius
ostēdunt. Sunt articulatione corda corū, quæ sensu melius valēt. inar-
tulatione corū quæ sensu hebetiori sunt: vt suū. discrimina cordis, quæ
amplitude, exiguitate, duritia, mollitia existāt, vel ad mores pertine-
ant aliquatenus. Quæ enim sensu hebeti sunt, cor habēt durum & spīs-
sum. quæ autem sensu valent, mollius. pauida etiam sunt quibus cor
grandius: audentiora fidentioraque, quibus minus aut mediocre. as-
fectus enim qui accidit ex metu, iam in ijs præest, quoniam calorē pro-
portione cordis non habeāt: sed parum caloris in magno conceptacu-
lo exolescat. itaq; sanguis frigidior sit. Cor magnum proportionē lepo-
ri, ceruo, muri, hyænæ, asino, pāthere, mustelæ, & reliquis ferē omnibus,
quæ apertē timida sunt, aut propter metū malefica. Simile in venis atq;
in ventriculis cordis euenit. Sunt enim frigidiores, & venæ ampliores,
& vētriculi ampliores. nam vt in paruo & in magno domicilio tātundē
ignis nō æque calefacit, sed minus in magno: sic in his calor non par-
ter agit. vas enim tam vena quā ventriculus est. Item motus alieni ca-
lidum quodq; refrigerāt. plus autē spiritus in amplioribus est, magisq;
valet. quam ob rem nullum ex ijs quæ venis aut ventriculis sunt am-
plioribus, obesum per carnem opimūmq; est. sed quæ ita pinguescant,
aut omnia, aut maxima parte venis incertis, paruoque ventriculo esse
cernuntur. Cor solum viscerum atque omnino partium corporis nul-
lum vitium patitur graue: idque recta ratione. cum enim principium
corrumpitur, nihil est quod ceteris quæ inde pendeāt, præbere auxili-
um possit. indicium, vt nullum affectum cor patiatur, q̄ in nulla hostia
cor ita affectum visum adhuc est, vt in cæteris visceribus cernitur. Re-
nes enim sepe numero calculis, & panis, & papulis referti vidētur: atq;
etiā iecur & pulmo, ac potissimum lien. multa etiā alia vitiorum gene-
ra euenire in ijs videmus: sed tamen circa arteriam pulmonis, & quā
iecur annectitur venæ maiori, perexigue ita accidit. idque ratione
recta. hac enim maxime cordi associātur. At vero quæ morbo vitisq;
eiusmodi pereunt animalia, ijs dissectis affectus morbofi in corde con-
spiciūtur. Sed de corde qualenā sit, & cuius gratia, & quam ob causam
iunctum animalibus sit, hæc dixisse satis est.

¶ De venis, & earum loco in corporibus sanguineorum
animalium. Cap. V.

Equitur vt de venis differamus: videlicet de maiori & de a-
orta. hæc nanque ex corde primæ recipiunt sanguinem. reli-
quæ earū soboles sunt. igitur sanguinis gratia eas esse dictū
iam est. humor enim conceptaculum quisque desiderat. Ve-

5 narum autem genus conceptaculum & vas est. itaq; sanguis in ijs quasi
 vase est. sed quā ob rem duæ sunt, & de eadem origine in omnes corpo-
 ris partes discurrant, explicandū nunc est. causa, vt principium vnū, &
 ab vno esse melius sit, q̄ animam sentientem vnā actu habeant omnia.
 hinc enim pars etiam quæ eam animam primo cōtineat, vna est, tū po-
 10 tentia, tum actu in ijs quæ sanguinem habent. At in nonnullis eorum,
 quæ sanguine carent, actu duntaxat. quam ob rem caloris quoq; origi-
 nem in eodem tantisper esse necesse est. hæc eadem causa est etiā, vt san-
 15 guis humidus sit & calidus. cū igitur vna in parte sit principium sen-
 sus & caloris, sanguis etiā ex vno suam originē ducit. vnitate autem
 sanguinis fit, vt venarum etiam capita ex vno eodēque oriātur. duæ
 autem numero sunt, quoniam corpora animalium quæ sanguinem ha-
 bent, & gradiuntur, bipartita sint. hæc enim omnia parte priori & po-
 20 steriōri, dextra & sinistra, superiori & inferiori distinguuntur. quanto
 autem nobilior ac principalior pars prior, quā posterior est: tātō ve-
 na maior præstantior est altera, quā aortā vocari diximus. altera enim
 in priora, altera in posteriora discurrit. & altera in omnibus sanguine
 præditis habetur aperte, altera in nōnullis aut obscure, aut incerte. Cau-
 25 sa verō vt venę in omnes corporis partes digerātur, q̄ sanguis, aut quod
 vicē sanguinis tenet totius corporis materia est, quæ in vena, aut in vi-
 cario venæ continetur. sed quonā modo, & ex quo animalia nutriātur,
 & quomodo ex ventre capiant alimentum, cū de generatione agitur,
 aptius & spectari, & explicari potest. Cum autem partes ex sanguine
 omnes consistant, vt diximus, venarū riuī in omnes corporis partes ra-
 30 tione recta expanduntur. Sanguinem enim fundi per omnia, adesseq;
 omnibus oportet. siquidem partes quæq; ex eo cōsistunt. & vt in hortis
 rigandis de vna origine fontēque vno aqua riuīs permultis diducitur,
 alijsq; ab alijs ductus subinde excipiunt quousq; humor in omnis par-
 tes deueniat, atq; etiam vt in fabricis per totam fundamētorum descri-
 35 ptionem lapides apponuntur, videlicet ea ratione q̄ sata hortorum hu-
 moris beneficio nascantur, fundamēta ex lapidibus condantur: sic na-
 tura sanguinem per totum corpus censuit derivādum, cum is omniū
 materia sit. patet hoc in ijs, quæ maxime extenuētur, nihil enim nisi ve-
 næ apparent: vt in vitineis, & ficulnis, & reliquis generis eiusdē frondi-
 bus. ijs enim arescentibus, venę tantummodo relinquuntur. Cuius rei
 40 causa est, q̄ sanguis, & quod sanguini proportionetur, potentia sit cor-
 pus & caro, aut quod ijs proportionē respondeat. Igitur vt in adqua-
 tione sulci altiores, ampliōresq; durant, minimi autē primi, ac celeriter
 limo obducto abolefcunt, rursumq; deducto apparent: sic venæ amplissi-
 mæ durant. minimæ autē in primæ actu carnes efficiūtur, quāquam po-
 45 tentia nihilominus venæ sint. quam ob rē etsi caro extat, sanguis tamē
 inducto vulnere vndiq; effluit. Atqui sine vena sanguis esse non potest.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

vena autē nulla manifesta est: quo modo neq; riuorū foueolæ patent, priusq; limus eximatur. Procedūt venæ in minores subinde ex amplioribus, quousq; arctiores reddantur, q̄ vt sanguinē transmittere possint. quam ob rem exitus sanguini nullus patet, quanquā excremento vaporis humidi, quem sudorem vocamus, satis pateat. sed ne illi quidem, nisi corpore calefacto, & venularum clausulis patefactis. Iam nōnullis accidit, vt cruentum quoddam excrementum sudaret propter vitiatum corporis habitum, scilicet cum corpus laxum fluxumq; esset, sanguisq; præ cruditate humesceret imbecillitate caloris, qui exiguus venulis inclusus concoquere non posset. omne enim quod aquæ & terræ cōmune est, crassescere cum concoquitur, dictum iam est. alimentū autem & sanguis mixtum ex ijs est, calor vero concoquere nō potest, non modo quia exiguus est, verū etiam præ nimia cibi assu mpti copia. fit enim exiguus comparatione tanti cibarij. duplex autē exuperantia cibi est. aut enim quantitate, aut qualitate, id est modo & genere. quippe cum cibus nō æque cōcoctu facilis quisq; sit. profluit autem sanguis potissimum per ampliora venarū foramina. quam ob rem è naribus, gingiuis, & sede, interdū etiam ex ore profluuium sanguinis fit sine vilo dolore, non per vim, vt ex arteria. distant spatio inter se supernè vena maior, & aorta, infra mutatis vicibus tendunt, atq; ita continetur corpus. progredientes enim scinduntur iuxta bifidam crurum partitionē. atq; altera ex parte priori in posteriorem se porrigit, altera ex posteriori in priorem: eodēmq; concurrunt. vt enim ea quæ implexa sunt, cōtinentiora constant: sic vicibus venarum mutatis partes priores corporis cum posterioribus copulantur. Simile etiam à corde locis superioribus fit. sed qui diligentius nosse velit quemadmodū venæ inter se habeant, spectare id, tum per dissectionem, tum per cōmentationem, hoc est, historiam animalium debet. atq; de venis, & corde hætenus. de reliquis etiam visceribus hac eadem via & ratione considerandum est.

De pulmone, & eius forma. quibus item inseritur, quibus non.

Cap. VI.

Vlmo ideo habetur, quia genus animalium quoddam pedestre est. Calorē enim refrigerari necesse est. quod extrinsecus ea, quæ habent sanguinem desiderāt. sunt enim calidiora. At quæ sanguine carent, vel suo nativo spiritu satis refrigerari possunt. extrinsecus autē vel aëre vel aqua refrigerare necesse est. quam ob rem piscium nullus habet pulmonem, sed pro eo branchias obtinent, vt, cum de spiratione ageremus, retulimus. aqua enim refrigerantur, vt aëre quæspirant. quam ob rem omnia quæ spirant, habēt pulmonem. spirant pedestria omnia, & aquatiliū nonnulla: vt balena, & delphinus, atq; etiam cete omnia quæ reflant. complura enim natura ancipiti

sunt, tum ex terrestrium, tum ex aquatiliū numero. nam & eorū quę
terra sustentantur, aëremque arripiunt, quędam in humore maximam
temporis partem consumunt propter sui corporis temperamentū. &
15 eorum quę in humore degunt, nonnulla tantum terrestris naturę sibi
mutuatur, vt nisi interdū spirent, viuere nequeant. Pulmo igitur spirā-
di officio delegatus est, qui originem quidē sui motus accipit ex corde:
sed sua tum amplitudine, tum inanitate aditum spiritui patefacit. cum
enim attollitur, influit spiritus: cum contrahitur, effluit. Ad cordis pal-
20 pitationem pulmonem spectare, male opinatum est. Cor enim homini
(propē dixerim) animalium vni palpitat. quia homo solus spe rei futu-
rę expectationēque moueatur. in pluribus etiam cor laxo interuallo
distat à pulmone, sitūmq; superius tenet, vt nihil ad cordis palpitatio-
nem conferat pulmo. Differentia pulmonis varia est. alijs enim sangui-
60 25 neus, magnūsq; alijs minor, fungosus, exanguis. Quę viuipara sunt,
maiorē, & copia refertum sanguinis habent, propter calorem suę na-
turę ampliorem. Quę contrā ouipara sunt, exiguū, & siccum: sed aptū
ampliari, ac extumescere, cum inflatur. qualis eorum est, quę ex terre-
stribus quadrupedes ouiparę sunt: vt lacertorū, & testudinum, & cæ-
65 30 terorum generis eiusdem. Volucrum etiam natura quas aues appella-
mus, eodem pertinet. omnium enim earū pulmo fungosus, & spumę
similis est. spuma enim facta diffusaque ex amplo tumore in exiguum
residet. & pulmo earum exiguus membranęq; similis est. quam ob rem
hęc omnia parum siciunt & parum bibunt. diu etiam aquā demersa to-
70 35 lerant. satis enim ab ipso pulmonis motu spiritali inanēq; refrigeratur
diutius, vt quę parum caloris habeant. Accedit ad hęc, vt magnitudo
corporis eorum propē omniū minor viuiparis sit. Calor enim est quod
vim obtineat augendi. sanguinis autem copia caloris indiciū est. Cor-
pora etiam melius erigit. quam ob rem homo ceteris erectior omnibus
75 40 est. & viuipara reliquis quadrupedibus erectiora incedūt. nullū enim
viuiparum vel expes vel ambulans æquē latibula petit. pulmo igitur
spirandi gratia datus omnino est, sed exanguis, talisq; cuiusdam anima-
lium generis causa est, verū commune eorum nomine vacat: nec vt
auiū genus nomē obtinuit. itaq; vt auem esse ex aliquo est, sic in essen-
45 tia illorum inest, vt habeant pulmonem.

De viscerum forma, & eorum loco in corpore animan-
tium, & officio. Cap. VII.

Viscerum quędam simplicia esse videntur, vt cor, vt pul-
mo. quędam bipartita, vt renes. quędam vtrōnam mo-
do se habeant, dubitatur. Iecur enim & lienem an-
5 10 citi inter hęc esse specie dixeris. nam & quasi simplex,
& tanquam pro simplici, duo. simili prædita natura es-
se vtrūq; videtur. Sunt tamen omnia bipartita. cuius

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

rei causa est corporis dispositio, quæ bipartita quidem sit: sed in vnum initium coëat, cōsummeturq; aut enim superiore & inferiore, aut prior & posteriore, aut dextra & sinistra parte distinguitur. quā ob rem cerebrum quoque omnium bipartitum esse sibi vult, atq; etiam sensoriū 10 vnumquodq; eadēq; ratione cor ventriculis suis distinguitur. pulmo vero in ouiparis adeò dirimitur, vt ea binos habere pulmones videantur. Renes bipartitas esse nihil dubiū est. de iecore & liene iure abiges. cuius rei causa est, q̄ in ijs quæ lienē habere necesse est, lien ipse quasi iecur adulteratum esse videtur. in ijs autē quæ lienem habere nō necesse est, vt exiguus admodum lien veluti notæ gratia habetur, sic epar 15 bipartitum aperte est, & pars altera ad dextram, altera quæ minor est, ad sinistram situm tenere expetit. Quinetiā in ouiparis quāuis minus, quā in viuiparis apertum sit, tamen in nōnullis æque diuisum patet. vt locis quibusdam lépores bina iecinora habere videtur, quemadmodum 20 in genere piscium tum alij quidā, tum cartilaginei iecur duplicatum habere videntur. Sed quoniā iecur parte dextra potius sitū est, ideo natura lienis adhibita est. Itaq; quāq; necessaria quodāmodo est, tamen non admodum omnibus animalibus. causa igitur vt viscerum natura bipartita sit, quemadmodum diximus, dextrum sinistrūq; est. 25 vtrumq; enim sibi simile exposcit. quomodo ea quoq; similē gemināq; habere naturam expetunt, vt enim illa quamuis gemina eodē coëunt: sic viscerum singulā, quamuis gemina, nexū eodem continentur. Sunt viscerum quædam supra septum, quædam infra. sed omniū vsus communis venarum gratia est. videlicet quo venę, utpote pensiles, sustineri, 30 & copula viscerum stabiliri ad corpus possint. quasi enim anchorę per partes deductas iaciūtur ad corpus. verbi gratia, de vena maiore, ad iecur & lienem deuenitur. etenim viscerum eorum natura quasi clauus corpori eā affigit, scilicet iecur & lien in latera corporis venam maiorem affirmant. ad hæc enim sola rami ab illa mittuntur. Renes autem 35 in partem posteriorem eandem continent. quanquam ad renem utrūq; non modo de vena maiori, sed etiam de aorta pertendit vena. hæc viscerum beneficio institutioni animalium præstantur. atq; etiā iecur & lien iuuant ad cibi concoctionē. q̄ enim sanguinea sunt, calidam habēt naturā. Renes ad excrementū quod in vesicam fecedit, opitulantur. Sed 40 enim cor & iecur omnibus animalibus necessaria sunt. alterū propter caloris originem (locū enim adesse aliquem quasi lares, focūq; oportet, quo naturæ fomites, & primordia ignis natiui cōtinuētur, & seruētur, eundēq; tutum esse veluti arcē corporis totius necesse est) alterū, iecur dico, cibi cōcoquēdi gratia adest. & quidē nullū sanguine præditum ijs duobus carere potest. quam ob rē omnia quibus sanguis, duo 45 hæc viscera habent. Quæ autem spirant, tertium etiam habent, pulmonem. lien per accidens necessarius est. quomodo excrementa tū alui, tū

vesicæ. ex quo fit, vt in nōnullis deficiat magnitudine: vt volucrum quibusdam, quæ ventriculum habent feruentiorem, velut columbo, accipitri, miluo. Quinetiā in ouiparis quadrupedibus pari modo hoc percipi potest. habent enim perquam exiguū. multis etiam squamatis exiguus, quæ vesica etiam carent, quoniam excrementum per carnem latiore in pinnas & squamas transeat. lien enim vapores vacantes diuertit, & attrahit ex vētriculo: & concoquere eos potest, vt qui sanguineus sit. quōd si plus excrementi sit, parūmq; caloris habeat lien, corpus præ alimento immodico languescit. & propter confluuiū huiusmodi, sæpe accidit, vt lienosis ventres præduri efficiantur. quo modo ijs, qui supra modum mingunt, ex diuerticulo humoris. At quibus parum excrementi consistit, vt auibus, atq; piscibus, ijs aut non magnus aut notæ gratia dūtaxat habetur. Quadrupedibus etiam ouiparis lien exiguus, rigidus, & reni similis est, scilicet ob eam rem, quōd pulmo eorum fungosus est, parūque potus desiderant. & quantum excrementi constiterit, in corpus & corticem vertitur, vt auibus in pennas. Sed in ijs quæ vesicam habent, & pulmonem sanguineū, humidus est, tum ob eam quam modo diximus, causam, tum quia partis sinistræ natura humidior & frigidior est. contrarium enim quodq; ad sibi cognatum ordinem dispositum est. verbi gratia, dextrum sinistro contrarium est, & calidum cōtrarium frigido. itaque modo quem diximus, sociantur. Renes nulla necessitate habentur, sed vt melius & locupletius sit. humoris enim excrementi gratia, qui confluit in vesicam, adiūcti sunt ex sua natura. in quibus. plus huiusmodi sedimenti fieri solet, vt vesica melius suo munere fungeretur. Sed cū vsus eiusdem causa renes atque vesica habeantur, differēdum nunc de vesica est, prætermittā sequente partiū enumeratione. de præcordijs enim nondum docuimus. quæ pars viscerum rationi coniuncta est.

¶ Quibus animalibus data sit vesica, deque eius officio, & situ in corpore animantium.

Cap. VIII.

Vesica nō omnibus animalibus data est: sed ijs tantum tribuere voluisse natura videtur, quæ pulmonem haberet sanguineū. idq; recta ratione. caloris enim excessu, qui in eo ipso membro cōtinetur, sitibunda hæc omnium præcipue animalium sunt, cibiq; indigēt nō modo sicci, verū etiā humidi copiosioris. itaq; excrementum etiam copiosius contrahi necesse est, nec solū tantum, quantū à ventre concoqui excerniq; cum eius excremento possit. ergo huius quoque excrementi conceptaculū quoddam haberi necesse est. quam ob rem omnia quæ talem habent pulmonem, vesicam obtinent. quæ autem tali carent pulmone, & vel parū bibunt, quoniam fungosum pulmonem habeant, vel omnino potum assumunt, nō potus, sed cibi gratia.

c. j.

ARIST. DE PARTANI. ET EARVM CAVS.

tia, vt insecta, & pisces, vel etiam penna aut squama aut cortice integuntur. hæc tum propter humoris assumpti exiguitatem, tum quia quantum excrementi contrahitur, in ea ipsa absumatur, vesica omnia carent, excepta testudine inter corticata. in hac enim tantummodo natura castrata est. Cuius rei causa est, quod marinæ testudines pulmonē habent carnosum, sanguineum, & similem bubulo, terrestres autē proportionē maiorem. superficies etiam, quia obdēsa prædurāq; modo filicis est, facit ne humor diffilari euaporariq; possit per carnem laxiorem. vt auibus, serpentibus, cæterisq; opertis cortice euenit, atq; ita excrementi copia tanta subsidet, vt eorum natura conceptaculū & vas quoddam capax humoris desideret. vesicam igitur testudo sola inter hæc habet eade causa, scilicet marina amplā, terrestris exiguam admodum.

De renibus, & eorum officio, & quibus dati sunt animalibus. Cap. IX.

Enum etiam ratio similis est, nullum enim pennatum, nullum squamatū, nullū corticatū excepta testudine renes habet. quanquā in nonnullis auibus carunculæ quædam sint latiusculæ, speciem renum ostendentes, quasi ea caro quæ renibus delegata est, locū nō habeat, sed in plura dispersa sit genus tamen testudinis quam lutariam vocant, & vesica & renibus caret. fit enim propter eius mollitudinem tegminis, vt humor facile diffletur. lutaria igitur ob eā causam neutram earum partium habet. cæteris animalibus quæ sanguineū, vt dictum est, habent pulmonē, renes omnibus natura tribuerat. quippe quæ simul & ad venas cōtinendas ijs vteretur, & ad humorē superuacuū excernendū abuteretur. meatus enim de vena maiore ad renes vsq; perfertur. cauū in omnibus inest renibus, aut amplius, aut arctius, præter quā in vitulo marino. eius enim renes bubulis similes. omniū firmissimi ac solidissimi sunt. hominū etiam renes bubulis similes sunt. quippe qui tāquam compositi ex multis renibus exiguis cōstent: neq; æquabiles sunt, quomodo renes ouium cæterarūmq; quadrupedū habentur. quo fit vt morbus eorum difficile curari hominibus possit, etiamsi nuper ægrotare incōperint accidit enim vt, quasi multis renibus laborant, difficilius remediū adhibeatur, q̄ si vno infestarentur. Meatus qui ex vena pertendit, nō cauum subit renum: sed in eorū corpus absumitur. quā ob rem in cauis eorū nihil sanguinis cōtinetur, neq; concrefcit mortuis. Meatus vero de cauis renū exangues duo insignes ad vesicā feruntur, singuli ex singulis atque etiam alij ex vena aorta validi frequentēsq; eodē deueniunt. quæ ita natura instituit, vt ex vena humoris excrementum ad renes veniret. in renibus autē sedimen humoribus per corpus renum colatis, in mediū cōstueret, vbi plurimi cauū continent. quo fit vt renes omnium maxime viscerum fœdū reddant.

odorē. tū deinde ex medio per eos meatus in vesicā iā magis, magisq;
 30 tanq̄ excrementū secernitur atq; reijcitur. vesica ipsa ex renibus depē-
 det. tēdūt enim in eā, vt dictū est, validi meatus. Renes his de causis ha-
 bentur, & virtutes quas diximus obtinēt. Omnibus autē quę renes ha-
 bent, dexter superior sinistro est: q̄ enim motus ex parte dextra proue-
 niat, naturāq; dextræ proinde validior sit, ideo partes omnes mouendi
 35 causā vergant ad sitū potius superiorē oportet. nā & superciliū dextrū
 magis attollitur & arcuatū magis q̄ sinistrū habetur. Tāgitur in omni-
 bus à iecore dexter, q̄ elatior est. Iecur enim parte dextra positū est. pin-
 gue plenius renes ābit, q̄ reliqua viscera. quod & necessario fit, cū excre-
 mentū per renes trāsmissum coletur. quātū enim relinquitur sanguinis
 40 puri, facile cōcoqui potest. finis autē probē cōcoctiōis sanguineę adeps,
 & seuū est. Vt enim in cōbustis siccis, velut cinere, aliquid ignis reliqui-
 tur: sic in cōcoctis humidis nō nihil caloris, qui effecerit, relinquitur: quo
 fit vt pingue leue sit, & humoribus resideat atq; fluitet. fit nō intra ipsos
 renes, quoniā dēfū hoc viscus sit, sed circū renes est: videlicet aut adeps
 45 in ijs quę pinguescere adipe solēt, aut seuū in ijs quę seuo opimantur.
 quorū differētia alio loco explicata est. necessario igitur ea de causa pin-
 guescūt, scilicet ex ijs quę necessario eueniūt animalibus, quę renes ha-
 bere debuerūt. Salutis autē causa, vt renū natura calida sit. Cū enim po-
 siti loco vltimo sint, teporē desiderāt ampliorē. tergū enim carnosū est,
 50 vt cor, & reliqua partis superioris viscera ptegat. At lūbi carne vacāt,
 vt flecti possint. omniū enim flexus excarnes sūt. itaq; vice carnis adipe
 renes obsepti muniūtur. Quinetiā humorē melius discernunt, & cōco-
 quūt sua pinguedine. pingue enim ōne calidū est. Calor autē cōcoquit.
 Renes his de causis pingui operiūtur. dexter omnibus minus pinguis.
 55 cuius rei causā est, q̄ natura dextre partis siccior est, & mobilior. motus
 autē contrarius est. liquat enim pinguedinē, & cōsumit. sed cū cæteris
 animalibus renes habere pingues proficiat, & plerūq; totos obesos ha-
 beant, ouibus hoc letale est. quo fit vt quanq̄ pingues admodū sint, ta-
 60 men aliquid desit, & si non vtriq; dextro quidem. causa cur hoc solis,
 aut maxime ouibus accidat, q̄ ijs quę adipe pinguescere solēt, pingue
 humidū est. itaq; non æque flatus interclusi dolorē faciūt. quod causa
 65 siderationis est. quā ob rē hominibus etiā qui vitio renū laborāt, quāq̄
 pinguescere iuuat, tamen si pingues admodū efficiātur, dolores pro-
 fecto accidunt lerales. Cæteris autē, etsi seuo pinguescunt, tamē seuū
 minus densum q̄ ouibus fit. Copia etiā seui genus ouium longe exce-
 dit. omniū enim animalū oues celeri renū obesitate opplētur. itaq; hu-
 more flatūq; intercluso celeriter præ sideratione intereunt. nāq; per ve-
 nā aortam & maiorem statim vitium ad cordis sedē trāsuehitur. meatus
 enim ex ijs venis ad renes continui pertēdunt. sed de pulmone, de cor-
 70 de, de iecore, de liene, de renibus, dictum iam est.

ce. ij.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

¶ De septo transuerso, & eius vsu.

Cap. X.

Eparantur hæc inter se septo trāsuerſo, quod nōn ul-
li præcordia appellant. diſterminat hoc à reliquis pul-
monem & cor. id autē ſeptū trāsuerſum præcordia in
ſanguine præditis, vt modo dixi, vocatur. habent hoc
omnia quæ ſanguinem obtinēt, æque vt cor, & iecur.
cuius rei cauſa eſt, q̃ ideo habetur, vt ſedē cordis à vē-
tre dirimat: videlicet vt animæ ſentientis origo inoffenſa ſeruetur, nec
facile occupetur exhalatione cibi, & caloris aduentitij copia. hac enim
cauſa natura interceptit præcordiorum, quaſi parietis ſepiſq; interuen-
tu, diſtinxitq; partem nobiliorem ab ignobiliori: in quibus ſuperioris
inferiorisq; ratio poſſet haberi. ſuperius eſt enim cuius gratia reliqua
ſint, quodq; melius ſit. inferius autē quod eius gratia ſit, & conceptacu-
lum cibi neceſſariū. Anneſcitur hoc ſeptū ſiue cinctus coſtis parte ſui
carnioſiore validiorēq; media autē coſtat membrana exiliori. ita enim
& ad robur, & ad prætentum cōmodius eſt. cōtra calorem ſe efferentē
hoc veluti ſobolem eſſe argumentū ex ijs, quæ plærūq; accidunt, duci-
tur. vbi enim propter vicinitatē attraxerint humorē calidum atq; excre-
mentitiū, continuo mentem ſenſūmq; planē perturbant. quam ob rem
phrenes appellantur, quaſi participes prudētiae ſint. atqui nullatenus
participes ſunt: ſed quia propinquæ ſunt ijs quæ vim obtinēt illā (cor-
di enim prætedūtur) hinc mētis mutationē aperiūt. quā ob rem tenues
parte ſui media ſunt, nō modo de neceſſitate, q̃ cum carnoſæ ſint parte
ſui coſtis ammota carnoſiores eſſe neceſſe ſit: verū etiā vt minus vapo-
ris excipiat. nā ſi carne pleniore coſtarēt, copiā vaporis & haberēt & tra-
herēt. partē hāc calefactā celeriter ſenſum aperire indicat, vel id quod
titillatu euenit. ridēt enim celeriter, qui titillātur, quia motus celeriter
ad eū locū perueniat: qui quāquā leuiter calefaciat, tamē aperit, & mē-
tem mouet præter volūtātē. cauſæ autē cur homo animalī vnus titille-
tur, & cutis tenuitas eſt, & q̃ ſolus omniū animalī rideat. eſt enim titil-
latio riſus per eiufmodi motū partis, quæ alā cōplet: ictu etiam traiecta
præcordia in prælijs riſum attuliſſe proditū eſt, ſcilicet calore quē mo-
ueat vulnus. hoc enim veriſimilius credi poteſt, q̃ quod de capite refe-
rūt, vt abſciſſū loqui potuerit. Sūt enim qui hoc dicāt, Homerūmq; teſtē
adhibeāt, quaſi ob eā rē illud dixerit. Ipſeq; dū loquitur, miſcetur pulue-
re vertex. nō enim dū ipſe homo: ſed dū ipſe vertex intelligi volūt. In ter-
ra Caria res adeò pro vera habita eſt, vt reū quēdā ex incolis egerint. Cū
enī Iouis Hoploſmij ſacerdos eſſet occiſus, & à quo, nō coſtaret, nōnulli
ſeſe audiuiſſe retulerūt, capite præciſo dicēte ſepius, virū ſuper viro Cer-
cidas occidit. itaq; hominē cui nomē Cercidas in puincia quæſierūt, cō-
pertūq; in iudiciū duxerūt. ſed fieri nō poteſt, vt caput præciſa arteria, &
ſine motu pulmonis loquatur. nec apud Barbaros qui capita ſūma cū

κατὰ μέσον
δὲ ὑμενῶδὲ
σερόν, id eſt
media autē
conſtat mē-
branioſiore.

celeritate abscindunt, tale quid vnquam euenisse accepimus. Ad hæc, in cæteris animalibus cur id non aliquando fiat? Risum enim ijs nunquam præcordijs traiectis moueri consentaneum est, cum ridendi vi
 45 careant. At capite absciso ne suam vocem aliquando emittant, quidnam prohibeat? Corpus tamen detracto capite progredi quoquam nõ temere credi potest. nam ea quidem quæ sanguine carent, vel viuere diutius possunt truncata capite. cuius rei causam alio loco docuimus. Sed cuius nam gratia singula viscerum habeantur, explicatum iam est.
 50 Extremis autem venarum interioribus hæc necessario adiunguntur. vaporem enim prodire, cumque sanguineum, necesse est, ex quo consistente concrementumque viscerum corpus contrahatur & coagmentetur. quapropter sanguinea hæc sunt omnia, & naturam sibi consimilem, cæteris dissimilem habent.

¶ De membranis & earum officio.

Cap. XI.

Membranis omnia viscera includuntur. pro tegmine enim opus est, quo illæsa seruantur, eoque leuiori. membrana autem talis suapte natura est, quippe quæ
 5 & densa sit, vt arcere possit: & carne vacet, vt vaporem nec trahat nec habeat: & tenuis prætendatur, vt leuis sit, & nihil pōderis afferat. Maxime inter membranas & robustissimæ sunt, quæ cor aut cerebrum ambiunt: idque optima ratione. hæc enim præcipuam tutelam desiderant. tutela enim partibus adhibenda principalibus est. hæc autem principatum maxime vitæ obtinent.

¶ Non omnia viscera omnibus animalibus inesse. Cap. XII.

Abent animalium quædam omnem viscerum numerum, quædam non omnem. quæ sint hæc, & quam ob causam, dictum iam est. & variæ vero hæc habentur. neque enim cor simile habet ea quæ corde prædita sunt, neque aliud propè dixerim vllum. Iam enim iecur alijs multifidum est, alijs simplicius in eorum genere, quæ sanguinem habent, & viuipara sunt. sed longe magis piscium iecinora, & quadrupedum, & ouiparorum, tum inter seipsa, tum ab ijs quæ modo diximus, dissident. Auium iecur maxime simile est iecori
 5 viuiparorum. puro enim & sanguineo colore exhilaratur, vt illud. cuius rei causa est, quod auium corpora difflari euaporarique optime possint, nec multum habeant excrementi vitiosi. quo etiam fit, vt nonnulla ex viuiparis felle careant. Iecur enim ad temperiem sanitatemque corporis multum confert. finis namque eorum in sanguine potissimum situs est. Iecur autem omnium viscerum excepto corde sanguine refertissimum est. At vero quadrupedum ouiparorum & piscium iecinora maxima parte pallidiuscula sunt. nonnullorum etiam vitia
 15
 40

ce. iij.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

ta omnino, vt corpora quoque eorundem prauum temperamentum
fortiuntur, velut rubetæ, testudinis, & similium. Lienem bisulca inter
cornigera habent rotundum, vt capra, ouis, & reliqua omnia, nisi ali- 20
qua pro sua magnitudine auctiorem in longitudinem habeant, vt bo-
ues. At multifidis prolixus omnibus est, vt homini, cani. Solipedibus
autem medium tenet, & promiscuus est. partem enim alteram habet la-
tam, alteram angustam, vt equo, mulo, asino.

¶ Differentia viscerum à carne.

Cap. XIII.

fferunt viscera à carne nō modo sua corpulentia: ve-
rum etiam eo, q̄ caro foris posita est, viscera intus con-
tinentur. cuius rei causa est q̄ naturam cōmunē cum
venis habeant, & partim venarū gratia sint, partim non
sine venis esse possint. Subest præcordijs vëter quā gu- 5
la desinit, si habetur: si minus, ori adiungitur.

¶ De intestino, & ventre, eorūque officio, & locis con-
coctionis.

Cap. XIII.

Entri intestinum annexum est, sed quam ob causam
partes has animalia habeant omnia, nulli dubium est.
Cibum enim & ingestum recipere, & euaporatum
eijcere, neq; eundem locū esse cibi concocti, & excre-
menti necesse est. conceptaculum etiā adesse in quo 5
cibus mutetur, oportet: pars enim alia cibum inge-
stum complecti: alia excrementum, materiāque superuacua capere
debet. quarum actionum vt tempus diuersum est: sic loca etiā diuer-
sa haberi necesse est. Sed de ijs aptius differemus, cū de generatione, &
alimento agetur. nunc de differentia ventris & partium eodē pertinen- 10
tiū considerandum est. Ventres enim nec magnitudine neq; specie si-
miles inter se sunt: sed quæ in sanguineo genere vtrinque dentata & viuī
para sunt, hæc simplicem habent ventrem: vt homo, canis, leo, & reli-
qua, quorum pedes in plures digitos funduntur, & quæ aut solipeda
sunt, vt equus, mulus, asinus: aut bisulca quidem, sed vtraque parte den- 15
tata, vt sus: nisi aliqua præ sui corporis magnitudine, aut difficultate ci-
bi non ad concoctionem idonei, sed spinosi & lignei, multiplicem ha-
beant, vt camelus. quemadmodum cornigera habent. quippe quæ non
vtraque parte dentata sint. & camelus quidem (quanquā cornibus car- 20
ret) ideo non supernè dentata est, quòd ei magis necessarium est ven-
trem talem habere, quàm dentes priores. cum itaque ventrem simi-
lem non vtrinque dentatis habeat, dentes etiam simili modo forti-
tur, vtpote parum necessarios. quinetiam cum cibus durus spinosus
que sit, & tamen linguam esse carnosam necesse sit, natura dentium
portione terrena ad palati callum atque duriciam abusa est. Rumi- 25
nat etiam camelus more cornigerorum. quoniam ventres similes cor-

nigeris habeat. habent hæc singula plures ventres, vt ouis, capra, ceruus, & similia. vt, cum officium oris non satis in molendo cibo adhibetur propter inopiam dentium, munus ventrium expleat, dum alius ab alio cibum recipit, scilicet primus inconfectum, secundus aliquantulum confectum, tertius plenius, quartus perquam plenè confectum, ita fit, vt genus hoc animalium receptacula cibi habeat plura. quibus nomina hæc, aut indita sunt, aut indere licet, venter, ar sineum siue reticulum, omasum, abomasum. Quonam modo hæc se habeant, tum situ, tum etiam specie, ex historia dissectioneque animalium petendum est. hac eadem causa est, vt auium quoque genus partem qua cibum recipit, varie habeat. cū enim id oris officio, quod cibo cōficiendo tribuitur omnino careat, vt quod nullos habeat dentes: & neque quo dirimat neque quo molat cibum obtineat, id circo aut ante ventrem sinum habet, qui ingluies appellatur pro oris officio, aut gulam patentiorem, aut ante ventrem partem aliquam gulæ ipsius sinuosam, in qua cibum recentē, & inconfectum recondant, aut ventris ipsius partem aliquam prominentem, aut etiam ventrem ipsum validum & carnosum, vt cibum immobilitum diu continere, & concoquere possint. bonis enim viribus venteris & calore natura defectum oris rependit, & compensat. Sunt quæ nihil ex ijs habeant: sed ingluie prolixa vtatur, scilicet ea quibus crura prælonga & læuia sunt propter cibi humiditatem: causa igitur est quod cibus ijs omnibus moli & confici facile possit, vt eorum venteres per facilem cibi concoctionem humescant. Piscium generi dati sunt dentes. sed serrati propè dixerim omnes. genus enim quoddam exiguum est, quod non serratos habeat dentes: vt qui scarus vocatur. qui vnus & ruminare merito ob eā rem creditur. quæ enim non vtrinque dentata cornigera sunt ruminant. habent omnes acutos, quibus, etsi cibum secare possunt, tamen male secant, quod diutius immorari nequeant. quam ob rem nec planos habent dentes. non enim fieri potest, vt deterant cibum: itaque frustra haberent. Item stomachum alij nullum omnino habet, alij breuem, sed enim ad concoctionem iuuandam alij modo auium ventericulos habet, & carnosos, vt mugilis. Maior autem numerus appendices iuxta ventrem frequētes obtinet, vt in ijs quasi lacunis cibum conditum macerēt, atque concoquant. sed pisces contra quæ aues, eas appendices fitas habet. quippe qui superne habeant ad ventrem, cum aues quibus datum hoc est, infra parte intestini extrema diffumant. viuiparorum etiam nonnullis appendices intestinales infra eadem de causa habentur. genus piscium omne, quoniam cibum minus conficere possit, crudaque egerat, & vorax & gulosum est. cætera etiam omnia quibus intestina sunt recta, ciborum auida sunt. cum enim cibus celeriter egeratur, proindeque brevis usus fruendi sit, breui repetant cibum auida necesse est. Quæ vtrinque detata sunt, paruum habere ventrem dictum iam est. differentiam

ce. iij.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

autem duplicem ferè omnia recipiunt . alia enim canino similem ha-
 bent, alia suillo. amplior venter suillus est, flexuosusq; , vt diutius con- 70
 coquat. caninus paruus est, nec multo amplior intestino. laxusq; intus.
 A vètre natura intestinorū posita est in omnibus animalibus. habet &
 ea differentiam, vt venter, numerosiore . alijs enim simplex intestinū
 sibiq; simile resoluitur, alijs dissimile. quibusdam enim parte qua ven- 75
 tri iungitur, laxius est: qua definit, arctius. Quā ob rem canes vehemē-
 ti nixu nec sine cruciatu eam partem leuāt excremento. sed tamen ma-
 iori animalū numero, arctius parte superiori est, latius inferiori. maio-
 ra multiplicabilioraq; sunt intestina cornigerorum. vètris etiam sinus
 eorum amplior, q̃ auctiora sint. cornigerorū enim propè dixerim om- 80
 nia ampliora sunt pabuli ratione, vt conficiāt quod cibi ingerūt incō-
 fectum. Quibus autem intestinum nō directum, ijs omnibus amplius
 tendit, quā & quod colum vocatur, habēt. & cæcum, ac tumidū quid-
 dam mox arctatur, & complicatur. ab hoc rectum ad exitū vsq; excre-
 menti pertendit, quē quidem pars, quam podicem vocāt, alijs pinguis, 85
 alijs sine pingui est. Quæ omnia natura solers molita est ad congruam
 cibi confectiōē, & excrementi vsum, & trāmissionem. procedēti enim
 descendentiq; excremento, aut subsistēti, vt immutetur in animalibus,
 quæ præ magnitudine aut locorum calore vegetiora, cibiq; plenioris
 indigētiora sint, via ampliatur. Tum, vt ventrem intestinum angustius
 excipit: sic à colo, quod laxum intestinum vocatur, & alui amplitudine 90
 rursus semitā angustiorē, clauiculam à flexuosis orbibus dictā, subit
 excrementum iam penitus euaporatū, vt natura seruetur, nec vniuer-
 sim exitus fiat excrementi. Quæ igitur animalia continentiora esse ad
 cibi desiderium conuenit, hæc sua in aluo laxiores sinus non habēt: sed
 anfractus orbēsq; plures cōtinent. nec recto intestino vtuntur . laxitas 95
 enim intestini auiditatē auget cibi, rectitudo accelerat auiditatem. quā
 ob rem animalia quæ vel simplex habent intestinum, vel conceptacula
 ampla, cibum aut copiosum capiūt, aut celerius repetunt. Sed cum in
 ventre superiore cibum ingestum recētem esse necesse sit, in imū autē
 delapsū fæculentum, euaporatūmq; , locum etiam aliquem interposi- 100
 tum esse, in quo immutetur, & nec recens adhuc, neq; iam exactus in
 stercus sit, necesse est. itaq; genus id animalium omne habet eam par-
 tem, quæ ieiunum vocatur, positam in eo, quod à vètre tenue tendit,
 intestino. hoc enim medium est inter vètrem superiorem in quo cibus
 crudus adhuc sit, & inferiorem in quo iam superuacuum excrementū 105
 contineatur. hoc cum in omnibus ita sit, tum in ijs patet, quæ & maio-
 ra sint, & ieiunarint. ita enim interstitium loci vtriusq; conspicitur. nā
 si ederint, mutationi parū tēporis suppetit. Sed fœminis pars nulla cer-
 ta superioris intestini ieiuna est. alia enim alijs, vt fors tulerit. Maribus
 autem proxime ante cæcum aluūmq; omnibus est. 110

¶ Quæ coagulum habeant, quæ non, & de eius loco. Cap. XV.

Abent quod coagulū vocatur, omnia quæ plures cō-
tinent ventres. carent quæ vnū habent, excepto lépo-
re. habent quibus hoc datum est, nō in magno vētre,
nec ī reticulo, neq; in vltimo, quod abomasum appel-
lauimus: sed in eo, qui inter vltimū & duos primos po-
situs est, quod omasum vocatur. habēt hęc omnia co-
agulum propter lactis crassamētum. carent quibus singuli ventres, q̃
eorum lac tenue sit. quā ob rem cornigerorū lac spissatur: mutilorū ne-
quaq̃. lépori coagulū fit, quoniā herbam succi lactei pascatur. talis enim
humor lac in ventriculo infantiū stringit, facitq̃ colostrū. cur coagulū
in omaso multiuentrium consistat, explicatum in problematibus est.

TERTII DE PARTIBVS ANIMALIVM ET EARVM
CAVSIS, FINIS.

ARISTOTELIS DE PARTIBVS

ANIMALIVM ET EARVM CAVSIS LIBER QVAR-
TVS, INTERPRETE THEODORO.

¶ Viscera prius exposita etiam in ijs quæ pedibus carent esse. at
in nonnullis alijs differre. Cap. I.

Viscera, venter, & reliquæ quas exposuimus para-
tes, modo eodem in quadrupedibus ouiparis,
& in ijs quæ pedibus carent, vt serpentibus ha-
bentur. natura enim serpentum cognata ijs est.
quippe quæ similis sit lacertæ prælongæ, ac ex-
pedi. his vero & piscibus omnia similia sunt, ni-
si quod pulmo serpentibus datus est, quoniam
terra vtantur pisces eo carent, & branchias vi-
ce pulmonis fortiuntur. Vesica nec piscibus, neque eorum vlli quæ
modo dixi, adiuncta est: nisi testudini. humor enim ijs in corticem te-
gentem, vt auibus in pennas absumitur, cum exiguo potu contenta
sint, propter exanguem pulmonis naturam. & quidem excrementum
alui ijs quoque omnibus albicat, quæ admodum auibus. itaque ijs quæ
vesicam habent, exempta vrina, salsugo quædam terrena in vasis subsi-
det. quantum enim dulce & potulentum sit, in carnem præ sua leuita-
te absumitur. viperæ inter serpentes eadem à cæteris sui generis diffe-
rentia discrepant, qua inter pisces cartilaginea à cæteris sui generis.
Nam & cartilaginea, & viperæ animal ædunt in lucem, vbi primum
intra se oua pepererint. ventres singulos hęc quoque omnia habent,

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

vt cætera quæ vtrinque dentata sunt. lienem etiam admodum paruum, vt 20
cætera quæ carent vesica. serpentes propter corporis formam quæ lō-
ga est, & angusta, speciem quoque viscerum habent prolixam, & cæteris
animalibus dissimilem, vt quā ad sui corporis opificium, quasi formulā
effigiatam sortiatur. Omentum, lactes, & intestinorum naturam, atque
etiam septum, & cor, omnia animalia sanguine prædita obtinent. Pul- 25
monē atque arteriam omnia præter pisces. situm etiam arteriæ, gulæque,
omnia quibus hæc data sunt, similem tenēt propter causas supradictas.

¶ Quam ob rem animalium alia fel habeant, alia non. Cap. II.

El etiam habet maior pars animalium, quibus sanguis:
idque aut in iecore, aut intestinis sepositū, vt quod suam
naturā non minus aluo familiarem habeat. hoc ita esse
maxime in piscibus constat. Cū enim pisces fel habeāt
omnes, tum magna ex parte suis intestinis annexū cō- 5
tinent. nonnulli etiam toto intestino prætextū, vt amia.
Necnon serpentū pars maxima eodem modo habere cernitur. quā ob
rem qui fellis naturā sensus alicuius gratia esse opinatur, nō rectē sen-
tiūt. volunt enim ideo fel adesse, vt partē animæ sitam in iecore mor-
dendo excitet, laxādo exhilaret. Quādā felle omnino carent: vt equus, 10
mulus, asinus, ceruus, dama. camelus nō discretū: sed venulis quibusdā
cōfusus habet. vitulus etiā marinus caret, & inter pisces marinos del-
phinus. Sunt & quæ partim habeant, partim nō habeant eodē in gene-
re: vt mures. quod idem homini etiā accidit. aliqui enim fel in iecore
habere visuntur, aliqui carēt. itaque de toto genere ambigitur. qui enim 15
alterutrū compererint, idem omnibus tribuūt, quasi omnes eodem ha-
beāt modo, quo aliqui. hoc idem ouibus etiā caprisque euenit. pars enim
earū maxima habet fel. & quidem terris quibusdā adeo large, vt exu-
perantia prodigij loco habeatur, vt in Naxo: sed alijs quibusdā locis om-
nino careat, vt apud Calchidem Euboicā parte quadā agri. Ad hæc, pi- 20
scium fel, vt dictū est, longe remotū à iecore est. Anaxagoras errore opi-
nari videtur fel esse morborū causam acutorū. cū enim abundat, asper-
gi in pulmonē, & venas, & costas asseuerat. ijs nanque ferē accidūt ea vi-
tia animalibus quæ felle carent. dissectis etiam id pateret, si ita esset. Ad
hæc, copia humoris, quæ per abscessus decumbit, cōferri nō potest cum 25
eo quod ex fellis cōceptaculo aspergatur. Sedenim, vt bilis quæ quali-
bet alia corporis parte gignitur. excrementū quoddā liquamentūmq;
est: sic fel iecori adiūctū nō rei cuiquā delegatū, sed excrementū esse vi-
detur, quomodo & alui, intestinorumque sedimen. Attamen natura cō-
mode vel excrementis suis interdum abutitur. sed nō propterea quære- 30
re omnia alicuius causa debemus. cū enim aliqua eiusmodi sint, fit, vt
alia complura necessario causa eorū proueniāt. Quibus igitur iecoris
cōstitutio salubris est, & sanguinis natura, quæ iecur subeat, dulcis acce-

dit, hæc aut nullū fel suo in iecore habent, aut venulis quibusdā inclu-
 35 sum continent. aut partim habent, partim nō habent. quam ob rē ieci-
 nora eorum quæ felle vacant, dulcia sunt, probēq; colorata propē dixe-
 rim omniū. particula etiam iecoris quæ felli subdita est, dulcissima est.
 at vero quæ sanguine minus puro consistunt, hæc excrementum id quod
 fel appellamus, semouent. excrementum enim cōtrarium alimēto esse
 40 vult, & amarum dulci. & sanguis integer dulcis est. fel igitur nō alicu-
 ius gratia: sed purgamentū atq; inutile esse materiam cōstat. quam ob
 rem pulchre à veteribus dicitur illis, qui causam cur diutius viuatur,
 fellis vacuitatē esse aiunt. argumento ex solipedū, ceruorūmq; genere
 deducto. hæc enim & felle vacant, & diu viuūt. Quinetiā ea quæ illi nō
 45 viderint felle carere, vt delphinus, vt camelus, lōgeua sunt. iecoris enim
 naturā vt opportunā ac necessariam omnibus sanguineis animalibus
 causam pro sua qualitate afferre, viuendi plus minūve temporis ratio
 est. excrementū etiam tale huius visceris esse, cæterorū autem nullum,
 ratio exigit. Cordi enim nullus eiusmodi humor appropinquare potest.
 50 quoniā illud affectū nullū patitur violentū. cæterorū autē viscerū nul-
 lum necessarium animalibus est, nisi iecur. absurdum autē sit, nisi vbi-
 cunq; pituitam aut alui sedimen videris, excrementū id esse putes. pa-
 riq; modo de bile fellēve censeas. sed locis discrimē elicere velis. At de
 felle quam ob causam alia habeant, alia nō habeant, satis dictum est.

¶ De omento, & eius ortu, & officio. Cap. III.

Estat vt de lactibus, & omento differamus. hæc enim
 hoc in loco, & cum intestinis continentur. Omentum
 membrana est aut seuosa, aut adiposa, scilicet vtro mo-
 do pinguescere animal solet. Quænam differentia in-
 5 ter hæc sit, dictū iam est. oritur id de medio ventre tam
 vniuentri quàm multiuentri generi, qua veluti futura
 describitur. inest enim & in ventre, vt in corde futura vestigiū quoddā,
 vnde omentum exorsum reliquam ventris partē cunctāque intestina
 complectitur in omnibus sanguine præditis, tum terrestribus, tum a-
 10 quaticis animalibus. ortus omēti talis necessario euenit. cum enim sic-
 ca aut humida miscella calescit, vltimum, semper cutis membranæ ve
 speciem recipit. hic autem locus plenus alimenti eiusmodi est. Itē pro-
 pter membranæ densitatē quod sanguinei alimenti transmissum, cola-
 tūmq; est, id pingue esse necesse est. tenuissimū enim hoc est, & calore
 15 loci illius concoctū pro carnosa & sanguinea coagmentatione in seuū
 aut adipem euadere necesse est. Omētum ratione hac gignitur, sed na-
 tura eo abutitur ad cibi meliorem concoctionē, vt facilius celeriūsq;
 cibus cōcoquatur. calor enim vim habet cōcoquēdi. pingue autē cali-
 20 liquam ventriculi partem iecur insidens fouet. hæc de omento.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

De lactibus, & eorum ortu, & causa. Cap. III.

Qvod autem lactes vocant, mébrana & ipsum est, per-
tendens cōtinua de intestinorū tenore ad venam vsq;
maiores, & aortam, plena venarum multarū, atq; fre-
quentium, quæ ab intestinis ad venam maiorem aor-
tāmq; permeant. Ortū eius similiter atq; cæterarum
partium necessario esse comperimus. Sed quā ob cau-
sam data sit animalibus sanguine præditis, cōsiderādum est. cum enim
necesse sit, vt animalia cibū extrinsecus capiant, rurſusq; ex hoc alimen-
tum fiat, quod in omnes corporis partes digeratur. quod in exāguibus
nomine vacat, in sanguineis sanguis appellatur. ideo aliquid adesse o-
portet, quo tanq̃ radice cibus de vêtre ad venas deferatur. Itaq; vt stir-
pes radicibus terræ innixæ cibū inde hauriunt: sic animalibus véter &
intestinorū vires pro terra sint, à quibus capiāt alimentum. quā ob rem
lactes sunt venas sibi inditas habentes, quasi radices. Sed cuius nam rei
gratia lactes habeātur, dictum iam est. Quēadmodum autē capiant ali-
mētum, & quonam pacto per venas ex alimēto ingesto subeat eas par-
tes, quod in venas digeritur, explicabitur, cū de generatione alimētōq;
animaliū agemus. Sedenim vt animalia sanguine prædita cōstant par-
tibus, quæ declarata adhuc sunt, & quas ob causas, dictum iā est. sequi-
tur, quod & reliquum est, vt quæ ad generationē pertinet, quibus fœmi-
na differat à mare exponamus. sed quoniā de generatione tractandum
est, de ijs quoq; tunc differere, cum de illis tractamus congruum est.

Mollia, crustacea, testata, & insectorum genus omnibus prædi-
ctis membris carere, déq; ijs, quæ vice eorū fungātur. Cap. V.

Qvæ autem mollia, quæq; crustata vocantur, plurimum
ab ijs quæ explicauimus differunt. iam enim omnem
viscerū naturā ea nō habent, nec vlla ex reliquis quæ
sanguine carent. quæ duo genera sunt. alterum quod
testa contegitur: alterū quod insectū vocatur. sangui-
nem enim, ex quo viscerum natura cōstat, nullum ex
ijs obtinet. quoniā affectus eiusmodi quidam eorum essentia proprius
est. etenim sanguinem alia habere, alia nō habere in ratione recipitur,
quæ essentiā eorum definiat. nihil etiam ex ijs quorū gratia viscera ha-
bent animalia sanguine prædita, datum eiusmodi animalibus est. non
enim venas hæc habent, nō vesicam, non vsum spirandi: sed vnū quod
cordi proportionetur, id habeant necesse est. vis enim animæ sentiēdi,
vitæq; causa parte aliqua corporis principiū animalibus omnibus est.
At vero p̃artes ad victum pertinētes ea quoq; omnia necessario habēt,
quanq̃ variè, propter loca quibus cibum recipiāt. habet molliū genus
parte, quod os vocatur, binos dentes: atq; in ore pro lingua carnosum
quiddam, quo voluptatem esculentorum discernat. Crustata etiā pari

modo binos dentes habet primores, & carnosum illud, quod lingue pro-
 portionetur. necnon testata omnia parte eiusmodi habent, eadem cau-
 20 sa, qua sanguinea, videlicet ad cibum sentiendū. Quoniā etiam insecta
 simili ratione aut promuscidem habent ore prodeuntē, vt apū, musca-
 rumq; genus, vt dictū iam est: aut in ore conditam partē eiusmodi pos-
 sident, vt formicæ, & si qua alia sint generis eiusdē. Dentes quædam ex
 ijs habent, quanq̃ diuersos, vt apum muscarumq; genus: quædā nō ha-
 25 bent, quæ cibo vtantur humido. insectorum enim cōplura nō victus sed
 armorum gratia dentes obtinēt. Testatorū autem quædā, vt principio
 diximus, linguam appellatam habet robustam. Cōchæ dentibus etiam
 binis fulciuntur, vt crustata. Stomachus siue gula ab ore prælonga mol-
 libus est, quam ingluuies excipit, quomodo auibus. tum vter coniu-
 30 gitur, & intestinum ventri annexū simplex vsq; ad exitum tendit. Sepijs
 igitur & polypis vter similis, tum figura, tum tactu est. At ijs quas lo-
 ligines appellamus, bina quidem conceptacula ventris speciem gerūt.
 sed alterū minus ingluuiem imitatur, & tactu discrepat. quoniā corpus
 etiam totū carne molliore constat. habent hæc ita eas partes eadē cau-
 35 sa, qua aues. neq; enim eorum vllum potest cōmolere cibū. itaq; inglu-
 uies ventri præiacet. Habet enim præsidij salutisq; gratia quod atramē-
 tum vocatur, tunica contentū membranea, exitum finemq; habens, quæ
 alui excrementa emittūt parte, quæ fistula vocatur, quæ in supinis po-
 sita est. Sed cum atramentum hoc mollia habeāt omnia, tum præcipue,
 40 plurimūq; sepia cōtinet. quoties enim metu perterrentur, hoc effuso
 humore aquā infuscant, sibiq; nigrorem septum proponūt, & turbulē-
 tiam quasi quo se abscondant. habent hoc atramentū loligines & poly-
 pi supra apud mutim potius positū. sepia infra ad aluū. copiosius enim
 habent. quoniā magis vtantur. quod ijs propterea euenit, quia vitam li-
 45 toralem traducunt: & tamen nihil, quo sibi auxiliētur, aliud habet, quo
 modo polypi & brachijs sibi sufficiūt, & coloris mutatione, quæ & ipsa
 accidit ei per metum, vt effusio atramenti. loligo sola ex his gaudet al-
 to, vitamq; pelagicam agit. sepia igitur plus cōtinet atramēti, & infra,
 quoniā copiosius. facilius enim & longius profundere maiori ex copia
 50 poterit. fit in hoc genere atramentū, vt in auibus: quod per excrementū
 album terrenū subsidat. nam id quoq; caret vesica, quantūmq; terrenū
 maxime sit, in atramentū secernitur. & plurimū sepia cōsistit, quoniam
 plurimū terrenæ materiæ habeat. argumento sepium est, quod tale tan-
 tūq; sit. hoc enim polypus caret. loligo cartilagosum ac tenue gerit.
 55 Quam ob causam hoc alia habeant, alia careant, qualēque in vtroque
 habeatur genere, dictum iam est. Sed cum exanguia sint, & ob eam rem
 refrigerata, & pauida, hinc, vt hominū nōnullis per metum funditur al-
 uus aut excrementum vesicæ profluit: sic ijs accidit quidem necessario,
 vt metu perculsa effundatur. Sed natura hoc excremento ad præsidium &

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

tutelam eorum abutitur. Crustata etiam, tum locustacea, tum cācri, bi- 60
 nos dentes habēt primores, & inter dentes carunculam linguæ effigie
 illam, vt dictum iam est: tum stomachum ori cōtinuo iunctum, exiguū
 proportionē suorū corporū magnitudinis. hunc excipit venter, in quo
 locustæ & cancrorum nōnulli dentes alios habent, quoniā superiores 65
 illi secare nō satis queant. hinc intestinū simplex vsq; ad exitum excre-
 menti dirigitur. Quinetiam singula testatorum genera has easdē obti-
 nent partes. sed alia explanatius, alia obscurius: quanq̃ maiora cōspectū
 earum præbeant euidentiorē. Cochleæ igitur & dentes præduros acu-
 tōsq; habent, vt dictū iam est, & quod interiacet dētibus, carnosum simi-
 liter, vt mollia & crustata. promuscidem etiam, vt dictū est, inter aculeū 70
 & linguā. Ori autem iungitur quasi ingluuies auium, à qua stomachus
 est, quem excipit venter. in quo situm est quod papauer vocatur. mox in
 testinum continuum tendit simplex originē à papauere illo ducens. in
 omnibus enim testaceis inest hoc excrementū, quod vel esculentū esse
 præcipue sentitur. Cætera etiam turbinata, vt purpuræ, buccina, simili- 75
 ter vt cochleæ cōstant. Sunt testatorū genera plura. alia enim turbinata
 sunt, vt ea quæ modo dixi: alia bivaluia: alia vniualuia. sed turbinata
 quoq; bivaluibus quodāmodo assimilātur. quippe quæ omnia opercu-
 lo quodā cōgenito carni patulæ appposito claudantur: vt purpuræ, buc- 80
 cina, natices, & reliqua generis eiusdē. idq; præsidij causa. quā enim tes-
 ta nō protegit, facile offendi posset ab ijs quæ extrinsecus inciderent.
 Cæterū vniualue genus q̃ faxis testa in dorsum data adhæreat, seruari
 potest. fitq; alieno septo quodāmodo bivalue: vt quæ patellæ vocātur.
 Bivalue se concludendo tuetur: vt pectines, vt mituli. turbinatū crusta 85
 illa prætenui, quæ à frōte integitur, quasi bivalue ex vniualui efficitur.
 Echinus omniū maxime à natura munitus est. quippe qui testa vndiq;
 spinis frequētibus circūuallata celetur, quā rem peculiare hunc in ge-
 nere testato sortiri diximus. Natura autē crustatorū contrā, q̃ molliū
 constat. Altera enim carnis mollitiā extrā habēt: altera intrā. hinc for- 90
 ris terrenam duritiā obtinēt. quanq̃ echinus nihil habeat carnis. igitur
 cætera quoq; testata omnia, vt dictū est, habent & os & linguæ effi-
 giem, & ventrem, & ostiū excrementi. sed interest situ & magnitudine.
 quæ singula quēadmodū se habeant, ex cōmētatione, dissectioneq; ani-
 malium petendū est. quædam enim ratione: quædā cōspectu ipso-
 rum potius declaranda sunt. Echini, & eorū quæ vertibula siue tubera appella- 95
 laui, genus peculiari modo præ cæteris constant testatis. habent echini
 dētes quinos, & carūculam interpositā dētibus illā, quæ in omnibus su-
 prædictis est. cui stomachus iūgitur. ab hoc venter in plura diductus, per
 inde ac si plures numero ventres hoc animal habeat. Sunt enim om-
 nes distincti, pleniq; vacantis materiæ. ex stomacho vno dependent, in 100
 vnūmq; ostium excrementi finiunt. caro (vt dictū est) nulla est circa vē-

trem: sed quæ oua appellantur numerosiora testæ adhærēt, membranu-
 lis singula obuoluta, & paribus distincta interuallis. nigra etiam quædā
 circū ab ore fusim sparguntur, nomine adhuc nullo appellata. sed cum
 105 non vnum, sed plura genera echinorum sint, omnium partes quidem
 eas omnes sortiuntur. sed oua appellata, nec ōnes cibo idonea, & par-
 ua admodū cōtinēt: exceptis ijs qui vada incolunt. omnino id ipsum cæ-
 teris quoq; testatis euenit. caro enim non æque, omnium esculēta est. &
 excrementū quod papauer vocatur, quibusdā cibo idoneū: quibusdā
 110 nō idoneum est: cōtinēt hoc turbinata omnia sua clauicula. vniualuia
 suo fundo, vt patellæ. biualuia qua nodo ligātur. quod autē ouum vo-
 catur latere dextro biualuia habent. altero latere ostium excrementi cō-
 tinēt. Sed errore ouum id vocitatur. quippe quod tale sit, quale est pin-
 gue in sanguineo genere, cū viget. quā ob rem fieri solet per id tēpus
 115 anni quo vigēt, scilicet vere, & autūno. laborant enim testata omnia per
 frigus & æstum, atq; exuperantiam tēporis pati nequeūt. argumēto est,
 quod echinis euenit. habent enim id iam inde ab ortu naturæ, & pleni-
 lunijs vberius, nō quia per id tēpus copiosius pascuntur, vt quidam pu-
 tant: sed q̄ noctes tepidiores sint, propter lucem pleniorē. Calorem
 120 enim desiderant, quoniam frigori patent, vtpote quæ sanguine careāt.
 ex quo fit, vt æstate potius ubiq; vigeāt, præter q̄ in Pyrensi Euripo: nā
 ibi non minus tempore hiberno probantur. Cuius rei causa est, q̄ tūc
 vberius pabulētur, cum pisces per id tempus ea loca relinquāt. Habent
 echini omnes oua eodem numero, atq; impari omnes. quina enim, dēs-
 125 tes etiam, ventresq; totidem. Ratio, q̄ non ouum est, quod ouum voca-
 tur, vt modo dixi: sed quod bona animalis enutritione, alimoniāq; pro-
 ueniat. Fit ostreis quidē in altero tātummodo latere id quod oui nomi-
 ne appellatur: idēmq; est, quod echinos habere dicimus. sed cum testa
 echini non modo cæterorum ostreorū orbē colligat vnum, sed in glo-
 130 bū circūagatur, vt nō partim talis, partim non talis formetur, sed vsque-
 quaq; similis sit (vndiq; enim in se nutibus suis conglobatur) idcirco
 ouum quoq; simili modo habeat, necesse est. nō enim ambitu, vt cætera,
 dissimili cōstat echinus. nanq; ijs omnibus caput in medio sitū est: quā
 quidē corporis partem situm tenere superiorem certum est. nec vero
 135 ouū habere cōtinuū potest, quando neq; cætera generis eiisdē sic habēt:
 sed altero latere tātum sui orbis. Ergo cum id cōmune omniū sit, pro-
 prium autē illius, vt globi speciē gerat, oua numero impari sint, necesse
 est. nam si pari essent, per diametrum disposita haberētur, cum similem
 hinc, atq; inde seruari rationē interualli conueniat. Sic autē dispositis
 140 vtroq; latere orbis ouū haberetur, quod in cæteris ostreis non est. alte-
 ro enim latere suæ oræ id habent, & ostreæ & pectines. itaq; terna aut
 quina aut quolibet alio numero impari esse necesse est. At si terna essēt,
 diducta inter se laxo admodum interuallo haberētur. si plura q̄ quina,

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

continuum propè ouum redderetur. quorū alterū non melius est, alte-
 rum fieri nō potest. Quia igitur oua echinos habere necesse est. quā
 ob causam vter quoq; quinquepartitus est, & dentes totidē habētur. 145
 singula enim oua, cum quasi corpora quādā animalis sint, modū quoq;
 viuēdi similem habeāt necesse est. hinc enim capitur incremētum. nā si
 venter vnus tātūmodo esset, oua, aut longe distarent, aut totū alueum
 occuparēt, vt echinus & difficile moueretur, & cibi minus impleretur. 150
 Cum autē quinq; numero interualla sint, vtrē singulis adiunctū quin-
 quepartitū esse necesse est. eadēmq; de causā dētes etiā totidē habētur.
 ita enim natura similē rationē prādictis membris reddiderit. Sed quā
 ob causam oua numero impari, tōtq; numero echinus habeat, dictum
 est. Cur autē alij parua admodū, alij magna, causa est, q̄ natura cōstāt alij 155
 alijs calidiore. calor enim cibū cōcoquere plenius potest. quā ob rē qui
 cibo inutiles sunt, in ijs excremēti plus est. mobiliore etiā facit natura
 caloris vt pascātur, nec stabiles maneāt. cuius rei indicium est, q̄ eorum
 spinis aliquid semper adhæreat, tanq̄ crebro moueātur. spinis enim vt
 pedibus vtuntur. Vertibula autē parū sua natura à plātis differūt: sunt 160
 tamen spongijs viuaciora. quippe cū spongię vires habeāt plātē. natu-
 ra enim continue ab inanimatis ad animalia trāsīt per ea quæ viuunt
 quidē, sed nō sint animalia, ita, vt parū admodū differre alterū ab altero
 videatur propter suā propinquitatē. Spongia igitur, vt dictū est, cū ad-
 hærēdo tātū viuere possit, absoluta autem nequeat viuere, similis plā 165
 tis omnino est. Quæ autem tubera vocāt, & pulmones, atq; etiā plura
 eiusmodi alia in mari, parū ab ijs differunt sua ipsa absolute. viuūt
 enim sine vllo sensu, perinde ac plātē absolute. nā & in terrestribus plā-
 tis sunt nonnulla eiusmodi, quæ & viuāt & gignātur, aut in alijs plātis,
 aut absoluta. quale etiā est, quod modo Parnasus fert, vocatū à quibus- 170
 dā epipetrum. hoc enim diu viuere potest suspensum. Et vertibulum
 igitur, & quicquid generis eiusdem, simile plātē est: quia adhærēdo tātū
 tummodo viuit: sed cū aliquid habeat carnis, sensum aliquē habere vi-
 deri potest. itaq; vtrōnā modo statuēdū sit, incertū est. habet hoc anima- 175
 lis genus duo foramina, rimāmq; vnā, qua recipiat humorē cibo accō-
 modatū, & qua rursus emittat quātū humoris remaneat. nihil enim ex-
 cremēti, vt cætera crustata, hoc se habere ostēdit: ex quo fit potissimū, vt
 & hoc, & quicquid simile in animalium genere est, planta in re appellari
 possit. Nec enī plāta vlla habet excremētū: præcingi vero per mediū te- 180
 nui quadā mēbrana in qua vitæ principatus sit, ratio congrua est. Quas
 autē vrticas appellāt, non testa operiūtur: sed exclusæ omnino sunt ijs,
 quæ in genera diuisimus. ancipiti natura hoc genus est, ambigēs & plā-
 tæ & animalia. absolui enim, & escā petere nonnullas, & sentire occur-
 rentia posse, atque etiā asperitate corporis vti, ad se tuendum, anima- 185
 lis est. At vero quod imperfectū sit, & faxis celeriter adhæreat, nec ali-

quid excremēti emittat manifeste, quanq̃ os habeat, plātarū generi simi-
 le est. Stellarū etiam genus simile est. quippe quod concharū cōplures
 aggrediens exugat. Ratio eorū, quæ inter exanguia absoluta uiuant, vt
 molliū crustatorūmq; eadē atq; testatorū est. partes igitur ad cibū accō-
 190 modatas, quas omnibus inesse necesse est, eo quo explicauimus modo
 sese habēt. Sed habeant certe illud quoq; oportet, quod ei parti propor-
 tionetur, cui sentiēdi p̃cipatus in sanguineo genere mādatus est. hoc
 enim in ōnibus animalibus inesse necesse est. Ergo mollibus, id mēbra-
 na cōtinetur humidū, per quod gula in ventrē pertēdit, admota potius
 195 tergo. mutis id à nōnullis vocatur. Crustatis etiā tale quid alterū adiū-
 ctū est, quod & ipsum mutis nomine appellatur. humida corpulētāq; ea
 pars est. tēdit per eā mediā, vt modo diximus, stomachus siue gula. Nā
 si inter eā & tergū positus esset, distendi æque nō posset cibo ingrediē-
 te propter dorli duritiā. intestinū à mute natura semouit: extrāq; po-
 200 suit, & atramentū intestino annexuit, vt q̃ plurimū distaret ab auditu, &
 pars sordida à nobili, & principe procul haberetur. partem hāc cordi
 proportionari & situs ipse ostēdit, cū idem sit, & dulcedo humoris, tanq̃
 cōcocta, & sanguinea quādā. In crustatis etiā eodē modo sentiēdi prin-
 cipatus habetur, sed minus patet. attamē in medio semper quærēdū hoc
 205 principiū est, aut scilicet inter partes qua cibū recipiūt, & qua excremē-
 tum emittūt, si fixa degunt: aut inter dextrā partē, & sinistrā, si incessilia
 sunt. Insectis principij eiusmodi, pars, vt ante diximus, inter caput &
 alueū est. quæ etsi magna ex parte simplex est, tamē nōnullis multiplex
 est: vt iulis, & similibus prælōgis. quo fit vt præcisa viuere possint. na-
 210 tura enim partē hanc simplicem, vnāmq; tantū facere in omnibus vult.
 itaq; vbi potest, simplicē facit: vbi nō potest, multiplicē. idq; i alijs minus:
 in alis magis apertū est. partes autē quæ cibū administrant, nō pari ra-
 tione datæ omnibus sunt: sed plurimū differūt. quibusdam enim in ore
 est quod aculeus appellatur, quasi cōpositū, & vnā linguæ ac labiorum
 215 obtinens potestātē. quibus autē aculeus nō parte priore habetur, ijs in-
 tra dentes tale sensoriū continetur, idq; excipit intestinū rectū, simplex
 ad ostium vsq; excremēti porrectū: quibusdam hoc retortū in anfractū
 est. Sunt etiā quæ ventrē ori adiunctū, intestinūmq; à ventre reuolutū
 habeant, vt quæ edaciora, maiorāq; sunt, cōceptaculū cibi obtineāt co-
 220 piosioris. Genus cicadarum peculiarē maxime omniū istorum naturā
 sortitum est. quippe quod partem eandem in vsum, tum oris, tum lin-
 guæ constitutam aptissime habeat. qua veluti radice, cibum ex humo-
 ribus trahat. nempe omne insectorum genus minimo alimento con-
 tentum est, & propē sibi ipsa sufficiunt, non tam corporis exiguitate, q̃
 225 frigiditate. quod enim calidū est, cibum & desiderat, & cōcoquit cito.
 contrā quod frigidum est, cibo carere facile patitur. sed omnium ma-
 xime cicadarum genus ieiunum est. satis enim ijs alimento est humor,
 ff. j.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

qui in corpore remanet. sicut animalibus Pōticis, quæ nō diutius q̄ diē
vnum viuere queūt, quanq̄ illis vita die vno perq̄ breui tēporis spacio
describitur. his plus temporis datur: tamē id quoq; breue est. Sed cum
de partibus animalū interioribus dictum iā sit, ad reliquas exteriores
redeundum est, incipiendūmq; non vnde digressi sumus, sed ab ijs ipsis
quæ modo exposui, vt ijs expeditis quæ moram exigunt breuiorē, am-
plius in genere animalium perfecto, & sanguine prædito immoremur.
¶ De partibus exterioribus insectorū, earūq; inter se dissidētia. Cap. VI.

Rgo insecta animalia quanq̄ non partibus numerosis
constant, tamē ipsa inter se dissident. quippe quæ cum
omnia multos habeant pedes, quoniā contra tarditatē
frigiditatēmq; naturæ eorū numerus exauctus pedum
motionem efficiat faciliorem, tamen variē numerum
hunc sortiantur. Quæ enim plurimū pro sui corporis
lōgitudine frigent, numero præcipue superant: vt iulorū genus. Quin-
etiam q̄ principia plura habeant, hinc & infectiones sunt, & numerus
pedum proinde augetur. quibus autem pedes pauciores, hæc volucres
sunt, vt pedū inopia adiuuētō pennarum cōpensetur. Ipsarū autem vo-
lucrū quæ pascuis viuāt, & pabuli causa necesse habeāt euagari, hæc quæ
dripennes sunt, & corpulentia habent leuiorē: vt apes, & reliqua gene-
ris eiusdē. binas vtroq; sui corporis lātere pennas gerunt. At vero quæ
corpore exiguo sunt, bipēnes cōstant: vt genus muscarū. Quæ autē par-
ua sunt, & vitā stabile agunt, multis fulciuntur pennis, vt apes: & crusta
pēnas obtectas gerūt, velut galleruæ, & cetera id genus insecta, scilicet
vt pennarū vires integras tueātur. Cū enim stabilia sint, corrūpi facilius
possunt, q̄ quæ motu citantur agiliori, itaq; septo proposito muniūtur.
Quinetiā pēna eorū caret & fissura & caule. nō enim pēna, sed mēbrana
cutis æmula est, quæ præ siccitate necessario absoluitur corpore eorū,
cū carnis portio frigeat. insecta autē sunt, tū ob causas prædictas, tū etiā
vt sese tuto inflexu seruare possint. cōglomerātur enī quæcūq; ex ijs p-
lixo corpore sunt. quod effici nisi insectis nō posset. Quæ autē glome-
rari nequeāt, cōtrahūt se in incisuras. quod patet, cū tangūtur, velut ea
quæ cāthari vocātur. vbi enim metuerint, motu cessant, totōq; corpore
indurescūt. insecta vero hæc esse necessariū propterea est, q̄ in eorū es-
sentia inest, vt multa principia habeāt. eaq; ratione sanè plātis assimilā-
tur. vt enī plātæ, ipsa quoq; præcisa viuere possunt: sed hæc aliquādiu, il-
læ vel perfici possunt, ac duæ ex vna atq; etiā plures numero procreā-
tur. aculeis etiā armātur nōnulla insecta cōtra animalia noxia. geritur ac-
culeus alijs parte priore: alijs posteriore. aut enī ore, aut aluo extrema.
nā vt elephātis pars delegata odoribus, cōmoda etiā tū ad pugnādū, tū
ad cibi usū habetur: sic insectorū quibusdā lingua pluribus officijs fungi-
tur. quippe quæ & cibū sentiat, suscipiat, admoueātq; & defendat cōtra

- aliorū iniurias. Quibus autē non in ore aculeus, hęc dentes habēt, cibi
 35 scilicet aut conficiendi, aut capiendi, ad mouēdūq; gratia: vt formicę, vt
 apes. At vero quę aculeo in aluo armata sunt, hęc vt animosa aculeū
 pro armis obtinuerē, qui intra aluū conditus est: vt in apibus, & vespis,
 quoniam volucres sunt. nam si prætenuis fragilisq; aculeus extra pate-
 ret, facile corrūperetur. Sed si, vt in scorpione, distaret, onus ita afferret.
 40 scorpio profecto q̄ non volatu, sed gressu se moueat, caudamq; forti-
 tus sit, aculeū caudę adiunctū gerat, vel inutilem ad pugną habeat, ne-
 cesse est. Nulli aculeus in aluo cui pēnæ binę. q̄ enim imbecilla parua-
 que sunt, ideo binas habēt. quippe cū vel à paucioribus efferri possint,
 quę parua sunt. quod idem causę est etiā, cur aculeus parte priore ge-
 45 ratur. cum enim imbecilla sint, vix parte priore ferire possunt. At vero
 quę pluribus pennis prędita sunt, quia auctiora sunt, merito pēnas plu-
 res obtinuerē, partēq; posteriore valent. instrumentū autē non idem ad
 vsus dissimiles haberi si fieri potest, sed ad defendendū acutissimū, ad
 gustandū fungosum, & cibi attrahens, melius est. Vbi enī licet duobus
 50 vti ad duo opera, nec aliud impeditur, nihil tale natura facere solet.
 quale per inopiam ars excussoria obeliscolychniū ex veru lucernaque
 componit. attamen id si fieri nō potest, eodem ad plura opera abutitur.
 Pedes priores nōnulla ex ijs longiores ideo habent, vt, quoniā propter
 oculorū duritiā nō exquisitē cernāt, cruribus ijs longioribus abiter-
 55 gant incidentē molestiā, atq; arceant. quod & facere muscas videmus,
 & apes, & reliqua generis eiusdē. semper enim prioribus cruribus val-
 lant, & protegūt. posteriora medijs longiora sunt, vt ambulent melius,
 & attollātur facilius de terra, cum auolare libet. quod planius ea ostē-
 dunt, quę salūt: vt locustę, vt culices. cū enim inflexa rursus connixa
 60 extendūt, attolli de terra necesse est. Locustę non parte priore, sed po-
 steriore habent crura illa ad gubernaculorū effigiē cōdita. suffraginem
 enim intus flecti necesse est. quod nulli crurū priorū datū est. omnibus
 his senī pedes, ijs etiam, quorum enixu saliant, connumeratis.

De partibus testatorū exterioribus.

Cap. VII.

- Estatorū corpus nō multiplex est. cuius rei causā est,
 q̄ eorū natura stabilis est. Quę enim mobilia sunt,
 hęc plures habeāt partes necesse est. quoniā actiones
 eorū sint, & officia. plura enim desiderāt instrumen-
 5 ta ea quę plures motiones exercēt. Ad hęc, aut omni-
 no immobilia sunt, aut parum motus adipiscūtur. ve-
 rū natura cōsulens eorum salutē, duritiā testē obduxit. Sūt alia vni-
 ualua, alia biualua, alia turbinata, vt dictū iam est. turbinati etiam ge-
 neris, alia in anfractum intorta sunt, vt buccina. alia in globum tan-
 10 tū circumacta, vt echinorum genus, necnon biualuiū. alia referatilia
 sunt, vt pectines, & mituli. ab altero enim latere nodo ligātur. quędam
 ff. ij.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

utroq; latere connexa sunt: ut vnguium genus. Habent omnia testata caput infra, plantarū modo. cuius rei causa est, qd cibū de imo capiant, ut plantæ radicibus suis hauriunt: itaq; ijs vsu euenit, ut inferiora habeant supra: superiora infra. membrana obducit, quā portio potulēta humoris transmissa liquatq; cibo assumitur. nullum ex ijs est quod capite careat. Cæteræ corporis partes nomine vacāt, præter eā quæ cibū recipit.

¶ De exterioribus partibus crusta insectorum. Cap. VIII.

Rustata omnia ingredi possunt. itaq; pedes cōplures obtinuerūt. Sūma eorū genera quatuor numero sunt, locustæ, gammari, squillæ, cancri. quæ singula in plures species distinguuntur. quæ nō modo forma, verū magnitudine etiā multū inter se differant. alia enim magna, alia parua admodū sunt. genus igitur cācrariū & locustariū similia inter se sunt, eo qd utrūq; brachia forcipibus denticularis habeat. sed hæc nō ingrediendi causa habētur: sed ut ijs quasi manibus capiāt & retineāt. quā ob rem contrā, q̄ pedes ea flectere solēt. hos enī in cauū, illa in orbē flectūt, & circūagunt. sic enim ad cibū capiendū ad mouendūq; cōmodius agitur. Sed interest, qd locustæ caudā habēt, cancri nō habēt. locustis enim ut nantibus cauda utilis est. natant enī cauda, quasi remo innitēdo. At cancris inutilis est, quoniā vitam agere terrenam, cauernāsq; subire soleāt. qui tamē ex ijs pelagij sunt, ij pedes habent lōge retardiores ad ambulandū. sunt enī cæteris ipsi nantiores: ut maiæ, & qui heracleotici appellantur. crura ijs breuiā, quia parū mouētur. sed salus eorū beneficio crustæ firmioris cōtingit. itaq; maijs crura tenuiora, heracleoticis breuiora. Cancelli autē, qui perquā exiguū in pisciculis reperiuntur, pedes nouissimos latiusculos habēt, ut ad nandū utiles sint: quasi pro pinnulis, aut remis pedes haberentur. Squillæ à cācrario genere differūt, eo qd caudā habeāt: à crustario verò, qd forcipe careāt. idq; quoniā plures habeāt pedes. eò nāq; redūdātia illa absumitur. pedes obtinēt plures, qd nō magis ad nandū, q̄ ad ingrediendū sunt suapte natura propēsiores. partes supinas & capitis ita habēt, ut alteræ ad accipiendā reddēdāq; aquā brāchiarū specie conditæ sint: alteræ planiores tabellatioreq; in fœminis crustati generis ōnibus, q̄ in maribus cōstēt. & interiora verò operculi applicati hirtiora, amplioraq; fœminæ cācri habēt, q̄ mares, quoniā oua in ea ædūt non procul ut pisces, & cætera quæ parere solēt. quo enī ampliora sint, eo locū ouis præstare poterūt capaciorē. Locustæ, cācriq; omnes forcipē dextrū grandiorē, valētiorēq; habēt. parte enī dextra efficaciora suapte natura sunt animalia ōnia. redditur autē semp à natura cuiq; vel soli, vel præcipuē, id quo uti potest: ut dētes, eōsq; aut exertos, aut serratos, aut cōtinuos, & cornua & calcaria, & reliquas eiusmodi ptes, quarū vsus ad defēdēdū, aut dimiscādū. Gammari soli nō certū, sed alterutrūque, ut fors tulerit, forcipē ha-

bent grandiorē, tā mares q̄ fœminæ. causa autē cur forcipē habeāt, q̄ ex eo genere sint, quod forcipē habet. cur alterū grandiorē incertē, q̄ nō integrā sui generis naturā tenet: sed ita degenerat, vt quod ad aliud destinatū est, eo nō eodē, sed ad gressum vtatur. Quisnā situs partiū singularum sit, & qua differentia inter se discrepent, & quo mares cū fœminis dissideāt, ex cōmentatione, dissectionēq; animalīū petendum est.

¶ De partibus exterioribus molliū animalīū, & sāguine carētiū. Ca. IX.

Molliū partes interiores antē, cū cæterorū, exposui. nūc exteriorum ordinē persequemur. habent hæc foris alueū corporis indiscretū, & pedes parti priori iunctos circū caput, infra oculos circa os & dentes, sed cū cætera animalia quibus pedes, aut parte priore posteriorēq; eos habeant, aut latere, vt ea quæ multis pedibus innituntur, & sāguine carent, hoc vnū genus pedes parte, quā priorē in eo capimus, omnes cōtinet. cuius rei causa est, q̄ pars eius posterior ad priorē adducta est, extremāq; cōeunt & cōfundūtur. quomodo turbinatis inter testata accidit. Genus enim testatū omnino partim crustatis, partim mollibus simile est. quā enī foris terrenā portionē, intus carnē habēt, crustatis assimilātur. quā autē forma eiusmodi corporis cōstat, cū mollibus cōuenit omne quodāmodo: sed præcipue quæ ex turbinatis cuniculo in anfractū cōtorquētur. natura enī eorū vtrorūq; perinde se habet quasi quis directā lineā (vt in quadrupedū & hominū genere est) primū extrema lineæ parte superiore os sitū intelligat, quā, a: mox stomachū, quā, b: tū ventrē quā, c: deinde intestinū vsq; in ostiū excremētī quā, d. hæc ita ī sāguineo genere disposita sūt. & caput pectūsque locū obtinent primū. reliqua eorū ipsorū gratia, aut motus causa à natura adiecta sunt, vt priora posteriorāq; crura. In crustatis etiā insectisq; ordo interiorū eodē modo cōstare vult: sed officijs exteriorū motionū differt à sāguineo genere. At vero mollia & turbinata inter se quidē proxime cōstāt: sed ijs ecōuerso. finis enim ad principiū flectitur, quasi quis lineā efflectēdo adducat d, ad a. Cū enim ita partes interiores ijs collocētur, ambit alueus, qui in polypis tantū caput vocatur. qualis in testato genere turbo est. nec aliud interest, nisi q̄ alteris molle quod ābit est: alteris duro tegmine carnē natura cōplexa est, vt seruētur, cum difficulter moueātur. hinc fit vt excremētū tam mollibus q̄ turbinatis meatu ori vicino emittatur: q̄q̄ mollibus īfra, turbinatis à latere. hac de causa pedes molliū ita positi sunt, & contrā q̄ cæterorū. Sepiæ atq; loliigines nō simili, vt polypi, modo cōstant. quoniā vim nandi tantummodo habent, cum polypi vel ingredi possint. habent enim sepiæ & loliigines pedes supra dentes senos exiguos, eorūmq; nouissimos duos maiores. reliquos autem octonorum duos īfrā omniū maximos. vt enim

ff. iij.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

maximi qui infra habentur. his enim onus sustinetur, motusq; potissimum agitur. duo etiam illi nouissimi maiores suis medijs sunt, quia illis ministrent. polypus medios quatuor habet maximos. Omnibus igitur his pedes octoni. sed sepijs & loliginibus breues: polypis magni, alueū enim corporis sepiæ & loligines habēt magnū: polypī parū. itaq; quod natura polypis ex corpore dēpserat, id in pedū lōgitudinē addidit. quod sepijs & loliginibus de pedibus abstulerat, eo corporis magnitudinē auxit. quā ob rē polypis pedes nō solū ad nandū vtilēs sunt: sed etiam ad ambulandū. sepijs autē & loliginibus inutiles sunt. parui sunt enī, cū alueū habeāt magnū. cū itaq; pedes habeant breues, atq; inutiles, ne estu maris tēpestatēq; exturbētur saxis. vt'q; de lōginquo admoueāt, ideo promuscides binas prēlōgas habēt, quibus veluti anchoris innituntur, seq; stabiliant modo nauigij tēpestate vrgente, venētur etiā procul, oriq; ē lōginquo admoueāt. Polypi promuscide carēt, quoniā pedes ad vsum eundē cōmodos habeāt. Quorū autē pedibus acetabula cirramētāq; adsunt, hęc vim cōtextūmq; talē habent, qualem implicamenta illa quibus digitos atiqui medici indere solebāt. ita enī fibris implexa sūt, quibus carūculas, ceterāq; cedentia trahāt. quippe quæ lapsa prehendant, intēta premant, & retineāt, cū pars interior tota cōtingat, atq; amplectatur. itaq; cū aliud nō habeāt, quo capere admouerēq; possint, nisi aut pedes aut promuscides, hęc pro manibus obtinēt ad vim tū inferendam, tū propulsandā: atq; etiā ad cætera vitæ munera necessaria. sed cū cætera omnia geminis acetabulis seriē à capite in extremos vsq; cirros habeāt ordinatā, genus vnū polypi quoddā simplici inspergitur acetabulo. cuius rei causa ad lōgitudinē tenuitatēmq; brachij referēda est, cū enim angustū sit, simplicis acetabuli ordinē tantū capiat necesse est. nō igitur ita cōstant, quia id optimū: sed quia necesse sit propria substatiæ ratione. Pinnulā hęc omnia habēt circūdantē alueū. quæ cū in cæteris, tum in grādium loliginū genere iuncta, perpetuāq; gestatur. minores verò quas loligines vocant latiorē hanc habent, nec angustā vt polypi & sepiæ, neq; circūactam per totum alueum. sed de medio orsam. causa cur eam habeant, est, vt natent, & se dirigāt, vt volucres cauda pennis condita. pisces pene cartilaginata regūtur, polypis hoc minimum est. minimēq; conspicuū, quoniam paruum habeant alueum, quē satis suis pedibus dirigere possint. atq; de insectis, de testatis, de mollibus, dictum iam est, tam de interioribus q̄ de exterioribus partibus.

¶ De exterioribus viuiparorum animantiū, & sanguine præditorū partibus, & eorum cum homine in ijs differentia. Cap. X.

De genere sanguineo viuiparo denuo differēdū est, initio repetito à reliquis partium earū quæ antē expositæ sunt. quas ubi definierimus, cōtinuo de sanguineis ouiparis pari modo dicemus. partes, quibus caput animalium cōstat, & ceruix, & collum ex-

5 plicatæ iam sunt.habent autē caput animalia omnia sanguine prædita.
 exāguīū nōnullis indiscretū hoc est:vt cancris.collū omnibus viuipa-
 ris est.ouiparorū alijs est:alijs deest.Quæ enim pulmonē hñt,collū etiā
 obtinent.Quæ autem spiritū extrinsecus non accipiunt,carēt hac par-
 te.Caput cerebri gratia potissimū est.hāc enim partē genus omne san-
 10 guineū habeat necesse est,& quidē loco obiecto cordi,ob eas quas ex-
 posuimus causas.sed natura sensuū etiā nōnullos in eo collocauit,quo-
 niā sanguis eius membri tēperatus modice sit, & idoneus tū ad cere-
 brū tepefaciendū,tum ad sensuū tranquillitatē, atq; integritatē.Tertiā
 item partē subiecit eā quæ aditū cibo præberet.hic enim cōmode col-
 15 locaretur.quippe cū neq; supra cor & vitale principiū venter cōstitui
 posset,neq; si inferius q̄ nūc est,poneret,fieri posset,vt æque aditus cibo
 pateret.corporis enī plixior lōgitudo faceret,vt lōge à principio mo-
 uēdi & cōcoquēdi distaret.Sedenī caput ea causa cōditū est.collū autē
 20 arteriē gratia habetur.quippe quod eā atq; etiā gulam protegat,ample
 xūq; suo tueatur.hoc cæteris animalibus flexibile,& vertebris compa-
 ctū est.at.lupo,& leoni osse perpetuo riget.cōmodius enim ad robur,
 q̄ ad cæteros vsus collum ijs esse natura voluit.A collo & capite crura
 priora pectūsque habent.sed homo vice pedū priorū,brachia & quas ma-
 nus dicimus,habet.Solus enim animalū omniū erectus est.quoniā eius
 25 natura atq; substātia diuina est.officiū autem diuini est intelligere atq;
 sapere.quod nō facile esset, si vasta corporis moles assideret.pondus e-
 nim tardiorē reddit & mentē & sensum communem.quam ob rem cō-
 cretione & pondere grauiore opprimente corpora vergere in terram
 necesse est.itaq; natura tute cōsulēs,pro brachijs & manibus crura pri-
 30 ora quadrupedibus subdidit.nam posteriora bina omnibus gressilibus
 esse necesse est.Quorum igitur anima pondus sustinere nō posset,hæc
 quadrupeda facta sunt.animalia nanque omnia,excepto homine,for-
 mā gerunt pomilionis.est enim pomilio cuius pars superior magna est:
 inferior,quæ sustinet pondus motūmq; exercet,parua,minimēq; respō-
 35 dens superiori.superiorem intelligi eam volo,quæ à capite vsq; ad ex-
 crementi ostiū pertendit,qua pectus etiā continetur.hominibus igitur
 hæc pars modice ad inferiorē condita est,multōq; minor adultis iam,
 perfectisq; euadit.infantibus enim è diuerso est.supior magna:inferior
 minor est.quā ob rem serpūt infantes,nec ambulare possunt.iam prin-
 40 cipio,ne serpere quidē possunt:sed immobiles iacēt.omnes enim infan-
 tes pomiliones sunt.tum pfectu ætatis,hominibus pars inferior auge-
 tur:quadrupedibus contrā,inferior primū maxima est,tū pcessu tēpo-
 ris supior crescit,quæ scilicet ea est,quæ ab ano ad caput porrecta est.
 vnde fit vt pulli equini paulo suis parētibus sint sūmissiores:atq; adulti
 45 crure posteriore caput attingere nequnt,qđ nouelli facile attingūt.Sor-
 lipeda & bisulca ita se habēt.digitata autē cornūq; vacua forma quidem
 ff.iiij.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

& ipsa pomilionis sunt: sed minus. quā ob rem pars eorum inferior ad
superiorē defectus ratione incrementum capessit. Auiū etiam & pisciū
genus, omnēq; sanguine præditū forma pomilionis est, vt dixi. Quā ob
rem bruta hominibus sunt demētiora. etenim inter homines pueri vi- 50
ris, & inter viros pomiliones mēte deficiūt, quanq̃ alijs viribus forte va-
leāt. cuius rei causa quā diximus, est, q̃ principiū animi admodū diffici-
le motu, corpulētūmq; in ijs est. addo etiā, q̃ cū minus remaneat caloris,
qui efferat, plus autē terrenę portionis super sit, efficitur vt corpus ani-
malis tū minus, tū etiā multipes formetur, demūmq; expes, pstratū- 55
que in terrā præ inopia caloris pueniat, sensimq; procedēdo ita dege-
neret, vt principium vitale capūtq; infra habeat. ad postremū immobile
sit, & sensu vacuū, plātāq; est vice mutata, vt supiora infrā, inferiora su-
prā habeat. radix enim plantarū vim obtinet oris, & capitis. semē cōtrā,
suprā, extremisq; ramis cōsistit. Sed quā ob causam animalīū aliud bi- 60
pes, aliud multipes, aliud omnino expes: & cur alia plātæ, alia animan-
tes constiterint, explicatū iam est. atq; etiā qua de causa homo animalīū
vnus erectus est, vtq; erectus suapte natura non desiderat crura prio-
ra: sed pro ijs brachia & manus à natura recepit. Anaxagoras igitur ho- 65
minem prudētissimū omniū animalium esse ait, quoniam vnus omniū
manus obtinet: sed recta ratio exigit, vt quoniā prudentissimus omniū
est, ideo manus receperit. manus enim instrumentū sunt, natura autē,
vt homo prudens, ita tribuere solet cuiq; rē qua vti possit. rectius enim
tibia dabitur perito tibix, q̃ tibiam habenti peritia tibix addetur. rem 70
enim minorem maiori potioriq; natura addidit, non maiorem nobilio-
rēmq; minori. quod si ita melius est, natura autē ex ijs quę fieri possunt,
facere solet quod melius sit, homo nō propter manus prudētissimus
est: sed quia prudētissimus omnium animalīū est, ideo manus obtinet.
qui enim prudētissimus est, rectē plurimis vti instrumentis potest. ma- 75
nus autem esse videtur nō vnū instrumentum: sed multa. est enim (vt
ita loquar) instrumentū ante instrumēta. natura igitur ei qui artes plu-
rimas recipere potest, manum reddidit, quæ ad plura instrumēta utilis
est. Qui autem hominem nō bene, sed deterrime omnium animalium
cōstare aiunt, nudum enim atq; inermem creatum referunt, non rectē 80
ij sentiunt. cætera enim animalia vnum auxilium habēt, idq; nullo pa-
cto possunt permutare, sed quasi calceata semper dormire, ac oīa age-
re, nec vestitū vnq̃ deponere pleniorē, neq; arma mutare q̃ semel acce-
perint, necesse est. At homini multa habere auxilia licet, eaque subinde
mutare. arma etiā quę velit, & vbi velit capere potest. manus enī & vn- 85
guis est, & vngula, & cornu, & hasta, & ensis, & quoduis aliud genus
armorū, aut instrumētōrū. quippe quæ oīa hæc sit, quoniā omnia & su-
mere potest, & tenere. cui manus naturę forma etiā adhibita est cōgrua,
(diuisa enim & multifida est) nā in eius diuisiōe, cōponēdi facultas est,

in cōpositione vis diuidendi esse non posset. vti etiam eadē modō sim-
 90 plici, modō duplici, & omnino multifariā licet. Quin & flexus digitorū
 ad capiendū premendūq; cōmodissimē habēt. vnus à latere adiūctus
 est digitus, isq; breuis, & crassus: sed non lōgus. vt enim, si manus omni-
 no deesset, potestas capiēdi non fieret: sic, nisi digitus hic à latere adē-
 set, nō eadē illa facultas probe daretur. hic enim à parte inferiori sursum
 95 premit, vt ceteri à superiore deorsum. quod fieri ita oportet, si valide quasi
 cōpula forti colligandū sit. pollet hic plurimū, vt vnus multos æquipa-
 ret. breuis etiā est, vt robustus sit, & quoniā nullā præstaret cōmoditatē
 si lōgus esset. rectē etiā nouissimus digitus paruus est: & medius lōgus,
 tanq̃ remus nauigij medius. quod enim officio capitur, circū per me-
 100 dium digitū cōplecti potissimū necesse est. Sedenim pollex & magnus
 qui à latere iunctus est, ideo appellatur, quāuis paruus sit, quia ceteri
 sine eo inutiles ferē sunt. Vngues etiā rectē natura molita est. quippe
 quæ cæteris animalibus eos, vel ad vsum alium dederit: homini autem
 operimenti tantū gratia excogitarit. digitos enim extremos integūt
 105 & tuentur. flexus brachiorum homini tum ad cibum admouēdum tū
 ad cæteros vsus contrā, q̃ quadrupedum generi aguntur. illis nanq; in-
 trorsus poplites flecti necesse est, vt ad gressum vtilēs sint. vsum enim
 pedum præstāt artus priores, quanq̃ illius etiam generis ea quæ digita-
 ta sunt, non modo ad gressum vtuntur prioribus cruribus: verū etiam
 110 ad manus officia vti nitūtur. quippe quæ & capiant prioribus cruribus
 & repugnent. quod solipedes posterioribus faciunt. nō enim crura eo-
 rum priora cubitis manibūsq; proportionē respondent: vt nōnullorū
 ex ijs, quorum pedes in digitos finduntur. ob id pedes priores quinis
 distinctos digitis habent, posteriores quaternis: vt leones, & canes, atq;
 115 etiam lupi, & pantheræ. quintus enim eorum quinto magnōq; manus
 respondet. Sed quæ parua inter digitata sunt, posteriores etiam quinque
 digitos obtinent, quoniam serpere solēt, scilicet vt vnguibus numero-
 sioribus apprehendendo facilius obrepant ad sublimiora. Pectus inter
 lacertos homini constitutum est, cæteris inter crura priora. latū id esse
 120 in homine ratione permittitur, cum nihil lacerti adiuncti lateribus im-
 pediant. At quadrupedibus, q̃ ante se crura cum ambulant, locūq;
 mutant, protendūt, pars hæc coartata est. vnde fit, ne quadrupedes eo
 loco habeāt mammas. nam homini, q̃ & spatij laxitas permittit, & car-
 nosa ea pars est, cū operiri sedem cordis cōueniat, māmæ pectori affor-
 125 matæ sunt carnulentæ. maribus quidē ob eam quam diximus causam:
 sed fœminis ad alterum quoq; opus natura mammis abutitur, quod eā
 sæpe facere dicimus. cibum enim in ijs recōdit suis paruulis. binę homi-
 ni māmę, quoniā binę sunt partes, dextra, & sinistra, duriusculæ, spacio
 interposito determinātur. quod & costę eodē loco sibi cōeant, sine vlla
 130 molestia. ceteris animalibus māmæ in pectore haberi inter crura nō

ff.v.

ARIST. DE PART. ANLET EARVM CAVS.

possunt. ita enim gressum impedirēt. pluribus autē locis alijs habētur
 sine vllō impedimēto. quibus enim solida vngula, aut cornua, & partus
 numero parciore, hęc mammas inter femora habēt, easq; binas. Quę au
 tem numerofo partu, & pede multifido sunt, hęc aut plures per ventrē
 duplici ordine vtroq; de latere gerunt, vt fues, vt canes: aut binas tan
 tum medio vētre, vt leo. cuius rei causa est, non quia parcissimē gene
 rat. nā plures q̄ duos interdū ædit, sed q̄ minus lacte abundat. cibum
 enī quē raro assumit, quoniā carniuorū est, in corpus absumit. Elephas
 duas tātūm habet, easq; sub armis. causa cur duas habeat, q̄ vniprolis
 est. cur nō inter femora, q̄ multifidū est. nullū enim inter femora habet,
 cui pedes discreti in digitos sunt. cur suprà sub armis, q̄ in ijs quę plu
 res obtinent māmās & primę sunt, & plurimū lactis hauriunt, quę ea
 parte continētur. argumēto est, quod scrofę facere assolēt. porcis enim
 æditis primis māmās prębēt primas. ergo cui vnū est quod primū in lu
 cem prodit, id primas habeat māmās, necesse est. primę autē quę sub
 armis habētur. elephas hac de causa duas, eóq; loco, māmās habet. Quę
 autē multiprola sunt, hęc toto ventre exuberant. cuius rei causa est, q̄
 ea quę prolē numerosiorē educatura sint, māmās desiderant numero
 siores. quas cū per latitudinē nō nisi duas habere possint, videlicet ra
 tione bipartiti corporis, in dextrū sinistrūmq; per longitudinē habeāt,
 necesse est. Locus autē vnus qui inter priora & posteriora crura inter
 iacet, porrectus per lōgitudinē est. Quę autē nō multifida sed deprola
 sunt, aut cornuta, hęc inter femora māmās habent: vt equa, asina, came
 lus. hęc enim singulos pariunt. & pes equo & asino solidus, camelo bi
 fulcus. cerua etiā, capra, vacca, & reliqua generis eiusdē māmās parte
 eadem gerūt. cuius rei causa est, q̄ hęc sursum versus capiāt sui corpo
 ris incrementa. itaq; vbi cōfluuiū & copia excrementi sanguinis, qui lo
 cus sanē infrā est, & circa effluētis materię ostia, ibi māmā à natura po
 sita sunt. qua enim parte motus agitur alimenti, inde etiā capi alimen
 tum potest. sed enim homo & fœmina & mas habet mammas. in cate
 ris mares nōnulli carēt: vt equi. nō enim omnes, sed tātūm qui matri si
 miles prodire habēt. de mammis dictum iam est. A pectore vēter sub
 iacet, costis non clusilis, ob eam quā antē reddidimus causam, scilicet
 ne aut cibi tumorē, qui per calorē necessario euenit, aut vteros plenos
 impediat: finem autem thoracis appellati faciunt partes, quę ostiū ex
 crementi tum sicci, tum humidi continēt. natura vero parte eadē tum
 ad humidi excrementi exitum, tum ad rem veneream vtitur in sexu tū
 fœminino, tum etiā masculino omni sanguineo, exceptis paucis: in om
 nique viuiparo genere, nullo excepto. cuius rei causa est, q̄ genitura
 humor quidā excrementitius est. sed hoc ita esse nūc subiiciatur: pōst
 de ijs quoq; postea definiemus. nūc illud subiaceat, menstrua etiam fœ

minarum excrementum esse, & vacantem materiam. humida autem suapte
 natura sunt mēstrua & genitura. itaq; eorū profusione similibus, eisdēq;
 175 tribui partibus, ratio est. intus autem, quēadmodum se habeant, & qua
 differāt ratione, semen genitale & gestatio vteri, ex animalium historia
 cōmētationēq; apertū est. & cū de generatione agemus, dicetur. formas
 etiam harum partium tales necessario ad officium propositum esse de
 bere, quales iam sunt, obscurum nō est. sed maris instrumentū alterum
 180 ab altero differt pro discrimine corporū. nō enim æque neruosa natura
 omnia constant. augetur etiam & minuitur hoc vnū membrū sine vlla
 morbi mutatione. horū enī alterū vtile ad coitū, alterū ad cæteros cor
 poris vsus cōmodū est. nā si semper simili modo se haberet, impedimē
 to nimirū esset. cōstat hoc membrū ex eiusmodi partibus, vt eorū quæ
 185 modo dixi, vtrūq; possit euenire. partim enim neruū, partim cartilagi
 nē habet. itaq; & contrahi potest, & extēdi: atq; etiā flatus capax est. Sed
 quadrupedes fēminæ omnes in auersum mingūt. quippe quæ genitale
 nō alibi cōmodius habere possint ad coitū. Mares vero perpauci in a
 uersum mingūt: vt lynx, leo, camelus, lepus. Solipes nullū sic mīgit. Ho
 190 minis partes posteriores, & crura, peculiari modo præ quadrupedibus
 habentur. Caudā omnia ferē nō solum viuipara: sed etiam ouipara ha
 bent. nam et si plerisq; magnitudine membrū id caret: tamē aliquid pro
 minet, quod caudā describere possit. homo vnus cauda vacat: nates ha
 bet. quod nulli quadrupedū datū est. crura etiā homini femore suraq;
 195 carnulenta sunt. cū cætera animalia omnia nō modo viuipara, verū etiā
 quæcūq; cruribus cōstant, vacua carne hæc habeāt. neruosa enī, ossulēta,
 spinosa, rigida. quorū causā vna est propē dixerim omnium, q̃ homo so
 lus animalīū erectus est. vt igitur facile sustinere supiōra posset, natura
 corpulentīā parti superiori dēpsit, inferiori addidit. itaq; nates carnosas
 200 fecit, & femora, & suras: sed nates vel ad corporis requiē vtilēs reddidit.
 quadrupedes enī stare diu infatigatis viribus possunt, vtq; quasi iaceāt,
 cū quaternis fultis innitātur. At vero homines nō facile erecto corpore
 stādo durant: sed requiē sedilēq; desiderāt. homo igitur nates, & crura
 carnosa habet ob eā quā diximus causā. & cauda ob eā rem vacat: ali
 205 mentū enim quod caudā adit, in hæc ipsa absumitur. vsūsq; caudæ ne
 cessarius defuit, quoniā nates sua corpulentia satis operiūt. At quadru
 pedes & reliqua animalia ecōtrario. cū enim forma pomilionis degene
 rent, parte sui superiore pōdus, omnēmq; corpulentia sustinent, scilicet
 dēptā parti inferiori. itaq; crura habēt rigidiora, & natibus vacua. sed vt
 210 pars quæ exitū excremento ministrat protegeretur, & custodiretur, cau
 dam ijs natura reddidit, sublato quod ad crura deferretur alimēto. Si
 mia q̃ forma ambigua sit, vt & in neutro & in vtroq; genere sit cōstituē
 da, ideo nec caudā habet, neq; nates. videlicet, vt bipes cauda vacat, vt
 quadrupes natibus. Caudarū autem plures differentia sunt. & natura

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

ijs quoq; abutitur, cū nō modo ad integendā tuendāq; sedem vtatur, 215
 verū etiā ad reliqui corporis vsum, atq; vtilitatē. Pedes quadrupedū iter
 se differunt. alijs enī solidi, alijs bifidi, alijs multifidi. solidi sunt eorū qui-
 bus præ corporis magnitudine, copiāq; terrenæ portionis pro cornu,
 aut dēte, materia ad vnguis naturā secesserit. sedenī ex ea copia p plu- 220
 ribus vnguibus vnus vnguis scilicet vngula coalescit. Talo etiā ob eā
 rē carēt (quod magna ex parte dixerim) atq; etiā, q si talus adesset, crura
 posteriora difficiliora flecterentur. celerius enī & aperiūtur, & claudun-
 tur quæ singulis angulis cōstent, q̄ quæ pluribus. Talus autē, vt qui cla-
 uus est, tanquā alienus artus duobus hisce inseritur, pōdus quidē affe- 225
 rens: sed gradū efficiens tutiorē. hinc enim & ea quæ talū habent, nō in
 prioribus sed posterioribus tantū cruribus eum continēt, quoniam le-
 uiora, flexibiliorāq; esse debent, quæ præcedant. firmiora autē cōtentio-
 rāq; esse posteriora congruit: ad repugnandū etiam inferendūq; ictū
 vehementiorē cōmodius ita constāt. genus autē hoc animalīū cruribus
 ita vti posterioribus solet. bisulca talū habere certū est. ijs enī posteriora 230
 sunt pleniora: & quoniā talū habeāt, solipeda esse nō possunt, quasi os
 quod pedi deest, maneat in suffragine. digitatis talus non est. nā si esset,
 digitata nō essent: sed tantū latitudinis funderetur, quantū talus occu-
 paret. quā ob rem ea quæ talū habent, magna ex parte bisulca sūt. Ho- 235
 mini pedes omniū maximī pportione magnitudinis merito. solus enī
 erectus est. ita qui duo pōdus corporis totū suscepturi essent, lōgitudi-
 nem latitudinēq; obtinere debuerunt. digitorū etiā manus magnitu-
 do cōtrā q̄ pedis est ratione. manus enī officiū est capere atq; premere.
 itaq; lōgos habeat digitos oportet. manus enī parte qua se flectit com-
 prehēdit. pedis autē officiū est tute constare. quod ea parte pedis effici 240
 putandū est, quæ infissa est. extremum autē fissum q̄ infissum esse melius
 est. nā si pes totus infissus esset, totus cōsentiret parte aliqua laborante:
 quod fisso in digitos eque accidere nō potest. breues etiā minus offendi
 lādīq; possunt. quā ob rem hominū pedes multifidi & breuidigiti sunt.
 Vnguū genus eadē causa pedes, qua manus obtinent. extrema enim 245
 operiēda muniendāq; potissimū sunt propter imbecillitatē. de anima-
 libus sanguineis, viuiparis, terrestribus ferē omnibus dictum iam est.

De partibus ouiparorum, tum quadrupedum, tum expedum.
 & quam ob causam ita natura digestæ sint. Cap. XI.

Anguinea vero ouipara partim quadrupeda sūt, par-
 tim expeda, quale vnū tantūmodo genus serpētū est.
 causam quā ob rem id pedibus vacet, reddidimus, cū
 de gressu animalīū ageremus. cetera eius forma simi-
 li quadrupedibus ouiparis sunt. habent hæc anima- 5
 lia caput, partēsq; capitis eisdem de causis, quibus cæ-
 tera sanguinea genera. Linguā etiam in ore continent omnia, excepto

vno crocodilo fluuiatili. hunc enim non nisi locū tantummodo linguā
 habere putaueris. cuius rei causa est, q̄ idē & terrestris & aquatilis quo-
 10 dammodo est. ergo vt terrestris locū obtinet linguā, vt aquaticus elin-
 guis est. pisces enim, vt dictū est, aut nullā habere linguā videntur, nisi
 valde resupinētur: aut inexplanatam habent. causa est, q̄ ijs linguā vsus
 perq̄ exiguus est: quoniam mādere prægustarēq; nō possint: sed in deu-
 15 uorando sensum voluptatēq; cibi capiant. lingua enim sensum mouet
 saporū. esculentorū autē omniū voluptas in descendēdo cōtingit. dum
 enī deglutimus, pingua sentimus, & salsa, & dulcia, & reliqua generis
 eiisdē. sensū igitur hunc animalia etiā ouipara habent. & omniū ferē cō-
 20 dimentorū esculentorūmq; in deuorādo gulæ tactione suauitas existit,
 & gratia. quā ob rem nō qui potionum, saporūmq; incōtinentes sunt,
 ijdem etiam cōdimētis ac cibo luxuriant. Sed cum cæteris animalibus
 sensus quoq; gustādī adiunctus sit, illis quidē alter quasi vnus tributus
 est. Lacertis ex quadrupedibus ouiparis lingua bifida, vt serpentibus:
 25 partēq; extrema pilosa admodū, vt dictum iam est. quin etiā vitulis ma-
 rinis lingua bifidula est. quā ob rem hęc animalia omnia tenuia sunt. Ser-
 ratis etiā dentibus quadrupedes ouiparæ sunt modo piscium. Sēforia
 autem omnia simili modo, atq; cætera animalia habent. verbi gratia, na-
 res olfaciendi, oculos vidēdi, aures audiēdi sensoriū. nō tamen hęc emi-
 30 nent, quomodo ne auibus quidē, sed foramina tantum habentur. causæ
 vtriusq; duritia cutis est. altera enim pēna, altera cortice integūtur. cor-
 tex loco squamæ & simile est: sed sua natura rigidior atq; durior, quod
 in testudine atq; serpentibus magnis & crocodilo fluuiatili palām fit.
 firmior enim osse euadit, vt qui talē naturā sortiatur. Palpebram supe-
 35 riorem hęc animalia nō mouent, vt ne aues quidē: sed inferiore cōni-
 uent. ea de causa, quā cū de illis ageremus, reddidimus. sed cum auium
 nonnullæ ab angulis membrana obeunte niētentur, hęc nō niētantur.
 Sūt enim oculis durioribus, q̄ aues. causa est, q̄ illis vtpote volucris
 acū cernēdi cōmodius ad vitæ munera sit. hęc autē quoniā cauernas
 40 subire omnia solent, minus cernendi vsū exquisitū requirūt. Sed cū ca-
 put ī partes duas diuidatur, scilicet superiorē & inferiorē maxillā, homo
 & viuiparæ quadrupedes, maxillā sursū, deorsū, atq; in latera agitāt: pi-
 sces vero & aues & ouiparæ quadrupedes sursum, deorsūmq; tantū mo-
 uent. causa est, q̄ eiusmodi motus utilis ad mordēdū secādūmq; est. qui
 autē in latus agitur, ad cibū molendū cōficiēdūmq; accōmodatur. Quæ
 45 igitur dentes habēt maxillares, ijs motus cōmode agitur in latus. Quæ
 autē maxillarib⁹ carēt, ijs nullo pacto utilis motus hic est. quā ob rē sub-
 latus ijs omnibus est. nihil enī natura superuacuū facit. Cætera omnia
 maxillā mouent inferiorē, crocodilus fluuiatilis vnus superiorē. cuius
 rei causa est, q̄ pedes ad capiendū retinēdūmq; inutiles habet. parui enī
 admodum sunt. itaq; ad hunc vsū natura os ei pro pedibus vtile cō-

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

didit. Ad retinendum verò, unde ictus inferri vehementius potest, inde
 motus cōmodius agitur. infertur autē vehementius de super, q̄ de par- 50
 te inferiore. ergo cū vtriusq; tum capiendū, tum mordendū vsus ore ad-
 ministratur, magis autem necessariū retinendi officium sit, cui nec ma-
 nus sint, neq; pedes idonei, cōmodius huic est mouere superiorē ma-
 xillam q̄ inferiorē. Quod idem causā est, cūr etiā cancri superiorē sui 55
 forcipis partē moueāt, nō inferiorē. habent enim pro manu forcipem.
 illū itaq; vtilem ad capiendū, non ad mordendum forcipem esse oportet.
 mordendū autē secandūq; officiū dentis est. cancris igitur, ceterisq;
 quibus licet ociosis cibū capere, quoniā in humore non sint, oris vsus
 partitus est, vt manibus aut pedibus capiant, ore secant, & mordeant. 60
 at crocodilis os in vtrūq; vsū vtile factum est à natura, cū ita maxillæ
 moueātur. Collum etiā omnia huiuscemodi animalia obtinēt propter
 pulmonē. quippe quæ aërem per arteriæ fistulā productiorē, & accipiat
 & reddant. collum enim id appellamus quod inter caput & armos hu-
 merosve interiacet. Serpens inter hæc collū minime: sed proportionale 65
 colli habere videri potest. siquidē extremis, quæ modo dixi, pars hæc de-
 scribenda est. propriū serpentibus præ ceteris eiusdē generis animalis-
 bus est, vt caput vertere in auersum, reliquo quiescente corpore valeāt.
 cuius rei causa est, q̄ modo insectorū structura volubili cōstāt. vt verte-
 bras cartilaginosas, & flexibiles habeāt. euenit igitur id serpētibus ne- 70
 cessario hac de causā. ad melius verò, vt ita vitare possint, quæ ab auerso
 nocēat. cū enim prælōgo sint corpore & pedibus careāt, inepti sunt ad
 se cōuertendū, tuēdūmq; cōtra ea quæ à tergo incurrāt. nihil enim vti-
 litatis esset, si caput erigere quidem possent: sed circūagere nequirent.
 Habent hæc & eā quæ pectori proportionetur partē, mamas nec ea par- 75
 te, nec vsu suū corporis cōtinent. Aues etiā ❖ mammis carēt. cuius
 rei causa est, q̄ nullū ex ijs habeat lac. mamma enim cōceptaculum, &
 tanq̄ vas lactis est. nec solum hæc, sed etiam quæcūq; nō viuipara intra
 se sunt, lacte vacant, quoniā oua pariūt. in ouo autē lacteus ille cibus in-
 genitus ouiparis cōtinetur. sed de his planius dicitur, cū de generatio- 80
 ne agemus. de inflexu curuarū partiū cōsideratū iā est, cū de cōmuni
 animalīū gressu ageremus. Caudā etiam genus id animalīū habet, par-
 tim prolixiorē, partim breuiorem. cuius rei causā antē in vniuersum
 reddidimus. Omnium vero ouiparorum pedestrium tenuissimus cha-
 mæleo est. quippe qui omniū maxime inopia sanguinis rigeat. causa ad 85
 mores animæ eius referēda est. præ nimio nanq; metu, multiformis ef-
 ficitur. metus enim refrigeratio per inopiam sanguinis calorīq; est. De
 partibus animalīū sanguinei generis tū expeditū, tū quadrupedum, aut
 bibedum, quænam sint extrā, & qua de causa, dictum ferē est.

¶ De partibus auium exterioribus, & earum differentijs, quāsq;
 ob causas sic à natura positæ sint. Cap. XII.

Gracè addi-
 tur, atque pi-
 fces.

Ves autē discrimine inter se discrepant, eo q̄ in excessu defectiue partiū, & in pluris minorisq; ratione versari percipimus. Sunt enim earū aliæ longo crure: aliæ breui. linguā etiā aliæ latiusculam habent, aliæ angustam. eodēmq; modo reliquis partibus differūt. At priuatim inter se paulo ratione partiū differūt. quāq; à ceteris forma etiā partiū discrepēt. Pénatū enī genus omniū auiū est, idq; propriū habet ad cætera animalia. cū enim alia pilo, aut squama aut cortice tegatur, aues pēna opertæ sunt, pēnāmq; habēt fissam, nec simili specie, atq; ea, q̄ totipēna à pennę cōtinuitate appello. his enim fissā, illis infissā est pēna. & altera excaulis, altera caulata est. quinetiā capite rostri naturā singularē ac propriā præ cæteris gerūt. elephātis enim naris p manibus est, insectis quibusdā lingua oris officio fungitur: at his vice dentiū manūsq; rostrū osseum datum est. de sensuum locis dictum iam est. collū auib; quoq; porrectū eadēmq; de causa qua cæteris est. hoc alijs breue, alijs longū, & ferè pro crurū modo magna ex parte descriptū est. Quibus enī lōga sunt crura, ijs collū lōgū. contrā, quibus breuia crura, ijs collū breue, præter q̄ palmipedibus. Collum enim nec breue cum cruribus longis, nec lōgum cū breuibus pastum administrare ex terra potest. carniuoris etiā volucris longitudo colli incōmoda est. imbecille enim quod prolixū est. ijs autē victus beneficio virium cōparatur. quā ob rem nulli collū longū, cui vngues adunci, palmipedes, & quæ diuisis quidē, sed parū diductis digitis sunt, vt quæ eodē genere cū palmipedibus contineantur, collū longius habent. tale enim ad cibū ex humore petendū cōmodius est. sed crura ijs breuia, vt melius natare possint. Rostra etiā inter se differūt victus ratione. alijs enim rectū, alijs vncū rostrū est. rectū ijs, quæ cibi capiēdi gratia tātū id habēt: vncū carniuoris. Tale enim vtile est ad retinēdū ijs, quę raptu viuāt, & cibū ex aialibus petere necesse habeāt. quibus autē victus ratio placida, herbisq; cōparāda est, ijs rostrū latū. hoc enī & ad effodiendū pabulū, & ad euellendū, & ad tōdendū cōmodius est. nōnullis longū, vt & collū, quoniā cibū ex alto capere soleāt. & quidē bona pars tū earū, tū etiā palmipedū, aut simpliciter, aut parte eadē captura bestiolarum quarundā aquatiliū viuit. Itaq; fit vt collo quasi arundine piscatoria, rostro autem veluti linea & hamo vtant. partes vero pna supinæq; & thorax appellatus quadrupedū, cōfusius in genere auiū habētur. alæ enim pro brachijs, & prioribus pedibus depēdent, membrū peculiare auium. quam ob rem pscapulis extrema alarum dorso adhærēt. Crura vt in homine bina, sed intrò flectenda, vt quadrupedū suffragines, nō, vt hominis poplites, foras. alas autē quas vicē crurū priorū cōplere modo diximus, in orbē agunt. bipes necessario est genus auium inter ea quę sanguinē habent, atq; etiā aligerum. Cum enim sanguinea quæq; non pluribus q̄

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

quaternis notis moueantur, membra pendētia quaterna auibus quoq;
 sūt, vt cæteris gressilibus, & pedestribus, q̄q̄ illis brachia aut crura qua-
 terna. Auibus vice crurū priorum brachiorūmve ala cōmune datū est 45
 membrū. hac enim volatiles sunt. quæ quidē volādi vis in auis essentia
 cōtinet. itaq; necessario restat, vt bipedes sint. ita enim notis siue signis
 quaternis, alis scilicet additis moueātur. Pectus acutū carnosūmq; om-
 nibus est. acutū, vt melius volēt. lata enim, quia multū aëris p̄pellūt, dif-
 ficilius mouētur. carnosum, quia quod acutū est, nisi plene opertū sit, 50
 imbecillū est. Pectori vēter subiacet ad ostiū vsq; excremēti, & suffragi-
 nē trudēs nō aliter, q̄ in quadrupedū atq; hominum genere. igitur inter
 alas, & crura partes hæ positæ sunt. Umbilicū omnia hñt, quæ vel vtero
 viuiparis æduntur, vel ouo ouiparis excludūtur: sed auibus iā adultis
 hic delitescit, incertūsq; est: vt patet per generationē eorū. intestini nāq; 55
 coalitu vmbilicus auiū cōsistit. & nō venarū pars vlla est, vt in viuiparo
 genere. Itē auiū aliæ volaces alisq; grādibus, atq; validis sūt: vt q̄ vngues
 hñt adūcos, & carne vescunt. volaces enī tota vita esse necesse est. itaq;
 pēnis abūdāt, & alarū magnitudine p̄stāt. sed nō modo q̄ vncis sunt vn-
 guibus, verū alia quoq; genera volucrū volatu superant: videlicet ea, q̄ 60
 vel p̄nitate volādi sese tueant, vel loca mutare soleant. sunt q̄ nō vola-
 ces, sed graues sint, quibus vita terrena, & aut fruge viuunt, aut nant,
 & apud aquas imorant. Corpora vncūguū exigua sunt, exceptis alis.
 quoniā alimenti copia in alas, & arma p̄sidiūmq; absūmūt. cōtrā, q̄ vola-
 ces nō sunt, ijs corpora in molē euadūt grandiorē, atq; ita efficiūt, vt sint 65
 grauiore. Sed grauiū nonnullis p̄sidio calcar est, quod vice alarū suis
 cruribus gerunt. eadē vero q̄ & calcar habeat, & vngues adūcos, nul-
 la est. causā est, q̄ natura nihil supuacuum facit. volaci autē vncūguū
 generi calcar vsui esse nō potest. vtile enim tantū in pedestri certā-
 mine est. quam ob rē grauiū nonnullis adiunctū est, quibus vngues ad- 70
 unci nō solum inutiles, sed etiā nocui essent, cum ad solum hērerēt, &
 cōtra ingressum infixi reniterent. quā ob rē vncūgues oēs difficulter
 ambulant, nec in saxis consistunt. natura enī eiusmodi vnguū contra-
 ria in vtrunq; est. euenit id p̄ generationē necessario, cū quod terrenū
 & p̄cax in corpore est, formam partium cōmodarum ad pugnam reci- 75
 piat. itaq; vbi sursum pruerit, rostri duritiam aut magnitudinem facit.
 vbi deorsum lapsum est, calcaria cruribus valida effingit, aut pedibus
 vnguū magnitudinē & robur. Simul autē hæc singula locis diuersis
 efficere nō potest. distracta enī excrementi eius natura inualida reddi-
 tur. Item alijs crurū longitudinē condidit, alijs pedū interualla cōplet, 80
 digitosq; in palmæ effigie contexit. quo fit necessario, vt aues aptæ ad
 nandū, aut omnino palmipedes sint, aut discretos quidē habeant digi-
 tos, sed singulis ānexa latitudine cutis: veluti spadículas ductu perpe-
 tuo gerant. hæc necessario his de causis veniunt. Quòd autem ad notæ

85 melioris rationē attinet, pedes eiusmodi habent vitē, quā degūt gratia,
 vt cum in humore viuant, nec pinnis vtantur, pedes ad nandum vtiles
 habeant. ijs enim perinde vtuntur, vt remis nautæ, & pinnulis suis pi-
 sces. quam ob rem si vel piscium pinnula, vel auium pedibus interie-
 cta cutis destruetur, nare non poterunt. Sunt in genere auium quæ lon-
 90 gis cruribus innitantur. cuius rei causa est, q̃ vita earum palustris est.
 natura enim instrumenta ad officiū, non officiū ad instrumenta accom-
 modat. quoniam igitur nantes nō sint, ideo nō palmipedes sunt. q̃ in solo
 præmolli & lubrico degant, hinc longa ijs crura, & digiti productio-
 res. flexus etiā plures in digitis magna ex parte. sed cū volaces nō sint,
 95 & tamen ex eadē materia oēs constent, efficitur, vt alimentū quod ceteris
 ad caudā transmittatur, ijs in crura id absumptū, reddat eam partē
 auctiorem. quapropter in volatu pro cauda ijs vtuntur. porrectis enim
 cruribus in auersum volāt. ita enī fit, vt inter volādū nō impediāt pedū
 p̃lixitas, sed iuuēt. At quibus crura breuia sunt, hæc ad ventrē cōtractis
 100 cruribus volāt. cū enī nullis earū impedimēto sint pedes ita positi, vncū
 guibus, vel ad raptū habētur expeditiores. Quæ longo sunt collo, si id
 crassius hñt, volāt collo porrecto. si tenue, curuato ferūtur. cū enim te-
 nue præ lōgitudine quatit, facile frangi potest. Clunis auibus omnibus
 est, q̃q̃ non clunē, sed femora bina habere propter longitudinē clunis
 105 videātur. quippe cū ad mediū vsq; ventrē porrigatur. Causa est, q̃ genus
 hoc animalū bipes est, nō erectū. nā si modo hominū aut quadrupedū
 clunē breuē à sede, crūsque deinde directa strue subditū haberet, omnino
 stare nō posset, homo enim quia erectus est, stare potest. Quadrupedi-
 bus crura priora ad corporis pōdus sustinēdū subdita sunt. At aues nec
 110 erectę sunt, quoniā sua natura in pomilionē degenerāt: neq; crura ha-
 bēt priora, quoniā alas vice eorū sortiūtur. itaq; natura pro ijs clunem
 longiorē emolita duxit ad mediū, corpūsque p̃nū fulciuit: & crura subdi-
 dit ea parte qua pondere æquilibrāte, & ambulare æquilibrio possent,
 & cōstare. Sed quā ob causam genus auiū bipes nō erectū sit, explicatū
 115 iam est. cur autē crura carnosā non habeat, eadē causa est, quā de qua-
 drupedū cruribus reddidimus. Sunt auibus digiti quaterni æque om-
 nibus, tam multifido, q̃ palmipedi generi. nā de struthione terrę Africę
 incola postea definiemus, vt bisulcus est, vnā cū reliquis quæ ad auium
 genus habet cōtrarijs. Sed cum omnibus quaterni digiti sint, tres parte
 120 priore habētur. vnus posteriore pro calce, vt tute sit, qui minutus inest
 in ijs quæ longa habent crura: vt in crece euenit. nec est quod plures
 habeat digitos. sed cū talis digitorū positio in cæteris sit, in iynge vna,
 quā turbinē appellatā dixi, vtrinque bini. causa est, q̃ eius corpus minus
 q̃ ceterarum propensum est in aduersum. Testes omnibus auibus esse
 125 certum est: sed intus lumbis adhærent. cuius rei causam in generatio-
 nis ratione animalium explicabimus. partes auium ita se habent.

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

De partibus piscium exterioribus, & earū causis. Cap. XIII.

Piscium genus mutilatius itē, ac imperfectius, q̄ auium, par-
 tibus exterioribus est. Non enim crura, nō manus, nō
 alas hoc habet. cur ita, causa iam exposita est. Sed cōti-
 nuo simplici corpore à capite ī caudā vsq; porrigitur.
 Cauda v̄ero ipsa nō oībus similis est. sed cū cæteris nō
 euariet, planorū nōnullis spina cōstat, & longa est. in-
 crementū enī eius partis ad piscis latitudinē trāsit: vt in torpedine, pa-
 stinaca, & si quid aliud eiusmodi cartilagineū est. horū igitur cauda spi-
 nosa, & lōga est. quorū dā carnosā quidē: sed breuis eadē causa, qua & tor-
 pedini. nihil enī refert, breuis, carnosāq; sit, an lōga atq; rigidior. cōtrā ac-
 cidit ranis. q̄ enī latitudo earū parte priore minus carnosā est, ideo natu-
 ra quātū corpulētiē priori ademerat, tātū posteriori & caudē addidit. pi-
 scibus nulla mēbra depēdēt, quoniā corū natura natilis est ratione suā
 substātiē. nihil enī supuacaneū, nihil frustra natura agit. Sed cū sua sub-
 stātia sanguinē habeāt, & tñ natiles, nō gressiles sint, pinnulas habēt, vt
 nantes: pedibus carēt, vt nō pedestres, sed aquatiles. pedū enim additio
 utilis ad motū qui in pedo, hoc est solo, agatur: vnde & nomen inditum
 pedibus est. Ad hęc, fieri nō potest, vt simul & quaternas habeāt pinnu-
 las, & pedes, aut aliud eiusmodi mēbrum, cū sanguinē habeāt. Corduli,
 quāuis brāchijs præditi, pedes habēt, quoniā pēna carēt. caudam etiā ha-
 bēt laxā, & latam. pisces qui nō lati sunt modo raig aut pastinacæ, qua-
 ternas pīnulas habēt, binas parte prona, & binas supina. neq; est qui ha-
 beat plures. sanguine enim careret. binas, quæ parte prona lateribus
 geruntur, omnes ferē habent. reliquis quæ subditæ sunt, carent nōnul-
 li ex longis & corpulentis, vt anguilla, vt cōger, & mugilū genus, quod
 in lacu sipharū nascitur. nullę omnino pinnæ prēlōgis & serpētis speciē
 referētibus, vt murenę: sed flexuoso impulsu corporū ita humore vtun-
 tur, vt terra serpentes. modo nāq; eodē serpentes natant, quo in sicco
 repūt. Causa cur id genus pisciū pinnis careat, eadē est, qua serpentes
 pedibus vacēt. cuius rei causā explicauimus, cū de incessu & motu ani-
 maliū ageremus. aut enī male mouerētur, aut nullo pacto moueri pos-
 sent, si quaternas mouēdi notas haberēt. vix enī mouerētur, siue propin-
 quas inter se haberēt, siue remotas, ppter lōgius interuallū. sed si plures
 mouēdi notas, sanguinis vacua essent. hæc eadē causa bipēnibus quoq;
 piscibus reddēda est. serpētis enim ea quoq; faciē referūt, & sui corporis
 flexu pro duabus pinnis vtūtur. vnde fit vt in sicco & repere possint, &
 diutius viuere. itaq; alteri nō p̄tinus, alteri, cū pedestris naturę familia-
 res sint, minus exanimātur. Qui autē binis tantūmodo pinnis natāt, eas
 habēt, quæ parti prone adherēt, nisi latitudo prohibeat. easq; iuxta caput
 positas gerūt qui habent, quoniam eo loco longitudine careāt, qua vi-
 ce pēnarū moueant. corpus enī eius generis pisciū exporrectū in cau-

dā est. Raia, & similes pro pinnis extrema sui corporis latitudine natāt. Squatina, & rana pinna lateribus accommodatas infrā gerūt, ppter amplitudinē partis superioris. quę autē parti supinę cōmissę sunt, eas iuxta
 45 caput adiunctas hñt. nihil enī latitudo impedit, quo minus moueant. sed p superis illis has gerunt minores ijs, q̄ ad latera applicant. Torpedo duas iuxta caudā pinas habet. p reliquis latitudine utitur, & utroq; sui corporis semicirculo, quasi geminis pinnis natat. de partibus capit
 50 tis & sensorijs antea dictū est. Piscium autē genus præ cæteris quæ sanguinē hñt aialibus, ppriam sibi brāchiarū naturam sortitum est. cur ita, causam cum de spiratione ageremus, reddidimus. Quæ autē brāchias hñt, aut intectas gerūt, aut detectas: vt genus omne cartilagineū. causa est, q̄ cartilagine tū brāchie, tū earū tegmēta cōstāt. Genus autē hoc ōne cartilagineā habet spinā. Motus etiā cartilaginei generis lentus, pigér
 55 q; est, quoniā non spina aut neruo corroborat. cōtrā genus spinatū celeriter fertur. tegmētum autē quod brāchias operiat, celeriter moueri oportet, cum branchiarū natura quasi ad spirandi vsum piscibus data sit. quā ob rem in spinatis nō modo tegmentū, verūm etiā ipsi brāchiarum meatus cōtrahunt, vt celerius agat. habent branchias alij multas,
 60 alij paucas: & alij duplices, alij simplices, sed nouissimam simplicē magna ex parte. verū cognitio diligentior ex cōsectionibus cōmentationēq; animalū petenda est. causa copię & inopię branchiarū, caloris cordi insiti copia, aut inopia est. in quibus enim plus inest caloris, hæc celerius moueri oportet, & vehementius. geminæ autē branchię atq; du
 65 plices talē naturā potius, q̄ simplices paucioresq; obtinent. vnde fit, vt nōnulli ex ijs qui brāchias hñt pauciores, minúsq; continentes, diu extra aquā viuere possint: vt anguilla, & quicūq; serpētis speciē referunt. non enī multū refrigerationis desiderāt. Sunt & oris discrimina. alijs enim os antē, & pronum est. alijs infrā parte supina: vt delphinis, & cartilagineo generi. quā ob rē hæc nisi conuersa resupinentur, cibū corripere nequeūt. quod natura non modo salutis gratia ceterorū pisciū fecisse videt (dū enī sese ista cōuertūt, mora itercedit, qua piscis quē insec
 70 tant, euadere possit. nam oīa id genus rapina pisciū viuūt) verū etiam ne nimis suā deuorandi auiditatē explerēt. cū enī facilius caperēt, breui p immodicam satietatē perirent. quoniā etiam cum rostrum eorū strutura tereti, ac tenui sit, facile scindi in oris habitum nō potest. Ad hæc, differentia existit, q̄ alijs os rescissum: alijs subinde in acutius compressum. carne vescētib; rescissum: vt ijs quibus se pectinatim stipat dentiū series. ijs enim vires ore cōtinētur. cōpressum, & vt modo dixi, coar
 75 tatū ijs quæ non carne vescātur. Cutis alijs squamata (etenim squama præ rigiditate tenuitatēq; desistēs sūma corporis occupat) alijs aspera: vt squatinę, raie, & reliquis generis eiusdē. alijs lenis, sed paucissimis. cartilaginea squamis carent: sed aspera cute muniuntur, quoniā spina cartilaginea constant. terrenā enim portionē natura inde ad cutē transu

ARIST. DE PART. ANI. ET EARVM CAVS.

lit, inq; eius asperitatē absūpsit. Testes pisciū nullus, nec intus, nec foris 85
habet. nec serpētes, aut ex ijs aliquid quæ pedibus carēt, partē eā habere
cōpertū est. Sed eius vice meatū excremēto & generatiōis vsui accō-
modatū habēt eūdē, quē cætera quoq; ouipara eadēq; quadrupeda ōnia
cōtinēt, quoniā nec vesicā habēt, neq; excremētum humidū secernūt. pi- 90
sciū genus his à ceteris aīalibus differētis discrepat. Delphini, balenę, &
reliquū cetariū genus brāchijs carēt: sed fistulā sui pulmonis causā cōti-
nēt, qua humorē quē in ore acceperint, respuant. nā & humorē admitti
necessē est, cū cibum in aqua submersum capiant, & admissum emitti
necessē est. brāchię igit ijs quę spirāt, incōmodē habentur. causā vero cū 95
de spiratione ageremus, reddidimus, haud enī fieri potest, vt idē & brā-
chias habeat, & spiret. sed enī ijs ad respuendā aquā fistula data est, q̄ ante
cerebrū sita est, ne postposita id interciperet à spina. causā vero cur pul-
monē hęc habeāt, & spirēt, q̄ maiora aīalia plus caloris sibi requirunt, vt
possint moueri. quapropter pulmo ijs iditus est, plenus caloris sangui-
nei. sūt hęc quodāmodo & terrestria & aquatilia. vt enī aērē terrestrium 100
more trahūt: sic pedibus vacāt, & cibū in humore modo aq̄tiliū capiūt.
Vituli etiā marini & vespertiliōes, quoniā ābigāt, alteri cū aquatilibus &
terrestribus: alteri cū volucris & pedestribus, ideo participes & vtro-
rūq; & neutrorū sūt. vituli nāq; marini si vt aq̄tiles īspectant, pedes hñt:
si vt pedestres, pīnas. quippe qui pedes posteriores pisceos admodū ha- 105
beāt, atq; etiā dētes oēs serratos acutōsq; vespertiliones etiā pedes vt vo-
lucres hñt: sed vt quadrupedes nō habēt. cauda etiā tā quadrupedis q̄
volucris carēt. nā quia volucres sūt, cauda quadrupedis vacāt. quia pe-
destres, volucris. quod ijs necessario accidit. hñt enī cuteas pēnas. nul-
lū autē volatile caudam habet, nisi penna scissa volatile sit. Genus enim 115
id caudæ ex penna eiusmodi constat. cauda vero quadrupedis, gene-
ri volatili adiuncta, vel impedimento eius pēnis proculdubio esset.

¶ De struthione Africo, & eius natura, & forma. Cap. XIII.

Struthio etiā Africus eodē modo partim aūc, partim quadru-
pedem refert. quippe qui vt nō quadrupes, pennas habeat: vt
non auis, sublimis non volet. nec pennas ad volandum cōmo-
das gerit: sed pilis similes. Item quasi quadrupes sit, pilos ha-
bet palpebræ superioris: & glaber capite, & parte colli superiore est. itaq; 5
cilia habet pilosiora. sed quasi auis sit, infrā pēnis integitur. bipes etiā tāq̄
auis, bisulcus tanq̄ quadrupes est. nō enī digitos habet: sed vngulā biparti-
tā. quarū rerū causa est, q̄ magnitudine nō auis: sed quadrupedis est. ma-
gnitudinē enī auiū minimā esse ppe dixerī necesse est. corporis enī mo-
lē sublimē moueri nequaquā facile est. Sed de partibus animalīū, quam ob 10
causam quęq; sint, dictū iam est per omnia animalīū genera. Quæ cū ex-
plicata sint, sequitur vt de generationibus animalium differamus.

QVARTI ET VLTIMI DE PARTIBVS ANIMALIVM
ET EARVM CAVSIS, FINIS.

INDEX IN LIBROS ARISTOTE- LIS DE GENERATIONE ANIMALIVM, LIBRI, CA- PITIS, ET LINEAE NVMERO CONSVCTVS.

Abscessus affumunt aliquid nutrimenti.
4.4.173.
Accipitres specie diuersi inter se coire
putantur 2.5.43
Acetabula in vulua 4.4.113
Acetabula in vtero quæ habent animalia. 2.5.8
& quæ carent 2.2.
Acetabula vteri minora redduntur foetu accre-
scente 2.5.15. & eorum vsus 17.
Actio omnis vltima iuxta materiã est. 1.20.138
Actio quorum est corporalis, hæc sine corpore
esse non possunt 2.3.31
Actio, vide etiam Functio.
Aculei excremento nascuntur, sed duri & rigidi
propter gelu 5.3.81
Acumen in voce velocitas 5.7.49
Acutiuoca quare dicuntur 5.7.37
Acutum in velocitate motus consistit 5.7.18
Acui pisces vterus dirumpitur præ magnitudi-
ne oui. 3.4.20
Aer calidus & incongelabilis, sed frigore den-
satur. 2.2.30.
Aër pro solis & lunæ circuitu afficitur 4.10.31
Aër perlucens albedinem facit 5.6.23
Aërem quæ incolunt animalia 3.11.31
Ætate florentia quare robustiora 5.7.60
Ætas omnis labitur in frigiditatem 5.4.9
Æthiopum genitura qualis 2.2.44
Æthiopum dentes albi 2.2.45
Æthiopes pilo sunt crispo 5.3.61
Affectiones quibus partes differant inter se 5.1
per totum.
Africam semper aliquid noui afferre quare dici-
tur 2.5.47
Agens omne à patiente etiam patitur, & ex e-
pla. 4.3.72
Agentis & patientis modus agendi & patien-
di qualis 2.4.185
Agnationes foetuum 4.4.181. & sunt partes va-
cantes 190
Alba omnia calidiora suauioraq; 5.6.29
Alcmeon Crotoniatis de oui vitello 3.2.39
Alimenti ratio duplex 2.4.436
Alimentorum diuersitas diuersis animalibus.
3.11.84.
Alimenti primi excrementum pituita. 1.18.164
Alimentum in corpore præter naturam. ibidem.
Alimentum frigore consistit. 2.4.332
Alimentum inutile quid. 1.18.77. & quid vtile. 178
Alimentum augens quid 2.4.437
Alimentum vltimum quid 4.1.164
Alimentum plane res aduentitia 1.18.170
Alimentum primum animalis in vtero quod. 2.4.171
Alimentum nutriendum quod 2.4.436
Altio deprauatur calore agere nequeite. 5.4.12
Aluus locus excrementis alimentis sicci. 1.18.184
Aluus quorum deprauata est generatio, interdum
soluitur, & quare 1.20.14
Alui profluuii accedit caliditate 1.20.20

Anaxagoras de maris & foeminae generatio-
ne. 4.1.13. & eiusdem error de coitu quorum-
dam animalium. 3.6.4. & eius sententia quod nul-
lum simile gignatur 1.18.64
Anaxagoras ait carnes ex alimento carni acce-
dere 1.18.67
Andricelū, id est purpurissimum pictoribus. 1.18.175
Anguillarum genus sanguineum, & verme nas-
citur 3.11.98
Anguilla iter aestiva terre annumeratur. 3.11.94
Anguillarum in genere, nec mas nec foemina.
2.4.231.
Animal res perfecta. 2.1.77
Animal iam quod est augetur 2.4.156
Animal qua sensus. 2.1.29. & 2.3.7. & tunc pri-
mum est cum sensus est. 5.1.45.
Animal quomodo differt à planta. 2.4.205.
Animalia tam plate diuise esse videtur. 1.20.173
Animalia à viuicibus tantū, seū distinguunt. 1.20.189
Animalis munus quod 1.20.180
Animalis secundum naturam officium est tale ge-
nerare quale ipsum est 2.1.210
Animalium generatio quare est. 2.1.15
Animalium generatio quam varia 2.1.104
Animalia quæ verme oriuntur 3.11.92
Animal nullū perfecte generat quantitate. 2.1.105
Animal perfectum quæ generant, & quæ im-
perfectum 4.6.1
Animalium viuaciorum generationes diuturnio-
res. 4.10.2
Animalia quæ ex coitu cognatorum animalium
gignuntur, sibi cognata generant. 1.1.33. &
quæ non ex coitu generantur, generant genus
diuersum. 34.
Animalium alia per coitum maris & foeminae
gignuntur 1.1.21
Animali instituendo foemina materiam præbet,
mas vim creandi 2.4.66
Animalia & plantæ generantur in terra & hu-
more, & quare 3.11.61.
Animalis corpus ex foemina, anima ex mare.
2.4.70.
Animalium in vtero partes superiores prius vi-
suntur inferioribus, & maiores minoribus, ex-
ceptis insectis 2.4.248
Animali in vtero quod est primum alimentum.
2.4.171.
Animalia in vtero per vmbilicum capiunt cibū.
3.2.13.
Animalia sunt quæ nec marem nec foeminam
generant 2.4.6
Animalium quare alterum mas & alterum fo-
mina. 2.1.20
Animalia quæ sunt quæ superfœtant, & quæ
non, & causæ 4.5.1
Animalium partus varius 2.1.39
Animalia imperfecta conceptum cum perfe-
ctus iam est, sed nodum animal perfectum fo-
ras mittunt 2.4.1
aaa.j.

IN LIB. DE GENERAT. ANIM.

Animalium non vnigenarum coeuntium partus qualis	2.4.74	Apibus cibus est mel	3.10.23
Animalium intra se animal parientium conceptus qualis	3.9.10	Apes mediū inter fucos & reges tenēt. 3.10.91	
Animalia omnia primum lineamentis describuntur, deinde colores recipiunt, & mollitiem, & duritiem	2.4.366	Apum duces, vide etiam Duces apum.	
Animal frigidissimū ne ouum quidem ex se parere potest	2.1.113	Apum reges, vide Reges apum.	
Animalium maximæ partis nullum munus ferre aliud est, nisi quod plantarum semen & fructus	1.4.11	Aporcellum in porcis quid	2.6.97
Animalia ab homine dentibus prædita, aut proportionali nascuntur	2.4.476	Appendices foetuum	4.4.181
Animalium viuiparorum ortus	3.4.7	¶ Aqua non crassescit calore	2.2.4
Animalium magnitudo facit ne multa pariant.	4.4.86	Aqua putrescere potest	5.4.18
Aialia parua foecūdissima, & quare. 1.8.14. & 1.18.178. magna autē minus foecūda. 4.4.101		Aqua permista cum oleo, crassa & alba redditur	2.2.24
Animal versum in caput paritur	3.2.30	Aqua vitalior quā terra	3.11.14
Animalium grauiditas, generatio & vita circuitibus fiunt	4.10.18	Aquam quæ colunt animalia	3.11.31
Animalia omnia postquam nata incrementum capiunt	2.1.106	Aquæ crudæ & frigida: aut sterilitatem, aut foeminam faciunt	4.2.34
Animalibus omnibus exitus est magnitudinis.	2.4.443	Aquæ calidæ pilum faciunt album, frigida: nigrum, & quare	5.6.21
Animaliū certa magnitudo tum ad maius, tum ad minus	4.4.116	Aquosa omnia concrepescunt frigore	2.2.7
Animalia perfectiora calidioraque prolem reddunt perfectam qualitate	2.1.104	Aquilonijs flatibus mares generantur	4.2.7
Animaliū partes distinguuntur spiritu.	2.4.256	¶ Araneorū foetum genus esse vermis.	3.9.17
Animalis prouentus vnde	3.7.36	Arbores multæ cum copiose tulerint, exarescunt fructificatione	3.1.62
Animal in ouo quādo celerius perficitur.	3.2.60	Arieti peculeo nonnulli deformes per conuiuium assimilantur	4.3.133
Animal ab ouo initium à candido sumit, cibum autem à luteo	3.1.125	Arma nulli foemina: ad pugna: tribuuntur.	3.10.27
Animalia latentia depēnescūt. 5.3.104. & quæ iterum pennas recipiunt.	1.25.	Ars principiū & forma eius quod efficitur, est: sed in alio.	2.1.195
Animalia natu minora quare vocis acutæ.	5.7.48	¶ Asinus quando sterilis perdurat	2.6.76
Animalium colores	5.6. per totum	Asinus facile labitur ad sterilitatem	2.6.78
Animal nullum est visum quod corde careret, licet liene	4.4.66	Asinus frigidum animal, & ideo frigoris impatiens	2.6.58
Anima vegetabilis æque animalibus & plantis inest	2.4.219	Asinus vbi non gignitur	2.6.59
Anima vegetalis in generatione adsimilatur arti	2.4.192	Asina fert vterum annum	2.6.64
Animus generosus in paruis corporibus.	3.1.44	Asina conceptus incontinens est	2.6.57
Anser gignit subuentanea sine coitu	3.1.106	¶ Athletarū morbus ex nimio cibi vsu.	4.3.83
¶ Apū generatio qualis. 3.9.24. & 3.10. per totū		¶ Audiendi eadem ratio quæ & videndi.	5.2.1
Apes sine coitu fucos generant.	3.10.47. & 76	Audiendi meatus vnde	2.4.380
Apibus nonnullis accidit vt sine coitu generentur	3.10.4	Audiendi meatus aeris est	5.2.9
Apes viribus & pariendi facultate ducibus similes	3.10.66	Auditum quomodo verbo reddi possit.	5.2.11
Apum generatio à ducibus similis generationi leonum	3.10.98	Augeri aliquid est necessitatis ratio	2.1.211
Apes sine coitu gnare quo argumēto.	3.10.108	Auium in omni genere alterum mas, alterum foemina	3.7.33
Apum imperium quale	3.10.92	Aues ouum generant perfectum. 1.8.15. & 2.1.49. & 3.5.25. & 3.1.8	
Apum genus natura singulari, ideo ortus peculiaris	3.10.55	Auium oua intus perficiuntur	3.7.12
Apum partus vbi continetur	4.4.27	Aues ouum pariunt, & quare	2.1.60. & 81
Apum vermiculis quid accidit	3.9.35	Aues ouū pariētes foras addūt perfectū.	3.1.114
Apes omnes aculeo armantur	3.10.28	Auiū ex ouo generatio quomodo euenit.	3.2.32
Apum duces fucis magnitudine, aculeo apibus similes	3.10.62	Auium in genere aliquatenus natura gignere potest	1.20.130
Apum foetus superat imbris	3.10.83	Aues palustres humidiores & frigidiores, ideo oua plus lutei habent	3.1.130
		Auium conceptus primum qualis	3.1.145
		Auium oua bicolora	3.1.119
		Auium ortus qualis	3.3.15. & 21
		Auium oua non perficiuntur ad generationem, sine mare	3.1.91
		Aues concipiunt sine coitu	3.1.79
		Aues volaces non gignunt subuentanea, & quare	3.1.84
		Auium oua diuersi maris coitu concepta, naturam in eum qui post coierit mutant	3.7.18
		Auium oua non possunt augeri nisi coitus continetur, & quare	3.1.95
		Auium in genere sunt quæ oua sine coitu concipiunt, sed infocunda omnia	3.5.43

INDEX.

Auium subuentanea oua foecunda redduntur. 3.
7.17. & quo modo. 1.20. 1.13. & quos habet
colores, & alia eorum natura 3.1.137
Aues hyperinae fiunt, & quod vitium 3.1.67
Auium & piscium generationes quo modo diffe-
ferunt 3.3.27
Aues carent membro genitali, & quare 1.5.2
Auium testes excrementum recipiunt genitale
1.4.26
Aues quomodo testes habent 1.3.9
Auium testes coitus tempore sunt grandiores.
1.4.28. & 3.1.
Auius menstrua non fiunt 3.1.76
Aues ubi vuluam habet. 1.3.21. & 1.8.7. & 19
Auius semen prodit tardius q̃ piscibus. 1.4.27
Aues paruae salaces & praefoecundae 3.1.39
Aues quae salaces & quae non 3.1.27
Auium foeminae minus appetit venerem quam
mares, & quare. 4.5.35. Itē quare mares sala-
ciores. 4.1. Item quae propēiores ad coitū. 4.2.
Aues vncungues quare neque salaces, neque fo-
cundae 3.1.50
Aues nonnullae caecos pariunt pullōs 4.6.21
Auis nulla vnipara excepto cuculo 3.1.58
Auis inalgescens conceptum crentum emittit
3.2.23
Auis vnā cibum parit in ouo 3.2.56
Auium cutis dura est 1.12.15
Auium in genere quomodo fiunt monstra seculi
dum Democritum 4.4.4
Aues nonnullae depennescunt, & quare. 5.3.96
Aurelia ouī obtinet facultatem, & ex eo animal
nascitur 2.1.116
Aureliae quando dicuntur 3.9.34
Aures humidis temperamentis spiritus impleri
videntur 5.2.17
Auriculae quae melius administrant 5.2.28

B

Alenae inter expeda intra se animal pari-
unt 1.9.4. & 2.1.67
Bipedes omnes, nec vel animal pariūt,
vel ouum 2.1.60
Bifidula paucipara praeterquam sus. 4.4.82. &
quare. 95.
Bifidula singulos aut binos pariunt 4.6.4
Bos animal statim intra se gignit. 2.1.46. &
animal parit. 62.
Boues parte generis variae 5.6.9
Boues penem pertendentem habent 1.3.15
Bouis vterus in aluo 1.12.25
Boum oculi nigri 5.1.72
Boues quare pilo tenuiore quam sues 5.3.38
Buccinorum generatio qualis 3.1.43
Buccina semper continet ouum 3.11.138

C

Alcaria auium vnde gignuntur. 2.4.440
Calida plus aeris continent q̃ aquae. 5.6.22
Calidiora & humidiora pfectiora. 2.1.71
Calidiora & humidiora propter pulmonem ouū
aedunt perfectum 2.1.80
Calor laxat, rarefacit. 5.3.89. & indurat. 86.
Calor mouere potest 2.1.34
Calor animalū nec ignis, nec ab igne est. 2.3.48
Calor vim habet augendi 5.8.32
Calor concoquit, & quod calidius, id concoctu

facilius 4.6.44
Calor semina facit foecunda, & quid calor ille.
2.3.41
Calor seminis interior ex materia apta carnem
aut os facit 2.4.340
Calor seminis talis & tantus prout accommoda-
tur ad quamvis corporis partem 2.4.344
Calor semen foecundans est spiritus, cuius natu-
ra respondet elemento stellarum 2.3.42
Calor & frigus generationis & corruptionis cau-
sa, sed quomodo 4.10.26
Calori animalium quomodo temporis calor ad-
similatur 3.11.85
Caloris ratio describitur pulmone sanguinis co-
pote 2.1.73
Caliditas loci cofert ad grauem, vel acutam vo-
cem 5.7.89
Caluis quare nunquam redeat pilus 5.3.127
Caluitium quare priore capitis parte 5.3.116
Caluitij in homine consideratio 5.3.12
Caluities vitium generale 5.3.94
Caluitiū à venereo coitu. 5.3.107. & causa. 112
Camelus bifidus 4.4.100
Camelus singulos parit 4.4.79
Candido oui consiluit animal 3.2.80
Candidi à luteo differentia in ouis 3.2.72
Canes intra se animal generant 1.9.3
Canis partum perficit 4.4.34
Canis caecos generat 2.4.264. & 4.6.11
Canis multiparus 4.4.81
Canis vulua in aluo 1.12.25
Canis cum vulpe coit 2.5.40
Canes Indici ex quadam belua & cane. 2.6.41
Canities quid 5.1.135
Canitiem putredine effici quo indicio 5.5.15
Canitiem non esse ariditatem 5.5.15. & 19.
Canities quomodo efficitur, & quare alba. 5.4.22
Canities ex aegritudine 5.4.4. & 31
Canities ex aetate vnde 5.4.8
Canescunt senescentes homines capite 5.3.14
Canescunt primo tempora quare 5.4.40
Canescunt quae celerius 5.5.10
Capillorū taliū, vel taliū hominis causae. 5.3.40
Capneus vitis, vide Vitis
Caprae parte generis variae 5.6.9
Caprarum oculi quales 5.1.74
Capra est visa cornu gerens in crure 4.4.63
Caprae hircinae quae 4.4.62
Caprae igne efflanti nonnulli deformes per con-
uitium adsimilantur 4.3.132
Capris monstra magis accidunt 4.4.32
Caprificus non fructificat 3.5.10
Caprifici consideratio 1.1.50
Caput foetui primo praegrande propter cerebrū
2.4.391
Caput foetus à corde continuo generatur. 2.4.373
Caro non est, nisi animam habeat 2.1.184
Caro ex materia sincerissima 2.4.428
Caro mollis partim necessatio, partim alicuius
gratia 2.4.354
Caro quare ab igne resoluitur 2.4.332
Carnes ex alimento carni accedere ait Anaxa-
goras 1.18.67
Castiora quibus esse conuenit 1.4.15
Castrata, vide Execta.

aaa.ij.

IN LIB. DE GENERAT. ANIM.

Catelli Laconici olfactu quare valent 5.2.25
 Causarum genera quatuor 1.1.6
 Causa mouens melior & magis diuina. 2.1.21
 Causa efficiens duplicem recipit differentiam.
 2.4.274
 Causa finalis quō differt ab efficiente. 2.4.273
 Cæcos foetus quæ generat. 2.4.264. & 4.6.11
 Cælum & solē nomine patris appellant. 2.1.13
 Cepæ generantur sobole 3.11.42
 Cerebrum homini humidū & frigidum. 5.3.46
 Cerebrum principio multum & humidum. 2.4.
 374. & quare 389.
 Cerebri frigiditas suprà propter cordis calorem
 2.4.371
 Cerebrum frigidissimum etiam venere refrige-
 ratur. 5.3.109. & quare 111.
 Cæstetia quid 5.1.136
 Cæstetia quædam imbecillitas 5.1.84
 Cæstetia omnia intra se animal generant. 1.9.4
 & 3.5.2
 Cæstetia omnia quare testes intus habet. 1.12.13
 Chæcedone cum pater esset brachio compun-
 cto, filius idem retulit 1.17.32
 Chartilaginea inter expeda aial pariūt. 2.1.64
 Chartilaginea frigida natura 1.10.4
 Chartilaginea perfectū intra se ouū pariūt, mox
 animal foras ædūt. 1.10.1. & 2.1.48. & 3.3.
 Chartilagineorum ortus qualis 2.1.10
 Chartilagineorum ex ouo quomodo animal gi-
 gnitur 1.11.6
 Chartilaginea cuius naturæ, quare & ouum in-
 tra se & animal pariunt 2.1.83
 Chartilagineorum piscium super suis concepti-
 bus & seminis sparsione quæstio 3.7.1
 Chartilaginei pisces quomodo differunt in ani-
 mali generando ex ouo 2.4.16
 Chartilaginea omnia vbi vuluam habent. 1.11.
 10. & 1.8.4
 Chartilagineorum vulua dissimilis, tum viuipa-
 ris, tum ouiparis 1.11.8
 Chartilagineorum oua mollia, & quare. 1.11.1
 & 3.3.10. & 2.1.87
 Cibus in semen cōuertitur ijs quæ abunde foe-
 tificant, & declaratio 3.1.61
 Cibus humidum esse oportet 3.2.92
 Cibi in vſu opus est intestino non recto. 1.4.16
 Cibi voraciora & audiora sunt quibus intestinū
 rectum 1.4.12
 Cicadæ cōeunt, & ex sui generis animalibus or-
 riuntur 1.16.3
 Circuitus quid 4.10.20
 Coagulum quid, & virtus eius 2.4.127
 Cochlearum genus cōire visum est 3.11.72
 Cōeunt non vnigena & quæ. 2.4.73. & 2.5.37
 Cōeunt celerius quæ 1.4.31
 In cōitu maris, & foeminae moderatione opus
 est 4.2.26
 Cōeuntiū alia semen emittunt, alia non, & qua-
 re 2.1.31
 Cōeunt animalia generis eiusdem secundum na-
 turam 2.5.37
 Cōitū quæ patiuntur animalia grauida. 4.5.23
 Coles est mari quo differt à foemina. 1.2.27. &
 quare datus. 4.1.135
 Colore varia quæ 5.6.7

Colorum causa in brutis cutis. 5.4.1. & 5.5.24
 Colores animantium 5.6. per totum.
 Colores quæ mutant, & quare 5.6.40
 Colliquamentum in corpore quid 1.18.165
 Colliquamentum apud veteres 1.18.172
 Colliquamentum non est pars similis. 1.18.166
 & præter naturam in corpore 164.
 Colliquamenti plus in magnis, minus excremen-
 ti 1.18.179
 Colliquatio semper morboſa 1.18.228
 Colliquamento nullus est locus 1.18.181
 Colliquescēs corrūpitur & degenerat. 1.18.176
 Columbæ parte generis variæ 5.6.10
 Columbarum cōitus & partus 3.1.29
 Columbæ sæpe pariunt 4.4.13
 Columbarū genus pauciparū, & quare. 5.1.34
 Columba cæcos parit. 4.6.24. & quot 3.1.57.
 Commune particularia sequitur omnia. 4.3.70
 Conceptus quid 1.20.55
 Conceptui anima vegetalis potentia 2.3.20
 Conceptus animatus potentia 2.3.9. & 58
 Conceptus fieri non potest sine maris emissio-
 ne & menstruorum excremento 2.4.102
 Conceptus primo habet animā vegetālē. 2.3.11
 secundo sensualem 13. & tertio rationalē. 1.4.
 Conceptus quādo animal perfectum est. 2.4.4
 Conceptus quomodo fit, & postea obducitur vt
 crustula in pulte refrigerata 2.3.70
 Conceptui mens sola extrinsecus accedit, eaque
 sola diuina est 2.3.35
 Conceptuū pluriū in eodē vtero causa. 4.4.140
 Conceptus plures sunt superfoetatus quidam.
 4.5.10
 Conceptus institutus adſimilatur ijs quæ serum
 tur, & ratio 2.4.136
 Conceptuum deprauationes, fluxus vocantur.
 3.9.13
 Conceptus affectio velut inquinatio 4.7.12
 In conceptu quæ causa qua generatur partes va-
 cantes 4.4.156
 Conceptus purgationem impedit 4.6.68
 Concoctio calore fit 5.6.30
 Concoctio calor quidam 3.2.61
 Concoctum quouis in genere dulcius 3.1.90
 Concoctu facilius quod dulcius 4.6.44
 Cōtrariū quomodo gignitur ex cōtrario. 1.18.143
 Ex contrarijs generatio multifariam. 1.18.149
 Cor venarū principium quare. 2.4.158. & sen-
 suum principium & totius animalis. 3.70. &
 principium ſimilariū, & dissimilariū. 154.
 & principium naturæ 64. & principium ſan-
 guinis, & vbi positum 4.8.27
 Cor primo fit 2.4.241
 Cor in foetu primum actu ſecernitur. 2.4.141.
 & quare. 153.
 Cor vltimo moritur 2.4.243
 Corde carens nullum animal ortum est. 4.4.66
 Cordis bubuli natura, & quid intus reperitur.
 5.7.65
 Cornix cæcos parit pullos 4.6.23
 Cornua vnde gignuntur 2.4.440
 Cornua igne illiquabilia 3.11.71
 Cornua igne molliuntur 2.4.335
 Cornua ex cute, ideo colorem cutis ſequuntur.
 2.4.455

INDEX

- Corpora parua animi generosi 3.1.44
 Corporis partes à quo generantur 2.1.130
 Corporis locus exterior frigidus & offensionis ex-
 positus 1.2.5
 Quicquid in corpore est, aut pars secundum na-
 turam similis vel dissimilis, aut præter na-
 turam 1.18.162
 Corruptio ex ente in non ens 2.4.246
 Corruptionis causæ 4.10.27
 Cortice intestis ubi testes 1.3.12
 Cortice intesta quare ouum pariunt 2.1.81
 Coruos ore coire falsum 3.6.2
 Coruus albus, sed deprauatione generationis.
 5.6.16
 Coruinum genus non est libidinosum, & quare,
 item visum coire 3.6.10
 Cotyledones vteri, vide Acetabula.
 Crabronum generatio 3.10.112
 Crispitudo pili unde 5.3.48
 Crocodili ouum pariunt 2.1.62
 Cruditate efficitur alui profluuium 1.20.20
 Crurum natura neruosa 1.5.7
 Crustata exanguia & natura frigida ubi nascun-
 tur 3.11.24
 Crustata exanguia, ideo natura frigida 3.8.9
 Crustata ouum generant imperfectum, plane
 coeunt, & sexu distinguuntur. 2.1.52. & qua-
 re. 1.13. & 3.5.28
 Crustatorum mares tenues habent genitales me-
 atus, & foeminae vuluas membraneas, & ubi.
 1.14.11
 Crustata quomodo coeunt 1.14.7
 Crustatorum oua foris incrementum recipiunt
 3.8.21
 Crustata ouum quale generant. 2.1.93. & 100
 Crustatis idem meatus excrementi & vuluæ. 1.15.9
 Crustatis vuluæ bifida 1.3.22
 Crustata optima cum vterum gerunt. 1.19.61
 Crustatis sexus uterque 1.1.32
 Crustatorum partus 3.8.2
 Ctesias Gnidius metitur super semine elephā-
 ti 2.2.38
 Cuculus auis pauida, & in alienis nidis parit.
 3.1.56
 Cuculus parū generat, & quare. 3.1.54. & vni-
 parus 59.
 Culices nec coeunt, nec ex animalibus oriuntur.
 1.16.7
 Cutis carne siccificante efficitur 2.4.356
 Cutis natura terrena 5.3.26
 Cutis homini tenuissima 5.5.28
 Cutis causa crassitudinis & tenuitatis pili. 5.3.23
 Cutis colorū causa in animalibus brutis. 5.4.1
 & 5.5.24
 Cutes per affectum albe differunt ab ijs quæ na-
 turaliter tales sunt 5.6.24
- D**
 Defunctis augentur pili 2.4.453
 Degenerat foemina 4.3.9
 Delatio omnis in contrarium 4.1.143
 Delphini inter expeda intra se animal gignunt
 1.9.4. & 2.1.46. & 64.
 Delphini meatuū seminalium modus. 1.13.32
 Delphino testes sub aluo occulti. 1.3.14. & 1.
 13.33. & quare intus habentur 1.12.13
- Delphinus penem pertendentem habet, vt bo-
 ues 1.3.14
 Democriti error de mulorum sterilitate 2.6.5
 Democritus de monstris 4.4.1
 Democriti error de principio nō q̄redo. 2.4.301
 Democritus de maris & foie discriminē. 4.1.20
 Democriti error quod primum animalis exte-
 riora discernuntur 2.4.150
 Democriti error quomodo infātes alātur. 2.5.29
 Democriti error quare foetus remaneat in vtero
 2.4.169
 Democritus non bene sensit de dentibus. 5.8.6
 Demonstratio logica quæ 2.6.31
 Dentium consideratio 5.8. per totum
 Dentes quomodo differunt ab ossibus. 2.4.471
 Dentes ex quo alimento 2.4.474
 Dentium ortus, & quare talis 5.8.23
 Dentes cuius naturæ, & ex quibus generentur.
 2.4.453
 Dentes vltimi vicesimo anno exeunt 5.8.41
 Dentes nonnullis senescētibus prodierūt. ibidem
 Dentes accrescunt soli omnium ossium tota vi-
 ta. 2.4.458. & quare 460.
 Dentium decidentia an necessaria 5.8.32
 Dextra calidiores sinistris 4.1.103
 Diametrum incommensurabilem cum costa
 sempiternum 2.4.388
 Docere præcedit discere 2.4.277
 Dormire animalia maximam temporis partem
 quare 5.1.51
 Dormientibus somnia & præter somnia. 5.1.58
 Dormientes quidam resurgunt, & pleraque a-
 gunt sine somnio 5.1.60
 Dulcissimum & coctissimū omnibus est ali-
 mento 4.8.12
 Dulcius quod concoctum 3.1.90
 Dulce concoctione efficitur 5.6.30
 Duces apum seipsos generant. 3.10.73. & aliud
 genus 75.
 Ducum cellulæ nouissime cōstruuntur. 3.10.74
 Duces qua apibus & fucis adsimilātur. 3.10.70
 Duces, vide etiam Apum duces.
- E**
 Echini pelagij quare exigui, sed aculeis grā-
 dibus & duris 5.3.78
 Echini contra vrinæ stillicidia 5.3.76
 Egri quare carent semine 1.18.198
 Elephāntus maximum animalium, idēque
 multitudine 4.4.99
 Elephāti quare pilo tenuiore quā fues. 5.3.38
 Elephantis quare testes intus 1.12.18
 Elephantis semen quale 2.2.42
 Elephāntus fert vterum biennio 4.10.17
 Elephātorum foetus quare magnitudine vitu-
 li 4.5.9
 Elephāntus singulos parit 4.4.79
 Elephāntus plus viuit homine 4.10.8
 Empedoclis carnē de pure. 4.8.54. item de
 conceptu arborum 1.20.160
 Empedocles de generatione maris & foeminae.
 4.1.16. item de generatione animalis ex ma-
 re & foemina. 1.18.39. item de oculis. 5.1.87
 item eludē error de sterilitate mulorū. 2.6.9
 Epicharmi exaggeratio circa aliud ex alio sic-
 ri 1.18.135
 aaa. iij.

IN LIB. DE GENERAT. ANIM.

¶ Equus statim intra se animal gignit. 1.9.2.
 & 2.1.46. & 62
 Equus idoneus ad sterilitatem 2.6.79
 Equus os continens cerebrum tenuius quam ca-
 teris, ideo obnoxium ictui periculoso 5.5.6
 Equus non simul fit animal & equus 2.3.15
 Equi altero oculo caesi nascuntur. 5.1.133. &
 quare 138
 Equorum oculi maxime cæterorum euariant.
 5.1.77
 Equus superueniēs asinam ab asino initam non
 peruertit asini initum, sed asinus peruertit e-
 qui initum si equam superueniat 2.6.66
 Equi testes quā commodi 1.4.19
 Equus singulos parit 4.4.80
 Equa fert vterum annum. 2.6.64. & quare diu-
 tius fert. 4.10.14
 Equa quare libidinosa 4.5.29
 Equa menstruosa non est 2.6.56. & 4.5.31
 Equa sola animalium cum muliere grauida coi-
 tum patitur. 4.5.23
 Equus euidenter canescit 5.3.15
 Equi canities maxime innotescit 5.5.4
 Equus vnus albescit pilo per senectutē. 5.1.134
¶ Erucarum natura cum generatur 3.9.32
 Erucas genus esse vermis 3.9.16
 Erucarum generatio qualis 3.9.25
¶ De esse ad non esse fit transitus per medium
 5.1.41
¶ Exāguum genera quatuor, & nomina. 1.14.3
 Exanguia non omnia vermem pariunt 2.1.98
 Exanguis in genere est mas & foemina. 1.2.28
 Exāguum genitalia tum inter se, tum cum san-
 guineis dissident 1.14.1
 Exanguis nullum ouum generat 3.1.121
 Exanguis nec natura calida in lacu nasci non pos-
 sunt 3.1.122
 Exanguium insecta quæ ex coitu generantur, aut
 quæ coeunt, vermem pariunt 2.1.55
 Exanguium extrema testa, crustaue constant, &
 quare 2.4.359
 Excrementorum omnium partes capaces descri-
 ptæ à natura 2.4.30. & 1.18.183
 Excrementum quid 1.18.164
 Excrementi emissio semper utilis 1.18.229
 Excrementum præter naturam in corpore. 1.
 18.164
 Excrementum, aut alimenti inutilis, aut utilis.
 1.18.176
 Excrementa fieri natura non coquente 2.4.51
 Excrementa per somnum exeunt, si meatus la-
 xi & pleni sunt 2.4.26
 Excrementorum sicci & humidi meatus diuer-
 sus 1.13.1
 Excrementi humidi meatus qua parte continen-
 tur 1.13.5
 Excrementum humidum non omnia habent a-
 nimalia 1.13.14
 Exsecta omnia mutantur in foeminam. 5.7.67.
 & quare 82.
 Exsecti forma commutantur 1.2.32
 Exsecta cur non generant 1.4.23
 Expedit membro carent genitali. 1.5.2. & qua-
 re 3.
 Expedit alia animal pariunt, alia ouū. 2.1.64

F Abis vbi principium feminis adhæret. 3.2.10
 Faber arcam nisi ex ligno facere non po-
 test 2.4.343
 Facies non est, nisi animam habeat 2.1.183
 Facultas omnis instrumentum habet accommo-
 dum 4.1.131
 Fauare quid 3.11.44
¶ Fœcunditas propter quid 1.18.78
 Fœcundi ex infœcundis fiunt 1.18.78
 Felle priuata animalia visa sunt, quæ habere de-
 buissent 4.4.69
 Fœmina quomodo describitur. 1.2.12. & 4.1.
 113. & 158. & 176
 Fœmina de toto animalis dicitur 1.2.23
 Fœmina contrarium maris 4.1.149
 Fœmina in generatione materiam præbet. 1.20
 127. & 1.2.5. & 2.4.188. & 1.20.65
 Fœmina quomodo ad generationem conferat.
 1.20.88
 Fœmina quasi mas læsus. 2.3.66. & quasi læ-
 sio naturalis 4.6.42
 Fœminam generari initium degenerandi. 4.3.9
 Fœmina qua ratione generatur 4.3.37
 Fœminæ partes quibus à mare differt vterus &
 vulua 1.2.26
 Fœminam vnde generari sit necesse 4.3.11
 Fœminæ profusio vbi fit cum coitur 2.4.109
 Fœminis deficit genitura quo argumento.
 1.19.59
 Fœmina non emittit semen 1.18.120
 Fœminæ semen non conferre ad generationem
 1.19.53
 Fœmina qua functione fœmina dicitur. 2.4.68
 & functio qualis. 71.
 Fœmina in eo genere in quo non est mas, ex se
 generare animal potest, & quo exemplo. 2.4.
 224. sed vbi est distinctio maris & fœminæ
 per se generare non potest 232.
 Fœminæ in viuiparis minores maribus. 1.19.47
 Fœminæ nulli arma dantur ad pugnam. 3.10.27
 Fœminæ minus venosæ quā mares, item lau-
 tiores 1.19.45
 Fœminæ concipiunt sine ea quæ fit per coitum
 voluptate 1.19.65. & 2.4.104
 Fœmina quare marem desiderat & non ex seip-
 sa generet. 2.4.203
 Fœminis mēstrua vt maribus genitura. 1.19.35
 Fœminæ non concipiunt nisi menstruorum hu-
 mor sit temperatus 1.19.67
 Fœminā non esse mare calidiorem ob menstru-
 rum emissionem 4.1.118
 Fœminæ menstruum excrementum seminar-
 um habet partes quibus differt fœmina à ma-
 re 2.3.62
 Fœminis mēstrua quando humidiora 4.2.9
 Fœminis quare accidit menstruum 1.19.30
 Fœmina sine mensuris non generat, nec cū ef-
 fluit magna ex parte, sed à purgatione. 1.19.68
 Fœminis oibus excrementū genitale est. 2.4.56
 Fœminæ vterus quare 4.1.135
 Fœminis purgatio vt coitus maribus 4.5.31
 Fœminis nonnullis vteri os est ab ineunte æta-
 te compressum, & ad tempus vsq; menstruor-
 rum perseverans 4.4.194

INDEX.

Fœminarum in vterum definit venarum multitudine, & vnde 2.4.32
 Fœminas quæ atas generat. 4.2.1. & quare, & quæ corpora. 4. & quæ semina. 5
 Fœminas faciunt aquæ crudæ & frigidæ. 4.2.34
 Fœminæ animalium quæ libidinosiores. 4.5.32
 Fœminæ in hominū genere intra parentem tardius efficiuntur. 4.6.38. & quare. 4.3. & naturæ celerius perficiuntur, & celerius pubescunt & senescunt, & quare. 4.5
 Fœminæ quando similes patri 4.3.57
 Fœmina magna ex parte matris similis. 4.3.53 & quando adsimilatur. 61
 Fœminæ vocem mittunt acutiorē quā matres, præterquam in bubulo genere 5.7.10
 Fœminis exēctis vox etiam mutatur, sed obscurius quā maribus 5.7.77
 Fœminæ quare acutæ vocis 5.7.48
 Ferrum durum aut molle fit à calore, vel frigore, sed ensis à motu instrumentorum. 2.1.193
 Fœtus in vtero quibus inuoluitur. 2.4.133. & 2.5.28
 Fœtui incrementū per vmbilicū. 2.4.176. & 192
 Fœtus in vtero quomodo augetur 2.5.1
 Fœtus in vtero moles superior primum distinguitur 2.4.365
 Fœtus in vtero quæ partes primo, & quæ secundo generantur 2.4.247. & 296
 Fœtus vmbilico sanguineum haurit alimentum 2.5.7. & 2.4.168
 Fœtus partium distinctio in vtero vnde fit. 2.4.179
 Fœtus obductio quomodo fit 2.3.72
 Fœtus quare in vtero manet 2.4.164
 Fœtū multorū in eodem vtero causā. 4.4.140
 Fœtus partes quomodo mouentur 2.4.238
 Fœtus, vide etiam Conceptus. 1.1.50
 ¶ Fici & caprifici consideratio 4.5.10
 Ficus fructificat, caprificus non 3.6.17
 Fidipedes paruus admodum pariunt 1.18.130
 Fieri aliud ex alio multifariam 2.4.244
 Quod primum fit id vltimo deficit: & quod vltimo fit id primum deficit 4.3.92
 Filij similes parentibus. 1.17.23. & quare quorundam sententia 1.19.17
 Filios similes esse parentibus qua ratione existitur 2.4.3. per totū.
 Filiorum similitudo cū parētib. 2.3.16
 Filij, vide etiam Liberi.
 Finis proprium cuiusque generationis 5.5.17
 ¶ Flatus putredinem prohibent 3.9.13
 Fluxus deprauationes conceptuum 1.16.3
 ¶ Formicæ coeunt, & ex sui generis animalibus oriuntur 5.3.72
 ¶ Frigus cogendo exiccat 5.3.89
 Frigus indurat & densat 2.1.90
 Frigidiora & sicciora ouum pariunt imperfectū 2.4.351
 Frigor priuatio caloris 2.1.81
 Frigidiora & humidiora ouum & animal intra se pariunt 2.4.332
 Frigore consistit alimentum 5.7.89
 Frigiditas loci confert ad tenuem vocē. 1.18.158
 Fructus quomodo differt à semine 3.1.64
 Frumenta annua 3.10.28
 ¶ Fuci carent aculeo 3.10.89

Fuci quare otiosi 3.10.83
 Fucorum copia annis prosperis 3.10.67
 Fuci magnitudine æmulantur duces 3.10.76
 Fuci non generant 3.10.20
 Fūctio omnis expostulat instrumentum. 1.2.20

G

Alena aqua aut oleo mista amplius ex paruo erigit fastum, spissum ex liquido, album ex nigro, & quare 2.2.21
 Galli qui supra Hispaniā colūt carēt asinis. 2.6.61
 Gallinæ generosæ quomodo procreantur. 1.20.116
 Gallinæ Hadrianæ multa admodū pariūt. 3.1.41
 Gallinæ vulgares fecundiores generosis. 3.1.43 & quare 45
 Gallinæ coeūt cū diuersi generis auibus. 2.5.43
 Gallinis partus numerosus, omnibus tēporibus coeunt, & gemina pariūt plura. 4.4.13. & 15
 Gallinarum coitus & partus 3.1.30
 Gallinarum interitus à copioso partu 3.1.60
 Gallina gignit subuēanea sine coitu. 3.1.106
 ¶ Gemini sæpe in eodem loco vteri 4.4.114
 Gemini mas in læua, fœmina in dextra sunt visī 4.1.91
 Gemini, mas & fœmina, quare in hominum genere minus seruentur 4.6.47
 Generatio ex contrariis naturalis 1.18.149
 Generatio substantiæ gratia, & non cōtrā. 5.1.23
 Generationis causæ 4.10.27
 Generatio ex non ente in ens 2.4.246
 Generationis principium mas & fœmina. 1.2.3 & quare. 10
 Generationis causa an feminis corpus, an genitalē 1.19.23
 Generatū quare simile ei quod gñauit. 4.1.169
 Genitalia mēbra non sunt eadē omnibus. 1.3.1
 Genitale membrum quæ habeant, & quæ non, 1.5. per totum
 Genitalium membrorum consideratio. 1.3. per totum.
 Genitale membrum non habētia, quare non habent 1.6.1
 Genitale locus excremētis feminalibus. 1.18.185
 Genitura quid 1.18.152
 Genitura excrementum 3.1.25
 Genitura spuma est 1.2.46
 Genitura maris in vtero se habet ad menstrua sicut coagulum ad lac 2.4.126
 Genituræ corporis consideratio 2.3.49
 Genituræ natura similis cerebro 2.5.80
 Genitura quomodo trahitur ab vtero 2.4.116
 Geometra dormiēs remotius quā vigilans, & vigilans quā qui iam cōtemplatur in potentia est 2.1.202
 ¶ Gignitur ex contrario vnumquodq; 4.1.142
 Ginnus quid. 2.6.97. & vnde. 96
 Ginnus mulus oblatius 2.6.95
 ¶ Glaucoma potius oculis celsijs accidit, & quid 5.1.114
 ¶ Grano ex vno tritici gignitur fūdus. 1.20.57
 Graue est quod grauiter mouetur 5.7.52
 Graue in tarditate motus consistit 5.7.18
 Grauitas vocis superantia quædam 5.7.28
 Grauioca quare dicuntur 5.7.37
 Grues senescentes efficiuntur nigriores. 5.5.12
 ¶ Gustandi sensorium quod 2.4.379
 aaa. liij.

IN LIB. DE GENERAT. ANIM.

H

Helide, foemina quæ cum Æthiope concubuerat, non filiam forma Æthiopis peperit, sed natus ex filia erat Æthiops
1.18.10

Herinaceorum aculei pro pilis 5.3.5
Herinacci erecti coeunt 1.5.15

Herinaceus ubi testes habet. 1.5.13. & quare. 14. & quare intus habet. 1.12.18

Herinaceorum coitus celeriter fit, & quare. 1.5.14

Herodotus mentitur de Æthiopum genitura. 2.2.43

Herodotus de conceptione piscium 3.5.64

Hermaphroditorum alterum genitale ratum, alterum irritum 4.4.170

Hiatula an vuluam habeat 3.5.18

Hydrelæi perunctio iuuat canitiem 5.5.18

Hydropi aquam exiisse cultello propter quid. 1.8.54

Hyænae sexus qualis 3.6.23

Hyænam inire & iniri alternis annis 3.6.22

Hyperinae plantæ & aues 3.1.67

Hircire quando vites dicuntur 1.18.211

Hircire dicitur qui vocē inæqualē mittit. 5.7.77

Hirci pinguescentes, minus seminis habent. 1.18.211

Hirundinum nouellarū oculi si præpunguntur, refanescunt 4.6.25

Hirundo cacos parit 4.6.23

Homeri carmen de letali vulnere in capite eius qui 5.5.8

Homo aial parit. 1.9.2. & 2.1.45. & 60. & 66

Homo non simul animal fit & homo 2.3.15

Homo calidus & humidus 1.20.44

Homo cutē tenuissimā habet. 5.2.34. & 5.5.28

Homo ungues minimos pro magnitudine habet 2.4.482

Homines suis ætatibus hiemem æstatēque agunt 5.3.106

Hominum capilli crassissimi 5.3.40

Homo quare cæteris animantibus excrementosior 1.20.45

Homo perfœcundum animal 4.5.23

Homo ab hoie differt i semine habendo. 1.18.205

Homo semen emittit sine coitu 3.1.109

Homo mas plurimum seminis emittit proportionē magnitudinis 4.8.37. & 1.20.43

Homines carnulenti aut pinguiiores minus seminis emittunt, & minus venerē appetunt. 1.18.208

Hominum & eiusmodi omnium in genere semen genitale spiritu retento emitti est necessesse 3.6.6

Homines testes habent foris pendentes. 1.3.16. & quā commodi 1.4.20

Homines ubi vuluam habent. 1.8.3. & 1.12.25

Homines qui salaciores 3.1.47

Homines pilosi libidinosiores & seminis copiosiores 4.5.64

Homo supfoetauit, & quare, & quomodo. 4.5.13

Hominum in genere mares potius quā foeminae oblasi nascuntur, & quare 4.6.32

Homo octauo natus mēse, viuere potest. 4.4.156

Hominiū oculi quomodo euariant 5.1.74

Homines altero oculo cæsi nascuntur. 5.1.132 & quare 138

Homines nonnulli altero oculo diuerso gignuntur 5.1.80

Homo vniparus, & pauciparus, & multiparus interdum 4.4.149

Homo nudissimo inter animalia corpore quare. 2.4.482

Homo omnium animalium prudētissimus. 2.4.400

Homini plura tempora ferendi vteri, & quare. 4.154. & plura tempora pariendi 4.8.8

Hominum foeminae non æque, ut mares perficiuntur 4.6.37

Homo dentibus carēs venit in lucem. 2.4.479

Homo pilosior ætate prouectus 5.3.11

Homini maxime redudat purgationes. 1.20.40

Homo per seipsū augetur, & quomodo. 2.1.213

Hominis corpus quinquennio ferē dimidium capere videtur totius magnitudinis 1.18.201

Hominum pili coloris causam non sumunt à cute 5.5.26

Homo minime pcul scire potest, eū tamē discere feriarū sensu maxime omnium valet. 5.2.31

Homo foemina, quare vocem mittit acutiorem quā mas 5.7.12

Homo solus oratione utitur 5.7.13

Hominum & quadrupedum generatio ex terra, quomodo intelligenda 3.1.99

Homo quare solus canescit 5.1.133

Homines primo canescunt temporibus. 5.3.16

Homines senescentes canescunt capite. 5.3.14

Homo maxime omnium canescit 5.1.111

Hominis canities bifariam 5.4.8

Hoies caluescunt parte capitis priore. 5.3.12. & 16 sed nemo tēporibus, vel occipite caluescit. 17

Homo nullus caluescit ante coitum 5.3.107

Homines maxime omnium calui fiunt aperte. 5.3.94

Homo plus viuit quouis animali excepto elephanto 4.10.7

Hominum in genere monstra minus accidunt, in Ægypto tantum frequentius 4.4.30

Humidum vitalius sicco 3.1.13

Humoris natura 3.1.20

Humor viuificus 2.1.85

Humor nullus sine calore 5.3.88

Humoris differentia consors causæ crassit tenuitatis que pili 5.3.25

Humore nonnulla liquefcunt 2.4.336

Humor potulētus dulcis alumnūq; est. 3.11.20

Humor habet multiformiora animalia, quā terra 3.1.17

Humor à foeminis cum voluptate emissus nihil confert ad conceptum 2.4.96

I

Ibin ore coire falsum 3.6.2

Iecore carens toto nullum animal est visum 4.4.67

Ignis nullum animal generat 2.3.44

Ignis calfacit ad terminum vsque, quem non credatur 4.4.130

Ignis quæ res soluit, & quæ mollit. 2.4.332. & 335

Ignis propriā formā habere nō videtur. 3.11.34

Ignis illiquabilia quæ 3.11.71

Initu vno plura gigni in ijs quæ plura possunt generare quo indicatur 1.20.60

Incus ad plura utilis in arte excussoria. 5.8.52

INDEX.

Indurat tum calor, tum frigus 5.3.86
 Infantes imperfectissimi omnium perfectorum
 partuum. 5.1.67
 Infantes qui calidiorē vtuntur lacte ocyus den-
 tiunt 5.8.31
 Infantes quare sēire in dormiēdo vidētur. 5.1.63
 & plus quā cātera somno dediti vidētur. 66
 Infantes quare cāsijs oculis sunt statim cum na-
 scuntur 5.1.83
 Infinitum sine caret 1.1.43
 Infecta sunt quæ sponte naturæ gignantur con-
 iuncta procreant, sed quod gignitur imperfe-
 ctum est. 2.1.56
 Insectorum generatio 3.9.3
 Infecta omnia vermiculum pariunt. 1.20.107.
 & 2.1.96
 Insectorum generi maxīma ex parte sexus vter-
 que 1.1.32
 Insectorum triplex generatio. 3.9. per totum.
 Insectorū omnium quæ non coitu oriuntur ge-
 neratio 3.9.28
 Insectorū vermiculī parte inferiore amplius cre-
 scunt 2.4.251
 Insectorum quorundam coitus 1.20.100
 Insectorum coitus & ortus qualis 1.16.1
 Insectorum genus diu coit & breui absolutum
 generat 1.20.104
 Infecta diu complexa funguntur venere, & quæ-
 re 1.20.169
 Insectorum coeuntium sēminē magna ex par-
 te maiores maribus 1.16.8
 Infecta semen emittēre incertum 1.17.2
 Infecta indicant semen non decidere ab omni
 parte 1.18.101
 Infecta quæ per coitum oriuntur, coeunt diu, pa-
 riunt breui 3.10.110
 Infecta quomodo coeunt 1.18.103
 Infecta primo vermiculum pariunt. 2. 1. 115.
 & omnia vermem pariunt 9.9.14
 Insectorum membrum vuluale vbi 1.16.17
 Infectis quibus aliquid magnitudinis, vuluæ bi-
 fidæ 1.3.26
 Instrumēta artium nōnulla ad plura vtilia. 5.8.51
 Intestina terræ, vermīs habent naturā. 3.1.197
 Intestinum quibus rectum, hæc voraciora auī-
 diorāque 1.4.12

L

Lacertæ ouū pariūt perfectū. 2.1.49. & 62
 Lacertæ vbi testes 1.3.12
 Lac res concocta 4.8.55
 Lactis causa 4.8.63
 Lac in mammis 3.2.57
 Lac terreum quare 2.2.10
 Lac qua colligitur parte 4.8.21
 Lactis naturam qualem esse oportet 4.8.48
 Lac sanguis cōcoctus & non corruptus. 4.8.52
 Lactis & mēstruorum eadem natura. 2.4.129
 & 4.8.57
 Lactis in concretionē, lac corpus ipsum est, coa-
 gulum principium cogendi 1.20.66
 Lac quibus fit, quando vtile, & quare parauit na-
 tura 4.8.1
 Lactantibus non sunt purgationes secundum
 naturam, neque concipiunt: & si concipiunt,
 lac extinguitur 4.8.56

Legumina annua 3.1.64
 Leonum generatio qualis 3.10.99
 Leones fului omnes 5.6.2
 Leo cæcos generat 2.4.264
 Leana quot pariunt singulis annis, & quare.
 3.1.70
 Leana inarticulatos parit catulos 4.6.10
 Leophanes de causis generationis maris & foc-
 minæ 4.1.94
 Léporū pilus per sūma cutis enascitur. 5.3.67
 Lepus vnus pilos & sub pedibus, & intra genas
 habet 4.5.62
 Lepus semine abūdat, & quibus indicij. 4.5.61
 Lepus superfoetat, & quare 4.5.69
 Læuæ apud texttricem artem 5.7.71
 Liberi similes parentibus, & res externas ali-
 quando præsentant 1.17.30
 Libido ne vehemens sit meatus seminales opor-
 tet esse reuolutos 1.4.16
 Libido, vide etiam Venus
 Lien dextra parte contineri est visus 4.4.71
 Lien aliquando duplex est visus 4.4.66
 Limacum genus in terra 3.11.9
 Linguarum in animalibus differentiæ 5.6.33
 Lingua pars exterior est putanda 5.6.37
 Locustæ inter crustata 3.8.2
 Locustæ vbi partum exponunt. 3.8.15. & 20
 Locustæ coeunt, & ex sui generis animalibus or-
 riuntur 1.16.3
 Locustarum vulua bifurcis 3.8.13
 Locustarum vulua vbi 1.16.19
 Lolliginibus quare oua gemina apparēt. 2.8.10
 Luna vsus ad omnes generationes & perfe-
 ctiones 4.10.26
 Lunæ circuitus 4.10.22
 Lupus multiparus 4.4.81
 Lupus cæcos generat 4.6.12. & 2.4.264
 Lupi coeunt cū diuersi generis animalibus. 2.5.41
 Lupus ceruarius cæcos parit. 2.4.264. & 4.6.12
 Lusciositas potius oculis nigris accidit. 5.1.15.
 & quare. 117
 Luteum oui pro cibo est 3.2.81
 Luteum cibus pulli 3.2.40
 Lutei à candido in ouis differentia 3.2.72

M

Magnum, paruum, multum & paucum,
 non eodem sumuntur modo. 5.7.34
 Magnitudo non nisi calore fieri potest.
 2.1.33
 Magniuoca quæ sunt 5.7.36
 Maius à maiore facultate moueri oportet. 2.1.34
 Maiora quæ sunt animalia 2.1.36
 Malleus ad plura vtilis in arte excussoria. 5.8.52
 Mammarum locus qualis, & quare 4.8.42
 Mammæ cui excremento locus 1.18.185
 Mammæ subleuantur cū semen fertur. 4.8.32
 Manca ex mancīs procreantur 1.17.21
 Manca ex mancīs prouenire non probat semen
 toto decidere corpore 1.18.116
 Mare multum portionis terrenæ habet. 3.11.69
 Mare corpulentius aqua potulenta, & natura ca-
 lidum 3.11.27
 Mare & humor omnis obnoxia ventis. 4.10.29
 Mariscæ vt plurimū non sunt mulieribus, dum
 mēstrua erumpunt 1.19.45
 222.V.

IN LIB. DE GENERAT. ANIM.

Mas quid 1.2.11. & 4.1.159. & 159
 Mas de toto animali dicitur 1.2.23
 Mas & foemina idem specie sunt 1.20.157
 Mas qua fuctione dicitur, & fuctio qualis. 2.4.68
 Maris à foemina differentia 1.2.15
 Mas & foemina differunt naturæ calore. 4.6.35
 Mas & foemina differunt vteri ratione, vt inquit Empedocles 1.18.76
 Mari opponitur foemina 4.3.54
 Maris partes quibus mas à foemina differt, testes & coles 1.2.27
 Maris & foeminæ causæ 4.1.147 & 171
 Maris & foeminæ generatio 4.1.108
 Mas qua ratione generatur 4.3.15
 Maris & foeminæ generatio secundum diuersos authores 4.1. per totum
 Mas aut foemina vnde 4.4.175
 Maribus omnibus quare non sit excrementum genitale: & foeminis sit 2.4.65
 Mas quomodo confert ad generationem. 1.20.84. & 140. & ibi pulchra analogia artificum.
 Mas principium motus, & foemina materiam in generatione præstat. 1.2.4. & 2.4.188. & 1.20.65. & 127
 Mas sensualem dat animam 2.4.234
 Maris & foeminæ generatio quibus indicij discernitur 4.2. per totum
 Mares foeminis esse calidiores 4.1.114
 Mari coles quare 4.1.135
 Maribus semen quando humidius 4.2.9
 Maribus & foeminis contingit multis, vt coniuncti nequeant generare, disuncti queant. 4.2.26
 Mares in hominum genere mobiliiores foeminis in vtero 4.6.35
 Mares quomodo similes matri sunt. 4.3.56
 & quo modo auo similes. 58
 Mares magna ex parte similes patri 4.3.53
 Marem coeuntem necesse est admoueri ad meatum vulualem 1.15.11
 Mares flatibus aquilonij generantur 4.2.7
 Mares vel foeminæ generantur, pecore coeunte si spectatur ad aquilonem, vel austrum. 4.2.17
 Materie generationis consideratio 2.1.125
 ¶ Meatus excrementorum sicci & humidi diuersi 1.13.1
 Meatus excrementorum duplex generationis causa est 1.13.11
 Meatus genitales marium vbi 1.13.25
 Mel cibus apibus 3.10.23
 Mellis copia annis prosperis 3.10.83
 Membrum sine anima an membrum dici debet at 1.19.24
 Membrum quodq; suum habet calorem. 5.6.33
 Mens sola conceptui extrinsecus accedit. 2.3.35
 Mensis communis lunæ & solis circuitus. 4.10.23
 Mensium coitus frigidi propter lunæ defectum 2.4.40
 Menstruum quid 4.1.180
 Menstruorum & lactis eadem est natura. 2.4.129
 Menstrua excrementum. 3.1.25. & quare foemina accidit. 1.19.30
 Menstrua nullo circuitu certo describuntur, tamen tamen moueri decrescere mense. 2.4.37
 Menstruorum natura pro prima est materia. 1.20.82

Menstrua semen sunt, sed non purum, & non habent principium animæ. 2.3.66. & 1.20.24
 & genitura admista generant. 26
 Menstrua esse mulieribus sicut maribus genituram, quibus argumentis probatur 1.19.36
 Menstruum quomodo necessariū sit, & ad quem vsū 2.4.50
 Menstrua mensibus decrescantibus potius fiunt. 4.2.10
 Menstruo abutitur natura generationis causa. 2.4.53
 Menstrua qua virtute confluunt cum genitura. 2.4.117
 Menstrua quibus plurima 2.4.56
 Menstrua in quibus profluunt 1.19.2. & 48
 Menstruorum secessus si modice fiat, salubris: si immodice, damnosus 2.4.45
 Menstruorum purgatio foeminis feminis est exitus 4.5.34
 Menstrua semen incoctum ibidem
 Menstrua secundum naturam sunt, ideo ad generationem optima 1.20.23. & 1.19.80
 Menstrua affluere à conceptu non est absurdum, sed morbidum 1.19.77
 Menstrua alba si frequenter mouentur & superant, puellis auferunt incrementum 2.4.49
 Menstrua alba quare puellis accidunt 3.4.44
 Menstrua quando incipiunt puellis 1.20.52
 Metachœra in quibus 4.4.40
 Metachœrum quid in porcis 2.6.97
 ¶ Mituli quomodo gignuntur 3.11.42
 Mituli non semper habent suū ouum. 3.11.141
 ¶ Molæ gestatio in nonnullis grauidis, & eius natura 4.7.1
 Molæ duræ causa cruditas 4.7.17
 Mollia exanguia & natura frigida vbi nascuntur 3.11.24
 Mollibus sexus vterque 1.13.1. & 3.5.28
 Mollibus solis inter gressilia non est discrimen superioris & inferioris 2.4.253
 Mollibus meatus idē excrementi & vulug. 1.15.8
 Mollibus vuluæ bifidæ 1.3.22
 Mollia exanguia, ideo frigida naturæ 3.8.9
 Mollia quomodo coeunt. 1.15.1. & qua parte copulantur. 11
 Mollia qua semen emittunt 1.15.9
 Mollia semen emittere incertum 1.17.2
 Mollium foeminæ omnes vuluale membrum habent 1.15.4
 Mollium partus 3.8.1
 Mollium oua qualia 1.5.6. & 2.1.94. & 100
 Mollia ouum imperfectum parit. 2.1.52. & 3.5.28. & quare. 2.1.113
 Mollium oua foris incrementū recipiunt. 3.8.21
 Mollia foris partum reponunt, & in eo genere mares foeminis aspergunt 3.8.17
 Mollia interdum tergis copulantur dum coeunt sed quare, ignoratur 1.15.16
 Mollia optima cum vterum gerunt 1.19.60
 Monedulæ frequenter rostra coniungunt. 3.6.8
 Monstrum quid 4.3.141
 Monstrum quid dissimile est 4.4.38
 Monstrū an vnū, an plura dici debeat 4.4.187
 Monstrorum causæ 4.3.125. & 4.4.28
 Monstrum quomodo accidit 4.4.186

INDEX.

Monstra quomodo diffident cum agnationibus
foetuum 4.4.182
Monstrum gigni quomodo est necesse, & ei⁹ ge-
neratio. 4.3.14
Monstra quibus modis dicuntur. 4.3.138.
Monstra secundū Democritū qua causa. 4.4.1
Monstra in hominum genere & caprarum qui-
bus modis 4.4.61
Monstra quibus magis accidunt. 4.4.38. & 10.
Monstrum si animal gemino liene, aut pluribus
renibus oriatur 4.4.184
Monstrum si filius nō sit similis parētib⁹. 4.3.7
Morbi nonnullis contrahuntur, cū purgatio non
bene cessit 1.18.221
Morbosi semine carent 1.18.160
Morbus aduentitia senectus 5.4.38
Motio vltima iuxta materiam est. 1.20.138.
Mouens omne, excepto primo, mouetur aliquo
motu 4.3.74
Mugilum genus quoddam verne nascitur.
3.11.93
Mugilum genus est in quo nec mas nec foemi-
na 2.4.230
Mulier quasi mas infemini, & quare. 1.20.17
Mulier sine semine 5.3.121
Mulieres gignuntur viragines 2.5.58
Mulier plurimum menstrui emittit. 1.19.49. &
1.20.42.
Mulieris & adolescentuli similis forma. 1.20.16
Mulieribus nonnullis grauidis fit purgatio, sed
foetus afficitur 4.5.55
Mulieribus non grauidis, nisi purgatione fiant,
fiunt ægritudines 4.6.66.
Mulieres si in partu vel ostitādo, vel aliqua eius
modi causa se retrahunt, difficulter pariunt.
1.11.20
Mulieribus paucis euenit, vt prægnantes melius
valeant, & quibus 4.6.76
Mulier sola animalium cum equa grauida coitū
patitur, & quare 4.5.23
Mulieres magna ex parte vterum gerentes egre
degunt, & quare 5.6.54
Mulieres quare à cæteris in vtero gerēdo discre-
pant 4.6.64
Mulieres qd in coitu ex vtero excernant, & quæ,
& quare 2.20.5
Mulieribus quando deteriores fiunt purgatio-
nes. 1.19.43
Mulieribus coitu maris detrahuntur menstrua.
3.1.97
Mulieres incontinentes quare libidine cessant,
cum sæpius generant. 4.5.36.
Mulieres otiosæ & sellulariæ excrementosæ ma-
gis 4.6.55
Mulieres cur aliquando cōcipiūt nullis menstruor-
um vicibus, & aliquando dū effluunt. 5.19.73
Mulieres pigues min⁹ foecūdæ, & qre 1.18.213
Mulieribus vbi vteri 1.3.19
Mulierum lac quando vtile, & quare. 4.8.9.
Mulierum probatio si concepturæ sint. 2.5.73
Mulieres nonnullæ quare steriles. 2.5.57.
Mulier quare vna molam gestat 4.7.20
Mulier vna omnium affectionibus vteri est ob-
noxia ibidem
Mulieres non caluescunt. 5.3.12. & 120.

Mulus ex equo & asino 2.6.41
Mulorum corpora quare magna. 2.6.85
Mulorum genus quare sterile. 2.5.51. & 2.6.51
Muli quare excrementum foeminarum olfactū.
2.6.90.
Mulus generare potest. 2.6.92
Mula læsa per generationem, ideo nō purgatur.
1.20.40
Mulabus menstrua defunt. 2.6.89
Mulæ vuluas habent diuerfas 3.5.15
Mula concipere potest, sed non enutrire. 2.6.91
Multifida omnia ferē multipara. 4.4.81. & 95
& 4.6.6.
Multipara superfoetant quare 4.5.9
Mulctum, paucum, magnum & paruum non eo-
dem sumuntur modo 5.7.34
Mures multipari 4.4.82
Musæ oriuntur ex nullis 1.18.89
Musæ coeunt & generant, sed non sui generis
animal 1.16.6
Mustelam vuluam habere certum. 3.6.15
Mustelam ore parere falsum 3.6.3
Mustela paruos admodum parit, & sæpe catu-
los ore transfert 3.6.17
Mustelorum læuium ortus qualis. 3.3.36
Mutatio omnis in sibi oppositum fit. 4.3.34
Mutationes parue quando causam afferunt
magnarum mutationum 5.7.85

N.

N Anus, vide Pygmæus
Nares longius porrectæ valent olfactu.
5.2.24
Naturæ principium cor 2.4.64
Natura nihil frustra agit 2.4.125. & 405.
Natura aliquatenus gignere potest sine mare in
auium genere 1.20.130
Natura infinitum vitare solet 1.1.42
Natura non coquente excrementum fieri est ne-
cesse. 2.4.51
Natura si quid facit, aut quia necessarium, aut
quia melius 1.4.4
Natura vel arte quæ efficiuntur, ratione aliqua
sunt 4.2.21
Natura simul & facultatem cuius dat, & instru-
mentum 4.1.136
Natura vt paterfamiliās prudens in nutriendis
partibus 2.4.424
Quod secundum naturam est, ordinem habet.
3.10.77
Nervi vnde consistunt 2.4.337. & 438.
Nervus siccus & ductilis quare 2.4.355
Nervis omnium vires continentur. 5.7.59
Nervi ex recrementis 2.4.429
Nervi recentiorū & senescentium quales. 5.7.62
Nimphis quid accidit cū generantur 3.9.35
Nix quare alba 2.1.24
Nix spuma est ibidem

O.

O Ccipit inane quia non continet cere-
brum 5.4.40
Oculorum variantium causæ & naturæ.
5.1.85.
Oculorum sensorium vbi positum. 2.4.378.
Oculus alicuius gratia, sed cæsius non alicui⁹ gra-
tia 5.1.16

IN LIB. DE GENERAT. ANIM.

Oculorum sedes seminalis maxime omnium locorum capitis, & quo indicio. 2.5.77.
 Oculi immodico vsu rei venereæ quare languent. ibidem
 Oculi quare vltimi perficiuntur. 2.4.414 & 393.
 Oculi frigidus & humidus. 2.4.382 & 388.
 Oculorum ægitudines. 5.1.113
 Oculi quare principio maximi visuntur, vltimi tamen perficiuntur. 2.4.375 & 392.
 Oculi animalium quare sero perficiuntur. 2.4.408.
 Oculi nigri quare noctu deficiunt. 5.1.101
 Oculi casij quare interdiu acute videre nequeunt. 5.1.101
 Oculos casios plus ignis habere inquit Empedocles. 9.1.87
 Oculi nigri plus aquæ. 5.1.88
 Oculi prominentes procul cernere nequeunt, cui contra. 5.1.257
 ¶ Odoris indicium exquisitum consistit in sensu forij sinceritate. 5.2.20
 ¶ Olfaciendi meatus vnde. 2.4.380
 Olfactu valent nares longius porrectæ. 5.9.24
 Olfaciendi ratio eadem quæ & videndi. 5.2.1
 Oleum spirituosum est. 2.2.26
 Oleum quare per summa aquæ fluitet. 2.2.27
 Oleum crassescit mistum cum spiritu. 2.2.19
 Oleum frigore & gelu crassescit, & non congelat. 2.2.29 & 32
 Olea fructificat, oleaster non. 3.5.10
 ¶ Orphei carmen de membris ordine conficiendis. 2.1.147
 ¶ Oscitantes in partu mulieres difficiliter pariunt. 1.1.20
 Oscitantes quare minus audiunt. 5.2.13
 Ossa, nervorum naturam requirunt. 5.7.66
 Ossa ex recrementis. 2.4.429
 Ossa primum ex seminali excremento constituuntur, deinde increpant alimento naturali. 2.4.431
 Os siccum & fragile. 2.4.356
 Ossa vnde consistunt. 2.4.337
 Os in corde bubulo. 5.7.66
 Ossa igne illiquabilia. 3.11.71. & quare. 1.4.338.
 Ossa certo augendi termino describuntur. 2.4.443
 Ossa decrepant cum corpore & membris. 2.4.452.
 Ostrea plantæ aquatilis. 3.11.16
 Ostrea non semper continet suum ovum. 3.11.142.
 Ostrea nihil partis genitalis emitte quibus argumentis. 3.18.131
 Ostrea sponte prouenerunt apud Rhodum insulam. 3.11.129
 ¶ Ombibus podex coaluit. 4.4.203
 Ouium oculi aquini. 5.1.72
 Ouium generi quales sunt pili. 5.3.66
 Ombibus monstra magis accedunt. 4.4.32
 Oues Sauomaticæ duro sunt pilo. 5.3.71
 Ovis aliquando capite bouis nata. 4.3.129
 Ovipara bifariam sunt. 2.1.48
 Oviparorum consideratio in suis conceptibus & feminis sparsione. 3.7.8
 Oviparorum ortus qualis. 3.2. per totum. & 3.4.4.
 Oviparis vterus ad lumbos, & prona. 1.13.19.
 Ovum & animal quæ intra se pariunt. 2.1.81.
 Oviparorum generatio quomodo fit. 3.1.6.
 Ovipara sanguinea. 2.1.53

Ouorum avium & quadrupedum consideratio. 1.8.16
 Ovum quæ pariunt. 2.1.41
 Ouorum partus diuersus. 1.8.8
 Ovi principium genitale qua parte secernitur. 3.2.1
 Ouorum partus contra quam animalium. 3.2.29
 Ovum perfectum quæ adunt, & quare. 2.1.80
 Ovi ex parte animal procreatur, reliquum, alimētum est. 1.20.162
 Ovi incrementum celere & simile veribus. 3.4.6
 Ovum perfectum cum exit adhuc molle est, & statim refrigeratum duratur. 3.2.19.
 Oua coitu concepta quæ iam discreta sunt in aluminis portionē, hæc pro mare primo coeunte euadunt. 3.7.37
 Ovum geminum duo est ova. 1.20.58
 Ouorum concoctio. 3.2.43
 Ovum à verme quomodo differt. 2.1.42
 Oua quomodo augentur. 3.1.102. & 3.2.12
 Oua ex vno animal vnum gignuntur. 1.20.57.
 Oua quæ habent plus lutei. 3.1.129
 Ovi candidum natura humidum, & quare circum discerneretur. 3.1.148
 Ovi candidum, præbet initium animalis: luteum, cibum. 3.1.225
 Ouorum candidi & lutei natura contraria. 3.2.72
 Oua calidiorum animalium candido & luteo sunt distincta, & plus habent candidi. 3.1.126.
 Ouorum lutea cuncta in medio constituuntur. 3.1.152
 Oua plura si in patinam coiecta fuerint, luteum, in medio est. 3.1.150
 Oua quadrupedum quomodo generantur. 3.2.46
 Ouorum omnium coloris causa. 3.1.120
 Ovis in bicoloribus animal originem habet à candido. 3.1.124
 Ovum qua parte durius. 3.2.4
 Ouorum putamina humore liquecunt. 2.4.366.
 Ovum res imperfecta. 2.1.77.
 Ouorum consideratio in auiibus. 3.7.17
 Ovum avium quale. 3.1.8
 Oua avium quare parentem desiderant, quadrupedum non. 3.2.50
 Oua piscium qualis naturæ. 3.1.135
 Oua piscium quare foris augentur. 3.4.12.
 Oua crustatorum & mollium pro vulua habent membranas. 1.3.23
 Oua testatorum nihil ad generationem conferunt. 3.1.135
 Ovum cartilagineorum quale. 3.1.12
 Ouorum testa ad quid. 3.3.19
 Oua vrina quando fiunt. 3.2.63
 Oua subuentanea cuius naturæ, & quomodo fiat fecunda. 3.1.138
 Oua subuentanea quibus gignuntur, & quibus non. 3.1.84. & 20.
 Oua subuentanea quando fecunda redduntur. 2.4.223
 Oua subuentanea principio seminali carent. 2.3.68
 Oua subuentanea quare fiunt. 3.1.75
 Ouorum subuentaneorum in auiibus consideratio, & quomodo viuunt. 2.4.217.
 Oua subuentanea quare perfici non possint, & quæ virtutem animæ obtinent. 3.7.26

INDEX.

- P.**
P Alpebræ quando distinguuntur in foetu. 2.4.404
 Palpebras quando attollere non possum⁹. 2.4.416
 Palumbes cæcos pariunt pullos 4.6.24
 Ex panatheneis nauigatio quomodo intelligitur 1.18.142.
 Panthera genere varia 5.6.8
 Papilionum genera ex nullis oriuntur animalibus. 1.18.89
 Papula præter naturam in corpore. 1.18.163
 Parentum cura erga prolem 3.2.52
 Parentibus dissimilis quodammodo monstrum. 4.3.7
 Partes similes priores dissimilaribus. 1.18.23.
 Partes similes affectionibus distinguuntur. 1.18.56
 Partium similiarum ortus agitur frigore calorem 2.4.327
 Partes dissimiles aliqd efficere possunt. 1.18.55
 Partium tam similiarum quàm dissimilarium affectionio. 2.1.185
 Partes dissimiles ex similibus constant. 1.18.23 & 25.
 Partium affectiones quibus inter se discrepant. 5.1. per totum
 Partes corporis à quo generantur. 2.1.130
 Pars quæq; animalis qualitate certa efficitur à natura 2.4.354
 Partium qualitates vnde 2.1.189
 Partes corporis non simul omnes generantur, sed vna primum. 2.1.206
 Pars inferior animalis gratia superioris est. 2.4.299.
 Partes foetus in vtero vnde distinguunt. 2.4.179
 Partium prioritas quot modis 2.4.271
 Pars animalis præcipua supra septum. 4.8.22.
 Partium distinctiones 1.18.54
 Partium foetus nutritio 2.4.421
 Partes ad coitum delegatæ qua differunt forma 1.2.30
 Partium vacantium generationis causa. 4.4.156
 Partus animalium varius 2.1.39. & 4.4.78
 Partus quomodo fit per naturam 4.9.1
 Partus amplioris & paucioris quæ causa. 4.4.97 & 112.
 Partus ratio non est in habendis pedibus 2.1.63
 Partus qualis animalium non vni generarum coeuntium 2.4.74
 Partus facilis & difficilis causæ quædam in hominum genere 4.6.56
 Pariendi difficultas vnde accidit 1.11.19
 Paruum, magnum, multum & paucum non eodem sumuntur modo 5.7.34
 Paruioca quare dicuntur 5.7.34
 Passer albus, sed deprauatione generationis. 5.6.17
 Passer cæcos parit pullos 6.23
 Patri mater opponitur 4.3.39
 Paterfamilias prudens in dispensatione rei familiaris 2.4.425
 Pauo genere varius 5.6.8
 Pectines non semper ouum habent. 2.11.141
 Penis & testium idem est situs 1.5.9
 Penis vnde pendet 1.5.5
 Penis nigra nervo constat 1.5.7
 Penis quibus immodicus, infœcundiores ijs quibus mediocrius 1.6.22
 Penis, vide etiam Coles.
 Pennæ vnde oriuntur 3.1.26
 Pennæ quare duriores auius natu grandibus. 5.3.91
 Perdix inter aues libidinosa 3.11.2
 Perdicum coitus & partus 3.1.30
 Perdix alba sed deprauatione generationis. 5.9.16
 Perdices coeunt cum diuersi generis auius. 2.5.43
 Perdices subuentanea gignunt sine coitu. 3.1.106
 Perfectum in superantia consistit 5.7.27
 Perfectum à perfectiori nasci solet 2.1.78
 Perfectiora animalia quæ 2.1.71
 Pes nihil addit rationi partus 2.1.63
 Pedata & ouum & animal pariunt 2.1.65
 Phalangia coeunt & ex sui generis animalibus oriuntur 1.16.3
 Pica cæcos parit pullos 4.6.23
 Pictor quid primum agit in pingendo. 3.4.369
 Pygmeorum generatio qualis 2.6.99
 Pylorum differentia 5.3.7
 Pili vnde generantur 2.4.440. & 2.4.429.
 Pili ex cute, ideo colorem cutis habent. 2.4.455 & 5.3.27.
 Pylorum varietas in hominum genere per ætates. 5.3.1
 Pilos quæ habent 5.3.2
 Pili quomodo inter se differunt qui vel morbo, vel ætate, vel natura albuerint. 5.6.25.
 Pili abundantia & hirsuties copiam indicat excrementi 4.5.63
 Pili excremento nascunt, sed duri & rigidi propter gelu & frigus 5.3.81
 Pili tandiu augentur quædiu sunt, & quando magis augentur 2.4.447
 Pili defunctis augentur 2.4.453
 Pili crassitudinis tenuitatisque causa cutis. 5.3.23 & humoris differentia 25.
 Pili quare duriores natu grandibus. 5.3.90.
 Pili crispi duriores quàm recti 5.3.56
 Pili crispi simplicisve quare 5.3.47
 Pili infecta animal intra se generant. 1.9.3.
 Pili nonnulli cani oriuntur 5.5.21
 Pilus ferarum qualis, & quare 5.3.75
 Pili hydrelæ peruncti celerius canescunt. 5.5.18
 Pili operiti celerius canescunt 5.5.16
 Pylorum tenuitas vnde potest cotingere 5.3.63
 Pilo simplici quæ sunt 5.3.58
 Pinguedo quibus sub cute 2.4.361
 Pinguedo excrementum bonitate substantiæ salubre 1.18.215
 Pinguedo quid 1.19.58
 Pingue habet aliquid lentitatis 2.4.363
 Pingue nec aquæ nec terræ, sed spirit⁹. 1.2.27
 Pingua minus seminis habent quàm macilenta. 1.19.56
 Pinnae semper continent ouum 3.11.138
 Pisces imperfecta pariunt oua 2.1.52. & 3.1.155.
 & 3.5.27. & 1.8.9. excepta rana 3.4.1.
 Piscibus sexus vterque 3.5.52

III LIB. DE GENERAT. ANIM.

Piscium natura si gidior 3.1.80
 Pisces omnes foeminas esse nequaquam historice
 dicitur 3.8.5. & 3.5.7.
 Piscibus id munus quod stirpibus in foecunditate,
 1.8.10
 Piscium & auium generationes quomodo differunt
 3.3.27
 Piscium genus omne ouiparum 2.1.65
 & 3.5.3. & 3.3.1.
 Piscibus non sunt testes 1.3.4. & 1.4.8. & quare
 1.6.12.
 Pisces ouipari ubi vulvas habent 1.3.20. & 1.13.
 6. & 1.8.6. & 3.1.116.
 Pisces celeriter coeunt 1.6.5. & 3.5.55.
 Piscibus dum coeunt semen non est concoquendum
 1.6.9
 Pisces semen emittunt mari non in branchijs accepto
 1.6.7
 Piscibus meatus seminis talis totus qualis hominibus
 1.6.16
 Piscium in genere sunt quae oua sine coitu concipiunt
 3.5.44. sed infocunda omnia. 45
 Pisces deuoratu seminis non impleri, & ratio. 3.5.64
 Piscium nonnulli sine coitu generantur. 3.10.2.
 Pisces an concipiant sine mare 3.1.92
 Piscium genus quare pfoecudum 3.1.116. & 3.4.19
 Pisciculi foecundissimi 1.8.13
 Pisciculis vulua vnum esse ouum videtur. 1.8.12
 Piscibus viuiparis ubi vteri 1.3.21
 Piscium squamatorum oua qualia 2.1.100
 Pisces squamati quare ouum imperfectum addunt.
 2.1.112
 Pisces contrectant non peracto semine. 1.5.12.
 Piscium oua non perficiuntur ad generationem sine mare
 3.1.91. & 3.5.4.
 Piscium oua maribus asperguntur, & quare non bicolora
 3.7.21
 Pisces concipiunt sine coitu 3.1.79
 Pisces ouipari indicant semen non ex omni parte provenire
 1.20.122
 Pisces quomodo coeunt 3.5.58
 Piscium ouiparorum foemina magna ex parte maiores maribus
 1.16.14
 Piscium oua extra perficiuntur 3.7.12
 Piscium oua non sunt candido & luteo distincta.
 3.1.133
 Pisces ouum quale generant 3.1.92. & 3.1.13.
 Piscium oua unicolora 3.1.119
 Piscibus menstrua nulla
 3.1.78
 Pituita excrementum alimenti primi. 1.18.164
 Plantae terrae incolae 3.11.30
 Plantarum munus quod 1.20.176
 Plantarum genus ubi oritur 3.11.11
 Plantarum aliae semper frondent, aliae frondem amittunt
 5.3.95
 Plantae & animalia generantur in terra & humore, & quare
 3.11.61
 Plantae quare iterum frondem recipiant. 5.3.126.
 Plantarum feminibus ubi principium seminis adharet
 3.2.8
 Plantis incrementum per radices 2.4.176.
 Plantis somnum esse est impossibile 5.1.48.
 Plantarum quae sponte oriuntur constitutio cui similis est
 3.11.89

Plantae quae adferunt plurimum fructus. 4.4.102
 Plantarum generatio 3.11.40
 Plantis non est sexus 1.20.158
 Plantae viuunt 2.1.29
 Plantae paruae foecundissimae, & quare. 1.8.13.
 Plantae minores interdum fertiliores 3.1.40
 Plantae semen afferunt 1.20.160
 Plantae pingues fronde perpetua virent.
 5.3.101.
 Plantae omnino motu eodem omnem annum fructum afferunt
 1.18.94
 Plantae hyperinae fiunt & quod vitium. 3.1.67
 Podex nonnullis bestiis coaluit 4.4.202
 Potentis crustula fit, vetula nomine 2.4.357
 Polyporum ouum simplex propter formam vteri, & qualis sit forma
 3.8.11
 Polypis vulua bifida est indiscrete 1.3.24
 Polypus mas quomodo coit 1.15.13
 Pollutio & maribus & foeminis & adolescentibus
 2.4.99
 Pomilio, vide Pygmaeus.
 Ponti incolae quare pilo promisso 5.3.59
 Populus arbor nullum affert semen. 1.18.216.
 Potentiae & impotentiae ratio 4.1.158
 Potentia esse idem propius, & remotius potest.
 2.1.201
 Portenta quae dicuntur 4.4.147
 Prius quot modis dicitur 2.4.272
 Principiorum cognitio non demonstratio est. 2.4.318
 Principium in rebus immobilibus quiditas.
 2.4.319
 Profusio foeminae ubi fit 2.4.109
 Pruina quomodo fit 5.4.26
 Pruinam nominant senectutis situm 5.4.28.
 Ad prudentiam nihil est tactum gustumque tantum adipisci
 1.20.184
 Puer sine semine 5.3.121. & quare 1.18.199.
 Pueris quibusdam genitalis postremum, & vrinæ meatus non eodem tetenderunt. 4.3.198
 Pueri statim nati dormire omnium maxime solent.
 5.1.36
 Pueri in vtero expergisci videntur 5.1.53
 Pueri cum vigilant non rident, cum dormiunt rident
 5.1.57
 Pueri longo tempore quare nequeunt caput continere
 2.4.401
 Pueri mense septimo nati imperfecti 4.6.30.
 Pueri caluescunt 5.3.12
 Puer aliquando ortus capite arietis aut bouis.
 4.3.127
 Puerorum oculi statim a partu caesiufculi, post immutatur in naturam futuram, & quare. 5.1.69
 Pueri quare principio caesi 5.1.132
 Puellis aufertur incrementum si menstrua alba superent
 2.4.49
 Pulices coeunt & generant sed non sui generis animal
 1.16.6
 Pulli quando gemini generantur 4.4.17
 Pulli cibis unde sumitur 3.2.91 & 105.
 Pullorum partes quae primae fiunt 3.2.87
 Pulli quae excluduntur 3.2.108
 Pullorum origo in genere autum 3.2.41
 Pulli quando fiunt monstrosi 4.4.19
 Pulmo sanguinis compos describit rationem caloris.
 2.1.73

INDEX.

Pulmo prius pficitur quā animal spiret. 2.4.262
 Pulce refrigerata fit crustula 2.3.72
 Pupillam qualem esse oportet 5.1.124
 Pupillæ cutis causa etiam optimi visus. 5.1.123
 Purgatio foeminis vt coitus maribus. 4.5.31.
 Purgatio quibus fiat, & quibus non. 1.20.34.
 Purpurarum generatio 3.1.1.44
 Purpuræ semper continent ouum 3.1.1.38
 Pus putredo quadam 4.8.55
 Putredo vnde fit 5.4.17
 Putredo quid 3.1.1.58
 Putredo concoctioni contraria 4.8.54
 Putrescit difficile quod multum est 5.4.42
 Putredinem prohibent status. 5.5.17

Q.
 Quadrupedes omnes nec aut ouum pariunt, aut animal 2.1.61
 Quadrupedes habent membrum genitale. 1.5.1
 Quadrupedū particula circa testes qualis. 1.6.12
 Quadrupedes viuiparæ vbi vuluā habent. 1.8.6
 Quadrupes sine coitu semen emittit. 3.1.109
 Quadrupedes ouiparæ ouum generant perfectū 3.5.26. & 1.8.15.
 Quadrupedes ouiparæ omnes pariunt in terra, & oua tepore terræ concoquuntur. 3.2.44
 Quadrupedū ouipararū vulua vbi. 1.8.19 & 7
 Quadrupedes ouiparæ quare testes intus habēt. 1.12.14.
 Quadrupedes ouiparæ testibus semen recipiūt genitale. 1.4.26
 Quadrupedum ouipararum foeminæ magnæ ex parte maiores maribus 1.16.14
 Quadrupedes ouiparæ quomodo testes habent. 1.3.9.
 Qualitas potentia ante substantem efficitur. 2.4.266.
 Quiditas principii rerū immobilium. 2.4.319

R.
 Ana inter chartilaginea vna ouum per se factum foras ædit 3.3.5. & quare 6
 Rana quare animal non parit. 3.1.12
 Ranarum ortus ex ouo qualis 3.3.14
 Ranarum ouum vnum solidum. 3.3.12
 Rene altero vacans visum est animal. 4.4.67
 Rerum quæ fiunt, plura habentur principia, sed modo diuerso 2.4.320
 Rerum immobilium principium quiditas. 2.4.319
 Rerum minus principalium circuitus sequuntur rerum principalium circuitum. 4.10.32
 Rerum quarundam sempiternarum est demonstratio. 2.4.306
 Respirantes quare minus audiunt 5.2.14
 Reges apum in genere immunes omni negotio, & eorum vsus 3.10.86
 Rhinobati ex squatina & raia 2.5.46
 Robustiora que ætate florent 5.7.60
 Rostra vnde gignuntur 2.4.440
 Rostra igne molliuntur. 2.4.335
 Rubelionibus inter fluuiatilia accidit conceptio sine mare 3.1.93
 Rubelionum in genere nullus est mas visus, sed foeminæ omnes foetu plene visuntur. 2.4.227
 Ruber piscis an vuluam habeat 3.5.18
 Rufi celerius quā nigri canescunt 5.5.10

Rufitas, seu imbecillitas. 5.5.11

S.
 Salsix nullum affert semen 1.18.216
 Sanguis materia corporum & eius vsus. 3.1.121
 Sanguinis principium cor 4.8.27
 Sanguis vltimum alimentum. 2.4.156. & 1.19.8
 Sanguis venas habet conceptacula 2.4.31
 Sanguinis sinceri secessio dissoluere potest. 1.19.16
 Sanguinea animal pariunt aut ouum, nisi omnino improla 2.1.54
 Sanguinea omnia semine preantur, scilicet quæ per coitum procreantur 2.1.116
 Sanguinea semen aperte emittunt 1.17.1
 Sanguineorum extrema lenta & pinguis. 2.4.360.
 Sanguinea omnia quare primum cor possident. 2.4.322.
 Sanguinis profluuium e naribus vt plurimū nō est mulieribus dū mēstrua erumpūt. 1.19.42
 Sanguinis profluvia accidunt ex venis vt ex alio profluuium. 1.20.21
 Satyria morbus faciei, & vnde 4.3.86
 Scarabæi coeunt & generant, sed non sui generis animal 1.16.6
 Scorto quare operiuntur testes qui in propatulo sunt. 1.12.9
 Scythæ pilo sunt promisso 5.3.59. & molli 71
 Apud Scythas quare non sunt asini 2.6.60
 Secundæ inter foetum & vterum sunt posite. 2.5.15.
 Secundæ quibus inuoluitur foetus 2.4.133
 Semen quid 4.1.177 & 168. & 1.18.154
 Seminis natura primaria 1.18.127
 Semen natura humida & aquosa 2.3.53
 Semen pars aliqua excrementi utilis 1.18.162
 Seminis natura quæ 2.2.1
 Semen excrementum alimenti mutati. 2.3.35
 Semen excrementum alimenti sanguinei vltimi 1.19.15. & 1.18.231.
 Seminis natura humida 1.13.13
 Seminis naturam spumofam esse non latuit veteres. 2.2.49
 Semen commune est spiritus & aquæ 2.2.36
 Semen ex Aristotelis sententia excrementum. 1.18.172.
 Seminale excrementū naturæ sanguineæ. 4.8.26
 Semen quomodo animatum 2.3.10. & 2.1.200 & 2.3.58 & 20.
 Semen potentia est vnumquodque membrum. 1.19.20.
 Semen quomodo habet in efficiendis partibus corporis. 2.1.182
 Ex semine oia gigni videntur 1.17.11. & 1.2.7
 Seminis nulla pars est causa generationis 2.1.204
 Ex semine quoniam pacto generatur aut planta aut animal. 2.1.127
 Semine ex vno vnum gignitur corpus 1.20.56
 Seminalis materia non est indefinita. 4.4.120
 Semen a generantibus proficisci videtur. 1.17.11
 Semen genitale animalia omnia habent. 1.13.14.
 Semen quæ emittunt & quæ non 1.17.1
 Semen quomodo est, vt ex eo oriatur ea quæ se-

IN LIB. DE GENERAT. ANIM.

- cundum naturam constituitur. 1.18.140
Seminis corpus an generationis causa, an genera-
le. 1.19.23
Semen per coitum à foemina conferri falsum, qd
interdum simili afficiatur voluptate vt mas. 1.20.1.
Semen in vtero foeminae mouet excrementum
foeminae eodem motu quo ipsum mouetur. 2.3.59.
Semen non emitti à foemina quo argumento. 1.20.28.
Semen non tale à foemina mitti quale a mare. 1.19.63.
Semen an in se habeat insitum quod agat in ge-
neratione membrorum, & ibi notetur disputa-
tio. 2.1.131
Semen omnium album 2.2.43. & quare 46
Seminis decessio in perfectis quomodo fit. 2.4.19.
Semen maris quomodo causa sit eius quod gi-
gnitur. 1.20.85
Semen maris in foeminae vtero partem purissi-
mam excrementi constituit. 2.4.85
Seminis in foeminam emissi an nulla pars con-
ceptum constituat 2.3.1
Semen à foemina non conferre qua ratione vni-
uersali. 1.20.73
Semen à foemina non confert ad generationē. 1.19.53.
Semen concoctum crassum & corpulentum. 2.4.90.
Seminis minus habent pingua quam macilentia. 1.19.56.
Seminis genitalis opera cum foeminae semine in
conceptu. 4.4.106
Semen trahitur à locis vteri. 4.4.112
Seminis ab vtero tracti signum 2.4.113
Semia omnia habent in se quod facit vt foecun-
da sint 2.3.40
Seminis foecunditas in quo probatur, & quod fo-
cundum & quod infocundum. 2.5.70
Semen concoctum calidius, & quod spissius fo-
cundius. 4.1.114
Seminis emissio per aetatem nonnullos lauat. 1.18.189.
Seminis emissio prior minus foecunda q̄ poste-
rior. 2.4.88
Semen nec in prima aetate, nec in senectute, nec
in morbis est. 1.18.187
Semen non est aetate vel morbo pessime habentibus 1.18.160
Semen nonnullis cruentum prodijt, & quibus. 1.19.14.
Semen genitale spiritu retento emitti est neces-
se, in hominum & eiusmodi genere. 1.6.6
Seminale animal calidū & humidum esse oportet. 3.1.55
Seminis signa in hominum genere 4.8.30
Seminis differentia in pluris minorisve ratione
euenit & animalibus & plantis. 1.18.203
Seminis vbi minimum secesserit, dissolutio & im-
becillitas consequitur, & quare. 1.18.187
Seminis calor si deficit vel excedit, rem quae fit,
deteriorem efficit. 2.4.346
Semen à foemina non emittitur 1.18.120
Semen ex toto corpore prouenire nonnulli pro-
bant quatuor ferē argumentis. 1.17.16
Semen non omni parte corporis prouenire pro-
batur in auiibus & piscibus ouiparis. 1.20.108
Semen ex toto prouenire corpore improbat. 1.18. per totum.
Semen non ex omni parte proficisci quo argu-
mento. 1.20.62
Semen esse in menstruis quo indicio 1.20.48
Semen quare non congelascit 2.2.52
Seminis meatus consideratio in animalibus. 1.18.224.
Seminaria vasa maribus exanguia. 2.4.81
Seminaria tabes excrementum, & quando acci-
dit. 1.19.26
Seminales purgationes vnde. 2.5.82
Semen equi calidius semine asini. 2.6.70
Semen asini quare frigidum. 2.6.65
Semia peregrina tandem pro terrae natura red-
duntur. 2.4.78
Seminis & fructus differentia 1.18.158
Semia prius mittunt radicem quam ramos. 2.4.255.
Senectus terrena est. 2.3.92
Senectus frigida & sicca 5.4.10
Senectutem conuicio nominat pruina. 5.4.28
Senectutem morbum naturalem esse 5.4.39
Senes cur semine careant. 1.13.199
Senes quare acute non cernunt 5.1.126
Senescunt celerius imbecilla quaeque. 5.5.11
Sensus distinguit animalia à tantum viuētib. 1.20.188.
Sentire quae procul possunt 5.2.23
Senfiorum corpora ex materia sincerissima. 2.4.429.
Senfiorj sinceritas est causa tum soni tum odo-
ris exquisiti. 5.2.20
Senfiorum omniū meatus tendunt ad cor aut
eius proportionale. 5.2.7
Sepiae inter mollia. 3.8.1
Sepia quomodo nascitur. 3.8.22
Sepijs oua gemina apparent, quare 3.8.10
Serpentibus non sunt testes. 1.3.4 & 1.4.8. & 1.6.17.
Serpentum pars plurima ouum perfectum pa-
rit. 2.1.50
Serpentes ouipari. 2.1.65
Serpentes lentius absoluuntur à coitu q̄ pisces. 1.7.6.
Serpentes complexu mutuo coeunt. 1.6.17. & 1.7.1.
Serpentum in genere quare monstra raro acci-
dunt. 4.4.24
Serpens biceps visus qua causa. 4.4.23
Sexus generatio 4.1. per totum
Sexus vterque distinctus in genere omnium gres-
silium. 1.20.155
Sexus in quibus vterque, in ijs plura animalia ex
eodem semine nasci possunt. 1.20.58
Sexus vterque quibus. 2.2.22
Sexus non est in plantis 2.4.200
¶ Siccatas à vita remota. 2.1.85
Siccæ & terrenae naturae signa. 2.1.86
Siderum conuersionis causae. 4.10.35
Similitudo parentum non satis probat semen ab

INDEX.

omni corporis parte decidere 1.18.4
 Similitudo filiorum cum parentibus 4.3. per totum.
 Sinciput multum humoris habet 5.4.41
 Sinciput inter ossa ultimū confirmatur. 2.4.395
 Situs putredo vaporis terreni 5.4.20
 Situs quasi respondet pruinae 5.4.25
 Solipeda singulos pariunt 4.4.80. & 4.6.3.
 & quare 4.4.95.
 Solis calor vel animalium, animal generat. 2.3.45
 Somnus nullus inexpressibilis 5.1.49
 Somnus viuendi & non viuendi interliminium.
 5.1.42.
 Soni indicium exquisitum consistit in sensorij sinceritate. 5.2.20
 Spadones quidam ab ortu 2.5.59
 Spadones, quare non caluescunt 5.3.121
 Spadones à pristina forma discedunt & parum à foemina distant. 4.1.154
 Spadones forma commutantur 1.2.32
 Spiritus in rebus naturæ varium exhibet usum. 5.8.53.
 Spiritus calidus & humidus 2.4.267
 Spuma ex aqua & spiritu fit 2.2.17. & quare alba. 2.4.27. & vnde alba. 5.6.24
 Squamæ, quare duriores piscibus natu grandibus. 5.3.91
 Sterilitatis causæ. 2.5.56
 Sterilitatem quæ faciunt. 4.2.29 & 34
 Sterilis quare aut mas aut foemina. 2.5.52
 Stirpibus semine ab omni parte prouenire falsum 1.18.11.
 Stirpium in genere sunt arbores quæ fructum ferant, & sunt quæ ipsæ quidem non ferant: sed ferentes adiuvant. 1.1.47
 Stirpium aliæ femine prodeunt, aliæ spote. 1.1.51
 Stirpis secundum naturam officium 2.1.210
 Substantia rerum in singularibus est 2.1.18
 Superfoetationis animalium consideratio 4.5.1
 Superfoetant quæ animalia 4.5.48
 Superioris & inferioris discrimen in quibus nullum. 2.4.253
 Sus multipara licet bifidula. 4.4.83. & 4.6.14
 Sus quare crasso pilo. 5.3.37
 Sus inter multipara perfectos parit catulos. 5.6.12.
 Sues testes habent annexos ad sedem sessiles. 1.3.16.
 Sues vbi solida vngula. 4.6.14
 Sues filijs habet alimentum copiosum 4.6.20

T.

Tabes seminaria excrementum, & quando accidit. 1.19.26
 Tabes semper morbosa. 1.18.29
 Tabescens corrumpitur & degenerat 1.18.176
 Tactus sensorium 2.4.379
 Tauri potissimum neruosi, & cor eorum tale. 5.7.63.
 Taurus quidā cum statim à castratione iniisset, impleuit. 1.4.25
 Tauri acutius sonant quàm vituli & vaccæ. 5.7.59.
 Tempora quare primo canescunt 5.4.40
 Terram quasi foeminam & matrem statuunt. 1.2.12.
 Terra materiam & corpus feminibus præstat.

2.4.79.
 Terra putrescere potest. 5.4.18
 Terra & humor generant animalia & plantas. 3.11.61.
 Terræ incolæ plantæ. 3.11.30
 Terrena dum refrigescunt, duram formam capiunt. 2.4.333
 Terrestre animalium genus omne vbi vuluæ habet. 1.8.4
 Terrigenarum generatio quomodo intelligenda. 3.11.99.
 Testa ouorum vnde efficitur, 1.8.17
 Testa indissolubilis 2.4.336
 Testatorum generatio. 3.11.1. & 3.8
 Testatis deest mas & foemina 1.1.44
 Testata coire incertum. 1.14.5
 Testatum animal ambiguae vitæ 1.20.191
 Testata vnde generantur. 1.20.195
 Testata exanguia & natura frigida vbi gignuntur. 3.11.24
 Testata quomodo crescunt. 3.11.122
 Testata animalibus & plantis assimilantur. 3.11.3
 Testatorum natura viuacior plantarum natura. 3.11.14.
 Testata quomodo durescunt. 3.11.69
 Testata sponte oriri quibus indicijs 3.11.126
 Testata præstant cum ouum appellatum habent. 3.11.137.
 Testes sunt mari quibus differt à foemina. 1.2.27
 Testium & penis idem situs. 1.5.9
 Testes non sunt necessarij in generatione. 1.4.7
 Testes quare alijs intus, alijs extra 1.12.6
 Testes quæ in propatulo habent, quare scortum habent. 1.12.9
 Testes quibus intus habentur. 1.12.10
 Testibus carentia aut intus habentia, propensiora ad venerem. 1.4.13
 Testes quæ habent & quæ non. 1.3.3. & quare dati. 1.4.10.
 Testes omnibus maribus gemini. 1.3.18
 Testium vltus quibus sunt extra. 1.5.10
 Testes ad quid emolita est natura. 1.4.18
 Testes quare annexi meatibus feminalibus pendunt. 5.7.72
 Teste præligato dextro aut sinistro generari aut marem aut foeminam. 4.1.92
 Testudines ouum pariunt perfectum. 2.1.49
 Testudinibus vbi est meatus excrementi sicci. 1.13.11.
 Testudini vbi testes. 1.3.12
 Tetricum ars. 5.7.70
 Thrassæ genere variæ. 5.6.9
 Thraces quare pilo promisso & simplici. 5.3.59
 Tibiæ frustra adsunt ijs qui vti nesciunt. 2.4.277
 Tinnunculi foecunditas, potus & partus. 3.1.51
 Toticolora colorem magis mutant quàm vnicolora. 5.6.11
 Toticolora quæ sunt. 5.6.5
 Triangulū æquales duobus rectis habere perpetuum. 3.4.307
 Trochus ab Herodoto duplex genitale habere dicitur. 3.6.20
 Turbinata quomodo crescunt. 3.11.123
 Turtur cæcos parit pullos. 4.6.24

IN LIB. DE GENERAT. ANIM.

V.
Vacca fuit Perinthi cui sterco⁹ per vesicam
transmittebatur. 4.4.203
Vaccæ quare graue sonant 5.7.50 & gra
uius sonant quam tauri. 14
Varices non fiunt mulieribus dum menstrua erū
punt. 1.19.42
Vapor terrenus vi habet aëris crassioris. 5.4.24
Vaporis terreni putredo situs. 5.4.20
Vala feminaria ex vena tendunt 5.7.72
Velociter fertur quod parum est. 5.7.49
Vellus ouium multitudo est pilorum. 5.3.65
Venarum principium cor 2.4.158. & 5.7.73.
& deducitur per corpus modo riuorum 3.4.
324.
Venæ receptacula sanguinis. 2.4.157
Ventriculus locus excrementis alimentis utilis.
1.18.184.
Ventorum vita, ortus & interitus. 4.10.34
Ventorum motu mare subsistere & mutari.
4.10.29.
Venti lunæ solisque circuitu afficiuntur. 4.10.31
Venus cerebrum refrigerat 5.3.109
Venere frequenter vtēs, minus afficitur volupta
te. 1.18.113
Veneris voluptas in fine potissimum coitus.
1.18.114.
Venerem quæ celerius agunt. 1.4.13
Veneris voluptas vehementior nō probat semē
decidere à toto corpore. 1.18.112
Venus quare dicta Aphrodite. 2.2.50
Venus, vide etiam Libido.
Vermis quomodo differt ab ouo. 2.1.42
Vermem quæ pariunt. 2.1.42
Vermis foet⁹ insectorum res imperfecta. 2.1.77
Vermium augmentum quale. 3.11.112
Vermiculi nec coeunt, nec ex animalibus oriun
tur. 1.16.7
Vermipara imperfectiorem ædunt conceptum.
3.7.13.
Vertigines aquarum quales. 4.4.164
Vesica locus excrementis alimentis humidi.
1.18.184.
Vesparū generatio qualis. 3.9.24. & 3.10.112
Vesparum cum generantur natura. 3.9.34
Vespæ coeūt, & ex sui generis animalibus oriū
tur. 1.16.3
Veterinæ mulæ. 3.5.15
Videndi procul causa. 5.1.156
Vident longius qui manum fronti apponunt.
5.2.27.
Visus optimus qui. 5.1.119
Visus acuti & obtusi ratio duplex. 5.1.140. &
causa. 153.
Visio similis motui. 5.1.164
Visus aquæ tribuendus. 5.1.90
Visus res splendidas nequit discernere. 5.1.112. &
quare. 113
Vigilia potissimum viuunt propter sensum.
5.1.44.
Vigilia an somnum generatione præcedant.
5.1.39.
Vina calidis temporibus coalescunt. 3.2.64
Violentum præter naturam. 5.8.21
Vipera generat ouum perfectū, mox animal fo,

ras parit. 1.10.1
Vipera nature frigida. 1.10.4
Vipera inter expeda animal pariunt 2.1.64
Viri foeminales gignuntur. 2.5.59
Viri nonnulli quare steriles. 2.5.57
Virorum & mulierum mutatio in procreatione.
1.18.78.
Viri pingues minus foecundi. 1.18.213
Viri procedente ætate caluescunt 5.3.13
Vires neruis continentur. 5.7.59
Viscera quæ aliquando animalibus defecerunt.
4.4.66.
Viscum in alijs arboribus solet generari. 1.1.54
Vitæ animalium causa. 4.10.9
Vita plantæ primo est in omnibus quæ gignun
tur. 3.2.94
Vitellum oui, pullis pro cibo est. 3.2.40. & 4.
4.21.
Vitilagine pili efficiuntur albi. 5.4.5
Vitulus aliquando capite pueri ortus. 4.3.128
Vituli quare graue sonant. 5.7.50
Vituli bubuli grauiorem mittunt vocem quam
adulti. 5.7.9
Vituli marini constitutio in auditorijs meatib⁹.
5.2.35.
Vitis à vite differt in semine ædendo. 1.18.205
Vites quæ nimia alimentis copia luxuriant, min⁹
seminis habent, & tunc hircire dicuntur. 1.18.
210 & 212.
Vitis quæ Capneus dicitur, si nigram vnam tu
lit non propterea monstrum facit. 4.4.50
Viuent diuturnius quæ animalia. 4.10.5
Viuunt potissimum vigilia propter sensum.
5.1.44.
Viupara in generatione quomodo inter se dif
ferunt. 1.9.1
Viuparorum foemina minores marib⁹, & quæ
re. 1.19.47
Viupara quæ sunt. 2.1.69
Viupara sanguinea. 2.1.53
Viuparum omne spirat. 2.1.70
Viupara bifariam dicuntur. 2.1.44
Viuparis testes ante habentur, vel intus vel ex
tra, præterq⁹ herinaceo. 1.5.12
Viuparis post generata intra se oua vbi sit⁹ vtēs
ri. 1.13.19
Viupara omnia vbi vuluam habent. 1.11.15. &
1.13.18. & 1.3.19.
Viupara omnia testes in aduerso habent. 1.3.13
Viupara quando foras suum conceptum emit
tunt. 2.4.11
Vmbilicus quid. 4.8.64
Vmbilicum quæ complent. 2.5.4
Vmbilicaris pars in ouis auium. 3.2.21
Vmbilicus vnde & qui 2.4.164
Vmbilici situs 2.5.27
Vmbilici pullorum in ouo duo conficiuntur.
3.2.88.
Vngues vnde gignuntur. 2.4.44. & 4.29
Vngues igne molliuntur. 3.4.335
Vngues ex cute, ideo colorem cutis sequuntur.
2.4.455.
Vngulæ ex recrementis. 2.4.429
Vngulæ igne molliuntur. 2.4.335
Vnum iudicandum principij ratione. 4.4.183

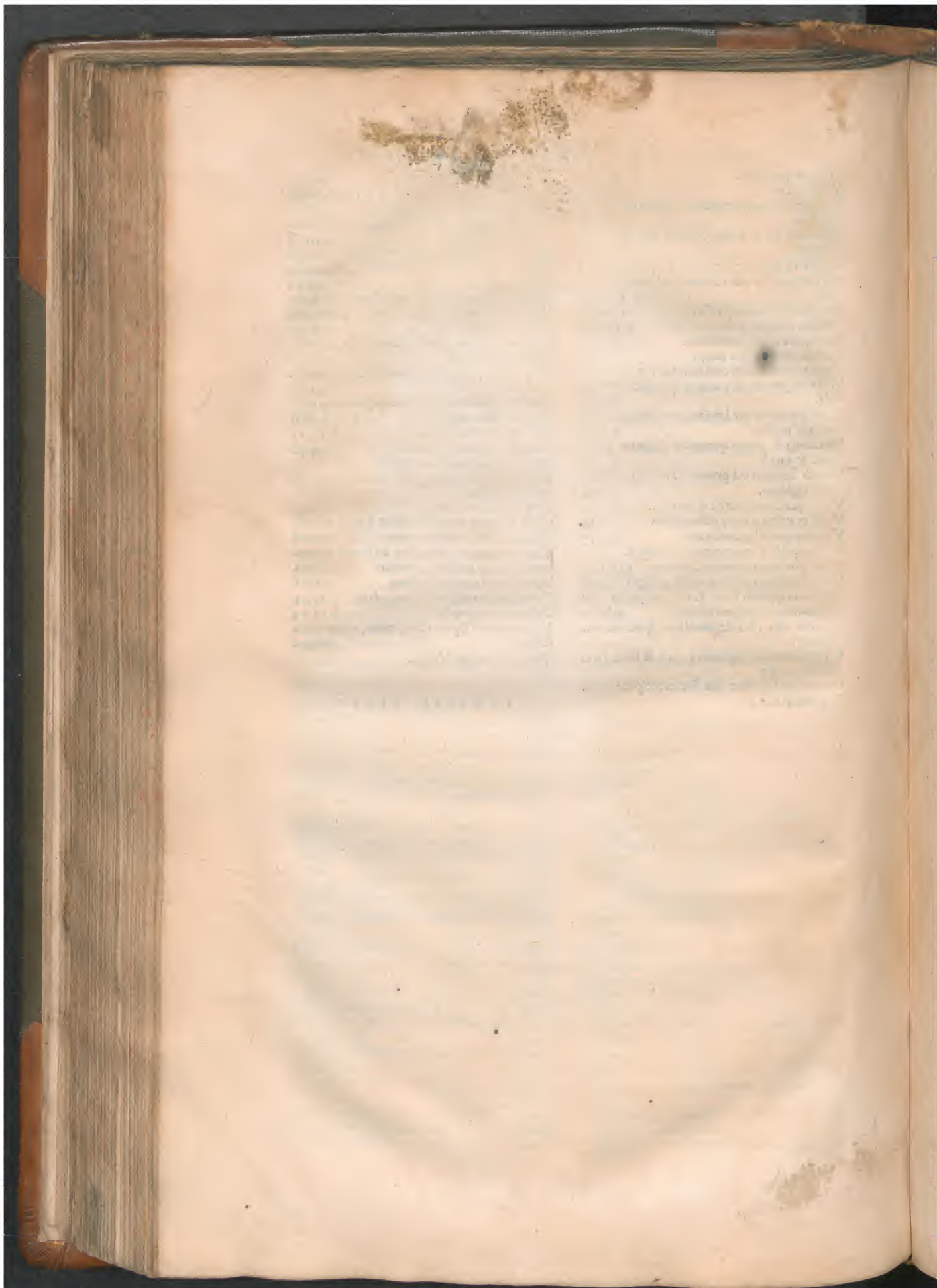

INDEX

- Vni para quæ sunt. 4.4.94
 Vnicolora quæ. 5.6.1
 Vnicolora nūquam mutant colorem nisi per af-
 fectum. 5.6.15
 Vnicolora quæ non sunt, ventre omnia plenius
 al bent 5.6.28
 Vniuersale sequitur particularia omnia. 4.3.70
 ¶ Voluptas quæ per coitum sentitur vnde acci-
 dit 1.20.10. & 2.4.107
 Voluptas rei venereæ vehementior non probat
 semen decidere à toto corpore 1.18.112
 Vox quare mutatur exectis 5.7.76
 Vocum mutatio per etates 5.7.57
 Vocis in animalibus consideratio. 5.7. per totū.
 Vocis magnitudo & paruitas quomodo definiē
 da. 5.7.31
 Vocis asperioris aut læuioris causa, item flexibi-
 lis aut rigidæ. 5.7.95
 Vox acuta & grauis quomodo differunt à ma-
 gna & parua 5.7.28
 Vocem acutam vel grauem iuuat loci caliditas
 vel frigiditas. 5.7.89
 Voces quare mutantur cū semen defertur. 4.8.30
 Vocis grauitas naturæ genorosioris 5.7.25
 Vox inæqualis hircire dicitur. 5.7.77
 ¶ Vrina, vide Excrementum humidum.
 Vrinæ profluuiū nonnulli tabescunt 1.18.223
 Vrinæ stillicidijs medetur echini pelagici 5.3.76
 Vrina oua quando fiunt 3.2.63. & quibus 67
 Vrsā inarticulatos parit catulos 4.6.10
 Vrsā vīsa alba, sed deprauatione generationis.
 5.6.17.
 ¶ Vteri omnium bipartiti 1.3.17. & situs. 1.12.
 19. & 3.1.15
 Vterus pars foeminæ quæ semen recipit. 2.4.81.
 & quare. 4.1.135.
 Vteri quare intus habeantur 1.12.1
 In vterum foeminarum definit venarum multi-
 tudo & vnde 2.4.32. & 2.5.7
 Vteri os coaluit foeminis nonnullis, & quomo-
 do sunt iuuatæ. 4.4.194
 Vtero foemina differt à mare 1.2.26
 Vterus tepefactus trahit humorem, & meatus
 aperitur. 3.1.98
 Vterus trahit genituram suo calore 2.4.116
 Vterus mulieri ad partum vsque vt plurimum
 se comprimit. 4.5.16
 Vterus locus excrementis seminalibus 1.18.185
 Vteri os angustum 2.4.110
 Vteri eadem in parte gemini mas & foemina
 sunt visi. 4.1.40
 Vterus superfœtantiū nō se comprimit. 4.5.54
 Vteri ferendi tempora 4.10.1 & 11
 Vteri inanes strangulant 1.11.21
 Vteri affectus veluti mariscæ 2.4.36
 Vteri acetabula vide Acetabula.
 ¶ Vulpes inarticulatos parit catulos 4.6.10. &
 cæcos 2.4.264.
 Vulpes coit cum cane 2.5.41
 Vulua foeminæ per quam differt à mare 1.2.26
 Vuluarum situs in quouis animatē 1.8. per totū
 Vulua sua natura propensior ad situm inferio-
 rem, nisi opus naturæ impeditur 1.8.22
 Vuluæ quare intus habeantur 1.12.1
 Vuluæ sursum adiunctę strangulant 1.11.21
 Vuluæ quare carnosæ 1.11.23
 Vuluæ quæ ad septum iunguntur, membrano-
 sæ sunt ibidem.
 Vulua, vide etiam Vterus.

INDICIS FINIS.

ARISTOTELIS DE GENERATIONE ANIMALIVM LIBER PRIMVS, INTERPRETE THEODORO.

¶ Vniuersalis generationis partitio per vnumquodque genus animalium, tum eorum quæ sanguine sunt prædita, tum eorum quibus sanguinem natura denegauit. Cap. I.

Vm de ceteris animalium partibus, tū summatim tū singulatim seorsū de proprijs generis cuiusq; dictū iam sit, quæadmodū, & qua de causa vnumquodq; esset. eam causam dico, cuius gratia quippiam sit. ponimus enim causarum genera quatuor numero, primum cuius gratia, vt finē. secundum, substantiæ rationem. quæ quasi vnum quoddam ferè existimanda sunt. tertium vero, quartūque materiam, & id vnde principium motus. sed cum de ceteris dictum iam sit (ratio enim, & id cuius gratia, vt finis, idem est. materia vero animalibus partes sunt totis dissimilares, dissimilaribus similes, iisque ea, quæ elementa corporum appellātur.) Restat vt de partibus quæ ad generationem pertinent differamus, de quibus nihil adhuc definitum est. atque etiam de causa mouente, quānam sit. sed de ea ipsa causa considerare idem quodammodo est, atque de generatione cuiusque agere. Quam ob rem nostra hæc disputatio in idem ea coniecit, cum & partes, quæ ad generationem accommodantur, vltimas disposuisset, & generationis principium ab ijs proximum collocasset. Animalium alia per coitum fœminæ & maris gignuntur: scilicet in quibus generibus sexus vterque est. non enim in omnibus: sed in præditis sanguine, paucis quibusdam exceptis, alterum mas, alterum fœmina perfectum euadit. Exanguium vero quædam marem & fœminam habent, vt sobolem eiusdem generis procreent. alia procreant quidem, sed non sui generis prolem, scilicet quæ non ex coitu animalium prodeunt: sed ex terra putri, aut excrementis. quod autem in vniuersum dixerim, eorum quæ locum mutare solent, aut nando, aut volādo, aut gradiendo, videlicet prout quodq; actum suo corpore est, nonnulla toto genere suo sexum vtrunq; obtinēt, non modo sanguine prædita, verū etiam exanguia quædā. nam eorū quoq; alijs toto genere sexus vterq; est, vt mollibus, vt crustatis: alijs maxima parte, vt generi insectorum. eorū autem ipsorū, quæ ex coitu cognatorū animalium gignūtur, ipsa quoq; sibi cognata progenerāt. At vero quæ non ex coitu, sed putri materia oriuntur, ea ge-

bbb.j.

I. DE GENERAT. ANIM.

nerant quidem, sed genus diuersum: quódq; prodijt, nec mas est, neq; 35
 fœmina. Talia sunt nõnulla in genere insectorum. quod iusta euenit ra-
 tione. nam si ex coitu eorum, quæ non ex animalibus orta sunt, anima-
 lia orirentur, hæc si eiusdem generis essent, primum quoq; ortum pa-
 rentum talé esse oporteret. quod rectè ita censemus, quando sic eue-
 nire in cæteris animalibus patet: sed si dissimilia quidem, sed quæ coire 40
 inter se possent, gignerétur, rursus ex ijs alia quædam natura procrea-
 retur, & alia ex ea, idq; in infinitum procederet. At natura infinitū vi-
 tare solet: infinitum enim sine caret. natura autem semper finem quæ-
 rit. Quæ autem non gressilia sunt, vt testatum animalium genus, & quæ
 saxis adherentia viuunt, quoniã natura simili plâtis constât, hinc vt in 45
 illis, sic in his mas deest, & fœmina: sed similitudine proportioneq; no-
 men sexus accipiunt. habent enim parum eiusmodi differentiz. quodã
 etenim in stirpium genere sunt eodem in genere arbores, quæ fructū
 ferant, & quæ ipsæ quidē non ferant, sed ferentes adiuuant illas ad ma-
 turandum: vt inter ficum & caprificum euenit. generationis etiam ra- 50
 tio eadem in stirpibus quoq; est, cum alię semine prodeant, aliæ sponte
 naturæ oriuntur enim à putrescente vel humo vel parte aliqua plantę.
 sunt enim quæ ipsa per se nunq̃ seorsum consistant, sed in alijs, arbori-
 bus dico, soleāt generari, vt viscum. sed de stirpibus siue plâtis seorsum
 opere per se ipsis dicato agendum est.

¶ Principium generationis esse marem, & fœminam. Cap. II.

Nunc de animalium generatione differendum est, prout
 cuiq; ratio competit, deducenda ex ijs, quæ dicta iam
 sunt. generationis enim principia, vt retulimus, illa po-
 tissimum quis statuerit marem & fœminam: marem,
 vt quod motus & generatiõis originē teneat: fœminã, 5
 vt quod materiæ. quã rem ita esse potissimum credes,
 si quemadmodum, vndeq; semē genitale fiat, intellexeris. Ex hoc enim
 quæ natura oriuntur consistunt. id autem quemadmodum ex mare ac
 fœmina prodeat, nequaquã latere oportet: quoniam ea pars de fœmina ma-
 réque secernitur, & in ijs atque ex ijs hæc secretio fit, ideo mas & fœmi- 10
 na principium conferunt generationis. Marem nãq; id animal dicimus
 quod in alio gignit: fœminã quod in se ipso. quam ob rem in vniuerso
 quoq; naturam terræ quasi fœminam matrémq; statuunt: cælum autem
 & solem & reliqua generis eiusdem nomine genitoris patrĩsq; appel-
 lât. Mas autē & fœmina inter se differunt ratione, q̃ facultas vtriusq; di- 15
 uersa est: sensu autē partibus corporis quibusdã discrepât. ratiõis discri-
 mē ita exultat, vt mas sit quod in altero generare potest, vt dictū est: fœ-
 mina quod in se ipso, & ex quo fit, quod generatur cõtentū in eo qđ ge-
 nerat. Sed cū facultate, & munere quodã hæc distinguant, ad omnē autē
 officij functionē instrumēto opus sit, instrumētãq; facultatibus partes 20

corporis accommodantur, ad procreationem quoque & coitum partes aliquas esse accommodatas necesse est, easque inter se diuersas, quibus mas à femina differat. nam etsi de toto animali mas aut femina dicitur, tamen non quauis sui parte potentiâque idem mas aut femina est: sed certa quadam virtute, siue potentia, & parte: sicut & vim cernendi gradiendique obtinet, ut sensu patet. partes verò eiusmodi sunt femina, vteri, & vuluæ: maris, testes, & coles in omnibus sanguine præditis. eorum enim alijs testes: alijs meatus eiusmodi quidam sunt. in genere etiam ex angui discrimen maris & femine est, quibus hæc sexus cōtrarietas data est. differunt forma inter se partes ad coitum delegatæ in sanguineo genere. sed intelligendum sic est, ut principio vel exiguo immutato, multa ex ijs quæ à principio sunt, immutari soleant. patet hoc in exectis, quibus parte genitali tantum corrupta, tota ferè forma vsque eò commutatur, ut aut femina esse videantur, aut parum absint, tantumquam non qualibet sui, corporis parte aut potentia, animal sit femina, aut mas. cōstat igitur principium quoddam esse marem ac feminam. itaque merito fit, ut multa cōmutentur, cum animal, quæ femina, aut mas est, immutatur, quasi principium dimoueat.

Genitalia membra non eadem omnibus esse.

Cap. III.

Istes, & vteri, aut vuluæ nō pari ratione in omnibus sanguine præditis animalibus sunt. iam enim, ut primum de testibus dicam, alia omnino testibus carent in eo genere, ut pisces, ut serpentes: meatusque tantum geminos semini genitali præscriptos obtinent. alia habent quidem testes, sed intus lumbis adhærentes, quæ renes continentur, meatusque ab eorum utroque foras tendunt: ut in ijs quæ testibus carent, qui in idem coniungantur, quomodo in illis cōstitutum est. ita aues omnes habent, & quadrupedes, quæ oua pariunt, inter eas quæ aërem accipiunt, pulmonemque obtinent. his enim omnibus testes lumbis intus adhærent, meatusque gemini ab his similiter atque serpentibus tendunt: ut lacerto, testudini, atque omnibus cortice intestis. Quæ autem animal gignunt, omnia testes in aduerso habent. sed nonnulla intus vltima conditos aluo: ut delphinus. nec meatus, sed penem pertendentem habet, ut boues. alia foris gerunt, quorū alia pendentes, ut homines: alia annexos ad sedem sessiles ut fues. sed de his diligētius distinctum est in libris, quos de historia animalium scripsimus. Vteri omnium bipartiti sunt, ut testes gemini omnibus maribus habentur. sed alijs iuxta genitale, ut mulieribus, & omnibus quæ animal non solum foras, sed etiam intra se generant, & piscibus qui oua ædunt: alijs iuxta septum transuersum siue cinctum, ut auibz omnibus, & piscibus qui animal pariunt. Crustatis etiam vuluæ bifidæ sunt, atque etiam mollibus. quæ enim oua eorum vocantur pro vulua habent mēbranas, qui-

bbb. ij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

bus continentur. Sed hoc maxime indiscretum est in polypis, ut simplex esse videatur. cuius rei causa est forma corporis, quæ similis vnde 25
que est. insectis etiam, quibus aliquid magnitudinis, bifidæ sunt: minoribus incertæ propter corporis exiguitatem. partes quas explicandas proposui, ita se habent.

¶ Quam ob causam natura testes animalibus indidit: quæ item animalia citius coeant, quæ non. & quod taurus cum statim à castratione iniisset, impleuerit. Cap. III.

E differentia instrumentorum genitalium, quæ in maioribus sunt, qui, quas ob causas sint, consideret, accipiat primum necesse est, cuiusnam rei gratia testium constitutio habeatur. ergo si natura rem quancunq; facit, aut quia necessaria est, aut quia melius ita est, hoc etiam 5
membrum ob eorum alterutrum esse debet. sed non necessarium id esse ad generationem patet. omnibus enim quæ generant adiunctum esset, si necessitatis ratio haberetur. nunc vero nec serpentibus testes sunt, neque piscibus. visi sunt enim coire, plenosq; seminis genitalis habere suos meatus. restat igitur ut melioris cuiuspiam 10
notæ gratia testes habeantur. Sedenim maximæ animalium partis munus nullum ferè aliud est, nisi quod plantarum semen & fructus. utq; in ratione cibi voraciora avidioraque sunt, quibus intestinum rectum: sic ea quæ testibus carent, meatusque tantum habent, aut non carent, 15
sed intus habent, omnia propensiora celerioraque ad venerem sunt. At verò quæ castiora esse conuenit, ijs ut in cibi usu intestino opus est non recto: sic meatus illi reuolutionem anfractusque habent, ne libido vehemens, crebraque citetur, testes autem ad hanc rem emolita natura est. motum enim excrementi genitalis stabiliorem faciunt in viuiparis, ut equis, cæterisque eiusmodi, atque etiam homi- 20
nibus cum replicationem seruent. Sed quemadmodum se habeant, petendum ex animalium historijs est. nullam enim partem meatuum testes complent: sed adiecti pendent, eo modo quo pondera textrices telis annectunt. his enim detractis meatus intrò se retrahunt, quo fit ne exacta possint generare. nam nisi ita retraheretur, possent generare. & 25
iam taurus quidam, cum statim à castratione iniisset, impleuit: quoniã nondum retracti essent meatus. Auium vero & quadrupedum ouiparorum testes excrementum recipiunt genitale. itaque tardius ijs, quàm piscibus semen prodit, patet hoc in auium genere, cum tempore coitus testes multo habeant grandiores, quæ certo tẽpore coeant. At ubi 30
id tempus præterierit, adeò exiguos habent, ut incertum ferè an habeant sit. cū tamen eo tempore, quo coeunt, gerant prægrandes. celerius itaque ea coeunt, quæ testes intra se continent. quæ enim extrà habent, non prius semen emittunt, quàm retrahant testes.

Quæ animalia instrumentum habeant ad coitum accom-
modum, & quæ non. Cap. V.

Instrumentum etiam accommodatū ad coitum quadru-
pedes obtinent. habere enim id possunt. Aues, & quæ
pedibus vacant, habere nequeūt. quoniam alteris cru-
ra sub media aluo posita sunt: alteris nulla sunt cru-
ra. natura autem penis hinc pendet, & situm hunc te-
net. & quidem ob eam rem euenit, vt in coeūdo crura
cōtendantur. nā & instrumentū hoc neruo cōstat, & crurū natura ner-
uosa est. itaq; cū habere id nequeāt, testes quoq; aut nō habere, aut non
eo loco habere necesse est. Idē enim situs penis & testiū est in ijs, quæ ha-
bent vtrūq; quinetiā ea quorū testes sunt extrā, cū penis per motū ca-
lescit, semē genitale proinde collectū emittūt, nō parato iam semine cō-
trectant, vt pisces. Omnibus quæ animal generāt, testes antē habētur, vel
intus, vel extrā. præterq̃ herinaceo. hic enim vnus lūbis adherentes cō-
tinet, ob eandem qua aues, causam. coitum enim herinaceorū celeriter
fieri necesse est. cum non more quadrupedum superueniāt tergis: sed
erecti coniūgantur propter aculeos. causa quā ob rem testes habēt quæ
membrū hoc obtinent, & cur alia intus, alia extrā, declaratum iam est.

Quā ob rem nōnulla animalia mēbro genitali careant. Cap. VI.

Væ autem carent eo membro, non quia melius sit ca-
rere, ideo carent: sed tantum quia necessarium, vt di-
ctum est. quoniam celeriter peragatur eorum coitus,
necesse est. qualis natura piscium & serpentum est.
pisces enim incurrentes attingūt, absoluūtūq; ocys-
sime. nam vt in hominum & eiusmodi omnium ge-
nere semē genitale spiritu retēto emitti necesse est: sic in piscibus, mari
non in branchijs accepto, emittitur. facile autē pereunt, nisi id assidue
faciant, itaq; nō ijs semen tantisper concoquendum est, cum coeunt, vt
pedestribus, & viuiparis: sed tempestatis tēpore iā concoctū continent
vniuersum, ita, ne dū contingūt, conficiāt, sed concoctū paratūq; emit-
tant. quā ob rem testibus carent, meatūsq; simplices rectōsq; habēt. qua-
lis particula quædā circa testes quadrupedū est. replicationis enī mea-
tus pars altera sanguinea est, qua recipitur materia seminis: altera exā-
guis, qua factū iam semen transit. itaq; cum genitura eō deuenit, celeris-
ter ea quoq; absoluūtur. At piscibus talis totus meatus est, qualis in ho-
mine. ceterisq; eiusmodi animalibus pars replicatiōis altera est. Serpē-
tes complexu mutuo coeunt. carēt testibus & pene, vt dictū iam est, pe-
ne quia cruribus carent, testibus propter sui corporis lōgitudinē. mea-
tus modo pisciū habent. q̃ enim eorū natura porrecta in longum est,
si præterea in testes protraherētur, refrigeraretur genitura ppter morā
lōgioris itineris. quod ijs quoq; accidit, quibus penis imodicus est. sūt
bbb. iij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

enim infœcūdiores ijs quibus mediocris, propterea q̄ semē frigidū infœcundū est. refrigeratur autem quod longe admodū fertur. sed quam ob causam animalū alia habent testes, alia nō habent, declaratū iam est. 25

¶ Quomodo serpentes coeant. Cap. VII.

Coeunt serpētes complexu mutuo, propter ineptam sui corporis formam ad applicandum. cum enim exigua quadam sui parte coniungantur, nequeunt prae nimia prolixitate adaptari. cūque membris, quibus amplectantur, careant, pro ijs agilitate corporis vtuntur: complexūque mutuo sese obuoluentes expediūt venerem. vnde fit vt lenius absolui q̄ pisces videantur, non solum meatuum prolixitate: sed etiam ea ipsa, qua vtuntur, solertia. 5

De vuluarum situ in quouis animante. Cap. VIII.

De vteris aut vuluis, quemadmodū se habeant, ambiges. magna est enim eius partis diuersitas. nam neq; viuipara omnia habent simili situ. sed cum homines omnēq; genus terrestre infrā ad genitale habeant, cartilaginea suprā cōtinent iuxta septū. neq; ouipara sibi cōueniūt: sed pisces infrā vt homines & quadrupedes viuiparae habent, aues & quadrupedes ouiparae suprā. attamē ipsi quoq; situs cōtrarij nō sunt à ratione remoti. Iā enim quæ oua pariūt diuersē pariūt. etenim alia imperfecta emittūt oua, vt pisces. foris enim pisciū oua perficiūtur & augentur. cuius rei causa est, q̄ magna fœcūditas est, idq; minus eorū, vt stirpiū est. q̄ si intra se fœtū perficerent, pauciora necessario æderēt. nūc verō & tot cōtinent, vt vulua vnū esse ouū in paruis quidē pisciculis videatur. Sūt enim ij fœcūdissimi, vt in ceteris quoq; tū plantis, tū animalibus euenit, quorum natura ijs proportionetur. in ijs enim magnitudinis incremētū vertitur in seminis copiā. Aues & quadrupedes ouiparae, oua ædunt perfecta, quæ vt seruari possint, duro iam cōstent putamine, oportet. sunt enim quādiu increscūt molliora, testa autem efficitur calore externo euaporante humorē. itaq; calidum esse locum in quo id fiat, necesse est. talis autē locus septi transuersi est. quippe qui cibū concoquendo perficiat. Quod si oua cōtineri in vulua necesse est, vuluam eorū quæ oua ædūt perfecta, sitam esse ad septū necesse est: eorū autē quæ imperfecta, infrā. ita enim in promptu erit. & sua vero natura vulua propensior ad sitū inferiorem, quā ad superiorem est, nisi quid aliud opus naturæ impedit. infrā est enī exitus eius officiū. 10

¶ De viuiparorū generatione, & eius inter eos differētia. Cap. IX.

Viuipara etiam inter se differunt. alia enim non modo foras, verum etiam intra se animal generant, vt homines, vt equi, vt canes: denique omnia quæ pilis teguntur, & inter aquatilia delphini, balænae, & reliqua cetarij generis. 20

De cartilagineorum, & viperæ generatione. Cap. X.

Artilaginea vero, & viperæ, cū intra se oua generāt, mox animal foras pariūt, perfectū generant ouū. ita enim ex ouo animal gignitur: ex imperfecto nullū. nō extrā hęc pariūt oua, quia natura frigida sunt, nō quia calida, vt quidam volunt.

De generatione mollium animantium. Cap. XI.

Vte molli inteſta generāt oua. q̄ enim caloris exigui sunt, vltimum ſiccare natura eorum non poteſt. Quia igitur frigida ſunt, molle generāt: quia molle, non extrā. periret enim propter ſuam mollitiem. Cum autē ex ouo animal gignitur, eodem, quo in auibus, modo parte plurima generatur. deſcendūt oua in imum, eſ-

ficiunturq; animalia infra ad genitale. quomodo in ijs ſit, quæ iam inde à primo ortu animal generāt. quam ob rem vulua quoq; eorum diſſimilis, tum viuiparis, tum ouiparis eſt, quoniam vtriuſq; cōſortium generis habent. nam & ſuprà ad ſeptum, & infrā porrectam genus omne cartilagineū habet. ſed tam de ea, quàm de cæteris vuluæ aut vteri generibus, quæadmodū ſe habeāt, per hiſtorias diſſectionēſq; animalium indagandū percipiendūq; eſt. itaq; hoc genus & ſuprà continet vuluā, quia ouiparū perfectorū ouorū eſt: & infrā, quia viuiparū eſt. atq; par-

ticeps vtriuſq; euadit. At verò ea quæ protinus animal generāt, omnia infrā habent. nullo enim naturæ opere impediūtur, nec partū gemināt. Ad hęc, fieri nō poteſt vt animalia iuxta ſeptū gignantur. fœtum enim pondus & motū habere neceſſe eſt. is autem locus cū vitalis ſit, hęc pari non poteſt. difficultatem etiā pariēdi ita accidere neceſſe eſt propter delationē lōgiore. nā & nūc mulieres, ſi in partu vel oſcitādo vel aliqua eiufmodi cauſa retrahūt, difficilius pariūt. Inanes etiam vteri aut vuluę ſurſum adiūctę ſtrāgulāt. nec nō validiores eſſe eas quæ animal cōtineāt neceſſe eſt. quā ob rē omnes eæ carnoſę ſūt. Quę autē ad ſeptū iūgūtur, mēbrana cōſtāt. tū etiā in ijs iſſis aīalibus quę gemināt partū. planū hoc idē ſit. oua enī ſuprà atq; ad latus cōtinēt. aīalia vero parte iſera vuluę gerūt. ſed quā ob cauſam ſitu cōtrario vuluas nōnulla aīalia habēt, & omnino quā ob rem alijs infrā alijs ſuprà ad ſeptū cōtinetur, dictū iam eſt.

Quam ob cauſam vteri omnibus intus ſunt, teſtes vero alijs extrā, alijs intus. Cap. XII.

Vt autē vteros aut vuluas omnia intus habeant, teſtes alia extrā, alia intus, cauſa eſt, q̄ cum vtero contineatur quod gignitur, idq; cuſtodia, operimētum, & cōcoctio nem deſideret, hinc vteri aut vuluæ omniū intus ſunt. locus enim exterior corporis & frigidus eſt, & offenſio ni expoſitus. Teſtes alijs intus, alijs extrā, propterea q̄ ijs quoq; operimēto & velamine opus eſt, tum vt ſeruentur, tum vt ſe-

bbb. iiii.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

men genitale perficere possint. haud enī fieri potest vt frigētes & geli-
di retrahi, atq; emittere geniturā possint. quā ob rē quibus testes in pro-
patulo sunt, habent operimentū cuteum, quod scortū vocatur. Sed qui- 10
bus natura cutis prae sua duritia obstat, ne mollis, cutea, & ad comple-
ctendū habilis sit, vt ijs quae aut piscea cute, aut cortice tegūtur, ijs in-
tus habeantur, necesse est. quapropter delphini, & quaecunq; cetarij ge-
neris habent testes, intus cōtinent: atq; etiā ouiparę quadrupes cor-
ticati generis. cutis etiā auiū dura est, vt magnitudini debitæ inhabilis 15
sit ad cōprehendēdum. causam his omnibus designari necesse est, vnā
cum ijs, quas antea diximus, ex ijs quę per initū & rem venereā accidūt.
hæc eadē causa est, vt & elephantus ac herinaceus testes habeāt intus.
cutis enim ijs quoq; inepta ad habendam particulā quæ operiat. Situs
etiam vterorū contrarius in ijs quæ animal intra se generant, ad ea quæ 20
oua ædunt. atq; etiā eius ouipari generis in ijs quæ vterū infrā habent,
ad ea quæ suprā ad septū. verbi gratia piscibus ad aues quadrupedēsq;
ouiparas, atq; etiā ijs quæ modo vtroq; generāt, vt oua intra se pariant,
animal ædant in lucem. quæ enim intra se & foris animal generāt, vterū
habent in aluo: vt homo, bos, canis, & reliqua generis eiusdem. nam ad 25
fœtus tum salutē, tū incrementū, expedit nihil pōderis insidere vteris.

¶ Meatus excrementi sicci, & humidi, in omnibus animalibus
esse diuersos. Cap. XIII.

Eatus etiam diuersus ijs omnibus est, quo excremen-
tum siccum & quo humidū exit. quam ob rem omnia
id genus, tam fœminæ, quàm mares genitale habent,
quo excrementum humidum secernatur, quoq; maris-
bus genitura, fœminis partus emittatur. parte priore 5
superiorēq; meatus is continetur. Quæ autem pariūt
quidem oua, sed imperfecta, vt pisces ouipari, ijs non sub aluo sed lum-
bis adhærens vulua continetur. nec enim incrementū oui impedimē-
to est. quoniam inchoatum prodiens ouum foris perficitur. & meatus
idem excrementarius alimēti sicci & intus est omnibus quæ genitali ca- 10
rent. ouiparis etiam ijs quæ habent vesicam, vt testudinibus. Genera-
tionis enim causa non excrementi emittēdi duplex meatus est: sed quia
fœminis natura humida est, ideo meatus idem cōmunis cum excremen-
to humidi alimenti habetur. cōstat hoc ita esse eo, qd cum genitale semē
omnia animalia ferant, excrementū tamen humidum illud non omnia 15
reddunt: sed cum & maris seminales meatus & fœminæ vterū firmari
nec oberrare oporteat, idq; aut in parte priore corporis, aut in poste-
riore ad prona effici necesse sit, idcirco viuiparis propter fœtū vterus
in parte priore positus est, ouiparis ad lūbos & prona. Quæ autem ani-
mal ædunt in lucem, cū intra se oua generarint, ijs situs vterq; quoniā 20
vtrunq; referūt genus, & eadem tum viuipara, tum ouipara sunt. partē

enim vuluæ superiorem in qua oua gignuntur, sub septo ad lumbos & prona habent: inferiorem ad aluum. hac enim iam procreant animal. Meatus idem ijs quoq; sicci alimenti, & coitus est. nulli enim ex ijs genitalis pendet, vt antea dictum est. meatus etiam genitales mariū, tum eorum quorū proprij sunt, tum verò eorū, qui testes habent, simili modo atq; vuluæ ouiparorum, habentur. omnibus enim ad prona & spinæ locum adherent. non enim vagari, sed stabiles esse oportet. talis autē locus posterior est. is enim est qui continentia præbeat, & stabilitatē. Quibus itaq; testes intus continentur, ijs protinus cum meatibus firmantur. nec secus ijs est, quibus extrā tum eodem deueniunt, scilicet in locum genitalis, cōmuniq; excipiuntur meatu. similis & delphino meatuū modus est: sed testes sub aluo occulti. quēnā sitū partes ad generationē accommodatæ, & quas ob causas tenuerint, in his generibus dictum iam est.

¶ Crustacea, mollia, testacea, & insecta animalia, tum inter se, tum cum sanguineis in generatione differre. Cap. XIII.

Ceteris, quæ sanguine vacant animalibus nō idem membrorum ad generationē pertinentiū modus: sed tum inter se ipsa, tum etiam cū sanguineis dissident. Sunt hæc reliqua genera quatuor numero. vnū crustatū, secundum molle, tertium insectum, quartū testatū. An quatuor generis vlla coeant, incertum est. plurima tamen nō coire apertum est. quemadmodum cōsistant, postea dicemus. crustata coeunt modo eorū, quæ in auersum mingunt. cū alterum supinum, alterū pronū applicauerint caudas. etenim ne parte supina superueniāt, pronam impediunt caudæ præ suarū pinnarum proluxa appendice. habent in hoc genere mares tenues genitales meatus, fœminæ vuluas membranas ad intestinū fissas, hinc atq; inde, in quibus gignitur ouum.

¶ De coitu, & generatione mollium animalium. Cap. XV.

Mollia ore coeunt, renixu complexūq; mutuo brachiorum. sic enim cōiungi necesse est, quoniam natura exitum excrementi in os inflectendo adduxerit, vt antea dictum est, cum de partibus ageremus. habere fœminas omnes in hoc genere membrum vuluale apertum est. cōtinent enim ouum primo indiscretū, mox discretum in plurā, & pariunt omnia imperfecta modo ouiparorum pisciū. meatus ille interior idem excrementi & vuluæ est, tum in ijs, tum etiā in crustatis. est enim qua semen genitale per meatū emittat. idq; parte corporis supina, qua putamen distat, & mare illabatur, faciūt. quam ob rem ea parte mas cum fœmina copulatur. nam si mas siue semen, siue membrū, aut aliquam virtutē, siue vim aliam mittat, admoueri ad meatum vulualem necesse est. crinis vero insertio maris polypi per fistulā, qua piscatores crine coire polypis aiunt, complexus gratia fit, nō quasi

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

instrumentum id sit vtile ad generationem. etenim extra meatum cor- 15
pūsque est. interdum tergis quoq; mollia copulātur: sed generationis
ne gratia, an alia causa, nondum exploratum habetur.

¶ De coitu & generatione insectorum.

Cap. XVI.

Insectorū aliqua coeunt, atq; ex animalibus eiusdem
generis oriuntur modo eorum quibus est sanguis, vt
locustæ, cicadæ, phalangia, vespæ, formicæ. aliqua coe-
unt quidem & generāt, sed non sui generis animal,
sed vermiculos tantum. neq; ex animalibus procreā- 5
tur, sed ex putrescente humido aut sicco, vt pulices,
muscæ, scarabei. quædam nec ex animalibus nascuntur, neque coeunt,
vt culices, & vermiculi, & plura eiusmodi genera. inter ea verò quæ
coeunt, fœminæ maxima ex parte maiores maribus sunt: nec meatus
vlli feminales in maribus esse videtur. nullum, parte plurima dixerim, 10
membrū fœminæ à mare inseritur: sed mari à fœmina sursum de parte
inferiore. quod conspectum in pluribus est. nec de superuentu ambig-
itur: sed contrā, vt mas fœminæ inserat, visum in paucis est. neq; adhuc
ita exploratum habetur vt genere possimus distinguere. Hoc idem fe-
rè in piscibus quoque ouiparis maxima ex parte, & in quadrupedibus 15
ouiparis est, vt fœminæ maiores sint maribus, quoniam id commodum
est ad vterum magna ouorum copia extumescētē. fœminis in eo ge-
nere membrum, quod pro vulua habetur, fissum iuxta intestinū, vt cæ-
teris, positum est, in quo fœtus generatur. patet hoc in locustis, & reli-
quis, quorum magnitudo aliqua sit, & natura coitum recipiat. maxima 20
enim pars generis insecti per exigua est. instrumenta generationi accō-
modata, de quibus non antea differuimus, ita se habent. Similiariū par-
tium semen genitale, & lac reliquimus. de quibus nūc opportunē di-
cemus. & primum de semine, post in sequentibus de lacte.

¶ Quæ semen emittunt, quæ non, & quorūdam opinio affirmantiū
semen ex vnaquaq; corporis parte prouenire. Cap. XVII.

Semen alia apertè emittūt, vt ea, quæ sunt natura san-
guinea. alia, id est, insecta & mollia emittant nec ne in-
certum est. itaque cōsiderandum hoc est, vtrū mares
omnes semen emittant, an nō omnes. & si nō omnes,
cur alij emittant, alij non. Tum etiam vtrum fœminæ 5
semen aliquod conferant ad procreationē, an nō. & si
non semen, vtrū nec aliud quicq; adhibeant. an quis non semen, tamen
aliquid cōferant. Ad hæc, quidnam cōducant ea quæ semē emittūt suo
semine ad generationē quærendū est. atq; omnino quæ natura sit semi-
nis, & eorum quæ mēstrua vocantur: scilicet in ijs animalibus, quæ id 10
humoris genus emittunt. Omnia ex semine gigni, semē autem ipsum
proficisci à generantibus videtur. Quā ob rem eiusdem studij est quæ

- stio, vtrum ambo, mas & fœmina, emittant: an alter tantum. & vtrum ex toto corpore secernitur, an non ex toto. nam si nō ex toto, nec ex am-
- 15 bobus quidem parentibus prodire probabile est. quapropter primum de hoc, quēadmodū se habeat, inquirendū est. Sunt enim qui dicant id ex toto corpore prouenire. Quibus autem argumentis probent, vt semen ex vnaqua; corporis parte secernatur, quatuor ferē numero sūt. Primum, vehementia voluptatis. magis enim suaue est, quod idem am-
- 20 plioris sit affectus. amplius autem est, quod omnibus membris, q̄ quod paucis accidat. Secundū, q̄ ex mancis manca procreentur. semen enim ab ea, quæ deest, parte proficisci negant. vnde autem nō accesserit, id ne procreetur accidit. Tertiū, similitudo parentū. similes enim gignūtur, vt toto corpore toti, sic particulatim singulis partibus. quod si causa
- 25 est, vt totum simile sit, q̄ ex tali toto semen genitale prodierit, partibus quoq; causa similitudinis erit, quod ex vnaqua; parte aliquid venerit. Quartum, quod ratio esse videtur, vt quemadmodū totius aliquid est, ex quo primum generetur: sic partis quoq; cuiusq; sit semen aliquod proprium. fidem etiam illa faciunt huic opinioni verisimilē. nō solum
- 30 enim rebus naturæ insitis & natiuis liberi similes parentibus prodeūt: sed etiam aduentitias atq; externas præsunt. iam enim, cū parentes cicatrices haberent, filij quidam parte eadem sui corporis idem habuerunt. & Chalcedone, cum pater brachio esset compuncto, filius idem retulit: confusa tamen nota, minúsq; explanata. his ferē rationibus quidam potissimū crediderunt semen à toto corpore proficisci.

Improbatio in eos qui affirmant semen ex omni corporis parte prouenire, esseque excrementum. Cap. XVIII.

- 5 **S**ed cū scrutamur, & diligentius rem discutimus, cōtrā potius esse videtur. nec supradicta quatuor illa soluere difficile est, & quædā alia sequuntur impossibilia ex ea ipsa opinione. Primum igitur, similitudo nullum indiciū affert, vt semen genitale ex toto corpore secedat: quandoquidem & voce, & vnguibus, &
- 10 pilis, & motu similes procreantur, ex quibus nihil proueniat. nonnulla etiam nondum habent cum generant, vt canos, aut barbam. maioribus item suis plerunque similes sunt, ex quibus nihil secessit. redditur enim
- 15 post plura genera similitudo: vt in Heliide, quæ cū Aethiope cōcubuerat, nō filiam forma Aethiopis peperit, sed natus ex filia erat Aethiops. In stirpibus etiā eadem ratio est. nam si hoc ita esset, in ijs quoq; ab omnibus partibus semen proculdubio proficisceretur. at plerāq; partes aut illæ nō habēt, aut quisque abscindere potest, aut postgenitas habēt.
- 20 quinetiam ex fructibus nihil secedit: & tamen ij quoq; forma eadē proueniunt. ad hæc, vtrum ex vnaqua; similari parte tantū prodit, verbi gratia carne, osse, neruo. an etiā ex dissimilaribus, vt facie, & manu. nam

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

si ex illis tantum, similes autem parētibus sunt partium potius dissimi-
 larium forma, ut faciei, manuum, pedum, quidnam obstat, ne illæ quoq;
 similes sint secessu ex toto? Sed alia causa, quando nec in ipsis quidē simi- 20
 litudo propterea sit, quia ex toto corpore semen genitale secesserit. Sed
 si ex dissimilaribus tantum, ergo non ex toto & partibus omnibus. at ex
 similaribus magis conueniat. sunt enim priores, & dissimilares ex simi-
 laribus constant. & ut facie ac manibus similes procreantur: sic & carne
 & vnguibus. At vero si ex vtriusq;, quisnam modus sit generationis? cō- 25
 stant enim partes dissimilares ex similaribus. itaq; quod ex his secedit,
 ex illis quoq; secesserit, atq; ex ipsa compositione, perinde quasi à nomi-
 ne scripto quippiam proficiscatur, si à toto, vel à quauis syllaba profici
 scitur. quod si à syllabis, ab elementis compositioneq; prodierit. itaque
 si ex igne, & reliquis eiusmodi, carnes ossaue constant, ex elementis po- 30
 tius fuerint. nam ex compositione quonā pacto possint? Atqui sine ea
 simile esse nihil poterit. quod si quid eam postea creat, id causa similitu-
 dinis fuerit. nō secessio ex toto. Item si partes distractæ in semine sint,
 quonam pacto viuatur? sed si coniunctæ, paruum quoddā animal fuerit.
 genitales etiam partes quonā pacto cōsistant? nō enim simile est quod 35
 à mare & foemina secedit. Item si vtriusq; semen eque ex toto venit, duo
 animalia generabūtur. vtrumq; enim omnia habebit. quā ob rem Em-
 pedocles maxime, si ita dicendū est, consentanea huic rationi scripsisse
 videtur hoc quidem loco. nam si alibi diuersa, non bene. dicit enim ma- 40
 ris ac foeminæ quasi symbolum esse. totum verò à neutro proficisci. sed
 discerpta gerūt mas ipse & foemina membra. cur enim foemina nō ex
 se ipsa generet, si quidem semen ex toto secedit, & cōceptaculum obti-
 net? Sed ut videtur, aut nō ex toto secedit, aut ita, ut ille ait, nō ex utroq;
 eadem secedūt. quapropter alterum alterius coitum desiderat. sed im- 45
 possibile illud quoq; occurrit, nec enim maiora possunt distracta serua-
 ri, animatāq; esse. quomodo Empedocles generat amore, cū dicit. Mul-
 tāq; ponūtur capita absq; sua ceruice. mox enim coalescere coagmēta-
 riq; ait. quod fieri non posse apertum est, quando nec anima vitāq; om-
 ni vacua seruari possent, neq; veluti plura animalia coalescere vnū. &
 ijs qui ex toto secedere aiunt, accidit, ut eodē modo, quo ille, dicāt. nam 50
 ut tum amore in terra: sic ijs in corpore agitur. nō enim fieri potest, ut
 partes coniungantur, cōmeandq; eodē deueniant. Tum etiā quonā
 pacto dirimātur superiora, inferiora, dextra, sinistra, priora, posteriora?
 hæc enim omnia carent ratione. item cum partium aliæ facultate, aliæ
 affectibus distinguātur, videlicet dissimilares, eo quod efficere aliquid 55
 possint, ut lingua, ut manus: similes duritia, molliitia, & reliquis eius-
 modi affectionibus (nō enim vtcunq; se habet, sanguis est, aut caro) cō-
 stat ob eam rem fieri non posse, ut quod secesserit. vniucū sit cum par-
 tibus corporis. verbi gratia, ut sanguis à sanguine, caro à carne proue-

- 60 niat. At si ex diuerso quodā sanguis fiat, nō ea causa similitudinis fuerit, & ex omnibus partibus decesserit: vt aiūt, qui ita opinātur. Satis est enim ex vna tantū secedere, quandoquidē non sanguis ex sanguine gignitur. cur enim non omnia vel ex vno gignātur? hęc enim sentētia eadē esse videtur, atq; illa Anaxagorę, vt nullū simile gignatur: nisi &
- 65 ille cōmune id de omnibus asserit, hi vero generationi tantū animalū tribuūt. Ad hęc, quonam pacto ista augeantur, cum ex toto secesserint? Anaxagoras enim probe ait carnes ex alimento carni accedere. sed ijs qui eadē nō dicūt, & tamen secedere ex toto pronunciant, quonam pacto alio accedēte maius quicq; efficietur, si quod accesserit, maneat? At
- 70 si mutari quod accesserit potest, cur nō iam inde ab initio semen sit tale, vt gigni ex eo possit sanguis & caro, nō ipsum sit sanguis & caro? nec verò dici potest tēperatione pōst augeri, perinde vt vinū aqua adiecta. ita enim principio maxime sincerum meracūmq; esset vnūquodq; nūc vero & caro & os & quæuis alia pars, quod dicitur, id postmodū magis est. Seminis autē partē aliquam dici neruum esse, aut os, longē plus est, q̄ vt noster sensus assequi possit. ad hęc, si fœmina & mas differūt inter se vteri ratione, vt Empedocles ait, Funditur in puris mas, fœmina frigore mixto. mutari videmus tā viros q̄ mulieres, vt quēadmodū ex infœcundis fœcundi, sic ex habilibus fœminæ procreādę, ad maris procreationē propensi euadant, quasi nō sit causa in secedēdo ex toto nec
- 80 ne, sed in moderatione, immoderationēve eius quod ex muliere virōq; secedat, aut ob aliquā eiūsmodi causam. si hoc inquā ita esse ponamus, cōstat nō propterea esse fœminā, quia ex quodā secesserit. itaq; nec partem quidem quam propriā habet mas, aut fœmina secessu cōsistere. si
- 85 quidem semen idem & mas effici potest & fœmina, tanq̄ non alterutra pars in semine sit. Quid igitur referat de hac parte ita dicatur, an de cæteris? nam si semen ab vtero nō provenit, eadē cæteris quoq; partibus ratio seruāda est. Item nōnulla animalia oriuntur ex nullis, vel eiūsde, vel diuersi generis animalibus: vt muscę & genera papilionum, ex quibus
- 90 gignūtur quidem animalia, sed nō similis naturæ, sed genus quoddam vermiculī, patet igitur nō semine quod ex cūctis partibus secesserit generari quæcūq; diuersi generis sunt. nam similia essent. siquidē similitudo indicio esset, & ex cūctis secesserit. quædam etiā animalia vno coitu plura generāt. plātas verò omnino motu eodē omnē annum fructū afferre certum est. quod fieri nō posset, si ex cūctis partibus semen secerneretur. singulas enim ē singulis vel coitibus, vel secessibus, fieri secretiones necesse est. nec vero fieri potest, vt in vtero diuidatur. iam enim tanq̄ à plāta nouella, aut animali nuper ædito, nō semine separaretur. Itē quæ auulsione serūtur, semen afferūt. ergo & prius
- 100 q̄ auulsa sererentur, ex eadem sui magnitudine fructificasse, non ex tota planta destrictum semen tulisse certum est. Omnīū verò maximum

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

argumentū in genere insectorum animaduertimus satis, q̄, etsi nō om-
 nium, tamen plurimorum fœmina per coitum particulam quandā suā
 inferit in mare, & quidem coitum ita agunt. quod antē dictum est.
 Subiecta enim in supera indere visuntur, quanq̄ non omnia, sed pluri- 105
 ma ex ijs quæ explorata habemus. itaque in ijs etiam maribus, qui se-
 men emittunt, nō causa generationis est, q̄ ex toto secesserit, sed alio
 quodā modo, de quo postea videbimus. nā si causa esset secessus, vt pu-
 tāt, nō ex cunctis secedere partibus cēsendū esset: sed ab agēte creatri-
 cēq; tātum virtute, velut à fabro, nō à materia. sed ij simile aiūt, vt si vel à 110
 calceis pficisci dicant. filius enim qui patri similis est, simili ferē cultu
 corporis vtitur. Causa autē vt voluptas rei venereæ vehemēior sit, non
 q̄ ex toto secesserit, est: sed quia prurigo vehemēs accidit. quā ob rem si
 quis frequēter ea re vtitur, minus afficitur voluptate. Itē voluptas ve-
 neris in fine coitus potissimū est. At si ex toto secerneretur, nō simul, 115
 sed singulis partibus, alijs prius, alijs pōst exultaret. causa vero quā ob
 rem ex mācis māca proueniūt, eadē est, & cur filij similes parētibus p-
 deūt. sed nō māca etiā ex mācis gignūtur, vt & dissimiles suis parenti-
 bus. quorum causam postea considerabimus. eadem enim quēstio est.
 Item si semen nō à fœmina emittitur, eadem ratione profectō, nec ex 120
 toto secedere probari potest. & si nō ex toto secedit, nihil rationi repu-
 gnat, si à fœmina quoq; non secedere, sed alio quodā modo causam ge-
 nerationis præstari à fœmina statuemus. qua de re vt differamus, pro-
 ximū est, cū semen nō ex cunctis secerni partibus apertū iam sit. Initiū
 verò tum eius ipsius propositi, tum etiā sequētis totius disputationis, 125
 vt primū de semine quidnam sit, accipiamus. ita enim & officia ipsa, &
 quæ officijs accidunt, facilius cōsiderare poterimus. Tale autē sua na-
 tura semen esse requirit, vt ex eo primo oriātur ea quæ secundū natu-
 ram constituuntur, non q̄ ex illo, verbi gratia homine, aliquid sit, quod
 agat. fit enim aliquid ex hoc, quia semē eius est. Sed cū multifariā aliud 130
 ex alio fiat. alio enim modo, cū ex die noctē fieri dicimus, aut ex pue-
 ro virum, quoniā hoc post hoc. alio cū ex ære statuā, aut ex ligno lectū,
 & quæcūq; ex materia fieri dicimus, vt ex aliquo, quod in sit, & forme-
 tur, totum sit. alio cum ex musico immusicū, aut ex sano ægrū, & om-
 nino cōtrariū ex cōtrario. præterea, vt Epicharmus facit suā exaggera- 135
 tionē, ex calūnijs maledicta, ex maledictis pugna. quæ omnia eò referū-
 tur, vnde principiū motus. quale id quoq; quod modò diximus, est. pars
 enim quædā totius discordiæ calumnia est: sed aliquorum extrā, quod
 mouerit, est. vt ars extra suū opus est, & lucerna extra domus incēdiū.
 Cū itaq; tot modis aliud ex alio fiat, semen in altero de duobus his esse, 140
 apertum est. aut enim ex eo vt materia, aut vt ex primo quod mouerit,
 est quod gignitur. nō enim vt hoc post hoc, quomodo ex Panatheneis
 nauigatio: neq; vt ex cōtrario contrarium. gignitur enim contrariū ex

contrario quod corrumpitur, & aliud quippiā subijci oportet, ex quo
 145 primo immanente sit. Igitur in vtrónam de duobus illis cōstituendum
 sit semen, considerandum est, vtrū vt materia, & patiens: an vt forma, &
 agens: an etiā vt vtrunq; vnā enim cum ijs fortasse declarabitur, & quo
 nam pacto ex contrarijs generatio sit omnibus ijs, quę ex semine oriū-
 tur. nam ea quoq; generatio quę ex cōtrarijs fit, naturalis est. alia enim
 150 ex contrarijs oriuntur, mare dico & fœmina: alia ex vno tantū, vt plātæ
 omnes, & animalū nonnulla, in quibus nō distinctus, seorsūmq; cōsti-
 tutus est sexus maris & fœminę. Genitura igitur id vocatur, quod à ge-
 nerāte proueniens causa est, quę prima obtineat principiū generatio-
 nis: videlicet in ijs, quę coire natura voluit. Semē autē est quod ex am-
 155 bobus cōeuntibus illis originem trahit. quale semen plantarū omniū
 est, & animalium nonnullorū, in quibus sexus distinctus nō est. velut id
 quod ex mare ac fœmina primū miscetur, quasi cōceptus promiscuus
 quidā, aut animal. hęc enim iā habent quod ex ambobus requiritur. Se-
 mē & fructus inter se differūt, prioris posteriorisq; ratione. fructus enī
 160 quod ex alio est: semen ex quo aliud. nam aliās ambo idem sunt. Natu-
 ra autem prima eius, quod semē vocatur, quānam sit, exponēda latius
 est. Quodcunq; in corpore accipimus, aut partem esse secundū naturā,
 vel dissimilem vel similem necesse est: aut præter naturā, vt vel papu-
 lam, vel excrementū, vel colliquamētū, vel alimentū. excrementū appel-
 165 lo reliquias alimēti. colliquamētū, quod ex incremēto secernitur reso-
 lutione præter naturā. sed nullam id esse partem vel similem vel dissimilem
 apertū est. nihil enim ex eo, quamuis similari cōstituitur, vt ex
 neruo, aut carne. Quoniā etiā cum cæteræ omnes partes separatę sint,
 ipsum separatū nō est. nec verò præter naturam est, neq; naturæ oblæ-
 170 fæ vitium, cum in omnibus insit, & natura ex eo ipso oriatur. alimentū
 planè res aduentitia est. Itaq; aut colliquamentū, aut excrementū esse
 necesse est. veteres quidā authores opinari vidētur id esse colliquamē-
 tum. quod enim ex toto secedere propter motus calorē dicūt, vim ha-
 bet colliquamenti: colliquamēta autē præter naturam sunt: nec quicq;
 175 secundū naturā oriri potest ex ijs, quę præter naturā sunt: excremē-
 tum igitur esse necesse est. At omne excremētū, aut alimēti inutilis est,
 aut vtilis. Inutile dico, à quo nihil præterea naturæ suppeditef: sed quo
 plus absumitur, eo magis natura vitiatur. vtile cōtrā. sed enim nō tale
 excrementū id esse cōstat, eo quòd ijs quę vel ætate vel morbo pessimè
 180 se habent, genus hoc excremēti plurimū inest: semē minime. aut enim
 nullum omnino, aut non prolificū, propter inutilis ac morbidī excre-
 menti permixtionē. ergo vtilis excremēti pars aliqua semen est. vtilissi-
 mum autem quod vltimū est, & ex quo iam vnūquodq; gignitur mem-
 brum. est enim tum prius tum posterius. primi igitur alimenti excre-
 185 mētū pituita est, & si quid aliud eiusmodi est. pituita enim alimēti vtilis

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

excrementum est. cuius rei indicium, quòd permixtum cū cibo puro
 alere potest, & labore absumitur. vltimū autē paruum admodū ex plu-
 rimo relinquitur alimēto. sed intelligendū perexiguo augeri quotidie
 animalia & plantas. nam nisi ita esset, additione pluris eadem vel mini-
 ma modū excederēt magnitudinis. igitur contrā q̄ veteres putarūt, di- 170
 cendum est. Cū enim illi quod ex toto secedat, semen esse fateātur, nos
 quod ad totū suapte natura faciat, semen esse fatebimur. Cūq; illi col-
 liquamentū dicant, nos excrementū potius esse statuimus. quod enim
 vltimū accedat, & excrementū vltimi sit, id simile esse probabilius est.
 perinde vt pictoribus sæpenumero aliquid andriceli, id est, purpurissi 175
 remanet, simile eius quod cōsumpserint. Tabescēs autē quodq; & col-
 liquecens corrūpitur, & degenerat. argumentum, nō colliquamentū
 sed excremētū potius esse, illud est, q̄ animalia magni incremēti minus
 fœcunda, parua fœcundissima sunt. plus enim colliquamēti esse in ma- 180
 gnis necesse est: sed minus excremēti. quippe cū in corpus magnū co-
 pia absumitur alimenti. itaq; parū sit excrementi. Item locus secūdum
 naturā nullus colliquamēto datus est: sed fluit quocunq; facilius ferri
 potest. At naturalibus excremētis omnibus locus præsriptus est, ver-
 bi gratia alimēti sicci excremētis, aluus: humidi, vesica: vtilis, vētricul⁹:
 feminalis, vterus, genitale, māmæ. in ea enim loca se colligunt atq; con- 185
 fluunt. Testimoniū etiam faciunt ea quæ eueniūt, vt semen, quod dixi-
 mus, id sit. quæ ideo accidūt, quia talis excrementi natura est. dissolutio
 enim & imbecillitas manifesta cōsequitur, vbi vel minimū id secesserit,
 vt quasi corpus eo sine priuetur, qui demū ab alimēto afferatur. pauci- 190
 vero quidam & breui tempore per ætatem leuātur, cū id secedit: vide-
 licet vbi copia superarit. quomodo alimentū primū, si, vbi modum ex-
 cesserit, emittitur, melius corpori cedit. leuat etiā cum secū alia trahit
 excremēta. nō enim solū semen est quod exit: sed etiā aliæ permixtæ
 facultates cum eo secedunt, quæ insalubres sunt. quā ob rem nōnullis 195
 improle aliquādo est, quod emittitur, quia parū seminis habet. sed enim
 plurimis & magna ex parte ita accidit, vt venere exoluantur, debilitē-
 tūq; ob eam quam diximus causam. Ad hæc, semen nec in prima æta-
 te, neq; in senectute, neq; in morbis est, carent hoc egri, ppter imbecilli-
 tatem: senes, quia non satis eorū natura potest cōcoquere: pueri, pro- 200
 pter incrementū. absumitur enim totū alimentū in corporis desiderii,
 priusq̄ aliquid excremēti remaneat. quinquennio nanq; ferè corpus in
 homine quidem dimidiū capere videtur omnis magnitudinis, quæ reli-
 quo toto tēpore cōparetur. multis autem & animalibus & plātis eue-
 nit differentia in ijs ipsis, tum generi cum genere, tum etiam in eodem
 genere consortibus speciei inter se, vt homini cū homine, & viti cū vi- 205
 te. alia enim multum seminis ædūt, alia parum, alia nihil omnino. idque
 nō præ imbecillitate: sed cōtrā nōnullis euenit. absumitur enim in cor-

pus, vt hominū nonnullis, qui vbi per habitū corporis bonū, carnulēti
aut pinguiore euaserint, minus semen emittunt, minūsq; rem venereā
210 expetunt. similis & vitibus affectio incidit, quæ nimia alimenti copia lu-
xuriant, & hircire tātis per dicuntur. nā & hirci pinguescētes minus se-
minis habēt. quā ob rem eos solēt ante extenuare. & vites hircire ab ea
ipsa hircorū affectione dixerunt. viri etiā mulierēsq; pingues minus fœ-
cundæ esse, q̄ non pingues vidētur. quoniā in vegetioribus excrementū
215 cōcoctū trālit in pingue. nā & pinguedo excrementū est bonitate sub-
statiæ salubre. sunt quę nullum afferant semen, vt salix, vt populus. Itaq;
aliæ quoq; eius affectionis causæ reddi possunt. nā & per imbecillitatē
non concoquūt, & per viriū bonitatē absument: vt dictū est. Simili mo-
do fœcundissima quoq; & fertilissima sunt, alia propter vires, alia pro-
220 pter imbecillitatem. multum enim atq; inutile excrementū permisce-
tur, vt vel morbi nonnullis contrahantur, cū non bene purgatio cessit:
& alij euadunt, alij obeūt mortē. tabescunt enim eo modo quo per vri-
næ profluuium. nam id quoq; vitium iam aliquibus accidisse certū est.
Item meatus idem excrementi & seminis est. quibūsq; excrementū am-
225 borū tam sicci q̄ humidi alimenti, ijs quo humidi eodem seminis quoq;
secretio agitur. humidi enim excrementū est. nanq; omniū alimentum
humidū potius est. At vero quibus hoc deest, ijs ea parte, qua cibi sicci
sedimentū tendit, semen quoq; secernitur. addo etiam quod colliqua-
tio, & tabes semper morbosa est. excrementi emissio semper utilis est. se-
230 minis secessio in ancipiti versatur, quoniā aliquid alimēti inutilis assu-
mit. At si colliquatio esset, semper noceret. quod nō facit. semen igitur
excrementum esse alimēti utilis atq; vltimi, siue omnia semen emittūt,
siue non: in ijs tamen quæ emittunt, ita esse apertum iam est.

¶ Mēstrua esse excrementa, ōniāq; sanguinea ea ipsa emittere. Cap. XIX.

Posthæc cuiusnam alimenti sit excrementū, & de men-
struis differendū est. fiunt enim in nōnullis viuiparis
mēstrua, nam his declaratis apertū erit, & utrū fœmina
semē emittat, vt mas, fiatq; vnū ex ambobus mixtum,
an nullum semen à fœmina secernatur. & si nullum,
5 vtrum aliud quippiam non conferat fœmina ad gene-
rationem: sed locum tantummodo præbeat: an aliquid conferat. idque
quonam pacto & quomodo. Sed enim sanguinem esse vltimum alimē-
tum in sanguinario genere animalū: proportionale autē in exanguī,
10 dictum antea est. Verū cū semen quoq; excrementū sit alimenti, eiūsq;
vltimi, aut sanguis, proportionalē est, aut ex ijs aliquid: sed cū ex san-
guine concocto digestoq; modo quodā pars quæq; gignatur, semē autē
concoctū diuersum à sanguine secernatur (nam incoctū aut per vim
emissū, videlicet cū vltra modū quis re venerea vtitur, cruētū iā aliqui-
15 bus prodijt) cōstat semē esse excrementū alimēti sanguinei, quod vltimū

ccc.j.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

in membra digeritur. & quidem vim magnam ob eā rem obtinet. Sanguinis enim sinceri salubrisque secessio resolvere potest. utque filij similes parētibz sint, ratio exigit. simile est enim quod ad partes accesserit ei quod remanet. itaque semen manus aut faciei aut totius animae est manus indefinita, aut facies, aut animal totū indefinitū. & quale quodcūque illorum est actu, tale semē potētia est, aut corpulētia sua, aut facultate siue virtute, quā in se ipso cōtineat. Id enim nondū ex ijs quā exposuimus, patet, utrum seminis corpus causa sit generationis, an habitū aliquē & principiū motus genitale obtineat. neque enī manus neque aliud quoduis membrū sine anima aut alia facultate est manus, aut quodlibet membrum: sed æquiuocē tantū. Constat etiā colliquationē quoque seminariā ubi accidit, excrementū esse. quod vitiū euenit, cū resoluitur in quod accesserit. quomodo cū protinus decidit quod tectorij operis modo illitum fuerit. Idem enim vltimū excrementū cū primo excremento est. atque de his ad hunc modum differuisse satis sit. Sed cū infirmioris plus excrementi minūque cōcoctū fieri, idque copiā cruenti humoris esse necesse sit, infirmius autē secūdū naturam est, quod minus caloris adipiscitur, talēque fœmina sit, ut antea dictū est, hinc secretionē quoque illā sanguineā fœminæ excrementū esse necesse est. Talis autē eiectio est eorū quā mēstrua appellātur. mēstrua igitur excrementū esse, & proportionē, ut maribus genituram, sic fœminis mēstrua prouenire apertū est. Rectē autē ita dici indicāt ea quā in ijs ipsis eueniūt, eadē enim ætate maribus genitura fieri incipit, & secerni: fœminis autē mēstrua erumpūt. vox etiā mutatur, & māmæ intumescunt. necnon desinēte ætate aboletur maribus generādi facultas: fœminis mēstruorū cōfluuiū. Ad hāc, indicium illa faciunt, ut excrementū sit hāc secretio fœminarū, quod nō mariscæ, nō profluuiū ē naribus sanguinis, nō varices, nō tale quid mulieribus magna ex parte accidere solet quādiu mēstrua profluūt. & si quid tale accidit, deteriores fiūt purgationes, quasi hāc materia mēstrua cōsumpta in ea fuerit. minus etiā venosæ sunt fœminæ, quā mares: & lautiores leuiorēque sunt, quoniā excrementū quod eō tendat, cōfluere in mēstrua solet. hāc eandē causam esse putandū, & ut corpora minora sint fœminarū, quā marium in viuiparo genere. in hoc enī vno mēstrua profluūt, & omniū apertissimē in muliere. plurimū nanque mēstrui excrementi mulier emittit. ex quo fit, ut euidentissimē palleat, & obscuriores habeat venas, & corpore planē ad marē deficiat. Sed cū mēstrua sint quod fœminis fiat, perinde ut maribus genitura, nec fieri possit ut duæ simul secretionēs seminales agantur, ideo semē à fœmina nō cōferri ad generationē apertū est. nā si semē esset, mēstrua nō essent. nūc ideo illud deest, quia hāc sūt. Sed mēstrua esse excrementū ut semē, explicatū iā est. Testimonio autē eodem accipi possunt aliqua ex ijs, quā animalibus accidūt. pingua enī minus seminis habent quā macilenta, ut antea dictū est. cuius rei causa est, quod &

pinguedo excrementū, vt semē, & sanguis cōcoctus est, quanq̃ nō eodē
 modo quo semen. itaq; ratione optima fit, vt cum materia superuacua
 60 cōsumpta in pinguedinē sit, deficiat genitura. generis etiā exāguis mol-
 lia, & crustata optima sunt, cū vterum gerūt. q̃ enim sanguine carent,
 nec pinguedo in ijs cōsistit, hinc proportionale pinguedinis secernitur
 in seminale excrementū. Indicio autē est nō tale semen à fœmina emit-
 ti, quale à mare, nec amborum mixtura generari, vt aliqui volunt, q̃ sæ-
 65 penumero fœminæ concipiāt sine ea, quæ per coitū fit, voluptate. rursū
 sūq; cum ea ipsa voluptate pariq; concursu profusionis vtriusq; nihilo
 magis cōcipitur, nisi mēstruorū humor sit modicē temperatus. quā
 ob rem nec nullis omnino vicibus mēstruorū fœmina generat, neq; cū
 effluūt, magna ex parte: sed à purgatione. vis enī quæ in maris genitu-
 70 ra cōtinetur, aut caret alimento & materia, ex qua instituat animal: aut
 nimia copia semē cū humore eluitur. sed vbi effluerint, satis quod re-
 manet cōsistit. Quæ autē nullis mēstruorū vicibus cōcipiūt, aut interea
 dū agitātur, & effluunt, non post: earū alteris causa est, q̃ tantū humo-
 ris continent, quantū prolificis remanet à purgatione, quanq̃ nō ita su-
 75 perat vt effluere possit: alteris, q̃ à purgatione os vteri cōprimatur. Cū
 igitur multū quidē effluxit, sed adhuc effluit, tamē non tantū vt semen
 elabatur, tunc concipiunt. nec verò absurdū quicq̃, si à conceptu item
 effluunt mēstrua. nam vel post aliquādiu prodeunt, quanq̃ parcē: nec
 semper, sed id morbidum est. quā ob rem paucis & raro accidit. Quæ
 80 autem magna ex parte fiunt, ea maxime secūdam naturam sunt. à fœ-
 mina igitur conferri ad generationem materiam, quæ in mēstruorū
 constitutione sit: mēstrua autem ipsa esse excrementū, apertū iam est.

¶ Contra eos qui credunt fœminas, vt mares, semē genitale emit-
 tere, argumento q̃ pari ferē voluptate afficiantur. Cap. XX.

Vod autem semen cōferri à fœmina per coitum non
 nulli existimant, propterea quod interdum simili vo-
 luptate afficiatur vt mas: simulque aliquid humoris
 secernat, id nō humor seminalis est, sed loci proprius.
 5 vteri enī excretio est, quæ alijs euenit, alijs nō. euenit
 (quod plurimū dixerim) ijs quæ nitidæ, fœminarēsq;
 sunt. nō euenit ijs, quæ fuscæ atq; viragines. copia verò quibus euenit nō
 pro seminis emissionē interdū est: sed multo excedit. tum etiam cibo-
 rum diuersa ratio plurimū facit, vt plus minūve eius humoris excerna-
 10 tur: vt quædā acris saporis augēt planē excernēdi modū. voluptas autē
 quæ per coitū sentitur, nō solū semine exeūte accidit: sed etiā spiritu, ex
 quo consistēte semē emittitur. quod patet tū in adolēscētulis, qui non-
 dum emittere quēūt, propēq; ætate sunt: tum in viris genituræ expertis
 bus. voluptas enī ijs omnibus scalpēdo excitatur. & quorū deprauata
 15 est generatio, alius interdū soluitur, p̃pterea q̃ excrementū eodē secedit

ccc. ij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

quod cōcoqui atq; effici semen nō possit. forma etiā similis mulieris & adolescētuli est. & mulier quasi mas infeminis est. impotētia enim quādam fœmina est, eo q̄ semen ex vltimo alimento concoquere nequeat. quod alimentū aut sanguis est, aut sanguinis p̄portionale in ijs quę sanguine carēt propter naturā frigiditatē. vt igitur in aluo profluuiū accidit cruditate: sic in venis, tum cætera profluuia sanguinis, tū mēstrua veniūt. nam ea quoq; sanguinis profluuiū sunt. sed illa morbo citantur, hoc naturale est. itaq; generationē ex eo ratione optima fieri, apertum est. Sunt enim mēstrua semen nō purū: sed indigens cōfectionis, quomodo in fructuū generatione adhuc imperfecta, inest quidem alimētum: sed cōfectionē ad puritatē desiderat. quā ob rem vt mēstrua generaturæ admixta generant: sic alimentū in fructibus gignendis mixtum alimēto sincero alit. Indicio etiam est semen nō emitti à fœmina, quòd cum per coitum seminis voluptas cōrectatione loci eiusdem atq; maribus veniat, tamē humor ille nō hac emittitur. Itē nō omnibus fœminis id excernitur: sed sanguineis tātū. ijsq; nō omnibus, sed quibus vterus non ad septum transuersum est, nec partus ex ovo. Ad hæc, ijs quę non sanguinem, sed proportionale sanguinis habent non emittitur ille humor. vt enim in alijs sanguis: sic in his alia inest miscella. causa autem ne aut his aut supradictis sanguineis fiat purgatio, siccitas corporis est, quę parum excremēti relinquit, quātūmq; satis dūtaxat ad generationem sit, nō vt etiā aliquid foras mittatur. At verò quę viuipara sunt sine oui partione, vt hōmo, & quadrupedū quę suffragines intus flectūt (hęc enim omnia animal procreant sinē ouo) ijs omnibus ea purgatio fit, nisi quid læsum per generationē sit: vt mula. tamen nullis tā purgationes redundant, q̄ homini. sed quēadmodū cuique animali hæc cūciant, in libris de historijs animalīū scriptū est. plurima ex omnibus animalibus purgatio mulieribus fit. maribus etiā plurimū emittitur seminis magnitudinis ratione. cuius rei causa est constitutio corporis quę humida & calida est. plurimū enī excremēti fieri in eiusmodi corpore necesse est. carēt etiā partibus ijs, in quas vertitur excremētū in cæteris aīalibus. nō enī pilorū copiā gerūt per corpus, nō ossiū, aut cornuū, aut dentiū excretiones. indicium semē esse in mēstruis, q̄ simul, vt ante dixi, maribus semē fieri incipit, & fœminis mēstrua innotescūt eadē ætate, tātq; simul ea loca distēdātur, quę vtrūq; recipiūt excrementū. Cūmq; tēpus distēdēdi instat, loca intumescūt à spiritu. quod mariū testes apertius ostēdūt, quanq̄ & māmæ. sed fœminarū māmæ potius indicant. cum enim bino digito extolluntur, tunc plurimis incipiunt mēstrua. igitur in quibus vita præditis sexus maris ac fœminæ distinctus nō est, in ijs semen veluti cōceptus iam est. cōceptū appello primā ex mare ac fœmina mixturam. quam ob rem ex vno semine vnū gignitur corpus, verbi gratia, ex vno tritici grano vnus fūdus, vt ex vno ouo vnū animal. gēmi

num enim ouū duo est oua. At in quibus generibus mas & fœmina distinguatur, in ijs plura animalia ex eodē semine gigni possunt, quasi natura differat. semē in plantarū & animalium genere indicium est, q̄ vno initu plura gignuntur in ijs quæ plura q̄ vnum possunt generare. quo argumento cōstat etiā nō omni ex parte corporis geniturā prouenire. neq; enī distincta statim inde ex eadē parte secernerētur, neq; postq̄ simul ad vterū deuenissent, ibi distinguerētur. sed euenit porrō quod ex
65 recta ratione est, vt, cum mas formā & principiū motus præbeat, fœmina corpus atq; materiam, quēadmodū in lactis concretione corpus lac ipsum est: succus, aut coagulū principiū spissandi cogēdīq; obtinet, sic quod à mare in fœmina distinguitur intelligi debeat. cur in plura pauciorāve partiatur, aut singulare instituat, alia ratio est. sed quia nō differat forma quod diuiditur, si modo se habeat modicē ad materiā, vt neq;
70 minus sit, vt cōcoquere densarēq; nequeat, neq; āplius vt exiccare possit, fit ob eā rem vt plura generētur. Cæterū ex eo quod primū cōstitit, ex vno iam vnum tantū procreatur. sed geniturā à fœmina nō cōferri ad generandū, tamen aliquid cōferri, idq; esse menstruorū constitutionem, aut proportionale in genere exanguis, tum ex supradictis, tū etiam ratione vniuersalīq; indagatione cōstat. esse enī quod generet, & ex quo generet, necesse est. idq; quāuis vnū, forma quidem differre & rationis diuersitate oportet. At vero in ijs, quæ distinctas eas potentias obtinet, corpus etiam & naturā diuersam esse agentis & patiētis. Quod si mas
80 est vt mouens, & agens: fœmina quā fœmina, vt patiens, sequitur vt ad maris geniturā fœmina nō geniturā, sed materiā conferat. quod & fieri ita videtur. natura enim menstruorū pro prima materia est. Atq; de his ita docuisse satis sit. Apertū vnā cū ijs est de quo differēdū deinceps sit, quemadmodū scilicet ad generationē mas conferat, & quonā pacto
85 semen maris causa eius quod gignitur, sit, vtrū vt insitum, & protinus inde pars corporis gignēdi mixtum cum materia fœminæ, an semē nihil cōmune cum corpore habeat, sed motus, vīq; in eo cōtenta sit quæ communicet. hæc est enim quæ agat. quod autē consistat, & formā recipiat, reliquum excrementi fœminæ est. atq; vt ratione: sic effectis quoq;
90 probari videtur. nam cum in vniuersum animo complectimur, nō ita effici vnū ex patiēte agentēq; videtur, vt quod agit, in eo quod efficitur insit: nec omnino ex eo quod mouet & quod mouetur quicq̄ cōstitui. At fœmina quidē quā fœmina, patiēs est: mas quā mas, agēs, & vnde mouēdi principiū est. itaq; si extrema vtriusq; sumātur, quā alterū agens &
95 mouēs, alterū patiēs & quod moueatur, sit, nō ex ijs vnū quod gignitur est: sed ita vt ex fabro & ligno lectus, aut ex cera & forma globus est. Patet igit̄ nihil secerri à maris semīe esse necesse. neq; si quid accedit, idcirco ex eo vt īsito esse quod gignit: sed vt ex eo quod mouerit, & forma, vtq; à medicina qui sanatus est. facta etiam rationi cōsentiūt. hinc enim

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

mares nonnulli per coitum nec membrū quidem vllum in fœminam 100
indere visuntur, sed cōtrā fœmina in marem: vt in quibusdā insectis fit.
quod enim in ijs, quæ indunt, efficitur semine in fœmina, idem in mare
ipso vapor virtúsque efficit fœmina admouente suam particulā quæ semi-
nis capax est. vnde fit vt genus id animalū diu coeat, absolutūque bre- 105
ui generet. coniuncta igitur manent, quousque cōstituant perinde vt ge-
nitura constituit. sed abiuncta cito ædunt cōceptum, quoniam & im-
perfectum quod pariunt est. quippe quæ vermiculum omnia id genus
progeneret. maximo sanè indicio est, quod auibus & piscibus ouiparis
euenit, semen nec omni ex parte corporis venire, neque tale quid emitti
à mare, quod insit in eo, quod genitum est: sed virtute tantū cōtenta in 110
genitura viuificari, vt modo diximus de insectis, quorum fœmina trās-
igit in marē. Nam siue accidit vt auis hypenemia, id est subuentanea,
oua ferat, si postea coit nōdum mutato ouo ex luteo in album, fœcūda
ex subuentitijs redduntur, siue concepta ex coitu. si adhuc luteis, cum
alio mare coiuit, simile eius, quo cū postea coiuit, prouenit ōne genus 115
pullorū. quapropter nōnulli ex ijs, qui, vt gallinæ generosæ procreetur,
operam dant, ita mutatis admissarijs faciunt, tanquam non misceatur,
cōstitutionemque subeat semen, neque omni ex parte venerit. ex ambo-
bus enim venisset itaque bis partes easdem haberet: sed sua facultate se-
men maris materiā contentā in fœmina, & cibum qualitate quadam af- 120
ficiat. id enim efficere potest vbi secundum prauenerit tepefaciēdo, &
cōcoquendo. cibus enim ab ouo absimitur, quādiu crescit. Hoc idem
in generatione quoque ouiparorū piscium euenit. vbi enim fœmina oua
ædiderit, mas semē aspergit. & quæcūque attigit, fœcūda efficiuntur. quæ
non attigit, remanēt infœcūda, quasi non ad quantitatem mas conferat: 125
sed ad qualitatem. patet igitur ex ijs, nec omni ex parte semē secedere,
neque fœminā ita vt marem conferre ad generationē: sed marem princi-
pium motus, fœminā materiā præstare. hac enim causa, nec per se ipsa
fœmina generat. principium enim & id quod moueat, discernatque, desi-
derat. Sed nōnullis, vt auibus aliquatenus natura gignere potest. Aues 130
enim constituūt quidē oua: sed imperfecta, quæ subuētanea vocātur, &
ortus eius quod generatur, in fœmina agitur. nec in marem semē emit-
tit aut mas, aut fœmina: sed ambo in fœminam conferunt quod suum
vtrique sit. quoniam in fœmina materia est ex qua constat quod crea-
tur. ac protinus partim haberi paratā materiā necesse est, ex qua pri- 135
mus cōceptus cōsistat: partim subinde accedere, qua nutriatur, & cre-
scat. itaque partum in fœmina contineri necesse est. nam & faber adest
ligno, & figulus limo. denique omnis actio & motio vltima iuxta mate-
riam est, vt ædificatio in ijs quæ ædificantur. hinc etiam quemadmodum
mas cōferat ad generationē acceperis. nec enim mas omnis semē emit- 140
tit, & quibus emittitur maribus nulla pars fœtus hoc est. sicut nec à fa-

bro quicquā secedit ad lignorum materiā, neque pars vlla artis fabri-
lis in eo quod efficitur, est: sed forma & species ab illo per motū in mate-
ria existit. atq; anima, in qua forma, & sciētia est, mouet manus, aut aliud
145 mēbrū motu certæ qualitatis vel diuerso, à quibus efficitur diuersum,
vel eodem à quibus idem. manus autē instrumentāq; materiam mouēt.
Ita natura etiā maris semen emittētis vtitur eo semine quasi instrumē-
to, & actu habente motum: vt in operibus artiū instrumenta mouen-
tur. in illis enim quodāmodo motio artis est. Quæ igitur semē emittūt,
150 hoc modo ad generationē cōferunt. Quæ autem non emittunt, sed fœ-
mina particulam sui quandam inserit in marē, hæc simile facere viden-
tur, quasi quis materiam ad opificem afferat. nā ob imbecillitatē eorum
marium nihil per aliud natura efficere potest: sed vix assidente ipsa mo-
tus valent, & similis fingenti, nō fabricanti est. quippe quæ nō per aliud
155 attingens: sed ipsa suis membris rem cōdat instituendam. Sexus igitur
maris ac fœminæ distinctus in genere omniū animalium gressilium est.
& quanq̃ diuersa sunt animalia mas & fœmina, tamē specie idem sunt.
verbi gratia homo vtrumq;. At in plantis facultates istæ miscentur, nec
mas à fœmina separatur. quā ob rem ex se ipsæ progenerāt, nec genitu-
160 ram emittunt: sed cōceptū, quod semē vocatur, afferunt, idq; Empedo-
cles bene retulit suo carmine. Deinde etiā ouiparo genus arboreū tu-
lit ortu. ouū enim cōceptus est, & animal ex parte eius creatur: reliquū
alimentū est. animalis seminis etiam aliqua ex parte consistit quod ori-
tur. reliquum alimentū germini, radicīq; primæ est. hoc idem quodam-
165 modo in ijs quoq; euenit animalibus, quæ sexu distinguuntur. cū enim
vniuntur & generant, inseparata reddūtur vt plantæ. idq; natura eorū
nititur, vt vnum fiat, quod cū coeunt, & coniūguntur, conspicitur vnū
effici animal ex ambobus. atq; ea quæ semen nō emittūt, diu complexa
fungūtur venere, dum conceptū constituant: vt insecta, quæ solēt coi-
170 re. alia tam diu exigūt, donec partē aduentitiā quandā mittant, quæ
conceptū constituat spacio temporis longiore, q̃ in sanguineo genere
agatur. hæc enim parte quadā diei cohæret. genitura intra plures dies
constituitur. mox vbi eam emisertunt partem, absoluūtur. profecto ani-
malia tanq̃ plantæ diuisa esse videntur, perinde quasi illas quoq;, postq̃
175 semen attulere dissoluas, & separes in sexum insitum maris ac fœminæ.
At quæ hæc omnia rectē ita à natura condita sunt. plantarū enim sub-
stantiæ non aliud munus, nulla actio nisi generatio seminis est. quod cū
maris ac fœminæ coitu efficiatur, miscuit ea natura, indiscretūmq; sexū
maris & fœminæ plantarū generi tribuit. Sed de his alibi disputatū à
180 nobis est. At animalis munus nō solū generare, quod cōmune omniū
viuētīū est: sed etiā cognitionis alicuius particeps vnūquodq; est, aliud
maioris, aliud minoris, aliud minimæ. sensū etenī habēt. sensus autē co-
gnitio quēdā est. cuius siue nobilis, siue ignobilis nota plurimū referet

ccc.iiij.

Empedoclis
versus οὐτῶ
δὲ ὡς τὸ κῆ
μικρὰ δὲ ἐν
δρα πρὸς
τοῦ ἐλαίας
antiquus in-
terpres sic.
Sic autē οὐ
uificat arbo-
res parū pri-
mū oliuas.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

ad hominisne prudentiam, an ad genus inanimatum consideretur. nam ad prudentiam nihil esse videbitur tactum gustumque tantum adipisci. 185
 At ad sensus vacuitatem summum id esse putabitur. Charum enim censueris compotem eius esse cognitionis, nec emortuum, expertemque essentiam omnis iacere. sensu autem animalia differunt ab iis, quae tantum viuunt. sed cum uiuat etiam quod animal est, necesse sit, cum fungi uiuentis munere opus est, tunc coeunt, & miscetur, & quasi plantae efficiuntur, ut dictum 190
 est. Ceterum genus animalium testa instructum, quoniam inter animalia & plantas ambiguum est, ut in ambobus constitutum generibus, munere neutrius fungitur. nam ut planta sexu maris & foeminae caret, nec in altero generat. ut autem animal, nullum ex se fructum affert modo plantae. sed consistunt & generantur ex terrena & humida quadam con- 195
 cretione. sed de eorum generatione postea differemus.

PRIMI DE GENERATIONE ANIMALIUM LIBRI, FINIS.

ARISTOTELIS DE GENERATIONE ANIMALIUM LIBER SECVNDVS, INTERPRETE THEODORO.

Quid sit causa, ut principium generationis cuiusque mouens primum, & procreans. Cap. I.

Materiam ac foeminam esse principia generationis, & quanam eorum essentiae vis, atque ratio esset, dictum iam est. Sed quam ob rem gignatur, & sit alterum mas, alterum foemina, ut necessario, & quonam primo mouente, & quali materia id efficiatur, procedendo explicare conabimur. At 5
 verò quod ad melioris rationem, & causam, cuius gratia, pertinet, caelitus principium ducitur. Cum enim rerum aliae sint sempiternae, summumque diuinum, aliae quae possint & esse, & non esse, pulchrum autem, diuinumque illud causa semper 10
 sua natura melioris conditionis in rebus contingentibus sit, quod uero sempiternum non est, id & esse & particeps tum deterioris conditionis, tum melioris esse possit, cumque anima sit corpore melior, animatumque inanimato praestet propter animam, & esse, quam non esse, & uiuere, quam non uiuere melius sit, efficitur his de causis, ut generatio sit animalium. 15
 Cum enim natura eius generis sempiterna esse non possit, quo modo fieri potest, eo sempiternum quod gignitur, est. numero igitur non potest. substantia enim rerum in singularibus est, quae si talia essent, sempiterna

essent. specie verò potest. itaq; genus hominū semper, & bestiarū, & plā-
 20 tarum est. Sed cum principium sit eorum mas atq; fœmina, sit vt gene-
 rationis gratia sit mas & fœmina in rerum natura. Cūq; sua natura me-
 lior, magisq; diuina causa sit ea, quæ prima mouet, cui ratio inest, & for-
 ma, q̄ materia: cūmq; melius etiam sit separari à deteriori quod melius
 est, ideo in quibuscunq; fieri potest, & quoad eius fieri potest, mas à fœ-
 25 mina separatur. melius enim, magisq; diuinum est principium motus
 quod per generationē mas obtinet. fœmina enim materia est, sed coit,
 & iungitur ad generationis officium mas cum fœmina. id enim cōmu-
 ne ambobus est. Qua igitur ratione sexu maris ac fœminæ participāt,
 viuunt. quā ob rem plātæ quoq; vitæ participes sunt. qua autem sensus
 30 adest, genus animalium est. Quorum incessilibus ferè omnibus mas à
 fœmina separatur ob eas, quas modo reddidimus, causas. eorūmq; alia,
 vt dictū est, semen emittunt: alia nō emittunt cū coeunt. cuius rei cau-
 sa est, q̄ quæ nobiliora sunt, eadem sua natura magnitudinem sibi po-
 stulant. quod nō nisi calore animali fieri potest. Quod enim maius est,
 35 id à facultate ampliore moueri necesse est. mouere autē calor potest.
 quam ob rem, in vniuersum propè dixerim, maiora quæ sanguinē ha-
 bent, q̄ ea quæ non habent: & incidentia, q̄ stabilia, maiora, quæ semen
 genitale propter calorem ac magnitudinem emittūt. de mare & fœmi-
 na, quam ob causam sint, dictum iam est. Animalium verò alia perficiūt
 40 partū, forāsq; mittūt sibi simile: vt ea quæ animal ædunt in lucē. alia nō
 dum explanatū, suāmq; formā adeptū pariūt. quorū sanguinea ouū pa-
 riunt, exanguia vermem. Inter ouum & vermem hoc interest. ouū est
 cuius ex parte animal gignitur, reliquū cibis ei quod gignitur est. ver-
 mis ex quo toto animal gignitur. Eorum autem quæ perfectum sibi si-
 45 mile ædunt in lucem, atq; viuipara sunt, alia statim intra se animal gi-
 gnunt, vt homo, equus, bos, & ex marinis delphinus, & reliqua generis
 eiusdem. alia vbi primū intra se ouum genuerint, mox animal ædūt
 foras: vt quæ cartilaginea appellantur. Ouiparorum alia ouum ædunt
 perfectum, vt aues, & quæ quadrupedes ouum pariūt, vt lacertæ, & te-
 50 studines: aut quæ pedibus carent, vt serpētum pars plurima. oua enim
 eorum postq̄ prodierūt, nullum insuper capiunt incrementū. alia im-
 perfectum ædunt: vt pisces, & crustata, & mollia nomine. nanq; eorum
 oua ædita augentur. Omnia quæ aut animal pariunt, aut ouū, sangui-
 nem habent. & quæ sanguinem habent, aut animal pariunt, aut ouum:
 55 nisi omnino improla sint. Exanguium insecta vermiculum pariūt. quæ
 aut ex coitu generantur, aut ipsa coeunt. Sunt enim nonnulla insecta,
 quæ sponte naturæ gignantur: sed sexum maris ac fœminæ habeāt, cō-
 iunctaq; procreent aliquid. quod tamen generant, imperfectū est. cau-
 sam antea reddidi. Magna permutatio generibus euenit. nec enim bi-
 60 pedes omnes vel animal pariunt, vel ouū. aues enim ouū: homo animal

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

parit. neque quadrupedes omnes, aut ouum pariūt, aut animal. equus
 enim & bos, & aliæ plurimæ animal pariunt. lacertæ, crocodili, & aliæ
 complures ouū. nec vero in habendis pedibus, nec ne, ratio partus cō-
 tinetur. nam expedum aliæ animal pariunt: vt viperæ, & cartilaginea.
 aliæ ouum: vt piscium genus, ac ceteræ serpētes. pedes habentiū mul- 65
 tæ & ouum, & animal pariūt: vt quadrupedes, quas modo enumeraui-
 mus. nec non intra se pariūt, tum pedata, vt homo: tum expeda, vt balæ-
 næ, delphini. sic igitur diuidi nō potest, nec discriminis eius causam ha-
 bet instrumentum vllum in cessui delegatum. Sedenim ea pariunt ani- 70
 mal, quæ natura perfectiore sunt, & principium sincerius obtinēt. nul-
 lum enim intra se gignit animal, nisi quod aërem recipit & spirat. perfe-
 ctiora autem sunt, quæ natura calidiora & humidiora, nec terrena cō-
 stant. Caloris vero naturalis ratio pulmone describitur sanguinis com-
 pote. quæ enim pulmonem habent, omnino calidiora sunt ijs quæ non 75
 habent. & inter ea superant, quæ nō fungosum, aut retorridū, & parum
 sanguinis continentem habent pulmonē: sed sanguinolentum & mol-
 lem. vtq; animal res perfecta, vermis autē & ouū imperfecta est: sic per-
 fectum nasci solet à perfectiore. Quæ autē calidiora quidem sunt pro-
 pter pulmonem, sed natura constant sicciora, aut quæ frigidiora quidē,
 sed humidiora sunt, eorum altera ouum ædunt perfectum: altera intra 80
 se, & ouum & animal pariūt. Nam & aues, & cortice intacta calore suo
 perficiunt: sed præ siccitate ouum pariunt. cartilaginea cum minus ijs
 calida, magis humida sint, vtroq; participant. quippe quæ & ouum &
 animal intra se pariunt. ouum, quia frigida sunt: animal, quia humida.
 humor enim viuificus est. siccitas longe à vita remota est. sed cum non 85
 penna, non cortice, non squama tegatur, quæ indicia sunt naturæ siccæ
 atq; terrenæ, idcirco molle generant ouum. vt enim ipsis: sic eorū ouis
 nulla satis insidet siccitas. atque ob eam rem intra se pariūt oua. nam si
 ouum foras prodiret, facile periret, carens putamine, quod protegat,
 duriora. frigida siccioraq; pariunt quidem ouum, sed imperfectum, cru- 90
 sta etiam duriuscula opertum, propter naturam terrenam sui generis,
 vtq; imperfectū exiens possit seruari tutela operimenti testacei. Pisces
 itaq; cum squamati sint, & genus crustatū, vt terrena cōstitutū natura
 oua putamine duriora generant. Sed mollium genus, vt ipsum natura
 corporis lēta est, sic oua quæ imperfecta edere solet, tuetur & seruat. plu- 95
 rimum enim lentoris sua cum fœtura emittunt. Insecta omnia vermī-
 culū pariūt, eadēmq; omnia sanguine carēt. vnde fit, vt quæ extra vermī-
 culū pariūt, sanguine vacent, quanq̃ exanguia non omnia vermem pa-
 riant, commutant enim inter se vices insecta, & quæ ouum pariūt im-
 perfectum: vt pisces squamati, & crustata, & mollia. horum enim oua 100
 vermem imitantur. quippe quæ foris incrementū recipiant. illorū ver-
 miculi tempore procedēte in speciem oui transeūt. quod quæadmodū

fiat, postea explicabimus. Nūc prius intelligendū q̄ bene, mirōq; deinceps ordine natura reddit generationē. Perfectiora enim, calidioraq;
 105 animalia prolem reddunt perfectam qualitate. nam quātitate nullum omnino animal perfectē progenerat. omnia enim postea, q̄ nata sūt incrementū recipiunt, & generant quoq; ea ipsa animalia intra se statim. cætera ab ijs proxima loco secundo constituta nō statim perfecta intra se generāt. cum enim prius intra se ouū pepererint, mox animal ædūt
 100 in lucem. Alia non perfectū animal generant, sed ouum, idq; perfectū. quæ autem ijs frigidiora cōstant natura, generāt quidem ouum, sed nō perfectum, verūm quod foris perficiatur: vt genus piscium, squamata, & crustata, & mollia. Quintum genus quod frigidissimum est, ne ouū quidem ex sese p̄cere potest, sed hæc affectio foris euenit ei, vt dictū est.
 115 Insecta enim primò vermiculum pariunt, qui addito tempore speciem accipit oui. Aurelia enim appellata oui obtinet facultatē, tū ex eo animal nascitur tertia mutatione finem recipiens generationis. Sūt igitur quæ non semine genitali procreantur, vt antea dictū est. Sanguinea tamen omnia semine procreantur: videlicet ea, quæ per coitū oriūtur emissā à mare in fœminam genitura. qua ingesta, animalia constituuntur,
 120 suāmq; formā recipiūt, aut intra ipsa animalia quæ solent animal generare, aut in ouo, aut in semine, & eiusmodi alia secretionē, de quibus quæstio lōge dubia oritur, quonā pacto ex semine generetur aut plāta, aut animal. quod enim gignitur, & ex aliquo, & ab aliquo, & aliquid
 125 gigni necesse est. ex quo gignitur materia est, quam nonnulla secū habent primam acceptam ex fœmina. verbi gratia, ea quæ non forma animalis nascūtur, sed vermiculi, aut oui. quædam diu ex fœmina capiunt, quoniam lactent: vt ea quæ non modo foras, verūm etiam intus forma animalis gignantur. Talis id ex quo oriuntur, materia est, sed hoc loco
 130 non ex quo oriantur quærimus: sed à quo partes corporis generētur. aut enim extrinsecus aliquid, aut in genitura & semine insitū agit, idq; aut pars aliqua animæ, aut anima, aut habens animam est: sed ab aliquo extrinsecus agente effici quæq; aut viscera, aut alia mēbra, remotū à ratione videtur. fieri enim non potest, vt moueat quod non tangit, &
 135 quicquam ab eo quod nō moueat, afficiatur. igitur in ipso cōceptu aliquid iam inest, quod aut pars eius sit, aut seorsum cōtineatur. Sed aliud quicq; esse abiūctū, irrationabile est. etenim generato iam animali, corruptūrne illud, an maneat? At nihil inesse videtur, quod non totius pars sit, aut plantæ, aut animalis. Quin etiam corrupti postq̄ vel omnes, vel aliquot partes effecit, absurdū est. quid enim efficiat reliquas: nā si il
 140 lud postea q̄ effecerat cor, iterijt, cor autē ipsum partē aliā efficit, eiusdē rationis est, vt vel omnia intereāt vel ōnia seruētur. ergo seruari necesse est. pars igitur eius est id quod protinus in semine inest. sed si nihil animæ est, quod nō aliqua in parte sit corporis, vt animata quoq; pars aliæ

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

qua protinus sit, consequitur. sed cetera quonā pacto efficiātur? Aut enī
 simul omnes partes generātur, verbi gratia cor, pulmo, iecur, oculus, &
 reliqua ōnia: aut ordine deinceps: vt in ijs carminibus, quæ ad Orpheū
 authorem referuntur. Similiter enim, vt retis implexum, cōstitui ani-
 mal ibi scribitur. Sedenim nō simul omnia effici, vel sensu percipi po-
 test, cum partes aliæ iam inesse, aliæ nondum adesse cernantur. nec dici
 potest eas præ sua exiguitate latere. pulmo enim qui amplioris, q̄ cor
 magnitudinis est, posterior corde in primo ortu conspicitur. Sed cum
 aliud prius, aliud posterius fiat, vtrum alterum efficiat alterū, & sit pro-
 pter proximum: an potius hoc post hoc fiat? verbi causa non cor iam
 ortum efficit iecur, idq; aliud quippiam: sed hoc post hoc, vt postq̄ puer
 factus est, vir efficitur, non à puero agente vir efficitur. Cuius rei ratio
 illa est, q̄ ab eo quod actu est, id quod potētia est, efficiatur, tum in na-
 turæ, tum in artis operibus. itaq; speciem & formam esse in illo oportet:
 verbi gratia in corde formā iecinoris, quanq̄ aliàs quoq; illa opinio
 absurda & cōmentitia est. Quin etiam, vt in semine, protinus pars ali-
 qua animalis, aut plantæ facta cōtineatur, siue quæ ceteras efficere pos-
 sit, siue quæ nō possit, impossibile est, quādo ex semine & genitura om-
 nia generātur. ab eo enim qui semen fecerit, creatum id procul dubio
 est, siquidem protinus inest. At vero semen prius fiat oportet, idq; offi-
 cium generantis est. nulla igitur pars condita inesse potest. ergo quod
 agit nullam in se habet partem. at ne extra quidem, alterutrū autē sit,
 necesse est. Hæc igitur soluere conandū est. fortasse enim aliquid ex ijs
 quæ diximus, non simplex est, vt ab extero nihil effici posse. nam & est,
 vt possit, & est, vt non possit. sed semen, an id, à quo semen, dicamus, ni-
 hilo refert: scilicet qua motum, quem illud mouebat, semen in seipsum
 cōtinet. fieri autem potest, vt hoc ab hoc moueatur, & hoc ab hoc, sitq;
 perinde quasi admirabilia illa spontina. partes enim habent vim modo
 quodam, etiam cum quiescūt. quarum primam, vbi extrinsecus aliquid
 mouerit, statim proxima actu efficitur. vt igitur in spōtinis illis quodā-
 modo illud mouet, quod nihil nunc tangit, sed ante tetigit: sic id à quo
 semen, aut quod semen effecit, mouet, cum aliquid tetigerit, quanq̄ nō
 adhuc tangit. & motus qui inest, quodā efficit modo: vt ædificatio ædes.
 igitur aliquid esse quod efficiat, sed nō ita, vt hoc quicq̄, nec perfectum
 inesse primum agens, apertum iam est. quemadmodum autem vnum
 quodq; fiat, accipiēdum hinc est hoc initio. Omnia quæcunq; aut natu-
 ra, aut arte efficiuntur, ab eo quod actu est, fiunt, ex eo quod potētia ta-
 le est. Semē igitur tale est, motūmq; habet, & principiū tale, vt motu per-
 acto pars existat quæq; eadēmq; sit animata. nō est enim facies, nisi ani-
 mam habeat, neq; caro: sed corrupta æquiucōcē dicetur facies, aut caro,
 perinde quasi lapidea, aut lignea facta sit. simul autem partes similes,
 & instrumētales siue officiales efficiūtur. & quēadmodū non securim,

non aliud instrumentū dixerimus factum esse ab igne solo: sic nō pe-
dem, nō manum, eodēq; modo ne carnem quidem. nam eius quoq;
aliquod officium est. dura igitur, mollia, lenta, rigida, & quicunq; alij
190 affectus partibus insunt animatis, à caliditate, frigiditateve effici possūt.
At ratio, qua iā caro, aut os est, nō potest: sed à motu proficiscente effi-
citur ab eo, quod genuit, quōdq; actu est id, quod potētia est id, ex quo
gignitur. quomodo in ijs quoq; agitur, quæ arte efficiūtur. ferrū enim
durū aut molle efficitur calore vel frigore. at verò ensis à motu instru-
195 mentorum, qui artis obtinet rationem. Ars enim principium, formāq;
eius, quod efficitur est: sed in alio. Motus autem naturæ in ipso est, ab
altera profectus natura, quæ actu obtinet formā. Sed habeātne semen
animam, nec ne, ratio eadē, atq; de partibus reddenda est. nec enim ani-
ma vlla esse potest in alio, nisi in eo cuius est. neq; pars vlla esse potest,
200 quod particeps animæ non est, nisi æquiuocē: vt mortui oculus. semen
igitur & habere animam, & esse potentia palām est. Propius autem &
remotius idem à seipso potentia esse potest: vt geometra dormiens re-
motius q̄ vigilans est: isq; remotius, quā qui iam contemplatur. Sed
enim huius nulla pars causa est generationis. sed quod primū extrin-
205 secus mouit, id causa est. nihil enī seipsum generat: sed postq̄ generatū
est, seipsum iam auget. quam ob rem non simul omnes partes generā-
tur: sed vna primū. eāq; primū oriri necesse est, quæ principiū au-
gendi contineat. siue enim planta siue animal est, æque omnibus inest,
quod vim habeat vegetandi, siue nutriendi. id autē est quod tale alterū
210 generet quale ipsum est. hoc enī cuiusq; perfecti, tū animalis, tū stirpis
secundum naturam officium est. necessitatis autē ratio est, q̄ cum ali-
quid ortum est, augeri idem necesse est. Generat igitur quod est vni-
uocum, vt homo hominem: sed per seipsum augetur. ergo ipsum, cum
aliquid sit, auget. quod si vnum quid, idque primum sit, id primum ge-
215 nerari necesse est. itaq; si cor primum in nonnullis oritur animalibus,
aut cordis proportionale in ijs quæ corde carent, ex corde principium
illud est in ijs quæ cor habent: cæteris ex proportionali. exposui iam ad
ea quæ antè quærebantur, quid causa sit, vt principium generationis
cuiusq; mouens primum, & procreans.

¶ De seminis natura, & quid sit, & quam ob causam non con-
gelascit.

Cap. II.

5 **D**e seminis natura dubitauerit quispiam. semen enim
prodit de animali crassum & albū, mox refrigeratum,
humidum ad aquæ speciem redditur. colorem etiā ac-
cipit aquæ. Absurdum igitur id putaueris. aqua enim
nō crassescit calore. id autem intrinsecus è loco calido
proficiscitur crassum, refrigeratūq; humescit. Atqui
omnia aquosa concreescunt frigore. semen verò positū in gelu sub diuo

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

non cōcrefcit, ſed humeſcit, quali à contrario craſſū cōſtiterit. Sed neq;
à calore craſſari ratio probabilis eſt. quæ enim plus terræ continet ea
conſiſtunt, craſſanturq; per cōctionem, vt lac. igitur refrigeratū ſolide- 10
ſcere debuit. at nihilo ſolidius fit: ſed totū modo aquæ liqueſcit. hoc igi-
tur dubium eſt. nam ſi aqua eſt, cum aqua nō videatur poſſe à calore
craſſari. hoc tamen ex corpore calido craſſum & calidū exit. Sed ſi ex
terra conſtat, aut ſi mixtum terræ & aquæ eſt, non totum reſolui in hu-
morem & aquam debuit. An non omnia, quæ accidunt, diximus? non 15
ſolum enim quod ex aqua & terra humidum conſtat craſſatur: ſed etiā
quod ex aqua & ſpiritu, vt ſpuma, craſſior albāq; exiſtit. & quod ampul-
læ pauciores incertiorēſq; ſūt, eò & albior & rigidior faſtus cōſpicitur.
quod idem in oleo quoq; fit. craſſeſcit enim mixtum cū ſpiritu. Quam
ob rem craſſius redditur quod albefeſcit, cum humor in eo cōtentus di- 20
ſcernatur à calore, efficiaturque ſpiritus. Galena etiam aquæ mixta, aut
oleo, amplū ex paruo erigit faſtum, & ſpiſſum ex liquido, & album ex
nigro. cauſa eſt, q̃ ſpiritus immiſcetur, qui faſtum efficit, & albedinē di-
lucidē aperit: vt in ſpuma & niue. nam & nix ſpuma eſt. aqua etiam ipſa
permixta cum oleo craſſa albāq; redditur. per concuſſum enim attri- 25
tūmq; includitur ſpiritus. & ipſum oleū quoq; multū ſpiritus cōtinet.
pingue enī nec terræ eſt, neq; aquæ: ſed ſpiritus. ex quo fit, vt per ſum-
ma aquæ fluitet. aër enī cōtētus in eo veluti in vaſe effert, per ſummāq;
ſuſtinet, & cauſam leuitatis præbet. quinetiam frigore & gelu craſſeſcit
oleum, nō cōgelafeſcit. calor enim facit ne gelu cogatur. aër nāq; calidus 30
& incongelabilis eſt. ſed quoniam à frigore is quoq; conſiſtit & denſa-
tur, hinc oleum craſſius redditur. His de cauſis ſemen quoq; exit quidē
intriſecus ſpiſſum & albū calore interiore, multum ſpiritus calidi cō-
tinens: ſed egreſſum, vbi calor euauit, & aër refrigeratur, humidū ni-
grūmq; euadit. remanet enim aqua, & ſi quid parū terrenæ portionis 35
continetur, vt in pituita, ſic in ſemine, cū ſicceſcit. Semen igitur cōmu-
ne eſt ſpiritus & aquæ. ſpiritus autem aër calidus eſt. quam ob rem na-
tura humidum eſt, quoniam ex aqua cōſtat. Cteſias Cnidius planē mē-
titur ea quæ de ſemine elephāti ſcribit. ait enī vſque adeo durari ſicca-
ſcens, vt electro, id eſt ſuccino ſimile efficiatur. quod nūq̃ fit. magis enī 40
alterū altero ſemen eſſe terrenum neceſſe eſt. & præcipue tale eorū eſt,
quorum in corpore multū materiæ terrenæ habetur. Craſſum autem,
albūmq; eſt ſpiritus mixtione. Semen enim omnium album eſt. Hero-
dotus vera nō ſcribit, cum nigram eſſe Aethiopū geniturā dicat, quali
neceſſe ſit ōnia nigra eſſe eorū quibus nigra eſt cutis. atqui dētes eorū 45
albos eſſe cernere potuit. cauſa vt albū ſit ſemē, q̃ genitura ſpuma eſt.
ſpuma autem alba eſt, & maxime quæ ex pauciſſimis partibus cōſtet, &
tam paruis, vt cerni āpullæ nequeant. quod in oleo quoq; & aqua eue-
nit, cum miſcentur & cōcutiūtur vt antè diximus. Nec vero homines

ὄγκος faſt⁹,
tumor.

μολίβδαϊς
vā Galena,
id eſt vena
plūbi ſive
plūbago.

50 antiquos latuisse videtur naturam seminis esse spumofam. deam enim, quæ rei venereæ præest, ab ea ipsa facultate nominarunt. Causa propositæ quæstionis explicata iam est. Congelascere autem semen nõ posse ob eam rem apertum iam est. aër enim incongelabilis est.

ἀφροδίτη
Venus vn
dicta sit.

¶ Vtrum in his animantibus, quæ semen in foeminam mittunt, insit aliqua constituendi conceptus pars. Cap. III.

Equitur, vt & dubitemus & dicamus, si in ijs quæ semen emittunt in foeminā, nulla pars cõstituendi conceptus sit, quod subierit, quonā vertatur corpulentia eius, quando ipsum facultate quam in se cõtinet, agit. 5 definiendum igitur prius est, vtrum quod in foemina constituitur accipiat aliquid ab eo quod subierit, an nihil accipiat. Atq; etiā de anima qua animal dicitur (est autē animal parte animæ sensuali) vtrum in semine & conceptu inest, an non, & vnde. conceptum enim inanimatū esse nemo statuerit vita omnibus modis priuatum. quippe cū nihilominus semina & cõceptus animalium 10 viuant, q̃ stirpes, & aliquandiu prolifica sunt. ergo animam in ijs haberi vegetalem palām est. sed quam ob rem eam primū haberi necesse sit, ex ijs quæ alibi de anima differuimus, apertum est. Sensualem etiā qua animal est, tempore procedente recipi, & rationalem qua homo, certū est. nõ enim simul & animal fit, & homo: nec animal & equus. eadēmq; 15 in cæteris animalibus ratio est. finis enim postea contingit. propriū autem est finis cuiusq; generationis. quam ob rem de mente etiam, quonā tempore, & quomodo, & vnde eam recipiant, quæ principium id participant, plurimum dubitatur. Sed enitēdum pro viribus, & quoad fieri potest, accepisse operæpretiū est. Animā igit vegetale in seminibus, cõceptibus, scilicet nondū separatis, haberi potētia statuendū est, nõ actu, priusq; eo modo, quo conceptus, qui iā separantur, cibū trahant, & officio eius animæ fungantur. principio enim hæc omnia vitam stirpis vivere videntur. de anima quoq; sensuali pari modo dicendū est, atq; etiā 25 de intellectu. õnes enim potentia prius haberi q̃ actu necesse est. sed aut omnes contingere, cū antè non fuerint, necesse est: aut omnes cū antè fuerint: aut partim cū antè non fuerint, partim cum antè fuerint: & contingere aut in materia non subeuntes semen maris, aut eò quidē inde veniētes: sed in mare aut omnes extrinsecus cõtingere, aut nullā: 30 aut partim extrinsecus, partim nõ extrinsecus. cæterum omnes antè esse impossibile rationibus his esse ostenditur. Quorū enim principiorū actio est corporalis, hæc sine corpore inesse non posse certum est, verbi gratia, ābulare sine pedibus. itaq; extrinsecus ea venire impossibile est. nec enim ipsa per se accedere possunt, cū inseparabilia sint: neq; cum corpore. semen enim excrementū alimenti mutati est. Restat igitur vt mens sola extrinsecus accedat. eaq; sola diuina sit. nihil enim cum eius

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

actione comunicat actio corporalis. Sedenim omnis anime siue virtus,
 siue potentia corpus aliud participare videtur, idq; magis diuinum, q̃
 ea quæ elementa appellantur. verū prout nobilitate ignobilitatēve ani-
 mæ inter se differunt: ita & natura eius corporis differt. Inest enim in 40
 semine omniū quod facit, vt fecunda sint semina, videlicet quod calor
 vocatur. idque nō ignis, non talis facultas aliqua est: sed spiritus, qui in
 semine spumosoq; corpore continetur, & natura quæ in eo spiritu est
 proportionē respondens elemento stellarum. quam ob rem ignis nullū
 animal generat, neq; cōstitui quicq̃ densis vel humidis vel siccis vide- 45
 tur. at vero solis calor & animalium, non modo qui semine cōtinetur, ve-
 rum etiā si quid excrementi sit, quanq̃ diuersum à natura, tamē id quoq;
 principium habet vitale, cæterum calorē in animalibus contentū, nec
 ignem esse, neq; ab igne originē ducere apertum ex his est. corpus au-
 tem genituræ in quo semen animalis principij cōtentum vnā prouenit, 50
 partim separabile à corpore in quibus diuina pars cōprehēditur, qua-
 lis est quæ mens appellatur: partim inseparabile, hoc inq̃ genituræ se-
 men dissoluitur, versumq; in spiritum euanescit, cum naturam humidā
 aquosāmq; habeat. quam ob rem an semper id foras exeat quærendum
 non est. neq; an pars vlla sit formæ constitutæ, quomodo nec de succo, 55
 à quo lac cogitur, quæri tale quid conuenit. nam is quoque mutat, &
 nulla pars constitutæ magnitudinis est. De anima quemadmodum cō-
 ceptus & genitura habeant eam, & quemadmodum non habeant, de-
 finitum iam est. potentia enim habent, actu non habent. Semen autem
 cum excrementum sit, eodēmq; moueatur motu, quo augetur corpus 60
 digestionē vltimi alimenti, vbi vterum subiit, cōstituit, & mouet excre-
 mentum fœminæ eodem motu, quo ipsum mouetur. nam illud quoq;
 excrementū est, habetq; omnes partes potētia, actu nullam. habet enim
 eas partes potētia, quibus differt fœmina à mare. nam vt ex læsis inter- 65
 dum læsa, interdum non læsa gignuntur: sic ex fœmina partim fœmina,
 aliās non fœmina, sed mas generatur. fœmina enim quasi mas læsus est.
 & menstrua semen sunt, quanq̃ non purum. Vnum enim illud non ha-
 bent originem & principium animæ. quam ob rem quibus animalibus
 oua subuenticia gignuntur, partes quidem vtrorumq; obtinet ouum 70
 institutum: sed principio caret, quapropter animatum non est, id enim
 à maris semine affertur, quod principium vbi fœminæ excrementum
 receperit, conceptus fit. humidis vero corpulentis cum incalescunt,
 obducitur, vt in pulte refrigerata crustula. Corpora autem omnia co-
 hærent & continentur lentore, quem indies, iamque adauctis corporis 75
 bus natura accipit nerui, quæ partes animalium continet. in alijs ner-
 uo, in alijs eo, quod neruo proportionetur. cutis etiam formæ eiusdem
 est, & vena, & membrana, & omne eiusmodi genus. differunt hæc enim
 inter se maioris minorisq; ratione, & omnino excessu defectiue.

¶ Quænam sint generationis causæ, & quæ^{us} nodū partes quæq;
constituantur in animalibus. Cap. IIII.

Animalia verò quorum natura imperfectior est, conce-
ptum, cum perfectus iam est, sed nodum animal per-
fectum, foras mittūt. quod quas ob causas ita fiat, antè
diximus. perfectum autē est animal, cū conceptus iam
aut mas, aut fœmina est, scilicet in quibus sexus hæc dif-
ferentia habetur. Sunt enim quæ nec marē neq; fœmi-
nam generēt, videlicet quæ & ipsa non ex fœmina marēq; & coitu ani-
malium procreantur. sed de eorum generatione postea dicemus. Quæ
autem animal intra se generāt, scilicet naturæ perfectæ animalia quo-
usque animal pariant, forasq; emittant, gerunt intra se innexum quod
gignitur. At verò quæ foras animal pariunt cum intra se prius ouum
genuerint, eorum nonnullis ouum iam perfectum absoluitur, vt eorū
quæ foras pariunt, ouum. atque ita animal ex ouo intra fœminam na-
scitur. alijs cum alimentum in ouo contentum, absumptum iam est, re-
pletur ab vtero, & perficitur: atque ob eam rem ouum vtero nō abiū-
gitur. hæc cartilagineorum piscium differentia est, de quibus post se-
orsum per se differemus. Nunc à primis incipiendum est. prima autem
sunt quæ perfectæ. eiusmodi autē sunt quæ animal generant. eorūq;
primum homo est. decessio igitur seminis omnium nō aliter quàm cæ-
terorum excrementorum fieri solet. fertur enim vnumquodq; suum
in locum non vim spiritu inferente, non alia eiusmodi causa cogēte, vt
quidam à testibus trahi modo cucurbitarum medicinalium per vim
spiritus opinantur, quasi fieri possit, vt nisi vis inferatur, aliò tendat ex-
crementum alimenti, aut humidi, aut sicci, quoniam retento spiritu ita
vniuerso excernatur. Ad id commune omnium est, quæ mouere volui-
mus. vires enim retento spiritu augentur. nam & sine ea vi excremen-
ta per somnum exeunt, si meatus laxi plenique excrementi sunt. simile
ab ijs dicitur, vt si quis plantarum semina dixerit quotannis à spiritu
secerni eò, vbi fructum afferre solent. Sed enim causa eius rei vt dixi-
mus, est, quòd excrementis partes capaces descriptæ à natura habētur
omnibus, tum inutilibus illis sicco & humido, tum sanguini quæ venæ
vocantur. fœminæ itaq; venis duabus maiore atque aorta fissis. super-
nè venarum multitudo tenuiū in vterum desinit, quibus alimento ex-
pletis, naturaq; præ sua frigiditate facultatis concoquendi indiga trās-
funditur in vterū, propter venarū tenuitatē, cum præ sua angustia ne-
queant exuperantiam cōtinere. Itaq; affectus hic veluti mariscē, aut alia
profusio sanguinis euenit. Cæterū mēstrua nullo circuitu certo descri-
būtur. tendūt tamen moueri decrescente mēse, idq; ratione recta. sunt
enim corpora animalium frigidiora, cū euenit, vt cōtinens aër talis ef-
ficiatur. mensium autē coitus frigidi sunt propter lunæ defectum. itaq;
ddd.j.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

fit, vt fines mensū q̄ media sint frigidiores. igitur postq̄ excrementum
mutatum in sanguinem est, menstrua moueri tendunt eo quem modò
dixi, circuitu. at si cōcoctum non est, paulatim aliquid subinde secerni-
tur. quam ob rem quæ alba vocantur, paruis adhuc & puellis proue-
niūt. Seruat corpora integra vterq; excrementorum hic secessus, cum 45
modice fit, vtpote cū ab excrementis vindicentur. quæ causæ corpori-
bus sunt, vt ægrotent. Sed si vel nō fit, vel immodice fit, damnū euenit.
aut enim morbi oriūtur, aut corpus emarcescit & extenuatur. quā ob
rem & ea alba cū frequenter mouētur, & superāt, incrementū auferūt
puellarum. Fit igitur necessario excrementū hoc ob eas quas diximus 50
causas. Cum enim natura cōcoquere nequeat, excrementū fiat necesse
est, non solum alimēti inutilis, sed etiam in venis, & per tenuissimas ve-
nas exundādo superet. sed melioris notæ, finisq; gratia natura eo abuti-
tur in hunc locum, scilicet generationis causa, vt quale erat futurū, tale
alterū oriatur. iā enim tale potentia est, quale est corpus, cuius secretio 55
est. fœminis igitur omnibus excrementū fiat, necesse est. Sed sanguineis
amplius, eorūmq; mulieribus plurimū. verū cæteris quoq; aliquid col-
ligi in vuluariū locū necesse est. causam quā ob rē sanguineis amplius,
eorūmq; homini plurimū, antè exposui. sed cur in fœminis ōnibus ex-
crementū hoc inest, in maribus nō ōnibus inest? quædā enī nō emittūt 60
geniturā. sed, vt quæ emittūt motu suæ genituræ creāt quod instituitur
ex materia cōtenta in fœmina: sic ea motu suo interno in ea parte con-
tento, vnde semē secernitur, idem faciūt, & cōstituūt. pars ea locus septi
trāuersi est in omnibus id habētibus. principiū enī naturæ cor, propor-
tionalēve est. Causa inquā cur omnibus maribus nō sit excrementū ge- 65
nitale, cū omnibus fœminis sit, quòd animal corpus est animatū, ad qđ
instituendū fœmina semper materiā præbet: mas vim creādi. hāc enim
eorū vtriq; facultatē tribuimus: idq; est, quo alterū mas, alterū fœmina
sit. itaq; corpus & magnitudinē præberi à fœmina necesse est. à mari ni-
hil tale necessario desideratur. nec enim instrumēta in ijs, quæ efficiun- 70
tur, inesse: neq; ipsum efficiens necesse est. corpus igitur ex fœmina est:
anima ex mare. substantia enim corporis alicuius anima est. & ideo quæ
non vnigena coeunt (quod ea faciūt, quorū tempus par, & vteri gesta-
tio proxima, & corporis magnitudo nō multo discrepās) hæc primos
partus similes sibi adunt communi generis vtriusq; specie. quales ex 75
vulpe & cane generantur, aut ex perdice & gallinaceo. sed tēpore pro-
cedente diuersi ex diuersis proueniētes, demum forma fœminæ insti-
tuti euadunt. quomodo semina peregrina ad postremū pro terræ na-
tura redduntur. hæc enim materiam corpūsq; seminibus præstat. quā
ob rem pars fœminarum ea quæ semen recipit, non meatus, traiectūsq; 80
quidam est: sed vterus amplior. mares qui semen emittunt, meatus ad
id emittendum habent exangues. excrementum autem quoduis simul

& suo in loco est, & excrementū efficitur. nec prius ullū, nisi vis magna
 cogit, & cōtra naturā diuertitur. sed quā ob causā excremēta anima-
 85 liū genitalia secernūtur, declaratū iam est. cū autē semē de mare accē-
 sit in fœminæ vterū, partē purissimā excrementi cōstituit. Plurimum
 enī in mēstruis quoq; humoris inutilis cōtinetur: vt in maris genitura,
 quod humidissimū est, tū eadem emissione, tum in diuersis. prior enim
 emissio minus fœcūda q̄ posterior est. minus enim caloris animalis cō-
 90 tinet propter cruditatem. At verò quod cōcoctum est, crassum & cor-
 pulentius est. Quibus autem vel mulieribus vel cæterorum animalū
 fœminis nihil foras emittitur, quoniam non multum excremēti inuti-
 lis continetur, ijs tantundē, quod colligitur, in vtero est, q̄tū ijs, quæ fo-
 ras emittūt, remanet, quod maris facultas cōstituit, aut in semine dece-
 95 dente cōtenta, aut marē subeunte particula fœminæ, quæ proportionē
 respōdeat vuluis. vt in quibusdā insectis fieri cernitur. Humorem autē,
 qui à fœminis cum voluptate emittitur, nihil ad conceptū conferre di-
 ctū est antē. sed potissimū inde videri potest. q̄, vt maribus, sic & fœmi-
 nis accadat noctu per quietē, quod pollutionem appellāt. verū hoc nul-
 100 lum indicū est. nam & adolescētibus idem euenit, qui etsi emissuri ali-
 quando sunt, tamē nondū emittūt, & ijs qui vel emittūt, vel emissuri sūt,
 infœcundū. Res ita se habet, vt sine maris emissionē cōcipi impossibile
 sit, atq; etiā sine mēstruorū excremēto, quod aut redūdās effluat foras,
 aut intus satis sit. At sine ea voluptate, quæ fœminis per coitū euenire
 105 solet, cōcipitur, si locus turget, & vulua descendit propius. verū tamen
 magna ex parte sic accidit, vt cum profusione fœminæ agatur, quoniā
 os vteri se comprimat, cū profunditur. in qua quidem profusione vo-
 luptas & mari & fœminæ contingere solet. semen etiā maris melius ita
 dirigitur & iuuatur. profusio autem non intus fit, vt quidam volunt. os
 110 enim vteri angustum est. sed antē, quò fœmina mittit vaporem illū nō-
 nullarum recremētum. eodem enim mas etiam mittit quod fuderit. &
 aut ibidem manet semē emissum, aut intrò ab vtero trahitur, si calidus
 est, & modicē tēperatus. Cuius rei indicium, q̄ locus qui modo mada-
 bat, resiccatus mox sentiat. Animalibus etiam quorum præcordijs
 115 vulua iungitur: vt auibus, & piscibus, qui animal pariunt, ne semen il-
 luc trahatur, sed profusum deueniat ipsum, impossibile est. Trahit ge-
 nituram hic locus suo calore. mēstruorum etiam decessio, & confu-
 uium fomitem in ea parte caloris parat, itaque vt vasa non illita, cali-
 do diluta humore, aquam in se trahunt ore inuerso: ita attrahitur. Nec
 120 audiendi sunt qui partibus accommodatis ad coitum officialibus id
 fieri opinantur. nullo enim pacto sic fieri potest. contrā etiam euenit
 ijs, qui semen à muliere quoque emitti aiunt. Accidit enim vt postquā
 foras emiserunt, retrahant intrò. siquidem quod emissum est, misce-
 ri debet cum maris genitura. quod ita fieri superuacaneum est. At ve-
 ddd. ij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

rò natura nullam rem superuacaneam facit. cum autem excrementum 125
 foeminæ in vtero constiterit à maris genitura, quæ simile facit, vt lactis
 coagulum. coagulum enim lac est cōtinens calorem vitalē, qui partes
 similes ducit eodem, & vnit, atq; constituit. & genitura ita se habet ad
 menstruorū naturā. eadem enim natura lactis & menstruorū est. itaq;
 coactis iam partibus corpulētis humor excernitur, obducūtūq; circū 130
 parte reficcescente terrena mēbranæ, tum necessario, tum etiā alicuius
 gratia. nam & calefcētis frigescētisve rei extrema siccescere necesse est.
 & animal non in humido, sed seorsum cōtineri oportet. vocātur ea qui-
 bus obuolutus est fœtus partim mēbranæ, aliæ secūdæ, quæ maioris mi- 135
 norisve ratione differūt. hæc pari modo in omnibus tam ouiparis q̃ vi-
 uiparis habētur. sed enim cū cōceptus institutus est, facit simile ijs, quæ
 serūtur. principiū enim primū semina quoq; intra se cōtinent. quod po-
 tentia primò contentū, vbi secretū mox est, germē mittit & radicē, qua
 alimentū assumitur. incrementū enim desideratur. sic in cōceptu quodā 140
 modo cū partes corporis omnes potētia insint, principiū maximè prō-
 ptum habetur. quā ob rem cor primū actu secernitur. quod non modo
 sensu ita fieri cōstat, verū etiā ratione. Cū enim quod gignitur de abo-
 bus abiūctū iam est, seipsum gerere, gubernare, & dispēlare debet, per-
 inde quasi filius à patre emancipatus, seorsumq; collocatus. itaq; prin- 145
 cipiū haberi oportet, à quo etiā pōst, ordo mēbrorū describatur, & quæ
 cunq; ad absoluendū animal pertinet, disponātur. nā si extrinsecus aliā
 quādo aderit, & post inesse incipiet, nō solū dubitaueris, & quonā tēpo-
 re accedat quæsieris: sed etiā cū pars quæuis distinguitur, id primū sub-
 stare necesse est, ex quo & incrementū & motus cæteris partibus cō- 150
 tingat. quā ob rē qui ita, vt Democritus, aiūt exteriora primū animalis
 discerni, tū interiora, quasi lapideū aut ligneū animal cōdant, nō rectē di-
 cūt. res enim talis nullū principiū habet: at animalia omnia habent. atq;
 intra se cōtinēt. quapropter cor primū distinctū in omnibus inspicitur
 animalibus quæ sanguinē habent. id enim principiū est & similariū &
 dissimilariū partiū. iam enī principiū id accepisse animalis constitutūq; 155
 fœtus decet, cū alimentū desiderat. quod enī iā animal est, augetur. ali-
 mentū autē vltimū animalis sanguis est, aut quod sanguini proportio-
 netur, quorū vasa & cōceptacula venæ sunt. quā ob rem venarū quoq;
 principiū cor est, patet hoc ex historijs & dissectionibus animalium, sed
 cū potētia quidē animal sit, sed imperfectū, aliūde accipiat alimentū, ne- 160
 cesse est. quā ob rē vtero, & parēte, vt terra plāta vitur ad cibū hauriē-
 dum, donec perficiatur, & iam sit animal potentia gressile. quocirca ex
 corde primū venas illas duas natura descripsit, de quibus venulæ depē-
 dent in vterum, ex quibus, qui vmbilicus vocatur, constat. Vmbilicus
 enim vena in alijs simplex, in alijs multiplex est. quam venam putamen 165
 cuticulare ambit, quod vmbilicus vocatur, quoniā venarum imbecil-

ὀμνίς, mēs
 branæ: γό-
 ρια, secūdæ.

litas tutelam operimētūmq; desideret. venæ autē quasi radices contin-
 gunt ad vterū, per quas alimentum haurit fœtus. eius enim rei gratia
 animal in vtero manet, nō, vt Democritus ait, vt membra formētur se-
 170 cundū membra parentis. apertum hoc in ouiparis est. Nam illa in ouis
 distinguūtur separata à vulua parentis. Sed dubitaueris, cū primū cor
 oriatur sanguine præditū, sanguis autem sit alimentū quod extrinse-
 cus venit, vndenā primum alimētum subierit? an id verum nō dicitur,
 alimentū omne esse extrinsecus? sed protinus vt in plantarū seminibus
 175 inest aliquid tale primū, quod lacteū vocatur. sic in animalium materia
 excrementū cōstitutionis alimētū est. Incremētū igitur fœtui per vmbi-
 licū contingit eodē, quo plātis, modo per radices. atq; etiā animalibus
 180 ipsis, vbi absoluta iam sunt, ex eo quod continetur alimento idem ac-
 cedit. de quibus pōst suo loco dicendū est. Distinctio autem partiū non,
 vt quidam opinantur, propterea fit, quia simile suapte natura ad simile
 feratur. nā præter alias multas, quas ratio ista habet, difficultates, acci-
 det, vt quæuis pars similis seorsum creetur. verbi gratia ossa per se, &
 nerui, & carnes, si quis eam causam approbet. Sed quoniā excrementū
 fœminæ potentia tale est, quale natura animal est, partēsq; potētia insūt,
 185 actu nulla inest, ideo pars quæq; existit. Quoniā etiam agens & patiens,
 cum se inuicem tetigerūt, quendam in modū, alterum agens, alterū pa-
 tiens est. modū hunc ita intelligi volo vt cōditionibus, sic, vbi, quando,
 describatur. ita enim continuò alterum agit, alterū patitur. materiam
 igitur fœmina præbet, principium motionis mas. & quemadmodū quæ
 190 ab arte efficiūtur, per instrumenta efficiuntur, sed verius dixerim per
 motum eorum qui artis operatio est. ars autem forma eorum, quæ effi-
 ciūtur, est in alio: sic à facultate siue virtute animæ vegetalis agitur. vtq;
 in animalibus ipsis & plantis postea ex alimento vis eadē efficit incre-
 mentum, vtēdo caliditate & frigiditate, quasi instrumētis (motus enim
 195 in ijs consistit, & ratione aliqua vnūquodq; efficitur) sic etiā principio
 cōstituit id quod natura efficitur. eadē enī materia est ex qua augetur,
 & ex qua cōstituitur primū. Itaq; facultas quoq; agens eadem quæ
 principio est, sed maior. quòd si hæc vegetalis anima est, eadē quæ gene-
 ret quoq; est. idq; natura cuiusq; est insita, & in plātis & in animalibus
 200 omnibus. ceteræ animæ partes alijs insūt, alijs desunt animalibus. sed cū
 in plātarū genere nullo discerniculo sexus mas distinguat à fœmina,
 in animalibus, quāq; nō omnibus, distinguitur. & mas ob eam rem de-
 siderat fœminā. Atqui quæsierit quispiā qua de causa fœmina desideret
 marē, nec ex seipsa generet. quādoquidē animā habet eandē, & materia
 205 excrementū fœminæ est. sed causæ illud est, qd animal sensu differat à plā-
 ta, nec fieri potest vt vel facies, vel manus, vel caro, vel alia pars sit, nisi
 aīa sensualis insit, aut actu, aut potētia: & aut aliquatenus, aut simplici-
 ter. erit enim vt mortuus aut pars mortui. quòd si mas est efficiēs talis
 ddd. iij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

animæ, impossibile est vt fœmina ex seipsa animal generet, vbi mas à fœmina separatur. eo enim, quod diximus, mas definitur, quia mas est ratio. Quæstionem verò propositam ratione nō carere patet in ijs animalibus, quæ oua subuentanea pariunt, cum fœmina aliquatenus possit generare, quod & ipsum recipit quæstionem. Quorum modo oua eorū dicuntur viuere; nec enim ita vt oua fœcunda possunt. sic enim actu animatū ex ijs efficeretur. neq; ita se habent ista vt lignum, aut lapis. quippe quæ corruptione aliqua pereant, vt quæ vitā quodāmodo antè participarent. Constat igitur hæc aliquam habere potentia animam. sed quam? istam vltimam prorsus habeant animam necesse est, quæ vegetabilis est. hæc enim æque in omnibus tam animalibus q̃ plātis inest. Sed cur partes & animal non efficiant? Quia sensualem animam habere ea oportet. non enim animalium partes ita sunt, vt plātarum. quam ob rem maris. societate opus est. mas enim à fœmina separatus in ijs est, & quidem sic vsu euenit. Subuentanea enim illa fœcunda redduntur, si mas coiuit tempore quodam. sed de eorū causa pōst. Si quod autem genus est quod fœmina sit, & marem distinctū nō habeat, id ex se ipso animal generare potest. Quod etsi nondum fide digna exploratum habemus, tamen facit vt in genere pisciū dubitetur. eorū enim quos rubros siue rubelliones vocant, mas nullus adhuc visus est. sed fœminæ omnes fœtu plenæ reperiuntur. Verū de his nondū cōpertū habemus, quod fidem faciat satis. quod autē, nec mas neq; fœmina sit, in genere quoq; pisciū est: vt anguilla, & genus mugilū quoddā in fluuijs lutulentis. At verò in quibus sexus maris & fœminæ distinctus habetur, fieri non potest vt fœmina ipsa per se generet perfecte. ita enim mas frustra esset. quā ob rem in ijs mas semper perficit generationē. hic enī sensualē dat animam, aut per se, aut per geniturā. sed cū partes omnes potētia in materia insint, cū principiū motionis affuit, perinde vt in spōtinis illis miraculis, quod subinde sequitur, excitat, & quod nōnulli naturales authores exponere volūt, cū dicant simile ferri ad simile, dicendū partes moueri nō mutant locū, sed manentes, & alterascētes mollitie, duritie, colore, & reliquis partiū similariū differentijs factæ iam actu, quæ antè erant potentia. sit autē primo principiū, quod in sanguineo genere cor est: in cæteris proportionale, vt sæpius dictū est. Idq; effici primum nō modo sensu percipitur: sed etiā q̃ per obitum vita hic vltimo deficit. euenit nāq; in omnibus, vt quod vltimū fit, id primū deficiat. & quod primum, id vltimū quasi natura decursionē reducē agat, & à calce ad carceres, vnde proruit, redeat. Est enī generatio ex nō ente in ens. corruptio cōtrā ex ente in nō ens. Gignuntur post principiū, vt dictū est, interiora, priusq; exteriora, sed prius maiora q̃ minora visuntur, q̃uis nōnulla prius non oriatur. primū superiora præcordijs formatur, eadēq; magnitudine præstāt. nā inferiora & minora sūt & minus discreta, idq; in omnibus. quæ par-

te superiore inferiorēq; distinguuntur, exceptis insectis. Quæ enī ex ijs
vermiculi nascūtur, parte inferiore amplius crescūt, superiore iā inde
à primo ortu minora sunt. Gressiliū mollibus solis nullum discrimen
est superioris & inferioris. quod autē de parte superiore diximus prius, q̄
255 inferiorē constitui, idem in plātarum etiā genere euenit. semina enim
prius mittunt radicē q̄ ramos. Distingūtur animalium partes spiritu,
sed nō aut parentis, aut suo, vt quidam naturę interpretes voluere. hoc
enim in genere auium & piscium & insectorum palām fit. quæ partim
seiuñcta à parente nascuntur ex ouo, in quo formātur, & explanantur:
260 partim non spirant omnino, & tamē aut ouo aut vermiculo enascūtur.
alia quanq̄ spirant, & in vtero capiūt explanationem, tamen non prius
spirare incipiūt, q̄ pulmo perficiatur. Articulatur & hic, & omnes prio-
res partes anteq̄ animal spiret. Item quadrupedum quę multifida sunt,
vt canis, leo, lupus, vulpes, lupus ceruarius, omniā cæcos generāt: pōst
265 palpebræ dehiscunt. Itaq; constat in cæteris quoq; omnibus vt quātitate
tem, sic qualitatem potentia antē substantem effici: actu pōst ab eisdem
causis, à quibus distinguitur quantitas, & duo ex vno effici. spiritum
vero inesse, quoniam humidus & calidus est, cum alterum agat, alterū
patiatur. Iam antiquorum nōnulli naturę interpretum quæ, post quā,
270 efficeretur pars, tentarūt quidem exponere: sed parum vsuperiti earū
quæ accidunt rerum. partium enim aliæ priores alijs sunt. quod in cæ-
teris etiā rebus est. Prius autem multiplex iam est. id enim cuius causa,
& quod eius causa, differūt: & alterū generatione, alterū essentia prius
est. quin &, quod eius causa, duplicē recipit differētiā. aut enim est vnde
275 motus: aut quo vtatur id, cuius causa, verbi gratia genitale & instrumē-
tale rei generatæ. horum enim alterū, id est, generans & agens præesse
oportet, vt quod doceat prius q̄, quod discat. sed tibias post eū qui tibijs
discat. frustra enim aderunt tibiæ ijs, qui vti nesciant tibijs. Cum itaq;
tria hæc sint, primum finis, quem esse id dicimus cuius causa. secundum
280 quod eius causa, scilicet principiū generans & mouens. efficiens enim
& generans quā talia sunt, ad id pertinent quod efficitur, & generatur.
tertium vtile & quo finis vtatur. primum eam partem habere necesse
est, in qua principiū motus cōtinetur. hæc enim protinus pars finis pri-
ma & potissima est. tū post eam totū & finem. tertium verò & vltimū
285 partes ijs accōmodatas instrumētales ad vsus nōnullos. Itaq; si quid tale
est, quod in animalibus inesse necesse sit, quod totius naturę principiū
& finē contineat, id effici primū necesse est. quā enim mouens, primum
oriri: quā pars finis est, cū toto oriri debet. itaq; instrumentaliū partium
quę sua natura genitale sunt, eas semper esse priores oportebit. alterius
290 enim causa sunt tanq̄ principiū. At vero quæ tales ex ijs, quæ alterius
gratia cōstant, nō sunt, eas esse posteriores cōgruit. quā ob rem vtrāq;
partes priores sint, quę alterius causa, an cuius causa ipse sint, distingui

ddd.iiij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

nō facile potest. incidit enim vt partes mouētes peiores sint generatio-
 ne q̄ finis. mouētes autem ab instrumentalibus distingui non facile est.
 Atqui ea ipsa via rationeq; quid post quod fiat, quærēdū est. finis enim 295
 quorundam posterior est, quorūdam prior. Quam ob rem ea pars, quæ
 principiū continet, prima existit: mox tota superior moles. quæ propter
 caput & oculi fœtus maximi iter initia apparēt: inferiora ab vmbilico,
 crura dico, exigua cernūtur. Partis enim superioris gratia inferior est.
 Et neq; pars finis, neq; genialis est eius. necessitatē etiā cur ita sit, non 300
 bene reddūt, qui, q̄ semper ita sit, dicūt, idq; principiū in his existimāt, vt
 Democritus Abderitanus opinatur, q̄ sempiterni & infiniti principiū
 nullū est, causa autē cur ita, principiū est: & infinitū, quod sempiternū
 est. Itaq; interrogare de eiusmodi rebus cur ita, est, inquit, quærere prin-
 cipiū infiniti. Atqui ea ipsa ratiōe, qua censeāt nō esse quærēdū, nullius 305
 rei sempiternæ demonstratio esse poterit. & tamen esse compluriū vide-
 tur, quarū aliæ semper fiūt, aliæ semper sunt. nā & triangula figura duo-
 bus rectis æquales semper habet, & diametrū incōmensurabilē esse cū
 costa sempiternum est. attamen causa eorum aliqua & demonstratio est.
 Igitur non omnium rerum principium quærendum esse rectē dicitur. 315
 at rerū quæ semper, aut sunt, aut fiūt, nullum principiū esse quærēdū,
 nō bene asseritur. sed ea dūtaxat principia nō recipiūt examē eiusmo-
 di, quæ rerum sempiternorū sunt. principij enī alia cognitio, nō demō-
 stratio est. principiū verò in rebus immobilibus quiditas est. In rebus
 autē quæ fiūt, iā plura habētur principia: sed modo diuerso, nec omnia 320
 modo eodē, quorū principiorū vnum numero est, vnde motus. quā ob
 rem omnia quæ sanguinem habent animalia cor primū possident, vt
 inter initia nostræ disputationis dictū est. in cæteris primū gignitur,
 quod proportionale sit cordis. venæ ex corde tendūt diductę modo ri-
 uorum, qui in parietibus proficiscentes ab eodem fonte pingūtur. par- 325
 tes enim cōiunctæ ijs sunt. vtpote quæ ex ijs coagmententur atq; cōsis-
 stant. Ortus similiarum frigore calorē agit: cōsistunt, coquūtūq;
 alia frigido, alia calido. quarum rerum differentias alibi exposuimus,
 ante, scilicet quæ humore igneq; resolubiles, quæ humore irresolubiles,
 igneq; illiquabiles sint. per venas igitur & meatulos quousq; alimentū 330
 resudans, quē admodū aqua per crudiūsculā futem, in carnē aut carnis
 proportionale cōuertitur frigore cōsistens, ex quo fit, vt caro ab igne
 resoluatur. Sed quæ terrena admodū oriūtur, parū humoris calorīsq;
 adepta. hæc dū refrigerescūt, humore cū calore euaporātē durā terrenāq;
 formam capiūt: vt vngues, cornua, vngulæ, rostra. quā ob rem igne hæc 335
 molliuntur. Sed humore nonnulla liquefcunt, vt ouorum putamina,
 Nerui & ossa calore interiore conficiūtur siccescēte humore. quā ob
 rem ossa resoluī ab igne nō possunt: quomodo testa indissolubilis est.
 quasi enim in fornace excocta à calore generationis ita cōstat. hic autē

κεράμιον, fu-
 tis, vas fictile

340 calor nec ex quolibet carnē, aut os facit, neq; quolibet modo, aut tēpo-
 re, sed ex materia apta, & vt apte, & cū apte effici potest. neq; enim quod
 effici potest, efficietur à mouente quod actu careat, neq; quod actū ob-
 345 tinet, efficere ex quolibet poterit. sicut nec faber arcam, nisi ex ligno fa-
 cere potest, neq; arca effici ex lignis potest, sine suo artifice. Inest hic ca-
 lor in excremēto seminali, tātā talēmq; habens motionem, & actionē,
 quanta modice ad quāuis corporis partem accommodetur. Quod si vel
 deficit, vel excedit, rem quā fit, aut deteriore efficit, aut læsam, & mā-
 cam, similiter vt in ijs agitur, quā foris igne coquūtur ad cibum, aut ad
 alium vsum. sed in ijs motum caloris nos moderamur, in illis natura gi-
 350 gnentis accommodat. In ijs autē quā sponte oriuntur, causā est motus
 tēporis, & calor. frigor priuatio caloris est. vtitur his ambobus natura
 vim habentibus necessario, vt alterum hoc, alterū illud faciat, sed in ijs
 quā alicuius gratia gignūtur, accidit vt alterū frigefaciat, alterū calefa-
 355 ciat, atq; ita pars quāq; qualitate certa efficiatur: vt caro mollis partim
 necessario talis exinde facta, partim alicuius gratia. neruus siccus & du-
 ctilis, os siccum & fragile, cutis carne siccescente efficitur, quomodo in
 polentis crustula. quam vetulam vocant, nec solū propter extremū ge-
 neratio eius euenit, sed etiā q̄lentitudo resideat, cū euaporari nō pos-
 sit. verū in cæteris lentū id īqualidū est. itaq; fit vt extrema exanguīū
 360 animalīū testa crustāve cōstent. at in sanguineo genere lentū hoc pin-
 guius est. & quidē quā natura nō terrena admodū sunt, eorum pingue
 sub cutis operimento colligitur, quasi cutis ex eiusmodi lentitate cōsta-
 stat, pingue enim habet aliquid lētītatis. sed hęc omnia, vt diximus, par-
 tim necessario, partim nō necessario, sed alicuius gratia effici asserēdū
 365 est. primū igitur moles superior per generationem distinguitur: infe-
 rior tempore procedente recipit incrementum in sanguineo genere.
 omnia vero lineamētis primū describūtur, deinde colores recipiūt, &
 mollitiem, & duritiem, quasi pictoris officio fungatur natura cū con-
 dit & creat. pictor enim vbi lineis primū descripserit animantē, mox
 370 vario illinit colore, ac perficit. cum itaq; principium sensuum totiūsq;
 animalis in corde contineatur, hoc ob eam rem primū gignitur, mox
 ob eius calorem frigiditas suprā, vbi desinūt venæ, respondens cordis
 calori cōstituit cerebrū. itaq; caput à corde cōtinuo generatur, & ma-
 gnitudine cæteris præstat. Principio enim cerebrum multū & humidū
 375 est. sed recipit dubitationem quod oculis animalium euenit. principio
 enim maximi visuntur, & in pedestri, & in natatili, & in volatili genere.
 vltimi verò omnium partium perficiūtur. interim enim confidūt. cau-
 sa autem est, q̄ oculorum sensorium positū quidem est, vt cætera senso-
 ria apud meatus. sed cum sensoriū tangēdi gustādīq; protinus sit aut
 380 corpus, aut aliquid propriū corporis animalīū, olfaciendi verò audiē-
 dīq; meatus contingāt aērē externū pleni spiritus natiui, ortīq; à corde

συμπασι τοῦ
 σι. confidunt
 quasi coeūt.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

tendant, ac desinant ad venulas cerebro adiunctas, oculus solus propriū corpus præ cæteris habet sensorijs, quod humidū & frigidum est: nec antè cōtentū eo in loco potētia, vt cætera partes, tum deinde actu exi-
stens: sed à cerebri humore secernitur pars purissima per meatus, qui
ab oculis ipsis tendere ad membranā cerebri visuntur. cuius rei argu-
mentū, q̃ nec alia pars humida & frigida est in capite præter cerebrū,
& oculus frigidus atq; humidus est. itaq; necessario locus hic magnitu-
dinē primū capit, post consistit. nam & in cerebro eodem euenit modo,
vt primū præhumidum, multūmq; sit, mox humore efflato concoctūq;
corporatur magis, subsidetq; & cerebrum & magnitudo oculorū. prin-
cipio igitur caput prægrande propter cerebrū, oculi grandes propter
humorē in ipsis contentū apparent. vltimi verò perficiuntur, quoniā ce-
rebri quoq; vix consistat. sero enim à frigiditate humiditatēq; vendica-
tur in omnibus quidē, sed præcipuē in homine. nam & sinciput inter
ossa vltimū cōfirmatur. Iam enim cū partus in lucē venit molle hoc in-
fantis os est. causa vt hoc maxime hominibus accidat, quoniā cerebrū
humidissimū & maximū omnium animalium homines habeant. cuius
rei causa est, q̃ calorem etiam cordis purissimum obtinet. quod tempe-
ramentū intellectus planē significat. homo enim omniū animalīū pru-
dentissimus est. Pueri etiam lōgo tempore nequeunt continere caput,
præ pōdere cerebri. nec secus partes, quas mouere oportet. principīū
enim mouendi sero superioribus dominatur: & ad postremū ijs, quorū
motus nō iungitur cum principio, vt cruribus. Palpebra etiā talis pars
est. sed cum natura nihil superuacaneū, nihil frustra facere soleat, cōstat
nec prius, neq; posterius, q̃ vsus exigat, ab ea effici quicq̃. sic enī quod
factum est, frustra aut superuacaneū fuerit. itaq; palpebras simul & di-
stingui, & posse moueri necesse est. Sero igit oculi animalīū perficiun-
tur propter copiam humoris concoquēdi in cerebro. Vltimi autem, q̃
mouēdi facultas, nisi increuerit, nequeat mouere eas partes, quæ tā re-
motæ à principio refrigeratæq; sunt. declarāt hoc idē palpebræ sua na-
tura. cū enim vel quātalibet grauitate caput tētatur, aut ex somno, aut
temulentia, aut alia eiusmodi causa, palpebras attollere nō possumus,
quanq̃ leui pondere aggrauētur. Sed de oculis iam dictū est, quēadmo-
dum oriantur, & quam ob causam vltimi articulētur, & absoluantur.
Cæterarum partium vnaquæq; ex alimēto gignitur, nobilissima quæq;
& potissimi principij particeps ex cōcocto, sincerissimo, primūq; alimē-
to, reliquæ necessarię. ac illarū gratia instituēdæ ex deteriore, & reliquijs
excrementisq;. Perinde enim natura atq; paterfamilias prudens nihil
amittere solet, ex quo facere aliquid cōmodi possit. dispensatur autem
in cura rei familiaris ita, vt cibus optimus detur liberis, deterior seruis,
vilissimus socijs animalibus. vt igitur incremēto iam addito mēs adue-
na facit hæc: sic in ortu ipso natura ex materia sincerissima carnē cæte-

rorum sensoriorū corpora cōficit, ex recrementis ossa, neruos, pilos, vngues, vngulas, & reliqua generis eiusdē cōstituit. Quā ob rē hęc vltima efficiūtur, cū iā suppetit excrementū naturæ. ossa igitur in prima partium constitutione gignūtur ex seminali excremento. cūmq; animal augetur, hęc incrementum ex alimento capiūt naturali, quo partes principales augētur. eius tamen ipsius alimēti sunt & reliquię, & excrementa. fit enim in quouis primum & secundū, alimentiq; ratio duplex est, altera nutriēdi, altera augendi. nutriens, est quod esse præbeat & toti & partibus. augēs, quod accessionē ad magnitudinē faciat. de quibus postea differendū latius est. Nerui etiā eodem modo, quo ossa, instituuntur, & ex eodem, videlicet ex seminali excremento, & nutritiuo. sed vngues, pili, cornua, rostra auiū, & calcaria, & si quid eiusmodi aliud est, ex cibo gignuntur aduentitio & auctiuo, quē tum à fœmina, tum de foris, sibi acquirunt. quā ob rem ossa quodā tenus capiunt incrementū. omnibus enim animalibus exitus magnitudinis est. itaq; ossa quoq; certo augēdi termino describuntur. nam si hęc semper augerētur, animalia quoq; in quibus os aut ossis proportionale est, augerētur, quādiu viverēt. magnitudinis animalīū meta & terminus his describitur. sed quā ob causam nō semper capiāt incrementū, postea declarandū est. pili autem & eorum cognata omnia quādiu insunt, tādīu augentur: & magis cum corpora aut ægrotant, aut senescunt, atq; decrescunt, quoniā plus excrementi tantisper remanet, cum minus in partes præcipuas cōsumatur propter senium aut morbū. nam vbi id quoq; ob ætatem defecerit, pili quoq; deficiunt. at ossa contrā. decrescunt enim cum corpore & membris. defunctis etiā pili augentur, sed nasci nequeūt. De dentibus dubitaueris. sunt enim eiusdem naturæ, cuius ossa, gignūtūrq; ex ossibus, vt vngues, pili, cornua, & similia ex cute. quo fit vt ipsa colorem pariter cū cute immutent. alba enim & nigra & vario modo diuersa pro colore cutis reddūtur. At dentes nihil tale recipiūt. ossibus enim annumerantur in ijs animalibus, quę ossa habēt & dentes. accrescūt soli omnium ossum tota vita. quod patet in ijs dentibus, qui mutuū tactum declināt. causa incremēti est, quoad pertinet ad id cuius gratia, vt fungi officio possint. breui enim tempore attritu cōsumerentur, nisi subinde repararētur, quando vel nūc senescentibus nōnullis edacibus dentē non magno præditi admodū perterūtur. plus enī in dies adimitur q̄ additur. quā ob rem bene id quoq; ad rem quæ accidit, emolita natura est. quippe quæ in senectutē vitæq; exitum defectū dentium proferrat, & pro vitæ spacio præscripserit modum. Sed si deciesmilies, aut deciescenties annis vita seruaretur, & prægrādes primos oriri oporteret, & sæpius renasci. Quāuis enī assidue reciperent incrementū, tamē detrīti prius q̄ accrescerēt, inutiles demū ad cibum cōficiendū euaderēt.

465 Sed cuiusnam gratia capiant incremētū, dictum iam est. Accidit autē,

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

vt neq; eandem naturam, quā cætera ossa, dentes habeant. cætera enim in prima cōstitutione omnia gignuntur, neque est quod pōst oriatur: at dentes post enascuntur. quā ob rem cum deciderint, denuo possunt oriri. tangunt enim ossa, non continuantur. ex eo tamen gignūtur alimēto, quod in ossa administratur. quapropter eandem, quam ossa, habent naturam, & tunc, cum illa iam suum numerum receperunt. sed cum cætera animalia dētibus, aut dentium proportionali prædita enascantur, nisi quid præter naturam accidit (perfectiora enim, q̄ homo generatione absoluuntur) homo dentibus carens venit in lucē, nisi quid præter naturam intercesserit. sed quam ob causam dentes alij decidāt, alij non, post explicabimus. Quod autem eiusmodi partes excremento constituuntur, ea causa homo in obsepto, & nudissimo omniū animalium corpore est, & ungues minimos pro magnitudine habet. minimū nāq; in eo est excrementū terrenum. cū enim excrementū quodq; sit, quod in cōcoctum remaneat, tum quod terrenum in corporibus est, omniū maxime est inconcoctū. quemadmodū partes quæq; constituuntur, & quænam causa generationis sit, declaratum iam est.

¶ Quomodo fœtus in vtero animantium augeantur. Cap. V.

Augmentur fœtus, qui forma animalis nascuntur, per vmbilici annexum, vt antè diximus. Cū enim vis quoque nutriēdi in animalibus insit, vmbilicum statim quasi radicem agunt in vterum. vmbilicū venæ cōtentæ in putamine complēt. plures in maioribus animalibus, vt boue ceterisq; generis eiusdē. binę in mediocribus, singulæ in minimis. hoc sanguineum hauriunt alimētum. vterus enim exitus est venarum multarum. Animalia igitur non vtrinque dentata omnia, & dentatorum vtrinque, quorum vterus venam nō singularem habet pertinentem grandē, sed pro vna plures frequentes cōtinet, hæc in vtero habēt quæ acetabula appellātur, in quæ vmbilicus deuenit atq; adhæret. Tenduntur enim venæ vmbilicales vndiq; laterū, fissæq; sparguntur vsquequaq; per vterum, & qua desinūt, hæc illa acetabula existunt curuamine suo cōiuncta cum vtero. cauo autem ad fœtū cōuersa. Secundæ vero & mēbranæ inter fœtum & vterum positæ sunt. Acetabula fœtu accrescēte proficiscentēq; ad exitū minora subinde redduntur, demūmq; obliterantur, cū perfectus iam est. in ea enim veluti mās reponitur à natura fœtui alimētū sanguineū, quod dum colligitur, & paulatim ex multis cōsistit, quasi pustula & inflammatio corpus acetabulorū existit. itaq; quādiu fœtus sit minor, nec multū cibi assumere possit, cōspicua maiorāq; sunt. Sed aucto iam fœtu cōsidunt, & exolescūt. Minuta & vtrinq; dentata animalia magna ex parte acetabulis vteri carent. tendit vmbilicus in ijs in venā singularem quæ per vterū maiuscula fertur. Cūmq; eiusmodi animalia alia vnum, alia plura pariant,

κοτυληδὼς
ves, acetabula.

25 quo modo vnum, eodem plura habentur. Sed hæc, & dissectionū exem-
 plis, & historiarum cōmentarijs inspicienda, explorandāq; sunt. hærent
 enim & cōtinētur animalia ex vmbilico, qui ex vena depēdet per equi-
 librium directū ad venam quasi aquæductum fluentē. Fœtus membra-
 30 nis & secundis obuolutus cōtinetur. Qui infantes ali in vtero aiūt su-
 gentes carunculā quandam, nō rectē dicūt. Idem enim & cæteris ani-
 malibus eueniret. quod tamē nusq̃ videmus. atqui facile per dissectione-
 nes videretur, si esset. Omnes etiā fœtus, tum volucres, tum aquatiles,
 & pedestres pari modo membranæ tenues ambiūt, separantes ab vtero
 & humoribus admissis, sed nec in ijs ipsis tale quicquā inesse videmus.
 35 neq; fieri potest, vt per eorum aliquod alimentū hauriāt. Iam quæ ouo
 nascuntur, omnia incrementū foris recipere abiuncta ab vtero apertū
 est. itaq; non rectē aiunt, qui ita dicunt, vt Democritus. Coëunt anima-
 lia generis eiusdem secundū naturā, sed ea etiā quorum genus diuer-
 sum quidem, sed natura nō multum distat, si modo par magnitudo sit,
 40 & tempora æquēt grauiditatis. raro id fit, sed tamen fieri & in canibus,
 & in vulpibus, & in lupis certū est. canes etiam Indici ex belua quadā
 simili & cane generātur. necnō in auibus salacioribus idem fieri visum
 est: vt perdicibus, & gallinis, Quinetiam ad uncorū accipitres specie di-
 uersi coire inter se putātur. Idemq; in nonnullis alijs auibus euenire
 45 animaduersum est. In marinis nihil adhuc exploratū habemus dignū
 memoratu. qui tamē rhinobati appellātur, maximi gigni credūtur ex
 squatina & raia. Ad hæc, quod de Africa in prouerbio est, semper ali-
 quid noui Africam afferre, propterea dicitur, q̃ diuersa etiā genera co-
 eant. nam ob aquæ penuriā terræ illius, vel alienigena libidine copulā-
 50 tur, cum in loca paucissima rigua cōgregentur. sed cū cætera sic orta,
 rursus ipsa inter se coëat, generarēq; possint, genus vnum mulorū steri-
 le est. quippe quod neq; secum neq; cū alijs iunctum generet. Quæstio
 igitur in vniuersum, quam ob causam sterilis aut mas aut fœmina sit.
 sunt enim steriles & mulieres & viri: atque etiam in cæterorū animalū
 55 genere, vt equorum, vt ouium sunt quæ nullā faciant prolem. sed mu-
 lorum genus totum sterile est. Causæ verò sterilitatis in cæteris anima-
 libus plures sunt. nā & à primo ortu naturæ locis ad coitū commodis
 oblæsis steriles & mulieres & viri reddūtur, vt alteræ nō pubescant, al-
 teri nō barbescāt, sed spadones quidā sint. alijs in processu ætatis idem
 60 accidit affectus, aut propter corporis nutritionem pleniorē. mulieri-
 bus enim pinguioribus factis, viris corpore melius habito excrementū
 seminale in corpus absuitur. itaq; fit vt illis menstrua desint, his geni-
 tura. aut ex morbo, viris humidū frigidūq; emittitur semen: mulieri-
 bus purgationes vitiantur, plenæq; excrementorū morbificorū reddū-
 65 tur. Multis etiam tum viris, tum mulieribus, hoc idem accidit malum
 oblæsis partibus, & locis accōmodatis ad venerē. quæ vitia partim cura

bilia sunt, partim incurabilia. sed maximè steriles tunc perseverant, cū
 primo naturæ ortu tales cōstituerunt. gignuntur enim & mulieres virā-
 gines, & viri fœminares, alteris mēstrua defunt, alteris semē exile frigi-
 dūmq; est. Quā ob rem ratione recta experimēto in aqua probatur fœ-
 cunditas feminis. quod enim tenue ac frigidum est, cito diffusum per
 summa innatat. quod fœcūdū est, in imum descendit. calidū enim, quod
 cōcoctum est. concoctū autem est, quod spissum crassūmq; est. mulierū
 probatio suffitu, vt odores subeuntes vterū efferantur ad locū spiran-
 di, & afficiant halitum. atq; etiā illitu, vt colores oculis impositi saluam
 perficiant oris. nam nisi hæc ita fiant, meatus corporis per quos excre-
 mentum decedit, confusos, obseptos, & obcæcatos esse significatur. se-
 des enim oculorum maxime omnium locorum capitis seminalis est.
 quod patet cū sola ipsa per coitū venereū manifeste immutetur, & vsu
 immodico rei venereæ oculi aperte langueant & subsideant. causa est,
 q̃ natura genituræ similis cerebro est. aquosa enim materia eius est, ca-
 lōrque aduentitius. purgationes autē seminales à septo veniūt. principiū
 enim naturæ hinc est. Itaq; fit vt motus à genitali ad pectus deueniāt.
 hinc odores per spirationē sensum efficiūt. hominibus igitur cæterisq;
 generibus, vt antè retulimus, particulatim hæc læsio obuenit.

χρωματῶν
 ἕως περ-
 ciāt, colorēt.

¶ Contra Empedoclis & Democriti sententiā, qui non rectè sen-
 serunt quam ob causam muli sint steriles. Cap. VI.

T genus mulorum totū sterile est. cuius rei causa non
 bene ab Empedocle & Democrito redditur. obscure
 Empedocles, planius Democritus scribit. sed neuter
 bene. afferūt enim demōstrationem æque de omnibus,
 quæ præter suam cognationē coëāt. Democritus mea-
 tus mulorum corruptos in vteris dicit, quoniā non ex
 cognatis principiū eorum consistit. sed id cū alijs etiā animalibus acci-
 dat, tamē nihilominus possunt generare. atqui si id causā esset sterilita-
 tis, cætera quoq; sterilia esse deberēt, quæ ita coëunt. Empedocles mixtu-
 ram seminū causatur, quæ densa ex molli vtraq; genitura cōstat. caua
 enim & dēsa coaptari vicissim, fieriq; ex ijs, durum ex mollibus, vt si æs
 stanno misceatur. sed nec in stanno & ære causam rectè assignat. dixi de
 his in problematis. neq; principia ex rebus vllo modo cognitis accipit.
 caua enim & solida coaptata vicissim, quonā modo faciant mixtionē,
 aut vini & aquæ, aut alius cuiuspiam? hoc enim supra hominis captum
 dicitur. nam quēadmodū caua vini & aquæ debeant accipi, præter sen-
 sum omnino est. Item cum ita sit, vt & equi ex equis gignantur, & asini
 ex asinis, & mulus ex equo & asino, alterutro mare, aut fœmina, cur ex
 his tam densum consistat, vt sterile sit, quod prodierit? ex quo autē fœ-
 mina & mare, aut asino fœmina & mare sterile non proueniat? Atqui
 molle & maris equi & fœminæ semen est. coit autem equus cum asino,

tum mare, tum fœmina pro differētia sui sexus. idēq; gigni ex ijs sterile ait, quia vnum ex ambobus seminibus mollibus conficiatur. ergo & quod ex equo mare ac fœmina gignitur, sterile esse debet. nā si alterū
25 misceretur solū, liceret dicere alterū causam esse sterilitatis, vt dissimile genituræ asini. Nūc verò quali illius semini, tali & cognati miscetur. ad hęc demonstratio æquē de ambobus, tam mare, q̃ fœmina rectē affertur. Sed interest, quòd mas septēnis dūtaxat generat, vt aiunt, fœmina
30 improlis omnino est. idq; propterea, quia perducere ad finem quod cōceperit nequeat. nam concepisse quidem iam mulā constat. sed fortasse verisimilior ijs demonstratio logica illa videbitur (logicā appello, quia quo vniuersalior, eo remotior à proprijs principijs est) si ex mare ac fœmina speciei eiusdē proles speciei eiusdē gigni solet, aut mas aut fœmina, vt ex cane mare & fœmina canis, aut mas aut fœmina, ex diuersis
35 etiam speciebus diuersum specie proueniat necesse est. Verbi gratia, si canis diuersum est à leone, ex cane mare, & leone fœmina diuersum proueniet, & ex leone mare & cane fœmina diuersum. Cū itaq; mulus mas & fœmina sine speciei differentia gignantur, ex equo & asino quæ diuersa specie sunt, impossibile est, vt aliquid ex multis gignat. nec enī
40 diuersum specie prouenire potest, quando ex mare ac fœmina speciei eiusdē idē specie generatur, neq; idē, hoc est multis, gignitur enī mulus ex equo & asino, quæ diuersa specie sunt. ex diuersis autē specie diuersum animal gigni positū est. sed enī hęc ratio admodū vniuersalis inanīsq; est. rationes enī quæ nō ex proprijs ducūtur p̃icipijs, inanes sunt, & rerū esse vidētur, cū lōgē aberrēt. sunt profecto geometricæ ratiōes, quæ ex principijs geometricis afferūtur. idēmq; in ceteris est intelligēdum. videntur tamen eiusmodi rationes, quāuis inanes, aliquid esse. nā & inane siue vacuū illud aliquid esse videtur, cū tamē nihil omnino sit. nec verū est quod cōcluditur. multa enim ex ijs, quæ nō eadem specie
45 progengerātur, fœtifera prodeūt, vt antè exposui. hoc igit modo, nec de cæteris rebus, neq; de naturalibus indagandū est. Sed ex ijs quę in genere, tum equorū, tum asinorū insunt, considerando potius acceperis causam. primū enim vtrunq; eorum singulārē parit, inter cognata animalia plura numero. tum fœminæ nō semper cōcipere possunt. & quidē equi interposito tēpore admittūtur, quoniā ferre cōtinuē nequeāt, sed equa menstruosa nō est: imò minimū inter quadrupedes emittere solet, asina cōceptus incōtinens est. geniturā utiq; iniectā emingit. quā ob rem verberibus eā sectātes cogunt ne id faciat. Ad hęc frigidū animal asinus est. quā ob rem locis frigidis gigni nō potest, vtpote sua natura impatiēs frigoris, velut apud Scythas, & eorū finitimos. nec verò
50 apud Gallos qui supra Hispaniā colunt, genus id animalis est. nam ea quoq; provincia frigida est. hinc admissarios etiam non vt equæ, sic asinæ æquinoctio admouent: sed æstiuo solstitio, vt tēpore calido pulli na-

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

scatur. eodem enim tempore parit, quo coierit. Annū vterū fert & asina & equa. Cum igitur natura sit frigidum animal, vt dictum est, semen quoq; genitale eius frigidū esse necesse est. Cuius rei indicium, qd si equus superuenerit asinam, quam inierit asinus, non peruertet asini initū: sed si asinus superuenerit equam, quā equus inierit, peruertet, propter seminis sui frigiditatē. Cum igitur inter se ipsa iunguntur, seruatur semē propter alterius calorē. calidius est enim quod ab equo secernitur. nā asini & materia & genitura frigida est: equi calidior est. cū autē mixtū vel calidum cum frigido vel frigidum cū calido est, euenit vt cōceptus ex ijs seruetur, eaq; vicissim ex se ipsa fœcunda sint. At verò quod ex ijs prodijt, non insuper fœcundū, sed infœcundū ad perfectam fœtificationem est. Omnino cum vtrunque aptum, propensūq; sit ad sterilitatē (sunt enim in asino tum ea quæ diximus, tum etiam, vt nisi à prima dētiū mutatione generare incipiat, nunq̃ post generet, sed sterilis omnino perduret) ita in exiguo cōtinetur generādi vis corporis asinini, facillimēq; labitur ad sterilitatē. Equus etiā simili modo idoneus est ad sterilitatē, tantōq; deest vt sterilis sit, quāto, vt quod ex ipso prodierit, semen frigidius reddatur. quod tūc efficitur, cum asini excremento miscetur. asinus quoq; parū deest quin sui generis initu sterile generet. Itaq; cū accesserit quod prætet naturam est, si antē vix vnū partu naturæ legitimū poterat generare, iam quod peregrinū ex ijs prodijt sterilius, nihil deerit, vt sterile sit, sed necessario sterile erit. euenit etiam vt corpora mulorū magna efficiātur, quoniā menstruorū decessus ad corporis incrementū vertatur. Cūq; partus eorū annuus sit, nō modo cōcipiat, sed etiam enutriet mula opus est. quod fieri non potest sine menstruis. mulis autē menstrua defunt, sed quantū inutile est, cū excremento vesicę abigitur. Vnde fit, ne muli genitale fœminarū, sed ipsum excrementū olfaciant. reliquum in corporis incrementū & magnitudinē vertitur. Itaq; concipere quidem aliquādo mula potest. quod iam factū est, sed enutrire atque in finē perducere non potest. mas generare interdū potest, quoniā & calidioris naturæ q̃ fœmina mas est: & nihil corporis per coitum confert ad generationem. quod autem facit, ginnus est. quod mulus oblæsus est. nam ex equo & asino, ginni proueniūt, cū cōceptus in vtero ægrotauit. est enim ginnus idem, quod metachœrum in porcis, quod enim ibi læsum deprauatūq; in vtero est metachœrum vocatur, quasi aporcellum dixeris. idq; cuilibet porco accidere potest. pygmœorum etiā, id est nanorum, pomilionū, & pusillorū generatio similis est. nam eorum quoq; mēbra & magnitudines vitiantur in vtero, & sunt veluti aporcella, & ginni. hætenus de mulorum sterilitate.

SECUNDI DE GENERATIONE ANIMALIVM

LIBRI, FINIS.

ARISTOTELIS DE GENERA-
TIONE ANIMALIVM LIBER TERTIVS, INTERPRE-
TE THEODORO.

De generatione animantium sanguineorū, ouiparorum, deq;
ouis subuentaneis, & ceterorum ouorum natura: & quam ob
causam, alia vnicolora sunt, alia bicolora. Cap. I.

E mulorum sterilitate dictum iam est, atq; etiam
de ijs, quæ animal & foras & intra se pariunt. In
sanguineo autem ouiparo genere partim similis
generatio, vt in pedestribus, est, idemq; de omni-
bus aliquid accipi potest: partim differentia, tum
inter ipsa, tum ad pedestria existit. Oriuntur omnia
coitu mare in fœminâ emittente semen genitale.
sed aues ouum ædunt perfectum, crusta intectū
dura, nisi morbo lædatur. atq; omnia auium oua
bicolora sunt. piscium cartilaginei, vt sæpius dixi, cum intra se oua pe-
pererint, animal excludunt, ouo in alium vteri locum ex alio translato.
molle hoc ouum est, & vnicolor. vnus ex ijs animal non parit, qui rana
vocatur: cuius causam post exponam. ceteri pisces qui oua pariunt,
ouum vnicolor ædunt, quod imperfectū est. quippe quod extrâ capiat
incrementū eadem causâ, qua & quod intus perficitur. De vteris qua
inter se differētia discrepent, & quas ob causas ita sit, declaratū est antè.
Viui parorum enim alia suprâ, iuxta cinctum vterū continēt: alia infrâ,
iuxta genitale. suprâ cartilaginea habent: infrâ quæ animal & intra se
& foras generant, vt homo, equus, & reliqua generis eiusdē. ouiparorū
etiam alia infrâ, vt pisces, qui oua pariunt: alia suprâ, vt aues. consistunt
vel sponte cōceptus in auīū genere, quos subuētaneos, & Zephyrios
à Fauonio quidam appellant. qui profecto in ijs fiunt aibus quæ non
volaces sunt, aut vnçe, sed multiparæ, quoniam excremento ipsæ abun-
dant. vncis in alas & pēnas id vertitur, corpūsq; exiguum ficcū & cali-
dum habetur. decessus autē menstruorū & genitura excrementū sunt.
cū igitur & pennarū natura, & seminis, excremēto gignatur, nequit na-
tura largē vtrōq; versus profundere. hæc eadē causa est, & vt aues vn-
cæ nec salaces sint, nec multiparæ, sed graues volacēsq; quarū corpus
grandiusculum, vt columba, & similes: aut graues nō volaces, quarum
corpus grāde, vt gallina, coitu superent, & partu. grauibus enim nō vo-
lacibus, vt gallinis, pdicibus, & reliquis id genus, multū eius excremē-
ti fit. quapropter mares eorū salaces sunt, & fœminę multū materiæ suæ
gerūt. & quidē pariūt, ex ijs aliæ cōplura, aliæ sæpe. cōplura gallina, per-
dix, struthio Libycus: sæpe autē colūbariū genus, sed nō multa. quippe
ccc. j.

quod mediū ³⁵ corpulentū vi graue / ⁴⁰ pauca parit. ⁴⁵ te cōcoquēdi maxima, atq; etiā q̄ cibi facile sibi acquirit. aduētiā enī dif-
ficulter id faciunt. Paruæ etiā aues salaces, præfœcundæq; sunt. quomo-
do interdū plātæ minores sunt fertiliores. quod enī incremēto corpo-
ris deest, in excrementū seminale exundat. quā ob rē gallinæ hadrianæ
multa admodū pariunt, fit enim propter corporis exiguitatē, vt alimē-
tū ad parionē sumptitetur. vulgares etiā gallinæ fœcūdiores sūt gene-
rosis. corpora enim alteris humidiora, alteris grandiora & sicciora. ani-
mus generosus in eiusmodi corporibus potius cōsistit. quin & tenuis-
tas ac ībecillitas cruriū facit, vt eorū natura & salacior sit, & fœcūdior.
quomodo & hominibus euenit. alimentū enim quod crura subiret, in
seminale excrementum transfertur. quod enim inde natura adimit,
hic adiicit. nam vncungues aues pede sunt firmiore, & crure crassiore
causa victus. itaq; ōnibus his de causis, neq; salaces sunt, neq; præfœcū-
dæ. Tinnūculus potissimū in eo genere fœcūdissimus est, qui solus ferē
aduncarū & bibit. humor autē & natiuus & aduētitiuū seminalis cū ca-
lore indito est. sed ne ipse quidē multa admodū parit, verū cōplurimū
quatuor. Cuculus parū generat, quāq; aduncus nō est, quia naturæ fri-
gidæ est. quod ipsius pauore indicatur. Seminale autē animal calidū esse
& humidū oportet. pauidā esse hāc auē apertū est, cū ab ōnibus auibis
fugetur, & in alienis pariat nidis. Columbarium genus bina magna ex
parte parere solet. nec enim vniparum est, cū nulla auis pariat vnum,
excepto cuculo, qui & ipse duo interdū parit. nec multa parit, sed sæpe
bina aut terna complurimū, sed bina magna ex parte. sunt enim ij nu-
meri inter vnū & multa. cibum in semen cōuertit in ijs quæ abunde fœ-
tificant, pluribus declaratur euentis. arborū enim multæ cū admodum
copiose tulerint, exarescūt fructificatione, nisi corpori alimentū remā-
serit. Annuis etiā idem euenit, vt leguminibus, vt frumentis, & reliquis
huiusmodi. cibum enim omnē in semē cōsumūt. quippe cum genus
id fertile admodum sit. necnō gallinarum nōnullæ cum adeò valde pe-
perissent, vt etiā bis die pepererint, mox à tanto partu interiēre. Hype-
rinæ enim, id est effœtæ, & aues & plātæ fiunt. quod vitiū nimia excre-
menti secessio est, vt exhaustæ effœtæq; dicantur, quæ ita afficiūtur. hæc
eadē affectio causæ leuē etiam est, vt sterile scat. primū enim quinq; aut
sex parit catulos, tum anno secūdo quatuor, mox tres, deinde pari mo-
do per annos singulos minus vno, ab vno postremo nullum, cū & ex-
crementū omne consumptū iam sit, & ætate definēte semen vnā defece-
rit. Quibusnā auibis subuētanei partus consistant, & quæ præfœcūdæ,
parūve fœcūdæ, quāsq; ob causas, dictū iā est. fiunt subuētanea oua, vt
antē retulimus, quoniā materia seminalis in fœmina est, nec mēstruorū

decessio fit auibus, vt viuiparis sanguine præditi. **C**is enim omnibus fit, alijs magis, alijs minus, alijs quantū rem indicet. In piscibus etiā, vt auibus mēstrua nulla prodeūt. quā ob rem ijs quoq; cōceptus cōsistit sine coitu, vt auibus: sed minus aperte. frigidior enī natura pisciū est. decessio igitur mēstruorū quæ viuiparis fit, eadem cōsistit in auibus per debita excremēti tēpora. & quia locus septo propinquus calidus est, magnitudine iusta perficiūtur. sed ad generationē imperfecta, tū hæc tum illa pisciū sunt, nisi semē maris accedat. cuius rei causam antè exposui. Volacibus subuētanea nō gignūtur, scilicet eadē causa, qua multa nec ab ijs ipsis generātur. vncunguibz enim parū excremēti inest, & marē desiderant ad excremēti cōmotionē. gignūtur subuentanea oua plura numero, q̄ quæ fœcūda sunt: sed minora ob vnā eandēmq; causam. q̄ enim imperfecta sunt, minus augentur: quod minus augētur, plura numero existūt. minus etiā suauiā sunt, quoniā minus concocta. concoctū enim in quouis genere dulcius est. sed oua auiū aut pisciū nō perfici ad generationē sine mare satis exploratū habemus. An in piscibus quoque fiat cōceptus sine mare, non æque apertū est. sed potissimū in fluuiatili genere rubellionibus id accidere visum est. etenī nōnulli statim habere oua vidētur, vt de his in historijs scripsimus. Omnino in auiū genere, ne ea quidē oua quæ per coitū oriūtur possunt magna ex parte augeri, nisi coitus aui cōtinuetur. cuius rei causa est, q̄ vt in mulieribus coitu maris detrahatur mensiū excrementū (trahit enī humorē vterus tæpefactus, & meatus aperiūtur) sic in auibus euenit, dū paulatim mēstruū excrementū accedit, quod foras decedere non potest, quoniā parū est & supernè ad cinctū continetur, sed in vterum ipsum collabitur. Hoc enim ouum augetur sicut fœtus viuiparorū, eo q̄ per vmbilicū affluit. nam cū semel aues coierūt, omnes ferè oua semper habere perseuerāt, sed parua admodū. quā ob rem de subuentaneis dicere nō solent oriri sponte, sed reliquias esse prægressi coitus. quod falsum est. satis enim cōspectū est in nouella, tum gallina, tū anserē gigni sine coitu. tū etiā per dices fœminę, & quæ nōdū coierint, & quę coierint, quarū vsus in aucupijs, cū olfaciūt marē, vocēmq; eius audiūt, alteræ implentur, alteræ statim pariūt. cuius affectionis causa est eadē quæ in homine, & quadrupede. nā si fortè eorū corpora accensa libidine turgent ad coitū, alia cū primū viderūt, alia cum leuiter tetigerunt, semen emittūt. est hoc auiū genus sua natura libidinosum, vt leui egeat motu cū turget, citōq; discernat, vt in ijs quæ nō coierint subuētanea cōsistant, in ijs quę coierint, oua breui augeantur, & perficiantur. Aues ex ijs quæ ouum pariūt foras, perfectū hoc edūt: pisces imperfectū. quod extrā recipit incrementū, vt ante diximus. causa est, q̄ genus pisciū fœcūdū admodū est. Itaq; fieri non potest, vt multa intus finē recipiāt. quapropter foras deponūt. idq; agitur cito, q̄ vterus eorū pisciū, qui ouum pariūt, foras iuxta genitale

ecc. ij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

positus est. Sunt autem oua bicolora: piscium unicolora. omnium coloris causam videris ex facultate partis candidam, atque luteam. secernitur enim a sanguine quod eo venit. nullum enim ex sanguine animalium generat: sanguinem autem materiam esse corporum dictum iam sapientius est. pars igitur eius quae calida est, propius ad formam in membris instituendis accedit. quae autem terrosior est, corporis institutionem praebet, & remotior est. quam ob rem in bicoloribus ovis animal initium suae generationis a candido sumit. Initium enim animale in candido, cibum a luteo capit. calidioribus itaque animalibus seorsum ista habetur distincta, ex quo principium ortus, & ex quo alimentum, atque alterum candidum, alterum luteum est: & plus candidi sincerius semper est, quam lutei & terreni. At minus calidis & humidioribus contra, plus lutei, idque humidius est. quod in palustribus accidit avibus. Cum enim illae sua natura humidiores sint, tum frigidiores terrenis avibus constent. Itaque oua earum multum eius, quod vitellum vocatur, habent, minusque luteum. quoniam candidum minus ab eo separetur. Quae iam sua natura frigida inter ovipara sunt, ea longe humidiora constent. quale genus piscium est. nec candidum habent distinctum, quia exiguum hoc est, & frigida terrenaeque qualitatibus copia impedit. quam ob rem omnium piscium oua unicolora sunt, atque ad lutea candida, ad candida lutea esse dixeris. avium vel subveteranea oua colorem eum duplicem obtinent. habent enim ex quo utrumque sit, & unde principium, & unde cibus. sed haec imperfecta sunt, & maris indiga. sunt enim fecunda, si quo tempore ineuntur a mare. nec verò sexus causae coloris duplicis est, ut candidum a mare, luteum a foemina sit, sed ambo a foemina proficiuntur. verum alterum frigidum, alterum calidum est. in quibus multum caloris est, distinguuntur: in quibus parum, distinguere non possunt. & ob eam rem conceptus eorum sunt unicolores, ut dictum est. semen autem maris constituit tantum. ideo primum exiguum, albumque conceptus avium cernitur, mox tempore procedente luteus totus, cum iam plus sanguinis admiscetur. postremo secedente calore pars candida circum insistit, quasi humore aequae feruente quoquo versus. candida enim pars ovis sua natura humida est, caloremque animale intra se continet. quam ob rem circum ipsa discernitur, lutea & terrena intus manet. & si plura oua cointerecta in patinam, aut tale aliquod vas coquis igne, ita, ne motus caloris citatior sit, quam ovorum distinctio, idem in universis ovis, quod in singulis evenit, ut lutea cuncta in medio constituantur, candida circiter ambiat. sed quam ob causam alia unicolora, alia bicolora sunt oua, dictum iam est.

De ortu eorum, quae perfectis ovis foras generantur, tum avium, tum quadrupedum ovum crusta intestum parietum. Cap. II.

Secernitur in ovo principium genitale maris ea parte, qua ovum utero adhæret, fitque proinde dissimile, quod bicolor est, nec planè rotundum, sed altera parte acutius, quoniam partem eam differre oportet, in qua principium illud continetur. quam

5 ob rem durius ea ipsa parte est ouum, quàm inferiore. principium enim
 operiendum custodiendumq; est. exit etiam pars oui acuta post. quod
 enim adhæret, id exire postea cōuenit. adhæret autē ea parte, qua prin-
 cipium continetur. & principium ipsum in parte acuta est. Idē in plāta-
 10 rum etiā seminibus modus est. principium enim seminis adhæret, aut ra-
 mo, aut putamini, aut pulpæ, vt in legumine patet. qua enī biualuis fa-
 barū strues, & ceterorū id genus cōiungitur, hac principium seminis ad-
 hæret. Sed quæres de incremento ouorū, quonā modo ex vtero veniat.
 animalia enim per vmbilicū capiunt cibū: oua autē quo? cū non modo
 15 vermiū, ipsa per se recipiāt incrementū. At si quid est, quo adhærent, id
 quonā trāseat perfectō iā ouo? nihil enim tale exit cū ouo, vt vmbilicus
 cū animali. quod enim circiter ābit, testa perfectō iā ouo efficitur. rectē
 igitur hoc ita queritur. Sed latet primo mēbranā mollē id esse, quod po-
 stremo testa efficitur. perfectō enim ouo, durū ac rigidū euadit ita mo-
 20 dicē, vt exeat adhuc molle. dolorē enī moueret nisi ita exiret. egressum
 statim refrigeratū duratur euaporato humore q̄primū, qui exiguus in-
 est. relictūq; portione terrena. Huius itaq; mēbranæ particula quædam
 vmbilicaris parte acuta p̄cipio cōtinetur, tēditq; paruis adhuc veluti
 fistula. quod in eiectionis inchoatis ouis patet. nā si auis madefacta, aut a-
 25 lia causa inalgescens eiecit, cruētus adhuc cernitur cōceptus, habēsq;
 sibi annexā appēdiculā vmbilicarē, quæ ouo āplius increscēte obtēditur
 latius, atq; minuit, perfectōq; mucro exitū cōplet. mēbrana interior sub
 hoc vmbilico est, quæ vitellū albumēq; ab eo distēminat. vbi iā ad con-
 sūmationē ventū est, ouū absoluitur totū, & vmbilicus ratione nō insu-
 per apparet. extremū enī vltimū eius est. Partus ouorū cōtrā atq; anima-
 30 liū euenit. animal enī versum in caput, suūq; principium nascitur: at ouū
 quasi in pedes cōuersum exit. cuius rei causæ quod diximus est, q̄ ouū
 ea parte qua principium continetur adhæret. Generatio auium ex ouo
 ita euenit, vt incubante & cōcoquēte aue, animal ex parte oui secerne-
 35 tur: augeātur ex reliqua parte & conficiatur. natura enim simul & ma-
 teriam animalis in ouo reponit, & satis cibi ad incrementū. Cum enim
 auis intra se perficere nequeat, cibum vnā parit in ouo. nam ijs quæ for-
 ma animalis nascūtur, cibus ī alia corporis parte paratur, quod lac vo-
 catur, videlicet in māmīs. At auibus hoc idem in ouo natura cōstituit,
 40 sed cōtrā, quàm homines putant, & Alcmeon Crotoniates ait. nō enim
 albumen oui lac est, sed vitellū. hoc enim pullis pro cibo est. illi albu-
 men pro cibo esse existimāt, propter coloris affinitatem. Oritur pullus
 incubante aue, vt dictū est. sed si aut tēpus sit bene temperatū, aut lo-
 cus, in quo oua manent, tepidus, cōcoquūtur & auium oua, & quadru-
 pedū ouiparorū sine parentis incubitu. hæc enī omnia in terra pariūt,
 45 cōcoquūtūrq; oua tepore terræ. nam si quæ quadrupes ouiparē fre-
 quētantes fouent quæ ædiderint oua, custodiæ gratia potius id faciūt.

ccc.iiij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

gignuntur verò eodē modo oua quadrupedū, quo auiū. crusta enim dura intacta, & bicolora sunt, & iuxta cinctum cōsistunt, vt auium: & reliqua eadem tum intus, tum extrā eueniunt. Itaq; omnium causæ eadem consideratione continētur. sed quadrupedum oua vt validiora tēpore cōcoquuntur, auiū imbecilliora sunt. atq; ob eā rē parentem desiderant. Tum etiā natura attēdere videtur, vt sensum prouidū, curāmq; diligentem erga prole parentes habeāt. sed in genere deteriore hoc facit, quousq; pariant: in alijs quibusdā etiam donec perficiāt. Prudētioribus verò plus curæ mandatur, vt etiam enutriant. postremo ijs quæ prudentiam maxime prædita sunt, consuetudo, amor, & charitas in prolem etiā adultam seruatur, vt homini, & quadrupedū nōnullis. auibus cura donec pariant, & enutriāt. quam ob rem & ab incubitu laborāt in prole enutriēda. à partu verò deterius afficiuntur, quasi priuatē aliquo sibi natiuo gestamine. Perficitur animal in ouo celerius diebus tepidis. tepore enim iuuatur. nam concoctio est calor quidā. terra enim suo calore cōcoquit. & quæ incubāt, hoc idē faciūt. adhibent enim suum calorem. deprauātur etiā oua, & fiunt, quæ vrina appellātur tempore potius calido, idq; ratione. vt enī vrina tēporibus calidis coalescūt fēce subuersa, hoc enim causæ est, vt deprauentur, sic oua pereūt vitello corrupto. id enim in vtriusq; terrena portio est. quā ob rem & vinū obturbatur fēce permixta, & ouum vitello diffuso. multiparis igitur hoc accidit meritò, cum nō facile omnibus calor conueniens reddi possit: sed alijs deficiat, alijs superet, & quasi putrefaciendo obturbet. Vncunguibz etiā quāuis parum fœcundis, nihilominus tamen idem euenit. sæpe enim vel alterum ex duobus vrinum fit, sed tertiū semper ferè. Cum enim calida sua natura sint, faciunt, vt quasi ferueat supra modū humor ouorū. Iā enim naturā quoq; contrariā luteum & candidū habēt. luteū nāq; gelu duratur, & coit: calore cōtrā humescit. quapropter cum vel in terra, vel per incubitū cōcoquitur, humescit. atq; ita pro cibo animalibus nascuntibus est. Nec verò cum ignitur assatūq; durefcit, quoniā naturæ terrenæ est, vt cera. Ideoq; cum plus iusto calefcunt, nisi ex recremēto humido sint, saniescunt, redduntūq; vrina. At candidum gelu nō con- crescit: sed magis humescit. causam antè reddidi. ignitū solidescit. quā ob rem cū ad generationē animalī cōcoquitur, crassescit. ex hoc enim consistit animal. luteū autē pro cibo est, & membrīs subinde instituen- dis incremētū hinc administratur. quocirca luteum & candidū mēbra- nis inter se distingūtur, quasi naturā habeant diuersā. Sed quemad- modum hæc inter se habeant, tum initio generationis, tū consistētibus animalibus, atq; etiam de membranīs & vmbilicis diligētius ex ijs quæ per historiā scripsimus, cōsiderandū, annotādūmq; est. Ad id autē quod impræsentiarum tractamus, tātū aperuisse satis est. Principio corde cō- stituto, & vena maiore ab eo distincta, vmbilici duo de vena eadem per-

Antiquus in
terpres ha-
bet. Quā ob
rē fœmina,
quæ nō incu-
bāt, à partu
deterius affi-
ciuntur.

tendunt.alter ad membranā,quæ luteum continet:alter ad membranā,
 90 cui secundarū species est,qua animal obuolutū cōtinetur,quæ circa te-
 sta membranā est.Altero igitur vmbilico cibū ex luteo assumit. effici-
 tur luteum copiosius,quippe quod calefcēs reddatur humidius. cibū
 enim,quoniā corpulentus est,humidū esse oportet,qualis plātæ suppe-
 ditatur.viuūt autem principio,& quæ in ouīs,& quæ in animalibus gi-
 95 gnuntur vita plantæ.adhærendo enim capiūt primū & incrementū &
 alimentū.alter vmbilicus ad secūdas tendit.ita enim in ijs quæ ouo na-
 scuntur animalibus,pullum vti luteo existimandū,vt fœtus viuiparus
 sua parente vtitur,quādiu intra parentē cōtinetur. Cū enim non intra
 parentē nutriantur,quæ ouo proueniūt,partem eius accipiunt aliquā,
 100 habéntq; secū in cibo.Membrana verò exteriore nouissima sanguino-
 lenta hæc perinde,vt illa vtero,vtūtur.simul autē & luteū & secūdas te-
 sta oui cōplectitur vteri proportionē,perinde quasi quid vnū obductū
 amplectatur fœtum,parentēmq; totam.quod ita est,quoniā fœtum esse
 in vtero,& cum parente necesse est.Itaq; in viuiparis vterus in parente
 105 est.in ouiparis ediuerso fit,quasi dixeris parentē esse in vtero. luteū est
 enim cibus,qui à parēte præstatur.causa est, qd fœtus nutritio nō in-
 tra parentē est.Crescentibus vmbilicus primū cōsidet,qui secūdis ad-
 iungitur.hæc enim pullum excludi cōuenit.reliquū lutei,& vmbilicus
 ad luteum pertinens pōst collabitur.cibum enim habeat statim opor-
 110 tet,quod exclusum est.nec enim à parēte nutritur,& per seipsum sta-
 tim capere cibum non potest.quapropter luteum subit cum vmbilico,
 & caro adnascitur.Talis ortus eorum est, quæ ex ouīs perfectis foris
 generātur,tum in auibus,tum in quadrupedibus,quæ ouū crusta inte-
 ctum dura pariunt.Sed hæc euidentiora in auctioribus sunt animalibus.
 115 nam in minoribus obscura præ sua exiguitate habentur.

De ijs animantibus quæ perfectum ouum intra se pariunt, fo-
 ras autem animal. & quam ob causam piscium oua mollia sint
 contrā,q̄ auium. Cap.III.

5 **G**enus etiam piscium ouiparum est,cuius ea,quæ infrā
 continent vterum, imperfectum pariunt ouū causa,
 quam antè reddidimus. Quæ autē cartilaginea nun-
 cupātur,perfectū intra se ouum pariunt,mox animal
 foras ædūt,vno excepto,quā ranam vocant. hæc enim
 vna foras ouum perfectum parit.causa natura corpo-
 ris est.caput enī longe grandius reliquo corpore habet,idq; aculeatū,
 valdeq; asperum.quam ob rem nec postea suos catulos intra se recipit,
 neq; principio animal parit.Capitis enī magnitudo & asperitas,vt adi-
 10 tum,sic exitum impedit.Et cum cartilagineorū ouum cute molli ope-
 riatur,qd enim frigidiora q̄ aues sint,nequeūt partē circundantē indu-
 rare,ideo ouum vnum ranarum solidū,durūmq; est,vt foris seruetur.

· ece.iiij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

ceterorū humida natura, & molli. operiuntur enim intus corpore
 suæ parentis. ortus ex ouo idem ranis, quæ extrā perficiuntur, & ijs quæ
 intus. sed eorum, atq; auium ortus partim similis, partim diuersus est. 15
 primū enim altero carent vmbilico, qui ad secundas pertinet, quæ sub
 testa ambiēte positæ sunt. cuius rei causa est, q̄ testā illam circūdantem
 non habent, cū nihilo his utilis esse possit. parens enī ipsa integit & ser-
 uat. Testa in ouis adēdis tutela est cōtra detrimēta, quæ deforis veniāt.
 Tū generatio ijs quoq; ex oui parte extrema est, sed nō quā vtero adhē 20
 rēt. aues enim ex cacumine oriūtur, quā ouū adhæret. causa est, q̄ auū
 ouum separatur ab vtero. At eorū quanq̄ non omniū, tamē plurimorū
 ouum perfectū vtero adhæret. Cūq; animal extremo innascitur, ouū cō-
 sumitur totum, quomodo in auib; ceterisq; quorū omniū absoluitur,
 demūmq; vtero vmbilicus iam perfectorū adhæret. similis modus eorū 25
 etiā est, quorū oua vtero absoluūtur. nōnullis enim eorū ouū perabsol-
 uitur cum perfectum est. Quæres igitur, cur ita differāt auū & piscium
 generationes. causa est, q̄ auium oua luteū à candido separatū cōtinēt.
 pisciū vnicolora sunt, miscētūrq; in ijs ista vsquequaq; & confundūtur.
 itaq; nihil prohibet, quo minus ecōtrario principiū habeāt genitale. nō 30
 solum enim parte sui adhærente tale est, sed etiā altera obiecta. alimētū
 verò ex vtero meatibus trahere quibuscūq; eo ipso principio facile est.
 apertū hoc est in ijs ouis, quæ nō absoluūtur. nā in nōnullis cartilagi-
 neis ouum nō absoluitur vtero: sed inhærens descēdit ad animalis ge-
 nerationem, in quibus animal perfectum habet suum vmbilicum ex 35
 vtero, consumpto iam ouo. constat igitur vel antè meatus oui eodem
 tendere. fit hoc in mustelorū genere leui cognomine, vt dictum est. Or-
 tus piscium his rebus, & his de causis differt ab auium. cætera eodem
 veniūt modo. alterum enim vmbilicum habent similiter, vt aues ad lu-
 teum, sic pisces ad totum ouum. non est enim huius pars altera lutea, 40
 altera candida, sed totum est vnicolor, atque ex eo aluntur, cōsumptōq;
 pari modo subsidet, & caro circūm adnascitur. Talis eorum generatio
 est, quæ intra se ouum perfectum, foras animal pariunt.

¶ Quam ob rem pisciū oua foras suscipiūt incrementū. Cap. III.

Aeteri pisces maxima ex parte foras pariūt oua, om-
 nēsque imperfecta, præterq̄ rana. cuius causam iam red-
 didimus. eorū etiā qui imperfectū pariūt ouum, causa
 declarata est. Ortus verò eorū quoq; ouo proueniens,
 eodem agitur modo, quo cartilagineorum, quæ intra 5
 se pariunt. sed incrementum celere, atque ex paruis: &
 vltimum oui durius est. incrementum oui simile vermibus est. anima-
 lia enim quæ vermem pariunt, primo exiguum adunt, quod per se au-
 getur sine vllō ānexu. causa similis, vt in farina subiecta humore. fit enī
 massa ex parua magna, parte solidiore humefcente, humida spirascēte. 10

quod in animalibus natura caloris animalis facit in massa calor permixti humoris. Augentur igitur oua necessario ea causa. habet enim excrementum massale, sed rei melioris gratia. quoniam fieri non potest, ut totum suum incrementum in vtero recipiat, propter summam eorum animalium fecunditatem. hinc enim & parua admodum excernuntur, & celeriter augentur: parua, quod vterus angustior sit, quam ut tantam ouorum copiam possit capere celeriter, ne, dum per generationem mora in augendo protrahitur, genus pereat, quando vel nunc, magna pars editi partus interijt. quam ob rem genus piscium præfecundum est. rependitur enim, & compensatur à natura interitus multitudine. sunt quorum vterus dehiscat, & disrumpatur. ut quæacus vocatur, præ magnitudine ouorum. hæc enim pro multis maiusculos habet conceptus. quod enim natura numero ademerat, id magnitudini addidit. oua piscium foris augeri, & quam ob causam, dictum iam est.

De ortu cartilagineorum piscium: eosque, qui pisces omnes esse feminas putant, non recte sentire.

Cap. V.

Sed ouum eos etiam pisces parere indicium est, quod viuipari quoque pisces ut cartilaginei, primum oua intra se pariunt. Totum enim piscium genus ouiparum esse certum est. finem tamen nullum recipit ouum eorum piscium, qui sexu maris & feminae distinguuntur, & per coitum generant, nisi mas suum semen aspergat. Sunt qui omnes pisces feminas esse opinentur, exceptis cartilagineis, sed non recte. putant enim eos qui mares habiti sunt, differre à suis feminis modo plantarum, in quibus altera fructificet, altera non, ut olea & oleaster, ficus & caprificus, sic pisces differre inter se volunt. præter cartilagineos. de ijs enim non ambigunt, quandoque similis ratio partium seminalium in maribus omnibus, tum cartilaginei, tum ouipari generis est, & semine genitale utriusque suo tempore emitte videtur. vuluas etiam feminae habent. Atqui non modo ouiparos, sed etiam ceteros vuluas habere oporteret, quauis diuersas, ut mulæ habet in genere veterinorum, si genus totum sexu feminino esset, nec nisi sterilitate nonnullorum dissideret. nunc verò partim conceptacula habet seminis genitalis, partim vuluas. atque in omnibus, excepto rubro & hiatula, hoc discrimen est, ut aut conceptacula seminis prolifici habeant, aut vuluas. difficultas autem, qua ita opinari mouetur, solui facile potest. cum res, quæ accidit, audis. nullum enim ex ijs quæ coeunt tam multa parere posse aiunt, idque recte. quæ enim ex se generant perfectum, vel animal, vel ouum, hæc non ita pariunt multa, ut pisces qui oua pariunt. nam innumera quædam eorum multitudo ouorum est, sed illud non vident quod diuersa piscium oua, ab auium sint. aues enim, & quadrupedum ouiparæ, & si qua cartilaginea enumeranda sunt in hoc genere, perfectum generant ouum, & quod editum non

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

recipiat incrementum. at pisces imperfecta pariūt oua, quæ foris incre-
 mentum iustū recipiāt. eodēmq; modo mollia & crustata, quæ quidem
 & coire planè cernuntur, quoniā eorum coitus diuturnior est, alterū
 etiam eorum marem esse, alterum vuluam habere certū est. absurdum
 præterea est, nisi in omnibus generibus vis hæc habeatur, quomodo in
 viuiparis est, alterum mas, alterum fœmina. causa verò ignorantia eo-
 rum, qui ita censent, q̃ differētiæ, quæ multæ ac variæ in animalū coi-
 tu generationeq; sunt, non omnes pateāt, sed paucarum quarūdam in-
 tuitu, idem in omnibus esse oportere arbitrētur. quam ob rem & qui
 conceptus fieri aiunt captu seminis genitalis, quod à fœminis piscibus
 deuoretur, rem, de qua verba faciunt, non tenent. Tempore enim eodē
 mares semen genitale, fœminæ oua habent: & quo fœmina propius ad
 partū accedit, eo copiosius & humidius redditur semē genitale in ma-
 re. & vt incremētū seminis in mare, oui in fœmina eodē tēpore euenit:
 sic emissio. nec enī fœminæ vniuersum, sed paulatim pariūt: neq; mares
 semen suū vniuersum emittūt. Atq; hæc omnia ratione ita vsu eueniūt.
 vt enim in auium genere sunt, quæ sine coitu oua cōcipiant, quāq; pau-
 ca & raro, sed per coitū magna ex parte implentur: sic in piscibus eue-
 nit, sed minus. Acquē tamen utroq; in genere infœcūda sunt, quæ spon-
 te constiterunt, nisi mas suū asperferit semen, videlicet in quibus mas
 quoq; est. Auibus igitur quoniam oua perfecta exeunt, id fiat, cum in-
 tus adhuc sunt, necesse est. at piscibus quoniam imperfecta omnia oua
 æduntur, quāq; non intus per coitū constitit ouum, tamē si extrā asper-
 sum est, seruari potest: atq; in hunc vsū consumitur semen mariū ge-
 nitale. quapropter vnā cū ouis fœminarū subsidet, atq; minuitur. asper-
 gunt enim mares sequendo in ijs, quæ subinde ædūtur, ouis. ergo in pi-
 scibus quoq; sexus discrimen maris ac fœminæ est, omnēsq; coeunt, nisi
 sexus alicui generi sit indiscretus. & sine maris genitura nihil ex ijs po-
 test generari. facit enim celeritas coitus pisciū, vt eius opinionis autho-
 res decipiantur. Tanta enim celeritate rem veneream peragūt, vt etiā
 piscatores cōplures lateant. nemo enim eorū aliquid tale cognitionis
 gratia obseruat. veruntamen coitus visus est. eodē enim modo, quo del-
 phini, pisces etiam coeunt, ammouendo supina per lapsum, quibus im-
 pedimento cauda est. sed delphinorū abiunctio diuturnior est: piscium
 verò huiuscemodi celerrima est. Itaq; cum eam non cernāt, captu siue
 voratu seminis, & ouorum, quem exploratum habent, mouētur vel pi-
 scatores, vt stultam illam & vulgarem rationem de conceptione pisciū
 afferant: quam & fabulator Herodotus scribit, quasi seminis deuoratu
 pisces impleātur. nec vident id fieri nō posse. meatus enim qui per os
 intrò tendit, in ventriculum fertur nō in vuluam. quodq; vētriculum
 subierit, alimentum id effici necesse est. concoquitur enim. Vuluæ autē
 plenæ ouorum cernuntur, quæ vnde, quæso, subierint?

¶ Coruos & ibin nō ore coire, mustelam ore non parere, hyænā duplex genitale nō habere, nec trochum seipsum inire. Cap. VI.

Imilis error in generatione quoq; auium euenit. Sunt enim qui coruos & ibin ore coire opinentur, inter quas drupedes etiam mustelam ore parere. Hæc enim & Anaxagoras, & alij quidam naturales authores scribunt simpliciter valde, & inconsideratè, qui in auium genere ratiocinatione illa falluntur, q̃ raro coruorum coitus cernatur, rostrorū coniunctio sæpenumero, quæ omnibus id genus auibus solita est. quod in monedulis, quas mansues alimus, planum est. genus etiam columbinum hoc idem facit. Verum hæc, quoniam coire quoq; visuntur, ea fama caruerunt. coruinum genus libidinosum non est, quippe quod parum fœcundum sit. coire tamen id quoq; visum est. sed enim nō cogitasse, quemadmodum semen ad vuluam deueniat per vētriculum, qui semper quod ingestum est, concoquat, vt patet in cibo perficiendo, absurdum omnino est. vuluas autem id quoque auium genus, & oua habere cernitur iuxta septum. Mustelā etiam modo cæterarum quadrupedum vuluam habere certum est. ex qua quonam pacto fœtus ad os deueniat? sed quia mustela paruos admodū parit, vt cæteræ fidipedes, de quibus postea dicemus, & sæpe catulos suos ore susceptos trāssert, fecit, vt ita opinarentur. Quinetiam de trocho, & hyæna stulte, magnæque errore narratur. hyænam enim complures aiunt, trochum Herodotus Heracleota scribit duplex genitale habere maris ac fœminæ, & trochum seipsum inire: hyænam inire & iniriannis alternis. sed visa est hyæna mas, & altera fœmina sui discrimine genitalis. locis enim nonnullis penuria huius conspectus non est. verū hyænæ tam mares quàm fœminæ habent sub cauda lineam quandam similē genitali fœminino. quæ quidem nota quīuis cōmunis sit, tamen in maribus potius cernitur, quia mares q̃ fœminæ magis capiuntur. Itaq; qui rem parū diligenter considerant, in hanc aberrant opinionem. sed de his satis.

¶ Quare cartilaginei pisces mares semen spargere nō visuntur, nec fœminæ suos conceptus. Cap. VII.

De piscium generatione quæres, quam ob causam cartilagineorum nec fœminæ suos conceptus, neque mares suum semen spargere visuntur, cum generis non viuis pari & fœminæ oua & mares semen spargere soleant. causa vero est, q̃ genus cartilagineum semine minime abundat. vuluas etiam fœminæ ad septum positas continent. æque enim mares à maribus, & fœminæ à fœminis differūt. sunt enim cartilaginei minus copiosi genituræ. At verò mas ouipari generis, vt fœmina oua præ multitudinem reponit, sic ipse spargit. plus enim feminis habet, q̃ satis ad coitū sit. tendit enim natura potius absumere

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

semen id ad augenda oua reposita: quod ad primam constitutionem. nam ut
 & ante, & modo diximus, oua auium intus perficiuntur, piscium extra.
 similis enim quodammodo generatio atque in vermiparis est, quamquam imper-
 fectiorem adunt conceptum, quam vermem pariunt. sed utrisque tam auium
 quam piscium ouis perfectionem mas adhibet, verum auium intus, cum in-
 tus perficiatur. piscium extra, cum haec imperfecta adantur. nam alias
 idem utrisque contingit. Auium igitur subuetanea foecunda redduntur, & quae
 concepta maris diuersi coitu sunt, naturam, in eum qui post coierit, mu-
 tant. propria etiam quae incremento carent, cum coitus intermissus est,
 celeriter accrescunt, cum repetitur coitus: non tamen quouis tempore, sed
 si prius, quam albumen secerni incipiat. At piscium ouis nihil tale praescri-
 ptum est. sed ut seruetur, quamprimum mares aspergunt. cuius rei causa
 est, quod haec bicolora non sunt. hinc enim tempus his tale statum non est.
 At in auium genere ratione sic euenit. cum enim luteum & candidum di-
 stincta inter se sunt, principium iam habetur, quod proficiscitur a mare.
 Istuc enim mas confert. Subuetanea igitur recipiunt generationem quod
 ad fieri potest, perfici namque ad animalis usque foecunditatem impossibile
 est. sensibus enim opus est. At vegetalem animam virtute obtinent & fo-
 minae, & omnia quae viuunt, ut saepius dictum est. quam ob rem hoc ouum
 ut plantae conceptus, perfectum est: ut animalis, imperfectum. Quod si mas
 in eorum genere deesset, idem sane fieret, quod in piscium genere, si
 tale genus in ipsis est, quod sine mare progeneret. dixi de his ante non-
 dum exploratum haberi satis. nunc vero in omni auium genere alterum
 mas, alterum foemina est. itaque fit ut quia planta est, perficiat quod non
 mutetur a coitu. quia non planta, non perficiat, nec aliud quicquam proue-
 niat ex eo quod genuit. neque enim ut plantae simpliciter, neque ut anima-
 lis, per coitum prouentus est. Quae autem oua coitu concepta, discre-
 ta iam sunt in albuminis portionem, haec pro eo qui primum coiuerit,
 mare euadunt. iam enim utrunque principium obtinent.

De partu mollium animantium, & ortu locustarum. Cap. VIII.

Mollium etiam partus similis est, ut sepia, ceterorumque
 id genus, atque etiam crustatorum, ut locustae, & reli-
 quorum generis eiusdem. pariunt enim ea quoque per
 coitum. & quidem saepe mas coniunctus cum foemi-
 na visus est. Quam ob rem hinc etiam historice nequaquam
 dicere illi videtur, qui pisces omnes foeminas esse au-
 tumant, nec per coitum parere. haec enim oriri per coitum arbitrari, illa non,
 mirum est. aut si haec ita parere illos latuit, indicium imperitiae est. diu-
 tius haec, quam cetera coeunt more insectorum, ratione. sunt enim exanguia,
 & ob eam rem frigida natura. sepijs & loliginibus oua gemina appa-
 rent. quoniam vulua earum ita articulata est, ut bifida cernatur. At pos-
 lyporum ouum simplex est. causa est forma eorum uteri, quae specie rotun-

da conglobatq; est. fissio enim eius iam repleti incerta est. Locustarū
 etiam vulua bifurcis est. cōceptum hęc quoq; omnia imperfectum ea-
 15 dem de causa ȳdunt. locustacei generis fœminæ apud se partum expo-
 nunt. quam ob rem ampliores ipsæ q̃ mares habent tabellas, vt oua ser-
 uentur. mollia foris reponunt. fœminis huius generis mares aspergūt,
 quo modo ouis mares in genere piscium. reddunturq; oua eorum glu-
 20 tino cohærentia ad speciem vñ. At locustaceis tale quid fieri nec vi-
 sum est, neq; ratione exigitur. conceptus enim eorum sub fœmina cō-
 tinetur, & crusta intectus est. Incrementum tam eorum q̃ mollium oua
 foris recipiunt, sicut piscium. adhæret ouo sepia nascēs, parte sui prio-
 re. hac enim tantum potest adhærere, cum hęc vna partem posteriōrē
 & priorem eodem habeat. Quænam situs dispositio sit eius cum oritur,
 25 petendum ex historijs est. de ortu cæterorū animalium, tum pedestriū
 tum volatiliū, tum etiam natatiliū diximus.

De triplici insectorum generatione. Cap. IX.

DE insectis atque crustatis hoc loco dicendum est, via &
 ratione, qua cœpimus. at primum de insectis. hęc par-
 tim coitu, partim sponte oriri dictum iam est. item ver-
 miculum ea parere, & quam ob causam ita pariunt.
 5 genus hoc enim omne ferè vermiculum quodam mo-
 do parere videtur. conceptus enim qui imperfectior
 est, talis est. In omnibus autem vel ijs, quæ perfectum pariunt ouum,
 cōceptus primus indiscretus adhuc recipit incrementū: qualis natura
 etiam vermis est. mox alia cōceptum suum ouo perfecto ȳdūt, alia im-
 10 perfecto, quod extrā perficiatur: vt sepe de piscibus dictū est. Quæ verò
 intra se pariunt animal, ijs quodammodo post primū conceptum ouis
 forme quiddam efficitur. humor enim in membrana tenui cōtinetur,
 perinde quasi oui testam detraxeris. quam ob rem deprauationes cō-
 ceptuū, quæ per id temporis accidūt, fluxus vocant. Sed insecta & ver-
 15 mem generant, quæ vim obtinent generandi, & quæ nō per coitū, sed
 sponte naturæ oriūtur, ex tali origine cōsistunt. nam & erucas genus
 esse vermis cēsendum est, & fœtum araneorum: quanq̃ propter figuræ
 orbiculatam speciem similia ouo, tum eorum nonnulla, tum alia com-
 20 plura primordia esse videantur. verū non figura, nec mollitie, aut duri-
 tie ouum definiendū est. Sunt enim conceptus nonnullorū duri, quā-
 uis ouo diuersi, sed quod totū mutetur, nec ex parte eius animal gigna-
 tur, id vermis est. omne autem hoc vermiculi genus, vbi suæ magnitu-
 dinis finē receperit, quasi ouum efficitur. indurescit enim putamē eorū,
 & tantisper immota reddūtur. quod in vermiculis apum, & vesparum,
 25 atq; etiam in erucis apertum est. Cuius rei causa est, q̃ natura præ sua
 imperfectione quasi maturans antē q̃ tempestiuum sit ouū, pariat, tanq̃
 hic vermis ad incrementū oui mollis adhuc pergat. hoc eodem modo

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

in cæteris quoq; euenit omnibus, quæ non coitu oriuntur, vel in lanis, vel alijs huiusmodi, atq; etiam in aquis. Omnia enim post vermis naturam motu cessant, & putamine obarescunt, mox rupto putamine exit veluti ex ovo animal, tertia perfectum generatione, idq; pennatū magna ex parte. Ratione illud etiam euenit, quod iure multi admireretur. Eruca enim cum primo capiant cibū, mox non capiunt, sed motu cessant, quæ per id tempus aureliæ à nonnullis vocantur. vesparum etiam vermiculis & apum idem accidit. post deinde quæ nymphæ appellantur proueniunt, quæ nihil huiusmodi habeant. Ouum enim natura adepta suum finem non insuper accrescit, sed antè augetur, & alitur donec distinguatur, & fiat ouum perfectum. vermium autem alij hoc intra se habent, vnde excrementum ipsis nutriendis accedat, vt vermes apum, & vesparum: alij de foris capiunt, vt erucæ, & cæterorum nonnulli vermium. Sed quam ob rem triplicem generationem hæc sortiatur, & qua de causa ex motis immota reddantur, explicatum iam est. Oriuntur eorum alia per coitum more auium, & viuiparorum, & piscium partus plurimæ: alia sponte modo nonnullarum plantarum.

De generatione, & ortu apum.

Cap. X.

Apum generatio magnam recipit ambiguitatē, & quæstionem. cum enim in genere piscium talis quædam sit generatio nonnullorum, vt sine coitu generetur, hoc idem in apibus etiam euenire videtur, quoad sensus ratioq; apparens admoneat. aut enim aliunde portare fœtum eas necesse est, vt quidam volūt, eūmq; vel sponte nascentem, vel ab aliquo animali editum: aut ipsas generare: aut partim portare, partim generare. nam id quoq; aliqui dicūt, fucorumq; fœtum tantum portari opinantur. Item generare eas aut per coitum, aut sine coitu. & per coitū generare, aut singula genera per se, aut quodlibet vnum cætera, aut aliud cum alio iunctum. verbi gratia apes ex apibus coeuntibus inter se gigni, fucos ex fucis, reges ex regibus, aut cætera omnia ex vno, vt ex ijs, qui reges ac duces vocantur. aut ex fucis & apibus. sunt enim qui fucos mares esse, apes fœminas arbitrentur. alij contra, apes mares esse, fucos fœminas opinantur. Quæ omnia impossibilia sunt ratiocinanti, partim ex ijs, quæ apibus priuatim eueniant, partim ex ijs quæ cum cæteris sint animalibus communiora. Nam si non ipsæ pariūt, sed aliunde portant fœturam, oriri apes oportet etiam sine vlla opera apum, scilicet eo loco, de quo semen portetur. cur enim translato semine oriantur? manente suo loco non oriantur? prorsus oriri nihilominus cōuenit, siue sponte in floribus semē id nascitur, siue ab aliquo æditur animali. quāq; non apes, sed illud animal gigni oportebit, quod semē generet. ad hæc, mel portari ab apibus rationis est. cibus est enim. at fœtum alienigenā deferre absurde credideris. nam, cuius rei gratia quæ-

25 fo: quando omnis labor qui prolis causa suscipitur, in ea, quæ propria
 esse videtur, prole versatur. nec verò apes fœminas esse, fucos mares ra-
 tio patitur. arma enim ad pugnam virisq; exercendas nulli fœminæ à na-
 30 tura tribuuntur. Sunt autē fuci inermes. carent enim aculeo. Apes om-
 nes aculeo armantur. nec cōtrā dici ratione probabili potest apes esse
 35 mares, fucos fœminas. mas enim nullus solet in prole elaborare. quod
 apes faciūt omnino, cum fœtus fucorum gigni videatur. etiam cū nul-
 40 lus est fucus. apum autem non gigni sine regibus, & quidem ob eā rē
 fœtum fucorum tantū portari aliqui putant. Constat non per coitū
 gigni, vel ex alterutro genere secū coeunte, vel ex apibus & fucis. por-
 45 tari etiam fœtum fucorum tantū cum impossibile sit, ob ea quæ mo-
 do diximus, tum ratio aspernatur, ut in genere toto earū talis affectio
 non eueniat. Quinetiam fieri nō potest, ut ipsæ apes partim mares, par-
 tim fœminæ sint. In omnibus enī generibus mas à fœmina differt. gene-
 rant etiam se ipsæ. At nullus earum cernitur fœtus, nisi duces assint,
 50 ut aiunt. Cōmune autem argumentum tam ad agendam vicissim gene-
 rationem, q̄ ad eam quam fuci efficiant, & siue seorsum, siue promiscuè
 agi dicitur, q̄ nullū eorum coire vnq̄ visum est. At sæpenumero eueni-
 ret, ut coitus cerneretur, si alterū mas, alterum fœmina in ijs esset. Reli-
 quum est, ut si per coitum oriantur, reges coeuntes inter se generēt. at
 45 fuci oriri visuntur, etiam cum nulli sunt duces, quorū fœtum nec por-
 tare neque parere apes suo coitu possunt. Relinquitur itaq; ut quod in
 piscibus euenire videmus, apes sine coitu fucos generent, & fœminæ
 sint, qua generant, ratione: sed habeant intra se ut plantæ sexū maris &
 50 fœminæ. quam ob rem ijs datum est distinctus nō est. quod si in fucis id
 euenire videtur, ortusq; eorū existit sine coitu, iam & apibus & regibus
 eādē seruari rationem necesse est, ut sine coitu procreentur. Cæterū
 si sine regibus gigni fœtus apum videretur, apes etiam sine coitu ex se
 generari necesse esset. sed cū hoc negent, qui in eorum animalū cura
 55 versantur, relinquitur, ut reges & se generent & apes. itaq; cū singulari
 quadam peculiariq; natura genus sit apum, ortus quoq; earū peculia-
 ris merito esse percipitur. nā, ut apes sine coitu generēt, minus propriū
 est, cū idē vel in alijs eueniat animalibus: ne idē procreent genus, pro-
 prium est. rubri enim generant rubros, & hiatulæ hiatulas. causa est, q̄
 60 ipsæ generantur, non ut muscæ & reliqua id genus animalia, sed ex di-
 uerso tamen cognato genere prodeūt. ex ducibus enim oriuntur. quā
 ob rē proportio quodāmodo in eorū generatione seruat, duces enim
 magnitudine fucis, aculeo apibus similes sūt. Apes igitur aculeo regi-
 bus assimilantur: fuci magnitudine. aliquid enim discriminis inesse ne-
 65 cesse est. nisi semper genus ex quouis idē gigni necesse sit. quod impos-
 sibile est. Ita enim genus totū duces essent. Apes itaq; viribus & parie-

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

di facultate similes ducibus sunt: fuci magnitudine æmulantur. quòd si
 aculeum quoq; haberent, duces utiq; essent. sed nunc id ipsum ex propo-
 sita quæstione restat, & solutum iam est. quæ enim superius dicta sunt,
 totam hanc soluunt quæstionem. duces enim iidem similes sunt generi 70
 utrique quæ enim aculeum gerunt, apibus: quæ magnitudine præstāt,
 fucis assimilantur. Sed duces etiam ipsos ex aliquo gigni necesse est.
 Itaq; cum nec ex apibus, neque ex fucis creentur, ipsos se etiā genera-
 re necesse est. Cellulæ eorū nouissimè construuntur, nec multæ nume-
 ro. itaq; euenit ut duces generent & seipsos, & aliud genus, quod apū 75
 est: apes aliud generent, id est fucos, ipsi vero fuci nō insuper generēt,
 sed hoc ipsi priuentur. Cum enim semper quod secundum naturā est,
 ordinem habeat, ideo fucos ea quoq; facultate priuari ut aliud generēt,
 necesse est. & quidem, ita hoc euenire videmus. ipsi enim generantur: ni-
 hil vero aliud generant, sed in ternario numero finē generatio recipit. 80
 atq; adeò bene institutum est à natura, ut semper hæc genera seruetur,
 & nullum deficiat, quanquā nō omnia generent. Ratione illud etiam eue-
 nit, ut annis prosperis copia mellis proueniat, & fucorū: imbris ve-
 ro crebris fœtus omnino superet. humor enim facit plus excrementi in
 corporibus ducum. Anni verò temperies facit hoc idem in apibus. cū 85
 enim corpore sint minore, temperiem magis desiderant. Rectè etiā re-
 ges intus manent immunes omni negotio necessario, quasi nati ad so-
 bolis procreationē. magnitudine item præstant, quasi ad prole generā-
 dam corpus eorum sit institutum. conuenit & fucos ociosos inertesq;
 esse, cū nulla habeant arma, quibus de cibo possint dimicare. cūq; pi- 90
 gritia tarditatēq; corporis degenerent, apes mediū inter reges & fucos
 tenent. ita enim utiles ad negocia, officiosæq; operariæ esse possunt, utq;
 & filios alant, & parētes. quin & sequi suos reges, ut faciunt, consenta-
 neum est rationi, qua generationē apū à regibus proficisci statuimus.
 nam nisi tale quid esset, ratione carerēt ea quæ agūtur in earum impe- 95
 rio. atq; etiam regibus cōcedere nihil laboris suscipere, ut parentibus,
 fucos verò castigare, ut filios. iustius enim filij castigantur, & quorum
 negotium nullū est. Apes autē multas à ducibus ipsis paucis genera-
 ri simile videtur leonum generationi, qui cū primū quinq; numero
 genuerint, mox pauciores generant, postremòq; vnū, tum deinde nul- 100
 lum. nam & apum duces primū multitudinem generāt, mox sese pau-
 cos: atq; illarum fœtum maiorem, suū verò auctiorem. quod enim co-
 rum numero natura ademerat, id magnitudini addidit. Generatio apū
 ita se habere videtur, tum ratione, tum etiam ijs, quæ in earum genere
 euenire visuntur. non tamen satis adhuc explorata quæ eueniāt, habet 105
 mus. quòd si quando satis cognita habebuntur, tunc sensui magis erit,
 quā rationi credendū. Rationi etiā fides adhibenda est, si quæ demonstran-
 tur, cōueniunt cum ijs, quæ sensu percipiuntur, rebus. Apes sine coitu

generare argumēto illud etiam est, q̄ fœtus exiguus admodum in cel-
 110 lulis faui cernitur, cū insecta quæ per coitū oriūtur, coëant diu, pariāt
 breui, magnitudine ad speciē vermis. Quod ad generationē cognato-
 70 rum ijs animalium pertinet, vt crabronum, vesparūmq; similis quodā-
 modo ratio est: sed defuit his locuples naturæ dotatio merito. nihil enī,
 vt apum genus, habent diuinitatis. generant quippe matrices vocatæ,
 115 primosq; fauos cōfingunt. generatione verò coëundo inter se fungū-
 tur. visus est enim sæpe eorū coitus, sed quotnā differentijs hæc genera
 aut inter se dissideant, aut cū apibus, petendū est ex ijs quæ per historias
 75 explicauimus. Atq; de generatione insectorum omniū dictū iam est.

¶ De generatione & ortu testatorū animatiū, quomodōq; nō nulla
 plātarū generationi cōtigua sint, dēq; testatorū incremēto. Ca. XI.

Equitur vt de testatis differamus. Generatio eorum
 quoque partim similis, partim dissimilis cæteris est.
 Idq; euenit ratione. quippe cum animalium compa-
 ratione plantis, plantarum animalibus assimilentur,
 5 ita, vt semine gigni quodammodo velut animalia vi-
 deantur: at alio modo non semine, & tum spōte, tum
 ex se: aut alia sponte, alia ex se oriri. Sed quoniam naturam proportio-
 ne plantis respondentem hoc genus habeat, hinc testa intectū, aut nul-
 lum in terra gignitur, aut paruum. quale genus limacum est, & si quid
 10 eiusmodi aliud sit, sed rarum. at in mari similiq; humore multa & varia
 gignuntur. Genus plantarum contrā, mari locisq; huiusmodi pa-
 rum, & nullum ferē. in terra autem hæc omnia oriūtur. habēt enim na-
 turam proportionalem atque disiunctam sed quanto vitalius humidū,
 quàm siccum, & aqua, quàm terra est, tanto natura testatorum, quàm
 15 plantarum viuacior est. nam aliās eò quidem spectant, vt sicut plantæ
 ad terram, sic testata ad humorem se habeāt, quasi plantæ ostrea terre-
 na, ostrea plāta aquatiles sint. hinc etiam fit, vt multiformiora sint, quæ
 in humore gignūtur, quàm quæ in terra. humor enim naturam habet
 ad effingendum afformandūmq; habiliorem, q̄ terra: nec multo minus
 20 corpulentam eam, quæ potissimum in mari habentur. humor enim po-
 tulentus dulcis quidem, alumnūsq; est. sed tum minus corpulentus,
 tum frigidus est. quam ob rem quæ sanguine carent, nec natura calida
 sunt, ea nasci in lacu non possunt, minus etiam in salis aquis, quæ sint
 potulentiores, gignuntur, vt testata, vt mollia, vt crustata. hæc enī om-
 25 nia sanguine vacant, & natura frigida sunt: sed stagnis marinis & iu-
 xta amnium ostia gigni solent. quærunt enim vnā teporem & alimen-
 tum. mare autem humidum multoque corpulentius aqua potulenta
 est, atque etiam sua natura calidum est, vt particeps omnium partium
 sit. videlicet humoris, aëris, terræ. itaque omnia adipiscuntur, quæ sin-
 30 gulis his locis gignuntur. plantas enim terræ incolas quispiam esse sta-
 fff. j.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

tuerit, aquæ aquatile animalium genus, æris pedestre. sed quod magis, minusve, & remotius, aut propius res constet, magna mirâque differētia existit. Quartum genus non his locis quærendum est, quanquā aliquid esse exigit ordine ignis. id enim quartum corpus enumeratur. verum ignis semper formam non propriam habere videtur, sed in alio corpore. aut enim aer, aut fumus, aut terra esse videtur quod ignitum est. sed enim genus hoc apud lunam quærendum est. hæc enim quartam illam distantiam adipisci videtur. sed de his aliis. Natura testati generis consistit, partim sponte, partim aliqua ab ipsis emissa facultate. quanquā sæpenumero ea quoque spontina oriantur constitutione. Sed generationes plantarum acceperisse hoc loco congruit. oriuntur enim earum alia semine, alia avulsione, nonnullæ etiā sobole, ut cæpe. hoc igitur tertio modo mituli gignantur. quippe qui minores subinde iuxta principium adnascuntur. buccina & purpuræ, & quæ fauare dicuntur, quasi à seminali natura humores quosdam mucosos emittunt. semen verò nullum esse eorum putandum est, sed quo diximus modo, plantis assimilatur. quam ob rem larga eorum copia provenit, cum primum constiterit aliquid. hæc enim omnia vel sponte ut oriantur, euenit. itaque ratione tunc magis, cum origo præcesserit, consistunt. aliquid enim excrementi singulis proficisci credendum merito est ab eo principio, cui soboles quæque adnascitur. Sed cum simile habeant facultatem cibus, excrementumque cibi, fauantium substantiam similem esse constitutioni primæ consentaneum est. quapropter excremento hoc gigni probabile est. Quæ autem vel sobolem nullam procreant, vel non fauant, eorum omnium ortus spontineus est. omnia verò quæ hoc modo consistunt, aut in terra, aut in aqua cum putredine gigni videntur, & imbre admissio. cum enim dulce in principium constituendum secernitur, quod superest, tale accipit formam. nihil autem gignitur putrescens, sed concoctum. putredo verò & putridum excrementum rei concoctæ est. nihil enim ex toto efficitur, quomodo neque in ijs, quæ ab arte conduntur. nam nisi ita esset, facere non requireretur. sed quantum inutile est, id aut à natura, aut ab arte detrahitur. Generatur autem in terra humorque animalia & plantæ, quoniam humor in terra, spiritus in humore, calor animalis in vniuerso inest, ita, ut quodammodo plena sint animæ omnia. Quam ob rem consistunt celeriter, cum calor ille comprehensus siue exceptus est. comprehenditur autem, & humoribus corporeis incalescentibus efficitur velut bulla spumosa. sed differētia nobilioris ignobiliorisve generis constituendi in comprehensione principij animalis est. huius autem rei causam, & loca habent, & corpus quod comprehenditur. In mari verò multum portionis terrenæ est. quocirca ex tali concretionem natura testati generis oritur, ita, ut pars terrena circiter dure scat, cogaturque eodem modo quo ossa, & cornua (sunt enim hæc illiquabilia igne) corpus intus contineatur, quod vitam obtinet. vnum ex his genus co-

chlearum coire perspectum est. sed an ortus earum per coitum sit, necne, nondum exploratum satis habetur. Sed enim quæret quispiam re-
75 tē, quidnam in his sit, quod secundum materiale principium consistat. nam in fœminis excrementum quoddam animalis hoc est, quod principium genitale à mare profectum mouēs potētia tale, quale id est, de quo venit, animal efficit. At in his, quidnam hoc esse dicendum sit, & unde, & quod principium genitale secundum marem? Ponēdum igitur in
80 animalibus generantibus calorem in animali cōtentum secernēdo ex cibo ingesto, & concoquēdo facere excrementū, quod cōceptus principium sit. nec secus in plantis, nisi quod in ijs & quibusdā animalibus nihilo maris principium desideratur. habent enim hoc intra se mixtum, at plurimorum animalium excrementum illo principio eget. alimentū
85 autem alijs aqua, alijs terra, alijs quod ex ijs cōstet. Itaq; quod calor in animalibus cōtentus ex alimēto efficit, hoc temporis calor in aëre ambiente contentus ex mari aut terra cōcernit cōcoquens, atq; cōstituit. Quod autem cōprehenditur exceptum in spiritu animali, id conceptū facit, motūq; imponit. Cōstitutio igitur plantarum, quæ spōte oriuntur, similis est. quadam enim ex parte cōtrahitur, & alterum eius par-
90 tis principium genitale, alterum alimentum fit primum ijs, quæ oriuntur. At verò animalia quædam verme nascūtur, tum exanguia, quæ nō ab animalibus gignuntur, tum etiā sanguinea, vt mugilū genus quoddam, & aliorum fluuiatilium piscium. ad hæc, anguillarum genus. hæc enim omnia quamuis naturam parum sanguineam habeant, tamē sanguinea sunt, & cor obtinent. quod principium sanguinarium corporis est. Quæ autem intestina terræ vocantur, vermis habent naturam, in quibus corpus anguillarum consistit. quam ob rem de prima hominū atque quadrupedū generatione, si quādo primum terrigenæ oriebantur, vt aliqui dicunt, nō temere existimaueris altero de duobus his mo-
100 do oriri. aut enim ex verme constituto primum, aut ex quo quippe cū aut intra se habeant cibum ad incrementū necesse sit, qui quidem conceptus vermis est: aut aliunde accipere, idq; aut ex parēte, aut ex parte conceptus. itaque si alterum fieri nō potest, vt affluat ex terra, quomodo cæteris animalibus ex parente, relinquitur necessario, vt ex parte cōceptus accipiat. talē autē generationem esse ex ovo aut verme fatemur. ergo si initium vllum generationis omniū animalium fuit, alterutrum de his fuisse probabile esse apertū est. sed minus rationis est: vt ex ovo prodierint. nullius enim generationē animalem talem videmus. sed alterā tū sanguineorū quæ diximus, tū exanguium, qualia sunt
110 insectorū nōnulla, & ea quæ testa operiūtur, de quibus agitur. nō enim ex parte aliqua oriūtur, vt ea quæ ovo nascūtur. Incrementū etiā similiter vt vermes, capeunt. vermes enī augētur in partē superiorē, & quā principium cōtinetur. alimentū enim superius ab inferioribus ministra-

fff.ij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

tur. atque id quidem commune cum ijs, quæ ex ovo proueniunt, habetur: sed illa totam materiã absumunt. In ijs verò quæ ex verme gignuntur, cum ex cõstitutione in parte inferiore contenta pars superior creuerit, mox ex reliquo alimẽto inferior articulatur. cuius rei causa est, q̃ cibus postea quoque in parte septo subiecta conficitur omnibus. incrementum autem hoc modo fieri vermium apertum in apibus, cæterisque similibus est. principio enim partem inferiorem magnam, superiorem habent minorem. Idem augescendi modus in testatis etiam est. Quod & ipsum cõstat in genere turbinato, scilicet anfractibus eius, qui subinde accrescentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur. dixi ferè quẽadmodum generatio, tum eorum, tum cæterorum sponte orientium agitur. omne autem genus testatum sponte institui apertum hinc est, quòd nauigijs putrescente fæce spumosa adnascuntur, & locis multis, vbi nihil tale aderat antè, post, per inopiam humoris facto cœno ostreæ prouenerũt. vt apud Rhodum insulam, cũ classis applicuisset, & fistilia proiecta essent in mare, tempore post cœno obducto testis ostreæ in ijs reperiebantur. nihil autem partis genitalis emitti ab ijs argumentum est, quòd, cum Chij quidam ex Pyrrha Lesbi insulæ ostreas viuas portassent, & in loca quẽdam maris reciproci æstus & luto similia dimississent, plures nihilo fuere temporis spatio, quanquàm incremento corporis plurimũ profecerunt. Quæ autẽ oua appellantur, nihil ad generationẽ conferunt, sed indicio sunt nutritionis melioris, quale in sanguineis pingue est. quã ob rem sapore per id tempus præstant, cibòque laudantur. argumento, quòd & pinnae & & buccina & purpuræ continent quidem semper ouum illud vocatũ, sed aliàs maius, aliàs minus. sunt etiam quæ non semper, sed vere id habent. mox enim tempore procedente minuitur, demũq; totum aboletur, vt pectines, mituli, ostreæ. Tempus hoc enim prodest eorũ corporibus. alijs nihil tale aperte venit, vt callis. Sed singula eorum, & quibusnam oriãtur locis, petere ex historia debes.

TERTII DE GENERATIONE ANIMALIVM LIBRI, FINIS.

ARISTOTELIS DE GENERA-
TIONE ANIMALIVM LIBER QVARTVS, INTERPRE-
TE THEODORO.

Democritum, Empedoclem, & nonnullos alios nō rectè de ma-
ris & fœminæ generatione sensisse. Cap. I.

E generatione animalium omnium, tum vni-
uersim, tum singulatim dictum iam est. Sed cum
in eorum perfectissimis mas & fœmina distinctè
habeantur, easque facultates omnium animalium
& plantarum esse principia fateamur, quanquā
in alijs discretas, in alijs indiscretas, differendum
hic est primo de eorum ipsorum generatione.
imperfectis enim adhuc suo ī genere distingui-
tur sexus maris & fœminæ. Sed vtrum prius etiam, quā hęc differen-
tia sensu nostro percipi possit, alterum mas, alterum fœmina sit disci-
mine facto in vtero, an post, ambigitur. Alij enī protinus in seminibus
hanc esse cōtrarietate aiunt, vt Anaxagoras & alij naturales authores.
etenim semen gigni ex mare, fœminā autem locum præbere. marem à
parte dextra, fœminā sinistra proficisci: & vteri latere dextro marem
contineri, fœminam sinistro. Alij vtero id adscribunt, vt Empedocles.
Quæ enim vterum subierint calidum, hęc effici mares arbitratur, quæ
frigidum, fœminas. caliditatis verò frigiditatisve causam esse conflu-
uium menstruorum, quod frigidius vel calidius sit, & aut antiquius,
aut recentius. Democritus Abderites differentiam maris ac fœminæ
fieri quidem in matre ait, sed non caliditate, frigiditateve, alterum ef-
fici marem, alterum fœminam: sed vtrius tandem semen euicerit, quod
ab ea prodijisset parte, qua mas & fœmina inter se differunt. hoc enim
Empedocles profecto negligentius opinatus est, vt caliditate frigidi-
tateque tantum differre hęc inter se existimaret, cum partes ipsas ge-
nitales, & vterum magnam habere differentiam cerneret. nam si post-
ea, quā formata sunt animalia, alterum partibus fœminæ omnibus,
alterum maris constitutum, mox in vtero tanquam fornace ponantur,
quod vterum habet, in calido, quod non habet, in frigido: erit fœmina
quod vtero caret, mas quod vterum habet, quæ res impossibilis est.
itaque eatenus quidem melius à Democrito dicitur. Quærit enim il-
le differentiam huius generationis, & reddere conatur, sed an bene,
necne, id aliò pertinet. tum etiam si caliditas & frigiditas causæ sint,
vt partes hęc differant, hoc explicare debuerunt, qui ita volunt. hoc
enim ferè est docere de generatione maris ac fœminæ. his enim par-
tibus planè differunt. nec parum negocij est causam generationis earū

fff. iij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

rum partium ab illo principio ducere, cum necesse sit ita sequi, ut si animal refrigeratur, pars efficiatur ea, quam vterum appellamus: si calefcit, non hæc efficiatur. eodémque modo de ijs partibus quæ ad coitum accommodantur. nam eæ differunt inter se, ut antè expositum est. Ad hæc, sæpenumero euenit, ut eadem in parte vteri gemini mas & fœmina generentur, idq; satis inspeximus in dissectionibus animalium viuiparorum, tum pedestrium, tum etiam piscium. Quæ si non ille conspexerat, merito errabat, cum eam afferret causam. sed si cum hæc explorata habuisset, ita sensit, absurdum sanè est quòd insuper putarit causam vteri esse caliditatem aut frigiditatem. ambo enim semper aut mares aut fœminæ efficerentur. quod non ita euenire videmus. Item cū partes eius, quod gignitur, discerptas esse fateatur (partim enim in mare partim in fœmina esse putat, ideòque alterum coire cum altero concupiscere) magnitudinem earum quoque partium esse diuisam, vellèque coniungi necesse est, non refrigeratione calefactioneue ita institui, sed seminis huiusmodi causæ complura fortasse obijci possunt. modus enim hic causæ figmento similis est omnino, cæterum si ratio seminis ita se habet, ut explicatum à nobis est, & neque ex omni corporis parte decedit, neque materiam vllam ijs, quæ gignuntur, præbet, quod proficiscitur à mare, iam & ei, & Democrito, & si quis alius ita censet, occurrendum simili modo est. nec enim discerptum esse potest seminis corpus, ut partim in fœmina sit, partim in mare, ut Empedocles censet, cum dicat, Sed discerpta gerunt, mas ipse, & fœmina membra: neque totum ipsum ex utroque decedens, quia pars aliqua partem aliam vicerit, ideo efficitur mas aut fœmina, quanquam omnino melius partis exuperantia fœminam aut marem effici dixerit, quàm per incuriam calori aut frigori tantum causam tribuat. sed cur formam etiam genitalis diuersam esse vnà eueniat, causa reddenda est, ut hæc semper vicissim consequantur. nam si quoniam iuxta sunt, ita fit, reliquæ etiam quæque partes consequi debuerunt. sunt enim inter eas quæ superant, aliæ alijs propinquæ. Itaque simul & fœmina esset, & matri simile: aut mas, & simile patri. absurdum etiam tantum eas effici partes oportere, nec totum corpus mutari existimare, & præcipue, primòque venas, quibus veluti descriptione deductis, corpus adiacet carniū, quas suam recipere qualitatem propter vterum, nulla probabili ratione dici potest, sed potius vterum propter eas suam recipere qualitatem ratio est. quanquam enim vtrunque sanguinis conceptaculum est, tamen venæ sunt prius. principium autem mouens prius esse semper, & causam generationis aliqua sui qualitate necesse est. Accidit igitur differentia earum partium inter se fœminæ & mari. nec id esse principium, neque causam esse hanc arbitrandum, sed aliam, etiamsi nullum semen vel à mare vel à fœmina

decedit, sed quolibet modo cōsistit, quod gignitur. Quinetiam contra
 eos, qui marem à dextra, fœminam à læua parte proficisci aiunt, eadem
 80 ratio sufficit, quæ contra Empedoclem & Democritū. siue enim nulla
 materia à mare affertur, siue aliqua affertur, vt volunt, nihil dicunt, qui
 40 ita cōsent. necnō Empedoclis sentētiæ pari ratione occurrēdū est, qui
 marem à fœmina distinguit caliditate vteri, & frigiditate. quod illi etiā
 faciūt, qui dextris sinistrisq; rationē describunt, quanq̃ videant marem
 85 & fœminā inter se differre, & parte & toto. sed cur sinistris corpus vte
 ri adiungatur, dextris nequaq̃; nam si fœtus eò venerit, nec eam ipsam
 45 habuerit partē, fœmina erit sine vtero, & mas erit cū vtero, si ita fors
 tulerit. Itē, vt antē retulimus, & fœmina parte vteri dextra cōtineri vi-
 sa est, & mas læua, & ambo eadem in parte, idq; non semel sed sæpius,
 90 q̃ aut mas in dextra, aut fœmina in læua, nec minus ambo in dextra gi-
 gnuntur. atq; etiam cum gemini, mas & fœmina gestarentur, marem
 50 in læua, fœminam in dextra contineri perspectum est. Proxime quia ali-
 qui persuasi dicūt, teste præligato dextro aut sinistro euenire per coitū
 vt mas aut fœmina generetur. sic enim & Leophanes dicebat. tūetiam
 95 exectis alterum testem hoc idem accidere quidam aiunt nō verē, sed rē
 coniectantur futurā ex cōsentaneis, atq; anticipant, quasi ita sit, prius q̃
 55 ita fieri videant. ignorant etiā nihil ad generationem maris aut fœmi-
 nę conferri ab ijs partibus. cuius rei indicium, q̃ multa animalia & ipsa
 mares ac fœminæ sūt, & generant partim fœminas, partim mares, cum
 100 tamen testes nō habeant: velut ea quæ pedibus carent, verbi gratia ge-
 nus pisciū, & serpentum. causam verò maris & fœminæ caliditatē fri-
 giditatēve arbitrari, secerniq; de dextris aut de sinistris, non sine vlla
 ratione dici potest. Sūt enim partes corporis dextrę calidiores sinistris,
 & semen cōcoctum calidius est, quale id, quod spissum est. fœcundius
 105 autem quod spissius est. sed valde à longe tangitur causa, cum ita affer-
 tur. Accedēdum autem semper ad rei causas primas, quoad maxime
 fieri potest, propius. de corpore igitur toto, & de partibus, quid quæq;
 5 sit, & qua de causa, iam antē explicatum alibi est. Sed cū mas & fœmie-
 na potētia quadā & impotētia definiātur (quod enim potest cōcoque-
 110 re, & cōstituere, & secernere semē, atq; principiū obtinet formē, id mas
 est. principium autem non hoc dico, ex quo, vt materia, tale gignitur,
 quale, quod generat, est: sed id quod primum moueat, siue in seipso, si-
 ue in altero possit hoc facere. quod autem recipit, nec potest constitu-
 ere, & secernere, id fœmina est) Item si omnis concoctio calore effici-
 115 tur, mares, quàm fœminas esse calidiores necesse est. ob frigiditatē enim
 & impotentiam fœmina sanguine abundat quibusdam sui corporis lo-
 cis. idque indicium facit contra, quam aliqui afferunt, causam, cum
 fœminam esse mare calidiorem opinentur, ob menstruorum emissio-
 nem. sanguis enī calidus est, & quod plus sanguinis habet hoc calidius

fff.iiij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

est, putant autem hunc affectum moueri abundantia sanguinis & calor¹²⁰
 ris, quasi æque quoduis sanguis esse possit, modo humidum sit, & colo-
 re cruētum: nec ita eueniat, vt minus sanguinis, & sincerius fiat in cor-
 pore alimenti melioris & habitus, sed illi perinde ac excrementū alui,
 quod plus sit, hoc indicium esse naturæ calidioris magis, q̃ quod mi-
 nus, existimant. Atqui contrā omnino est, vt enim in fructibus cōficiē¹²⁵
 dis ex copia primi alimenti parum secernitur, quod vtile sit, demūmq;
 nulla pars remanet respectu copię primę: sic in corpore animalis, postq̃
 partes per successionē alimentū cōficiendū receperūt, ad postremū pa-
 rū admodū remanet ex toto alimēto, quod in alijs sanguis in alijs pro-
 portionale sanguinis est. sed cum alterū potest, alterū non potest secer-¹³⁰
 nere excrementum sincerum, omnisq; facultas instrumentū aliquod sibi
 accommodatum habet, & quæ melius, & quæ deterius idem efficiat,
 fœmina autem & mas, cū multifariam verba hæc posse, & nō posse, di-
 cantur, modo prædicto sibi opponantur, instrumentū ob eam rem tum
 fœminæ, tū mari tribui necesse est. itaq; alteri vterus, alteri coles datus¹³⁵
 est. Natura autem simul & facultatem cuius dat, & instrumentum, sic
 enim melius est. quā ob rem singula loca vnā cum singulis excremē-
 tis & facultatibus sibi accommodatis instituuntur. atq; vt nec visus sine
 ne oculis, neque oculus sine visu perficitur, sic & aluus & vesica simul¹⁴⁰
 atq; excrementa fieri possunt, conditur. sed cum idem sit ex quo gene-
 rentur, & augeātur, idq; sit alimentū, pars corporis quæq; ex tali mate-
 ria, taliq; excremento qualis est capax cōsistet, & fiet. Gignitur item ex
 contrario quodāmodo vnūquodq; vt nos censemus. Ad hæc, tertium
 illud sumendū est, vt quoniam omnis delatio in contrarium est, quod¹⁴⁵
 non ab eo superatur, à quo conditur, siue creatur, id in contrariū mu-
 tari necesse sit. his ita subiectis apertius fortasse iam fuerit, qua de causa
 alterum mas, alterum fœmina fiat. Cum enim principium nō superat,
 neq; concoquere potest propter caloris inopiam, neq; ducit in suā for-
 mam, sed tantisper superatur, mutari in contrarium necesse est. cōtra-¹⁵⁰
 rium autem maris fœmina est, videlicet quā alterum mas, alterū fœmi-
 na est. Et cum facultatis siue virtutis differentiam habeat, instrumentū
 quoq; habet auersum. itaq; in tale mutatur. parte autem aliqua oppor-
 tuna mutata, constitutio tota animalis multo discrepat forma. licet hoc
 perspicere in spadonibus qui vna parte trūcati tam à pristina forma di-
 scedūt, parūmq; à fœmina specie distant. Cuius rei causa est, q̃ partes¹⁵⁵
 nōnullæ principia sunt. principio autē mutato, multa ex ijs, quæ sequū-
 tur cōmutari & dimoueri necesse est quod si mas principū quoddā &
 causa est, māsque est quā aliquid potest, fœmina verò quā nō potest, potē-
 tię autē & ipotētię ratio sic describēda est, vt facultas aut assit aut desit cō-
 coquēdi vltimi alimēti, quod in sāguineis sāguis appellat, in exāguibus¹⁶⁰
 proportionale, eiūsq; causa in principio & parte quæ originē naturalis

περιεως,
coles.

φορὰς, dela-
tio: φθορὰς,
corruptio.

caloris continet, sita est, cor profecto in sanguineis constitui, & aut ma-
 rem aut fœminam fieri quod gignitur necesse est. in cæteris verò gene-
 ribus mas & fœmina est, quòd proportionale cordis habeatur. origo &
 165 causa fœminæ & maris hæc, & in hoc est. Fœmina autē & mas iam est,
 cum partes etiam habent quibus fœmina differat à mare. nō enim qua-
 25 uis parte mas aut fœmina est, quomodo nec videns nec audiēs. sed re-
 petendo dicimus. Item semen excrementū esse vltimū alimēti positum
 est. vltimū autem id intelligi volo, quod in vnāquāq; partē feratur. quā
 170 ob rem quod generatū est, simile ei quod generauit, est. Nihil enī refert
 ab vnaquāq; parte proficiatur, an ad vnāquāq; accedat. sed rectius ita.
 Maris autem semen differt, q̃ principium in se continet tale, quo mo-
 ueat, & alimentum in animali vltimum concoquat: fœminæ semen ma-
 teriam tantūm præbet. quoties igitur semen superat maris, ad se du-
 175 cit. cum superatū est, in contrarium demutatur, hoc est, in corruptio-
 nem. contrariū autem maris fœmina est, fœmina cruditate frigiditatēq;
 sanguinei alimenti describitur. natura verò excremento cuiq; dat cō-
 35 ceptaculum. semen autē excrementū est quod in calidioribus atq; ma-
 ribus sanguinei generis cōtractius est. quāpropter mēbra capiētia eius
 180 excrementi meatus in maribus sunt. at fœminis præ cruditate, copia
 redundat sanguinea. incofectus enim inconcoctūsq; sanguis est. itaq;
 40 conceptaculum eius haberi necesse est. idq; dissimile esse, & amplius.
 quocirca natura vteri talis est. qua parte fœmina differt à mare. Expo-
 sui causam quam ob rem alterum mas, alterum fœmina generetur.

¶ Indicia, quibus maris generatio à fœminæ generatione discer-
 natur.

Cap. II.

Indicia verò faciunt res, quæ accidunt. nouella enim &
 senescens ætas magis, quàm florēs fœminas generat. in
 altera enim calor nondū perfectus est, in altera deficit.
 humidiora etiam, effœminatioraq; corpora fœminam
 5 potius gignunt. & semina humida magis, q̃ spissa hoc
 idem faciunt. hæc enim omnia eueniunt caloris inopia
 naturalis. Flatibus item aquilonijs magis, q̃ austrinis mares gignūtur.
 fit etiam vt excrementis eiusmodi corpora abūdēt. plus autē excreme-
 ti concoctu difficilior est. quam ob rem maribus semē, mulieribus mē-
 10 strua decedunt humidiora. Tum etiā vt mēstrua secundū naturā mēsi-
 bus decrescētibus potius fiant, eadem de causa accidit. tempus enī hoc
 5 mēsis frigidius est, & humidius, propter lunę decrementū, defectionēq;.
 Sol enim per totū annū hiemem, atq; æstatē facit: at luna per mensem
 id agit. quod ita fit nō accessu discessūq; lunæ, sed alterū increscēte lu-
 15 ce, alterum decrescēte. Necnō pastores aiūt interesse ad maris ac fœmi-
 næ pecoris fœturam, nō solum si ita accidit, vt initus aquilonijs austru-
 nisve flatibus fiat, sed etiam si, cum pecus coit, spectat ad aquilonē aut

ARIST. DE GENFRAT. ANIM.

austrum. Ita minimo interdum momēto causa datur caliditatis aut frigiditatis. hæc verò causam cōplent generationis. Diffident omnino inter se mas & fœmina, ob eas quas diximus causas, ad maris aut fœminæ generationē. sed moderatione, quæ intercedat, opus est. nam omnia quæ vel natura vel arte efficiuntur, ratione aliqua sunt. Calor autem si valde superat, exiccat humorem: si multū deficit, nō concernit. sed medijs rationē ad rē condendā seruari requiritur. Alioquin, vt in ijs, quæ igne coquuntur, plus ignis deurit, minus non coquit, ac euenit vtrinq; ne quod agitur perficiatur: sic in coitu maris & fœminæ moderatiōe opus est. hinc multis tum maribus, tum fœminis euenit, vt cōiuncti inter se nequeāt generare, disiuncti queāt, & aut minoribus natu aut maioribus hæ cōtrarietates existant, æquē in generatione, sterilitatēq; & maris fœminæq; pcreatione. Quin & inter terras & aquas interest eisdē de causis. qualitatē enim quandā potissimū recipit & alimentū & dispositio corporis ex temperamento aëris continentis, & cibi ingreditis: sed præcipue ex alimonia aquæ. huius enim vsus plurimus est, atque in omnibus aqua alimento est, etiam siccis. Quam ob rem aquæ crudæ & frigidæ aut sterilitatem, aut partum fœmineum faciunt.

¶ Causæ ob quas nati, vel parentibus, vel alijs sint aut similes vel dissimiles.

Cap. III.

Præterea Aedem causæ sunt, & vt alij parentibus similes generentur, alij dissimiles, & alij patri, alij matri, tum corpore toto, tum verò partibus singulis, & parentibus magis, q̄ maioribus suis, & ijs potius, q̄ quibuslibet, ac mares potius patri, fœminæ matri, alij nulli consanguineo similes, sed tamen homini similes, alij ne homini quidē, sed iam mōstro. Qui enim suis parentibus similis nō est, monstrū quodāmodo est. discessit enī in eo quodāmodo natura ex proprio genere, cœpitq; degenerare. sed initiū primū degenerādī est fœminā generari, nō marem. verū hoc necessariū est naturæ. Genus enim seruari oportet eorū, quæ fœmina & mare distinguuntur. Sed cum fieri possit, ne aliquādo semen superet maris, aut ob ætatem iuuenilē, senilēve, aut ob aliam eiusmodi causam, fœminā ob eam rem gigni necesse est. at monstrum gigni nō necesse est, scilicet ad causam cuius gratia, & finē, quāq; per accidens necesse est. nā principium hinc sumatur oportet. quoties enim excrementū seminale bene cōcoctū in mēstruis est, motus maris agit pro sua forma. nihil enī refert genitura dicatur, an motus, id quod partem corporis vnāquāq; augeat. nec interest augentē motū, an principio instituentē placeat appellare. eadē nāq; ratio motus est, itaq; si superat, faciet marem, non fœminā, & similem ei qui generat, non matri. sed si nō superat, pro ea qua nō superarit facultate, defectū faciet. facultatem autem hoc modo intelligi volo. quod generat non solū mas est,

sed etiā talis mas, vt Coriscus, aut Socrates. nec modo Coriscus est, verū
etiam homo. ad hunc modum, alia propius, alia remotius insunt in eo
25 quod generat, videlicet quā genitale est, nō per accidēs: verbi gratia, si
grāmaticus aut vicinus cuiusq̄, qui generat, est. Valet autē semper in
generādo magis quod propriū, & particulare est. Coriscus enim & ho
mo & animal est: sed propius à proprio distat homo, q̄ animal. generat
autē & quod particulare est, & quod genus est: sed magis quod parti
30 culare. hoc enī substātia est. Quod enī gignitur, etsi quale quid est, ta
men hoc quicq̄ est, idq̄ substātia est. quā ob rē ex facultatibus insunt in
seminibus eiusmodi omniū motus. maiorū etiā propria in nepotū sem
ne insunt potētia: sed p̄p̄inuius semper, quod particulare est. particu
lare, Coriscū dico, & Socratē. sed cū omne quod mutatur, nō in quodli
35 bet, verū in sibi oppositū transeat, ideo & quod in generatione nō su
peratur, trāseat in oppositū necesse est, pro ea facultate qua non supe
rarit, quod generat, moueatq̄. quod si quā est mas, non potuit, fœmina
gignitur. sed si quā est Coriscus aut Socrates, nō patri, sed matri simile
gignitur. vt enim omnino patri mater opponitur, sic singulis generātis
40 bus singulæ generātes opponūtur: similiq̄ modo ī sequētibus facultati
bus agitur. semper enī in sequētē & proximū maiorū potius transitur,
tā in patre, q̄ in matre. Insūt autē motus alij actu, alij potētia. actu insunt
motus eius qui generat, & vniuersaliū, vt hominis, vt animalis: potētia
insunt motus fœminæ, & maiorum tam in patre q̄ in matre. mutatur
45 igitur trāsigens in opposita. motus autē qui creāt, soluūtur in propin
quos. verbi gratia, motus eius qui generat, si solvatur, primū differētia
minima in motū patris trāsibit, mox in auī, atq̄ deinceps ad hūc modū
in ceteros similes. In fœminis quoq̄ transitus fit. motus enim cōcipien
tis in motū soluitur matris: si nō in eum, in auī, eodēmq̄ modo in su
50 periores. sed potissimū ita natura fert, vt quā mas & quā pater est, simul
& superet, & superetur. parū enim discriminis est. itaq̄ vt simul utrūq̄
eueniat, nequaq̄ difficile est. Socrates enim vir talis quis est. Quam ob
rem mares magna ex parte similes patri existunt, fœminæ matri. simul
enim in vtrunq̄ disceditur. opponitur autem fœmina mari, mater pa
55 tri. discessūq̄ in opposita fit. sed si motus qui à mare est, superarit, qui
verò à Socrate est, nō superarit, aut hic superarit, ille non, ita euenit, vt
mares similes matri, fœminæ similes patri generētur. Itē si motus soluā
tur, & quā mas est seruetur, Socratis autem solvatur in patris, mas erit
auo similis, aut alicui ceterorū superiorū maiorum, prout solutio tetē
60 derit. Sed si quā est mas, superetur, fœmina erit similis potissimū matri.
si autē & hic solvatur motus, matri assimilabitur matris, aut alicui su
periorū pari ratione. Idem modus partium quoq̄ est. sæpe enim alię pa
tri similes, aliæ matri, aliæ maiorum alicui similes cōstituuntur. insunt
enim & partium motus, alij actu, alij potentia, vt sæpius diximus. om̄

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

nino subijcienda sunt tria illa, vnū quod modo dixi motus inesse alios 65
 potentia, alios actū, alterū degenerare in oppositū, quod superatur. ter-
 tiū transire in motū proximū id, quod soluitur. & si minus soluitur, in
 propinquū: si magis, in remotiorē discedere. demūq; ita cōfundi, vt
 nemini suorū similes prodeāt. sed cōmune tantū relinquitur, vt homo
 sit. cuius rei causa est, q̄ cōmune particularia cōsequitur omnia. homo 70
 enī vniuersale est, Socrates pater, & quęcunq; est mater, particulare est.
 causa vt motus soluatur, est, q̄ omne agēs patitur etiā à patiēte, vt quod
 secatur, hebetatur ab eo, quod secatur: quod calefacit, refrigeratur à cale-
 scēte. deniq; quodcūq; mouet, excepto primo, mutuo mouetur aliquo 75
 motu. verbi gratia, quod pellit, pellit quodāmodo: quod premit, repri-
 mitur. Interdū etiā ita fit, vt quod agit magis patiat, q̄ agat, & refrigeretur
 quod calefacit: caleseat quod frigefacit, cū aut nihil fecerit, aut mi-
 nus q̄ ipsum affectū est. dixi de ijs, cū de ratione agēdi patiēdiq; docerē:
 videlicet quibus in rebus inesset agere & pati. Degenerat autē quod
 patitur nec superatur, aut defectu facultatis eius quod coquit & mo- 80
 uet, aut copia frigiditatēq; eius, quod cōcoquitur & distinguitur. Cū enī
 partim superet, partim nō superet, facit multiforme quod cōstituitur.
 vt athletarū nonnullis per vsum cibi nimīū accidit. Cū enim per copiam
 pastus natura nequeat superare, vt proportionē augeat, formāq; ser- 85
 uet eandē, diuersā efficiūtur partes, & adeo interdū, vt nihilo ferē simi-
 les primis euadāt. proximū huic est morbus quem satyriā appellamus.
 etenī in eo prae abūdātia fluxionis, aut flatus crudi in partes faciei de-
 cūbentis, facies animalis diuersi & satyri apparet. Sed quam ob causam
 mares & fœminæ generētur, & alij parētibus similes, fœminæ fœminis,
 mares maribus, alij diuerso, fœminę patri, mares matri: deniq; alij ma- 90
 ioribus suis similes, alij suorū nemini similes existāt, idq; tū corpore to-
 to, tū partibus singulis, de ijs inquā ōnibus dictū iam est. Sentētiæ autē
 aliorū etiā naturæ interpretū sunt de his rebus, scilicet quā ob rem si-
 miles parentibus generētur. Afferunt illi duplicē modū rationis. nō-
 nulli enim ita censent, vt ab vtrius plus seminis venerit, ei similis mas 95
 gis generetur, æque toti totū, & parti pars, quasi ex vnaqua; parte se-
 men decedat: sed si par de vtroq; venerit, similis neutri pcreetur. quod
 si falsum est, nec ōni ex parte decedit, cōstat nec similitudinis & dissimi-
 litudinis causam id esse, quod referūt. Tū etiā quēadmodū simul & fœ-
 mina sit & patri similis, aut mas & similis matri, nō facile explanare pos- 100
 sunt. Qui enim, vt Empedocles aut Democritus, causam de mare &
 fœmina reddūt, impossibilia modo alio dicūt. sed qui quod plus minúsve
 à mare aut à fœmina secesserit, alterū marē, alterū fœminam gigni cau-
 santur, ij nequeūt explicare quēadmodum fœmina patri similis, mas si-
 milis matri reddatur. simul enim plus de vtroq; venire impossibile est. 105
 Ad hęc, cur similes maioribus suis magna ex parte, remotisq; generent,

cū nihil seminis ab illis secesserit, nihil profecto isti, quod bene tueatur habent. sed qui reliquū similitudinis modum afferūt, ij tum cætera, tum verò hoc melius dicūt. Sunt enim qui semen genitale dicant quīs vnū, tamen veluti omnifariā quādam esse multorū seminū mixtionē. Itaque vt, si quis multa saporū genera in eodem humore miscuerit, mōxq; indeumat, possitq; sumere semper nō tantūmodo ex vnoquoq; sed modò huius, modò illius plus, aliàs etiā ex hocumat, ex illo nihilumat: sic in semine genitale esse, cum ex multis ac varijs mixtū sit. à quocūq; enī gignente accesserit plurimū, ei similē forma generari. sed hæc ratio nec plana est, & passim fictitia est. vult hæc non actu, sed potentia inesse, quā omnifariā seminis cōmixtionē appellat. & quidē ita dici melius est. illo enim modo impossibile est. hoc possibile est. Verū qui ita causam reddunt, nullo modo rationē afferre de omnibus facile poterūt, cur fœmina, cur mas gignatur: quam ob rem sæpenumero fœmina patri similis, mas matri proueniat. atq; etiam de maiorū similitudine. ad hæc, quā de causā interdum homo quidem, sed nulli suorū similis generetur: aliàs vsque adeò procedēdo degeneret, vt demū ne homo quidē, sed animal tantū aliquod existat, quæ mōstra dicūtur. Proximum enim ab ijs, quæ iam explicauimus, est, vt causas de mōstris reddamus. ad extremū enī, cum motus soluantur, & materia nō superetur, remanet quod maxime est vniuersale, id est, animal. Iam puerū ortū capite arietis, aut bouis referunt. idēq; in cæteris membrū nominant animalis diuersi. vitulum capite pueri, & ouē capite bouis natam asseuerāt. Quæ omnia accidunt quidem causis supradictis: sed nihil ex ijs quæ nominant, est, quāuis similitudo quædā generatur. quod euenit etiā nō in monstrū peruersis. quā ob rem sæpenumero per cōiutiū nōnulli deformes assimilātur aut capræ ignem efflanti, aut arietis peculeo. physiognomon quidam omnes ad duorum aut trium animalium formas redigebat, & dicendo plærūq; persuadebat. Sed enim impossibile esse, vt tale monstrum gignatur, id est alterum in altero animal, tempora ipsa grauiditatis declarāt, quæ plurimū discrepat in homine & cane, & in oue, & boue. nasci autem nullum nisi suo tempore potest. partim igitur hoc modo dicūtur monstra, partim q̄ forma prodeant multimembri, scilicet multis pedibus, aut multis capitibus. sed profecto rationes monstrorum, & oblatum animalium propinquæ, & similes inter se quodammodo sunt. monstrum enim oblesio quādam est.

¶ Quas ob causas monstrosa animalia generentur, & quare alijs vnifer alijs paucifer, alijs multiplex sit partus. Cap. III.

Democritus verò monstra fieri ea causa scribit, quòd duo subeunt semina, alterum antè, alterum postea. quæ cum in vtero cōfundantur, euenit, vt membra coalescant atq; dissideant. Avibus verò quoniā coitus agitur crebro, idcirco semper & oua, & colo-

Alipetulco, sed antiquus interpres habet porco p̄ conizanti.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

rem euariare autumat. Sed si ita sit, vt ex vno semine eodémque coitu
 plura generetur, quod patet, præstat nō circumire, via omiſſa breui &
 facili. ijs enim tū maxime id accidere neceſſe eſt, cū ſemina non diſtin-
 guntur, ſed ſimul ſubeunt. quod ſi ſemini maris cauſa tribuēda eſt, hoc
 modo dicendū ſit. Sed enim ex toto potius cauſam in materia, cōſtituē-
 diſq; conceptibus eſſe cenſendū eſt. quā ob rem mōſtra cuiuſmodi raro
 admodū fiunt in ijs, quæ ſingulos pariūt. ſed crebrius in ijs, quorū par-
 tus eſt numerofus, & præcipue in auium genere, earūmq; potiſſimū in
 gallinis. ijs enim partus numerofus, nō modo quod ſæpe pariant, vt co-
 lumbæ, verū etiam q̄ multos ſimul conceptus intra ſe cōtinent, & tēpo-
 ribus omnibus coeunt. hinc gemina etiā pariunt plura. cohærent enim
 conceptus, quoniā in propinquo alter alteri eſt. quomodo interdū fru-
 ctus arborum cōplures. quod ſi vitella diſtinguntur membrana, gēmi-
 ni pulli diſcreti ſine vlla ſuperuacua parte generātur. ſed ſi vitella cōti-
 nuātur, nec vlla interiecta mēbrana diſterminātur, pulli ex ijs mōſtri-
 fici prodeūt, corpore & capite vno, cruribus quaternis, alis totidē, quo-
 niam ſuperiora ex albumine generentur, & prius (vitellum enī cibo ijs
 eſt) pars autē inferior poſtea inſtituitur, quanq̄ cibus idē, indiſcretuſq;
 ſuppeditatur. iam ſerpens etiā biceps viſus eſt, videlicet eadē de cauſa.
 nam id quoq; genus oua parit, & multa numero. ſed rarius in eo mōſtri
 inſtitutio euenit, ppter vteri formā. porrecta enī in verſum copia ouo-
 rum cōtinetur pro vteri lōgitudine. nec vero in genere apū, aut veſpa-
 rum, tale quid accidit. Cellulis enim diſcretis partus earum cōtinetur.
 At in gallinis econtrario ſit. Vnde apertū eſt cauſam euetorū huiuſmo-
 di in materia eſſe putare oportere. vt enim in ijs, quæ plura pariūt, ma-
 gis: ſic in ijs quæ pauciora, minus id accidit. quocirca homini minus.
 ſingularē enim perfectūmq; parit. nā & homini locis, quibus mulieres
 perfēcundæ ſunt, magis id euenit, vt in terra Aegypto. capris verò &
 ouibus magis, vt fœcūdioribus, accidit. atq; etiā magis multiſidis. mul-
 tipara enī id genus animalia ſunt, nec partū perficiunt: vt canis. cæcos
 enim magna corū pars ſolet parere. quod quā ob cauſam accidit, & quā
 ob rem pariant multos, poſtea explicabimus. ſed enim hæc propēſiora
 iam ſunt ſuapte natura ad mōſtrificā partionem, quādo nō ſimiles ſibi
 generāt, ſed imperfectos. nam & monſtrū quid diſſimile eſt. quā ob rē
 ijs quorū talis natura eſt, facilius caſus hic obuēnit. in ijs enim potiſſi-
 mum, & quæ metachœra appellantur conſiſtunt. quæ aliquatenus labe
 mōſtrifica ſunt affecta. nam deeſſe, aut ſuperēſſe quicq̄, monſtroſum eſt.
 monſtroſum eſt enim res præter naturā: ſed præter eam, quæ magna ex
 parte ſit. nam præter eā quæ ſemper & neceſſario eſt, nihil ſit. verū in
 rebus ijs quæ magna quidem ex parte ita fiunt, ſed aliter etiam poſſunt
 fieri, euenit. quod præter naturā conſiſtat. nā & inter eas ipſas, quibus
 accidit quidem præter hunc ordinem, ſed nunq̄ quolibet modo, minus

monstrum esse videtur. quoniam quod præter naturā sit, idem etiā secundum naturā quodāmodo est, cum naturam materiæ, natura formæ non superat. quā ob rem nec ea monstri nomine appellantur, neq; ubi fieri aliquid solet, vt in fructibus. Vitis enim quædā est, quam aliqui Capneum vocant, quæ cū vuā albam soleat ferre, si nigrā tulit, monstrum id esse nō putant, quoniam sæpiissime id facere ea soleat. causa est, q̄ sua natura inter albam & nigram est. Itaq; nō longè disceditur, nec præter naturam ferè. non enim in aliam naturā transitur. At in ijs quæ pariūt plura, tum ea ipsa eueniūt, tū verò copia partus impedit alter alterius perfectionē, & causam genitālē. de partu numerofo, paucifero, & singulari, atq; etiā de ijs partibus, quæ aut supersunt, aut desunt, quæstio existere potest. Gignūtur enim interdū alia pluribus, q̄ iustum sit digitis, alia vno tantū. eodēmq; modo in cæteris partibus, aut excedūt, aut deficiunt. nōnulla etiā duplici genitālī, altero maris, altero fœminæ nascuntur. & in genere quidē hominū, sed maximè in caprarū. gignūtur enim quas vocant hircinas, propterea quòd simul genitale habēt & maris, & fœminæ. Iā & cornu gerens in crure capra conspecta est. Partibus etiā internis mutationes detrimentāq; accidunt, vt vel careant aliquibus, vel habeant minuta, & læsa, vel plura numero, vel nō suis posita locis. Sed corde carens nullum vnq̄ animal ortū est, quanq̄ liene carens, duplicē habens lienem, & altero vacās rene, visum est. Iecore etiam carens toto nullum notatū est, quanq̄ quod non totū haberet, iam patuit. hæc autē in perfectis viuīsq; reperiūtur. felle item priuata prodierūt, cum sua natura habere deberent. alia cōtrā, plura habuerunt. Iam locis etiam permutatis iecur latere sinistro, lien dextro cōtineri visus est. hæc vt modo dixi in animalibus iam perfectis explorata sunt, in nascentibus autē variè perturbatur. Quæ si parum de sua natura discedunt, viuere solēt: si plus, viuere nequeūt, videlicet, cum quod præter naturā est, partibus viuendi principalibus accidit. modus verò cōsiderandi de his est, vtrū eandem causam putare oporteat partus singularis, & partiū defectus, itēmq; partus numerosi, & partiū excessus, an nō eandem. Primum igitur quòd alia pariant multa, alia vnum, merito quispiam miretur. Quæ enim maxima inter animalia sunt, ea singulos pariūt: vt elephas, camelus, equus, & reliquæ solipedes, quæ partim maiora ceteris sūt: partim longè magnitudine superāt. Canis verò, & lupo, & reliqua multifida omnia ferè pariūt multa: atq; etiā parua eiusdem generis, vt mures. bisulca pauca generāt, præterq̄ sus. hæc enim inter multipara est enumerāda. Ratio enī probabilis est, vt maiora animalia plura generare, plūsq; afferre seminis possint. Sed certè id ipsū quod admirari facit, causā est, ne admiremur. facit enim eorū magnitudo, ne multa pariāt. cibus enī in ijs absumitur in corporis incremētū. minoribus verò natura demēdo de magnitudine, auget in excremento seminali exuperantiā. Itē plus

καὶ αἰνὰ
capra hircina.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

feminis genitalis esse, quod maioris est animalis: minus autē, quod minoris, necesse est. At multa effici parua in eodē possūt, multa magna effici difficile est. mediocribus verō magnitudinis mediū à natura datū est. Sed quā ob rē animātiū alia maiora sunt, alia minora, alia mediocria, causam antē reddidimus. Sunt autem alia vnipara, alia paucipara, alia multipara. & magna ex parte vnipara sunt quæ solipeda, paucipara quæ bifulca, multipara quæ multifida, cuius rei causa est, quæ magna ex parte magnitudines corporis ijs differētijs distinguūtur. tamen nō ita in omnibus est. magnitudo enim & paruitudo corporis causam habēt partus ratio. cuius rei testimoniū est, quæ elephas animalīū maximū, idēmq; multifidū est. camelus bifulcū est, quod maximū inter reliqua est. nec solū in pedestriū genere, sed etiā in volatiliū, & nantiū, magna parū fœcunda sunt, parua vero perquā fœcūda eadē de causa. plātæ etiā non quæ maximæ sunt plurimū afferūt fructus. diximus quā ob rē alia parere multa, alia pauca sua natura assolēt. Sed huius quæstionis illud maximè quis miretur in ijs quæ pariunt multa, quæ plerūq; vno initu animalia id genus impleri cernitur. Semē autē maris, siue ad materiā confert, se adhibens partē conceptus, & miscens cū semine fœminæ, siue nō eo modo, sed, vt nos cēsemus, cogit, cōditq; materiā cōtentā in vtero, seminalēq; fœminæ excrementū, vt succus lactis, humorē spissat, cur tandē nō vnū efficit animal incremēti maioris? vt succus in lacte nō certa quantitate ad cogendū describitur, sed quo plus lactis plus succi subierit, eo plus colostri cōcrefcit. semē igitur trahi à locis vteri, atq; ob eā rē multa generari pro numero locorū & acetabulorū, quæ vnū non sunt, opinari nihil rationis est. sæpe enim eodē in loco, vteri gemini cōsistūt. in genere etiā multiparo, cū plenus fœtuū vterus fuerit, deinceps alius ab alio iacere cernūtur. quod ex dissectionibus patet. sed, vt perficiēdi cuiusque animalis certa est magnitudo, tū ad maius, tū verō ad minus, quē terminum nō supragrediūtur, vt vel maiora, vel minora euadāt, sed in medio magnitudinis spacio excessū defectūve inter se capiūt, atq; ita homo alius alio auctior est, & ceterorū quoduis animalīū: sic materia seminalis, ex qua cōsistunt, nō indefinita est, nec in plus, nec in minus, vt ex quātalibet possint generari. Quæ igitur animalia ea, quā diximus, causa plus excrementi secernūt, quæ satis sit ad vnus animalis originē, ijs fieri nō potest, vt ex eo toto vnū gignat animal. sed tot numero gigni necesse est, quot magnitudinibus debitis præscripta sunt. nec verō maris semē, aut facultas cōtēta in maris semine plus quicquid aut minus constituit, quā à natura sancitū est. eodēq; modo, si plus seminis mas emisierit, aut facultates plures in semine diuidēdo cōtētas, nihilo maius efficiet, quāuis plurimum accefferit, imō cōtrariū aget. exiccādo enim corrūpet. neq; enim ignis quo plus fuerit: eo magis calefaciet aquā, sed certus calor terminus

nus est, vltra quem, si ignem augeas, nihilo reddes aquā calidiorē: sed
 facies vt magis euaporetur, demūmq; deleatur & exiccetur. Cū igitur
 hæc moderationē certā inter se requirant, scilicet excrementū fœminæ
 & maris, qui semē emittant, multipara animalia statim emittunt quod
 135 sibi conueniat, videlicet mas quod diuisum possit cōstituere plura: fœ-
 mina tantū vt plura cōstitui possint. lactis autē illud exemplū simile nō
 est. seminis enim calor nō modo efficit quantum, sed etiam quale quid.
 at succi & coaguli calor quantū dūtaxat constituit. Causa igitur vt plu-
 140 multiparis animalibus, hæc est, q̄ non ex quantolibet cōceptus inchoe-
 tur, sed si aut parum aut multū admodū sit, gigni non poterit. præscri-
 pta enim certāq; est virtus, & patiētis, & agentis. simili modo in vnipa-
 ris magnisq; animalibus non multa ex multo excremento cōsistūt, cum
 in ijs etiam ex certo quāto certum quantū, quod conficitur, sit. plus igi-
 145 tur materiæ talis nō mittitea, quā prædiximus, causa. quam autē mit-
 tit, talis per naturā est, ex qua vnus tantū cōceptus generetur. quod si
 aliquādo plus accesserit, tūc gemini nascētur. ex quo fit, vt hæc portē-
 ta potius iudicētur, quoniā præter solitū, & quod magna ex parte aga-
 tur proueniūt. Homo cū omnibus generibus ambigit. nā & vniparū,
 150 & pauciparū, & multiparū interdū est. sed maxime sua natura vnipa-
 rum est. humore profecto calorēq; corporis multiparū est, seminis enī
 natura humida & calida est, sed suæ magnitudinis ratione pauciparū,
 atq; vniparū est. hinc tempus etiā vteri ferendi enorme vnum hoc ani-
 mal sortitum est. cæteris enim vñ est tempus: homini verò plura sūt.
 155 quippe cū & septimo mense, & decimo nascatur: atq; etiam inter septi-
 mum & decimum positus. qui enim mense octauo nascūtur, etsi minus,
 tamē viuere possunt. cuius rei causa accipi ex ijs, quæ modo explicauim-
 us, potest. dixi de his in problematibus, atq; de his rebus ita disseruissē,
 se, statuisseq; satis sit. Partiū autem supervacuarū præter naturā eadem
 160 causa est, quæ geminorū generationis. iā enim in cōceptu causa accidit,
 videlicet si plus materiæ cōsistit, q̄ pro ipsius natura partis sit. sic enī ac-
 cidit, vt vel pars maior, q̄ iustū sit, efficiat, verbi gratia digitus, aut ma-
 nus, aut pes, aut aliud ex cæteris postremis, aut mēbris: vel fisso cōceptu
 plures reddātur. quomodo in fluuijs vertigines geminantur. fit enī ibi,
 165 vt humor, qui fertur & pfluēs mouetur, si in aliquid offenderit, secetur:
 & ex vna in duas euadat cōstitutiōes, quæ eundē habeāt motū. hoc eodē
 modo in cōceptibus euenit. adnascūtur partes illæ vacantes maxime
 quidē p̄pinquæ, sed aliquādo etiā remotę propter conceptus motionē,
 quāq; præcipue, q̄ materiæ exuperātia ibi reddit, quò tandē decubuit,
 170 formā verò unde superfuit, inde recipit. Quibus autē gemina habere
 genitalia accidit, alterū maris, alterū fœminæ, ijs semper alterū ratū, al-
 terū irritū redditur, cū per alimentū subinde delitescat, quoniā præter

ggg. j.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

φύματος,
abscissus.

naturā est. agnatū est enim modo abscissus. nam & abscissus assumūt
aliquid nutrimenti, quī postgeniti sint, & prāter naturā. Sed si quod
creat, omnino aut superat, aut superatur, similia oriuntur duo, ac si par
tim superauit, partim superatū est, alterū fœmina, alterum mas gene- 175
ratur. nihil enī interest de partibus, an de toto dicamus, videlicet quā
ob causam alterum mas, alterū fœmina gignatur. vbi autē partes eius-
modi defunt, vt postrema aliqua, aut alia quæuis membra, eandem cau-
sam esse putandū, quam, si omnino quod gignitur, abortū patiat. ab- 180
ortus autem cōceptuū euenire complures certū est. differūt agnatio-
nes à partu multiplici, quomodo exposui. monstra verò cū ijs dissidēt,
eo quod pluribus coalescant. sed nōnulla hoc etiā modo veniunt. si in
parte maiore, & prācipua quadam peruersum est, vt si qua gemino lie-
ne, aut pluribus renibus oriūtur, tum etiam locis partium cōmutatis, 185
mōstrū dicimus. quod diuersione motuum, translationeq; materiæ ac-
cidit. Vnūmne, an plura sit per coagmentationē, quod mōstrificū pro-
dit animal, iudicandū est principij ratione. verbi gratia, si cor pars eius-
modi est, quod vnum cor habet, vnū animal est: quod duo, id duo est
animalia, quæ sibi coaluerunt propter conceptuū cōiunctionē. partes 190
verò superuacuas agnationes esse declaratum iam est. Accidit etiam
sæpe, vt pluribus ex ijs, quæ antè oblata nō viderentur, animalibus iam
perfectis meatus, aut adducti cōcorporarentur, aut diuerterentur. iam
fœminis nonnullis os vteri compressum, cōcorporatūmq; ab incunte 195
ætate ad tempus vsq; menstruum perseuerauit, mox vrgētibus men-
struis, dolorēq; infestante, alijs sponte disruptū est, alijs dissectum à me-
dicis. nonnullæ interierunt, cum aut per vim disrumperetur, aut dis-
rumpi nō posset. pueris etiam quibusdam genitales postremū, & mea-
tus quā excrementū vesicæ transit, non eodē tetenderūt: sed infra mea-
tus ille transegit. quā ob rem demissis clunibus mingunt, qui testibus 100
paulo in partē superiorē retractis, videntur à longe simul & maris ha-
bere genitale, & fœminæ. meatus etiā alimenti sicci coaluit aliquibus
bestijs, scilicet ouibus, & quibusdā alijs. nam & vaccā fuisse Pirinθi ac-
cepimus. cui cibi excrementū extenuatū per vesicam trāsmittebatur,
dissectūsq; anus denuo propere coalescebat, nec refecando euincere 105
vitiū poterāt. de partu multiplici & paucifero, ac de agnatione partiū
aut defectu, atq; etiam de monstrifico partu, dictum iam est.

¶ Quam ob rem animalium alia superfœtent, alia non: & quæ su-
perfœtant interdum fœtus enutriant, interdum non: & alia li-
bidinosa in eo genere sint, alia non.

Cap. V.

A Nimalium verò alia nunquam superfœtant, alia superfœtant.
quorum quædam enutrire suos conceptus semper possunt,
quædam interdum possunt, interdum nequeunt. Causa ne
superfœtent est, quod singula pariunt. solipedes enim, & quæ ijs

5 auctiores sunt animantes, nūquam superfœtant. facit enim earum ma-
 gnitudo, vt excrementum omne in conceptum absumatur. quippe cū
 75 in ijs omnibus, corporis sit magnitudo. quæ autē magno corpore sunt,
 eorum fœtus quoq; magni pro sui generis magnitudine instituuntur. ex
 quo fit vt elephantorum fœtus magnitudine vituli gestetur. multipara
 10 ideo superfœtant, quoniam plures cōceptus superfœtatus quidā, alter
 alteri sunt. Quæ autem ex his magnitudine prædita sunt, vt homo, si al-
 ter coitus proximè ab altero accessit, enutrire quod superfœtatum est
 possūt. Iā enim id euenisse visum est. cuius rei causa id quod diximus
 est. eodē enim coitu plus seminis mittitur, quod partitum multiplicare
 15 cōceptū potest, si alterū post alterū accedit. Sed si iam aucto conceptu
 coitus adhibetur, superfœtari quidē potest, sed raro. quoniā vterus ma-
 gna ex parte ad partum vsq; se comprimat. Si tamen aliquando accidit
 vt superfœtetur (iam enim id euenisse cōstat) perfici nō potest. sed con-
 ceptus abigūtur similes ijs, quos abortus vocamus. vt enim in vniparo
 20 genere omne excremētū absumitur in id quod præcesserit, ob corpo-
 ris magnitudinē, sic in ijs fieri solet. sed in illis statim, in his cū iam fœ-
 tus accreuerit. tūc enim similē vniparis conditionē recipiunt. pari ra-
 tione sola animalium mulier, & equa, grauida coitum patiuntur. homo
 enim sua natura præfœcundū animal est. aliquid etiam in vtero, tū spa-
 25 cij, tum excrementi superest, quanq̃ non tantū, vt vel alterū possit ale-
 re. mulier itaque ob eam causam coitum recipit. equa autem soliditate
 suæ naturæ, & quod aliquid spacij in vtero superfit, vt dictū est, amplius
 quidem, quàm vt ab vno occupetur, sed arctius quàm vt alterū perfectē
 possit superfœtari. libidinosa natura est equa ob eundem affectum, quo
 30 solida omnia veneris sunt appetentiora. illa enim ita se habent, quia ca-
 rent purgatione, quæ perinde est fœminis, vt coitus maribus. equa enī
 menstrua minimè emittit. omniū autem viuiparorum fœminæ solidæ
 sunt libidinosiores: quoniam simili modo se habēt, atque mares, qui se-
 men genitale collectū non excernūt. fœminis enim purgatio mēstruo-
 35 rum seminis exitus est, cum mēstrua non nisi semen sint inconcoctum,
 vt ante diximus. quam ob rem mulieres, quæ incontinētes ad rem ve-
 neream sunt, libidine cessant, cum sapius generarint. Iam enim semi-
 nale excremētum, quod libidinem accendebat, emissum, facit ne præ-
 terea cōcumbendi auiditas stimulet. In genere auīum fœminæ minus,
 40 quàm mares venerem appetunt, quoniā vterum continēt iuxta septū.
 mares cōtrā salaciores sunt, quoniam testes intus habent retractos. Ita-
 que fit, vt quæ ex ijs sua natura abundant semine, coitum semper desi-
 derēt. fœminæ igitur huius generis propēsiore ad coitū sunt vteri de-
 scēsu: mares testium retractu. Diximus quā ob causam alia nullo pacto
 45 superfœtāt, alia superfœtāt quidē, sed cōceptus iterdū enutriūt, iterdū
 nō: & quā ob rem alia libidinosa, alia non libidinosa in eo genere sunt.
 ggg. ij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

Sunt autē nonnulla superfœtantia. quæ longo etiam interposito tempore coeundi possint enutrire cœceptum, quē superfœtarint: videlicet ea quorum genus semine genitali abundat, & corporis magnitudine caret, & multa generat. Cum enim multiparum sit, vterum habet ampliore. cum semine abundet, multum purgationis excrementitiæ emit-
tit. cum corporis magnitudine careat, maiorēq; portione purgatio superet q̄ cœceptus desideret nutrimentū, possunt vel post constitui animalia, eadēq; enutrirī, ac perfici. vteri etiā eorum nō se comprimunt, quoniam excrementū purgationis superest. quod mulieribus quoque
euenit. fit enim nonnullis grauidis purgatio, & interdū quæ ad finē vsq; perseueret. sed ijs præter naturā hoc euenit. quam ob rem fœtus afficitur detrimento. at eiusmodi animalibus per naturā sic agitur. Ita enim corpus eorū principio constitutū est, quale corpus leporū est. hoc enim animal superfœtat. quippe quod nec magnū sit, & plura generet. multifidum enim est. tale autē quoduis plura generat. semine etiā abundat, quod eius hirsutie significatur: copia enim pili exuperat. nam hoc vnū pilos & sub pedibus habet: & intra genas. pili autē abundantia, & hirsuties copiam indicat excrementi. Quā ob rem homines pilosi libidinosiores, & seminis copiosiores sunt quā læues. lepus igitur sæpenumero fœtus alios imperfectos gestat, alios perfectos iam ædit.

¶ Quare viuiparorum alia perfectum, alia imperfectum animal pariunt. Cap. VI.

Viuiparorum alia imperfectū animal pariunt, alia perfectum. solipedes & bisulcæ perfectum: multifidæ cōplures imperfectū. cuius rei causa est, q̄ solipedes singulos pariunt: bisulcæ aut singulos, aut binos magna ex parte. enutrire autem quæ pauca gignuntur, facile possunt. multifidæ, quæ pariūt imperfecta, omnes multiparæ sunt. quo fit, vt partum adhuc recentē alere possint, auctum iam, adeptūque magnitudinem nequeant, sed cū corpus ad nutriendum nō sufficiat, partem emittant, vt ea quæ vermem pariunt. quædam enim ex ijs catulos inarticulatos propemodū pariūt, vt vulpes, vrsæ, leæna, & alia nonnulla. sed omnia ferè cæcos, vt ea quæ modo dixi, atq; etiā canis, lupa, lupus ceruarius. sola inter multiparas parit perfectos, eaq; vna euariat: generat enim multos more multifidi generis, cū & bisulcū, & solipes sit. Sunt enim locis quibusdam sues solida vngula. partu igitur numerosa est, quoniam alimentū quod in corporis magnitudinem absumeretur, in excrementum seminale decedit. Id enim vt solipes magnitudine caret. quin & potius quasi ambigens cū natura solipedū bisulcum est. hac igitur causa & vnum parit, & duos, & quod plurimū, multos. enutrit verò vsq; in finem, quæ peperit, propter sui corporis alimoniam probā. habet enim vt solum pingue suis stirpibus: sic scrofa filijs

alimentum copiosum & cōmodum. Aues etiā nōnullæ imperfectos
 & cæcos pariunt pullos, videlicet quæ cum parua corpore sint, multos
 progenerāt, vt cornix, pica, passer, hirundo, & paucipari generis, quæ co-
 25 piam alimenti parere vnā cum prole nō solent, vt palumbes, turtur, co-
 lumba, quam ob rem si quis hirundinū nouellarū adhuc oculos præ-
 pungat, rursus incolumes reddentur. Cū enim fiunt, nō facti iam cor-
 rumpuntur, itaq; denuo oriūtur, ac pullulant. Omnino hæc præueniūt
 generationē perfectā ob alendi inopiā. generāt verò imperfectos, quo-
 30 niam perfectionē præueniūt, quod in pueris etiā patet, qui mense septi-
 mo nascūtur. Sæpe enim nōnulli eorū præ sua imperfectione, ne mea-
 tus quidē integros adhuc habēt, vt auriū, aut nariū: sed post accrescen-
 tes recipiūt, multiq; ex ijs vitæ cōpotes euadūt. Mares potius, q̄ fœmi-
 næ oblesī in genere hominū nascūtur, cum in ceteris animalibus nihilo
 potius mares, q̄ fœminæ ita proueniāt. Cuius rei causa est, q̄ in homini-
 35 bus lōge mas à fœmina differt calore naturæ. quo fit, vt mobiliores sint
 mares in vtero, q̄ fœminæ. motu autē ipso frāgūtur, cū recens quoduis
 facile præ sua imbecillitate frāgi possit. hæc eadē causa est, ne fœminæ si-
 militer atq; mares perficiātur in genere hominū. quippe cū & intra pa-
 rentem fœmina tēpore longiore cōficiatur, q̄ mas: & vbi in lucē vene-
 40 rint, celerius fœminæ, q̄ mares perficiātur. nā & pubes, & vigor, & sene-
 ctus fœminis prius venit, q̄ maribus. sunt enī fœminæ sua natura debi-
 liores, frigidiorēq; & sexū fœmineū quasi læsionē naturalē, & detrimē-
 tū esse putandū est. Intus igitur tardē præ sua frigiditate discernūtur.
 hæc etenī discretio cōcoctio est. calor autē cōcoquit, & quod calidius,
 45 id cōcoctu facilius est. sed foris propter suā debilitatē cito ad ætatis flo-
 rem senectutēq; perueniūt. etenī omnia minora, vt in artis operibus
 sic in naturæ citius ad finē deueniūt. eadē causa est, vt qui gemini mas
 & fœmina in genere hominū prodeūt, minus seruētur, cū in ceteris ani-
 malibus nihilo referat. hominibus enī hic concursus præter naturam
 50 est, cum non pari tempore mas & fœmina discernātur. sed aut marem
 cōtari, aut fœminā præuenire necesse sit. at in cæteris id nō præter natu-
 ram est. In ferēdo etiā vtero homines cū cæteris animalibus dissident.
 cum enim cætera plurimū tēporis valeant corpore, cū vterum ferunt,
 mulieres magna ex parte ægræ degūt. cuius rei causa aliqua vel ad vi-
 55 tam referri potest. Cum enim mulieres vitā ociosam & sellulariā quan-
 dam degant, plus contrahunt sibi excrementi. nam quibus gētibus so-
 litum est, vt mulieres labores suscipiant, ijs nec vterus tā difficulter ge-
 statur, & partus facilis est. deniq; quibū suis locis mulieres, quæ labora-
 re consueuerunt, facilius pariunt. labor enim excrementa cōsumit, quæ
 60 in mulieribus ociosis augētur. Cūmq; parturigo laboriosa sit, labor &
 exercitatio actæ vitæ facit, vt spiritū possint retinere. in qua re partus fa-
 cilitas cōciliatur. Afferunt igitur ea quoq; vt modo dixi, aliquid causæ

ggg. iij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

ad eius affectionis differentiam, qua mulieres cæteris animalibus in fe-
rendo vtero discrepāt. sed maxime causa est, quòd, cum cæteris aut exi-
gua purgatio, aut nulla manifesta fiat, mulieri plurima euenit. quæ cum 65
per vteri gestationem desierit, infestat atque perturbat. quippe cum
etiam non grauidis, nisi purgationes fiant, ægritudines accidunt. prin-
cipio potius cum concipiunt perturbari solent magna ex parte. con-
ceptus enim purgationem impedit, & præ sua exiguitate absumere co-
piam excrementi inter initia nō potest, quāquam pōst, vbi iam plenius 70
assumere cœperit, leuat. at in cæteris animalibus, quoniam parum ex-
crementi est, modice ad fœtus incrementum accommodatur. Cūque
excrementa, quæ nutritionē impediunt, absumentur, valent felicius.
Nec secus aquatile genus, aut volatile afficitur. Iam vero accrescente
fœtu, quibus nō æque proba altio cōtingit, causa est, quòd fœtus incre- 75
mentum plus excrementi i alimēti desideret. paucis quibusdam mu-
lieribus euenit, vt prægnares melius valeant corpore, videlicet ijs qua-
rum in corpore exigua continentur excrementa, quæ absumi possint
cum alimento quod fœtui administratur.

¶ Quam ob causam mola in vteris mulierum generetur, & quare
potius in muliere, q̄ in cæteris animalibus. Cap. VII.

Eo quod mola vocatur videndū est. accidit hoc vitium
mulieribus nonnullis grauidis, quanquā rarò. pariunt
enim quod molā vocāt. Iam accidit enim mulieri cui-
dam, vt, cum concubuiſſet & se concepisse putasset, pri-
mū v̄tris moles augetur, & reliqua ex ratione ve- 5
nirent. Sed cum tempus pariēdi iam eſſet, nec pareret,
neq; moles minueretur, sed annos tres aut quatuor ita perſeueraret,
quoad dyſenteria, id eſt, difficultati inteſtinorū implicata, eōq; morbo
periclitata, demū pepererit carnē, quā molam vocāt. Quin & tota vita
edurat hoc vitium, vt & conſeneſcat & cōmoriatur. Quæ autē prodie- 10
rit, adeò obdureſcit, vt vix ferro trāſigi poſſit. cauſam huius affectus di-
xi in problematibus. Afficitur enim cōceptus eodē modo, quo ea quæ
inquinari dicimus, cū elixantur, nec per calorem vt quidam volunt, ſed
potius propter caloris debilitatē. natura enim de vita certare videtur.
nec poſſe perficere, finēmq; apponere generationi. quā ob rem aut to- 15
ta vita, aut longo tempore durat, quod inchoatū eſt. nec enim vt perfe-
ctam, nec vt alienam omnino habet naturā. cauſa nanq; duritiæ crudi-
tas eſt. quippe cum inquinatio quoq; cruditas quædam ſit. Sed quæri-
tur cur cæteris animalibus idem non accidat, niſi quid admodū lateat.
cauſam verò eſſe putandum, q̄ mulier vna omniū animalū affectioni- 20
bus vteri obnoxia eſt, & mēſtruis abundat. nec poteſt ea concoquere.
Cū igitur ex humore cōcoctū difficili cōceptus conſiſtit, tūc gignitur
quod mola vocatur, idq; in mulieribus merito, aut ſolis, aut maxime.

Quæ animalia lac habeant, & quam ob causam à natura datum sit.

Cap. VIII.

Ac autem fit ijs fœminis, quæ animal intra se generât. quod vtile partus tempore est. natura enim id alimêti gratia externi animalibus parauit, vt nec deesset tẽpo re debito, neq; vltra id tẽpus superesset. quod ita plane euenire videmus, nisi quid præter naturã acciderit. Sed cæteris animalibus quoniã tempus simplex fere redi vteri partusq; datũ est, lactis concoctio ad hoc tẽpus solet accedere. hominibus verò quoniam plura sunt tempora, primo adesse necesse est. quam ob rem lac mulierum, cum ante septimum mensem inutile sit, vtile iam septimo redditur mense. Causa etiã necessitatis propria, concoctio lactis tẽporibus vltimis habetur. principio enim decessio huiusmodi excrementi absimitur in fœtus generationẽ. Omnibus autem alimẽto est, quod dulcissimũ & coctissimũ sit. Itaq; sublata hac facultate, reliquum salsum, malẽq; sapidũ esse necesse est. Sed cum fœtus magis magisq; perficiatur, plus excrementi superest. minus enĩ absimitur, idq; dulcius est, cum non æque detrahatur, quod bene cõcoctum sit. nõ enim in super ad fœtus informationẽ cõsumitur: sed ad incrementũ mediocrem, quasi iam fœtus cõstet adeptus finem suum. est enim & cõceptus perfectio. quam ob rem exit, permutatque generationẽ, vt qui iam sua receperit, nec præterea accipit quod suũ nõ est. quo tẽpore lac vtile datur. Colligitur hoc parte superiore corporis, & mãm̃is propter ordinẽ primæ, originalisq; cõstitutionis. præcipua enim pars animalis quæ supra septum est. Inferior verò ad cibum, & excrementum accommodata est, vt gressile animalium genus habens intra se alimenti suppetias loca permutet. hinc feminale quoq; excrementũ secernitur ob eã, quã inter initia disputationis nostræ reddidimus, causam. est enĩ naturæ sanguinæ, tum excrementũ maris, tum mēstrua fœminæ. sanguinis autẽ & venarum principium cor est, quod in ea ipsa parte superiore positũ est. quapropter hic primũ excrementi talis mutationẽ innotescere necesse est. ex quo fit, vt & voces, tum marium, tũ fœminarũ immutentur, cum semen ferre incipiũt (hinc enim vox suam originẽ trahit, alteratur verò cum id, quod moueat, alteretur) & mammæ subleuẽtur etiam maribus plane, sed fœminis amplius. q̃ enim parte inferiore multũ excernitur, ideo locus mammarũ inanis, fungosũq; fœminis fit. eodẽmq; modo ijs euenit animalibus, quibus mammæ infra habentur. Igitur & vox, & mãm̃a in ceteris quoq; animalibus documentũ euidens præbẽt homini vsum habenti generis cuiusq; sed plurimum in genere hominũ interest. Cuius rei causa est, quòd excrementũ plurimũ & mulieribus præ cæteris fœminis, & viris præ cæteris maribus est pro magnitudine, alteris mēstruorũ, alteris genitura. Itaq; cũ hoc fœminæ excrementũ nõ à fœtu

ggg.iiij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

hauritur, & tamen ne foras profluat prohibetur, colligi id in loca inania, quæcūq; eisdem meatibus adhærent, necesse est. Talis autem locus mammarum in omnibus est vtraq; de causa. scilicet notæ melioris gratia ita conditus. atq; etiam necessario hic iam cōstitit, & alimentum cōcoctum animalibus redditur. Concoctionis autem causam non solum
45
quam modo diximus accipere licet, sed cōtrariam etiam. nam & vt fœtus maiusculus iam factus plus assumat cibi, minúsq; ob eam rem per id tempus supersit, ratio probabilis est. quod autem minus est, concoqui celerius potest. Sed lactis naturam eādem esse, quam excrementi, ex quo vnūquodq; generetur apertū est. nam quod antè diximus, eādem materia est quæ alit, & ex qua generationē natura cōstituit, eāque
50
sanguineus humor in sanguinem habentibus est. lac enim sanguis cōcoctus est, non corruptus. Empedocles verò aut non rectè putauit, aut non bene vsus verbo translatio est, cū dixerit, Octauī decimo mensis pus exitit album. putredo enim concoctioni contrarium est. pus autē
55
putredo quædā est. lac verò res concocta prorsus. nec lactantibus sūt purgationes secundum naturam, neq; lactantes concipiūt, & si cōceperint, lac extinguitur, quoniā eadem lactis & menstruorum natura est. natura autē nō tā large profundere potest, vt anceps sit. sed si alterutrā in partem secernitur, in alterā desit, necesse est, nisi quid acciderit viō
60
lentum, & præter id, quod solitū magna ex parte est. Temporibus etiā bene præscripta est generatio animalium. cū enim præ magnitudine nō satis præterea fœtui est alimentum, quod per vmbilicū ministratur, lac ad alendum vtile succedit. Cūq; per vmbilicū alimentū non subeat, comprimunt sese venæ illæ circum quas tunica est, quæ vmbilicus vocatur, atque ob eam rem tunc exitus opportune fœtus consequitur.
65

¶ Quam ob causam partus omnibus animalibus in caput versis secundum naturam fiat. Cap. IX.

Partus autē pronis in caput conuersis fit per naturam animalibus omnibus, propterea quòd partem ab vmbilico maiorem habeant, quàm inferiorem. maiora autem plus ponderis continent. itaq; veluti in statera dependentes, eò vergunt, quo trahuntur.

¶ De tempore ferendi vteri, & quare non omne animal possit esse diuturnius. Cap. X.

Vteri autem ferendi tempora certa cuique animalium sūt, magna quidem ex parte pro vitæ spacio viuaciorum enim generationes quoq; diuturniores esse necesse est. nō tamen id causæ est: sed magna ex parte sic euenit. maiora enim, perfectioraq; sanguinei generis
8
animalia plus temporis viuunt, sed non omnia maiora sunt viuaciora. homo enim plus temporis, quàm quoduis animal viuit, excepto elephāte, quod quidem vsu adhuc fide digno nouerimus

10 quanq̃ homo minoris est incrementi, q̃ veterina, & alia multa. Causa vt
 quoduis animal possit diu viuere, est, q̃ pro aëre ambiente temperatur,
 atq; etiã ob alios naturales casus, de quibus mox dicam. tépora ferendi
 5 vteri pro magnitudine animalium quæ generãtur descripta sunt. haud
 enim tempore breui cõstitutiones perfici magnas, vel animalium, vel
 15 quorumuis aliorum ferè facile est. Quã ob rem equi, & quæ ijs cognæ
 ta sunt animalia, quanquã minus temporis viuunt, tamẽ diutius vte-
 rum ferunt. alia enim annum, alia, quod plurimum, menses denos gra-
 uida exigunt, hac eadem de causa elephãtorum etiam vterus diutinus
 20 est. biennio nãque gestatur propter exuperantiam magnitudinis. Ra-
 tione autem optima tempora omnium & grauiditatum & generatio-
 num & vitarum dimẽsionem circuitibus sibi exposcunt recipere. cir-
 25 cuitum appello diem, noctem, mensem, annum, & tempora, quæ ijs de-
 scribuntur, atq; etiam lunæ traiectiones. sunt enim lunæ circuitus, cõ-
 5 plementa, & silentia, & interpositorũ temporũ sectiones. ita enim coit
 cum sole. mensis nanq; cõmunis amborum circuitus est. luna autem
 25 principium est propter solis societate, receptũq; lucis. fit enim quasi
 alter sol minor, quam ob rem conducit ad omnes generationes per-
 sectionesq;. calores enim & refrigerationes cum moderatione quadam
 generationes, sine moderatione corruptiones efficiunt. terminũ autẽ
 30 tum principij, tum finis qualitatũ earum motus horum syderũ ob-
 tinet. vt enim & mare, & omnem humorum naturam subsistere, muta-
 rive pro flatuum motu & quiete videmus, aërem verò & flatu pro so-
 lis lunæq; circuitu affici: sic ea quæ ex ijs, aut in ijs oriũtur, sequi necesse
 35 est. Nam vt rerum minus principalũ circuitus sequantur magis prin-
 cipalium rerum circuitum ratio est. Vitam enim quandam, & ortum,
 & interitum, vel flatuum esse fateor. conuersionis verò eorum sydes-
 rum alia fortasse principia sunt. Natura igitur ita sibi vult, vt corũ nu-
 meris generationes & obitus numeret. sed exquisite id facere nequit
 40 propter materiæ indefinitionem, & q̃ multa principia incidũt, quæ ge-
 nerationes destinatas secundum naturam & corruptiones sæpe impe-
 diant, atq; ita causa sint earũ quæ veniant præter naturã. Sed de alimen-
 to intrinsecus ministrando animalũ, atq; de generatione in lucẽ agen-
 da, & seorsum de singulis, & summatim de omnibus dictum iam est.

His enim ad
 solẽ commu-
 tatur.

QVARTI DE GENERATIONE ANIMALIUM
 LIBRI, FINIS.

ARISTOTELIS DE GENERA-
TIONE ANIMALIVM LIBER QVINTVS, INTERPRE-
TE THEODORO.

De oculorum in animantibus discrimine, & eorūdem differ-
rentia: quid item somnus, & quid vigilia. Cap. I.

De affectionibus, quibus animalium partes differant inter se, differendū nunc est. affectiones partium dico cæsiestatem oculorum aut nigredinē, vocis acūm aut grauitatem, & coloris aut corporis, & pilorum, aut pennarum discrimen. quorum alia totis generibus insunt, alia vtcunque fors tulit, habentur. quod maxime in hominibus accidit. mutationes etiam per ætatem alię omnibus æque animalibus veniunt, alię contrā, vt in vocis colorisque pilorum ratione videre licet. Cum enim cætera non canescant, manifeste in senectute, homo maxime omnium ita afficitur, & alia statim ab ortu naturæ consequuntur, alia progrediente ætate & senescentibus accidunt. de his igitur, cæterisque huiusmodi omnibus non eundem præterea modum causæ esse putandum. Quæ enim non sint opera vel naturæ communia, vel generū singulorum propria, horum nullum alicuius gratia aut est, aut fit. Oculus enim alicuius gratia est, sed cæsius non alicuius gratia est, nisi hæc affectio sit propria generis. nec verò ad rationem substantiæ pertinet in nonnullis, sed vt quæ necessario fiant. ad materiam & principium quod mouerit, causæ eorū referendæ sunt. etenim, vt initio disputationis nostræ dictū est, nō quia tale quid gignitur quodq; ideo tale quid est, scilicet in ijs, quæ statuta, definita, & certa naturæ sūt opera, sed potius quia tale est, idcirco tale & gignitur. substantiā enim generatio sequitur, & substantię gratia est, non ipsa generationem. Veteres tamen naturæ interpretes contrā esse putarunt. cuius erroris causa fuit, q̃ causas plures esse nō viderent, sed materię tantū & motus causam, eāq; indefinite cognoscerent. Rationis vero & finis causam nō considerarēt, sed enim alicuius gratia vnū quodq; est. gignitur autē iam ob eam causam, & reliquas quæ in ratione cuiusq; continentur, quæ vel alicuius gratia est, vel cuius gratia aliud est. Quæ verò non eiusmodi sunt, videlicet quorū generatio est, eorū iam causa quærenda in motu generationeq; est, vt pote cū discriminē cōstitutione recipiant. oculum enim necessario habebit. tale enim animal subiectū est. Sed talem oculum necessario quidem, sed nō tali necessitate: verū alio modo. scilicet quoniā talem, aut talem rem suapte natura agere, patīe potest. his ita definitis, de rebus, quæ deinceps eue-

niant, differamus. Principio pueri cum nati fuerit, dormire omnium
 maxime imperfectorum animalium solent, quoniam intra parentē, cō-
 primum sentire cœperint, tempus dormiēdo totum ferē cōsumūt. Sed
 quæritur de prima generatione, vtrum vigilia præcedat, an somnus, q̃
 40 enim proficiscente ætate magis expergisci visuntur, contrarium, id est,
 somnum, principio generationis inesse probabile est. Tum etiā trāsitiō
 de non esse in esse per medium fieri solet. somnus autē talis sua natura
 esse videtur, vt viuendi & non viuendi interliminiū sit, & neq; omnino
 sit qui dormit, neq; nō sit. Viuitur enim potissimū vigilia propter sen-
 45 sum, sed si animal habere sensum necesse est, & tunc primū est animal,
 comprimū contingit sensus, primam illam dispositiōē non somnū,
 sed similem somno esse putandum, qualis plantarū est. etenim ita acci-
 dit, vt per id tempus vita plantæ animalia viuant. At plantis somnum
 inesse impossibile est. nullus enī somnus inexpergiscibilis est. Affectio
 50 autem illa plantarum, quæ somni est proportionalis, inexpergiscibilis
 est. necesse etiam est animalia dormire partem maximā temporis, quo-
 niam incrementum & pondus locis superioribus impositum est. Cau-
 sam autem dormiēdi talem esse alibi exposuimus. Veruntamē exper-
 gisci in vtero etiam videntur, quod tum in dissectionibus, tum in prole
 55 ouipari generis patet, mox obdormiscunt statim, rursūq; delabuntur.
 quam ob rem egressa quoq; in lucē, bonam temporis partem dormiē-
 do traducunt. Cum pueri vigilant, non rident: cum dormiunt, rident.
 interdum etiam lachrymant. Accidit enim dormiētibus etiam anima-
 libus sensus, nō modo, quæ somnia vocātur, sed etiam præter somnia, vt
 60 ijs, qui dormientes resurgunt, & quidem plæraq; agūt sine somnio. sunt
 enim qui dormiētes resurgant, & ambulēt, videntes eo modo, quo qui
 vigilant. ijs enim sensus accidentium contingit. q̃q̃ non vigilātibus: ta-
 men non vt somniū. Infantes verò propter consuetudinē quasi nescij
 vigilandi, sentire viuereq; in dormiendo videntur. Tempore autē pro-
 65 cedente, incrementōq; transeunte in partem inferiorē expergiscūtur.
 iam magis & partem maiorem temporis ita degunt, sed initio plus, q̃
 cetera animalia somno dediti viuunt. Imperfectissimi enim omniū per-
 fectorum partuū nascuntur, & incrementō partis superioris exuperāt.
 Oculi omnium puerorum statim à partu cæsiusculi sunt: pōst verò im-
 70 mutantur in eam naturam quæ futura est. quod in cæteris animalibus
 non euenit manifeste. cuius rei causa est, q̃ cæteris animalibus oculi in
 suo cuiusque genere vnicolores potius sunt, vt boum nigri, ouīū om-
 nium aquini, aliorum rufi toto genere, aut cæsi, nonnullorum capri-
 ni, vt caprarij generis. At hominū oculos varios versicolorēsq; esse eue-
 75 nit. nam alij cæsi, alij flauidi, alij nigri, alij caprini. quam ob rem cæte-
 rorū vt nulli suo in genere dissident inter se, sic nulli à se ipsi differūt.
 quippe qui nō plusq̃ vnum colorem habeant sua natura. Equus ma-

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

xime omnium cæterorū animalium versicolor est. aliqui enim cælij al-
 tero oculo nascuntur. quod nulli ex cæteris bestiis euenit manifeste,
 quāq̃ homines nōnulli altero oculo diuerso gignātur. ergo vt cætera a- 80
 nimalia nihil mutationis, vel recēs nata, vel ætate prouectiora recipiāt,
 pueris autē id eueniat, satis causæ hoc esse existimandū, q̃ cæterorum
 ea pars vnicolor, hominis versicolor est. sed vt cæsum potius, q̃ aliū ha-
 beant colorem causa est, q̃ partes nuper natorum imbecilliores sūt. cæ-
 sietas autem imbecillitas est. Sed in vniuersum de oculorū discrimine 85
 quærendum accipiendūq; est, quam ob causam, alij cælij, alij flauidi,
 alij caprini, alij nigri. sed cælios opinari plus ignis habere, vt Empedo-
 cles ait, nigros autem plus aquæ q̃ ignis, atq; ob eam rem cælios inter-
 diu acute cernere nō posse, scilicet ob aquæ inopiam, nigros noctu de-
 ficere ob ignis inopiam, nō bene est. siquidem visus non igni, sed aquæ 90
 tribuendus in omnibus est. causam etiā colorum vel alio modo redde-
 re possumus. sed si ita est, vt antè dixi, cū de sensibus agerem, atq; etiā
 prius, cū de anima, vt aquæ propria pars hæc sensoria sit, non aëris, aut
 ignis, cur ita hanc esse causam eorum putandum est, q̃ alij plus humi-
 di habent, alij minus q̃ motus competens requirat, alij modicum? Itaq; 95
 qui multum humoris cōtinent, nigri sunt, quoniā humoris copia trā-
 spici satis non potest: cælij, qui parū habēt humoris, vt in mari etiā cer-
 nitur. etenim quantum eius satis transpicitur, cæsum apparet, quantū
 minus, aquinum, quantum præ gurgite alto non præfinitur, id opacat,
 & nigrū, aut cæruleū sentitur. Qui autem inter eos sunt, eo iam diffe- 100
 runt, q̃ magis minūsvē ita constiterint. eandem causam esse putandū,
 & vt cælij acute interdū cernere nequeāt, nigri noctu. cælij enim præ
 sui humoris exiguitate mouentur magis à luce & rebus visilibus, scili-
 cet quā humidi, quāq; perlucidi sūt, q̃q̃ motio eius partis visio est, quā
 perlucida, nō quā humida est. Nigri verò ob humoris copiā minus mo- 105
 uentur. lux enim nocturna exilis est, & simul quiuis humor per noctē
 moueri difficiliter potest. cōuenit autem eū, quā perlucidum, nec non
 moueri, neq; magis moueri q̃ congruum sit. leuior enim motus expel-
 litur à vehemētiorē. quā ob rem qui aut suum cōspectum à colore va-
 lidiore transtulerint, aut de sole in opacum se contulerint, nō cernūt. 110
 motio enim quæ iam vehemens inest, impedit eā quæ extrinsecus acci-
 dit. deniq; visus siue validus, siue inualidus, nequit res splendida cer-
 nere, quoniā eius humor vltra modū afficitur, & mouetur. Aegritudi-
 nes etiā oculorum vtrorūq; indicium faciunt. Glaucoma enim cælij
 potius accidit: lusciositas nigris. Est autē glaucoma siccitas potius o- 115
 culorum. itaq; senescentibus magis euenit. nam oculi quoq; vt reliquum
 corpus, senectute siccescūt. Lusciositas verò, humoris copia est. quapro-
 pter minoribus natu potius accidit. cerebrū enim eorū humidius est.
 Visus autem optimus est, qui inter multum & parum humoris modes-

120 ratur constat. hic enim nec per exiguitatem turbatur, vt colorū motio-
nes impediat, neq; per nimietatem præbet mouendi difficultatem. sed
non modo ea quæ diximus, causam habent vt obtuse acutè cernatur,
verùm natura etiam cutis quæ pupillæ vocatæ obtenditur, translucentā
enim esse eam requiritur. Talem autem esse quæ tenuis, alba, & læuis
125 sit, necesse est. Tenuis igitur est, vt motus, qui extraneus veniat, recto
tramite feratur. læuis, ne rugis obūbret. senes enim ob eā rē acutè non
cernunt. nam vt cæterarum partium cutis, sic oculorū quoq; senescētis
bus obrugatur, & crassior redditur. alba autē esse debet, quoniam ni-
grum translucentum esse non potest. hoc enim ipsum est nigrum, quod
130 non tranluceat. vnde fit, ne laternæ possint lucere, si ex tali cute cōfectæ
sūt. Per senectutē igit & morbos acute cernere ob eas causas nequeūt.
Pueri vero paucitate humoris, cæsi principio sunt. sed altero oculo cæ-
si præcipuè homines, atque equi gignūtur eadem de causa, qua & ho-
mo solus canescit. & equus inter cætera animalia vnus euidētius albe-
135 scit pilo per senectutem. canicies enim, debilitas quædā humoris siti in
cerebro, & cruditas est. quod idem cæstetas quoq; est. Vis enim eadem
est humoris admodum tenuis, quæ pauci: & admodū crassi, quæ mul-
ti. Cum igitur natura æquè cōficere nequit, aut utroq; concocto humo-
re, aut non utroq; concocto, sed altero concocto, altero nō, tunc euenit,
140 vt cæsi altero oculo reddātur. Quam ob rem autem alia acutè cernāt,
alia nō, duplex ratio est. acumen enim cernendi bifariam ferè dicitur.
Audiendi etiam olfaciēdiq; ratio similis est. dicitur enim acutè cerne-
re, aut quod procul cernere potest, aut quod differētias rerū, quæ cer-
nuntur q̄maxime sentiat. quæ quidem simul nullis eisdem contingūt.
145 Idem enim manu ammota, aut per fistulā, q̄q̄ nihilo magis colorum dif-
ferētias iudicet, tamen longius cernet. & quidem ex foueis, puteisq; in-
terdum stellas cōspiciunt. itaq; si quod animal multū quidem promi-
nentia adiunctū oculis habet, sed humorem pupillæ non purum, neq;
modicum conuenienter extraneo motui, neq; summam cutē prætenue
150 obtinet, id vt exquisitè colorū differentias nō percipiet, sic procul cer-
nere poterit, quomodo etiā cominus, magis, q̄ quæ humorem quidem
illum sincerum, operimentūmq; eius prætenue habeāt, sed supercilio,
quod promineat oculis, careant omnino. causa enim cernēdi tam actu-
tè, vt differentia percipiantur, in ipso oculo est. nā vt in veste mūdissima
155 vel minima macula perspicua est: sic in puro, sincerōq; oculo, vel par-
ua motio patet, sensūmq; efficit. at vt procul cernatur, motūq; à lōgin-
quis visilibus deueniat, causa sita est oculorum. quæ enim oculis pro-
minētibus sunt, procul cernere nequeūt. quæ cōtrā intus in cauo ocu-
los habent positos, lōgè aspicere possunt, quoniā motus in vastum nō
160 dissipatur: sed recto tramite meat. nihil enim interest an visus exitu cer-
ni dicatur, vt quidam aiunt. nam nisi ante oculos quicquam sit, dissipa-

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

ri visum, atq; ita minorem rebus occurrere, quæ cernuntur, necesse est, minùsq; procul videre, quàm si motu à rebus quæ videtur, proficiscen-
te cernatur. similem enim motui effici visionem necesse est. Ita igitur
potissimùm res cernerentur longinquæ, si ilico ab oculo veluti fistula
quædam porrecta ad rem vsq; cernèdam continuaretur. sic enim nul-
la ex parte dissolueretur motus, qui à re visibili proficisceretur. Sed cū
ita non sit, quo amplius porrigitur, eo lōgius cernatur, necesse est. Cau-
sæ discriminis oculorum hæ sunt.

De auditorijs sensibus, & olfactu, corūmq; ratione. Cap. II.

Adem verò audiendi olfaciendique ratio est. aut enim
ita exquisitè audiūt, & olfaciunt, vt quàm maxime dif-
ferentias omnes subiectarum sensibilium rerum sen-
tiant: aut ita, vt procul audiant, aut odorentur. vt igi-
tur bene differentia iudicentur, causæ sensorium est,
quomodo in cernendo, videlicet si sincerū tum ipsum,
tum eius membrana est. Meatus enim sensoriorū omniū, vt dixi, cum
de sensibus agerem, tendūt ad cor, aut ad cordis proportionale, si cor
de carent. itaque meatus audiendi, quoniam sensoriū hoc aëris est, quā
spiritus natiuus in alijs pulsus, in alijs spirationem facit, hæc desinit.
quapropter verba ediscūt, vt quod audieris reddere ore possis. quæ
lis enim motus subierit per sensorium, talis quasi ab vna eadēque ef-
figie motus per vocem agitur, vt quod audieris, idem dicas. Oscitantes
etiam, aut spiritum reddentes, accipientesve, minus audiunt, quoniam
extremum sensorij auditus ad partem spiritalem terminetur, & qua-
riatur, moueatūq; vnā cū instrumento spiritali, quoties illud spiritum
mouet. mouetur enim cum mouet. necnō temporibus anni, tempera-
mentisq; humidis idem accidit, vt aures impleri spiritus videāt, quo-
niam vicina sint origini loci spiritualis. Iudicium igitur exquisitū dif-
ferentiarum tum soni, tum odoris, in sinceritate sensorij, summæq; me-
branæ positum est. Ita enim omnes motus manifesti, vt in visu, in his etiā
veniunt, quoniam & procul sentire, aut nō sentire, similiter atque in
ratione videndi, accidit. Quæ enim antè suas sensorias partes, produ-
ctiores veluti aquæductus possident, hæc procul sentire possunt. quam-
ob rem quorū nares porrectæ sunt longius, vt catellorum laconicorū,
hæc valent olfactu. Ita enim motus non interpellantur, sed à longe di-
recti sensoriū subeunt integri, quomodo in ijs, qui manu admota frōti
longius cernunt. Auriculæ etiā longē imbricatæq; amplius, quasi grū-
dis intūs; anfractu longiore intortæ (quales nonnullarum quadrupe-
dum sunt) melius administrant. quippe quæ motum eminus excipien-
tes ad sensorium reddant. homo pro magnitudine minimè ferè omniū
animalium procul sentire potest, cū tamen differentiarum sensu maxi-
mè omnium valeat. cuius rei causā est, qd sensorium sincerū, minimèq;

terrenum, corpulentumve obtinet, cutem etiā tenuissimam præ cæte-
 35 ris animalibus homo suapte natura pro magnitudine habet. Vitulus
 marinus nimirum rectè à natura constitutus est. Cum enim quadrus
 65 pes ouiparum sit, auribus caret, meatusq; tantum habet, quibus audiat.
 causa est, quæ vitam hic in humore traducit. Pars autem aurium addita
 meatibus est, ut motus à lōge delatus aëris seruetur, itaq; nihilo uti-
 40 les ei auriculæ essent: imò verò offenderent, cum intra se copiam reci-
 perent humoris. De visu, auditu, olfactuq; dictum iam est.

¶ De pilorum varietate, & quæ pilorum loco sint. Cap. III.

Illi discrepant & inter se in hominū genere per ætates,
 & cum cæteris animalibus, quæ habent pilos. habent
 autem quæ intra se animal generant ferè omnia. Iam
 & aculeos, qui à nonnullis vice pilorum geruntur, ge-
 5 nus esse pilorum existimandum est, ut herinaceorum
 aculeos, & si quid eiusmodi aliud in genere viuiparo
 est. differentia verò pilorum existit duritie, mollitie, longitudine, bre-
 uitate, rectitudine, crispitudine, multitudine, paucitate, ad hæc, colori-
 10 bus, ut albedine, nigredine, eorūq; medijs. sed nonnullas earum differē-
 tiarum per ætates quoq; recipiunt, videlicet cū minora natu, aut maio-
 ra sunt. quod præcipue in homine palam fit. pilosior enī ætate puectus
 redditur homo, & parte priore capitis nonnulli caluescunt. pueri quidem
 mulierēsque nō caluescunt. viri autem procedente ætate calui euadunt.
 necnon capite homines senescētes canescunt. quod nulli ferè ex cæteris
 15 animalibus accidit manifeste, quāuis equus euidētius q̄ cætera ita affi-
 ciatur. Caluescunt homines parte capitis priore. Canescunt primò tem-
 poribus. sed nemo vel temporibus, vel occipite caluescit. Quibus autē
 animalium pili non sunt, sed pilorum proportionale, ut auibus pennæ,
 piscibus squamæ, ijs etiam nonnulli ex ijs affectibus veniunt ratione ea-
 20 dem. sed cuiusnam rei causa genus pilorum datū animalibus à natura
 est, diximus antè, cū causas partium redderemus. Nūc præsentis ope-
 ris, atq; officij est, ut quibusnā præcedentibus rebus, & quas ob necessi-
 tates hæc eueniāt, explicemus. Causa crassitudinis, tenuitatisq; pili cu-
 tis potissimū est. alijs enim cutis crassa, alijs tenuis: & alijs rara, alijs dē-
 25 sa est: tum differentia humoris inditi consors causæ est. alijs enim pin-
 guis, alijs aquosa est. omnino cutis naturā terrenā esse statuimus. Cum
 enim per summa sit, humore euaporante solida, terrenaq; redditur. Pili
 autem proportionalesq; pilorum non ex carne, sed ex cute oriuntur, cum
 humor in ijs euaporetur, atq; exhalet. quam ob rem crassi ex crassa, te-
 30 nues ex tenui cute proueniunt. quod si cutis rarior, & crassior sit, crassi
 gignētur propter copiam portionis terrenæ, & meatuum laxitatem,
 sed si spissior est, tenuiores exeunt propter meatuum angustiam. Item si
 vapor aquosus inest, breui resiccescens, facit ne pili capiāt magnitudi-

ARIST. DE GENFRAT. ANIM.

nem. at si pinguis est, cōtrā euenit. nō enim facile exiccari potest quod
 pingue est. quam ob rem in totum animalia, quorum cutis crassior est, 35
 pilo sunt crassiore, quāuis non quæ cute maxime ita cōstant magis ita
 habeant pilum, propter eas quas modo diximus causas. vt generi suū
 præbubus, & elephātis, & multis alijs vsu euenit. nam etsi cutem cras-
 siorem boues, elephanti, & plāraq; alia habēt, q̄ sues, tamen pilo tenuio-
 re teguntur. Eadem causa est cur hominū capilli crassissimi sint. capi- 40
 tis enim cutis crassissima est, & humoris plurimū continet. rara etiam
 admodum est. quinetiam vt pili longiores, breuiorē sive sint, causa est,
 q̄ humor qui euaporetur, nō facile exiccari potest. causa verò ne facile
 exiccetur, duplex est, scilicet quātitate & qualitate. nam si humor aut
 multus aut pinguis est, nō facile exiccari potest. ideōq; hominum capil- 45
 li longissimi sunt. cerebrū enim quod humidum & frigidum est, largā
 humoris copiam præbet. simplex autem crispū sive oritur pilus exhalatione
 pilorum. nam si fumosa est, præ sua caliditate & siccitate crispum
 efficit pilum. inflectitur enim, quoniā duplici delatione feratur: terre-
 num enim deorsum, calidum sursum fertur: cūq; præ sua imbecillitate 50
 inflecti facile possit, intorquetur. quod pili crispitudo est. Aut igitur ita
 causa reddenda est, aut quoniam parum humoris, multum autem por-
 tionis terrenæ inest, efficitur, vt pili resiccati ab aëre ambiēte cōtrahan-
 tur. Inflectitur enim quod rectum est, si euaporatur, & cōtrahitur, atq;
 conuellitur pilus, quemadmodū cum igne aduritur, vtpote cū crispitudo 55
 conuulsio sit ob humoris inopiam ab aëris continentis calore. In-
 diciū rei est, q̄ & duriores sunt pili crispi, q̄ recti. durum enim quod
 siccum est. simplici autē pilo sunt, quæ humore abundāt. fluit enim hu-
 mor in ijs, nō stillat. quocirca Scythæ incolæ Ponti, & Thraces pilo sūt 60
 promisso, & simplici. nam & ipsi humidi sunt, & aër ambiēs eos humi-
 dus est. Aethiopes cōtrā, qui loca incolunt calida crispo sunt pilo. siccū
 est enim & cerebrum eorum, & cælum ambiēs. Sed sunt quæ quīs cu-
 tem habeant crassiore, tamē tenuiori sint pilo, ea videlicet causa, quā
 antè exposui. quo enī meatus tenuiores sint, eo pilos nasci tenuiores 65
 necesse est. quapropter ouīū generi tales sunt pili. Vellus enim multi-
 tudo pilorum est. Sunt etiam quæ mollem quidem habeant pilum, sed
 minus tenuem, vt lépores contrā, quā oues. léporum enim pilus per
 summa cutis nascitur. quā ob rem lōgitudine caret & simile accidit,
 vt in ijs, quæ lino decerpūtur, quæ quāuis mollia sint, tamē nullam lon-
 gitudinem habent, nec implexum vllū recipiunt. Oues frigidi tractus 70
 contrā, quā homines afficiūtur. Scythæ enim molli sunt pilo. at oues
 Sauromaticæ duro. causa eadem, quæ in omnibus feris, est. frigus enim
 indurat, propterea q̄ cogēdo exiccat. Cū enim calor eximitur, humor
 vnā euaporatur. Itaq; non solum pilus, sed etiam cutis terrena, duraq;
 euadit. causa in feris vita agrestis est. In cicuribus autem his loci frigi- 75

ditas. Indicium velechini pelagici faciūt, quorū vsus contra vrinæ stil-
 liciā est. quippe qui frigiditate maris præalti, in quo degūt (sexaginta
 enim atq; etiā amplius passuū gurgite oriūtur) ipsi quidem exigui sint,
 sed aculeos grādes durōsq; gerāt. causa magnitudinis est, q̄ incremētū
 80 corporis diuersum eo est. Cum enim parū caloris obtineāt, neq; cōco-
 quere possint, multum ob eā rem habent excremēti. aculei autē & pili
 & reliqua generis eiūsdē excremēto nascūtur. duri verò & rigidi modo
 penē lapidis cōstant, propter frigus & gelu. eodēmq; modo cætera, quæ
 terra gignit, duriora, terrosiora, lapidosioraq; gignūtur locis aquilonijs
 85 q̄ austrinis: & vëto expositis, q̄ concauis, & quietis. frigent enim omnia
 magis, humórq; euaporatur. Indurat igitur tū calor, tū frigus. Namq;
 euenit vt ab vtrīsq; humor euaporetur, scilicet à calore per se, à frigo-
 re per accidens. Vnā enim cū calore humor abstrahitur. nullus enī hu-
 mor sine calore est. sed frigus nō modo indurat, sed densat etiam: calor
 90 vero laxat, rariorāq; facit. Eadē causa est, vt natu grandibus duriores &
 pili, & pennæ, & squamæ reddātur. cutes enī duriores crassiorēsq; effi-
 ciūtur senescēte ætate, resiccātur enī. & quidē senectus ipsa, vt nomē si-
 gnificat, terrena est, quoniā sine calore est, & cū calore humor defluit.
 Calui omniū maxime animalīū homines aperte efficiūtur. quod genus
 95 affectionis generale quodāmodo est. nam & plātārū aliæ semper fron-
 dent, aliæ frondē amittunt. Et aues quæ certo tēpore se abdunt, & latēt,
 pennas amittūt. qualis affectus caluitiū in hominibus est, quibus acci-
 dit, vt caluescant. Cū enim paulatim & frōdes & pennæ & pili defluāt,
 vbi vniuersim hic affectus euenērit, vocabula accipit hæc, caluescere,
 100 defrondescere, depēnescere. Causa autē huius affectus inopia humoris
 calidi est, qualis præcipue est humor pinguis. quocirca plātæ, quæ pin-
 gues sunt, frōde perpetua virent. sed de his aliās. sunt enim ijs vel aliæ
 causæ huius comites affectionis. Euenit hoc plantis hiberno tempore.
 mutatio enim hæc potior, q̄ ætas earum est. Animalibus etiam, quæ la-
 105 tent, idem tempus iacturæ est. Sunt enim, minus, quā homines natura
 humida atque calida. homines autem suis ætatibus hiemem æstatēmq;
 agūt. quam ob rem nemo antē, q̄ coire incipiat, caluescit, sed à venereo
 coitu potius id euenit. scilicet ijs, qui sua natura sint eò propensiores.
 Cum enim cerebrum frigidissimū omnium corporis partium sit, tum
 110 rei venereę vsus refrigerat. caloris nanq; sinceri naturalīsq; secretio est.
 itaq; cerebrū sentit merito prius. quæ enim imbecilla vitiosāq; sunt, cau-
 sa parua, exiguoq; momēto immutant. Quapropter si quis cogitet vt &
 ipsum cerebrū parum calidū est, magisq; talē esse obductā cutē neces-
 se est, atq; etiā magis naturā pilorū, videlicet quāto plus ipsa caloris ori-
 115 gine distet, recte ita venire existimabit, vt qui semē ferant, ea ipsa ætate
 caluescāt. qua semē emittāt. eadē causa est & vt priore capitis parte cal-
 uescant, & vt hominibus solis omniū animalīū id eueniat. quod enim
 hhh.j.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

parte priore cerebrū continetur, hinc ea parte caluescimus. quod autē homo maximum humidissimūq; cerebrum habet, hinc solus anima-
 lium ita afficitur. mulieres non caluent, quoniam natura earum similis
 puerorum naturæ est. vtraq; enim sterilis seminalis excrementi est. spa-
 dones etiam non caluescunt, quoniam in fœminam mutantur, & pilos
 qui postea gignuntur, aut non producunt, aut amittunt si forte habēt,
 præterquam pubem, quam mulieres etiam habent, cū cæteris illis ca-
 reant. oblesio enim hæc, mutatio de mare in fœminam est. causa vero, vt
 quæ latent, rursus pennas recipiant, quæq; frondem amiserint, denuo
 frondescant, caluis autem nunq̄ redeat pilus, q̄ anni tempora illis mu-
 tationem corporis magis afferunt. Itaq; pro temporum mutatione vi-
 cissitudo gignēdi amittendiq; sequitur, vt animalia pennas pilosve, plā-
 tæ frondes, aut dimittant, aut recipiant. At vero hominibus per ætatem
 euenit ver, æstas, autumnus, hiems. Itaque cum ipsæ ætates non permu-
 tentur, fit, ne affectus qui ob eas accidunt, permulentur, quanq̄ similis
 causa est. ac de cæteris pilorum affectionibus diximus fere.

Quam ob causam homines canescant.

Cap. III.

Olorum autem causa cæteris quidem animalibus cu-
 tis natura est, vt & vnicolora sint, & varia. sed homini-
 bus nihil causæ cutis affert, nisi ad canitiem, videlicet
 eam, quæ morbo, non quæ senio accidat. nam eo vitio
 corporis, quod vitiligo vocatur, pili efficiuntur albi. sed
 si albi sunt pili, cutem albedo non sequitur. cuius rei
 causa est, quod pili è cute exeunt. Itaque si cutis ægrotat, extenuatq;
 est, pilus quoque ægreditur. ægritudo autem pili, canities est. ætatis vero
 illa canities inopia & exilitate caloris contrahitur. Omnis enim ætas la-
 bitur in frigiditatem, cū iam corpus inclinatur & cōsenescit, senectus
 enim frigida est & sicca. De alimēto autem quod quācunq; partē cor-
 poris subeat, ita intelligendum est, vt calore proprio concoquatur, qui
 cum agere nequeat, deprauetur altio, & aut repletio sequatur, aut egri-
 tudo. sed de eiusmodi causa postea differemus, cū de incremēto & ali-
 mento agemus. Quibus igitur hominibus natura pilorum parum cali-
 da est, plūsque humoris subit, calor proprius nequit concoquere: atque
 ita humor putrescit calore aëris ambiētis. fit enim putredo quæq; à ca-
 lore, sed non suo, natiuōq; vt alio loco exposui. putredo autem & aquæ
 & terræ & quorumuis eiusmodi corporum fieri potest. quam ob rem
 terreni etiam vaporis putredinem nouimus, quæ situs vocatur. etenim
 situs, caries vaporis terreni est. Itaq; in pilis quoque alimentum tale cum
 non concoquitur, putrescit, atque ita efficitur ea, quæ canities appella-
 tur. quæ alba propterea est, quod & situs vnus carioforū fere albus est.
 cuius rei causa est, quod multum aëris cōtinet. Omnis enim vapor ter-
 renus vim habet aëris crassioris. situs enim quasi respondens pruinæ

existimatur. nā si vapor se efferēs cōcreſcit, pruina fit: ſin putreſcit, ſitus. quapropter vtraq; per ſumma hærent. vapor enim per ſumma eſt, & rectè à poëtis in comœdijs trãffertur conuicio in canitiem, cum ſenectutis ſitum, pruina nō nominant. alterū enim genere idem eſt. vapor nanq; vtrunq; eſt. alterum, id eſt ſitus, ſpecie idem eſt, putredo enim vtrunq; eſt. hoc ita eſſe indicium eſt, q̃ plarīſq; per ægritudinē pili canuerint, mox valetudini reſtitutis nigruerint. cauſa eſt quòd per ægritudinem, vt totum corpus inopia caloris naturalis laborat: ſic partes etiam minimæ eadem participant labe. multum autem excrementi cōſiſtit in partibus corporis. quam ob rem in pilis etiam cruditas eſt, quod caniciem faciat, poſt vero cū cōualuerint, & vires receperint, denuo mutantur, & quaſi iuuenes ex ſenibus redduntur, affectionēſq; proinde mutantur. rectè etiam dixeris morbum eſſe aduentitiam ſenectutē, ſenectutem autem eſſe morbum naturalem. Itaque morbi nōnulli idem faciunt quod ſenectus. tempora autē primo caneſcūt, quòd occiput vacat humore, cum nō contineat cerebrum, ſinciput vero habet multum humoris. quod autem multum eſt, difficile id putreſcit. At in temporū pilis nec tam parum humoris eſt, vt concoqui poſſit: nec tam multum, vt putreſcere nequeat. Cum enim is locus medius inter vtroſq; ſit, extra vtrunq; affectum eſſe poteſt. cauſa canitiei humanæ dicta iam eſt.

¶ Quam ob cauſam nonnulla animalia pilis, aut ijs, quæ pilorum vice fungantur, immutantur. Cap. V.

Aeteris autē animalibus, ne per eam ætatē hoc idem manifeſte eueniat, cauſa eſt eadem, quam de caluitio diximus. Parum enim cerebri, idq; minus humidum habent, vt calor ad concoquendū ſufficiat. Equis maxime omnium, quæ nouerimus animalium, canities innoteſcit, quòd os in quo cerebrum, tenuius, q̃ cetera pro magnitudine habeant. argumentū eſt, q̃ ictus in eo loco periculofus eſt. vnde illud Homeri, Et qua ſetæ hærent capiti, letalēque vulnus præcipue fit equis. Cum igitur præ tenuitate offis affluat humor, & per ætatē calor deficiat, pili iſti caneſcūt. Ruſi etiā celerius, q̃ nigri caneſcunt. nā & ruſitas quaſi imbecillitas pili eſt. Imbecilla autem quæq; celerius ſeneſcūt. Grues ſeneſcentes effici nigriores aiunt. cuius affectus cauſa eſſe poteſt, q̃ pennarum natura earum albicet, plūſq; humoris ſeneſcentibus ijs conſtituitur in pennis, q̃ vt facilius putredini pateat. Canitiem autē effici putredine quadam, nec eſſe, vt quidā putant, ariditatem, indicium eſt, q̃ pili, qui vel pileo, vel alio tegmine operiūtur, celerius caneſcūt. Flatus enim putredinē prohibent. operimentū autē flatū arcet. Iuuat etiam olei aquæ mixti perunctio. aqua enī refrigerat, oleū vero ne celeriter exiccetur, prohibet. aqua enim facile reficcatur. Canitiem autem nō eſſe ariditatem, nec pilum vt herbā exiccatum albeſcere

hhh.ij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

re, indicium est, quòd pili nonnulli cani illico oriuntur, at nullum ori-
tur aridum. multi etiam suo extremo albescent. in vltimis enim ac te-
nuissimis calor minimus habetur. cæteris animalibus quibus pili albi
gignuntur, natura, non affectu id euenit. Causa autem colorum in cæ-
teris, cutis est. Alborum enim alba est cutis, nigrorum nigra, variorum
permixtorumq; partim alba, partim nigra esse conspicitur. At in homi-
ne cutis nulla causa est. Qui enim sunt albi, admodum nigros habent
capillos. causa est quòd homo omnium maxime tenuem cutem habet.
pro magnitudine itaq; nihil ad pilorum mutationem cutis valet: imò
præ sua imbecillitate ipsa mutatur, & vel à sole vel à flatu redditur ni-
grior, nec pili vlllo pacto cū ea mutantur. At verò in cæteris cutis vim
loci præ sua crassitudine obtinet. itaque fit, vt pili pro cute immutètur,
cutis autem ipsa nihil à flatu aut sole afficiatur.

De coloribus animantium.

Cap. VI.

Nimalium vero alia vnicolora sunt (appello vnicolora,
quorū genus totū vnū habet colorem, quomodo leo-
nes fului sunt omnes, idēque in auibus, & piscibus,
& reliquis animalibus omnibus intelligi volo) alia ver-
sicolora sūt. sed toticolora ea dico, quorum corpus to-
tum quidem eundem habet colorem, sed nō omnium
eundem, vt bos totus est albus, aut totus est niger. Alia varia sunt, idq;
dupliciter aut enim genere, vt panthéra, vt pauo, & piscium nōnulli, vt
quæ thrassæ vocantur. aut nō genere toto, sed parte. vt boues, vt capræ
interdum variæ generātur, in auium etiam genere columbæ & alia plæ-
raq;. Transeūt vero toticolora multo magis, q̃ vnicolora, tum in colo-
rem sui generis simplicem, vt ex albis nigra, & ex nigris alba reddātur:
tum vero in mixtum ex ijs, quoniam in totius generis natura inest, ne
vnum habeat colorem. hinc enim facile vtròq; versus mouetur, vt vicif-
sim mutetur, & variū efficiatur. vnicolora contrà, nunquā enim mu-
tantur, nisi per affectum, idq; raro. iam enim perdix visa est alba, & cor-
uus, & passer, & vrsa. Accidūt hæc, cum in generatione peruertuntur.
facile enim moueri deprauariq; potest quod paruū est. tale autē quod
gignitur est. Principium enim ijs, quæ gignuntur, in paruo consistit.
Aquis etiam immutantur ea potius quæ sua natura toticolora, genere
autem versicolora sunt. calidæ enim aquæ pilum faciunt album, frigide
nigrum. quomodo plātis etiam euenit. causa est, quòd calida plus aëris
habent, quàm aquæ. Aër autem perlucens, albedinem facit, quē admo-
dum spumam quoque effici certum est. Vt igitur cutes per affectū al-
bæ, differunt ab ijs quæ tales natura sunt: sic pili inter se differunt, qui
morbo, aut ætate, quiq; natura albuerint, scilicet eo, q̃ causa est diuersa.
alteri enim calore naturali, alteri alieno albi efficiuntur. albedinē vero
omnibus aër vaporosus præbet inclusus. quā ob rem quæ vnicolora nō

sunt, vëtre omnia plenius albët. calidiora etiã suauiorãq; sunt omnia
 30 alba ferè eadem de causã. concoctione enim dulce efficitur: concoctio
 autem calore. eadem causã vnicoloribus quoque, sed aut nigris, aut al-
 bis, reddenda est. caliditas enim atq; frigiditas causã habent naturæ
 5 cutis, & pilorum. membrum enim vnumquodq; suum habet calorem.
 Quinetiã linguæ simplicium ac variorũ inter se differunt, atq; etiã
 35 ipsorum simplicium, sed versicolorum, vt alborum & nigrorum. causã
 vero est, quod ante dixi, q̃ variorum cutes varię sunt, alborum albę, ni-
 grorum nigrę. linguam autem perinde ac partem aliquam esse exte-
 riorem putandum, qualis manus, aut pes est, quanq̃ ore operiatur. Itaq;
 cum variorum cutis non sit vnicolor, cutis quoque linguam ambien-
 40 tis ea ipsa causã est. Mutant colores auim nonnullę, atque etiã qua-
 drupedum syluestrium aliquę per tempora anni. cuius rei causã est, q̃
 vt homines per ætatem mutãtur: sic illa per tempora. plus enim disci-
 men hoc in ijs potest, quã mutatio ætatis. varia etiã magis sunt, quę
 vario magis cibo vescuntur. quod parte plurima dixerim, idque recta
 45 ratione, vt apes vnicolores sunt magis, q̃ crabrones, aut vespæ. nã si cibi
 causã sint mutationis, merito ciborum varietas facit, vt magis euariet
 motus, & alimenti excrementa, ex quibus & pili, & pennę, & cutes gi-
 gnuntur. Ac de coloribus & pilis satis definitum sit ad hunc modum.

De voce animantium, & eius mutatione. Cap. VII.

De voce, cum animalium alia vocis grauioris sint, alia a-
 cutioris, alia firmę, ac in vtrinq; exuperantiam modi-
 ce constantis, cũmq; etiã alia magnã vocem, alia par-
 5 uam reddant, & leuitate aut asperitate, flexibilitatēque
 aut rigiditate discrepent, considerãdum quas ob cau-
 sas hæc singula habeantur. Igitur acuminis grauita-
 tisq; causã eandem esse arbitrandum, quam mutationis, cum minora
 maiorãq; natu mutantur. Cætera enim omnia cum natu minora sunt,
 vocem mittunt acutiorem, vituli autem bubuli grauiorem. quod idem
 10 maribus etiã & fœminis eius generis euenit. Cũ enim in cæteris ge-
 neribus fœmina vocem mittat, q̃ mas acutiore (quod maxime in homi-
 ne patet. hanc enim facultatē natura homini potissimũ tribuit, quoniã
 oratione solus animalũ homo vtitur, orationis autem materia vox est)
 cum inquam cæterę fœminę acutius sonent, contrã in bubus est. Vac-
 15 cę enim grauius quã tauri sonāt. sed cuiusnam gratia vocem anima-
 lia habeant, & quid vox sit, & omnino quid sonus, & strepitus, partim
 in ijs quę de sensu, partim in ijs quę de anima differuimus, explicatum
 est. Cum autem graue in tarditate motus consistat, acutũ vero in ve-
 locitate, vtrũ quod moueat, an quod moueatur, causã sit tardi aut velo-
 20 cis, quærendum est. quidam enim quod multũ est, tarde moueri: quod
 parum, velociter id moueri aiunt: eãmq; esse causã, vt alia vocem gra-
 hhh. iij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

uem emittant, alia acutū quod recte aliquatenus dicitur, sed non recte
in totum. genere enim recte dici videtur graue in magnitudine quadā
esse eius, quod mouetur. nā si hoc ita esset, paruam, eandemq; grauem
emittere vocem nō facile liceret, nec magnā, & eandem acutā. Videtur
etiam grauitas vocis naturā generosioris esse, nec nō in modulatu gra-
uis modulus præstantior incitato est. perfectū enim in superantia con-
sistit. Grauitas autem superantia quædam est. Sed cum acutum & gra-
ue in voce diuersa sint à magnitudine vocis & paruitate (est enī & acu-
ta magna, & parua grauis) simili modo medius eorum tenor ambigit.
quonam alio definienda sit magnitudo vocis & paruitas, nisi multitu-
dine eius quod mouetur, & paucitate? quod si definitione illa statuens-
dum sit acutū & graue, accidet vt eadem sint grauis magnæq; vocis, &
acutæ paruxq; vocalia. sed enim causa est, q̄ magnum & parū, & mul-
tum ac paucum nō eodem accipiūtur modo: sed altera simpliciter, al-
tera respectu quodā. magniuoca enim sunt, eo q̄ multū simpliciter est
quod mouetur. paruiuoca, eo q̄ parū. grauiuoca autē & acuti uoca eoq;
respectu inter se habito differentiā hanc recipiūt. Nam si quod moue-
tur, superat vires eius quod mouet, tarde quod fertur ferri necesse est:
si superatur, velociter. Itaq; quod valet, interdū multū pro viribus mo-
uens tardum efficit motū: interdū velocem, si superat. eademq; ratione
quod debile est, si plus mouet q̄ vires patiuntur, tardū efficit motum. si
parum præ sua imbecillitate, velocem. Causæ contrarietātū hæ sunt, ne
aut omnia minora natu vocem mittant acutā, aut maiora graue, neq;
mares & fœminæ æque omnes aut grauem, aut acutam. Ad hæc, vt &
ægri acutū sonent, & qui bene valent, atq; etiam vt senescentes vocem
mittant acutiore, quanq̄ senilis ætas contraria iuuenili est: plurima ta-
men parte, minora natu & fœminæ acutæ sunt vocis, cum præ sua im-
becillitate parū aëris moueāt. fertur enim velociter quod parū est, velo-
citas autē acumē in voce est. Vituli & vaccæ partem quā mouent, non
habent validā, alteri propter ætatē, alteræ propter fœminei sexus natu-
ram. Cum tamen moueāt, multum graue sonant. Graue est enim quod
grauiter mouetur, multūq; aëris tarde fertur. multū autem ea mouēt,
cum cætera parum moueant, quia vas per quod primū spiritus fertur
amplum in ijs est, multūq; aëris mouere cogitur. cæteris angustius
ac parcius est. ætate autē procedente vires ea pars recipit, quæ in vno
quoq; moueat. Itaq; in contrariū mutatur, vt quæ vocem acutā mitte-
bant, grauiorem q̄ prius mittant. quæ autem graue, acutiorem. quam
ob rem tauri acutius sonant q̄ vituli, & vaccæ. Vires autem omniū ner-
uis cōtinentur. quapropter cum ætate florent, robustiora sunt. minus
enim compacta neruatq; sunt, quæ minora natu adhuc sunt. Item re-
centiorū nerui nondū intenduntur: senescentium iam laxātur. quā ob
rem ad motū quoq; sunt imbecilliora. sed potissimū tauri neruosi sunt:

& eorum cor ita cōstat. Itaq; contentiorem eam obtinent partem, qua
 65 spiritū mouēt, quasi fidiculam intentā. talem cordis bubuli esse naturā
 significatur, vel eo offe, quod in nōnullis gignitur. ossa enim naturam
 neruorum requirunt. Execta omnia in fœminā mutantur, & quoniam
 vires neruosa in suo originali principio laxantur, similem fœminis mit-
 tunt vocem. laxatio verō similis fit, vt si quis fides intēdens adhibuerit
 70 pondus quod annexū reddat contentiores, quomodo textrices faciūt,
 quæ, cum stamina distenderint, annectunt quas læuas vocant. ita enim
 natura quoq; testiū annexa meatibus feminalibus dependet, qui mea-
 tus ex vena tendunt, cuius origo ex corde est, iuxta ipsum principiū,
 quod vocem moueat. quā ob rem meatibus feminalibus immutatis ad
 75 eam qua semē excernere possunt ætatem, pars illa quoque vnā cum ijs
 immutatur, qua immutata, vox etiam mutatur, maxime scilicet mari-
 bus. sed fœminis etiam idem accidit, quanq̃ obscurius. quod quidā hir-
 cire appellant, cum vox mittitur inæqualis. pōst vero restituitur in se-
 quentis ætatis grauitatem, aut acumen. Sublatis igitur testibus, tentio
 80 quoq; meatuū laxatur, quomodo in fidicula & stamine, sublato ponde-
 re. laxatis his, principium quod moueat vocem, eadem ratione laxatur.
 Causa hæc est quā ob rem execta mutetur in fœminam, tum voce, tum
 etiā reliqua forma, quoniā ita accidit, vt principium laxetur, ex quo in-
 tentio corporis est: non, vt quidam existimant, q̃ testes ipsi copula sunt
 85 multorum principiorū. sed parua mutationes causam afferūt magna-
 rum mutationū, non sui ratione, sed cum euenit, vt principiū vnā cum
 ijs ipsis mutetur. principia enim quāuis magnitudine parua sint, tamē
 facultate sunt magna. hoc est enim principiū esse, vt ipsum quidem cau-
 sa sit multorū: sed ipsius nulla sit superior causa. Caliditas etiā aut fri-
 90 giditas loci confert eodē, vt natura tale cōstituatur animal, quod aut
 grauem, aut acutam vocem emittat. Spiritus enim calidus crassitudine
 sua grauitatem efficit vocis: frigidus præ sua tenuitate cōtrarium facit.
 quod vel in tibijs patet. qui enim calidiore vtuntur spiritu, & talē emit-
 tunt, qualem siticines, & lamentātes, grauiorē sonū inspirāt tibijs. aspe-
 95 rioris autem vocis, aut læuioris, omnis deniq; huiusmodi inæqualitatis
 causæ est, membrū, instrumentūmq; per quod vox fertur, cum aut aspe-
 rum est, aut læue: deniq; aut æquale, aut inæquale. constat hoc ita esse,
 cum aliquid humoris in arteria inest, aut asperitas affectu aliquo fit.
 tunc enim vox redditur inæqualis. flexibilis autem vocis instrumentū
 100 molle causa est, vt rigidæ durum. molle enim parcius dispēsari potest, &
 varium fieri: durum nō potest. & molle quidem tam magnā q̃ paruam
 reddere vocem potest, & proinde tum grauem, tum acutā. facile enim
 spiritum dispensat, ipsūmq; de facili magnum, paruūmq; fit. quod autē
 durum est, indispensabile est. De voce igitur, quæ nō antè disseruimus,
 105 cum de sensu aut de anima ageremus, hunc habeant modum.

hhh.iiij.

ARIST. DE GENERAT. ANIM.

¶ Quare dentes à natura sunt constituti, & cur partim decidant, denuoq; nascantur, partim autem non. Cap. VIII.

E dentibus non rei vnius, aut eiusdem gratia, animalia eos habere omnia: sed alia ad cibum, alia ad vocis orationem dictum antea est. sed cur priores gignantur primo, maxillares post: & hi non decidant, illi decidant, ac denuo nascantur, hanc rationem disputationi de generatione cognatam esse putandum est. Differuit igitur de his & Democritus, sed non bene. non enim omnibus consideratis, causam reddidit vniuersim. Ait enim decidere, quoniam properant, & ante tempus oriuntur. nam ad ætatem penè florentem nasci per naturam debere. causam autem ut ante tempus gignantur, vsui tribuit lactis. & sus lactet, qui tamen dentes non amittit: & quæ dentes habent serratos, omnia lactet, quanquam nonnulla eorum non amittunt nisi caninos, ut leones. hoc igitur ille errauit exponens vniuersim, cum id non animaduertisset, quod in omnibus eueniret. At agere ita oportet. qui enim differit, vniuersim ac de omnibus dicat, necesse est. Sed cum naturam ita subijciamus scilicet ratione ducta ex ijs quæ cernimus, ut neque deficiat, neque frustra agat quicquam in singulis, quoad eius fieri potest, quæ autem cibum assumere debent post lactis usum, instrumenta habeant necesse sit ad cibum conficiendum: si ita eueniret, ut ille dicit, ad pubertatem, natura profecto deficeret agendo rem, quam facere posset, atque opus naturæ fieret præter naturam. Violentum enim præter naturam est. Generationem autem dentium euenire violenter asseuerat: sed hoc verum non esse apertum ex his, alijsque huiusmodi rationibus est. Oriuntur autem prius ij, quam lati, quod & officium eorum prius est. secatur enim prius quam molitur quod comeditur. sunt autem illi molendi officio delegati, hi verò secandi. tum etiam quod res minor, etsi simul inchoatur: tamen celerius solet perfici, quam maior. Minores autem primores, quam maxillares sunt. necnon maxillæ os à latere latum: in ore angustum est. Itaque ex ampliore plus alimenti affluere necesse est, ex arctiore minus. lactis autem usus ipse nihil confert, quanquam lactis calor faciat ut dentes ij oriantur. indicium est, quod & ipsorum lactentium infantes qui calidiore utuntur lacte, ocyus dentiunt. calor enim vim obtinet augendi. Decidunt qui prodierint primi, tum notæ melioris gratia, tum necessario. melioris ratione inquam, quod cito hebetescit quod acutum est. Itaque alteros succedere in officium oportet. lati autem non hebetantur: sed tempore dumtaxat attriti læuigantur. necessario verò decidunt, quod maxillarium radices in lata nituntur maxilla, & valido osse continentur: primorum autem in tenui. unde fit, ut infirmi & mobiles sint. nascuntur autem denuo, quod in osse adhuc nascere oriuntur, & cum tempus adhuc est ad dentium generationem idoneum. cuius rei indicium est, quod maxillares diu

oriuntur. Vltimi enim vicesimo anno exeunt. nonnullis etiam senescē-
tibus omnino prodierunt, qui loco vltimo habētur: quoniam multum
alimenti in amplitudine ossis continetur. At verò prior pars ossis præ
sua tenuitate cito perficitur, nec excrementum in eo fit, sed in debitū
45 incrementum absorbitur alimentum. Democritus vero missa ratione,
cuius causa agatur, omnia referēda censet ad ea quibus natura vitur.
quæ talia quidem sunt, sed alicuius causa, & notæ melioris gratia su-
muntur. Itaque nihil prohibet, quo minus ita dentes fiant, & decidant,
sed nō propterea: sed propter finem. hæc autem ipsa causæ sunt, vt mo-
50 uentia, & instrumenta, & materia. Nam & spiritu magna ex parte age-
re consentaneum, vt instrumento, est. vt enim nonnulla artium instru-
menta vtilia sunt ad plura, verbi gratia in excusoria malleus, & incus:
sic in rebus à natura institutis spiritus varium exhibet vsum. simile di-
ci videtur, cum causas necessario esse dicunt, vt si quis propter cultel-
55 lum tantummodo aquā exisse ijs qui intercute laborant, non etiā pro-
pter sanitatem, cuius causa secuit cultellus, existimet. Sed de dentibus
cur partim decidant, ac denuo nascantur, partim nō, & omnino quam
ob causam fiant, dictum est. dixi etiam de cæteris membrorum affecti-
bus, qui non alicuius causa, sed necessario veniāt, & quam ob causam,
60 videlicet eam cui motum tribuimus.

QVINTI ET VLTIMI LIBRI, DE GENERATIONE
ANIMALIVM FINIS.

INDEX IN DVOS ARISTOTE-
LIS LIBELLOS, PRIOREM DE COMMUNI ANIMALIVM
 gressu, & posteriorem de communi animalium motu, duplici con-
 stitutus numero, quorum prior libellum indicat, posterior libelli
 lineam: & si tertius subsequatur, lineam eiusdem libelli indicabit:
 & si quartus, eodem modo.

Actio in rebus gerendis à duabus propo-
 sitionibus ducitur. 2.212
 Agentia à quibus concitantur 2.237
 Agendi & patiendi principium inter ea quæ mu-
 tuam habent naturam 2.287
 Quæ aguntur sine ratiocinatione, ea celeriter agun-
 tur, & quare 2.229
 Affectiones pariunt notio & visum, & quare.
 2.388.
 Ambulans si ad parietem adhærescat, linea ob-
 torta erit, & quare 1.281
 Anguillis pinnulæ binæ 1.221
 Anguillarum motus qualis 1.211
 & in terra. 2.22.
 Anguillæ duab⁹ pinnulis, & reliquo corporis im-
 pulsu motum conficiunt 1.320
 Anima non necessario in quocq; mēbro 2.272
 Anima quomodo motum affert corpori 2.177
 Animæ motricis origo quare à corde 2.314
 Anima siue spiritus nativus movet animal.
 2.336.
 Anima, vide etiam Spiritus.
 Animal quæ motum afferant 2.183
 Animalibus immotum est statuendum princi-
 pium. 2.138
 Animalium motionis quodnam initium. 2.177
 Animalium motio communis varia 2.5
 Animalium motor princeps necessario in aliquo
 initio situs esse debet 2.289
 Animalium per locum se moventium motus bi-
 fariam. 1.45
 Animal cum per locum movetur an quippiā de-
 beat quiescere: an item cum ex se alterascit &
 augetur 2.157
 Animalia quomodo moventur, & eorum collatio
 cum quadrigis & cylindris 2.243
 Animalia quomodo impetum capiunt, vel ad mo-
 tum vel ad actionem 2.235
 Animalium impulsus exitu terminatur & sine.
 2.197.
 Animal quod erectū ingressurū est, necessario bi-
 pes, & necessaria eius alia affirmatio. 1.376
 Animalia quæcunq; instrumentarijs vñ partib⁹
 progrediuntur, illas discretas nō habent discri-
 mine partis prioris & posterioris 1.161
 Animal sanguineū & pedatū nullū progredi po-
 test, nisi nodus flectatur 1.410
 Animal sanguineū, vide etiam Sanguineum.
 Animal pedatum nullum erectum & stans, con-
 tinenter & tutò incedere potest 1.288
 Animalia omnia pedes habentia ipsos pares ha-
 bent. 1.235. & quare. 240.
 Animalia fluctuantia quomodo moventur.
 1.308.

Animata causam afferunt motui aliorū. 2.178
 Animal movetur & ingreditur vel appetitione,
 vel optione, alteratione tamē facta per sensum
 aut visum 2.204
 Animalia non moventur sine alteratione, & qua.
 2.249.
 Animal appetitio movet 2.201
 Animalia omnia alicuius rei causa & movent &
 moventur 2.181
 Animalia quare per occursum rei moventur.
 2.383.
 Animalia naturali quadam variantur alteratio-
 ne. 2.382
 Animal constitutum vt ciuitas legibus bene in-
 structa & temperata 2.365
 Ante & pone quibus ascribitur. 1.81. & dilungio
 tur sensus opera. 82
 Apes vropygio carent 1.351
 Appetitio præcipua causa motus animalis, &
 quibus excitetur 2.236
 Appetitio movet animal, & ipsa si movetur, nō
 tamen per locum 2.202
 Appetitio concitat agentem 2.238
 Appetitio affectiones præparat 2.286
 Aquatilibus bene consultum de pinnulis.
 1.524.
 Ardeolæ vropygiū suis cōmodis parum aptū
 habent. 1.354
 Ardeolarum volatus quomodo fit. ibidem
 Atlantis cælum sustinentis fabula 2.84
 Audacia motus corporis 2.273
 Aues bipedes. 1.16. & quare. 125. & 387.
 Aues quare vt homines non erectæ sint. 1.400
 Aues bipedes sed nō erectæ quare priores corpo-
 ris partes exutas & leues habent 1.510
 Aues quomodo quaternis sese moueāt signis, &
 vtrum volantes an ambulantes 1.326
 Avium ambulatio naturalis originem habet ab
 alis. 1.507
 Avium genus nullum nec consistere, nec proce-
 dere poterit si alæ eximantur 1.509
 Aues si crura de vtraq; coxa truncentur, volare
 non poterunt: nec si alæ eximantur, ambulare
 poterunt. 1.330
 Avium quibus integræ alæ quare volatus deses
 & imbecillis. 1.356
 Aues quæ volaces non sunt, cursum directum cō-
 ficere nequeunt 1.345
 Aues tametsi bipedes vt homines, tamen con-
 trarium agunt inflexum 1.413
 Aues quomodo inflexus parant 1.418
 Aues in cauum crus inflectunt 1.18
 Aues ritu quadrupedum inflexus crurum agunt,
 & quare. 1.504

INDEX.

Auium & hominū crura flexus aduersos habēt.
 1.17.
 Auium suffragines quomodo defleantur.
 1.515.
 Auium femur quomodo defleat oportet. 1.513
 Aues clunem habent 1.394
 Auius vropygium ad dirigendum volatum, vt
 nauibus gubernaculum 1.341
 Aues vropygio reguntur 1.601
 Auius vropygium quare affixum 1.341
 Aues integram habentes pinnam vropygio ca-
 rent. 1.346
 Auius bene consultum de alis 1.524
 Auium celeriter volantium membra quomodo
 affirmata 1.367
 Aues quomodo similes piscibus 1.598
 Aues palmipedes pedum remigatione natāt, &
 quare bipedes, itē palmipedes. 1.581. & qua-
 re sunt cruribus breuibus 588
 Auius omnibus & volucris bene consultum
 de partibus à latere annexis 1.518
 Aues, vide etiam Volucres.

B.

B Acillum quomodo se habet ad manū dum
 mouetur. 2.300
 Baiulator, vide Gerulus.
 Bipedes summum obtinent locum in vniuerso
 1.134. & quare. 140.
 Bipedes sunt quibus summa pars à priore distra-
 hitur. 1.124
 Bonum ementitum seu apparens, boni locum te-
 net. 2.193
 Brachia homini quomodo inflectuntur. 1.19
 Brachium dum mouetur, gibber quiescit 2.32
 Buccina inter testata omni ex parte dextra sūt
 1.115.

C.

C Alor in animali rerum notionē & visum
 confectatur, & quare 2.268
 Cancri quomodo se mouent 2.496
 & 503.
 Cancris multipedum omnium maxime sui gene-
 ris natura constant 1.552
 Cancrorum ingressus consideratio. ibidem.
 Cancrorū inflexus est in latus, & quare 1.504.
 Cancris soli latus parti posterā simile habent,
 1.571.
 Cancris vropygio carent 1.569
 Cancris non sunt nandi studiosi, neq; in cauemu-
 lis se condunt 1.568
 Cancris in terra viuunt, & facie rotunda afformā-
 tur. ibidem.
 Cancrorum forficulus dexter qualis 1.612
 Cælum immortale 2.114
 Cælum si quid mouet, an hoc immobile, nec vlla
 cæli pars sit, nec in cælo condatur. 2.67
 Cælum, vide etiam Mobile perpetuum.
 Centipedes possunt vel imparibus pedibus in-
 gredi. 1.239
 Centipedes præfectæ diu viuere possunt 1.188
 & quare. 191.
 Cylindris cōparatur motus animalū 2.243
 Ciuitas legibus bene instructa & tēperata, quo-
 modo deinde regi debet. 2.366
 Coelites quomodo incedunt 1.580

Cogitatio affert motum animali 2.183
 Cōclusio in rebus gerendis à duabus ducitur pro-
 positionibus. 2.212
 Cōclusio in rebus gerendis actio est. ibidem
 Cōclusio notio. 2.223
 Concubitus motus corporis 2.273
 Congrui motus qualis 1.211
 Congris, tantum pinnulæ binæ 1.222
 Cōtemplatio in quibus est finis 2.210
 Copulæ siue ligamenta, quare animalibus affigū-
 tur. 2.21
 Copula ipsa alterius partis initium, alterius exi-
 tus. 2.290
 Copulæ vsus. ibidem.
 Cordi sensum principatus 2.393
 Cor tanq̃ abiunctum animal 2.391
 Cor rerum agentū imagines effingit 2.390
 Cor mouetur motione inuita 2.378
 Cor actu plura redditur, & ibi pulchra demon-
 stratio. 2.327
 Cor si alteretur, multiplices corporis facies anno-
 tantur. 2.263
 Corporis alterationes quæ 2.266
 Corpora naturalia per exuperantiam inter se pri-
 mas tenent. 2.361
 Corpus omne continuum cuius altera pars mo-
 uetur altera quiescente, commune quiddam ha-
 bet quo illæ partes committantur 1.148
 Crocodili cauernas subeunt 1.559
 Crocodili quomodo crura habent & inflectunt.
 1.530.
 Crurum origo spina capitis 2.322
 Crura per partes mouentur ab initio 2.329
 Crurum altero progrediente alterius nodum fle-
 cti oportet. 1.272
 Crus totum dum mouetur coxendix quiescit.
 2.34.
 Crurum inflexus in animalibus qualis 1.410
 Crurum & pedum dispositio, vsus, situs & fle-
 xio in his quæ mouentur per locum. 1.420
 Crura posteriora cū prioribus in motu per transf-
 uersum consentiunt. 1.475. & quare. 478.
 Cupidinum imagines aligeræ 1.403
 Cupiditas motum affert animali 2.183
 Cupiditas agentem concitat 2.238
 Currentes obquatiēdis manibus celerius currūt,
 & quare. 1.57

D.

D Extrum vnde est cuiq; 1.88
 Extrum sinistro nobilius. 1.144
 Extrum est vnde primum motus ema-
 nat. 1.112
 Dextram partem esse initium motus quibus ar-
 gumentis. 1.97
 Dextrum & sinistrum quibus adscribitur. 1.84
 & quibus magis declaratur. 91.
 Dextræ partes & læuæ vnum commune habēt
 principium per quod connectuntur. 1.155
 & 165.
 Dextra parte defensio fit 1.109
 Dextra hominis potior sinistra & quare. 1.119
 Dextra quadrupedibus dux motus 1.205
 Dextra manus mouere, & sinistra moueri apta.
 1.101.
 Dimensiones quibus animalia distingui poss-

IN LIB. DE COM. GRE. SET MOT. ANIM.

sunt sex. 1.65.
Dimensiones magnitudinis quot & quales.

1.38.
Directio quid 1.266
Directio ad vnum procumbit signum 1.267
Directionem nullam esse nisi quid ociosum iaceat. 1.264
Disputantes & interrogantes quare propositionem omittunt manifestiorem 2.225

E.

Lectio, vide Selectio.
Elephantum quomodo se mouent 1.286
Equi aerei quomodo finguntur 1.389
Eorum & eiusmodi animalium progressus.

1.491.
Equi continentem motum saltu agentes, cito lassescunt. 1.482
Erucae quomodo progressum moluntur.

1.304.
Erucae rationem dextri & sinistri habent 1.96
Ex aequo omne pedatum est multipes, & nullum quadrupes. 1.537
Exanguium quaedam praefecta singulis partibus diu viuere possunt 1.185
Expeda quomodo procedunt 1.302
Expeda rationem dextri & sinistri habent. 1.95
Expedum sanguineorum motus quaternis signis absoluitur, & quomodo 1.196
Extremorum duorum mediu est vltimu. 2.319

F.

Actor officium praecurrere debet 2.170
Finis selectus boni & commodi rationem habet. 2.191
Finis selectus, non omnis honestus. ibidem
Flexio quid 1.265
Flexio ad vnum procumbit signum 1.267
Flexionem nullam esse nisi quid ociosum sit. 1.264.

Fluctuatio, flexuosus est impulsus 1.304
Frigus in animali rerum notionem & visum consequitur, & quare 2.268
Fulicae vropygium suis commodis parum aptum habent, & earum volatus 1.354

G.

Allinacei vropygium habent ineptum, ideo directum cursum conficere nequeunt. 1.345
Gallerucae vropygio carent 1.350
Genitale membrum, vide Membrum genitale.

Generationis & interitus idem sibi ipsi causa esse non potest. 2.169
Genua homini quomodo inflectuntur 1.19
Genua quadrupedibus viuiparis quomodo inflectuntur. 1.22
Gerulus soluto motore facile moueri potest. 1.100.

Globus si moueatur, nulla pars omnino quiescit. 2.74
Graue ad summum contendit ab leuiori expugnatum. 2.362
Gressus non fit nisi nodus flectatur 1.269.

Gressus non peragitur nisi terra habitu rigenti consistat. 2.46

H.

Alteribus utraque manu comprehensis maior & concitator saltus additur 1.55
Hirudines volutationibus vtuntur progrediendo. 1.306

Homo bipes. 1.16. & quare. 1.25.
Homo secundum naturam celsus & erectus.

1.142.
Homo quomodo omnia sua membra inflectit. 1.465.

Homo cum vnus omnium erectus sit, crura firmissima habet & maxima 1.379

Hominis dextra pars potior sinistra 1.119
Homo incedere non potest nisi humerorum motus adiuuet. 1.333

Homo praeter caetera animalia sinistram partem habet distinctam & agilem, & quare 1.117

Hominum brachia cauantur, poplites incuruantur. 1.415. & quare. 435.

Homo brachia in cauum, & genua in ambitum contrahit 1.19

Homines tametsi bipedes vt aues, tamen contra rium habent inflexum 1.413

Homo in ambitum crus inflectit 1.18
Hominum & auium crura aduersos flexus agunt 1.17.

Hominum procerosorum incessus qualis. 1.207.

I.

Ignis an in se habeat principium mouendi & quiescendi. 2.145

Immobilis omnis non est pars quae moueatur. 2.49

Immobile a nemine moueri potest 2.135
Impossibile multipliciter dicitur 2.111

Inanima omnia pulsu agitantur externo. 2.148
Inanima vtrum necessario in seipsis habeant principium mouendi & quiescendi 2.143

Infantes, vide Pusiones.
Inflectendi quatuor pares modi 1.457

Inflexus crurum ratio in ijs quae mutantur per locum. 1.420

Ingressus eorum quae per locum mutantur consideratio 1.420

Ingredientium motus qualis 1.47
Initium nobilius 1.143

Insecta praefecta, diu viuere possunt 1.188
& quare. 191.

Intelligens quodammodo nunc agit, nunc non agit: & nunc mouetur, nunc non mouetur. 2.207.

Intestina terrae volutationibus vtuntur progrediendo. 1.305

Intestina terrae rationem dextri & sinistri habent 1.96.

Ira concitat agentem 2.238
Ira redditur appetitioni. 2.188

Iucundum affectari solet 2.269
Iucundae res tristescere ferè omnes, cum calore & frigore occurrunt 2.271

L.

Lacertae quomodo crura habent, & inflectunt. 1.530

Lacertae cauernas subeunt 1.559
Lacerti dum mouentur, humeri quiescunt 2.33

INDEX.

Lacerti per partes mouentur ab initio 2.329.
 Lacertorum origo spina capitis 2.322.
 ¶ Leue in infimum deprimitur à grauiori domi-
 tum. 2.362.
 ¶ Loca tripartito distinguntur, & quæ illa obtri-
 neant. 1.133.
 Locustæ habent vropygium, & ad quem vsu-
 1.569.
 Locustæ pedibus subnituntur, non gressus sed na-
 tatus causa 1.563.

M.

Magnitudinis quot & quales dimensio-
 nes. 1.38.
 Manus quomodo se habet ad bacillum
 mouendum 2.302.
 ¶ Membrum quodque non necessario animam
 habere. 2.372.
 Membrum dum mouetur, initium quoad initium
 quiescit. 2.31.
 Membrum animalis si aliquid mouetur, oportet
 etiam aliquid ociari. 2.19.
 Membra corporis superiora & inferiora contra-
 rio ordine assortata, magnitudini paria respo-
 dent. 1.273.
 Membra corporis cum superiora tum inferiora
 aequalia sunt. 1.278.
 Membra corporis & superiora & inferiora æ-
 quis lateribus triquetram efficiunt figuram.
 1.299.
 Membrum genitale tanquam abiunctum ani-
 mal. 2.391.
 Mēbrū genitale mouet motione inuita. 2.378.
 Memoria quorum est causa 2.275.
 Menti quæ redduntur 2.185.
 ¶ Motus animalium quomodo fit 2.243.
 Motus in aduersum obitur 1.422.
 Quæ mouentur, binis aut quaternis notis mouē-
 tur. 1.193.
 Moueri quod aptum duntaxat quaternis notis,
 illud sanguine constat 1.179.
 Motionis originē à dextra esse quibus argumen-
 tis. 1.98.
 Motionum omnium principium quod sibip-
 motum assert, & immotum est. 2.9.
 Motus animalium per locum bifariam 1.45.
 Motionum per locum initia quæ 1.41.
 Moueri idem ab eodem non videtur 1.43.
 Mouens necessario quadam facultate & vigore
 niti debet. 2.343.
 Mouens in re quiescente se sustinet. 2.64. & 294.
 Motoris robur ad rem quiescentem æquabiliter
 respondere debet 2.90.
 Moueri si animal debet, aliquid intus statui de-
 bet, & extra ubi moueatur 2.42.
 An extra id quod mouetur aliquid est collocan-
 dum immotū & quiescens quod eius pars nō
 sit, an secus. 2.127.
 Motionis animalium quodnam initium est statu-
 endum. 2.177.
 Motionum opera pulsus & tractus 2.355.
 Mouetur nihil nisi aliquid quiescat 2.17.
 Motionis principium quo loci statuitur in conti-
 nuo, cuius altera pars mouetur altera quiescen-
 te. 1.152.
 Motus eorum quæ sponte mouentur sine altera-

tionē est, animalium autem contrā 2.247.
 Motus omnium quadrupedum fit per transuer-
 sum. 1.25.
 Quod mouetur, nec mouet, alienas vires pati va-
 let. 2.343.
 Mouentur omnia animalia per inflexionem &
 intentionem. 1.334.
 Motus per locum præstatur sine cruris inflexu.
 1.284.
 Motus omnis localis est præscripta causa vnde
 animal mouetur 1.168.
 Motus localis à quibus obitur 1.175.
 Motionem per locum allatum debet vel graui-
 tatem vel leuitatem habere. 2.359.
 Quod mouetur semper ex duarum ad minimū
 partium vsu mouetur 1.59.
 Motus naturalis à nullo retrouersum ciatur.
 1.158.
 Quod mouetur naturaliter, nullam habet sum-
 mæ infimæque partis descriptionem 1.156.
 bene tamen aliarum 160.
 Quod mouetur ex accidenti, ab alio mouetur.
 1.43.
 Motus eorum quæ oriuntur, est vltimum eorum
 quæ procedunt. 2.203.
 Motor rem mobilem præcurrere debet.
 2.170.
 Mobile quod mouetur naturaliter non distingui-
 tur in mutatione quæ vtrōque versum fiat.
 1.159.
 Motus nullum genus est in rebus mathematicis
 2.29.
 Mobile si mouetur, in alio à se moueri est neces-
 se. 2.48.
 Mobile perpetuum partim à primo agitur mo-
 tore, vt animalia ab appetitu, partim alio mo-
 do. 2.195.
 Mobile perpetuum primum immotum mouet.
 2.201.
 Moturus nauigium vel aliquid instrumento ne-
 cesse est in sua aliqua parte quiescere 2.52.
 Mouens cælum an omnino immobile, nec vlla
 cæli pars sit, nec in cælo condatur 2.67.
 Motum continentem saltu agere difficile.
 1.481.
 Motus corporis tristes iucundive partim in cer-
 tis mēbris, partim in toto sunt corpore. 2.273.
 Motiunculæ animalium à partibus ad initium,
 & ab initio ad partes contendunt. 2.395.
 Motus brachij consideratio 2.295.
 Motionis initium res confectanda & declinanda
 2.267.
 Motiones inuitæ sunt, quales cordis & genita-
 lis. 2.377.
 Motiones non voluntariæ quæ 2.380.
 Motiones non voluntariæ quare dicuntur.
 2.381.
 Mollia priorem partem & posteriorem in idem
 omnino detorquent 1.132.
 ¶ Mugilibus in lacu Sipharum pinnulæ binæ,
 1.221.
 Multipeda quo modo gradiuntur 1.493.
 Multipedum flexus 1.557.
 Multipeda medium obtinent locum 1.135.
 & quare. 138.

IN LIB. DE COM. GRES ET MOT. ANIM.

Multipeda possunt vel imparibus pedibus ingredi.
di. 1.239
Murenarum motus 1.211
Murenæ nullæ sunt pinnulæ 1.218
Murenæ in mari agitantur vt serpentes in terra ibidem.
Muribus quid euenit dum per arenam gradiuntur. 2.45
Mures aquatiles quomodo crura habent & inflectunt. 1.530
Mutationes innatæ non ex motu & commutatione se mutuo sequuntur & continentur. 2.385
Mutatione parua admodum in corpore facta multiplices & longinqua suboriuntur varietates. 2.259

N.

Natatus non conficitur nisi mare obnixetur. 2.47
Natatus fieri nō potest nisi nodus flectatur, & quare 1.270
Natationem nullam esse nisi quid ociosum iaceat. 1.264
Natantia quando saliant natando 1.318
Nauigium qui impellit cum ipse in nauigio sit, nauigij mouendi author esse non potest. 2.62
Nauis temo si paululum trāsseratur longe diuersa proræ positio videtur 2.261
Natura nihil præter sui ipsius normam fingit, & molitur. 1.408
Natura nihil frustra machinatur 1.34
& 2.24. & 418.
Nervi dum animal mouetur, sunt tanq̃ rotæ quadrigarum 2.246
Nodi quare animalibus affiguntur 2.21
Nodus non inflectitur nisi quid interquiescat. 1.412
Notio in animo, rei gerendæ vim habet 2.254
Notio agentē parit affectionē, & quare 2.388
Notiones animæ alterant 2.252
Notio excitat appetitionem 2.237
Notione affecti tum horrore tum metu perculsi videntur. 2.256

O.

Onera quare parti non mouenti, sed mobili poni debent 1.102
Ossa dum animal mouetur, sunt tanq̃ ligna & ferrum quadrigarum. 2.246

P.

Palæstritæ per puluerem in genua subsidetes, non tuto procurrunt 1.290
Partium quæ alterantur aliæ augentur, aliæ diminuantur. 2.250. & 384.
& causæ. 386.
Partium interiorum corporis formatio, & partium instrumentariorum secundum initia commutatio. 2.277
Partes instrumentariæ congrue affectiones præparant. 2.285
Partes sunt quæ inuitis motionibus mouentur, & plurimæ non voluntarijs 2.376
Pars summa & infima omnibus viuētibz. 1.67
Pars summa quæ item infima 1.71

Partis quæ flectitur alia nota mouetur, alia in nodis quiescit. 2.24
Parti cuiq̃ corporis opus est in seipsam aliquid retinere, vnde initium motus partis proficitur. 2.34
Partium cælestium motus consideratio. 2.105
Pars, vide etiam Membrum.
Patiendi & agendi principium inter ea quæ tuam habent naturam 2.287
Pauoni vropygium an vtile 1.362
Pauones vropygium ineptum habent, ideo dictum cursum conficere nequeunt 1.344
Pauor motus corporis 2.273
Pentathli, vide Quinquertiones.
Perpetuum quod est, id pulchrum 2.198
Pes à pedo, id est, solo 1.130
Pedis nomine quid intelligitur 1.128
Pedes quæ habent, illos pares habent & quare. 240.
Pedes habentia vtroq̃ obuerforum crurum ordine & consistunt & pondus gestant 1.270
Pedum proiectiones in cursu indicant motus initium à dextra esse parte 1.105
Pinnulæ ad nandum vtilis, pedes inutiles. 1.596.
Pisces expedes. 1.16. & quare. 592.
Piscibus pinnulæ quot 1.319.
Pisces caudæ gubernaculo reguntur 1.602
Piscibus quomodo similes aues 1.598
Piscium planorum progressus qualis 1.322
Pisces rhombi effigiem referentes quomodo nantant. 1.579

Poli, vide Vertices.
Porphyriones vropygium parum aptum suis comodis habent, & earū volatus qualis 1.353
Positionis differentia quot 1.38
Principium immotum animalibus est statuedum. 2.138
Principium agendi & patiendi inter ea quæ tuam habent naturam 2.287
Prius posteriori nobilius 1.144
Priores partes & posteriores commune habent principium per quod connectuntur 1.156
Propositiones duæ in rebus gerendis conclusio, nem afferunt. 2.212
Propositiones conclusionem afferentes connectuntur re commoda & possibili 2.223
Profilientium motus qualis 1.47
Pulsus motionis opus 2.355
Pulsus initium motiones per locum 1.41
Pulsus per se agitur 1.42
Purpura omni ex parte dextræ 1.115
Pusiones omnes pomilionem referunt 1.384
Pusiones quare recti incedere nequeunt. 1.383.

Pusiones serpunt sine cruris inflexu 1.285

Q.

Quadrigris agitatæ comparantur motus animalium 2.241
Quadrupeda quomodo mouentur. 1.211.
Quadrupedum dextra dux motus 1.205
Quadrupedum omnium motus fit per transuersum. 1.25
Quadrupeda tum sibiipsis tum homini contra

INDEX.

ria in flectendis cruribus 1.414
 Quadrupeda viuipara quomodo crura inflectunt
 1.20.
 Quadrupeda viuipara genua in curuum, fuffragines in cauum contrahunt 1.416.
 Quadrupeda viuipara cur crura priora in ambitum agunt. 1.439
 Quadrupeda ouipara quomodo crura inflectunt 1.24.& 529.
 Quadrupeda aut multipeda aut expeda sunt quæ ad idem priorem & summam agant partem. 1.127
 Quadrupedum fuffragines quomodo adducuntur. 1.515
 Quadrupeda subeuntia cauernas quæ 1.559
 Quies membri quomodo confidatur ab extermo. 2.37
 Quietis principium quo loci statuitur in continuo, cuius altera pars mouetur, altera quiescent. 1.152
 Quinque quæstiones halteribus maiorem & concitatorem saltum ædunt, & quare 1.55

R.
 Adices stirpibus pro summa parte. 1.78.
 Raia quomodo natat 1.324
 Res mathematicæ nullo motus genere impelluntur. 2.29

S.
 Salientia omnia in terra flectuntur 1.316
 Salientibus quibusdam etiam gressus inest ad melius esse, alijs non est 1.238
 Salientia non egent pedum ministerio ad talem motionem 1.236
 Salientium animalium motus qualis 1.47
 Sanguineum nullum pluribus quæ quaternis mouetur notis 1.178.& 227
 Sanguineum nullum in plures dissectum partes viuere potest. 1.182
 Sanguinea expeda quaternis impelluntur signis, & quibus 1.196
 Sanguifuga, vide Hirudines. 1.350
 Scarabei vropygio carent 2.183
 Selectio motum affert animali 2.188
 Selectio communis est cogitationis & appetitionis. 2.190
 Seligitur rerum agendarum finis 2.395
 Semen genitale, quasi animal quoddam. 2.393
 Sensuum principatus cordi defertur 2.237
 Sensus excitat appetitionem 2.252.& 253
 Sensus alterant 1.82
 Sensus opera ante & pone disjungitur 2.185
 Sensus & visum eandem quam mens, obtinent sedem. 2.324
 Sentiendi facultas ubi locatur 1.224.& 229
 Serpentes quare expedes 1.209.& 304
 Serpentes quomodo reptant 1.95.
 Serpentes rationem dextri & sinistri habent. 1.210.
 Serpentes eodem natant modo, quo in sicco reptant. 1.219
 Serpentibus principium flexuræ signatur ex spiribus, & corporis inuolucris 1.340

¶ Sinistrum vnde cuique est 1.89
 Sinistra manu sese sustentantes facilius vnctos susperiliunt vtres 1.100
 ¶ Somnus motio non voluntaria 2.380
 ¶ Species rei talis agnoscitur qualis quæque res est. 2.254
 Spes quorum est causa 2.275
 Sphæra si moueatur circulo, nulla omnino pars quiescit. 2.74
 Spina capitis, lacertorum & crurum origo. 2.322
 Spiritus natiuus ubi habet suam originem. 2.351
 Spiritus natura. 2.356
 Spiratio, motio non voluntaria 2.380
 ¶ Stelliones quomodo crura habent & inflectunt. 1.530.
 Stelliones cauernas subeunt 1.559
 Stirpes positione & situ differunt 1.70
 Stirpibus succus per radices trahitur. 1.79.
 & 138.
 Stirpes infimum obtinent locum & quare. 1.136
 Stirpibus pars infima nobilior initium 1.74
 Stirpium partes summæ & infimæ non eodem, quo animalium situ disponuntur, & quomodo 1.75.
 ¶ Suffragines quadrupedibus viuiparis quomodo inflectuntur 1.23
 Summum infimo nobilior 1.144
 Summa pars in quibus à priore distinguitur, hæc sunt bipeda. 1.124. In quibus autem contraria est, sunt quadrupeda, vel multipeda, vel expeda. 1.27.
 Summæ & infimæ partes commune habent principium per quod connectuntur 1.156
 Summa pars pro cibo est 1.137
 Summa pars, vide etiam Pars summa.

T.
 Terra an in se habeat principium mouendi & quiescendi 2.146
 Terra quiescit perpetuo 2.87
 Testatorum consideratio in motu 1.602
 Testudinum genera quomodo crura habent & inflectunt 1.531
 ¶ Tibia dum mouetur, genu quiescit 2.33
 ¶ Tractus, motionis opus 2.355
 Tractus initium motionis per locum 1.41
 Tractus per se agitur 1.42
 Triste fugi solet 2.269
 Tristificæ res iucundæque ferè omnes cum frigore & calore occurrunt. 2.271
 ¶ Turbinata omnia, omni ex parte dextra sunt, & quare. 1.112
 Turbinata omnia, priorem & posteriorem partem in idem omnino detorquent 1.132

V.
 Vespæ vropygio carent 1.352
 Vermes terræ, vide Intestina terræ.
 Vertices cæli habere facultatem mouendi cæli, falsum 2.76
 Verum & prius bonum 2.199
 ¶ Vigilia motio non voluntaria 2.380
 Visum, rei agendæ vim obtinet 2.254
 Visum appetitionem præparat 2.286. & 237
 Visum affert motum animali 2.183
 Visum agentem parit affectionem 2.388
 Visa alterant. 2.252

IN LIB. DE COM. GRE. ET MOT. ANIM. INDEX.

Vifum eandem quam mens obtinet sedem.

2.185.

Viventibus omnibus pars summa & infima.

1.67.

¶ Vncungues qualem pennarum naturam habent.

1.366

Vncunguibus volatus pernecitas ad vitæ officia præsidio est.

ibidem

¶ Volatus non fit nisi nodus flectatur, & quare.

1.270.

Volatus proprius avium motus

1.508

Volatus non conficitur nisi aer obnoxie reluctetur.

tur.

Volantia quomodo saliant volando.

2.47

1.318.

Volucris quare pedes

1.592

Volucris integram pinnam habentibus mem-

bræ fixæ à latere adherent

1.524

Voluntas agentem concitat.

2.238

Voluntas appetitioni redditur

2.188

Voluntas avertit motum animali

2.183

¶ Vropygium quare affixum volucris.

1.341.

Vropygio quæ aves carent

1.346

ARISTOTELIS LIBER DE COM-
 MVNI ANIMALIVM GRESSV, LATINVS AVTHORE
 PETRO ALCYONIO.

De partibus quæ vsui animalibus sunt ad motio-
 nem per locum ciendam differendum, cur quæ
 que talis habeatur, & cuius rei causa ijsdem ipsis
 affixa sit. De differentijs item habebitur oratio,
 quæ explicentur inter partes vnius eiusdemque
 animalis, & inter partes cæterorum animalium,
 quæ specie inter se differant. Sed initio ea propo-
 namus de quibus verba facienda sint. Primum
 igitur eorum est, quot minimum signis animalia
 sese moueant, mox quam ob causam sanguine prædita quaternis, illo
 vacua pluribus agantur signis. & generatim, cur alia nullis fulciantur
 pedibus, alia bipeda, alia quadrupeda, alia etiã multipeda sint, & quam
 ob rem omnia paribus subnitatur pedibus. de ijs loquor quæ pedibus
 insistent, & omnino quibus moueantur signis, vt paribus instruatur pe-
 15 dibus. Iam verò quid causæ sit, quare homo, & aues bipedes, pisces pe-
 dibus nudati formentur, atque etiam homo, & aues, quanquam bipe-
 di habitu finguntur, tamen flexus cruribus aduersos agant. Siquidem
 homo in ambitum crus inflectit, aues in cauum. Idem etiam homo si-
 bi ipsi tum crura, tum brachia contraria detorquet. nam brachia in ca-
 20 uum, genua in ambitum contrahit. item quadrupeda, eademque viui-
 para contrà quàm homo faciat, crura inflectunt. atque etiam illa con-
 trarium sibi ipsis nauant motum. genua enim in ambitus conuexa, suf-
 fragines in caua adducunt. Præterea de quadrupedum genere, quæ nõ
 vtero à viuiparis æduntur, sed quæ ouo excluduntur, crurum inflexus
 25 præcipue obliquant, & in latus detorquent. Item quam ob causam om-
 nibus quadrupedibus motus per transuersum cieatur. Causæ igitur
 horum omnium, & cæterorum, quæ naturam cum his ipsis cognatam
 habeant, exponendæ sunt. Hæc verò sic fieri solere, quamuis in com-
 mentarijs, qui naturam animalium complectuntur, testatum reliqui-
 30 mus, tamen nunc differendū est, cur ita de illis statuatur. Ac disputatio
 quidem hæc, ab eo initio repetenda videtur, quòd ad res naturæ, via, &
 ratione demonstrandas vsurpare cõsueuimus. atq; interim proponemus
 quæ hoc se habent modo in omnibus naturæ operibus. illorū autē vnū
 est, naturam nihil frustra moliri: imò semper id machinari, & efficere,
 35 quod optimū sit de ijs, quæ pertinere possint ad statum cuiusq; generis
 animalium. & res * quidē se habet per naturā ob potiorē rationē, quam
 ipsa natura eximiam fecerit. Iam verò quantæ, & quales magnitudinis
 dimensiones, & quibus attribuatur, proponere conuenit. Hæc quidem
 aaaa.j.

ARIST. DE COMM. ANIM. GRESSV

sex enumerantur, sed tria paria conficiuntur. vnum quod summum, & infimū: alterum quod antè, & ponè: tertium quod dextrum, & sinistrū 40
cōtineat. Præterea initia motionum, quæ per locum obeunt, esse tum pulsum, tum tractum. itaq; hi per se aguntur. ex accidēti autem id quod agitur, ab alio mouetur. nam idem ab eodem moueri nō videtur. imò id quod ab aliquo agitur, pulsu agitur externo. His præscriptis, ac 45
explicatis, trademus, quæ proxima habeantur. Animalium igitur, quæ per locum se mouent, alia in summa toto corpore id præstant, vt profi-
lientia: alia per partes, vt ingredientia omnia. Sed in vtroque motionis genere ipsum mobile, re, quam subditā habet, se sustentans semper mu-
tatur. Quapropter, si eiusmodi res celerius subtrahatur, quàm id, quod in eo se moturum est, incubare innitūq; possit, aut si nullus omnino cō- 50
trarius detur conatus, profectò nihil in eodē seipsum mouere poterit. Nam id, quod profilit, cum superiore parte in seipsum innitatur, & in pedum stratum inhæreat, saltū agit. & eò quidē magis, quòd partes mu-
tuum in flexuris renisum habet. atq; omnino tale est id, quod comprimit, præ eo, quod cōprimitur. Quinque igitur halteribus vtraq; 55
manu comprehensis maiorem & concitatiorem saltū ædunt, q̃ nō com-
prehensis. & qui currunt obquatiendis manibus celerius currūt, quo-
niam in ea diuicatione, & explicatione tum in manus, tū in brachia-
lia innitūtur. At verò id, quod motu exercetur, semper ex duarum ad 60
minimū partium vsu, quæ instrumentariæ sint, mouetur, vt quasi altera
comprimat, altera comprimatur. nam id, quod quiescit, comprimitur,
quia pondus sustinet, cū id, quod effertur, vnā cū eo, quod sustinet pon-
dus, prorsum impellatur. & ob eam rem quæ instrumentarijs partibus
carent, ad hunc modū sese mouere nō queūt, propterea quòd distincta 65
partium agentium & patibiliū descriptione vacant. Sed cū sex dimen-
siones constituentur, quibus animalia suapte natura distingui possint,
summū & infimum, antè & ponè, dextrū & sinistrum, pars summa, & in-
fima omnibus, quæ vitam adipiscūtur, tribuitur. quādoquidē nō solum
animalia, verū etiam stirpes in vtranq; excurrunt. quanq̃ non solum
munere, sed planè etiam positione, & situ inter se differant. si ad tellus 70
rem, & cælum respectum habeas. Summa enim pars omnibus vita præ-
ditis est, per quam cibus recipitur. & accessio adiungitur. infima autē,
ad quam postremo accedit, ac partim initium quoddam, partim exitus
patet. summa tamen pars initium est. Atqui pars infima potius, ac no-
bilius initiū in stirpibus videri poterit, præsertim cū nō eodē situ par- 75
tes summæ, & infimæ in illis, quo in animalibus disponātur. Sed quan-
quam similitudine vniuersi idē minime respōdeat, munere tamen quo
funguntur, idem omnino respōdet. radices enim stirpibus pro summa
parte sunt, cum succus ijs, quæ è terra oriūtur, inde dispensetur, & illū
ipsum radicibus périnde trahant, vt animalia ipsius oris hiatu. Itaque 80

πέντε θάλοι,
id est quin-
quertiones.
quid autem
sit πέταθλόν
vide apud
Festū Pōp.
Halteribus,
id est, lapidi-
bus saltato-
rijs, vt habet
antiquus
interp.

ante, & ponè non modo adscribitur ijs, quæ viuunt, verū etiam ijs, quæ animalia sunt, quādo hæc omnia sensu vigere intelligūtur, & illius opera ante à ponè disiungitur, propterea quod vnde origo sensus ducitur, & quò dimanat, hæc ipsa vt priora, opposita vt posteriora signātur. Sed
85 animantibus ijs, quæ nō modo sensus participes sunt, sed per locū etiā per seipsas moueri queunt, dextrū & sinistrū ita assignatur, vt paulo ante diximus, hoc est vtrunq; disclusum, ac munere descriptū, quod obituræ sunt, non situ. itaque dextrum cuique est, vnde primordia motus
90 ad illud consequendum suapte natura propēsum est: etiā si hoc ipsum de animalibus alia distinctius, q̄ alia indicent. nam ratio dextri, & sinistri proposita magis declaratur in ijs, quæ instrumentares obtinētia partes, vt alas, vt pedes, & alia id genus instrumenta, per locū sese agitant. quæ etiā non his partibus, sed suo ipsorum corpore intercapedines in
95 dicantia progrediuntur: vt de pedum expertibus nōnulla, quales serpentes, erucæ, & præterea quæ terræ intestina appellāt, id quod de dextro, & sinistro scriptum reliquimus, sibi euenire demonstrant. quanq̄ res non ita nota pateat & illustris. Motionis itē originē trahi à dextra parte argumēto sunt omnes, qui sinistra solent onera baiulare. ita enim
100 gerulus soluto motore ac disiuncto facile moueri potest. Quapropter sinistra se sustentantes facilius vnctos supersiliūt vtres, quandoquidem dextra mouere, sinistra moueri apta est. ob eāmq; rem onera non parti mouenti, sed mobili imponi debēt. Quòd si mouenti, & loco ei imponentur, vnde motus proficiscitur, impulsus vel nullus omnino, vel difficilior agetur, & grauior. Pedū etiā proiectiones in cursu indicio sunt
105 motus initia à dextra duci parte. siquidem omnes sinistram proijciūt, atq; stantes, & in sublime erecti eandem magis proieciisse videntur, nisi fortuito aliter cōtigerit. nec enī parte porrecta, sed cōtracta motus ille nauatur. Dextra etiā defensio fit. ac propterea dextræ partes omnibus
110 eadē affirmātur. vnde enim primū oritur motus idē vniuersis est, atque etiam secundum naturam in eodem loco situm, positionemq; obtinet suam. Dextrū autem est, vnde primū motus emanat. quā ob rem turbidat nata è genere eorū, quæ ad saxa natiuis testis adhærescūt, omni ex parte dextra sunt. in anfractum enim, aut clauiculam nō voluuntur, sed in
115 aduersum progrediūtur omnia, vt purpuræ, vt buccinæ. itaq; cū omnia à dextris moueantur, & illa in seipsa globo circūagantur, dextras omnes partes æquè descriptas habeāt necesse est. At homines præter cætera animalia sinistram distinctam obtinent, & agilem, quoniam maxime omniū ipsi secundū naturam fingantur. Dextra autem pars & ab
120 iuncta potior est sinistra. idcirco dextræ partes in hominibus maxime tales sunt. quæ quidē cū disiunctæ sint, ratione optima leuæ rigidiusculæ subeunt, & ab iisdem ipsis abiunctæ maxime pendēt. Reliqua etiam
aaaa.ij.

ARIST. DE COMM. ANIM. GRES.

initia per naturam descripta, & abiuncta in hominibus potissimū dis-
 ponuntur. summam dico, & priorem partē. sed in quibus summa pars
 à priore distrahitur, vt in hominibus & auibus, hæc bipeda formantur. 125
 Ad bina autē de quaternis reddēda signa, alteris alæ, alteris manus, &
 brachia adiunguntur, cū quæ ad idem priorem, & summā agant partē,
 quadrupeda, multipeda, & pedibus nudata viuant. Siquidē nomine pe-
 dis appello partē, qua in terrestribus animalibus nota exprimitur. quo-
 tiescunq; per locū se mouent. videntur enim pedes à pedo, hoc est solo 130
 nominati. Nec verò defunt quæ partē tum priorem, tum posteriorem in
 idem omnino detorqueant, vt mollia, & quæ ex testatis turbinis specie
 formata existunt. de quibus alio loco suprā differuimus. Sed cum loca
 tripartito distinguantur, in summū, infimum, & medium: bipeda sum-
 mum ita obtinent, vt æditæ parti ipsius vniuersi respōdeat, multipeda, 135
 & pedibus cassā mediā, stirpes infimā. Cuius quidem rei causam asse-
 rimus, quòd stirpes ipsi terræ immutabili hæsu affiguntur. At summa
 pars pro cibo est. Stirpibus è terra victus petitur. Quadrupeda autem,
 & multipeda, & nullis pedibus subnisa ideo summū locum in medio
 tenēt, quòd celsa, atque erecta fabricatione priuētur. Bipeda cum sum- 140
 mæ parti respondentē habent, quoniā erecta in sublime se attollunt, in
 primisq; homo qui secundum naturam celsus, ac erectus constituitur.
 Quare consentaneū est ab his ipsis partibus initia duci, præsertim cū
 initium nobilius sit. summū autē infimo, prius posteriori, dextrum sinistro
 nobilius habetur. Sed bene est permutato etiā ordine idem probare. 145
 Nā quia initia his partibus redduntur, idcirco hæc oppositis nobilio-
 ra sunt. motionem à dextra oriri ijs quæ tradidimus, planum fecimus.

SED QVONIAM necesse est cuiusq; corporis cōtinui, cuius
 altera pars mouetur & altera quiescit (id intelligo quod totū moueri
 potest, altera parte quiescente, quatenus vtraq; cōtrarijs motibus impel- 150
 litur) commune quiddam esse, quo illæ inter se ductu perpetuo com-
 mittantur, atque eò loci principium statui motionis, & pariter quietis
 vtriusq; partis, cōstat, per quæcunq; dicta repugnantiæ genera, proprius
 vtrarunq; aduersarū partiū motus agitur, omnia hæc vnū cōmune ha-
 bere principium, per quod partes, quas diximus connectantur. partes in- 155
 quā dextras, & læuas, summas & infimas, priores & posteriores. Itaque
 in eo, quod sibi ipsi motū affert, nulla eiusmodi summæ, infimæque par-
 tis distincta descriptio est, tum q̃ motus naturalis à nullo retrouersum
 cicatur, tū etiam q̃ mobile nullo modo distinguitur in mutatione quæ
 vtróq; versum fiat. At dextræ & sinistræ, summæ & infimæ partis nota- 160
 tur distinctio. Quæcunq; igitur animalia instrumentarijs vsa partibus
 progrediuntur, partis prioris & posterioris discrimine illas discretas nō
 habent, cum reliquæ ambæ signentur, & primum discrimen dextrum,
 & sinistrum separans non desideretur, propterea quòd discriminē statim

165 in binis necessario, in quaternis vero præcipue notatur. Cū igitur sum-
 mum & infimum, dextrum & sinistrum in eadem, cōmuniq; origine
 inter se connectantur (eā designo, quæ princeps motionis est) oportet
 in singulis, quæ per locum à quouis horū motū cient, præscriptā quo-
 170 idque interuallis ex principijs expositis, quæ in hisce partibus situ tū
 contrario, tum eodem disponātur, atque illa est, cui commune quoque
 principiū mandatur, vnde animali motus vel dextrorsum, vel sinistror-
 sum, & pariter vel sursum, vel deorsum agatur. item quodcūq; similiter
 hoc retineat oportet, vt quoduis principium quod in partibus, quas
 175 cōmemorauimus, inest. Constat igitur motionem per locum aut solū,
 aut maxime ijs animalibus obiri, quæ vel binis, vel quaternis notis per
 locum moueātur, vt, cū id tale ferè sanguinem obtinentibus potissimū
 eueniat, perspicuum sit nullum sanguine præditum animal pluribus, q̃
 quaternis notis posse motu citari. atque si tali notarum numero dū-
 180 taxat motū nauare suapte natura aptū est, illud necessario sanguine cō-
 stare. Quæ etiā ipsis animalibus eueniūt ea cōprobant, quæ dōmōstra-
 uimus. De sanguine enim præditis nullum in plures dissectum partes,
 vt ita loquar, protrahere vitam potest, quòd particeps esse nequeat mo-
 tus per locum, quem iam ante exequabatur, cū totius integritate con-
 185 tinuum, & minime diductum esset. Contrà de exanguīū ac multipedū
 genere quædā habentur quæ præfecta singulis partibus diu viuere pos-
 sint, & non dissimilem ei motum agere, quem antè, quàm id pateretur
 cōficiēbāt, vt quæ centipedes vocantur, & reliquæ insecti generis ani-
 190 mantes, etiam si prælongæ formētur, quippe cum harum omniū poste-
 rior etiam pars in idē, quod prior, gressum tentat. causa inde ducitur,
 cur dissectæ viuant, quòd perinde quæcunq; illarū constituta est, vt res
 cōtinua, quæ multis ex animalibus coaluerit. Hoc autem quā ob rem
 ita habeat, ex ijs, quæ paulo ante disputauimus, cōstat. Etenim quæ per
 naturam potissimū constituuntur, ad suos ipsorum motus ciendos bi-
 195 nis, aut quaternis notis apta sunt. quod idem in ijs probatur, quæ ex
 sanguinem adeptis, pedibus carent. Hæ enim quaternis impelluntur
 signis, per quæ motum cieant, quia maxima è parte flexuosum gemi-
 nantes impulsus procedunt. dextrum enim & læuum, prius & poste-
 rius in latitudine exprimitur, hoc est in vtroque flexuoso impulsu. In
 200 parte quidem capiti proxima prior nota, dextrum & sinistrum decla-
 ratur, sed in parte quæ in caudam desinit, posteriores designantur no-
 tæ. attamen binis moueri signis videntur parte tum priore, tum poste-
 riore in reptationē sese distendentes. Huiusce rei causam breuitas cor-
 poris, quæ in hoc animalium genere per latum consumitur, præbet, cū
 205 in illis planè, vt in quadrupedibus dextra dux motus sit, & per poste-
 riora compensatio fiat. Longitudo autē flexuosos illos impulsus facit.

aaaa. iij.

ARIST. DE COMM. ANIM. GRESSV

vt enī procerosi homines cernui, & obſtupi incedūt, & dextro humero
 in priorem partē vergente, ſiniſtra coxa in poſteriorē magis reclinat,
 & mediū tum cauatur, tum incuruatur: ita ſerpētes per ſumma telluris
 ſeſe curuantes, & fleſtētes reptare intelligendæ ſunt. Atq; documento 210
 illo cōſtat eas ſimiliter moueri, ac quadrupeda. nā cauum, & deuexum
 viciffim tranſfertur. cum enim læua pars priorū dux ſit, cauum ē con-
 trario redditur, propterea quòd dextrum introrſum denuo ſubit. atq;
 dextri prioris nota ſit in A, ſiniſtri in B, poſterius ſiniſtrū in C, dextrū
 in D. Ad hūc certē modum ex terreſtribus ſerpētes, ex aquatilibus an- 215
 guillæ, congrī, murēnæ, & reliqua ſerpentis faciem referentia ludunt.
 Sed tamen in aquatilibus aliquot habētur, quæ nihil tale habeant, quæ-
 les pinnulæ ſunt, vt murēnæ, quippe quæ perinde in mari agitantur, vt
 ſerpentes in terra & mari. ſerpentes enim eodem natant modo, quo in
 ſicco reptāt. Neque vero deſunt quibus pinnulæ dūntaxat binæ appli- 220
 centur, vt congris, vt anguillis, vt mugilibus, qui in lacu Sipharum na-
 ſcūtur. ob eāmq; rem, quæ vitā in terra agere cōſueuerūt, vt anguillæ,
 minus flexuoſo corporū impulſu in humore, atq; in terra exequant no-
 tas. Cauſa cur ſerpētes nullis pedibus innitantur, ea reddi poteſt, quæ na-
 tura nihil fruſtra machinatur: imò vero in omnibus quæ fieri poſſint, 225
 ſemper ad optimū reſpiciat, & priuatū cuiuſq; rei ſtatum, & idipſum,
 quod in omnibus quid res ſit dicūt, conſeruet. Accedit, quod antè etiā
 propoſuimus, de animalibus ijs, quæ ſanguine fouentur, nullum plu-
 ribus, quàm quaternis ſignis poſſe motū nauare. Per hæc igitur planū
 factum eſt, nullum inter ea ſanguine prædita, quæ per longitudinē veri 230
 cōmenſus expertia ſunt præ alia corporis natura, vt ſerpentes, pedibus
 augeri poſſe. hæc enim plures, q̄ quaternos pedes habere nō queūt. ſin-
 minus, ſanguinis expertes forent. Quòd ſi binos, aut quaternos ful-
 ſubditos haberēt, omnino ferè immobilia iaceret, adeò neceſſe eſſet mo-
 tum illorum tardum, & ad nulla vitæ cōmoda aptum eſſe. Omnia quæ 235
 pedibus augētur, illos ipſos pares neceſſario tenent, quæ enim per ſal-
 tum ſeſe per locum mouent, nullum pedum miniſterium ad cuiſmodi
 motionem deſiderant. At quæ ſaltu vtuntur, & greſſus inſuper indigēt,
 cū illis ſaltus ſatis nō ſit, certū eſt alteris eorū melius eſſe, alteris ſacul-
 tatem omnem eripi ingrediendi. Quā ob rem cuiq; animali neceſſe eſt 240
 paribus inſtrui pedibus. cū enim talis motus per partes, non in ſumma
 toto corpore fiat, qualis ſaltus eſt, alteris quidē partibus neceſſe eſt qui-
 eſcere per agitationē pedū, alteris vero impelli, & oppoſitis illarū utrūq;
 præſtari, cum à mobili parte ad quieſcentē traducitur pondus. idcirco
 nullum aut ex triū pedum vſu, aut ex vnius tantūmodo ingredi poteſt. 245
 hoc enim nullo fulcitur firmamento, quo corporis pōdus ſuſtineatur,
 illud autē labore aggrauatur per alterū oppoſitū firmamentū. quapro-
 pter neceſſe eſt idipſum collabi, cū vires ad motū ſic agendū intēderit.

Pluribus vero pedibus constātia, vt centipedes, possunt vel imparibus
 250 pedibus ingressum corporis sustinere, vt nunc etiam videntur, si pedū
 detrimento illæ afficiātur, propterea quod mutilatio pedum cōtraria
 serie annexorum, reliquæ frequentia pedum, qui vtrinq; protendūtur,
 quasi medetur. & eò quidē magis, quod alijs nō gressus, sed quasi tra-
 ctus partis decurtatæ fit. Attamen nemini dubium, quin hæ etiam ipsæ
 255 cōmodius se mouerent, si paribus corroborarentur pedibus, nulliusq;
 defectum perpeterentur, quā si pedibus cōtraria serie sibi respōden-
 tibus sustinerētur. ita enim possent cū eorum pondere magis adēqua-
 re, nec tanq̃ lance æqua in alteram partem magis præponderare, si fir-
 mamentis contraria serie sibi respōdentibus fulcirentur, & alterā sedē
 260 à pedibus è diuerso subditis vacuā nō haberēt. id autē quod ingreditur
 vicissim ab vtraq; parte procedit. nā ita in pristinū situm fit restitutio.

EXPOSVI animantibus omnibus pedes pares subdi, atq; etiam
 causa, cur ita fieret, explicata est. Verū exijs, quæ edisseremus patebit,
 neque flexionem, neq; natatum, neq; directionem vllam agi posse, nisi
 265 quid ociosum iaceat. nam flexio nihil aliud est, quā mutatio, quæ ex
 directo vel in orbem, vel in angulum agatur. directio, quæ ex alteru-
 tro eorum in directū procurrat. At necesse est in omni eiusmodi mu-
 tationum genere flexionem, aut directionem ad vnum procumbere si-
 gnum: & eò quidem magis, quod nisi nodus flecteretur, nec gressus,
 270 nec volatus, nec natatus fieri posset. cum enim pedibus aucta vtroque
 obuersorum crurum ordine vicissim & consistent, & pondus gestent,
 necesse habent altero progrediēte alterius nodum flectere, propterea
 quod superiora, & inferiora corporis mēbra contrario ordine forma-
 ta magnitudini paria respondent. atque etiam subdita ponderi pars
 275 tanquam perpendicūm ad terram demissum erecta cōsistere debet:
 quandoquidem in progressionē diuarcatur, & extenditur, & tum ma-
 gnitudinem ociosam, tum id, quod medium interiectum est, ferre po-
 test. Sed cum superiora, & inferiora mēbra equalia sint, necesse est ocio-
 sam partem nodum flectere, vel in genu, vel in parte, quæ vnā flectatur,
 280 vt si de animalibus quæ ambulant, aliquod genu careat. Ex eo nimirū
 documentum capitur, rem ita se habere. etenim si quis per terram am-
 bulans ad parietem adhærescat, profecto linea, quæ designatur, non re-
 cta, sed obtorta erit, quia partis flectētis linea breuior euadit, cum quæ
 consistit, & effertur, porrectior ducatur. Verū tamen accidit motū præ-
 285 stari, etiā si nullus cruris inflexus agatur, quē admodum pusiones ser-
 pere videmus. Quinetiā elephāti ita se mouere diuturna hominū fama
 celebrātur. quæ tamen falsò cōfirmata est, cum id genus animalū infle-
 xu vel in scopulis opertis, vel in clunibus adducto sese moueāt. At nul-
 lum erectum, & stans, continēter & tutò incedere potest, quia perinde
 290 se mouebit, vt palæstritæ, qui per puluerem in genua subsidentes pro-

aaaa.iiij.

ARIST. DE COMM. ANIM. GRESSV

currūt. Magnā enim pars superne aggrauat. ideo par est maiora adhi-
 beri crura. quòd si hęc dentur, nodus etiam inflectatur necesse erit. Sed
 cum erectum consistat, si pars, quæ prorsum mobilis est, rigida sit, vel
 constitutū extra perpendiculum cōcidet, vel nō progreditur. si enim
 altero crure erecto, alterum progreditur, maius erit, cū æquale omni- 295
 no sit: quandoquidem hoc ipsum tum crus quiescens, tum nodum, qui
 subintenditur, gestare poterit. Ergo per id tempus, cū alter pedū pro-
 greditur, necesse est quiescentem inflecti, & simul quia hic inflectat, ne-
 cesse est alterum extendi. superiora enim, & inferiora corporis mēbra
 equis lateribus triquetram efficiunt figuram, & caput in infimum ma- 300
 gis deprimitur, cum perpendiculū eum attigerit locum, cuius est ba-
 sis. De pedibus vacuis alia quasi vndantia, siue fluctuantia procedunt:
 idq; dupliciter accidit. quādā enim flexuosis impulsibus per terrā ob-
 reptant, vt serpētes. quādam vtrò progressum moliūtur, vt cruce. Flu- 305
 ctuatio porrò ipsa flexuosus est impulsus. Alia volutationibus vtūtur,
 vt quæ terræ intestina vocantur, & hirudines. Siquidē hęc præcedente
 parte progrediuntur, & reliquum corporis ad eandē ipsam cōducunt,
 atque ita certis abiuncta sedibus vagantur. Ex his perspicue intelligi
 licet animalia fluctuantia nullo modo posse motum exercere, nisi fle- 310
 xuosis impulsus, idēque duplex simplici maior sit, per impulsū enī
 illum flexuosum, eundēque extentum nunquam progredierentur, si
 æqualis esset. At vt nos statuimus, extentus omnino superat, & parte
 ociosa reliquum animalis conducitur. Sed tamen in quocunque su-
 periorum mutationum genere id, quod mouetur, nunc extentum re- 315
 ctā progreditur, nunc vnā inflexum cum præcedentibus partibus di-
 rigitur. cum subsequētib; autem vnā inflectitur. Saliētia omnia in
 terra flectuntur. quo etiam modo quæ volant: & quæ natant saliant. al-
 tera enim per productas & contractas alas volant. altera per pinnulas
 agitata natant: quorum alijs quaternæ, alijs binæ ingenerantur, vt lon-
 giorē corporis habitu formatis, quales anguillæ sunt, quia motum qui 320
 superest, loco binarum pinnularum reliquo corporis impulsu, eodē-
 que flexuoso, vt præcepimus, conficiunt. Piscium de genere plano-
 rum, alij loco binarum pinnularum ampla corporis latitudine vtun-
 tur, alij binis pinnulis id præstant, cum qui plani omnino sunt, vt raia,
 ipsis pinnulis, & extremis corporis rotundationibus sese dirigentes, & 325
 flectentes natent. Sed in dubium fortasse, & cōtentionem venire pote-
 rit, quonam modo aues quaternis sese moueant notis, vtrum volantes
 an ambulātes. præsertim cū exposuerimus quæ sanguen obtinent, om-
 nia quaternis moueri signis. At hoc dictum non est, imò non pluribus
 eadem moueri affirmauimus. Quinetiam si illarū crura vtrāq; de coxa 330
 truncentur, nullo pacto volare peterunt. nec contrā, si alæ ex scopu-
 lis opertis eximantur, facultatem ambulandi vllam habere poterunt,

cum ne homo quidem incedere possit, nisi humerorū motus adiuuet.
 per inflexionem autem, & intentionem omnia mouētur, vt docuimus.
 335 Nam in rem aliquandiu subiectam, & quasi sensim cedentem progre-
 diuntur. Quapropter, nisi beneficio alterius partis flexura adducatur,
 quā vnde primum ortus profluat, integram pinnam habentibus pin-
 nā, auibz alā, cāteris, vt piscibus, pars necessaria est, quā proportionē
 cum superiorum animalium partibus tueatur. in quibusdam tamen
 340 vt in serpētibus, principium flexuræ signatur ex spiris, & corporis in-
 uolucris. Vropygium périnde volucris ad dirigendos volatus affi-
 gitur, vt nauigijs gubernacula: atq; etiā illud, qua parte cū cute coale-
 scit, flectāt necesse est. & ob eam rem quā pinnam integram, aut discre-
 tam habent, vropygium ad eiusmodi vsum ineptum habent, vt pauo-
 345 nes, vt gallinacci. & omnino quā volacia non sunt, directum cursum
 conficere nequeunt. Siquidem integram habētia pinnam, vt rem sim-
 plici ratione complectar, vropygio carent: quod idem causā est, quare
 tanquam nauigium remone priuatum, agitētur, & quocunq; fors tulerit
 allidant, & impingant. Idem quoq; sentiendum est de ijs quā pinna
 350 in vaginam inclusa instruuntur, vt de scarabeis, de gallerucis, & de ijs,
 quā alis nudis, & nulla omnino crusta munitis prædita sunt, vt de api-
 bus, de vespis. Atqui nonnulla etiam ad volatum minus propensa vro-
 pygium suis commodis parum aptum receperunt, vt porphyriones, vt
 fulicæ, vel potius ardeolæ, vt ad nandum aptæ aues. imò vero hæ loco
 355 vropygij pedes protendendo volant, & ad volatum dirigendum crurū
 vtuntur ministerio. Volatus earum, quibus integræ alæ explicantur,
 deses, & imbecillis est: quia alarum naturā ex proportionē ad grauita-
 tem corporis non habent, imò corpus plenius est, & alæ paruæ, ac im-
 becilles adiunguntur. & nō aliter hæ volatu vtuntur, q̃ si nauim onera-
 360 riam remis agere coneris. atq; etiam alarum imbecillitas, & ea quidem
 à primo naturæ ortu contracta, nonnihil ad eiusmodi tarditatem pro-
 bandam pertinet. inter aues pauoni vropygium aliquādo propter ma-
 gnitudinem nulli vsui est: aliquādo nihil opis vtilitatisq; affert, quoniā
 deciduum est. & aues quidem pinnarum naturam aduersam habēt, ijs,
 365 quibus integræ adhibentur alæ, in primis quæ celeri volatu vi-
 tam agunt, quales vncungues. his enim ipsis volatus pernitas ad vitæ
 officia præsidio est. Membra item corporis reliqua propriæ illarū mo-
 tioni conformātur. caput enim paruum omnibus impositum. collum
 nō admodum succi plenum, crassūmq; subest. pectus tum validū, tum
 370 acutum propendet. acutum, vt contentius viam sibi parare possit, quā
 si rostrata nauigij prora, quod speciem lembi præbeat. validum, ob cir-
 cumnascens carnis copiam, vt aërem occurrentē, ac incidentē queat
 propulsare, idq; facile, nec viribus fatigatis. quæ à tergo partes adiūgū-
 tur, leues sunt, in arcūmq; coeunt, vt melius eas subsequi possint, quæ

δυσπύγιον
vropygium.

ARIST. DE COMM. ANIM. GRES.

à fronte prætenduntur. quippe cum liberiores ex latitudine non tra- 375
hant aërem. Hæc ita. Et planum quidem iam fecimus, animal, quod ere-
ctū ingressurū est, bipes necessario esse. atq; etiam superiores corporis
partes leuiore habere, & inferiores grauiore subdi, quia hoc dūta-
xat modo suam ipsius molē facile sustinere potest. Quapropter cū ani- 380
maliū omnium vnus homo celsus, atque erectus fingatur, crura supe-
rioribus partibus respōdētia proportione maxima, & firmissima omniū
quæ pedibus instent, habet. Hoc autē ipsum ea planē res declarat, quæ
pulsionibus euenire solet. siquidem hi erecti incedere nō queunt, pro-
pterea quòd in pomilionis habitum delabūtur omnes, & summas par- 385
tes auctiores, robustioresque infimis tenent. sed procedente ætate ad
infimas accessio adiūgitur, donec ad iustam perueniāt magnitudinem.
atq; tum in vestigio stare, & incessum erectum peragere queunt. Aues
cum leues gignātur, bipedes sunt, quoniā pondus illis ex auerso accu-
bat, nō aliter, ac equis, quos ex ære fingunt prioribus cruribus sursum
versus elatis. Illud potissimū causæ est, quam ob rem bipeda erigere se 390
ac stare possint, q̄ clunem femori similem habent, & talem, tantūmq; vt
duo femora tenere videātur, alterū in crure ab ipso inflexu productū,
alterum ad hanc partem directā formatione à sede protentū. quod pla-
nē non femur, sed clunis est. & eò quidem magis, quòd aues bipedi ha-
bitu nō procrearētur, nisi tantus afformaretur. femur enim, & reliquū 395
crus directum à coxa quæ admodū brevis est, produceretur: vt in ho-
minibus fit, & quadrupedibus. propterea illarum corpus valde promi-
nens pateret. At cū porrectior ducatur, vsq; ad medium ventrē ita per-
tinet, vt crura eo modo suffulta molem totius corporis gestare possint.
Ex his compertum est, nulla ratione contingere posse, vt aues périnde 400
ac homines erectæ sint. obtegentium enim pinnarum congeries utilis
est ijs, quæ corpus eo modo coagmentatum habent, quo nunc specta-
tur. Quòd si erectū attolleretur, inutilis omnino esset. quales Cupidi-
num imagines videmus, quas aligeras pingunt. & simul superiore ex
disputatione patet, nec hominē nec si quid aliud talis sit habitu, pinnige 405
rum esse posse. non solum quòd sanguinem habens pluribus notis, q̄
quaternis se moueret, verū etiam quia talis pinnarum congeries ijs-
dem ipsis nulli vsui foret, cum per naturā se mouerent. At natura ni-
hil præter suam ipsius normam fingit, & molitur.

N V L L V M animal quod sanguine constat, & pedibus innititur, 410
progredi posse, nisi nodus aut in cruribus, aut in scoptulis opertis, &
in clunibus inflectatur, antè probatū est. atq; etiā liquet nodū minime
inflecti, nisi quid interquiescat: & homines, auēsque, tametsi bipedes
formantur, tamen contrarium agere inflexum. Item quadrupeda tum
sibi ipsis, tum homini contraria in cruribus flectēdis esse. hominū enim 415
brachia cauantur, poplites incuruantur. Quadrupeda, quæ tamen vi-

uipara sint, genua in curuum, suffragines in cauum cōtrahūt. atq; id-
 ipsum aues etiam præstant. Causa ea reddi potest, quod natura nihil
 frustra machinatur, quæadmodū suprà demonstraui-
 420 ijs, quæ fieri possint, ad id respicit, quod potius sit, & melius. Cum igitur
 tur omnium, quibus mutatio per locū natura efficitur, crus cōsistens
 pōdus gerat, cūmq; in aduersum motus obeatur, cōuenit præcedentē
 pedem situ perleuē esse: & cū gressus continue intendatur, in eo iterū
 pondus medium teneri, cōstat necessum esse, quia crus inflectitur, de-
 425 integro ipsum rectū explicari, idque progressu pede quiescente. Et cer-
 te accidit ut altera pars quiescat, & altera p̄grediatur, & simul animal
 procedendi facultatem habet per crus nimirū præcedens, quod ante se
 inflexum agat, cum retrorsum minime agi possit. ita enim crus extēde-
 tur proiecto corpore, altero autē modo, retracto. Iam vero si retrorsum
 430 nodus inflectatur, situs pedis per duas motiones, easdēque contra-
 rias reddetur, altera antē, altera retro facta. siquidē necesse est quoties
 cruris flexio adiuuatur, toties extremā femoris partē retro produci, &
 tibiam à nodo deductā pedem in aduersum promouere. Quod si no-
 dus in aduersum inflectatur, ingressus, quē proposuimus fiet, motioni-
 435 bus tamen nō ita cōtrarijs, ut vna in aduersum agatur. Itaq; homo cū
 bipes sit, cūmq; secundū naturā ipsis cruribus per locū moueatur q̄b
 eam, quā explicauimus, causam, poplites in aduersum, brachia in cauū
 contrahit. Nec reclamationem ratio. si enim cōtrā adducerētur, inutilia par-
 tim ad vtriusq; manus vsum, partim ad cibum capiendū penderēt. Sed
 440 viuipari generis quadrupeda, cū priora crura sui gressus præcedentia
 habeant, cūmq; eadem vicissim prioris corporis parte trāsserantur, ne-
 cesse habent illa in ambitum eadem ipsa causa agere, qua homines, in
 hoc enim cōueniūt. Proinde quadrupeda illo etiā quo suprà exposui-
 mus, modo, in aduersum inflectunt, quādoquidem nodo ita inflexo, pe-
 445 des quasi ad libramētum diu suspēdere queunt. Quod si aliter infle-
 cterent, breui sanē tempore eos ē terra suspēsos haberent, quia totū fe-
 mur, & nodus, à quo tibia ducitur, cum progressus fieret, ad ventrem
 cōtraheretur. ac posteriorum quidē crurū suspensio si pedes in aduer-
 sum inflecterentur, æque fieret, ac priorū. breuiq; illa foret elatio, idq;
 450 per ipsorum crurū defatigationem, cum vtriusq; cruris tibia & nodus
 ad vnum, eūdēq; ventris locum procūberet. At si in aduersum flectan-
 tur, quæadmodū nunc fieri videmus, nullo impedimēto in gressu, qui
 eiusmodi motu conficitur, distinebuntur. Huc accedit, q̄ vel necessa-
 rium vel melius est crura sic inflecti ijs, quæ ex illorū genere mamma-
 455 nouis fœtibus præbent, & id genus munera exequuntur. curuatis enī
 introrsum cruribus, magnū negocium sibi exhiberi sentirēt, cū sobolē
 quæ subrumatur, fouerēt. At vero quatuor pares inflectendi modi cō-
 stituūtur. siquidem necesse est genua, & suffragines vel in cauū cōtrahi,

ARIST. DE COMM. ANIM. GRESSV

vt in quibus AA, vel in contrariū, hoc est in curuum, vt in quibus BB, vel ordine permutato, nec ad eadem ipsa, sed genua in curuū C. suffra-
 gines in cauum, vt in quibus C, vel cōtrā, hoc est, vt curua mutuo se re-
 spiciant, & caua extrā propellantur, qualia sunt in quibus D. Itaq; nul-
 lum animal quod aut bipes, aut quadrupes sit, in ea flectit, in quibus A
 aut B inest: cum in C quadrupeda curuēt, & inter quadrupeda nullū,
 excepto elephante, in D adducat. Homo brachia, & crura habet, atq; il-
 la in cauum, hæc in curuū contrahit. Omnino semper lacerti, & crura
 in hominibus contrarios vicissim inflexus agunt. gibber enim caua-
 tur, brachiale incuruatur. atque iterum humerus in curuum condu-
 citur. Nec secus fit in cruribus. femur enim cauatur, genu incurua-
 scit, cum pes è diuerso in cauum nitatur. Inferiora etiam contrā, quàm
 superiora se mouēt, quoniā origo è contrario se habet. Nam humerus
 curuatur, femur cauatur. gibber etiam in cauum, genu in curuum, pes
 contrā in cauum deflectitur. Ratio inflexus crurum talis est, & quidem
 ob eas causas, quas iam reddidimus.

POSTERIORA quidem crura cū prioribus in motu per trās-
 uersum cōsentiūt. Nam post dextrum prioris partis latus sinistrum pos-
 terioris impellitur. mox sinistrū prioris, motus dextri posterioris ex-
 cipit. Ac huiusce quidē rei causam ponimus, quòd si posteriora simul
 & priora mouerentur, ingressus ipse distraheretur & præceps esset. nō
 aliter, atq; si à posterioribus cōnexa traherētur. Præterea nō ingressus,
 sed saltus id tale habendum esset. arduum porrò, & difficile est saltu
 continentē agere motum. Argumento quidem sunt equi ita se mouē-
 tes, qui citò lassescunt & fatigationem sentiūt. eos intelligo, quos pōpæ
 gratia sessores sustinere solēt, nec progredi sinere, itaq; sine prioribus,
 & posterioribus cruribus ob ea, quæ exposuimus, nullū præstant mo-
 tum. Quòd si vtrifq; dextris primum ille præstaretur: nimirum firma-
 menta nulla subderentur. ipsaque animalia collaberentur. Ergo si ne-
 cesse est vel horum modorū vtrouis, vel per transuersum motionē agi,
 & neutro superiorū modorum fiat, per transuersum motio agatur, ne-
 cesse est. Nam vt scripsimus, cum ita moueantur neq; sine firmamētis
 esse, neq; collabi possunt. Quapropter equi & alia eiusdē generis ani-
 malia per transuersum progressa cōsistūt: nec dextris, aut sinistris vtrif-
 que cruribus simul sustentantur. Eodēmq; modo gradiuntur quæ plu-
 res, quàm quaternos tenent pedes. nam semper in quaternis proximis,
 posteriora per transuersum ad priora arripiūtur. Declarant hoc, quæ
 lento gradu motum cient, vt cancri. hi enim ita se mouēt. quia de eorū
 genere sunt, quæ multis fulciantur pedibus. siquidem per trāsuer-
 sum semper eò se mouent, quòd gressum dirigūt suum. quod etiam animalium
 genus præter cætera proprium & sui generis motū agit. quādoquidē
 omnium vnum in priorem non mouetur partem, sed in latus. Cū autē

prior pars in oculis distincta esset, natura oculis ita affixit, vt cruscula sequerentur. in priorem enim partem illorum motus tendit. ob eamque rem cancri etiam quodam modo in priorē partem sese videntur mouere.

AVES RITV quadrupedū inflexus crurum agunt. natura enim
 505 illarum quodam modo quadrupedū similis est, propterea quod alæ priorum crurum loco annectuntur, ideo perinde illas inflectūt, vt quadrupeda genua. Iam verò cum in ambulādo iisdem ipsis naturalis motus origo ab alis trahatur, volatus enim proprius auium est motus, ideo si ipsæ eadem alæ eximantur, nullū auium genus nec cōsistere, nec pro
 510 cedere poterit. Præterea cum bipedes quidem fingātur, sed nō erectæ, cūmq; priores corporis partes exutas, leuēsque teneant, vel ad necessitatem, vel ad commodioris vitæ rationē pertinet, illas, quo stare possint, femur ita subditum habere. tale inquam, vt in posteriorem deflectatur partem. Enimvero si oportebat rem hoc modo habere, necessitas etiā
 515 cogeat auium suffragines in cauum trudi. quo etiam modo quadrupedum suffragines adducuntur, & quidem ob eandem ipsam causam quam probauimus in motu eorū quadrupedum, quæ ex animalis procreatione partum formant suum. Omnino aues, & de volucris integram pinnā adepta, & in humore natantia, & quæcūque iisdem instru
 520 mētis, quibus superiora, prædita in humore se mouent, facile declarāt commodis suis melius consuli, si quas diximus partes à latere annexas habeant, quales nūc habere spectantur. In auibus, & integra pinna instructis, ita res habet, quæ eadem in piscibus quoque ostēditur. siquidem auibus alæ, aquatilibus pinnulæ: integram pinnam habentibus
 525 membranulæ sicca à latere adhærent, quandoquidem ita eorū alia firmissime, & celerrime aërem, alia humorem distrahentia sese mouere poterunt. eoque etiam magis, quod corporis partem in auersum, & in aduersum inclinantes, rem lubricam & cedentē sequentur, cum alia in humore, alia in aëre sese impellent. At verò ex cauernas subeuntibus
 530 quadrupeda, eadēque ouipara, vt crocodili, lacertæ, stellioes, mures aquatiles, & reliqua testudinum genera, omnia à latere crura adiuncta & summam terram obradentia habent, eadēque in obliquū detorquent, quoniam ita formata vsui sunt ad commodius subeundum, & ad ouorum incubatum, atque custodiam peragendam. Cum igitur extrorsum
 535 pateant, necesse est vt femoribus contrahēdis, & sub se cōdendis toto corpore in sublime sese efferant. quod quidem corpus, cū ita se moueat fieri non potest, vt crura aliter inflectantur, quàm extrorsum. Et iā quidem ante probauimus genus exangue animalium eorum, quæ pedibus corroboratur, multipes esse, nec ullū quadrupes haberi. ideo necessitas præscribit, vt cruscula omnia præterquam extrema à latere affi
 540 gantur, & simul cōstat eadem ipsa tum sursum versum flecti, tum subtorta retro vergere. siquidem media horū omnium cruscula & præce

ARIST. DE COMM. ANIM. GRES.

dāt, & subsequatur necesse est. Quòd si in illis ipsis hoc seruatur, oportet in priorem, & posteriorem partem inflexum agi. in priorē inquam partem, quia præcedūt: in posteriorem, quia subsequuntur. Et quoniam
 545 necesse est utrunq; accidere, propterea vergūt, & in latus flectūt, exceptis tamē vltimis, quippe quæ ut magis apta sunt, inflectantur, alia quidem ut subsequantur, sed alia ut præcedant. Item propter cruscula, quæ frequentiora sunt, hoc etiam modo inflectunt. Siquidem in gressu minus ita sibi impedimento sunt, minúsque offendunt. Natura vergendi his ipsis attribuitur, quòd vel omnia, vel plurima cauernas subeant.
 550 hoc enim modo agentia efferre se non queunt. Cancrī multipedum omnium maxime sui generis natura constant, nec aliter in priorē partem gressum tentant, atque pauloante docuimus. soli etiam multis pedibus, qui præcedant fulciuntur. quod efficit partim obducta durities, partim ratio vtendi, quæ quidem non ad natatum, sed ad ipsum planè gressum aptatur. dum enim viuunt, terra sustinetur. Flexus igitur cunctorum multipedum æquē in latus deflectuntur, ac quadrupedum in latibula se recipientium. Talia enumerantur lacertæ, crocodili, stelliones, & cætera quadrupeda, quæ oua ædunt. Huiusce quidem rei causa
 560 hinc oritur, quòd alia in prole duntaxat suscipienda abdita vmbacula ingrediuntur, alia toto vitæ cursu. Artus cæterorum propter molitudinem in latus obliquantur. Locustæ cū generi crustato annumerentur, pedibus nō gressus, sed natatus causa subnituntur. Cancrorum autem inflexus in latus detorquetur. Cruscula etiam cute, vel potius crusta aspera, & in morem silicis prædura obducta causæ sunt, cur nō vergāt, ut ouipara quadrupeda, & sanguine cassa, & multipeda, cum neque nandi studiosi sint, neque in cauernulis se cōdant. in terra enim viuūt, & facie rotunda formantur, & vropygio carent, quo tamē locustæ præditæ sunt, quandoquidem ad natatum vsui est, illi autem à natatione
 570 abhorrent. Quinetiā soli omnium latus parti posteriori simile habent. quoniam frequentibus pedibus, ipsdēque ducibus regantur. Cuius rei causa est, quòd nec antè se flectant, nec vergant. vergendi causa pauloante exposita est, quæ sanè ad crustæ duritiem, solidamque naturam refertur. quapropter omnes præcedant, & in latus deflectantur necesse est. in latus inquam, quoniam inflexus in latus curuatur. Quòd si omnibus pedibus id præstaretur, quiescentes motum nauantibus impedimento forent.

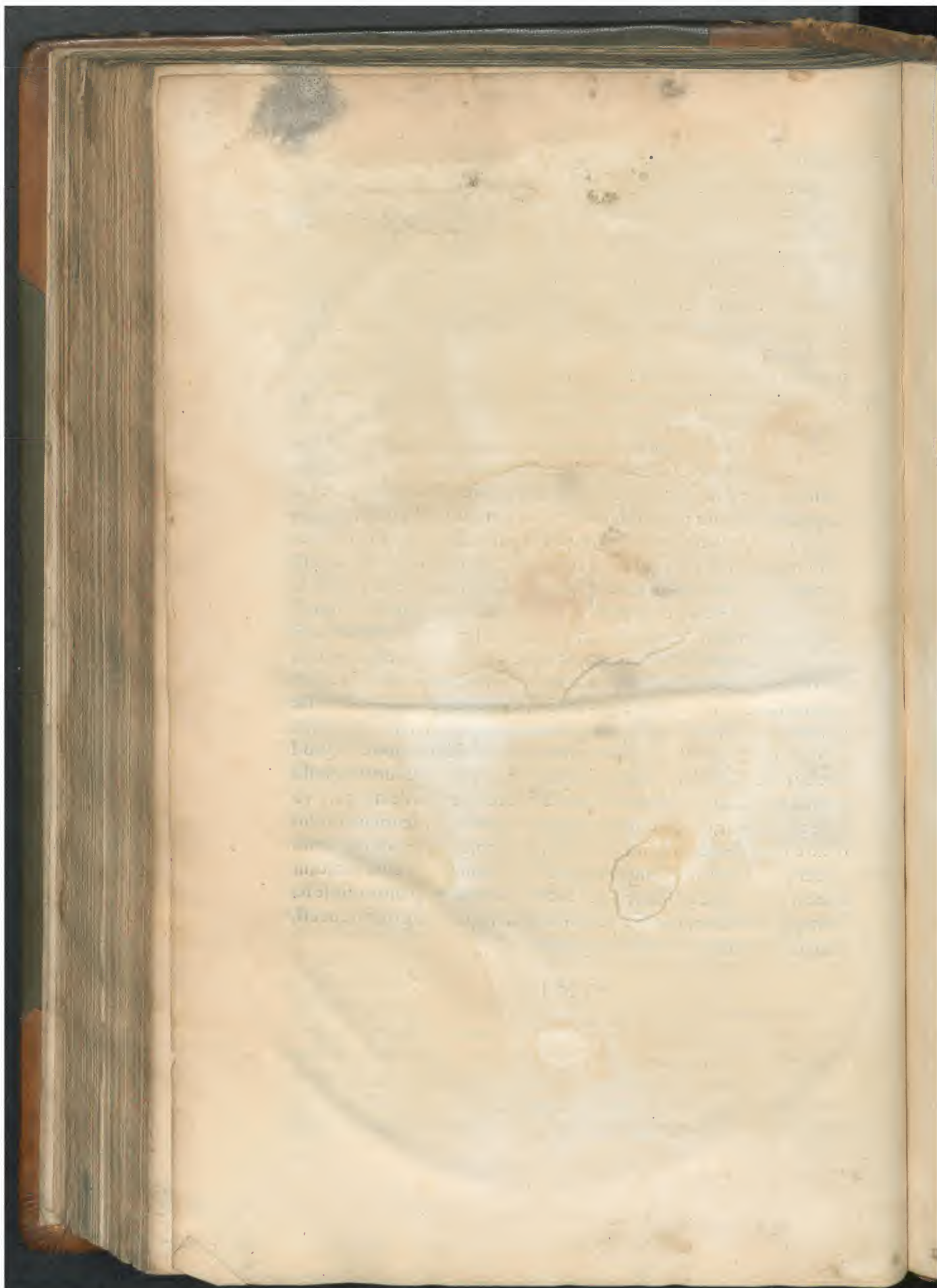
PISCES qui passeris siue rhombi effigiē repræsentant eo modo natant, quo coclites, alteroque oculo capti incedūt, quia natura illorum
 580 transuersa, distortaque est. Aues palmipedes remigatione pedum natant. & bipedes gignuntur, propterea quòd extrinsecus aërem arripiūt, & spirant: palmipedes. quoniam vitam in humore, fluidisque locis degūt. cum enim tales subnectantur, loco pinnularum vtilis sunt. Crusculis

585 item subnituntur, nō parti quidem mediā subditis, vt reliquæ aues, sed
 magis ad posteriorem partem adherentibus. cum enim breuibus illæ
 sint præditæ cruribus, eadem ipsa posteriori adiuncta parti ad natatū
 accommodant. Cruribus autem breuibus sunt, quia natura quod lō
 590 gitudini crurum dempsit, id totum ad pedes addidit, & pro longitudi-
 ne cruribus crassitudinem, pedibus latitudinem tribuit, quandoqui-
 dem inter natandū crassi, & habitiores magis vsui sunt, q̄ longi ad pro-
 pulsandū humorem. At enim ab ratione nō abhorret, vt volucris pe-
 des habeant, pisces careant. alteris enim vita in sicco agitur, cū fieri nō
 595 possit, vt semper sublimes ferantur. ob eāque rem pedes habeāt, ne-
 cesse est. alteris verò in humore vita est, & aquam nō aërem exceptant.
 itaque pinnulæ ad nandū vtilis sunt, pedes inutiles. Quòd si pinnu-
 lis & pedibus instruerentur, in numero eorum reponeretur, quæ san-
 guine defecta rigerent. Aues quodammodo similiter atq; pisces se ha-
 600 lis pedes resupinæ parti subduntur, his pinnulæ duæ parte prona, il-
 etiam parte, & iuxta pronam maxima ex parte. illæ vropygij guberna-
 culo reguntur, hi caudæ. De ijs autem animalibus, quibus silicea testa
 præsidio est, controuersa res est, plenāque dissensionis, ecquis illorū sit
 motus, & si careāt parte dextra, & sinistra, vnde moueātur: & eò quidē
 605 magis, quòd videntur moueri. An vniuersum hoc genus, vt mancū, &
 deprauatum statuere debeamus, & æque motū illorum effici, ac si ea
 cruribus mutilaueris, quæ pedes habent, vt vitulum marinū, & vesper-
 tilionem. hæc enim peruerse quadrupeda sunt. At quæ eiusmodi testæ
 munimento defenduntur, quanq̄ se moueant, præter naturam tamen
 610 id præstant. siquidem illorum motus vagus, & solutus non est. Quòd
 si vt fixa, & ad terram adherentia spectentur, sede vaga sunt: si gressu
 vtentia, fixa, & statua haberi debent. Ad cancos etiam dextra pars vi-
 tiose adiungitur, cum omnino adiungatur. forficulus denticulatus in-
 dicio est, qui dexter magnitudine, & vi acrior propendet, quippe cum
 615 dextra pars à sinistra distingui exigat. Partes animalium cum aliæ, tum
 quæ ad gressum, & ad omnem per locum motionem aptantur, sic se ha-
 bent. quæ omnia cum præscripta iam explicatāque sint, proximum est,
 vt ad disputandum de anima aggrediamur.

F I N I S.

ARISTOTELIS LIBER DE COMMUNI ANIMALIUM MOTIONE, LATINVS EO- DEM PETRO ALCYONIO AVTHORE.

5 **D**E animalium motione quæcunque per singula
 genera illis attribuatur, & quæ discrimina, cau-
 saque eorum, quæ sigillatim iisdem ipsis acci-
 dere soleant, alibi de omnibus disputatum est.
 Nunc autem communis omnino explicanda cau-
 sa, cur quocunque motionis genere agitentur.
 alia enim volatu, alia natatu, alia gressu, alia per
 alios eiusdem generis modos impelluntur. At
 verò iam antè præfinitum reliquimus id prin-
 10 cipium aliarum motionum esse, quod sibi ipsi motum affert, idemque
 immotum præesse, primariumque mouens necessario ab omni motu, &
 agitatione vacuum esse. quod quidem commodum actum est, cum de
 motu disputabamus sempiterno. vtrum ille esset, necne: & si esset, ecquis
 15 esset. Et hoc quidem ipsum non modo ratione communi proponere com-
 uenit, sed in ipsis etiam rebus singulis, & sensilibus, quorum gratia com-
 munes querimus rationes, quas quidem singulis rebus accommodari
 oportere iudicamus. nam vel in his ipsis constat fieri non posse, ut quic-
 quam ad motum excitetur, nisi etiam aliquid otietur & per quietem
 20 agat. Ac primum quidem in animalibus id compertum est. Nam si mem-
 brum aliquod motum nauat, oportet etiam aliquod otari. ob eamque
 rem copula, & nodi animalibus affiguntur, quoniam cardinis loco no-
 dis vtuntur, totiusque partis integritas, quæ insertum flectit nodum modo
 vna & duplex, modo recta, & flexibilis redditur, quippe quæ per ipsum
 nodum in mutationem ducatur potentia, & actu. Siquidem partis quæ
 25 flectitur & adducitur alia nota motu fertur, alia in nodis quiescit. vt si
 dimetientis lineæ A & D quiescat, B moueatur, & A C acquirantur.
 Sed hoc in exemplo cardo omni ratione videtur impartibilis atque mo-
 tum in seipsis, vt inquirunt, tacita cogitatione architectantur, quando-
 quidem res mathematicæ nullo motus genere impelluntur. At quæ co-
 30 pulis continentur, potentia, & actu partim simplicia consistunt, partim
 distrahuntur. cum tamen initium, quoad initium est, quiescat, dum
 membrum quod cohæret, motum expedit. verbi gratia, dum brachium
 mouetur, gibber quiescit: dum lacerti motum agunt, humeri: dum ti-
 bia, genu: dum totum crus, coxendix. Certum igitur est cuique etiam
 35 parti opus esse in seipsa aliquid retinere, vnde partis motus initium pro-
 ficiscatur, & cui innisa eadem illa in summa, & per partes moueatur.
 imò quies omnis interna ad id præstandum minus idonea est, nisi ex-
 trinsecus aliquid simpliciter adhibeatur, quod & quiescat, & omniua-
 bbbb.j.

ARIST. DE COMM. ANIM. MOTV

cet motu. Ac operæ precium quidem erit accuratius æstimare senten-
 tiam, quam supra attulimus, propterea quòd contemplationis genus 40
 eiusmodi attingit, quod non solum animalia comprehendit, sed ipsius
 etiam vniuersi motum, & interitum. Siquidem vt intus quicquam cõ-
 di debet, si ad motum animal exiturum est: ita extrà potius aliquid sta-
 tuendum est, in quo insistsens moueatur. Nam si tanquam strato sem-
 per cesserit, vt muribus euenit, quotiescunq; per terram, aut arenam 45
 gradiūtur, nullos habebit progressus, nec gressus peragetur, nisi terra
 habitu rigenti consistat: nec volatus, aut natatus cõficietur, nisi vel aër,
 vel mare obnixè reluctetur. Atq; id necessario aliud ab eo esse debet,
 quod motu exercetur, totūmq; à toto. atq; id, quod proprie omnis mo-
 tus expers est, in nullam eius partem receptum est, quod motum obit. 50
 sin minus, idem motu desistet. cuius rei testimonio esse potest id, quod
 in cõtrouersia versatur, & cõtentione. cur si quis extra nauigiū remo,
 aut alio instrumento malum propellat, nauigium nullo negotio mo-
 turus est. contrà si in eodem sit nauigio, & id ipsum conetur, nullā mo-
 uendi facultatem habebit, nec si tityus, aut aquilones extra nauigium 55
 spirent. si modo casus ferat, vt quis eo modo vêtum reddat, quo picto-
 res facere videmus, qui ex eodem nauigio ventum mitti pingūt. Nam
 siue leniter flatus spirat, siue ita vehemēter, vt maxima venti vis ingru-
 at, siue aliud sit, quod proijciatur, vel impellatur, necesse est primum, vt
 qui impellit, in sua aliqua parte quiescēte insistsens id præstet. Dein hāc 60
 ipsam partem, vel id cui pars adiūgitur, quiescere externæ rei innisum.
 At qui nauigium impellere volebat, cum ipse in nauigio esset, ad ip-
 sūmq; adhæreret, optima ratione nauigij mouēdi author esse nō po-
 terat, quia necessitas præscribebat, vt id quiesceret, cuius innisu se susti-
 nebat: cum tamen qui extrinsecus ei vel impellendo, vel trahēdo intē- 65
 tus erat, motus author esse poterat, quoniā terra nulla nauigij pars ha-
 betur. Sed quæres, an si quid vniuersū agitāt cælum tantæque molis
 gubernacula sustinet, ōnis motus expers esse debeat, nec vlla cæli pars
 sit, nec in cælo cõdatur. Nam siue idem ipsum cū mouetur, cælum cir- 70
 cum agit, necesse est volubilitatem eiusmodi conficiat, rem immotā at-
 tingens, quæ quidem authoris motus nulla pars sit. atque si mouens
 immotum continuo est, nulla itidem pars fuerit eius, quod motu tene-
 tur, & agitatione. Quinetiam, qui memoriæ literisq; hæc mandarunt,
 illud scite tradūt, per globi conuersionem nullam omnino partē quies- 75
 tem fouere, quādoquidem necesse esset, vel totum quiescere, vel facto
 partium diuortio illius distrahi continuum. Sed cum arbitrantur ver-
 tices nulla præditos magnitudine quādam versandi cæli habere facul-
 tatem, & extrema, & puncta inducunt, falsæ sententiæ se autores pro-
 bant. Nam fieri nō potest, vt quicquā ad huiusmodi verticū naturam
 pertineat, & motus vnus à duabus rebus agatur. sed illi duos cõstituūt 80

vertices. Ex hoc disceptationū genere adduci poteris, vt existimes ali-
 quid omnino ita statui oportere ad vniuersam naturā, vt terra ad ani-
 mantes habetur, & quæ per easdem ipsas animantes motus conficiūt
 suos. At qui fabulose cōminiscuntur Atlantem in terra pedes fixos ha-
 bere, videntur ex suo ipsorum commento fabulam finxisse, perinde ac
 85 ille dimetiens linea sit, & circum vertices cælum torqueat. hoc autem
 ipsum recta euenit ratione, quoniam terra per quietem cōsistit perpe-
 tuam. Verūtamen huiusce sententiæ ad stipulatores necessario cōfirma-
 re debēt eos ipsos vertices nullam vniuersi partē esse. Addo illud etiā,
 90 quod robur, motorisq; nīsus ad rem quiescentē æquabiliter responde-
 re debet. Nā roboris, & facultatis magnitudo est, qua sic id, quod qui-
 escit, potest quiescere, vt id, quod mouet, potest mouere. atque necessa-
 rio quædam proportio, vt cōtrariæ motionis, ita quietis animo conci-
 pitur, motusque aut facultates per exuperantiā vincūtur. Quāpropter
 95 siue Atlas, siue mouens quid aliud sit ex ijs, quæ intrā contineātur, ni-
 hilo minus oportet quietē reluctari, quā terra obtinet, aut terra de me-
 dio, suoq; ipsius loco diuelleretur. Vt enim impellēs impellit: sic impul-
 sum impelletur, atq; adeo per tantūdem roboris. Sed primū quiescens,
 hoc est, Atlas motum parit. idcirco robur maius, & vehementius erit,
 100 quā æquabilis, & quieti par sit. Eodēmq; modo se habebit robur eius,
 quod tametsi mouetur, tamen ipse non mouet. atq; oportebit tantum
 facultatis superesse terræ in quiescendo, quantum vniuerso cælo, illius-
 que motori. Quod si hoc fieri nequit, nulla itidem facultas suppetit,
 105 qua cælum ab aliqua eiusmodi re intus condita motus incitationem
 nanciscatur. Sed tamen quæstio existit de partium cælestium conuer-
 sionibus, quā vt instituta iam disputationis propriā, & cognatam æsti-
 mare poteris. nam si quis motionis vi terræ quietem exceßerit, certum
 est illud è medio eam diuulsurum. nec minus cōstat robur, à quo ipsa
 vis proficiscitur, in infinitum nō excursurum, cum neque terra infini-
 110 ta sit: ac propterea ne ipsa quidem terræ grauitas eiusmodi fuerit. Sed
 cum id, quod fieri non possit, multipliciter dicatur, propterea quod nō
 eodem modo asserimus fieri non posse, vt vox à nobis cernatur, quo ea
 sunt, quæ in luna consistunt, cum alterum ex necessitate sit, alterum
 115 quāuis suapte natura aspectu pateat, id tamen nunquam cernitur. Cæ-
 lum vero immortale, & nequaquam dissolubile ex necessitate arbitra-
 mur. At si hæc recipiatur ratio, non ex necessitate id putabitur. si qui-
 dem motus maior suapte natura esse, atq; cōtingere potest. eum dico
 à quo terra quiescit, & eum à quo ignis, & summum corpus voluitur.
 Itaque si in rebus facultates vehemētiore ijs, quas cælum, & terra ob-
 120 tinent, reperientur, cælum & terra dissipabuntur à vehemētiore facul-
 tate, quā ea sit, quā vtrunq; obtinet. Sin tales non sint, possint tamen
 esse (infinītū enim haud incidit, quia nullum corpus in infinitum dima-
 bbbb. ij.

ARIST. DE COMM. ANIM. MOTV

nat) profectò contingere poterit cælum dissolui. Quid enim impedi-
menti interueni? quominus id consequatur? siquidem non potest non
esse. at non posse non esse minime est, nisi contrarium sit necessarium. 125
De huiusmodi ambiguitate alia instituetur oratio.

SED VTRVM extra id, quod mouetur, quicquā collocandum
est immotū, & quiescens, quod nulla eius pars sit, an secus? Et si hoc de-
derimus, an necesse est in vniuerso ita se rem habere? fortè enim per ab-
surdum videri poterit, si circūuectionis origo intus habeatur. Quāpro- 130
pter istā probantibus sententiā Homerus rectè cecinisse videri potest,
Sed neque supremum in terram deducere cælo
Vestra louem vis vlla queat, non dique, deæq;
Annisi quanquam. at librabimini simul omnes.

Nam id, quod agitatione, & motu vacuum est, à nemine moueri po- 135
test. Vnde si ex principio pendet immoto, quæ olim proposita est con-
trouersia, * explicabitur: vtrū contingat cæli coagmentationem dissi-
pari necne. Sed enim huiusmodi immotum principium non modo in
animalibus condendū est, verū etiam in ijs, quæ per locum motu ci-
entur. ea designo, quæcūque seipsa moueant. Siquidem alia pars debet 140
moueri, alia quiescere, cui id, quod mouetur, innisum motum perficit,
vt si illud sit pars, quæ mouetur. Nam altera innitur, altera quiescit.
in anima tamen in contentionem venire possunt, vtrum hæc quoq; ne-
cessario in seipsis omnia principium quiescendi, & mouendi habeant,
& in aliqua re extrà quiescente insistant, an id fieri nequeat, vt ignis, vt 145
terra, vt aliud, quod anima orbatum sit. Inanimis quidem haud con-
tingit, vt & quiescens res sit, sed in ipsis planè animalibus, à quibus in-
anima motū nascuntur. inanima enim omnia pulsu agitantur externo.
atque principium omnium, quæ ita agitantur est, vt illa seipsa moueāt.
Et hæc quidē omnia, quæ de animantibus & inanimis dicere habuimus, 150
necessario probāt illa & in seipsis, & extrà rem quiescentē habere, qua
se sustentent, & firment. At verò incertum est an quicquā superius sit,
quod primū mouet. & omnino de huiusmodi initio alia suscipiēda ora-
tio. Animalia, quæ motu aguntur omnia externæ parti incubantia id
præstant cum spirant, & expirant, nihil enim interest magnū projicias 155
pōdus, an parū. quod quidē faciūt qui despuunt, qui tussunt, qui spi-
rant, & qui expirant. Sed in controuersiam quoque trahitur, vtrum in
animali dūtaxat cum per locum mouetur, quippiam debeat quiesce-
re, an etiam cum ex se alterascit, & auctum recipit. De prima formatio-
ne, & interitu, longe alia afferenda est præceptio. si enim primus motus 160
generationis, & interitus is est, quē exposuimus, hæc ipsa profecto cau-
sa explicabitur aliarum omnium motionū. & eò quidem magis, quòd
vt primus ille motus causa in vniuerso: sic in animali, postquam abso-
lutum est, statuitur. quāpropter auctiois etiam & alterationis, si mo-

165 do idem sibiipſi cauſa eſſe poterit. Quòd ſi motus per locum alios non
 præceſſerit, neceſſe non eſt aliquid ſtatui quieſcens in ijs, quæ ex ſe tum
 in alterationem incidūt, tum partium auctiōe recipiunt. Prima quidē
 auctiōis & alterationis genera alia ab re, & per alias inducūtur, cum
 tamen fieri nō poſſit, vt idem ſibiipſi generationis, & interitus cauſa ſit.
 170 motor enim rem mobilem, effector opificiū præcurrere debet. nihil autē
 ſeipſo prius, & antiquius eſt. De anima, vtrum illa moueatur necne: &
 ſi moueatur quomodo id cōtingat, proxime in ijs libris diſputauimus,
 quibus naturā illius complexi ſumus. Sed cū inanima omnia ab alijs
 motu cieantur (de primo autē eodēmq; perpetuo mobili, qua ratione
 175 motu incitetur, & quo pacto princeps motor agitet, in principis philo-
 ſophiæ commentarijs diſputauimus) reliquum eſt, vt explicemus, quo-
 modo anima motum corpori afferat, & quodnam initium ſtatuendum
 ſit motionis animalium. Siquidem animata cauſam afferunt motui a-
 liorum, præterquam ipſius vniuerſi conuerſioni, modo illa mutuos nō
 180 præſtent motus, quoniam inter ſe colliduntur. Quapropter omnes eo-
 rum motiones exitum habent, animatorum enim ſunt. quādoquidem
 animalia omnia alicuius rei cauſa & mouent, & mouentur: ita vt hoc
 ipſum conſtituatur exitus cuiuſq; motionis. At videmus cogitationē,
 viſum, voluntatem, ſelectionem, cupiditatem, animalibus motum affer-
 185 re. Hæc autem omnia ad mētem referūtur, & appetitiōe. viſum enim,
 & ſenſus eandem, quam mens, obtinent ſedem, cum omnia iudicandi,
 & ſtatuendi facultatem habeant. attamē eo diſcriminum genere ſepa-
 rantur, quæ alio tradidimus loco. Voluntas, ira, cupiditas, appetitioni
 190 redduntur. Selectio cōmunis eſt cogitationis, & appetitionis. quāpro-
 pter id etiam quod ſeligī poteſt, tale erit. cum non omne rationale ſeli-
 gi queat, ſed rerum agendarum finis eſt: idcirco is, qui ita mouet, com-
 modi, & boni rationem obtinet. imò non omnis honeſtus eſt. nā quoad
 gratia huius, alius eſt, & quoad finis eſt rerum, quæ rei alterius gratia
 ſint, eatenus mouet. Bonum quoq; euentum boni locum tenet, atq;
 195 iucundum tale etiam eſt, quādoquidem illud euentum bonū eſt. Con-
 ſtat igitur mobile perpetuū, partim ſimili modo à primo agitari moto-
 re, vt ſingula aīalia ab re appetibili, partim alio modo. Ergo perpetuū
 obtinet motum, cum animalium impuſus exitu terminetur, & fine. id
 enim quod perpetuum eſt, pulchrum habetur: & quod re vera eſt, &
 200 prius, bonum ſtatuitur. nec modò eſt, modò non eſt, ac omnino diui-
 nius, atq; nobilius eſt, quā vt quicquā aliud prius ſe habeat. Et certe pri-
 mum immotū mouet, ſed animal appetitio mouet, quæ ipſa etiā ſi mo-
 ueatur, nō tamē per locum mouetur. Ex his cōpertum eſt, idq; opti-
 ma ratione, impuſum eorum, quæ oriuntur, vltimum eorum eſſe, quæ
 205 prodeunt. animal enim motu agitur, & ingreditur, vel appetitione, vel
 optione: alteratione tamen aliqua facta per ſenſum, aut viſum.

bbbb. iij.

ARIST. DE COMM. ANIM. MOTV

QVI INTELLIGIT quodam modo in actionem nūc incumbit,
 nūc non incūbit: & mouetur, nūc non mouetur. eodem sanè modo de
 rebus statuendum videtur, quæ immotæ cogitatione comprehendun-
 tur, & ratiocinatione colliguntur. Verū in his contemplatio finis est. 210
 nam vt duas homo percepit propositiones, conclusionem excogitauit,
 eandēq; composuit. sed in ijs quæ geruntur, duabus à propositioni-
 bus conclusio ducitur, quæ eadem actio est. vt cū nouerit cuiq; homini
 incedendum esse, & ipse homo primo quoq; tempore incedit. Item si 215
 nulli incedendum sit homini, & ipse homo confestim quiescit. & hoc
 vtrunque efficit, nisi ab aliquo vel prohibeatur, vel ad aliud cogatur.
 Commoda res conficienda, ædes commodæ. ædes primo quoque tem-
 pore architectatur. integmenti indigeo, id cuius indigeo, mihi confici-
 endum: tunica indigeo, tunica conficienda est. ita conclusio, quæ est, tu-
 nica conficienda, actio & functio erit. Quinetiam sumpto initio à re, 220
 quæ principium operis est, agit. vt si tunica fuerit, necesse est principiū
 antegressum esse, vnūque aliud consequitur, & statim alterum con-
 ficitur. Ex his probatum volumus conclusionē esse notionē. Proposi-
 tiones, quæ actionem afferunt, ex duplici genere connectuntur, rei com-
 modæ, & eius, quæ fieri possit. vt qui disputant, & interrogant. hi enim 225
 compertiores omittunt propositionem, alteram verò proponūt, vt co-
 gitatio quæ præst, nihil consideret. ita in rebus, quæ geruntur accidit.
 vt si comodo sit homini incedere, certe nō iminoratur in agnoscēdo
 se hominem esse. Quæcūque igitur alia, nulla ratiocinatione duce, agi-
 mus, celeriter agimus. nam postquam actionē, quæ cuius rei gratia no- 230
 tatur, suscepit vel sensu, vel visu, vel mente, q̄primum actione, cuius de-
 siderio flagrabat, fungitur, propterea quod loco interrogatiōis, vel no-
 tionis munus appetitionis præstatur. Cupiditas mihi dictat ebibendū
 esse, tum vel sensus, vel visum, vel mens subdit hocce potulentum esse:
 confestim illud hauritur. ita animalia impetum capiunt vel ad motum 235
 vel ad actionem. Et cum appetitio præcipua causā motus sit, eadēq;
 excitetur vel per sensum, vel per visum, & notionem, & qui agūt, par-
 tim cupiditate, aut ira, partim appetitione, aut voluntate concitantur,
 accidit, vt alia faciant, alia agant, non aliter quàm ea opera quæ non
 alieno impulsu, sed sua sponte agitari visuntur paruo excitato motu, la 240
 xis rotis, sēque mutuo trudentibus. & quadrigæ, quæ ab auriga agitatæ
 statim mouentur, & rursus in orbē versantur, quoniā inæqualibus vtū-
 tur rotis. minor enim quasi cardo euadit, vt in cylindris fit. ita moueri
 animalia confirmamus. quippe quæ hisce instrumentis ornentur, &
 machinationibus instruuntur, hoc est neruorum, ossiūque natura. 245
 quandoquidem ossa tanquam ligna, & ferrum sunt: nerui tanquam ro-
 tæ, quibus laxatis, & remissis motus agitur. Veruntamen in operibus,
 quæ sua sponte mouētur, & in quadrigis, nulla suboritur alteratio, etiā

si in orbem idem vertatur. Contrà in animali idem tum ampliari, tum
 250 diminui, & faciem corporis variare potest, partibus ex calore augescē-
 tibus & iterum sese adstringentibus ob frigus, iisdemq; alterationem
 contrahentibus. Visus, sensus, & consignatæ in animo notiones commo-
 uent. sensus enim cum alterationes quædam sint, confestim inducuntur.
 Visum, & notio rerū agendarū vim obtinēt. etenim species vel caloris,
 255 vel frigoris, & rei vel iucundæ, vel formidabilis mēte percepta quodam
 modo talis agnoscitur, qualis res quæq; est. idcirco notione solū affecti-
 tum horrore, tum metu perculsi videmur. atq; hæc omnia perturbatio-
 nes, alterationesq; haberi debent. Partium corporis, quæ per alteratio-
 nem variātur, aliæ augescūt, aliæ decrescūt. Nec verò dubiū est, quin par-
 260 ua admodū initio facta mutatione, in corpore multiplices è longinquo
 varietates suboriātur, vt cum per temonē paululū tralatū longe diuer-
 sa proræ positio visitur. idem quoq; efficitur vel per calorē, vel per fri-
 gus, vel per rem eiusdē generis aliam. Nam quoties in cor alteratio in-
 ducitur (etiā si in exigua eiusdem visceris parte, quæ sensu minus pa-
 265 teat alteratio excitetur) toties multiplices corporis facies annotātur, è
 rubore, pallore, horrore, tremore, & rebus eiusmodi cōtrarijs. Ergo ini-
 tiū motionis quæadmodū præcepimus, res cōsectanda, & declināda est,
 in ijs tamē, quæ geri, administrariq; possint. Calor autē & frigus neces-
 sario earum notionē, atq; visum cōsectantur, quia res tristifica euitari,
 270 iucunda affectari solet. veruntamen tenuibus in rebus, id valde obscu-
 rum est. tristifica enim iucundæq; res ferè omnes cum frigore, aut calo-
 re occurrūt. quod quidē ex animorū nostrorū perturbationibus collig-
 gitur. Etenim audacia, pauor, cōcubitus, & alij in corpore suborientes
 motus, tristifici iucundive sunt partim in certis membris, partim in toto
 275 corpore. idq; cū calore, aut frigore. At memoria, & spes ex vsu eiusmo-
 di motuū, quasi spectrorū nunc magis, nunc minus causæ eorū ipso-
 rum sunt. Ratio igitur exigit, vt tam interiores partes formētur, quā par-
 tium instrumentariarū initia commutentur, ex cōcretis mollia & solu-
 ta, ex mollibus & solutis concreta, & mollia vicissim, & dura. Quæ cum
 280 ita cōmutētur, & vis quoque agendi, & patiendi ea natura prædita sit,
 quam sæpe indicauimus, cum accidit aliud patibile, aliud agens esse, &
 nihil ex ijs desideretur, quæ ad formam, & quid res sit pertineāt. primo
 quoque tempore aliud agit, aliud patitur. ob eāq; rem simul, vt ita di-
 xerim, homo intelligit incedendū esse, & incedit, nisi fortē aliud impe-
 285 dimento sit. Instrumentariæ quidem partes cōgrue affectiones præpa-
 rant, appetitio affectiones, appetitionem visum. hoc autē vel ex sensu,
 vel ex notione efficitur. simulq; & celeriter ipsa res euenit, quoniā prin-
 cipium agēdi, & patiendi inter ea refertur, quæ mutuā habeāt naturā.
 PRINCEPS ANIMALIVM motor necessario in aliquo ini-
 290 tio situs esse debet. Quinetiā exposuimus copulā ipsam alterius partis
 bbbb.iiij.

ARIST. DE COMM. ANIM. MOTV

initium esse, alterius exitum. propterea efficitur, ut natura cuiusmodi co-
 pula modò tanq̃ re singulari, modò tanq̃ duplici utatur. cū enī ex vno
 loco in aliū motus agitur, necessitas cogit, ut extrema altera nota quies-
 scat, altera moueatur. quandoquidem paulo ante probauimus, id quod
 motū parit, in re quiescente se sustinere. Itaq; extrema brachij pars mo- 295
 uetur, & nō mouet, cū tamen gibberis inflexu pars, hoc est, manus mo-
 ueatur, quæ sanè cum toto brachio agitur. atq; etiam necessario ali-
 quid constituendū est, quod facultate quidem singulare signū habeat-
 tur, sed actu duplex. idcirco si animal brachiū esset, in gibbe e profectò
 mouentis animæ originē locandā existimarem. Et certè ut brachiū 300
 ad gibberē se habet, ita cōtingit in anima quædam, quorum de genere
 est bacillū, se ad manum habere, ut si bacillum moueat, perspicuum sit
 animam in neutro extremo consistere, neq; in extrema rei motæ par-
 te, hoc est, manu, neq; in altero principio, hoc est, bacillo. Hoc enim præ
 manu tum summam, tum infimam obtinet partem, ut hac saltem causa, 305
 nisi principium animæ mouens in bacillo condatur, neq; in manu fue-
 rit. nam summa ipsius manus pars ita ad brachiale comparatur, ut hæc
 pars ad gibberē, propterea quòd nihil differunt partes, quæ coaluerint
 ab ijs, quæ non eiusmodi sunt. quippe cum ipsum bacillum ut pars se-
 parabilis euadit. Itaque necesse est illius sedem nulla origine contine- 310
 ri, quæ alterius sit finis. neq; si aliud cum eo magis cōtinens sit, ut prin-
 cipiū extremæ bacilli partis in manu: huius in brachiali. Quòd si in
 manu id non sit, nimirum in parte habebitur superiore. atque etiā gib-
 bere quiescēte tota inferior pars, quæ tamen cōtinens sit, mouetur. Sed
 cum similiter cor ad membra tam dextra, quàm sinistra se habeat, & per 315
 partes contraria membra ita agantur, ut neque ex perpetua quiete si-
 nistræ partis dextra moueatur, neque è contrario fiat, cum exordium à
 superiore ambarum partium loco semper ducatur, necesse est medio
 pectoris, hoc est, cordi ipsam animæ mouentis originē reddi, quādoqui- 320
 dem amborum extremorum mediū est vltimum. Et hoc ipsum æquè
 comparatur ad motiones superiorum, & inferiorum partium, ut ad la-
 certorum, & crurum, quorum origo est spina capitis: in ijs tamen, qui-
 bus illa dorsum perreptat, quòd quidem omni etiā ratione probatur.
 sentiētē enim facultatē hic locari oportere censemus, ita ut hoc lo- 325
 co, quo principiū cōtinetur, sensus opera alteratione affecto & immu-
 tato partes proximę adiuuent extēte & contractæ. atq; ita necessario
 vel propter hanc ipsam causam motus animalibus agitur. Media sanè
 corporis pars, quæ quidem cor est, & in eo diffusi spiritus, quanq̃ vna
 est actu, tamē plura reddatur necesse est, propterea quòd lacerti & cru- 330
 ra per partes motū nanciscuntur ab initio. & alteris quiescētibus, al-
 tera mouentur. exempli gratia, in A, B, C, ipsum B mouetur, mouet au-
 tem A, certe aliquid debet quiescere, si aliud mouendū est, aliud motus

rum. A igitur, quod vnum potestate non punctum, sed quandam esse magnitudinem. *Verum enim est. Cum par-*
 335 tes cum B moueri, vt necesse sit vtrumque aliquod genus partium quæ in A impelluntur, motum agere. Oportet igitur præter hæc principia aliud quicquam mouens esse, quod nullum subeat motum, innitantur extre-
 ma, & principia membrorum eorum quæ vicissim in A mouentur, vt si
 340 qui sint, qui ex dorso innisu crura moueant. Enimvero id, quod vtrique mouet, necessario est. hoc nimirum anima erit, quæ quidem licet ab hac magnitudine sit diuersa, tamen in ea collocatur. sed è ratione, quæ pro-
 bat motionis causam. appetitio est medium, quod mobile & mouet. In animatis planè corporibus, aliquod eiusmodi corpus inesse debet. Er-
 345 go id quod mouetur, nec mouere potest, alienas vires pati valet. Mouēs item necessario quadam facultate, & vigore niti debet, eoque magis, quod animalia omnia partim natium hunc spiritum habent, partim eo vi-
 gent. atque alio præcepimus. *Idem enim ratio salutis eiusmodi spiri-*
 tus sit. At enim videtur ille spiritus æquè ad vitalem originem se ha-
 bere, vt nota in copulis expulsi, qui impellit & impellitur ad rem om-
 350 nino immobilem. sed quædam spiritus alijs in corde locatur, alijs in eo, quod cordi proportionem rebus habet. *Idem quoque spiritus in eo-*
 dem videtur sedem tenere. *Idem quoque instituta oratio, vtrum eius-*
 modi spiritus idem sit, an semper diuersus efficiatur. Idem de reliquis
 355 etiam partibus decernendum est, quippe cum apposite ad vim mouē-
 di, vigorisq; animæ se habeant. Motionum opera sunt pulsus, & tra-
 ctus. idcirco iussimus, ut in & augeat, & corripiatur, par est. talis au-
 tem spiritus in immensum contrahitur. atque etiam co-
 actrix & eandem causam impulsrix est, & ad ignea grauitatem, ad
 360 contraria leuitatem mouet. Enimvero id, quod motionem per locum, non per alteram
 habere, quandoquidem naturalia corpora per exuperantiam inter se
 primas tenent. Leue in infimum deprimitur à grauiori domitum, graue
 ad summum contendit ab leuiori expugnatum. Qua parte, quæ tamē
 moueatur, anima moueret, & quam ob causam, tradidimus.
 365 ANIMAL sanè ita constitutum esse iudicare debemus, vt ciuitatē
 legibus bene instructam, & temperatam. in hac enim postquā admini-
 strationis ratio semel instituta est, nihil oportet absentem principē re-
 bus singulis, quæ gerantur, interesse. imò verò quisq; officijs fungitur
 370 suis vt mandatum est, & aliud post aliud ex consuetudine administra-
 tur, & instituto. In animalibus hoc ipsum tum per naturā efficitur, tum
 quod singula, quæ ita constituuntur, ad munera sua exequenda probe
 affecta sunt. Quócirca opus nō est in quoque membro animam inesse,
 sed cum in certo principio consistat, & reliqua membra, quod illi adiū-
 gantur, viuunt, atq; officia per naturam obeunt sua. Exposuimus quæ

ARIST. DE COMM. ANIM. MOTV LIB.

admodum animalia voluntarijs sese mouerent motionibus, & quas ob 375
 causas. Atque non defunt quædam partes, quæ inuitis etiam motioni-
 bus agitentur, cum plurimæ nō voluntarijs agitentur. Motiones inui-
 tas intelligo, quales cordis, & membri genitalis, quia sæpenumero ex
 occurſu rei illa sese mouent, quāquam mens nihil interea decernat, &
 statuatur. Non voluntarias designo, quales somnum, vigiliam, spirationē, 380
 & reliquas eiusdem generis, quandoquidem nulli horum simpliciter
 aut visum, aut appetitio præest. Sed cum necesse sit animalia naturali
 quadam variari alteratione, ideo * necesse est per occurſum rei illa cō-
 moueri. Partium quæ alterationem contrahunt, aliæ augētur, aliæ di-
 minuuntur, propterea non ex motu, & commutatione innatæ muta- 385
 tiones mutuo se sequuntur, & cōtinentur. Naturales verò motionum
 causæ & partium prædictarum inuiti impulsus excitantur, vt alteratio
 inciderit. Siquidem notio, & visum, vt suprà docuimus agentes pariūt
 affectiones, quia rerum agentium imagines effingunt, & afferunt. In- 390
 ter omnes autem partes cor, & genitale potissimum id perspicue as-
 gunt, quia vtrunq; membrum, tanq̃ ab unctum est animal. Ac huiusce
 quidem rei causam asserimus humores, qui in utroque vitalis conti-
 netur. In corde quam cōb rem id fiat, causa patet, quia sensuum princi-
 patus ei defertur. In genitali membro, quoniam tale signum est, ex eo- 395
 dem enim ipso vis genitalis seminis quasi animal quoddam promitur.
 Optima igitur ratione motiunculæ à partibus ad initium, & ab initio
 ad partes contendunt, atque ita se mutuo petunt. Siquidem A, initium
 intelligi debet, propterea motiunculæ pro ratione singulorum elemē-
 torum, quæ adscripsimus, ad initium perueniunt, & ab initio, quod mo- 400
 uetur, & cōmutatur, quandoquidem potestate B, initium multa est, ad
 B, & G, ad C. B autem & C, ad B & C à B, ad C, & C à B, ita itur, sed à B,
 ad A, vt ad initium pergitur: ab A, verò ad C, vt ab initio. Præterea in
 ijsdem percipiendis aliquando motus suboritur, qui præter rationem
 partes occupat, aliquando non suboritur. Causa inde ducitur, quòd pa- 405
 tibilis materia, modò non substernitur, modò non tanta, aut talis sub-
 sternitur, vt motum nauare possit. De partibus per singula animalium
 genera, & de anima disputauimus. item causas sensus, & sensilium, me-
 moriæ & reminiscentiæ, somni & vigiliæ, communisque animalium mo-
 tionis reddidimus. Reliquum est vt ortus persequamur.

FINIS.

HOS DE HISTORIA, PARTIBVS, GENERA-
 tione, communi gressu & motu animalium libros Aristotelis
 emisit ex officina sua Simon Colinæus, Anno M.D.XXXIII.

